ΦΙΛΟΚΑΛΙΑ ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΝΗΠΤΙΚΩΝ

ΔΙΑ
ΠΟΝΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΣ

ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΚΟΙΝΟΒΙΟΥ
ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ
ΚΟΙΜΗΣΕΩΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΜΠΟΥΡΑ

ΤΟΜΟΣ Δ'

Ἔκδοσις Α' 2013

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ: Ι. Μ. Κοιμήσεως Θεοτόκου Μπούρα–Λεοντάριον Ἀρκαδίας 22 200.
Fax: 27910. 25. 601

ΦΙΛΟΚΑΛΙΑ

ΦΙΛΟΚΑΛΙΑ
ΤΩ͂Ν ΙΕΡΩ͂Ν
ΝΗΠΤΙΚΩΝ

ΣΥΝΕΡΑΝΙΣΘΕΙΣΑ

ΠΑΡΑ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΚΑΙ ΘΕΟΦΟΡΩΝ

ΠΑΤΕΡΩΝ ΗΜΩΝ

ΕΝ ᾯ

Διὰ τῆς κατὰ τὴν Πρᾶξιν καὶ Θεωρίαν Ἠθικῆς Φιλοσοφίας ὁ νοῦς καθαίρεται, φωτίζεται, καὶ τελειοῦται

ΝΥΝ ΔΕ ΠΡΩΤΟΝ ΤΥΠΟΙΣ ΕΚΔΟΘΕΙΣΑ
ΚΕΙΜΕΝῼ ΤΕ ΚΑΙ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚῌ ΑΠΟΔΟΣΕΙ

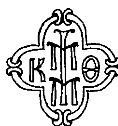
ΔΙΑ ΠΟΝΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΣ

ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΚΟΙΝΟΒΙΟΥ
ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΚΟΙΜΗΣΕΩΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΜΠΟΥΡΑ

ΣΧΟΛΙΑ - ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΕΝΟΤΗΤΩΝ
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Ι. ΤΣΕΛΕΓΓΙΔΗΣ
ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΤΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΤΟΥ Α.Π.Θ

ΕΙΣ ΚΟΙΝΗΝ ΤΩΝ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΩΦΕΛΕΙΑΝ

ΤΟΜΟΣ Δ′

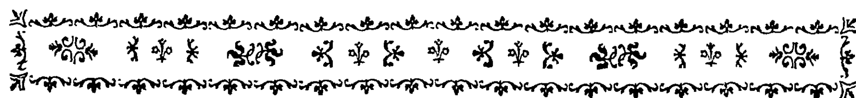

͵βιγ′. ΕΝ ΑΡΚΑΔΙᾼ, 2013.
ΠΑΡΑ Τῌ ΙΕΡᾼ ΜΟΝῌ ΚΟΙΜΗΣΕΩΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΜΠΟΥΡΑ.

Εἰς μνήμην τῆς Μητρὸς ἡμῶν, Θεολογίας Μοναχῆς,
τῆς καὶ Μητρὸς τῆς ὅλης ταύτης δεκατόμου ἐκδόσεως
τῶν κειμένων τῆς Φιλοκαλίας,
ἵνα οἱ ὠφελούμενοι πάντες
εἴπατε εἰς Κύριον, περὶ Αὐτῆς τὸ «Μνήσθητι».

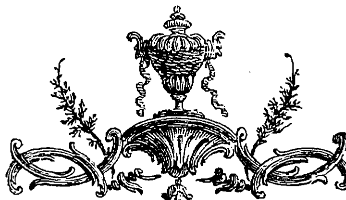
37) Ἀγάπησε τήν ἁγνότητα, σάν κόρη ὀφθαλμοῦ, γιά νά γίνης ναός τοῦ Θεοῦ καί οἶκος [του] πολύ ἀγαπητός. Διότι εἶναι ἀδύνατον, χωρίς σωφροσύνη νά γίνης οἰκεῖος μέ τόν Θεό. Αὐτά δέ τά χαρίζει ὁ θεῖος πόθος καί ἡ ἀπροσπάθεια [ἡ ἔλλειψις δηλαδή προσκολλήσεως] καί ἡ φυγή ἀπό τόν κόσμο· τά συντηρεῖ δέ ἡ ταπεινοφροσύνη μαζί καί ἡ ἐγκράτεια, ἡ ἀδιάλειπτη προσευχή καί ἡ πνευματική θεωρία καί μαζί μέ τήν [illegible] τό διαρκές δάκρυ. Καί χωρίς τήν ἀπάθεια δέν θά ἐπιτύχης, τό κάλλος τῆς διακρίσεως.

χειρόγραφον Γεροντίσσης Θεολογίας

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΦΙΛΟΚΑΛΙΑ

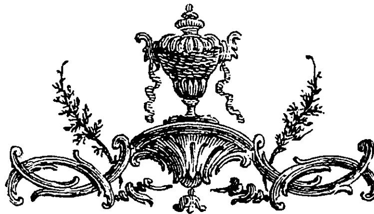
ΒΡΑΧΥΓΡΑΦΙΕΣ

PG = *Patrologiae cursus completus, Series Graeca,* Paris 1857- 1866, Ἐκδ. J.P.Migne.

Α΄ Βασ. = Α΄ Βασιλειῶν
Ἀββ.= Ἀββακούμ
Α΄ Θεσσ. = Α΄ πρὸς Θεσσαλονικεῖς
Α΄ Κορ. = Α΄ πρὸς Κορινθίους
Α΄ Πέτρ. = Α΄ Πέτρου
Ἀποκ.= Ἀποκάλυψις Ἰωάννου
Ἀριθ.= Ἀριθμοί
Ἆσμ. = Ἆσμα Ἀσμάτων
Α΄ Τιμόθ. = Α΄ πρὸς Τιμόθεον
Β΄ Βασ. = Β΄ Βασιλειῶν
Β΄ Κορ. = Β΄ πρὸς Κορινθίους
Β΄ Τιμόθ. = Β΄ πρὸς Τιμόθεον
Γαλ. = πρὸς Γαλάτας
Γ΄ Βασ. = Γ΄ Βασιλειῶν
Γένεσ. = Γένεσις
Δαν. = Δανιήλ
Δ΄ Βασ. = Δ΄ Βασιλειῶν
Δευτερ. = Δευτερονόμιον
Ἑβρ. = πρὸς Ἑβραίους
Ἐκκλησ. = Ἐκκλησιαστής
Ἔξοδ. =Ἔξοδος
Ἐφεσ. = πρὸς Ἐφεσίους
Ἡσ. = Ἡσαΐας
Ἰακ. = Ἰακώβου
Ἰεζεκ. =Ἰεζεκιήλ
Ἰερεμ. =Ἰερεμίας
Ἰησ. Ναυῆ = Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ
Ἰούδ. = Ἰούδα
Ἰω. = κατὰ Ἰωάννην
Κολασσ. = πρὸς Κολασσαεῖς
Λουκ. = κατὰ Λουκᾶν
Μαλαχ. = Μαλαχίας
Μάρκ.= κατὰ Μάρκον
Ματθ.= κατὰ Ματθαῖον
Παροιμ. = Παροιμίες
Πράξ. = Πράξεις
Ῥωμ. = πρὸς Ρωμαίους
Σοφ. Σειρ. = Σοφία Σειράχ
Σοφ. Σολ. = Σοφία Σολομῶντος
Φιλιππ. = πρὸς Φιλιππησίους
Ψαλμ. = Ψαλμοί

ΣΥΝΤΕΤΜΗΜΕΝΕΣ ΛΕΞΕΙΣ ΚΑΙ ΛΟΙΠΕΣ ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ

Ἁγ. = Ἁγίου
αὐτ. = αὐτόθι [ἀναφορὰ στὸν παρόντα τόμο]
Βλ.= βλέπε
Ἐκδ.= Ἔκδοσις/Ἐκδόσεις
κ. ἑ. = καὶ ἑξῆς
Μητρ. = Μητροπολίτου
Πρβλ. = παράβαλε
σ. = σελίς
ΣΕΛ.= σελίς
σ.σ. = σελίδες
ΣΤ.= στίχος
τόμ. = τόμος
recte = τὸ σωστό
delendum = διαγραπτέο
addendum = προσθετέο

ΑΓΙΟΣ ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ
Ο ΛΙΒΥΟΣ ΚΑΙ ΑΦΡΙΚΑΝΟΣ

οὗ ἡ μνήμη ἐν μηνὶ Μαΐῳ κ'

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΙ

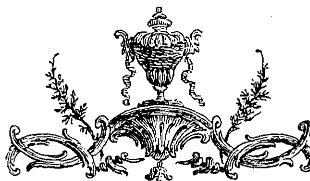
ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΘΑΛΑΣΣΙΟΥ ΤΟΥ ΛΙΒΥΟΣ ΚΑΙ ΑΦΡΙΚΑΝΟΥ

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

Θαλάσσιος ὁ Ὅσιος Πατὴρ ἡμῶν ὁ καὶ Πρεσβύτερος γεγονώς, καὶ Ἡγούμενος, ἦν ἐπὶ τῆς Βασιλείας Κωνσταντίνου τοῦ Πωγωνάτου, κατὰ τὸ ἑξακοσιοστὸν ἑξηκοστὸν ἔτος, σύγχρονος τῷ Ἁγίῳ Μαξίμῳ, ὃς καὶ ἀπορημάτων τινῶν γραφικῶν, καὶ λύσεων ἔκθεσιν αὐτῷ προσφωνεῖ. Αἱ δὲ παροῦσαι τῶν Κεφαλαίων τέσσαρες ἑκατοντάδες αὐτῷ φιλοπονηθεῖσαι, ἐνταῦθα τοῖς λοιποῖς συνετάχθησαν, ὡς πολλῆς οὖσαι πνευματικῆς ὠφελείας τοῖς ἀναγινώσκουσι πρόξενοι.

Ὁ Ὅσιος Πατὴρ ἡμῶν Θαλάσσιος, ὁ ὁποῖος ἔγινε καὶ Πρεσβύτερος καὶ Ἡγούμενος, ἔζησε ἐπὶ τῆς Βασιλείας Κωνσταντίνου τοῦ Πωγωνάτου, κατὰ τὸ ἔτος 660, [καὶ ἦταν] σύγχρονος μὲ τὸν Ἅγιο Μάξιμο, ὁ ὁποῖος καὶ τοῦ ἀπηύθυνε [γραπτὴ] διευκρίνησι ἀποριῶν ἀπὸ τὴν [Ἁγία] Γραφὴ καὶ [σχετικῶν] λύσεων. Αὐτὲς ἐδῶ δὲ οἱ τέσσερες ἑκατοντάδες τῶν κεφαλαίων, οἱ ὁποῖες ἐκπονήθηκαν μὲ πολὺ ζῆλο ἀπὸ τὸν ἴδιο [τὸν Ἅγιο Θαλάσσιο] τοποθετήθηκαν ἐδῶ, μαζὶ μὲ τὰ ὑπόλοιπα [κείμενα τῶν Ἁγίων Πατέρων], ἐπειδὴ εἶναι πρόξενοι μεγάλης ὠφελείας, σὲ ὅσους [τὶς] διαβάζουν.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΘΑΛΑΣΣΙΟΥ ΤΟΥ ΛΙΒΥΟΣ ΚΑΙ ΑΦΡΙΚΑΝΟΥ

ΛΟΓΟΙ

Ι

ΠΕΡΙ ΑΓΑΠΗΣ ΚΑΙ ΕΓΚΡΑΤΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑ ΝΟΥΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ
ΠΡΟΣ ΠΑΥΛΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΝ

ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ ΠΡΩΤΗ

ΗΣ Η ΑΚΡΟΣΤΙΧΙΣ ΗΔΕ:

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚῼ ΑΔΕΛΦῼ ΚΑΙ ΑΓΑΠΗΤῼ ΚΥΡΙῼ ΠΑΥΛῼ
ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ, Τῼ ΜΕΝ ΦΑΙΝΟΜΕΝῼ ΗΣΥΧΑΣΤΗΣ,
Τῌ Δ' ΑΛΗΘΕΙᾼ ΠΡΑΓΜΑΤΕΥΤΗΣ ΚΕΝΟΔΟΞΙΑΣ

ΤΗΣ ΟΠΟΙΑΣ Η ΑΚΡΟΣΤΟΙΧΙΔΑ [ΕΙΝΑΙ] Η ΕΞΗΣ:

ΣΤΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΑΔΕΛΦΟ ΚΑΙ ΑΓΑΠΗΤΟ ΚΥΡΙΟ ΠΑΥΛΟ, [ΠΡΟΣΦΕΡΕΙ] Ο ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ, Ο ΟΠΟΙΟΣ ΚΑΤΑ ΜΕΝ ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ [ΕΙΝΑΙ] ΗΣΥΧΑΣΤΗΣ, ΚΑΤΑ ΔΕ ΤΗΝ ΑΛΗΘΕΙΑ ΕΜΠΟΡΟΣ ΤΗΣ ΚΕΝΟΔΟΞΙΑΣ

α'. Πόθος πρὸς Θεὸν ὁλικῶς τεταμένος, Θεῷ καὶ ἀλλήλοις συνδεσμεῖ τοὺς ποθοῦντας.

1. Ὁ πόθος, ὁ ὁποῖος, ὁλοκληρωτικά, τείνει πρὸς τὸν Θεό, συνδέει ἐκείνους, ποὺ ποθοῦν, καὶ μὲ τὸν Θεὸ καὶ μεταξύ τους.

β'. Νοῦς πνευματικὴν ἀγάπην κτησάμενος, οὐ λογίζεται περὶ τοῦ πέλας τὰ τῇ ἀγάπῃ μὴ πρέποντα.

2. Ὁ νοῦς, ὁ ὁποῖος ἀπέκτησε πνευματικὴ ἀγάπη, δὲν λογίζεται γιὰ τὸν πλησίον του, ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα δὲν ἁρμόζουν στὴν ἀγάπη.

γ'. Ἐν πλάσματι ἀγάπης τὴν

3. Κρύπτει τὴν ὑποκρισία μέσα στὸ

ὑπόκρισιν κρύπτει, ὁ τῷ μὲν στόματι εὐλογῶν, τῇ δὲ καρδίᾳ ἐξουθενῶν[1].

δ΄. Ὑπομένει ἀταράχως, ὁ ἀγάπην κτησάμενος, τὰ παρ᾽ ἐχθρῶν ἐπαγόμενα λυπηρά, καὶ ἐπίπονα.

ε΄. Μόνη ἡ ἀγάπη συνάπτει τὴν κτίσιν Θεῷ, καὶ ἀλλήλοις εἰς ὁμόνοιαν.

ς΄. Ἀγάπην ἀληθινὴν ἐκεῖνος κέκτηται, ὁ ὑπονοιῶν μὴ ἀνεχόμενος, μηδὲ λόγων κατὰ τοῦ πέλας.

ζ΄. Τίμιος ὑπάρχει παρὰ Θεῷ, καὶ ἀνθρώποις, ὁ πρὸς κατάλυσιν ἀγάπης μηδὲν ἐπιτηδεύων.

η΄. Ἴδιον ὑπάρχει τῆς ἀνυποκρίτου ἀγάπης, λόγος ἀληθὴς ἐκ συνειδήσεως ἀγαθῆς.

θ΄. Κρύπτει τὸν φθόνον ἐν σχήματι εὐνοίας, ὁ ψόγους τῷ ἀδελφῷ ἐξ ἑτέρου προσφέρων.

ι΄. Ὥς περ αἱ σαρκικαὶ ἀρεταὶ τὴν τῶν ἀνθρώπων δόξαν, οὕτω καὶ αἱ πνευματικαί, τὴν τοῦ Θεοῦ ἐπισπῶνται.

ια΄. Ἀγάπη, καὶ ἐγκράτεια ψυχὴν καθαίρουσι, νοῦν δὲ λαμπρύνει προσευχὴ καθαρά.

σχῆμα τῆς ἀγάπης, ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος εὐλογεῖ μὲ τὸ στόμα, ἀλλὰ μὲ τὴν καρδία [του] ἐξουθενώνει.

4. Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἀπέκτησε τὴν ἀγάπη, ὑπομένει, χωρὶς ταραχή, τὰ λυπηρὰ καὶ ἐπίπονα, τὰ ὁποῖα ἐπέρχονται ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς.

5. Μόνη ἡ ἀγάπη ἑνώνει τὴν κτίσι [τὴν δημιουργία] μὲ τὸν Θεὸ καὶ μεταξύ τους [τοὺς ἑνώνει] σὲ συμφωνία.

6. Ἀληθινὴ ἀγάπη ἔχει ἀποκτήσει ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν ἀνέχεται [νὰ ἀκούῃ] οὔτε ὑποψίες, οὔτε λόγους ἐναντίον τοῦ πλησίον.

7. Τίμιος κατὰ τὴν κρίσι τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν μετέρχεται τίποτα μὲ σκοπὸ τὴν ἀνατροπὴ τῆς ἀγάπης.

8. Τὸ [χαρακτηριστικὸ] ἰδίωμα τῆς ἀνυπόκριτης [τῆς γνησίας] ἀγάπης εἶναι ὁ ἀληθινὸς λόγος, [ποὺ προέρχεται] ἀπὸ ἀγαθὴ συνείδησι.

9. Κρύπτει τὸν φθόνο κάτω ἀπὸ τὸ πρόσχημα τοῦ ἐνδιαφέροντος, ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος παρουσιάζει στὸν ἀδελφὸ [τὶς] κατηγορίες, [ποὺ ἐλέχθησαν εἰς βάρος του] ἀπὸ [κάποιον] ἄλλο.

10. Ὅπως ἀκριβῶς οἱ σωματικὲς ἀρετὲς ἑλκύουν τὴν δόξα τῶν ἀνθρώπων, ἔτσι καὶ οἱ πνευματικὲς [ἑλκύουν τὴν δόξα] τοῦ Θεοῦ.

11. Ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ἐγκράτεια καθαρίζουν τὴν ψυχή, τὸν νοῦ ὅμως, τὸν λαμπρύνει ἡ καθαρὰ προσευχή·

ιβʹ. Δυνατὸς ἀνὴρ ἐκεῖνος ὑπάρχει, ὁ πράξει καὶ γνώσει τὴν κακίαν ἀπελαύνων.

ιγʹ. Εὗρε χάριν οὗτος παρὰ τῷ Θεῷ, ὁ ἀπάθειαν κτησάμενος, καὶ γνῶσιν πνευματικήν.

ιδʹ. Λογισμῶν ἐμπαθῶν εἰ περιγενέσθαι θέλεις, ἐγκράτειαν κτῆσαι, καὶ ἀγάπην εἰς τὸν πλησίον.

ιεʹ. Φύλαξον σεαυτὸν ἀπὸ ἀκρασίας καὶ μίσους, καὶ οὐ μὴ εὕρῃς πρόσκομμα ἐν καιρῷ προσευχῆς σου.

ιςʹ. Ὥς περ οὐκ ἔστιν ἰδεῖν ἐν βορβόρῳ ἀρώματα, οὕτως οὐδὲ ἐν ψυχῇ μνησικάκου ἀγάπης εὐωδίαν.

ιζʹ. Κράτει γενναίως θυμοῦ, καὶ ἐπιθυμίας, καὶ πονηρῶν λογισμῶν τάχιστα ἀπαλλάττῃ.

ιηʹ. Ἀναιρεῖ κενοδοξίαν ἡ κρυπτὴ ἐργασία. Ἀπελαύνει δὲ ὑπερηφανίαν τὸ μηδένα ἐξουθενεῖν.

ιθʹ. Ἴδιον κενοδοξίας, ὑπόκρισις καὶ ψεῦδος. Τῆς δὲ ὑπερηφανίας, οἴησις καὶ φθόνος.

κʹ. Ἄρχων ἐκεῖνος ὁ ἑαυτοῦ ἄρξας, καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα τῷ λόγῳ ὑποτάξας.

12. Ἐκεῖνος εἶναι δυνατὸς ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος ἀποδιώκει τὴν κακία μὲ τὴν πρᾶξι καὶ τὴν [κατὰ Θεὸν] γνῶσι.

13. Ἐκεῖνος, ποὺ ἀπέκτησε ἀπάθεια καὶ πνευματικὴ γνῶσι, αὐτὸς βρῆκε Χάρι ἀπὸ τὸν Θεό.

14. Ἐὰν θέλῃς νὰ γίνῃς ὑπεράνω τῶν ἐμπαθῶν λογισμῶν, [τότε] ἀπόκτησε ἐγκράτεια καὶ ἀγάπη πρὸς τὸν πλησίον.

15. Φύλαξε τὸν ἑαυτόν σου ἀπὸ τὴν ἀκρασία καὶ τὸ μῖσος καὶ δὲν θὰ συναντήσῃς ἐμπόδιο, κατὰ τὸν καιρὸ τῆς προσευχῆς σου.

16. Ὅπως ἀκριβῶς, δὲν εἶναι δυνατόν, νὰ ἀντιληφθῇς [νὰ ὀσφρανθῇς] μέσα σὲ βόρβορο ἀρώματα, ἔτσι οὔτε στὴν ψυχὴ τοῦ μνησικάκου [θὰ ὀσφρανθῇς] τὴν εὐωδία τῆς ἀγάπης.

17. Συγκράτησε μὲ γενναιότητα τὸν θυμὸ καὶ τὴν ἐπιθυμία [σου] καὶ πολὺ γρήγορα θὰ ἀπαλλαγῇς, ὁπωσδήποτε, ἀπὸ τοὺς πονηροὺς λογισμούς.

18. Τὴν κενοδοξία τὴν καταργεῖ ἡ κρυπτὴ ἐργασία. Διώχνει δὲ τὴν ὑπερηφάνια τὸ νὰ μὴν ἐξουθενώνῃς κανέναν.

19. Ἰδίωμα τῆς κενοδοξίας [εἶναι] ἡ ὑποκρισία καὶ τὸ ψεῦδος. Τῆς δὲ ὑπερηφανίας [ἰδίωμα εἶναι] ἡ ἀλαζονεία καὶ ὁ φθόνος.

20. [Πραγματικὰ] κυρίαρχος [εἶναι] ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος κυριάρχησε στὸν ἑαυτό του, καὶ ὑπέταξε τὴν ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα στὸν Λόγο.

κα΄. Γνησιότης φίλου ἐν πειρασμῷ δείκνυται, ἡνίκα τῆς ἀνάγκης συγκοινωνὸς γένηται.

κβ΄. Ἀσφάλισαι τὰς αἰσθήσεις τῷ τρόπῳ τῆς ἡσυχίας, καὶ δίκασον τοὺς λογισμοὺς ἐφεστῶτας τῇ καρδίᾳ.

κγ΄. Πρὸς τοὺς λογισμοὺς τοὺς λυπηρούς, ἀμνησικάκως ἀπάντα· πρὸς δὲ τοὺς φιληδόνους, ἐχθρωδῶς διάκεισο.

κδ΄. Ἡσυχία, καὶ προσευχή, καὶ ἀγάπη, καὶ ἐγκράτεια τετράπλοκόν ἐστιν ἅρμα πρὸς οὐρανοὺς ἀνάγων [rete: ἀνάγον] τὸν νοῦν.

κε΄. Τῆξον τὸ σῶμά σου ἀσιτίᾳ καὶ ἀγρυπνίᾳ, καὶ ἀπελαύνεις τὸν δήμιον τῆς ἡδονῆς λογισμόν.

κς΄. Ὡς τήκεται κηρὸς ἀπὸ προσώπου πυρός[2]*, οὕτως ἀπὸ φόβου Θεοῦ ἀκάθαρτος λογισμός.*

κζ΄. Κακὴ ζημία ψυχῆς συνετῆς, ἐγχρονίσαι τὸν νοῦν πάθει ψεκτῷ.

κη΄. Ὑπόμεινον τὰς τῶν λυπηρῶν καὶ ὀδυνηρῶν ἐπαγωγάς· διὰ γὰρ τούτων σὲ καθαίρει ἡ τοῦ Θεοῦ πρό-

21. Ἡ γνησιότητα τοῦ φίλου ἀποδεικνύεται στὸν πειρασμό, ὁπόταν γίνῃ συγκοινωνὸς τῆς ἀνάγκης [σου].

22. Ἀσφάλισε τὶς αἰσθήσεις [σου] μὲ τὴν τέχνη τῆς ἡσυχίας καὶ ἔλεγξε τοὺς λογισμούς, ποὺ πλησιάζουν στὴν καρδία [σου].

23. Πρὸς τοὺς λυπηροὺς λογισμοὺς [σ᾽ αὐτούς, ποὺ σοῦ προκαλοῦν λύπη], νὰ ἀπαντᾷς χωρὶς κακία [μὲ γλυκύτητα], ἀλλὰ πρὸς τοὺς φιληδόνους [σ᾽ αὐτούς, ποὺ ἐγκρύπτουν ἡδονὴ] νὰ διάκεισαι ἐχθρικὰ [μὲ πολλὴ αὐστηρότητα].

24. Ἡ ἡσυχία καὶ ἡ προσευχή, ἐπὶ πλέον ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ἐγκράτεια, εἶναι [ἕνα] τετρακίνητο ἅρμα, τὸ ὁποῖο ἀνυψώνει τὸν νοῦ πρὸς τὸν οὐρανό.

25. Λιῶσε τό σῶμα σου μὲ τὴν ἀσιτία καὶ τὴν ἀγρυπνία καὶ θὰ ἐκδιώξῃς τὸν δήμιο λογισμὸ τῆς ἡδονῆς [αὐτὸν δηλαδὴ ποὺ μπορεῖ νὰ σὲ θανατώσῃ].

26. Ὅπως λιώνει τὸ κερὶ μπροστὰ στὴν παρουσία τῆς φωτιᾶς, ἔτσι [καίγεται, κάθε] ἀκάθαρτος λογισμὸς ἀπὸ τὸν φόβο τοῦ Θεοῦ.

27. [Εἶναι] φοβερὴ ζημία τῆς συνετῆς ψυχῆς, τὸ νὰ πολυχρονίσῃ ὁ νοῦς σὲ [κάποιο] ἐπιλήψιμο πάθος.

28. Νὰ ὑπομένῃς τὶς ἐπιφορὲς τῶν λυπηρῶν καὶ ὀδυνηρῶν· διότι μέσῳ αὐτῶν σὲ καθαρίζει ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ.

νοια.

κθ'. Ῥίψας τὴν ὕλην, καὶ τῷ κόσμῳ ἀποταξάμενος, ἀπόταξαι λοιπὸν καὶ τοῖς πονηροῖς λογισμοῖς.

λ'. Ἴδιον ἔργον ὑπάρχει τοῦ νοῦ, τὸ λόγοις Θεοῦ σχολάζειν ἀεί.

λα'. Ὥς περ ἔργον Θεοῦ διοικῆσαι τὸν κόσμον, οὕτω καὶ ψυχῆς κυβερνῆσαι τὸ σῶμα.

λβ'. Ποία ἐλπίδι τῷ Χριστῷ ἀπαντήσωμεν, ταῖς τῆς σαρκὸς ἡδοναῖς μέχρι τοῦ νῦν δουλεύοντες;

λγ'. Ἀναιρεῖ ἡδονὴν κακοπάθεια καὶ λύπη, ἢ ἑκούσιος, ἢ ἐκ τῆς προνοίας ἐπαγομένη.

λδ'. Ὕλη παθῶν φιλαργυρία τυγχάνει, ὡς αὐξητικὴ οὖσα τῆς περιεκτικῆς ἡδονῆς.

λε'. Λύπην τίκτει ἀποτυχία ἡδονῆς, ἡδονὴ δὲ παντὶ πάθει συνέζευκται.

λς'. Ὧ μέτρῳ μετρεῖς τῷ σώματί σου, ἀντιμετρηθήσεταί σοι[3] *ἀντιστρόφως παρὰ Θεοῦ.*

λζ'. Θείων κριμάτων ἔργα τυγχάνει, ἀνταποδόσεις δίκαιαι τῶν διὰ σώματος πε-

29. Ἀφοῦ ἀπέρριψες τὴν ὕλη [τὰ ὑλικὰ πράγματα] καὶ ἀπαρνήθηκες τὸν κόσμο, ἀπαρνήσου λοιπὸν εἰς τὸ ἑξῆς καὶ τοὺς πονηροὺς λογισμούς.

30. Χαρακτηριστικὸ ἔργο τοῦ νοὸς εἶναι τὸ νὰ ἀσχολῆται μὲ τοὺς λόγους τοῦ Θεοῦ.

31. Ὅπως ἀκριβῶς ἔργο τοῦ Θεοῦ [εἶναι] νὰ διοικήσῃ τὸν κόσμο, ἔτσι καὶ τῆς ψυχῆς [ἔργο εἶναι] νὰ κυβερνᾷ τὸ σῶμα.

32. Μὲ ποιὰ ἐλπίδα θὰ συναντήσωμε τὸν Χριστό, ἐὰν εἴμαστε δοῦλοι, μέχρι τώρα, στὶς ἡδονὲς τῆς σαρκός;

33. Ἀποδιώκει τὴν ἡδονὴ ἡ κακοπάθεια καὶ ἡ λύπη, εἴτε [ἐὰν εἶναι] ἑκούσιος, εἴτε ἐὰν προέρχεται ἀπὸ τὴν [θεία] πρόνοια.

34. Ἡ φιλαργυρία εἶναι ὕλη [γιὰ τὴν ἀνάφλεξι] τῶν παθῶν, διότι αὐξάνει τὴν περιεκτικὴ ἡδονή, [δηλαδὴ τὴν ὅλη ἡδονή, ποὺ περικλείει τὶς ἐπὶ μέρους ἡδονές].

35. Ἡ ἀποτυχία τῆς ἡδονῆς, γεννᾷ λύπη, ἡ ἡδονὴ δὲ εἶναι συνδεδεμένη μὲ κάθε πάθος.

36. Μὲ ὅποιο μέτρο μετρᾷς τὸ σῶμα σου, [μὲ ὅποιον, δηλαδή, τρόπο τὸ ἀντιμετωπίζεις], θὰ σοῦ ἀνταποδοθῇ ἀντίστροφα ἀπὸ τὸν Θεό.

37. Οἱ δίκαιες ἀνταποδόσεις ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ἔχομε διαπράξει μὲ τὸ σῶμα [μας], εἶναι ἔργα τῶν θεί-

πραγμένων.

λη′. Ἀθανασίαν τίκτει ἀρετή, καὶ γνῶσις· ὧν ἡ στέρησις, θανάτου γέγονε μήτηρ.

λθ′. Λύπη κατὰ Θεόν, ἀναιρεῖ ἡδονήν· ἡδονῆς δὲ ἀναίρεσις, ἀνάστασις ὑπάρχει ψυχῆς.

μ′. Ἀπάθειά ἐστιν ἀκινησία ψυχῆς πρὸς κακίαν· ἧς τυχεῖν ἀμήχανον, ἄνευ ἐλέους Χριστοῦ.

μα′. Σωτὴρ ὑπάρχει ψυχῆς καὶ σώματος ὁ Χριστός, οὗ τοῖς ἴχνεσιν ὁ ἀκολουθῶν[4]*, ἐλευθεροῦται κακίας.*

μβ′. Σωτηρίας εἰ θέλεις τυχεῖν, ἀπόταξαι τῇ ἡδονῇ, καὶ ἐγκράτειαν καὶ ἀγάπην ἀναλαβοῦ, σὺν ἐκτενεῖ προσευχῇ.

μγ′. Ἴδιον ἀπαθείας, διάκρισις ἀληθινή· καθ' ἣν πάντα πράττε [recte: πράττει][α′]*, μέτρῳ καὶ κανόνι.*

μδ′. Ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ Θεός, Ἰησοῦς ἐστιν ὁ Χριστός· καὶ νοῦς ὁ ἀκολουθῶν αὐτῷ, οὐ μὴ μείνῃ ἐν τῇ σκοτίᾳ [5]*.*

με′. Συνάγαγε τὸν νοῦν σου, καὶ τήρει τοὺς λογισμούς, καὶ οὓς ἂν εὕρῃς ἐμπαθεῖς πολέμησον πρὸς αὐτούς.

ων ἀποφάσεων.

38. Τὴν ἀθανασία γεννᾶ ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ [κατὰ Θεὸν] γνῶσι, τῶν ὁποίων ἡ στέρησι γίνεται ἡ μητέρα τοῦ θανάτου.

39. Ἡ κατὰ Θεὸν λύπη ἐξαφανίζει τὴν ἡδονή. Ἡ δὲ ἐξαφάνισι τῆς ἡδονῆς εἶναι ἀνάστασι τῆς ψυχῆς.

40. Ἀπάθεια εἶναι ἡ ἀκινησία τῆς ψυχῆς πρὸς τὴν κακία· τὴν ὁποία [εἶναι] ἀδύνατον νὰ ἐπιτύχωμε, χωρὶς τὸ ἔλεος τοῦ Χριστοῦ.

41. Ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ Σωτήρας τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, [καὶ] ἐκεῖνος, ποὺ ἀκολουθεῖ τὰ ἴχνη Αὐτοῦ, ἐλευθερώνεται ἀπὸ τὴν κακία.

42. Ἐὰν ἐπιθυμῇς νὰ ἐπιτύχῃς τὴν σωτηρία [σου], ἀπαρνήσου τὴν ἡδονὴ καὶ ἀνάλαβε τὴν ἐγκράτεια καὶ τὴν ἀγάπη, μαζὶ μὲ ἐκτενῆ προσευχή.

43. Ἰδίωμα τῆς ἀπαθείας [εἶναι] ἡ ἀληθινὴ διάκρισι· σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία τὰ πάντα κάνει [αὐτὸς ποὺ τὴν κατέχει] μὲ μέτρο καὶ κανόνα.

44. Ὁ Κύριός μας καὶ Θεός εἶναι ὁ Ἰησοῦς, ὁ Χριστός· καὶ ὁ νοῦς, ὁ ὁποῖος ἀκολουθεῖ Αὐτὸν δὲν θὰ μείνῃ στὸ σκοτάδι.

45. Συμμάζεψε τὸν νοῦ σου καὶ ἐπιτήρησε τοὺς λογισμούς [σου], καὶ αὐτοὺς ποὺ θὰ βρῇς ἐμπαθεῖς, πολέμησε ἐναντίον τους.

μς΄. Τρία ὑπάρχουσι πράματα δι᾽ ὧν λαμβάνεις λογισμούς, ἡ αἴσθησις, καὶ ἡ μνήμη, καὶ ἡ κρᾶσις τοῦ σώματος. Χαλεπώτεροι δὲ οἱ ἀπὸ τῆς μνήμης εἰσίν.

μζ΄. Ὧ ἐδόθη σοφία, ἔγνω λόγους ἀσωμάτων, καὶ τίς ἡ ἀρχὴ ὑπάρχει καὶ τί τὸ τέλος τοῦ κόσμου.

μη΄. Μὴ ἀμέλει πρακτικῆς, καὶ φωτισθήσεται ὁ νοῦς σου. Θησαυρούς, φησίν, ἀοράτους, ἀποκρύφως ἀνοίξω σοι [6].

μθ΄. Εὗρε χάριν Θεοῦ, ὁ παθῶν ἐλευθερωθείς· καὶ τὸ μέγα ἔλεος, ὁ γνώσεως καταξιωθείς.

ν΄. Νοῦς παθῶν ἐλευθερωθείς, φωτοειδὴς γίνεται· ταῖς τῶν ὄντων θεωρίαις ἀδιαλείπτως καταλαμπόμενος.

να΄. Φέγγος ψυχῆς, ἡ ἁγία γνῶσίς ἐστιν, οὗ στερηθεὶς ὁ ἄφρων, ὡς ἐν σκότει διαπορεύεται [7].

νβ΄. Ἄφρων ἐστιν ὁ ἐν σκότει διάγων, ὃν διαδέχεται τὸ σκότος τῆς ἀγνωσίας.

νγ΄. Ἰησοῦν ὁ ἀγαπῶν, ἐλευθερωθήσεται κακίας· καὶ ὁ ἀκολουθῶν αὐτῷ, ὄψεται

46. Τρία πράγματα ὑπάρχουν, διὰ τῶν ὁποίων δέχεσαι λογισμούς, ἡ αἴσθησι καὶ ἡ μνήμη καὶ ἡ ἰδιοσυγκρασία τοῦ σώματος. Οἱ πιὸ δύσκολοι ὅμως [λογισμοὶ] εἶναι αὐτοί, [οἱ ὁποῖοι προέρχονται] ἀπὸ τὴν μνήμη.

47. Σ᾽ ἐκεῖνον, στὸν ὁποῖο δόθηκε [θεία] σοφία, ἐγνώρισε τοὺς λόγους τῶν Ἀσωμάτων [ὄντων] καὶ ποιὰ εἶναι ἡ ἀρχὴ καὶ ποιὸ τὸ τέλος τοῦ κόσμου.

48. Μὴν ἀμελῇς τὴν πρακτικὴ [ἀρετὴ] καὶ θὰ φωτισθῇ ὁ νοῦς σου. [Διότι ἡ Ἁγία Γραφὴ] λέγει: θὰ σοῦ ἀνοίξω ἀοράτους θησαυροὺς μυστικά.

49. Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐλευθερώθηκε ἀπὸ τὰ πάθη, βρῆκε τὴν Χάρι τοῦ Θεοῦ· καὶ ἐκεῖνος, ποὺ καταξιώθηκε τῆς [θείας] γνώσεως, [βρῆκε] τὸ Μέγα Ἔλεος [δηλαδὴ τὸν Κύριο].

50. Ὁ Νοῦς, ποὺ ἐλευθερώθηκε ἀπὸ τὰ πάθη, γίνεται φωτοειδής· διότι καταφωτίζεται ἀδιαλείπτως μὲ τὶς θεωρίες τῶν ὄντων.

51. Ἡ ἁγία γνῶσι εἶναι φῶς τῆς ψυχῆς, τὸ ὁποῖο, ὅταν τὸ στερηθῇ ὁ ἄφρων, διέρχεται τὴν ζωή του σὰν μέσα στὸ σκοτάδι.

52. Ἄφρων εἶναι, ἐκεῖνος ποὺ ζῇ μέσα στὸ σκοτάδι, [δηλαδὴ χωρὶς τὴν θεία γνῶσι], τὸν ὁποῖον ἀκολουθεῖ τὸ σκοτάδι τῆς ἀγνωσίας [τοῦ Θεοῦ].

53. Αὐτὸς ποὺ ἀγαπᾷ τὸν Ἰησοῦ, θὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὴν κακία, καὶ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος τὸν ἀκολουθεῖ, θὰ δῇ [θὰ γευθῇ] τὴν ἀληθινὴ γνῶσι, [τὴν

γνῶσιν ἀληθῆ.

νδ΄. Νοῦς, παθῶν ἐλευθερωθείς, ψιλὰ βλέπει τὰ νοήματα, καὶ ἐγρηγορότος τοῦ σώματος, καὶ κατὰ τοὺς ὕπνους.

νε΄. Ὁ νοῦς εἰς ἄκρον καθαρθεὶς στενοχωρεῖται τοῖς οὖσι, καὶ ἔξω θέλει ἀεὶ γίνεσθαι πάντων τῶν γεγονότων.

νς΄. Μακάριος ὁ φθάσας εἰς τὴν ἀπέραντον ἀπειρίαν· ἐκεῖνος δὲ ἔφθασεν, ὁ τὰ πεπερασμένα περάσας.

νζ΄. Ἐρευνᾷ λόγους Θεοῦ, ὁ σεβόμενος αὐτόν. Εὑρίσκει δὲ αὐτούς, ὁ ἀληθείας ἐραστής.

νη΄. Νοῦς ἐξ ὀρθότητος κινούμενος, εὑρίσκει ἀλήθειαν. Ὁ δὲ ἐκ πάθους τινός, ἀποτεύξεται αὐτῆς.

νθ΄. Ὥς περ τῇ οὐσίᾳ ἄγνωστος ὁ Θεός, οὕτω καὶ τῇ μεγαλωσύνῃ ἐστὶν ἀπέραντος.

ξ΄. Ἧς οὐσίας ἀρχὴ καὶ τέλος οὐκ ἔστι, ταύτης οὔτε τῆς φύσεως ἐξεύρεσις.

ξα΄. Σωτηρία ὑπάρχει πάσης κτίσεως, ἡ ὑπεράγαθος τοῦ κτίσαντος περὶ αὐτὴν πρόνοιαν.

ξβ΄. Ὑποστηρίζει Κύριος πάντας τοὺς καταπίπτοντας ἐν

θεία δηλαδή].

54. Ὁ νοῦς, ποὺ ἐλευθερώθηκε ἀπὸ τὰ πάθη, βλέπει ψιλὰ τὰ νοήματα, [δηλαδὴ ἔχει ἁπλοὺς λογισμοὺς ἢ γυμνοὺς ἀπὸ πάθη] καὶ ὅταν τὸ σῶμα εἶναι ἐν ἐγρηγόρσει καὶ κατὰ τὸν ὕπνο.

55. Ὅταν ὁ νοῦς καθαρθῇ [ἀπὸ τὰ πάθη] εἰς τὸ ἔπακρον, στεναχωρεῖται [εὑρισκόμενος μέσα στὰ κτιστὰ] ὄντα καὶ ἐπιθυμεῖ πάντοτε νὰ εὑρίσκεται ἔξω ἀπὸ ὅλα τὰ δημιουργήματα.

56. Μακάριος [εἶναι] ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἔφθασε στὴν ἀπέραντο ἀπειρία[1], [δηλαδὴ στὴν κοινωνία μετὰ τοῦ ἀπείρου Θεοῦ]· ἔφθασε δὲ ἐκεῖνος, ποὺ ξεπέρασε [ὅλα] τὰ πεπερασμένα, [δηλαδὴ τὰ κτιστά].

57. Ἐκεῖνος, ποὺ σέβεται τὸν Θεό, ἐρευνᾶ [ἀναζητᾶ] τοὺς λόγους Του. Τοὺς εὑρίσκει, ὅμως, ὁ ἐραστὴς τῆς Ἀληθείας.

58. Ὁ νοῦς, ὁ ὁποῖος κινεῖται ἀπὸ εὐθύτητα, θὰ βρῇ ὁπωσδήποτε τὴν Ἀλήθεια. Ἐκεῖνος, ὅμως, ὁ ὁποῖος [κινεῖται] ἀπὸ κάποιο πάθος θὰ χάσῃ Αὐτήν.

59. Ὅπως ἀκριβῶς ὁ Θεὸς εἶναι ἄγνωστος κατὰ τὴν οὐσία, ἔτσι εἶναι ἀπέραντος καὶ ὡς πρὸς τὴν μεγαλωσύνη [Του].

60. Αὐτῆς τῆς οὐσίας, τῆς ὁποίας δὲν ὑπάρχει ἀρχὴ καὶ τέλος [δηλαδὴ τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ]· αὐτῆς [τῆς ἰδίας δὲν ὑπάρχει] οὔτε [καὶ] ἀνεύρεσι τῆς φύσεώς [Της].

61. Σωτηρία ὅλης τῆς κτίσεως εἶναι ἡ ὑπεράγαθος πρόνοια τοῦ Δημιουργοῦ σχετικὰ μ᾽αὐτήν.

62. Ὁ Κύριος ἐνισχύει μὲ οἰκτιρμοὺς [μὲ εὐσπλαγχνία] ὅλους ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἐξασθενοῦν καὶ ἀνορθώνει ὅλους αὐ-

οἰκτιρμοῖς, καὶ ἀνορθοῖ πάντας τοὺς κατεῤῥαγμένους[8].

ξγ΄. Χριστός ἐστι ζώντων καὶ νεκρῶν, καὶ τῆς ἑκάστου πράξεως δίκαιος ἀνταποδότης.

ξδ΄. Ἄρξαι, εἰ θέλεις, τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, προλαβὼν τὰς τῶν παθῶν αἰτίας περίκοπτε.

ξε΄. Σύζευξον ταῖς ἀρεταῖς τὰς τῆς ψυχῆς δυνάμεις, καὶ ἀποζεύγνυνται πάντως τῆς τῶν παθῶν τυραννίδος.

ξς΄. Τὰς τῆς ἐπιθυμίας ὁρμάς, ἐγκρατείᾳ χαλίνωσον. Τὰς δὲ τοῦ θυμοῦ, ἀγάπῃ πνευματικῇ.

ξζ΄. Ἡσυχία καὶ προσευχή, μέγιστα ὅπλα ἀρετῆς. Αὗται γὰρ τὸν νοῦν καθαίρουσαι, διορατικὸν ἀπεργάζονται.

ξη΄. Συντυχία ὠφελεῖ, μόνον ἡ πνευματική. Τῶν δὲ λοιπῶν ἁπασῶν, προτιμοτέρα ἡ ἡσυχία.

ξθ΄. Τῶν πέντε τρόπων τῆς συντυχίας, τοὺς τρεῖς ἐπίλεξαι, τῷ δὲ τετάρτῳ μὴ συχνάσῃς. Τοῦ δὲ πέμπτου ἀπόστηθι.

ο΄. Ἡσυχίαν ἀγαπᾷ, ὁ μὴ πάσχων πρὸς τὰ τοῦ κόσμου. Καὶ πάντας ἀνθρώπους, ὁ

τοὺς ποὺ εἶναι συντετριμμένοι.

63. Ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ δίκαιος ἀνταποδότης τῶν ζώντων καὶ τῶν νεκρῶν καὶ τῆς πράξεως τοῦ καθενός.

64. Ἐὰν θέλῃς νὰ κυριαρχήσῃς [νὰ ἐπιβληθῇς] στὴν ψυχὴ καὶ στὸ σῶμα, νὰ περικόπτῃς ἐκ τῶν προτέρων μὲ ἐπιμέλεια τὶς αἰτίες τῶν παθῶν.

65. Σύνδεσε μὲ τὶς ἀρετὲς τὶς δυνάμεις τῆς ψυχῆς καὶ θὰ ἀποδεσμευθοῦν [αὐτὲς] ὁπωσδήποτε ἀπὸ τὴν τυραννία τῶν παθῶν.

66. Χαλιναγώγησε μὲ τὴν ἐγκράτεια τὶς ὁρμὲς τῆς ἐπιθυμίας. Τὶς δὲ [ὁρμὲς] τοῦ θυμοῦ [χαλιναγώγησέ τες] μὲ τὴν πνευματικὴ ἀγάπη.

67. Ἡ ἡσυχία καὶ ἡ προσευχὴ [εἶναι] πολὺ μεγάλα ὅπλα τῆς ἀρετῆς. Διότι αὐτὲς μὲ τὸ νὰ καθαρίζουν τὸν νοῦ, τὸν κάνουν διορατικό.

68. Μόνον ἡ πνευματικὴ συνομιλία ὠφελεῖ. Ἀπὸ ὅλες δὲ τὶς ὑπόλοιπες [συνομιλίες εἶναι] προτιμότερη ἡ ἡσυχία.

69. Ἀπὸ τοὺς πέντε τρόπους τῆς συνομιλίας [δηλαδὴ τὶς πέντε φορὲς ποὺ καλεῖσαι νὰ μιλήσῃς] νὰ ἐπιλέξῃς τὶς τρεῖς, στὴν τέταρτη μὴν φθάσῃς συχνά. Καὶ ἀπὸ τὴν πέμπτη ἀπομακρύνσου. [Διότι ἄλλως ἔχασες τοὺς καρποὺς τῆς ἡσυχίας].

70. Ἀγαπᾶ τὴν ἡσυχία, ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει πάθος πρὸς τὰ [πράγματα] τοῦ κόσμου. Καὶ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους [τοὺς ἀγαπᾶ], ἐκεῖνος,

μηδὲν ἀγαπῶν ἀνθρώπινον.

οα'. Διδάσκαλος ἀληθὴς ἡ συνείδησις ὑπάρχει, ᾗ ὁ ὑπακούων ἀπρόσκοπος διαμένει.

οβ'. Ἐκείνους μόνους οὐ κρίνει τὸ συνειδός, τοὺς τὸ ἄκρον τῆς ἀρετῆς, ἢ τῆς κακίας φθάσαντας.

ογ'. Ἄκρα ἀπαθείας [recte: ἀπάθεια][β'], ψιλὰ ποιεῖ τὰ νοήματα. Ἄκρα δὲ γνῶσις, τῷ ὑπεραγνώστῳ παρίστησι.

οδ'. Λύπη ἐστὶ ψεκτή, ἀποτυχία ἡδονῶν. Ὧν ὁ καταφρονήσας, ἄλυπος διαμένει.

οε'. Ἡ λύπη καθόλου στέρησίς ἐστιν ἡδονῆς, κἂν τε τῆς κατὰ Θεόν, κἄν τε τῆς κατὰ κόσμον νοήσῃς.

ος'. Θεοῦ ἐστι βασιλεία, ἀγαθότης καὶ σοφία, ὧν ὁ ἐπιτυχὼν ἐν οὐρανοῖς πολιτεύεται[9].

οζ'. Ἐκεῖνος ἄθλιος ἄνθρωπος, ὁ τῆς ψυχῆς μὲν τὸ σῶμα, τοῦ Θεοῦ δὲ τὸν κόσμον τοῖς ἔργοις προτιμήσας.

οη'. Ἴσην τὴν ἀγάπην πρὸς πάντας κέκτηται, ὁ τοῖς μὲν σπουδαίοις μὴ φθονῶν, τοὺς δὲ φαύλους ἐλεῶν.

οθ'. Ἄρξαι ὡς ἀληθῶς ἐκεῖνος ὤφειλεν, ὁ καὶ ψυχῇ καὶ σώματι τὰ τῆς ἀρετῆς νομο-

ποὺ δὲν ἀγαπᾶ τίποτα ἀνθρώπινο.

71. Ἡ συνείδησι εἶναι ἀληθινὸς διδάσκαλος, στὴν ὁποία ἐκεῖνος ποὺ ὑπακούει παραμένει ἀσφαλής.

72. Μόνον ἐκείνους δὲν κρίνει ἡ συνείδησι, οἱ ὁποῖοι ἔφθασαν στὸ ἄκρον [τὴν τελειότητα] τῆς ἀρετῆς ἢ [στὸ ἄκρον] τῆς κακίας [δηλαδὴ τὴν πώρωσι].

73. Ἡ τελεία ἀπάθεια κάνει τοὺς λογισμοὺς ψιλοὺς [δηλαδὴ γυμνοὺς ἀπὸ πάθη]. Ἡ τελεία δὲ γνῶσι [ἡ θεία, μᾶς] παριστᾶ ἐνώπιον τοῦ Ὑπεραγνώστου, [δηλαδὴ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι τελείως ἄγνωστος καὶ ἀκατάληπτος, ὑπεράνω κάθε γνώσεως καὶ ἀγνωσίας].

74. Ἡ ἀποτυχία τῶν ἡδονῶν προκαλεῖ μεμπτὴ λύπη. [Ὅμως] ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος τὶς κατεφρόνησε, παραμένει ἄλυπος.

75. Ἡ λύπη εἶναι σὲ κάθε περίπτωσι στέρησι τῆς ἡδονῆς, ἀκόμη καὶ ἂν [ἐννοήσῃς τὴν στέρησι] τῆς κατὰ Θεὸν [ἡδονῆς], εἴτε ἀκόμη ἂν ἐννοήσῃς [τὴν στέρησι] τῆς κατὰ κόσμον [ἡδονῆς].

76. Βασιλεία τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ ἀγαθότης καὶ ἡ σοφία, [καὶ] ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐπέτυχε [κατέκτησε] αὐτές, ζῇ στοὺς οὐρανούς.

77. Ἐκεῖνος [εἶναι] ἄθλιος ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος προτίμησε μὲ τὰ ἔργα του, ἀφ᾽ ἑνὸς τὸ σῶμα ἀπὸ τὴν ψυχή, ἀφ᾽ ἑτέρου τὸν κόσμο ἀπὸ τὸν Θεό.

78. Ἔχει ἀποκτήσει ἴση ἀγάπη πρὸς ὅλους ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος τοὺς μὲν ἀγαθοὺς δὲν φθονεῖ, τοὺς δὲ κακοὺς [τοὺς] ἐλεεῖ.

79. Ἐκεῖνος, συνήθως, θὰ ἔπρεπε πράγματι νὰ κυβερνᾷ, ὁ ὁποῖος καὶ γιὰ τὴν ψυχὴ καὶ γιὰ τὸ σῶμα ἐπέβαλε τοὺς νόμους

θετήσας.

π΄. Πραγματευτὴς πνευματικὸς ἐκεῖνος ὑπάρχει, ὁ ἐξ ἴσου διὰ τὰ μέλλοντα καὶ τῶν ἡδέων τοῦ βίου, καὶ τῶν λυπηρῶν ἀποταξάμενος.

πα΄. Ῥώννυσι ψυχὴν μέν, ἀγάπη καὶ ἐγκράτεια, νοῦν δέ, προσευχὴ καθαρὰ καὶ θεωρία πνευματική.

πβ΄. Ἀκούων λόγον ὠφέλιμον, μὴ κρίνε τὸν λέγοντα, ἵνα μὴ τῆς ἐπωφελοῦς νουθεσίας ἑαυτὸν ἀποστερήσῃς.

πγ΄. Γνώμη πονηρά, κακὰ ἐνθυμεῖται, καὶ τὰ κατορθώματα τοῦ πλησίον εἰς ἐλαττώματα παραγνωρίζει.

πδ΄. Μὴ πιστεύσῃς τῷ λογισμῷ κρίνοντι τῷ πλησίον, ὅτι πονηρὸν ἔχων θησαυρόν[10]*, πονηρὰ καὶ λογίζεται.*

πε΄. Ἀγαθὴ καρδία, ἀγαθὰς ἐννοίας φέρει. Πρὸς γὰρ τὸν θησαυρὸν αὐτῆς καὶ τὰ ἐνθυμήματα αὐτῆς.

πς΄. Τήρει τοὺς λογισμούς, καὶ φεῦγε ἀπὸ κακίας, ἵνα μὴ σκοτισθεὶς ὁ νοῦς, ἄλλα ἀντ᾽ ἄλλων βλέπῃ.

πζ΄. Ἐννοοῦ τοὺς Ἰουδαίους, καὶ ἀσφάλισαι σεαυτόν, οἳ ἐκ τοῦ φθόνου τυφλωθέντες, τὸν Κύριον καὶ Θεὸν εἰς

τοὺς σύμφωνους μὲ τὴν ἀρετή.

80. Ἐκεῖνος εἶναι πνευματικὸς ἔμπορος, ὁ ὁποῖος ἀπαρνήθηκε ἐξ ἴσου, ἕνεκα τῶν μελλόντων [ἀγαθῶν] καὶ τὰ εὐχάριστα καὶ τὰ λυπηρὰ τοῦ βίου.

81. Τὴν μὲν ψυχὴ [τὴν] ἰσχυροποιεῖ, ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ἐγκράτεια, τὸν δὲ νοῦ, ἡ καθαρὰ προσευχὴ καὶ ἡ πνευματικὴ θεωρία.

82. Ὅταν ἀκούῃς ὠφέλιμο λόγο, μὴν κρίνῃς [μὴν ἐξετάζῃς] ἐκεῖνον ποὺ [τὸν] λέγει, γιὰ νὰ μὴν ἀποστερήσῃς τὸν ἑαυτόν σου ἀπὸ τὴν ὠφέλιμη νουθεσία.

83. Ἡ πονηρὴ γνώμη συλλογίζεται κακά, καὶ τὰ κατορθώματα [τὰ καλὰ ἔργα] τοῦ πλησίον τὰ παρερμηνεύει σὲ ἐλαττώματα.

84. Συνήθως νὰ μὴν ἐμπιστεύεσαι τὸν λογισμό [σου], ὁ ὁποῖος κρίνει τὸν πλησίον, διότι ἀφοῦ ἔχει πονηρὸ ἀπόθεμα [στὴν καρδία] πονηρὰ καὶ συλλογίζεται.

85. Ἡ ἀγαθὴ καρδία, ἔχει ἀγαθὸ λογισμό. Διότι ἀνάλογα μὲ τὸν θησαυρό της, [δηλαδὴ τὸ περιεχόμενό της εἶναι] καὶ οἱ συλλογισμοί της.

86. Πρόσεχε τοὺς λογισμούς [σου] καὶ φεῦγε ἀπὸ τὴν κακία, ὥστε νὰ μὴν βλέπῃ ἄλλα ἀντὶ ἄλλων ὁ νοῦς [σου], ἐπειδὴ σκοτίσθηκε [ἀπὸ τοὺς κακοὺς λογισμούς].

87. Ἀναλογίζου τοὺς Ἰουδαίους, καὶ ἀσφάλισε τὸν ἑαυτόν σου, διότι αὐτοί, ἐπειδὴ τυφλώθηκαν ἀπὸ τὸν φθόνο, παρεγνώρισαν τὸν Κύριο καὶ

Βεελζεβοὺλ παρεγνώρισαν[11].

πη΄. Ὑπόνοια πονηρά, σκοτίζει διάνοιαν[12]*, καὶ ποιεῖ τὰ παρὰ τὴν ὁδὸν ἀντὶ τῆς ὁδοῦ θεωρεῖν.*

πθ΄. Ταῖς ἀρεταῖς ἁπάσαις, παραπεπήγασιν αἱ κακίαι, καὶ διὰ τοῦτο τὰς ἀρετὰς οἱ πονηροὶ εἰς κακίας παραγνωρίζουσιν.

ϟ΄. Ἡδονῇ, ἢ λύπῃ ἐγχρονίζων ὁ νοῦς, τῷ τῆς ἀκηδίας πάθει τάχιστα περιπίπτει.

ϟα΄. Συνείδησις καθαρά, διεγείρει ψυχήν. Λογισμὸς δὲ ῥυπαρός, καταχθονίζει αὐτήν.

ϟβ΄. Κινούμενα τὰ πάθη, ἀπελαύνουσι κενοδοξίαν· ἀναιρούμενα δὲ πάλιν, ὑποστρέφουσιν.

ϟγ΄. Εἰ πάντων ὁμοῦ τῶν παθῶν ἀπαλλαγῆναι θέλεις, ἐγκράτειαν, καὶ ἀγάπην, καὶ προσευχὴν ἀναλαβοῦ.

ϟδ΄. Νοῦς διὰ προσευχῆς τῷ Θεῷ ἐγχρονίζων, καὶ τὸ παθητικὸν τῆς ψυχῆς τῶν παθῶν ἀπαλλάττει.

ϟε΄. Ὁ Θεὸς τὸ εἶναι τοῖς οὖσι δεδωκώς, τῇ προνοίᾳ αὐτοῦ ἅμα τὰ πάντα συνέδησε.

ϟς΄. Δεσπότης δὲ ὑπάρχων,

Θεὸ [καὶ τὸν ἐξέλαβαν] ὡς Βεελζεβούλ.

88. Ἡ πονηρὴ ὑποψία, σκοτίζει τὴν διάνοια, καὶ κάνει [τὸν ἄνθρωπο] νὰ βλέπῃ ἀντὶ τὴν ὁδό, [ποὺ πρέπει νὰ βαδίσῃ] τὰ δίπλα ἀπὸ τὴν ὁδὸ [τὰ ἄνευ σημασίας].

89. Σὲ ὅλες τὶς ἀρετὲς ἔχουν στερεωθῇ δίπλα οἱ κακίες, καὶ γι᾽ αὐτὸ οἱ πονηροὶ [ἄνθρωποι] ἐκλαμβάνουν ἐσφαλμένα τὶς ἀρετὲς γιὰ κακίες, [δηλαδὴ τὶς συγχέουν μὲ τὶς κακίες].

90. Ὁ νοῦς, ὅταν πολυχρονίζῃ στὴν ἡδονὴ ἢ στὴν λύπη, πολὺ γρήγορα βυθίζεται στὸ πάθος τῆς ἀκηδίας.

91. Ἡ καθαρὰ συνείδησι ἀνυψώνει τὴν ψυχή. Ὁ δὲ ρυπαρὸς λογισμὸς καταβυθίζει αὐτήν.

92. Ὅταν τὰ πάθη κινοῦνται, [ὅταν, δηλαδή, βρίσκωνται σὲ ἐνέργεια], ἀπομακρύνουν τὴν κενοδοξία· ὅταν ὅμως ἐξαφανίζωνται, πάλι ἐπαναφέρουν [αὐτήν].

93. Ἐὰν θέλῃς νὰ ἀπαλλαγῇς μαζὶ ἀπὸ ὅλα τὰ πάθη, ἀνάλαβε [νὰ ἀσκήσῃς] τὴν ἐγκράτεια καὶ τὴν ἀγάπη καὶ τὴν προσευχή.

94. Ὁ νοῦς, ὁ ὁποῖος παραμένει πολὺ χρόνο μὲ τὴν προσευχὴ στὸν Θεό, [δηλαδὴ προσεύχεται ἀδιαλείπτως], ἀπαλλάσσει καὶ τὸ παθητικὸ [μέρος] τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὰ πάθη.

95. Ὅταν ὁ Θεὸς δίδῃ τὴν ὕπαρξι στὰ δημιουργήματά [Του], ταυτοχρόνως, συνδέει συνήθως τὰ πάντα μὲ τὴν πρόνοιά Του.

96. Τὸ ἔπακρον τῆς προνοίας Του,

καὶ δοῦλος γενόμενος, τὸ ἄκρον τῆς προνοίας τῇ κτίσει ἐξέφανεν.

ϟζ'. Ὁ Θεὸς καὶ Λόγος ἀτρέπτως σαρκωθείς, πάσῃ τῇ κτίσει διὰ τῆς σαρκὸς ἡνώθη.

ϟη'. Ξένον θαῦμα ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ γῆς γίνεται, ὅτι Θεὸς ἐπὶ γῆς, καὶ ἄνθρωπος ἐν οὐρανοῖς.

ϟθ'. Ἵνα Ἀγγέλοις ἀνθρώπους συνάψας, ἅμα πάσῃ τῇ κτίσει τὴν θέωσιν χαρίσηται.

ρ'. Ἁγιασμός, καὶ θέωσις Ἀγγέλων, καὶ ἀνθρώπων, ἡ γνῶσις τῆς Ἁγίας, καὶ Ὁμοουσίου Τριάδος.

ρα'. Συγχώρησις ἁμαρτιῶν, παθῶν ἐστιν ἐλευθερία. Ὧν ὁ μήπω ἐλευθερωθεὶς χάριτι, τῆς συγχωρήσεως οὔπω ἔτυχε.

τὸ φανέρωσε στὴν κτίσι, μὲ τὸ νὰ γίνῃ ἀκόμη καὶ δοῦλος, ἐνῶ εἶναι Δεσπότης [τῶν πάντων].

97. Ὁ Θεὸς καὶ Λόγος, ὅταν σαρκώθηκε ἀτρέπτως[2], ἑνώθηκε, διὰ τῆς Σαρκός [Του], μὲ ὅλη τὴν κτίσι.

98. Παράδοξο θαῦμα συντελεῖται στὸν οὐρανὸ καὶ πάνω στὴ γῆ· [τὸ] ὅτι ὁ Θεὸς [κατῆλθε] στὴν γῆ καὶ ὁ ἄνθρωπος [ἀνῆλθε] στοὺς οὐρανούς.

99. [Καὶ ἔγινε αὐτὸ τὸ θαῦμα τῆς σαρκώσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου], ὥστε, ἀφοῦ ἕνωσε τοὺς Ἀγγέλους μὲ τοὺς ἀνθρώπους, νὰ χαρίσῃ, συγχρόνως, σὲ ὅλη τὴν κτίσι τὴν θέωσι.

100. Ἁγιασμὸς καὶ θέωσι τῶν Ἀγγέλων καὶ τῶν ἀνθρώπων, [εἶναι] ἡ [ὀρθὴ] γνῶσι[3] τῆς Ἁγίας καὶ Ὁμοουσίου Τριάδος.

101. Ἡ συγχώρησι τῶν ἁμαρτιῶν, εἶναι ἡ ἀπελευθέρωσι ἀπὸ τὰ πάθη. Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν ἐλευθερώθηκε ἀκόμη ἀπ᾽ αὐτά, διὰ τῆς [θείας] Χάριτος, δὲν ἔτυχε ἀκόμη τῆς συγχωρήσεως.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ - ΣΧΟΛΙΑ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ - ΣΧΟΛΙΑ

ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ

α' ***Ἴσως πράττει.***

β' ***Ἴσως ἀπάθεια.***

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

ΣΕ ΧΩΡΙΑ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ

1 Ψαλμ. 61, 5.
2 Ψαλμ. 67, 3.
3 Ματθ. 7, 2.
4 Α΄ Πέτρ. 2, 21.
5 Ἰω. 12, 16.
6 Ἡσ. 45, 3.
7 Ἐκκλησ. 2, 14.
8 Ψαλμ. 144, 14.
9 Πρβλ. Φιλιππ. 3, 20.
10 Ματθ. 12, 35.
11 Ματθ. 10, 25.
12 Σοφ. Σειρ. 3, 24.

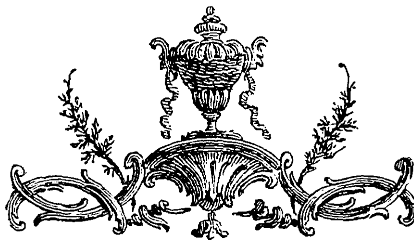
ΣΧΟΛΙΑ

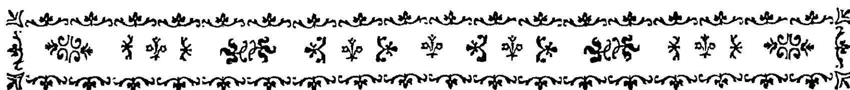
1 Κατὰ τὴν ἁγιοπατερικὴ Παράδοσι ὁ θεωμένος πιστὸς ἀποκτᾶ χαρισματικῶς ὅ,τι ἔχει καὶ ὁ Τριαδικὸς Θεός, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν μετοχὴ τῆς οὐσίας του. Ἡ χαρισματικὴ διεύρυνσι τῶν ὀντολογικῶν ὁρίων τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἡ ὁποία ἐπιτυγχάνεται μόνο μέσα στὸ πλαίσιο τῆς Ἐκκλησίας μυστηριακῶς, ποικίλλει ἀνάλογα μὲ τὴν ἀγαπητικὴ τήρησι τῶν ἐντολῶν καὶ τὴν ἀσκητικὴ πρᾶξι τοῦ πιστοῦ, οἱ ὁποῖες συνιστοῦν καὶ τὴν θεμελιώδη προϋπόθεσι γιὰ τὸν βαθμὸ ἐμπλουτισμοῦ τοῦ πιστοῦ μὲ τὴν ἄκτιστη θεοποιὸ Χάρι καὶ ἐνέργεια τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ. Καὶ ἐπειδὴ ἡ ἄκτιστη θεοποιὸς Χάρι, ὡς θεότητα τοῦ Θεοῦ, ἔχει τὸν χαρακτῆρα τῆς «ἀπεράντου ἀπειρίας», ὁ μέτοχος τῆς θεοποιοῦ αὐτῆς ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ γίνεται χαρισματικῶς ὅ,τι καὶ ὁ ἴδιος ὁ Θεός, φθάνει δηλαδή, κατὰ τὸ μέτρο τῆς μετοχῆς του, τὴν «ἀπέραντον ἀπειρίαν».

2 Μὲ τὴν ἐνανθρώπησι τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου (τοῦ Θεοῦ), τὸ δεύτερο Πρόσωπο τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ ἑνώθηκε πραγματικὰ μὲ τὴν κτίσι, μέσῳ τῆς ἀνθρώπινης φύσεως, τὴν ὁποία προσέλαβε ὑποστατικῶς. Μὲ τὴν ὑποστατικὴ αὐτὴ ἕνωσι τοῦ ἀκτίστου Θεοῦ μὲ τὴν κτιστὴ ἀνθρώπινη φύσι, ὁ Θεὸς καὶ ἡ ἀνθρώπινη φύσι, παρὰ τὴν πραγματικὴ καὶ ὑπὲρ νοῦν ἑνότητά τους σὲ μία θεανθρώπινη ὕπαρξι, διατηροῦν τὴν ἀκεραιότητα τῶν ἰδιωμάτων τους. Δηλαδή, ὁ Θεὸς παραμένει ἀμεταβλήτως (χωρὶς νὰ τρέπεται σὲ κάτι ἄλλο) Θεὸς καὶ μετὰ τὴν πρόσληψι τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, τὴν ὁποία καὶ θεώνει, τὴν ἐμπλουτίζει μὲ τὴν θεότητά του, χωρὶς νὰ ἀκυρώνῃ κανένα φυσικὸ ἰδίωμά της. Αὐτὸ

εἶναι τὸ δόγμα τῆς «ἀτρέπτου σαρκώσεως» τοῦ Θεοῦ Λόγου. Ἡ Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος διευκρίνισε, μὲ τὸν Ὅρο της, τὸν τρόπο ἑνώσεως τῶν δύο φύσεων τοῦ Χριστοῦ ὡς ἑξῆς: Ἡ ἕνωσι ἔγινε «ἀσυγχύτως, ἀτρέπτως, ἀδιαιρέτως, ἀχωρίστως».

[3] Ἐδῶ ἡ «γνῶσις» ἔχει τὸ πρωτογενὲς Βιβλικὸ καὶ Πατερικὸ περιεχόμενο. Δὲν πρόκειται, δηλαδή, γιὰ γνῶσι ἁπλῶς πληροφοριακοῦ καὶ διανοητικοῦ χαρακτῆρα, ἀλλὰ γιὰ γνῶσι ὑπαρξιακοῦ χαρακτῆρα, ποὺ προκύπτει ὡς βιωματικὴ ἐμπειρία τοῦ ἀκτίστου Θεοῦ. Ἡ βιωματικὴ αὐτὴ ἐμπειρία νοεῖται ὡς μετοχὴ τῆς ἴδιας τῆς ἁγιότητας τοῦ Θεοῦ – αὐτὸ σημαίνει, κυριολεκτικά, ἁγιασμὸς – καὶ ὡς μετοχὴ τῆς θεότητας χαρισματικῶς – αὐτὸ σημαίνει, θεολογικά, θέωσι τοῦ ἀνθρώπου.

2

ΠΕΡΙ ΑΓΑΠΗΣ ΚΑΙ ΕΓΚΡΑΤΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑ ΝΟΥΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ
ΠΡΟΣ ΠΑΥΛΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΝ

ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΗΣ Η ΑΚΡΟΣΤΙΧΙΣ ΗΔΕ:

ΕΥΞΑΙ ΥΠΕΡ ΕΜΟΥ ΑΔΕΛΦΕ ΤΙΜΙΩΤΑΤΕ,
ΟΤΙ ΜΕΓΑΛΑ ΚΑΚΑ ΠΡΟΣΔΟΚΩ,
ΑΞΙΑ ΤΗΣ ΕΜΗΣ ΠΡΟΑΙΡΕΣΕΩΣ, ΛΥΠΑΣ Τῌ ΨΥΧῌ ΚΑΙ
ΟΔΥΝΑΣ Τῼ ΣΩΜΑΤΙ.

ΤΗΣ ΟΠΟΙΑΣ Η ΑΚΡΟΣΤΟΙΧΙΣ [ΕΙΝΑΙ] Η ΕΞΗΣ:

**ΝΑ ΕΥΧΕΣΑΙ ΥΠΕΡ ΕΜΟΥ ΑΔΕΛΦΕ ΤΙΜΙΩΤΑΤΕ,
ΔΙΟΤΙ ΠΕΡΙΜΕΝΩ ΜΕΓΑΛΑ ΚΑΚΑ, ΑΞΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΑΙΡΕΣΕΩΣ ΜΟΥ,
ΔΗΛΑΔΗ, ΛΥΠΕΣ ΣΤΗΝ ΨΥΧΗ ΚΑΙ ΟΔΥΝΕΣ ΣΤΟ ΣΩΜΑ.**

α΄. Εἰ θέλεις ὑφὲν τῶν κακιῶν ἀπαλλαγῆναι, τῇ μητρὶ τῶν κακῶν τῇ φιλαυτίᾳ ἀπόταξαι.

β΄. Ὑγεία ψυχῆς, ἀπάθεια καὶ γνῶσις· ἧς τυχεῖν ἀμήχανον τὸν ἡδοναῖς δουλεύοντα.

γ΄. Ξηραίνει τὰς ἡδονὰς τὰς σωματικάς τε καὶ ψυχικάς, ἐγκράτεια μετὰ ὑπομονῆς, καὶ ἀγάπη μετὰ μακροθυμίας.

δ΄. Ἀρχὴ κακῶν τῇ ψυχῇ, ἡ

1. Ἐὰν θέλῃς νὰ ἀπαλλαγῇς ἀπὸ [ὅλες] τὶς κακίες μαζί, ἐγκατάλειψε τὴν μητέρα τῶν κακῶν τὴν φιλαυτία.

2. Ἡ ὑγεία τῆς ψυχῆς [εἶναι] ἡ ἀπάθεια καὶ ἡ [θεία] γνῶσι· τὴν ὁποία εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐπιτύχῃ, ἐκεῖνος, ποὺ ὑπηρετεῖ τὶς ἡδονές.

3. Τὶς ἡδονὲς τὶς σωματικὲς καὶ τὶς ψυχικές, τὶς ξηραίνει ἡ ἐγκράτεια μὲ ὑπομονὴ καὶ ἡ ἀγάπη μὲ μακροθυμία.

4. Ἡ φιλαυτία ἔχει γίνει γιὰ τὴν

φιλαυτία γέγονε. Φιλαυτία δέ ἐστιν, ἡ πρὸς τὸ σῶμα φιλία.

ε΄. Ἴδιον τοῦ λογικοῦ, τὸ ὑποταγῆναι τῷ λόγῳ, καὶ τὸ ὑπωπιᾶσαι καὶ δουλαγωγῆσαι τὸ σῶμα[1]*.*

ς΄. Ὕβρις τῷ λογικῷ, ὑποταγῆναι τῷ ἀλόγῳ, καὶ πρόνοιαν αὐτοῦ ποιεῖσθαι εἰς ἐπιθυμίας[2] *αἰσχράς.*

ζ΄. Πονηρὸν ἔργον ψυχῆς λογικῆς, καταλιμπάνειν τὸν κτίσαντα, καὶ λατρεύειν τῷ σώματι.

η΄. Ἐκελεύσθης τὸ σῶμα ὑπηρέτην ἔχειν, οὐ μὴν δὲ ταῖς ἡδοναῖς αὐτοῦ παρὰ φύσιν δουλεύειν.

θ΄. Ῥῆξον τὰ δεσμὰ τῆς πρὸς τὸ σῶμα φιλίας, καὶ μηδὲν παράσχῃς τῷ δούλῳ, ὅτι [recte: ὅ,τι] μὴ πᾶσα ἀνάγκη.

ι΄. Ἔγκλεισον τὰς αἰσθήσεις ἐν τῷ φρουρίῳ τῆς ἡσυχίας, ἵνα μὴ τὸν νοῦν περισπῶσιν εἰς τὰς ἰδίας ἐπιθυμίας.

ια΄. Μέγιστα ὅπλα τοῦ μεθ᾽ ὑπομονῆς ἡσυχάζοντος, ἐγκράτεια, καὶ ἀγάπη, καὶ προσευχή, καὶ ἀνάγνωσις.

ιβ΄. Οὐ παύεται ὁ νοῦς περὶ τὰς ἡδονὰς κυκλεύων, ἄχρις

ψυχὴ ἀρχὴ τῶν κακῶν. Φιλαυτία δὲ εἶναι ἡ ἀγάπη πρὸς τὸ σῶμα.

5. Ἰδίωμα τοῦ λογικοῦ [μέρους τῆς ψυχῆς, εἶναι] τὸ νὰ ὑποταχθῇ στὸν Λόγο καὶ τὸ νὰ δαμάσῃ καὶ νὰ δουλαγωγήσῃ τὸ σῶμα.

6. Εἶναι προσβολὴ γιὰ τὸ λογικὸ τὸ νὰ ὑποταχθῇ στὸ ἄλογο [στὸ σῶμα] καὶ νὰ προνοῇ γιὰ τὶς αἰσχρές του ἐπιθυμίες.

7. Εἶναι πονηρὸ ἔργο τῆς λογικῆς ψυχῆς, νὰ ἐγκαταλείπῃ τὸν Δημιουργό [της] καὶ νὰ λατρεύῃ τὸ σῶμα.

8. Ἐδιατάχθης νὰ ἔχῃς τὸ σῶμα ὑπηρέτη, ὄχι ὅμως καὶ νὰ ὑπηρετῇς ὡς δοῦλος στὶς παρὰ φύσιν ἡδονὲς αὐτοῦ.

9. Διάρρηξε τὰ δεσμὰ τῆς ἀγάπης πρὸς τὸ σῶμα καὶ μὴν δώσῃς τίποτε στὸν δοῦλο, [δηλαδὴ στὸ σῶμα], ὁτιδήποτε δὲν [εἶναι] μεγάλη ἀνάγκη.

10. Νὰ κλείσῃς τὶς αἰσθήσεις μέσα στὸ φρούριο τῆς ἡσυχίας, γιὰ νὰ μὴν ἀποσποῦν τὸν νοῦ στὶς δικές τους ἐπιθυμίες.

11. Πολὺ μεγάλα ὅπλα αὐτοῦ, ποὺ ἡσυχάζει μεθ᾽ ὑπομονῆς, [εἶναι] ἡ ἐγκράτεια καὶ ἡ ἀγάπη καὶ ἡ προσευχὴ καὶ ἡ ἀνάγνωσι.

12. Δὲν σταματᾶ ὁ νοῦς νὰ περιστρέφεται γύρω ἀπὸ τὶς ἡδονές,

οὗ τὴν σάρκα δουλαγωγήσας, θεωρίᾳ σχολάσῃ.

ιγ΄. Ὑπὲρ τῶν ἐντολῶν ἀγωνισώμεθα, ἵνα παθῶν ἐλευθερωθῶμεν. Ὑπὲρ δὲ τῶν θείων δογμάτων, ἵνα γνώσεως ἀξιωθῶμεν.

ιδ΄. Ἀθανασία ψυχῆς, ἀπάθεια καὶ γνῶσις· ἧς τυχεῖν ἀμήχανον, τὸν ἡδοναῖς δουλεύοντα.

ιε΄. Δουλαγώγει τὸ σῶμα, περιελὼν τὰς ἡδονάς, καὶ ἀπάλλαξον αὐτὸ τῆς μοχθηρᾶς δουλείας.

ις΄. Ἐλεύθερος κτισθείς, καὶ ἐπ᾽ ἐλευθερίᾳ κληθείς[3]*, μὴ ἀνάσχου δουλεύειν πάθεσιν ἀκαθάρτοις.*

ιζ΄. Λύπαις καὶ ἡδοναῖς, ἐπιθυμίαις καὶ φόβοις, συνδεσμοῦσι τὸν νοῦν τοῖς αἰσθητοῖς οἱ δαίμονες.

ιη΄. Φόβος Κυρίου κρατεῖ ἐπιθυμιῶν. Καὶ λύπη κατὰ Θεὸν ἀπελαύνει ἡδονήν.

ιθ΄. Ἐπιθυμία σοφίας καταφρονεῖ φόβου, καὶ ἡδονὴ γνώσεως ἀποδιώκει λύπην.

κ΄. Τὰ τέσσαρα ταῦτα αἱ Γραφαὶ περιέχουσι· τὰς ἐντολάς, τὰ δόγματα, τὰς ἀπειλάς, καὶ τὰς ἐπαγγελίας.

κα΄. Ἵστησι τὴν ἐπιθυμίαν

μέχρις ὅτου ἀδολεσχήσῃ στὴν θεωρία, ἀφοῦ [προηγουμένως] δουλαγωγήσῃ τὴν σάρκα [τὴν ἀντιμετωπίσῃ, δηλαδὴ ὡς δοῦλο].

13. Ἂς ἀγωνισθοῦμε ὑπὲρ τῆς τηρήσεως τῶν ἐντολῶν, γιὰ νὰ ἐλευθερωθοῦμε ἀπὸ τὰ πάθη. [Νὰ ἀγωνισθοῦμε] δὲ ὑπὲρ [τῆς τηρήσεως] τῶν θείων δογμάτων, γιὰ νὰ ἀξιωθοῦμε τῆς [θείας] γνώσεως.

14. Ἡ ἀπάθεια καὶ ἡ [θεία] γνῶσι εἶναι ἀθανασία τῆς ψυχῆς, τὴν ὁποία [εἶναι] ἀδύνατον νὰ ἀποκτήσῃ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος εἶναι δοῦλος στὶς ἡδονές.

15. Δουλαγώγησε τὸ σῶμα [σου], ἀφοῦ ἀπομακρύνῃς τὶς ἡδονὲς καὶ ἀπάλλαξέ το ἀπὸ τὴν μοχθηρὴ δουλεία.

16. Ἀφοῦ δημιουργήθηκες ἐλεύθερος καὶ ἐκλήθηκες μὲ σκοπὸ τὴν ἐλευθερία [γιὰ νὰ ζήσῃς, δηλαδή, ἐλεύθερος], μὴν ἀνέχεσαι νὰ εἶσαι δοῦλος σὲ ἀκάθαρτα πάθη.

17. Οἱ δαίμονες δένουν τὸν νοῦ, ὅσον ἀφορᾷ τὰ αἰσθητὰ μαζὶ μὲ λύπες καὶ ἡδονές, μὲ ἐπιθυμίες καὶ φόβους.

18. Ὁ φόβος τοῦ Κυρίου ἐξουσιάζει τὶς ἐπιθυμίες· καὶ ἡ κατὰ Θεὸν λύπη διώχνει μακριὰ τὴν ἡδονή.

19. Ἡ ἐπιθυμία τῆς [θεϊκῆς] σοφίας περιφρονεῖ τὸν φόβο· καὶ ἡ ἡδονὴ τῆς [θείας] γνώσεως ἀποδιώκει τὴν λύπη.

20. Οἱ [Ἅγιες] Γραφὲς περιέχουν αὐτὰ τὰ τέσσερα: τὶς ἐντολές, τὰ δόγματα, τὶς ἀπειλὲς καὶ τὶς ὑποσχέσεις.

21. Ἡ ἐγκράτεια καὶ ὁ κόπος, στα-

ἐγκράτεια, καὶ κόπος. Μειοῖ δὲ αὐτὴν ἡσυχία, καὶ θεῖος ἔρως.

κβ΄. Μὴ λόγοις δι᾽ αἰνιγμάτων τὸν ἀδελφὸν κεντήσῃς, οὐ μὴ γὰρ βαστάσῃς τὰ ὅμοια ἀντιδεχόμενος.

κγ΄. Ἵστησι τὸν θυμὸν μακροθυμία, καὶ ἀμνησικακία. Μειοῖ δὲ αὐτὸν ἀγάπη, καὶ συμπάθεια.

κδ΄. ᾯ ἐδόθη γνῶσις, ἐδόθη φῶς νοερόν. Ὃς δὲ λαβὼν ἀτιμάζει, ὄψεται σκότος.

κε΄. Τήρησις ἐντολῶν Θεοῦ τίκτει ἀπάθειαν. Ἀπάθεια δὲ ψυχῆς συντηρεῖ γνῶσιν.

κς΄. Ἀνάγαγε τὰ αἰσθητὰ ἐπὶ νοητὴν θεωρίαν, καὶ ἀνθέλκεις τὴν αἴσθησιν ἐπάνω τῶν αἰσθητῶν.

κζ΄. Τὸ αἰσθητὸν γύναιον σημαίνει ψυχὴν πρακτικήν· ᾗ ὁ νοῦς συγγινόμενος, ἀποτίκτει τὰς ἀρετάς.

κη΄. Ἔρευνα λόγων Θεοῦ διδάσκει γνῶσιν Θεοῦ, τὸν ἐν ἀληθείᾳ, καὶ πόθῳ, καὶ εὐλαβείᾳ ζητοῦντα.

κθ΄. Ὅπερ ἐστὶ τὸ φῶς τοῖς ὁρῶσι, καὶ ὁρωμένοις, τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς τοῖς νοοῦσι, καὶ νοουμένοις.

λ΄. Τὸ αἰσθητὸν στερέωμα,

ματᾶ τὴν ἐπιθυμία. Μειώνει δὲ αὐτήν, ἡ ἡσυχία καὶ ὁ θεῖος ἔρωτας.

22. Μὴν κεντήσῃς τὸν ἀδελφὸ μὲ λόγους μὲ ὑπονοούμενα· διότι δὲν θὰ μπορέσῃς νὰ βαστάσῃς τὰ ἴδια, ὅταν θὰ [τὰ] δεχθῇς ὡς ἀνταπόδοσι.

23. Ἡ μακροθυμία καὶ ἡ ἀμνησικακία παύει τὸν θυμό. Μειώνει δὲ αὐτὸν ἡ ἀγάπη καὶ ἡ συμπάθεια.

24. Σ᾽ ἐκεῖνον, ποὺ δόθηκε ἡ [θεία] γνῶσι, δόθηκε φῶς νοερό. Ὅποιος δέ, ἀφοῦ [τὸ] ἔλαβε, τὸ ἀτιμάζει, θὰ δῇ σκοτάδι.

25. Ἡ τήρησι τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, γεννᾶ τὴν ἀπάθεια. Ἡ ἀπάθεια δὲ τῆς ψυχῆς, συντηρεῖ τὴν [θεία] γνῶσι.

26. Ἀνύψωσε τὰ αἰσθητὰ στὴν νοητὴ θεωρία, καὶ [τότε] θὰ παρασύρῃς τὴν αἴσθησι πάνω ἀπὸ τὰ αἰσθητά.

27. Ἡ αἰσθητὴ γυναίκα, σημαίνει τὴν πρακτικὴ ψυχή· μὲ τὴν ὁποία, ὅταν ὁ νοῦς συνευρεθῇ, γεννᾶ τὶς ἀρετές.

28. Ἡ ἔρευνα [ἡ μελέτη] τῶν λόγων τοῦ Θεοῦ διδάσκει τὴν γνῶσι τοῦ Θεοῦ, σ᾽ ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἀναζητᾶ [αὐτὴ τὴν γνῶσι] ἀληθινά, μὲ πόθο καὶ εὐλάβεια.

29. Ὅ,τι εἶναι ἀκριβῶς τὸ φῶς γιὰ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι βλέπουν καὶ γιὰ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα βλέπονται, αὐτὸ [εἶναι] καὶ ὁ Θεὸς γιὰ ἐκείνους, ποὺ νοοῦν καὶ γιὰ ἐκεῖνα ποὺ νοοῦνται.

30. Τὸ αἰσθητὸ στερέωμα συμβολί-

τὸ τῆς πίστεως σημαίνει στερέωμα, ἐν ᾧ πάντες οἱ ἅγιοι δίκην φωστήρων λάμπουσιν.

λα΄. Ἱερουσαλήμ ἐστιν ἐπουράνιος γνῶσις τῶν ἀσωμάτων. Ἐν αὐτῇ γὰρ θεωρεῖται ἡ ὅρασις τῆς εἰρήνης.

λβ΄. Μὴ ἀμέλει τῆς πράξεως, ἐπεὶ μειοῦται ἡ γνῶσις, καὶ λιμοῦ γενομένου, καταβαίνεις εἰς Αἴγυπτον[4].

λγ΄. Ἐλευθερία ἐστι νοητὴ ἡ τῶν παθῶν ἀπαλλαγή, ἧς οὐδεὶς ἐπιτυγχάνει ἄνευ ἐλέους Χριστοῦ.

λδ΄. Γῆ ἐστιν ἐπαγγελίας, ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ἧς πρόξενοι γίνονται ἀπάθεια, καὶ γνῶσις.

λε΄. Αἴγυπτός ἐστι νοητὴ ὁ σκοτασμὸς τῶν παθῶν· εἰς ἣν οὐδεὶς καταβαίνει, εἰ μὴ λιμῷ περιπέσῃ.

λς΄. Λόγοις πνευματικοῖς ἐπισυχνάσει τὸ οὖς σου, καὶ λογισμῶν ἀκαθάρτων ἀπομακρυνεῖ ὁ νοῦς σου.

λζ΄. Ἀγαθός, καὶ σοφὸς μόνος φύσει ὁ Θεός. Γίνεται δὲ μεθέξει καὶ ὁ νοῦς, ἂν σπουδάσῃ.

λη΄. Κράτει γαστρός, καὶ ὕπνου, καὶ θυμοῦ, καὶ γλώσσης, καὶ οὐ μὴ προσκόψεις

ζει τὸ στερέωμα τῆς πίστεως, στὸ ὁποῖο λάμπουν ὅλοι οἱ Ἅγιοι, ὅπως τὰ ἀστέρια.

31. Ἱερουσαλὴμ εἶναι ἡ ἐπουράνιος γνῶσι τῶν Ἀσωμάτων. Διότι σ᾽ αὐτὴν θεωρεῖται ἡ ὅρασι τῆς εἰρήνης.

32. Μὴν ἀμελῇς τὴν πρᾶξι [τὴν πρακτικὴ ἀρετή], διότι [ἔτσι] μειώνεται ἡ [θεία] γνῶσι· καὶ ἐὰν ἐπέλθῃ λιμός, [δηλαδὴ πνευματικὴ πεῖνα ἀπὸ τὴν ἔλλειψι τῆς θείας γνώσεως] θὰ κατέβῃς, ὁπωσδήποτε, στὴν Αἴγυπτο, [στὴν ὑποδούλωσι τῶν παθῶν].

33. Νοητὴ ἐλευθερία εἶναι ἡ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὰ πάθη, τὴν ὁποία κανένας δὲν ἐπιτυγχάνει, χωρὶς τὸ ἔλεος τοῦ Χριστοῦ.

34. Γῆ τῆς ἐπαγγελίας εἶναι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, τῆς ὁποίας γίνονται πρόξενοι, [δηλαδή, αἰτία νὰ τὴν κερδίσωμε] ἡ ἀπάθεια καὶ ἡ [θεία] γνῶσι.

35. Ὁ σκοτασμὸς τῶν παθῶν εἶναι νοητὴ Αἴγυπτος· στὴν ὁποία κανεὶς δὲν κατεβαίνει, ἐὰν δὲν περιπέσῃ, [προηγουμένως], σὲ πεῖνα [πνευματική].

36. Νὰ θέλῃ νὰ στέκῃ συχνὰ τὸ αὐτί σου σὲ πνευματικοὺς λόγους, [νὰ τοὺς ἀκούῃ συχνὰ] καὶ ὁ νοῦς σου θὰ απομακρυνθῇ ἀπὸ ἀκαθάρτους λογισμούς.

37. Ἀγαθὸς καὶ Σοφὸς ἐκ φύσεως, [εἶναι] μόνον ὁ Θεός· γίνεται δὲ καὶ ὁ νοῦς, κατὰ μέθεξιν, [ἀγαθός καὶ σοφός], ἐὰν δείξῃ ἐπιμέλεια.

38. Κυριάρχησε στὴν γαστέρα [σου], καὶ στὸν ὕπνο καὶ στὸν θυμὸ καὶ στὴν γλῶσσα [σου] καὶ δὲν θὰ σκοντάψῃς

πρὸς λίθον τὸν πόδα σου[5].

λθ΄. Ἀγώνισαι ἀγαπῆσαι πάντα ἄνθρωπον ἐξίσου, καὶ ἀπελαύνεις συλλήβδην πάντα τὰ πάθη σου.

μ΄. Κοινὴ νοῦ καὶ αἰσθήσεως, ἡ θεωρία τῶν αἰσθητῶν· ἰδίᾳ δὲ τοῦ νοῦ, ἡ γνῶσις τῶν νοητῶν.

μα΄. Ἀδύνατον τὸν νοῦν σχολάσαι τοῖς νοητοῖς, εἰμὴ τὴν σχέσιν τὴν πρὸς τὴν αἴσθησιν, καὶ τὰ αἰσθητὰ ἀποκόψῃ.

μβ΄. Προσπάθειαν φυσικὴν ἡ αἴσθησις ἔχει πρὸς τὰ αἰσθητά, καὶ συμπερισπᾷ τὸν νοῦν, περισπωμένη περὶ αὐτά.

μγ΄. Ῥέψον τὴν αἴσθησιν περὶ τὴν τοῦ νοῦ ὑπουργίαν, καὶ μὴ δῷς αὐτῇ καιρὸν ἀντιπερισπᾶσαι αὐτόν.

μδ΄. Ὅταν τὸν νοῦν σχολάσαι συμβῇ τοῖς αἰσθητοῖς, ἀντιπερίσπασον τὴν αἴσθησιν, πρὸς νοῦν ἄγων τὰ παρακείμενα.

με΄. Σημεῖον ὅτι σχολάζει ὁ νοῦς περὶ τὰ νοητά, τό, πάντων περιφρονεῖν τῶν τὴν αἴσθησιν σαινόντων.

μϛ΄. Διανοιγόμενος ὁ νοῦς περὶ τὴν τῶν νοητῶν θεωρίαν, δυσαπόσπαστον ἔχει

τὸ πόδι σου πάνω στὴν πέτρα, [δηλαδή, δὲν θὰ συντριβῇς ἀπὸ τὰ πάθη, ποὺ ἀκολουθοῦν τὴν γαστέρα, τὸν ὕπνο, τὸν θυμὸ καὶ τὴν γλῶσσα].

39. Νὰ ἀγωνισθῇς, νὰ ἀγαπήσῃς ἐξ ἴσου κάθε ἄνθρωπο καὶ θὰ ἀποδιώξῃς διὰ μιᾶς ὅλα τὰ πάθη σου.

40. Ἡ θεωρία τῶν αἰσθητῶν [εἶναι] κοινὴ τοῦ νοὸς καὶ τῆς αἰσθήσεως, ἀλλὰ ἡ γνῶσι τῶν νοητῶν [εἶναι] μόνον ἰδίωμα τοῦ νοός.

41. [Εἶναι] ἀδύνατον νὰ ἀδολεσχήσῃ ὁ νοῦς στὰ νοητά, ἐὰν δὲν ἀποκόψῃ, [προηγουμένως], τὴν σχέσι μὲ τὴν αἴσθησι καὶ τὰ αἰσθητά.

42. Ἡ αἴσθησι ἔχει [μιὰ] φυσικὴ προσκόλλησι [ἐπιρρέπεια] πρὸς τὰ αἰσθητά, καὶ ἑλκύει μαζὶ καὶ τὸν νοῦ [τὸν συμπαρασύρει], καθὼς ἑλκύεται ἐν σχέσει πρὸς αὐτά.

43. Στρέψε τὴν αἴσθησι γύρω ἀπὸ τὴν [πνευματικὴ] διακονία τοῦ νοὸς καὶ μὴ δώσῃς εὐκαιρία σ᾽ αὐτὴν νὰ τοῦ ἀποσπάσῃ τὴν προσοχὴ ἀλλοῦ.

44. Ὅταν συμβῇ ὁ νοῦς νὰ ἀσχοληθῇ μὲ τὰ αἰσθητά, στρέψε μὲ ἀντιπερισπασμὸ τὴν αἴσθησι ἀλλοῦ, φέρνοντας στὸ νοῦ τὰ φυλαγμένα [στὴν μνήμη].

45. Ἀπόδειξι, ὅτι ὁ νοῦς ἀσχολεῖται γύρω ἀπὸ τὰ νοητὰ [εἶναι τὸ ἑξῆς]: Τὸ ὅτι περιφρονεῖ ὅλα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα κολακεύουν τὴν αἴσθησι.

46. Καθὼς ὁ νοῦς διανοίγεται, ὅσον ἀφορᾶ τὴν θεωρία τῶν νοητῶν, δύσκολα ἀποσπᾶται ἀπὸ τὴν ἡδονή,

τὴν περὶ αὐτὰ ἡδονήν.

μζ΄. Ὅταν ὁ νοῦς πλουτήσῃ τὴν τῆς μονάδος γνῶσιν, τότε καὶ τὴν αἴσθησιν πάντῃ δεδουλωμένην ἔχει.

μη΄. Κώλυε τὸν νοῦν σου κυκλεύειν τὰ αἰσθητά, ἵνα μὴ ἡδονὰς καὶ λύπας ἐν αὐτοῖς καρπώσηται.

μθ΄. Ὧν ὁ νοῦς ἐν τοῖς θείοις σχολάζει διὰ παντός, τούτων καὶ τὸ παθητικὸν μέρος θεῖον γέγονεν ὅπλον.

ν΄. Ἀδύνατον τὸν νοῦν τῇ γνώσει ποιωθῆναι, εἰ μὴ πρότερον τὸ παθητικὸν ταῖς οἰκείαις ἀρεταῖς ἐξ αὐτοῦ ἀπελάσει.

να΄. Ξένος τῶν τοῦ κόσμου τότε ὁ νοῦς γίνεται, ὅταν τὴν πρὸς τὴν αἴσθησιν σχέσιν παντελῶς ἀποκόψῃ.

νβ΄. Ἴδιον τοῦ λογιστικοῦ τῆς ψυχῆς, σχολάζειν γνώσει Θεοῦ. Τοῦ δὲ παθητικοῦ αὐτῆς, ἀγάπη καὶ ἐγκρατεία.

νγ΄. Ἀδύνατον τὸν νοῦν πράγματι σχολάζειν αἰσθητῷ εἰμὴ πάντως πάθος κέκτηται πρὸς αὐτό.

νδ΄. Τέλειός ἐστιν ὁ νοῦς, ὁ ποιωθεὶς τῇ γνώσει. Ψυχὴ δέ ἐστι τελεία, ἡ ταῖς ἀρεταῖς ἀνακραθεῖσα.

[ποὺ εὑρίσκεται] γύρω ἀπ᾽ αὐτά.

47. Ὅταν ὁ νοῦς πλουτίσῃ μὲ τὴν [θεία] γνῶσι τῆς Μονάδος [τοῦ Θεοῦ, δηλαδή], τότε ἔχει καὶ τὴν αἴσθησι ἐντελῶς ὑποδουλωμένη [δηλαδή, τὴν ὁρίζει].

48. Ἐμπόδιζε τὸν νοῦ σου νὰ περιστρέφεται γύρω ἀπὸ τὰ αἰσθητά, γιὰ νὰ μὴν συγκεντρώσῃ ἀπ᾽ αὐτὰ ἡδονὲς καὶ λύπες.

49. Ἐκείνων, τῶν ὁποίων ὁ νοῦς ἀσχολεῖται συνεχῶς μὲ τὰ θεῖα [πράγματα], αὐτῶν καὶ τὸ παθητικὸ μέρος, [δηλαδὴ τὸ θυμοειδὲς καὶ τὸ ἐπιθυμητικὸ] γίνεται θεῖο ὅπλο.

50. [Εἶναι] ἀδύνατον ὁ νοῦς νὰ λάβῃ ποιότητα[1] ἀπὸ τὴν [θεία] γνῶσι, ἐὰν προηγουμένως τὸ παθητικὸ [δηλαδὴ τὸ θυμοειδὲς καὶ τὸ ἐπιθυμητικό], δὲν ἐξορίσῃ ἀπὸ τὸν ἑαυτόν του μὲ τὶς δικές του ἀρετὲς [τὶς ἀντίστοιχες ἐμπάθειες].

51. Τότε ὁ νοῦς γίνεται ξένος πρὸς [τὰ πράγματα] τοῦ κόσμου, ὅταν ἀποκόψῃ ἐντελῶς τὴν σχέσι πρὸς τὴν αἴσθησι [πρὸς τὰ αἰσθητά].

52. Ἰδίωμα τοῦ λογιστικοῦ [μέρους] τῆς ψυχῆς [εἶναι] νὰ ἀσχολῆται μὲ τὴν γνῶσι τοῦ Θεοῦ, τοῦ δὲ παθητικοῦ της [μέρους, νὰ ἀσχολῆται] μὲ τὴν ἀγάπη καὶ τὴν ἐγκράτεια.

53. [Εἶναι] ἀδύνατον ὁ νοῦς νὰ ἀσχολῆται μὲ αἰσθητὸ πρᾶγμα, ἐάν, ὁπωσδήποτε, δὲν ἔχῃ ἀποκτήσει πάθος πρὸς αὐτό.

54. Τέλειος [εἶναι] ὁ νοῦς, ὁ ὁποῖος ἔλαβε ποιότητα ἀπὸ τὴν θεία γνῶσι. Ψυχὴ δὲ τελεία εἶναι ἐκείνη, ἡ ὁποία ἀναμείχθηκε μὲ τὶς ἀρετές.

νε΄. Ἡ πρὸς τὴν αἴσθησιν σχέσις τοῦ νοῦ, δοῦλον αὐτὸν καθίστησι τῶν τοῦ σώματος ἡδονῶν.

νς΄. Σαλεύεται ὁ νοῦς ἐκ τοῦ τόπου τῆς γνώσεως, ὅτε τὸ παθητικὸν τῆς ψυχῆς κινηθῇ ἐκ τῶν ἰδίων ἀρετῶν.

νζ΄. Ἐλάβομεν ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι[6]· οὐ γινόμεθα δέ, εἰ μὴ τὰ πάθη ἀποδυσώμεθα.

νη΄. Μηδεὶς οἰέσθω τέκνον Θεοῦ κατ᾽ ἐνέργειαν γεγονέναι, μήπω τοὺς θείους χαρακτῆρας ἐν ἑαυτῷ κτησάμενος.

νθ΄. Ἡ κατὰ τρόπον ὁμοίωσις τοῦ ἀγαθοῦ, ἢ τοῦ πονηροῦ, ἢ τοῦ Θεοῦ Υἱούς, ἢ τοῦ σατανᾶ ἀπεργάζεται.

ξ΄. Συνετὸς ἀνὴρ ὁ προσέχων ἑαυτῷ[7], καὶ σπεύδων χωρισθῆναι ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ.

ξα΄. Πεπωρωμένη ψυχή, μαστιζομένη οὐκ αἰσθάνεται, καὶ εἰς συναίσθησιν ἐλθεῖν τοῦ εὐεργέτου οὐκ ἀνέχεται.

ξβ΄. Ῥυπαρὰ ἐσθής, θείων γάμων ἐκβάλλει, καὶ κοινωνὸν ἀπεργάζεται σκότους ἐξωτέρου[8].

55. Ἡ σχέσι τοῦ νοὸς πρὸς τὴν αἴσθησι [τὰ αἰσθητά], τὸν καθιστᾶ δοῦλο τῶν ἡδονῶν τοῦ σώματος.

56. Ὁ νοῦς κινδυνεύει νὰ πέσῃ ἀπὸ τὸν τόπο τῆς [θείας] γνώσεως, ὅταν τὸ παθητικὸ [μέρος] τῆς ψυχῆς μετακινηθῇ ἀπὸ τὶς ἀρετές του.

57. Ἐλάβαμε ἐξουσία νὰ γίνωμε παιδιὰ τοῦ Θεοῦ· ὅμως δὲν γινόμεθα, ἐὰν δὲν ἀπεκδυθοῦμε τὰ πάθη [δὲν τὰ ξεντυθοῦμε δηλαδή, ποὺ τὰ φοροῦμε σὰν ἔνδυμα].

58. Κανένας, ἂς μὴν νομίζῃ, ὅτι ἔχει γίνει κατὰ [θεία] ἐνέργεια[2] [ὄντως] παιδὶ τοῦ Θεοῦ, ἐὰν ἀκόμη δὲν ἀπέκτησε τὰ θεῖα χαρακτηριστικὰ στὸν ἑαυτόν του.

59. Ἡ ὁμοίωσι πρὸς τὸ ἀγαθὸ ἢ τὸ πονηρό, σχετικὰ μὲ τὸν τρόπο [τῆς ζωῆς μας], μᾶς ἀπεργάζεται ἢ υἱοὺς τοῦ Θεοῦ ἢ τοῦ σατανᾶ.

60. Συνετὸς ἄνθρωπος [εἶναι] αὐτός, ποὺ προσέχει τὸν ἑαυτόν του, καὶ σπεύδει νὰ χωρισθῇ ἀπὸ κάθε μολυσμό.

61. [Μία] ψυχή, ἡ ὁποία [εἶναι] πεπωρωμένη δὲν αἰσθάνεται, ὅταν μαστιγώνεται, [δὲν ἀντιλαμβάνεται τὴν παιδαγωγία τῶν δοκιμασιῶν] καὶ δὲν ἐπιτρέπει στὸν ἑαυτό της νὰ ἔλθῃ σὲ συναίσθησι τοῦ Εὐεργέτου [της].

62. Τὸ ρυπαρὸ ἔνδυμα βγάζει ἔξω ἀπὸ τοὺς θεϊκοὺς γάμους [αὐτόν, ποὺ τὸ φέρει] καὶ ἀπεργάζεται [αὐτὸν] μέτοχο τοῦ σκότους τοῦ ἐξωτέρου.

ξγ'. Ὁ φοβούμενος τὸν Θεόν, ἐπιμελεῖται ψυχῆς αὐτοῦ, καὶ πονηρᾶς κοινωνίας ἀπαλλάττει ἑαυτόν.

ξδ'. Ἀμήχανόν ἐστι τυχεῖν ἐλέους Θεοῦ, τὸν καταλιπόντα αὐτόν, καὶ ἡδοναῖς δουλεύοντα.

ξε'. Ἰησοῦς ἐστιν ὁ λέγων, κἂν πιστεύειν οὐ θέλωμεν, ὅτι οὐδεὶς δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν[9]*.*

ξς'. Ῥυπωθεῖσα ψυχὴ ὑπὸ παθῶν, πεπώρωται· καὶ ἄνευ τομῶν, καὶ καυτήρων, πιστεύειν οὐκ ἀνέχεται.

ξζ'. Ἐτασμοὶ φοβεροὶ τοὺς σκληροὺς διαδέχονται· δίχα γὰρ μεγάλων πόνων, μαλαχθῆναι οὐ καταδέχονται.

ξη'. Συνετὸς ἀνὴρ ἐπιμελεῖται ἑαυτοῦ, καὶ δι' ἑκουσίων πόνων τοὺς ἀκουσίους ἐκφεύγει.

ξθ'. Ἐπιμέλεια ψυχῆς, κακοπάθεια καὶ ταπείνωσις, δι' ὧν ὁ Θεὸς συγχωρεῖ πάσας τὰς ἁμαρτίας.

ο'. Ὥς περ ἐπιθυμίαι καὶ ὀργαὶ ἁμαρτίας πληθύνουσιν, οὕτως ἐγκράτεια καὶ ταπείνωσις ἐξαλείφουσιν αὐτάς.

οα'. Συντρίβει καρδίαν λύπη κατὰ Θεόν· αὐτὴν δὲ τί-

63. Ἐκεῖνος, ποὺ φοβᾶται τὸν Θεό, φροντίζει γιὰ τὴν ψυχή του καὶ ἀπαλλάσσει τὸν ἑαυτόν του ἀπὸ πονηρὴ συναναστροφή.

64. Εἶναι ἀδύνατον νὰ τύχῃ τοῦ ἐλέους τοῦ Θεοῦ ἐκεῖνος, ποὺ ἐγκατέλειψε Αὐτὸν καὶ εἶναι δοῦλος στὶς ἡδονές.

65. Ὁ Ἰησοῦς εἶναι ἐκεῖνος, ποὺ λέγει – κι ἂν ἀκόμη δὲν θέλωμε νὰ τὸ πιστεύσωμε – ὅτι κανένας δὲν μπορεῖ νὰ δουλεύῃ σὲ δύο κυρίους.

66. Ἡ ψυχή, ἡ ὁποία λερώθηκε ἀπὸ τὰ πάθη, ἔχει πωρωθῆ καὶ χωρὶς τομὲς καὶ καυτῆρες, [χωρὶς δοκιμασίες, δηλαδή], δὲν δέχεται νὰ πιστεύῃ.

67. Φοβερὲς δοκιμασίες ἀναμένουν τοὺς σκληρούς. Διότι χωρὶς μεγάλους πόνους δὲν δέχονται εὐχαρίστως νὰ μαλακώσουν.

68. Ὁ συνετὸς ἄνθρωπος φροντίζει γιὰ τὸν ἑαυτόν του καὶ διὰ τῶν ἑκουσίων πόνων, ἀποφεύγει τοὺς ἀκούσιους.

69. Ἐπιμέλεια [φροντίδα] τῆς ψυχῆς εἶναι ἡ κακοπάθεια καὶ ἡ ταπείνωσι· διὰ τῶν ὁποίων ὁ Θεὸς συγχωρεῖ ὅλες τὶς ἁμαρτίες.

70. Ὅπως οἱ ἐπιθυμίες καὶ οἱ ὀργὲς πληθαίνουν τὶς ἁμαρτίες, ἔτσι [καὶ] ἡ ἐγκράτεια καὶ ἡ ταπείνωσι ἐξαλείφουν αὐτές.

71. Ἡ κατὰ Θεὸν λύπη συντρίβει τὴν καρδία· αὐτὴ δὲ [τὴν] γεννᾶ

κτει φόβος κολάσεως.

οβ΄. Λύπη κατὰ Θεὸν καθαίρει καρδίαν· καὶ μολυσμοὺς ἡδονῶν μακρύνει ἀπ᾽ αὐτῆς.

ογ΄. Ὑπομονή ἐστι φιλοπονία ψυχῆς· ἔνθα δὲ φιλοπονία, φιληδονία ἐξώρισται.

οδ΄. Πᾶσα ἁμαρτία διὰ ἡδονὴν γίνεται· καὶ πᾶσα συγχώρησις διὰ κακοπαθείας καὶ λύπης.

οε΄. Ἀκουσίοις πόνοις, κατὰ πρόνοιαν περιπίπτει, ὁ δι᾽ ἑκουσίων πόνων μετανοεῖν μὴ ἀνεχόμενος.

ος΄. Σωτήρ ἐστιν ὁ Χριστὸς τοῦ σύμπαντος κόσμου, καὶ τὴν μετάνοιαν τοῖς ἀνθρώποις εἰς σωτηρίαν ἐχαρίσατο.

οζ΄. Τήρησις ἐντολῶν τίκτει μετάνοιαν· ἡ δὲ τῶν ἐντολῶν τήρησις ψυχῆς ποιεῖ κάθαρσιν.

οη΄. Ἡ τῆς ψυχῆς κάθαρσις παθῶν ἐστιν ἀπαλλαγή· ἀπαλλαγὴ δὲ παθῶν ἀγάπην τίκτει.

οθ΄. Ψυχή ἐστι καθαρά, ἡ τὸν Θεὸν ἀγαπῶσα. Καὶ νοῦς ἐστι καθαρός, ὁ ἀγνοίας χωρισθείς.

π΄. Ὑπὲρ τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ μέχρι θανάτου ἀγώ-

ὁ φόβος τῆς κολάσεως.

72. Ἡ κατὰ Θεὸν λύπη καθαρίζει τὴν καρδία· καὶ ἀπομακρύνει ἀπ᾽ αὐτὴν τοὺς μολυσμοὺς τῶν ἡδονῶν.

73. Ἡ ὑπομονὴ εἶναι φιλοπονία τῆς ψυχῆς· ὅπου δὲ [ὑπάρχει] φιλοπονία, ἔχει ἐξωρισθῆ ἡ φιληδονία.

74. Κάθε ἁμαρτία συντελεῖται γιὰ τὴν ἡδονή· καὶ κάθε συγχώρησι [ἐπέρχεται] διὰ κακοπαθείας καὶ λύπης.

75. Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν δέχεται νὰ μετανοῇ μὲ ἑκουσίους πόνους, περιπίπτει κατὰ τὴν [θεία] πρόνοια στοὺς ἀκουσίους πόνους.

76. Ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ Σωτήρας τοῦ σύμπαντος κόσμου καὶ ἐχάρισε στοὺς ἀνθρώπους τὴν μετάνοια, μὲ σκοπὸ τὴν σωτηρία [τους].

77. Ἡ τήρησι τῶν ἐντολῶν γεννᾶ τὴν μετάνοια· καὶ ἡ τήρησι τῶν ἐντολῶν ἐπιφέρει τὴν κάθαρσι τῆς ψυχῆς.

78. Ἡ κάθαρσι τῆς ψυχῆς εἶναι ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὰ πάθη· ἡ ἀπαλλαγὴ δὲ ἀπὸ τὰ πάθη γεννᾶ τὴν ἀγάπη.

79. Ψυχὴ καθαρὰ εἶναι αὐτή, ποὺ ἀγαπᾶ τὸν Θεό· καὶ καθαρὸς νοῦς εἶναι αὐτός, ὁ ὁποῖος χωρίσθηκε ἀπὸ τὴν ἄγνοια [καὶ ἀπέκτησε τὴν θεία γνῶσι].

80. Ἀγωνίσου μέχρι θανάτου ὑπὲρ τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ, διότι

νισαι, ὅτι δι᾽ αὐτῶν καθαρθείς, εἰς τὴν ζωὴν εἰσελεύσῃ.

πα΄. Χρῆσαι τῷ σώματι ὡς ὑπηρέτῃ τῶν ἐντολῶν, ἀνήδονον αὐτὸ τηρῶν, καὶ ἄνοσον, ὅση δύναμις.

πβ΄. Ἡ τῆς σαρκὸς ἐπανάστασις ἐξ ἀμελείας γίνεται τῆς προσευχῆς τε, καὶ διαίτης, καὶ καλῆς ἡσυχίας.

πγ΄. Καλὰ ἔγκονα τίκτει ἡ καλὴ ἡσυχία, ἐγκράτειαν, καὶ ἀγάπην, καὶ προσευχὴν καθαράν.

πδ΄. Ἀνάγνωσις καὶ προσευχὴ νοῦν καθαίρουσιν. Ἀγάπη δὲ καὶ ἐγκράτεια τὸ παθητικὸν τῆς ψυχῆς.

πε΄. Ἴσην διὰ παντὸς τήρει τὴν ἐγκράτειαν, ἵνα μὴ τῇ ἀνωμαλίᾳ εἰς τὰ ἐναντία ἐμπέσῃς.

πς΄. Ὁ νομοθετῶν ἑαυτῷ, μὴ παραβῇ ἑαυτόν. Ὁ γὰρ ἑαυτῷ παραλογιζόμενος, ἑαυτὸν ἀπατᾷ[10].

πζ΄. Δυσμαί εἰσι νοηταί, ψυχαὶ ἐμπαθεῖς· ταῖς γὰρ τοιαύταις ἔδυσεν ὁ τῆς δικαιοσύνης ἥλιος.

πη΄. Υἱός ἐστι Θεοῦ, ὁ ὁμοιωθεὶς τῷ Θεῷ δι᾽ ἀγαθότητα σοφίας, καὶ δυνάμεως, καὶ δικαιοσύνης.

ἀφοῦ καθαρισθῇς μὲ αὐτές, θὰ εἰσέλθῃς στὴν ζωὴ [τὴν αἰώνιο].

81. Χρησιμοποίησε τὸ σῶμα [σου], σὰν ὑπηρέτη τῶν ἐντολῶν, τηρώντας αὐτό, ἀνήδονο, [μακριὰ ἀπὸ ἡδονὲς] καί, ὅσο μπορεῖς, ἄνοσο, [μακριὰ ἀπὸ ἀσθένειες].

82. Ἡ ἐπανάστασι τῆς σαρκὸς γίνεται ἀπὸ ἀμέλεια τῆς προσευχῆς καὶ ἐπίσης τῆς διαίτης καὶ τῆς καλῆς ἡσυχίας.

83. Ἡ καλὴ ἡσυχία γεννᾶ καλὰ τέκνα, [δηλαδή], τὴν ἐγκράτεια καὶ τὴν ἀγάπη καὶ τὴν καθαρὰ προσευχή.

84. Ἡ ἀνάγνωσι καὶ ἡ προσευχὴ καθαρίζουν τὸν νοῦ, ἡ ἀγάπη δὲ καὶ ἡ ἐγκράτεια [καθαρίζουν] τὸ παθητικὸ [μέρος] τῆς ψυχῆς [δηλαδὴ τὸ θυμοειδὲς καὶ τὸ ἐπιθυμητικό].

85. Νὰ τηρῇς πάντοτε τὴν ἐγκράτεια μὲ μέτρο, γιὰ νὰ μὴν πέσῃς μὲ τὴν ἀμετρία στὰ ἀντίθετα.

86. Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θέτει νόμους στὸν ἑαυτό του, ἂς μὴν παραβῇ [τοὺς νόμους καὶ κατ᾽ αὐτὸν τὸν τρόπο, παραβῇ] τὸν ἑαυτόν του. Διότι αὐτός, ποὺ ὑπολογίζει ἐσφαλμένως, ὅσον ἀφορᾶ τὸν ἑαυτόν του, ἐξαπατᾶ τὸν ἑαυτόν του.

87. Οἱ ἐμπαθεῖς ψυχὲς εἶναι νοητὲς δύσεις· διότι γι᾽ αὐτὲς [τὶς ψυχὲς] ἔδυσε ὁ Ἥλιος τῆς δικαιοσύνης.

88. Υἱὸς τοῦ Θεοῦ εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ὁμοιώθηκε μὲ τὸν Θεό, διὰ τῆς ἀγαθότητος, τῆς σοφίας καὶ τῆς δυνάμεως καὶ τῆς δικαιοσύνης.

πθ'. Νόσος ἐστι ψυχῆς, ἡ τῆς κακίας ἕξις. Θάνατος δέ, ἡ κατ᾽ ἐνέργειαν ἁμαρτία.

ϟ'. Ἀκτημοσύνη ἐστι νοητή, ἡ παντελὴς ἀπάθεια· καθ᾽ ἣν γενόμενος ὁ νοῦς, ἀναχωρεῖ τῶν ἐνταῦθα.

ϟα'. Συμφώνως τήρει τὰς τῆς ψυχῆς ἀρετάς, καὶ ἐκ τούτου τίκτεται ὁ τῆς δικαιοσύνης καρπός.

ϟβ'. Τὴν τῶν νοητῶν θεωρίαν ἀσώματόν εἶναί φασιν, ὡς ὕλης καὶ εἴδους πάντη ἀπηλλαγμένην.

ϟγ'. Ὥς περ τὰ τέσσαρα στοιχεῖα ἐκ τῆς ὕλης καὶ τοῦ εἴδους, οὕτω καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν σώματα, ἐκ τῶν αὐτῶν συνέστηκεν.

ϟδ'. Σὰρξ γενόμενος διὰ φιλανθρωπίαν ὁ Λόγος, οὔτε ὃ ἦν μετέβαλεν, οὔτε ὃ γέγονεν ἠλλοίωσεν.

ϟε'. Ὥς περ ἐκ θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος, καὶ ἐν θεότητι καὶ ἀνθρωπότητι, οὕτω καὶ ἐκ δύο φύσεων καὶ ἐν δύο φύσεσι λέγομεν τὸν ἕνα Χριστόν.

ϟϛ'. Μίαν ὑπόστασιν ἐπὶ Χριστοῦ ὁμολογοῦμεν, ἐν δύο φύσεσιν ἡνωμέναις ἀδιαιρέτως.

89. Ἀσθένεια τῆς ψυχῆς εἶναι ἡ κατάστασι τῆς κακίας· θάνατος ὅμως [τῆς ψυχῆς, εἶναι] ἡ ἔμπρακτη ἁμαρτία.

90. Νοητὴ ἀκτημοσύνη εἶναι ἡ παντελὴς ἀπάθεια, στὴν ὁποία, ὅταν φθάσῃ ὁ νοῦς, ἀναχωρεῖ ἀπὸ τὰ ἐδῶ [τὰ ἐφήμερα πράγματα].

91. Νὰ φυλάττῃς τὶς ἀρετὲς τῆς ψυχῆς ἁρμονικὰ [σὲ συμφωνία μεταξὺ τους], καὶ ἀπ᾽ αὐτὸ γεννᾶται ὁ καρπὸς τῆς δικαιοσύνης [τῆς σύνολης ἀρετῆς].

92. Λέγουν, ὅτι ἡ θεωρία τῶν νοητῶν εἶναι ἀσώματη, διότι εἶναι ἀπηλλαγμένη ἐντελῶς ἀπὸ ὕλη καὶ μορφή.

93. Ὅπως ἀκριβῶς τὰ τέσσαρα στοιχεῖα [τοῦ φυσικοῦ κόσμου – πῦρ, ἀέρας, γῆ καὶ ὕδωρ[α'] συνίστανται] ἀπὸ ὕλη καὶ μορφή, ἔτσι καὶ τὰ σώματα, [ποὺ προέρχονται] ἀπ᾽ αὐτὰ [τὰ τέσσερα ἀρχικὰ στοιχεῖα] συνίστανται ἐκ τῶν ἰδίων, [δηλαδὴ ἀπὸ τὴν ὕλη καὶ τὴν μορφή].

94. Μὲ τὸ νὰ γίνῃ ὁ Λόγος σάρκα, ἕνεκα φιλανθρωπίας, οὔτε μετέβαλε ἐκεῖνο τὸ ὁποῖο ἦταν, οὔτε ἀλλοίωσε αὐτό, τὸ ὁποῖο ἔγινε.

95. Ὅπως ἀκριβῶς λέγομε, ὅτι ὁ ἕνας Χριστὸς [ὑφίσταται] ἀπὸ θεότητα καὶ ἀνθρωπότητα καὶ μὲ θεότητα καὶ ἀνθρωπότητα[3], κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο [λέγομε, ὅτι ὑφίσταται] ἀπὸ δύο φύσεις καὶ μὲ δύο φύσεις.

96. Ὅσον ἀφορᾶ τὸν Χριστὸ ὁμολογοῦμε μία ὑπόστασι μὲ δύο φύσεις ἀδιαιρέτως ἑνωμένες.

ϟζ′. Ἀδιαίρετον τὴν μίαν Χριστοῦ ὑπόστασιν δοξάζομεν, καὶ ἀσύγχυτον τὴν τῶν φύσεων ἕνωσιν ὁμολογοῦμεν.

ϟη′. Τρισυπόστατον μίαν τῆς θεότητος οὐσίαν προσκυνοῦμεν, καὶ ὁμοούσιον τὴν Ἁγίαν Τριάδα ὁμολογοῦμεν.

ϟθ′. Ἴδια τῶν τριῶν ὑποστάσεων, πατρότης, υἱότης, ἐκπόρευσις. Καὶ κοινὰ τῶν τριῶν ὑποστάσεων, ἡ οὐσία, ἡ φύσις, ἡ θεότης, ἡ ἀγαθότης [11].

97. Δοξάζομε ἀδιαίρετη τὴν μία ὑπόστασι τοῦ Χριστοῦ καὶ ὁμολογοῦμε ἀσύγχυτη τὴν ἕνωσι τῶν [δύο] φύσεων.

98. Προσκυνοῦμε τὴν Τρισυπόστατο Μία Οὐσία τῆς Θεότητος καὶ ὁμολογοῦμε τὴν Ἁγία Τριάδα Ὁμοούσιο.

99. Ἰδιαίτερα χαρακτηριστικὰ τῶν τριῶν Ὑποστάσεων [εἶναι] ἡ Πατρότης, ἡ Υἱότης, ἡ ἐκπόρευσις. Καὶ κοινὰ [χαρακτηριστικὰ] τῶν τριῶν Ὑποστάσεων [εἶναι] ἡ Οὐσία, ἡ Φύσις, ἡ Θεότης, ἡ Ἀγαθότης.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ - ΣΧΟΛΙΑ

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

ΣΕ ΧΩΡΙΑ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ

[1] Πρβλ. Α′ Κορ. 9, 27.
[2] Πρβλ. Ῥωμ. 13, 14.
[3] Γαλ. 5, 13.
[4] Πρβλ. Γένεσ. 12, 10.
[5] Πρβλ. Ψαλμ. 90, 12.
[6] Ἰω. 1, 12.
[7] Ἔξοδ. 23, 21.
[8] Ματθ. 22, 11-13.
[9] Ματθ. 6, 24.
[10] Πρβλ. Γαλ. 6, 3.
[11] Ἰω. 1, 14.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

[α′] Στὸ σημεῖο αὐτό, ὁ Ἅγιος Θαλάσσιος κάνει χρῆσι τῆς Φιλοσοφίας τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ τῶν σχετικῶν της ὅρων. Ὅλος ὁ φυσικός, ὁ αἰσθητὸς κόσμος συγκείμενος ἀπὸ ὕλη καὶ εἶδος συνίσταται κατὰ τοὺς ἀρχαίους στωϊκοὺς φιλοσόφους ἀπὸ τὰ τέσσαρα στοιχεῖα: πῦρ, ἀέρας, γῆ καὶ ὕδωρ. Σύμφωνα μὲ τὸν Διογένη Λαέρτιο: «*Ἔστι δὲ στοιχεῖον ἐξ οὗ πρώτου γίνεται τὰ γινόμενα καὶ εἰς ὃ ἔσχατον ἀναλύεται. Τὰ δὴ τέτταρα στοιχεῖα εἶναι ὁμοῦ τὴν ἄποιον οὐσίαν τὴν ὕλην. Εἶναι δὲ τὸ μὲν πῦρ τὸ θερμόν, τὸ δ᾽ ὕδωρ τὸ ὑγρόν, τὸν τ᾽ ἀέρα τὸ ψυχρόν, καὶ τὴν γῆν τὸ ξηρόν*». (Βλ. ΔΙΟΓΕΝΗΣ ΛΑΕΡΤΙΟΣ, *Vitae Philosophorum*, Βιβλίο 7, 137).

Ἡ ἔννοιες ὕλη καὶ εἶδος, ὅροι καθαρῶς ἀριστοτελικοί, ἀναλύονται ἀπὸ τὸν Καθηγητὴ κ. Δημήτριο Τσελεγγίδη στά, σχετικὰ μὲ τὰ κείμενα τοῦ Ἁγίου Ἡλιοῦ τοῦ Πρεσβυτέρου καὶ Ἐκδίκου, σχόλιά του. Βλ. αὐτ., σ. 326, σχόλ. 8.

ΣΧΟΛΙΑ

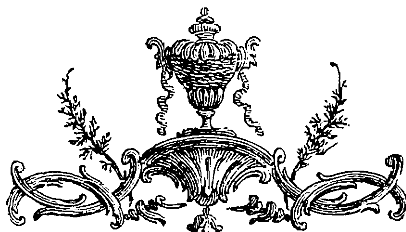
[1] Ὁ νοῦς τοῦ πιστοῦ ἐμπλουτίζεται χαρισματικῶς μὲ τὴν γνῶσι τοῦ Θεοῦ, κατὰ βιωματικὸ τρόπο. Αὐτὸ γίνεται, ὅταν ὁ πιστὸς λάβῃ ἄμεση καὶ προσωπικὴ ἐμπειρία τῆς ἀκτίστου θείας δόξης, ὅταν, δηλαδή, μὲ τὰ μεταμορφωμένα, πνευματικά, αἰσθητήριά του δῇ τὸν Θεὸ καὶ «πάθῃ» τὰ θεῖα. Τότε, μὲ τὸ ἄκτιστο φῶς τῆς θεοποιοῦ Χάριτος, βλέπει τὸν Θεὸ «ἀοράτως» καὶ ἀποκτᾶ ἐμπειρικῶς – βιωματικῶς ἄμεση καὶ προσωπικὴ γνῶσι τοῦ Θεοῦ «ἀπερινοήτως», μὲ τρόπο ἄκτιστο καὶ ἄσχετο ἀπὸ τὴν φυσιολογικὴ λειτουργία τοῦ κτιστοῦ ἀνθρωπίνου νοός.

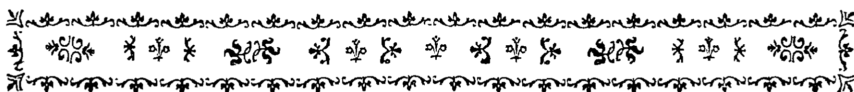
Ὅλα τὰ παραπάνω προϋποθέτουν, ὁπωσδήποτε, τὴν κένωσι πρῶτα τοῦ ἐπιθυμητικοῦ καὶ μετὰ τοῦ θυμικοῦ τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὰ ρυπογόνα ἀπόβλητα τῆς ἁμαρτίας. Προϋποθέτουν τὴν θεραπεία καὶ τὴν φυσιολογικὴ λειτουργία τους μὲ τὴν ἄσκησι τῶν ἐμφύτων στὸ κατ᾽ εἰκόνα ἀρετῶν τους.

[2] Ἡ χαρισματικὴ υἱοθεσία τῶν πιστῶν πραγματοποιεῖται μυστηριακῶς, κατὰ τὸ Ἅγιο Χρῖσμα. Τότε γινόμαστε ὀντολογικῶς παιδιὰ τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ γεννιώμαστε χαρισματικῶς ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Ἡ ἐνεργοποίησι καὶ φανέρωσι τῆς χαρισματικῆς αὐτῆς υἱοθεσίας προϋποθέ-

τει τὴν ἀνθρώπινη συνεργία, ἡ ὁποία ἐκφράζεται μὲ τὴν ἐλεύθερη καὶ ἀγαπητικὴ ἀνταπόκρισι τοῦ ἀνθρωπίνου αὐτεξουσίου στὶς νέες προδιαγραφὲς τῆς «καινῆς κτίσεως» τοῦ πιστοῦ, τὶς ὁποῖες ὑποδεικνύουν οἱ θεῖες ἐντολές. Πρακτικῶς, τότε ὁ πιστὸς ἀνταποκρίνεται μὲ φυσικότητα στὶς θεῖες ἐντολές, ὁπότε γίνεται χαρισματικῶς μέτοχος τῶν ἀκτίστων θείων ἐνεργειῶν, τὶς ὁποῖες βιώνει ἀκτίστως καὶ μυστικῶς, ἀλλὰ καὶ φανερώνει, κατὰ περίπτωσι, ἐνεργῶς.

3 Μὲ τὴν θεολογικὴ αὐτὴ διατύπωσι διασφαλίζεται ὄχι ἁπλῶς ἡ σύνθετη ὑπόστασι τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀντίδοσι τῶν ἰδιωμάτων τῶν δύο φύσεων τοῦ Χριστοῦ στὸ ἕνα πρόσωπο τοῦ Θεοῦ Λόγου.

3

ΠΕΡΙ ΑΓΑΠΗΣ ΚΑΙ ΕΓΚΡΑΤΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑ ΝΟΥΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ
ΠΡΟΣ ΠΑΥΛΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΝ

ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ ΤΡΙΤΗ

ΗΣ Η ΑΚΡΟΣΤΙΧΙΣ ΗΔΕ:

ΠΛΗΝ ΚΑΚΑ ΚΥΡΙΩΣ, ΟΥ ΤΑ ΤΗΝ ΣΑΡΚΑ ΜΕΝ ΚΑΚΟΥΝΤΑ, ΤΗΝ ΔΕ ΨΥΧΗΝ ΚΑΘΑΙΡΟΝΤΑ, ΤΑ ΔΕ ΤΗΝ ΣΥΝΕΙΔΗΣΙΝ ΛΥΠΟΥΝΤΑ, ΤΕΡΠΟΝΤΑ ΔΕ ΤΗΝ ΣΑΡΚΑ.

ΤΗΣ ΟΠΟΙΑΣ Η ΑΚΡΟΣΤΟΙΧΙΔΑ *[ΕΙΝΑΙ]* Η ΕΞΗΣ:

ΠΛΗΝ *[ΠΡΟΣΔΟΚΩ]* ΚΑΚΑ, ΚΥΡΙΩΣ
ΟΧΙ ΕΚΕΙΝΑ, ΤΑ ΟΠΟΙΑ ΤΑΛΑΙΠΩΡΟΥΝ ΜΕΝ ΤΗΝ ΣΑΡΚΑ,
ΑΛΛΑ ΚΑΘΑΡΙΖΟΥΝ ΤΗΝ ΨΥΧΗ,
ΑΛΛΑ ΕΚΕΙΝΑ, ΤΑ ΟΠΟΙΑ ΛΥΠΟΥΝ ΤΗΝ ΣΥΝΕΙΔΗΣΙ,
ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΝ ΟΜΩΣ ΤΗΝ ΣΑΡΚΑ.

α΄. Περὶ τοῦ φύσει ἀγαθοῦ, ἀγαθὰ διανοοῦ. Καὶ περὶ παντὸς ἀνθρώπου, καλὰ διαλογίζου.

β΄. Λόγων, καὶ ἔργων, καὶ ἐννοιῶν, ἀπολογίαν ἀπαιτούμεθα παρὰ Θεοῦ ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως.

γ΄. Ἡ ἕξις τῆς ἀρετῆς, ἢ τῆς κακίας, κινεῖ ἡμᾶς ἐπὶ τό, καλὰ ἢ κακὰ ἐννοεῖν, ἢ λέγειν, ἢ διαπράττεσθαι.

1. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν κατὰ φύσιν Ἀγαθό, νὰ διανοῆσαι ἀγαθά. Καὶ γιὰ κάθε ἄνθρωπο, νὰ διαλογίζεσαι καλά.

2. Κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς κρίσεως θὰ μᾶς ζητηθῇ ἀπολογία ἀπὸ τὸν Θεὸ γιὰ τοὺς λόγους καὶ τὰ ἔργα καὶ τοὺς λογισμούς [μας].

3. Ἡ κατάστασι, [ἕνεκα ἐπαναλήψεως], τῆς ἀρετῆς ἢ τῆς κακίας μᾶς κινεῖ νὰ λογιζώμεθα ἢ νὰ λέγωμε ἢ νὰ διαπράττωμε τὰ καλὰ ἢ τὰ κακά.

δ΄. Νοῦς ὑπὸ παθῶν κεκρατημένος, ἐννοεῖ τὰ μὴ πρέποντα· φανεροῦσι δὲ τὴν ἔννοιαν οἱ λόγοι καὶ τὰ ἔργα.

ε΄. Κακῆς ἐννοίας προηγεῖται πάθος. Τοῦ δὲ πάθους αἰτία καθέστηκεν ἡ αἴσθησις. Τῆς δὲ κακῆς αὐτῆς χρήσεως, δηλονότι ὁ νοῦς.

ς΄. Ἀπόκλεισον τὴν αἴσθησιν, καὶ πολέμησον τὴν πρόληψιν. Καὶ τοῖς ὅπλοις τῶν ἐντολῶν ἄνελέ σου τὰ πάθη.

ζ΄. Κακία χρονίσασα, ἀσκήσεως δεῖται χρονίας. Συνήθεια γὰρ παγιωθεῖσα, ἀθρόως οὐ μετακινεῖται.

η΄. Ἄσκησις ἐπιτεταμένη δι᾽ ἐγκρατείας, καὶ ἀγάπης, δι᾽ ὑπομονῆς καὶ ἡσυχίας, ἀναιρεῖ τὰ ἐγκείμενα.

θ΄. Κίνει τὸν νοῦν εἰς προσευχὴν συνεχῶς, καὶ φθείρεις τοὺς λογισμοὺς ἐφεστῶτας τῇ καρδίᾳ.

ι΄. Ὑπομονῆς δεῖται καὶ μακροθυμίας ἡ ἄσκησις. Χρονία γὰρ φιλοπονία, φιληδονίαν ἐξορίζεται.

ια΄. Ῥαδίως γυμνάζῃ εἰς τοὺς τῆς ἀσκήσεως πόνους, ἐὰν πάντα μέτρῳ καὶ κανόνι διαπράξῃ.

ιβ΄. Ἴσον τὸ μέτρον τῆς ἀσκή-

4. Ὁ νοῦς, ὁ ὁποῖος κυριαρχεῖται ἀπὸ τὰ πάθη, σκέπτεται ἐκεῖνα, ποὺ δὲν πρέπει· φανερώνουν δὲ τὸν λογισμό [του] οἱ λόγοι καὶ τὰ ἔργα του.

5. Τὸ πάθος προηγεῖται ἀπὸ τὸν κακὸ λογισμό. Αἰτία δὲ τοῦ πάθους εἶναι ἡ αἴσθησι. [Αἰτία] δὲ τῆς κακῆς χρήσεως αὐτῆς, [δηλαδή, τῆς αἰσθήσεως εἶναι], προφανῶς, ὁ νοῦς.

6. Ἀπόκλεισε τὴν αἴσθησι, [κάνε δηλαδὴ ἀποκλεισμὸ στὶς αἰσθήσεις καὶ μὴν τὶς τροφοδοτῆς] καὶ πολέμησε τὴν πρόληψι [τὴν κακὴ προηγούμενη συνήθεια]. Καί, μὲ τὰ ὅπλα τῶν ἐντολῶν, θανάτωσε τὰ πάθη σου.

7. Ἡ κακία, ἡ ὁποία χρόνισε [ἔμεινε πολὺ χρόνο μέσα σου], χρειάζεται πολυχρόνιο ἄσκησι. Διότι μιὰ συνήθεια, ἡ ὁποία παγιώθηκε [στερεώθηκε], δὲν μετακινεῖται ἀμέσως.

8. Ὅταν ἡ ἄσκησι ἐπιτείνεται, [ἐνισχύεται] μὲ τὴν ἐγκράτεια καὶ τὴν ἀγάπη, μὲ τὴν ὑπομονὴ καὶ τὴν ἡσυχία, θανατώνει τὰ [πάθη], τὰ ὁποῖα βρίσκονται μέσα μας.

9. Νὰ παρακινῇς συνεχῶς τὸν νοῦ σου σὲ προσευχὴ καὶ θὰ ἐξαφανίσῃς, ὁπωσδήποτε, τοὺς λογισμούς, οἱ ὁποῖοι πλησιάζουν στὴν καρδία [σου].

10. Ἡ ἄσκησι χρειάζεται ὑπομονὴ καὶ μακροθυμία. Διότι ἡ πολυχρόνιος φιλοπονία ἐκτοπίζει τὴν φιληδονία.

11. Εὔκολα θὰ γυμνάζεσαι στοὺς κόπους τῆς ἀσκήσεως, ἐὰν ὅλα θὰ [τὰ] φέρῃς εἰς πέρας μὲ μέτρο καὶ κανόνα.

12. Νὰ διαφυλάττῃς ἴσον τὸ μέτρο

σεως διαφύλαττε, καὶ μὴ λύσῃς κανόνα ἐκτὸς ἀνάγκης.

ιγ'. Ὥς περ λογισμοὺς καθαίρει ἀγάπη καὶ ἐγκράτεια, οὕτω πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον[1], θεωρία καὶ προσευχή.

ιδ'. Συνείδησιν καθαράν, πόνοι ποιοῦσιν ἀσκήσεως. Οἷον νηστεία, ἀγρυπνία, ὑπομονή, καὶ μακροθυμία.

ιε'. Ὁ τῶν ἀκουσίων πειρασμῶν τὰς ἐπαγωγὰς ὑπομένων, ταπεινόφρων, καὶ εὔελπις, καὶ δόκιμος γίνεται.

ις'. Ὑπομονή ἐστι φιλοπονία ψυχῆς. Συνίσταται δὲ αὕτη ἐξ ἑκουσίων πόνων, καὶ ἀκουσίων πειρασμῶν.

ιζ'. Τήκει κακίαν ἡ τῶν δεινῶν καρτερία, καὶ ἀπόλλυσιν εἰς τέλος ἡ μέχρι τέλους ὑπομονή.

ιη'. Αἴσθησιν ὀδυνᾷ πόνων ἐπαγωγή. Καὶ ἡδονὴν ἀναιρεῖ λύπης ἐπιφορά.

ιθ'. Τέσσαρά ἐστι γενικώτατα πάθη, οἷς σοφῶς κατ' ἀλλήλων ἡ πρόνοια κέχρηται.

κ'. Ἡδονὴν γὰρ συστέλλει λύπης ἐπαγωγή. Καὶ ἐπιθυμίαν μαραίνει φόβος κολάσεων.

κα'. Νοῦς φρόνιμος γυμνά-

τῆς ἀσκήσεως, [νὰ κρατᾷς δηλαδὴ ἰσορροπία στὴν ἄσκησί σου] καὶ νὰ μὴν λύσῃς τὸν κανόνα [σου], ἐκτὸς ἀπὸ [κάποια] ἀνάγκη.

13. Ὅπως ἀκριβῶς ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ἐγκράτεια καθαρίζουν τοὺς λογισμούς, ἔτσι ἡ θεωρία καὶ ἡ προσευχὴ [καταλύουν] κάθε ὕψωμα, τὸ ὁποῖο ἀνυψώνεται, [δηλαδή, κάθε ὑπερήφανο λογισμό].

14. Τὴν καθαρὰ συνείδησι τὴν δημιουργοῦν οἱ πόνοι τῆς ἀσκήσεως. Ὅπως, ἐπὶ παραδείγματι, ἡ νηστεία, ἡ ἀγρυπνία, ἡ ὑπομονὴ καὶ ἡ μακροθυμία.

15. Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ὑπομένει τὶς ἐπιφορὲς τῶν ἀκουσίων πειρασμῶν, γίνεται ταπεινόφρων, εὔελπις, [στηρίζεται στὴν καλὴ ἐλπίδα, στὸν Κύριο], καὶ [ἐπὶ πλέον γίνεται] δόκιμος, [δοκιμασμένος στὴν ἀρετή].

16. Ἡ ὑπομονὴ εἶναι ἡ φιλοπονία τῆς ψυχῆς. Συνίσταται δὲ αὐτὴ ἀπὸ ἑκουσίους πόνους καὶ ἀκουσίους πειρασμούς.

17. Τὴν κακία τὴν λιώνει ἡ καρτερία στὰ δεινά· καὶ τὴν καταστρέφει τελείως, ἡ μέχρι τέλους ὑπομονή.

18. Τὴν αἴσθησι τὴν ἐνοχλεῖ ἡ ἐπιφορὰ τῶν πόνων. Καὶ τὴν ἡδονή τὴν ἐξαφανίζει ἡ ἐπιφορὰ τῆς λύπης.

19. Τέσσαρα εἶναι τὰ πλέον γενικὰ πάθη, τὰ ὁποῖα σοφὰ χρησιμοποιεῖ ἡ [θεία] Πρόνοια τὸ ἕνα ἐναντίον τοῦ ἄλλου.

20. Τὴν ἡδονή, λοιπόν, τὴν μετριάζει ἡ ἐπιφορὰ τῆς λύπης. Καὶ τὴν ἐπιθυμία τὴν μαραίνει ὁ φόβος τῆς κολάσεως.

21. Ὁ φρόνιμος νοῦς γυμνάζει τὴν

ζει ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ εἰς πᾶσαν ἄσκησιν ἐθίζει σῶμα αὐτοῦ.

κβ'. Σπεῦσον δεῖξαι Μοναχὸν μὴ τὸν ἔξω ἄνθρωπον, ἀλλὰ καὶ τὸν ἔσω τῶν παθῶν ἀπαλλάττων.

κγ'. Ἀποταγὴ πρώτη, ἡ τῶν πραγμάτων ἀπαλλαγή, δευτέρα δὲ καὶ τρίτη, ἡ τῶν παθῶν, καὶ τῆς ἀγνοίας.

κδ'. Ῥᾳδίως τις βουληθείς, τῶν πραγμάτων ἀπαλλάττεται. Οὐκ ὀλίγῳ δὲ καμάτῳ τῶν πρὸς αὐτὰ νοημάτων[α'].

κε'. Κρατῶν ἐπιθυμίας, καὶ θυμοῦ περιέσῃ· αὕτη γὰρ αἰτία τῆς τοῦ θυμοῦ παροχῆς.

κς'. Ἆρα ἀπηλλάγημεν τῶν ἐμπαθῶν νοημάτων, καὶ τῆς καθαρᾶς καὶ ἀΰλου ἀπελάβομεν προσευχῆς ἢ οὔπω;

κζ'. Μέγας ὁ νοῦς, ὁ τῶν παθῶν ἀπαλλαγείς, καὶ τῶν ὄντων χωρισθείς, καὶ ἐν τῷ Θεῷ διάγων.

κη'. Ἐν τρισὶ τούτοις ὁ προκόπτων φιλοσοφεῖ, ἐν ταῖς ἐντολαῖς, ἐν τοῖς δόγμασι, καὶ ἐν τῇ πίστει τῆς Ἁγίας Τριάδος.

κθ'. Νοῦς παθῶν ἀπαλλα-

ψυχὴ αὐτοῦ καὶ συνηθίζει τὸ σῶμα του σὲ κάθε ἄσκησι.

22. Βιάσου νὰ ἀποδείξῃς Μοναχό, ὄχι τὸν ἔξω ἄνθρωπο, ἀλλὰ καὶ τὸν ἔσω, ἀπαλλάσσοντας [αὐτὸν] ἀπὸ τὰ πάθη.

23. Πρώτη ἀποταγὴ [εἶναι] ἡ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὰ πράγματα, δεύτερη καὶ τρίτη, ἡ [ἀπαλλαγὴ] ἀπὸ τὰ πάθη καὶ τὴν ἄγνοια.

24. Ὅταν κάποιος θελήσῃ, εὔκολα ἀπαλλάσσεται ἀπὸ τὰ πράγματα. Ὄχι, ὅμως, μὲ λίγο κόπο [ἀπαλλάσσεται] ἀπὸ τοὺς λογισμοὺς γι᾽ αὐτά.

25. Ἐὰν κυριαρχῇς στὴν ἐπιθυμία [σου], θὰ ὑπερισχύσῃς καὶ τοῦ θυμοῦ· διότι αὐτή, [δηλαδή, ἡ ἐπιθυμία εἶναι] ἡ αἰτία τῆς παροχῆς τοῦ θυμοῦ.

26. Ἆρα ἀπαλλαχθήκαμε ἀπὸ τὰ ἐμπαθῆ νοήματα καὶ ἀπολαύσαμε τὴν καθαρὰ καὶ ἄϋλη προσευχὴ ἢ ὄχι ἀκόμη;

27. [Εἶναι] μέγας ὁ νοῦς, ὁ ὁποῖος ἀπαλλάχθηκε ἀπὸ τὰ πάθη καὶ χωρίστηκε ἀπὸ τὰ δημιουργήματα καὶ ζῇ ἐν τῷ Θεῷ[1].

28. Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἔχει προκόψει [στὴν ἀρετή], σ᾽ αὐτὰ τὰ τρία φιλοσοφεῖ: στὶς ἐντολές, στὰ δόγματα καὶ στὴν πίστι τῆς Ἁγίας Τριάδος.

29. Ὁ νοῦς, ὁ ὁποῖος ἀπηλλάγη

γείς, ἐν τούτοις εὑρίσκεται. Ἐν τοῖς ψιλοῖς νοήμασιν, ἐν τῇ θεωρίᾳ τῶν ὄντων, καὶ ἐν τῷ ἰδίῳ φωτί.

λ΄. Κάκιστα πάθη ἐν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν κέκρυπται, τότε δὲ φαίνονται, ὅτε τὰ πράγματα [recte: τοῖς πράγμασι] ἐλέγχονται.

λα΄. Ἀνενόχλητος μένει ἐσθ᾽ ὅτε ὁ νοῦς μερικῆς τυχὼν ἀπαθείας· ἀδόκιμος δέ ἐστι διὰ τὴν τῶν πραγμάτων ἀπουσίαν.

λβ΄. Κινοῦνται τὰ πάθη διὰ τῶν τριῶν τούτων, διά τε τῆς μνήμης, καὶ τῆς κράσεως, καὶ τῆς αἰσθήσεως, ὡς προείρηται.

λγ΄. Ὁ νοῦς τὴν αἴσθησιν ἀποκλείσας, καὶ τὴν κρᾶσιν ὁμαλίσας, πρὸς μόνην τὴν μνήμην ἔχει τὸν πόλεμον.

λδ΄. Ὑπὸ τῶν αἰσθήσεων τότε τὰ πάθη κινοῦνται, ὁπηνίκα ἐγκράτεια μὴ παρῇ, καὶ ἀγάπη πνευματική.

λε΄. Νηστεία σύμμετρος, καὶ ἀγρυπνία, καὶ ψαλμῳδία, πεφύκασιν ὁμαλίζειν τὴν κρᾶσιν τοῦ σώματος.

λς΄. Τὰ τρία ταῦτα τὴν κρᾶσιν κατὰ τὸ χεῖρον δηλονό-

ἀπὸ τὰ πάθη, εὑρίσκεται σὲ αὐτά: στὰ γυμνὰ [ἀπὸ τὰ πάθη] νοήματα, στὴν θεωρία τῶν ὄντων καὶ στὸ δικό του φῶς[2].

30. Πολὺ κακὰ πάθη εἶναι κρυμμένα μέσα στὶς ψυχές μας καὶ τότε ἀποκαλύπτονται, ὅταν ἐλέγχωνται ἀπὸ τὰ πράγματα, [δηλαδή, ὅταν προκληθοῦν ἀπὸ τὶς περιστάσεις].

31. Ὁ νοῦς μένει ἐνίοτε ἀνενόχλητος, ὅταν ἐπιτύχῃ μερικὴ ἀπάθεια· παραμένει, ὅμως, ἀδόκιμος [ἀδοκίμαστος], ἕνεκα τῆς ἀπουσίας τῶν πραγμάτων [τῶν καταστάσεων, οἱ ὁποῖες θὰ τοῦ ἔδιναν τὴν εὐκαιρία, νὰ δοκιμάσῃ τὴν ἀρετή του].

32. Τὰ πάθη κινοῦνται διὰ μέσου αὐτῶν τῶν τριῶν: καὶ διὰ τῆς μνήμης καὶ διὰ τῆς ἰδιοσυγκρασίας καὶ διὰ τῆς αἰσθήσεως, ὅπως ἔχει προηγουμένως λεχθῆ.

33. Ὁ νοῦς, ἐὰν ἀποκλείσῃ τὴν αἴσθησι καὶ καταστήσῃ ὁμαλή, [ἄνευ διακυμάνσεων], τὴν ἰδιοσυγκρασία [του], πολεμᾶ μόνον ἐναντίον τῆς μνήμης.

34. Τότε τὰ πάθη ἐξεγείρονται, ἀπὸ τὶς αἰσθήσεις, ὅταν δὲν ὑπάρχῃ ἐγκράτεια καὶ πνευματικὴ ἀγάπη.

35. Ἡ σύμμετρη νηστεία καὶ ἡ ἀγρυπνία καὶ ἡ ψαλμωδία, ἐκ φύσεως, ἔχουν τὸ ἰδίωμα νὰ καταστήσουν ὁμαλή, [ἄνευ διακυμάνσεων], τὴν ἰδιοσυγκρασία τοῦ σώματος.

36. Αὐτὰ τὰ τρία ἀλλοιώνουν τὴν ἰδιοσυγκρασία [τοῦ σώματος], προφα-

τι ἀλλοιοῦσιν, ἡ τῆς διαίτης ἀταξία, ἡ τῶν ἀέρων μεταβολή, καὶ ἡ τῶν δαιμόνων ἐπαφή.

λζ΄. Αἱ ἐμπαθεῖς μνῆμαι διὰ τούτων ψιλοῦνται, διὰ προσευχῆς, καὶ ἀναγνώσεως, καὶ ἐγκρατείας, καὶ ἀγάπης.

λη΄. Τὴν αἴσθησιν πρῶτον τῇ ἡσυχίᾳ ἀπόκλεισον, καὶ τότε τοῖς ὅπλοις τῶν ἀρετῶν πρὸς τὰς μνήμας πολέμησον.

λθ΄. Ἡ κατὰ διάνοιαν κακία, ἡ παράχρησίς ἐστι τῶν νοημάτων. Ἡ δὲ κατ᾽ ἐνέργειαν ἁμαρτία, ἡ παράχρησίς ἐστι τῶν πραγμάτων.

μ΄. Νοημάτων καὶ πραγμάτων ἐστὶ παράχρησις, τὸ μὴ εὐσεβῶς καὶ δικαίως τοῖς ἀμφοτέροις χρήσασθαι.

μα΄. Δεσμὰ ὑπάρχουσι νοῦ, πάθη ψεκτά, κατέχοντα αὐτὸν ἐν τοῖς αἰσθητοῖς πράγμασιν.

μβ΄. Ἐκεῖνος τελείαν ἔχει ἀπάθειαν, ὁ μηδὲ πρὸς τὰ πράγματα πάσχων, μηδὲ πρὸς τὰς μνήμας αὐτῶν.

μγ΄. Ψυχὴ ἀγαθὴ εὐεργετεῖ τὸν πλησίον, καὶ ἀγνωμονουμένη, μακροθυμεῖ ἐπ᾽ αὐτῷ, καὶ πάσχουσα, ὑπομέ-

νῶς πρὸς τὸ χειρότερο: ἡ ἀταξία τῆς δίαιτας, ἡ μεταβολὴ τῶν ἀέρων, [δηλαδή, οἱ καιρικὲς μεταβολὲς] καὶ ἡ ἐπαφὴ τῶν δαιμόνων.

37. Οἱ ἐμπαθεῖς μνῆμες ἀποδυναμώνονται μὲ αὐτά: μὲ τὴν προσευχὴ καὶ τὴν ἀνάγνωσι καὶ τὴν ἐγκράτεια καὶ ἐπὶ πλέον μὲ τὴν ἀγάπη.

38. Κατ᾽ ἀρχὰς ἀπόκλεισε τὴν αἴσθησι μὲ τὴν ἡσυχία καὶ τότε, μὲ τὰ ὅπλα τῶν ἀρετῶν, πολέμησε ἐνάντια στὶς [ἐμπαθεῖς] μνῆμες.

39. Ἡ κακία, ὡς πρὸς τὴν διάνοια, [δηλαδή, οἱ κακοὶ λογισμοὶ] εἶναι ἡ κακὴ χρῆσι τῶν νοημάτων. Ἡ δὲ κατ᾽ ἐνέργειαν ἁμαρτία εἶναι ἡ κακὴ χρῆσι τῶν πραγμάτων.

40. Κακὴ χρῆσι τῶν νοημάτων καὶ τῶν πραγμάτων εἶναι τὸ νὰ χρησιμοποιῇ συνήθως [κάποιος] καὶ τὰ δύο [αὐτά], χωρὶς εὐσέβεια καὶ δικαιοσύνη, [δηλαδή, τὴν ὅλη ἀρετή].

41. Τὰ μεμπτὰ πάθη εἶναι τὰ δεσμὰ τοῦ νοῦ, τὰ ὁποῖα τὸν αἰχμαλωτίζουν στὰ αἰσθητὰ πράγματα.

42. Ἐκεῖνος ἔχει τελεία ἀπάθεια, ὁ ὁποῖος οὔτε πρὸς τὰ πράγματα ἔχει πάθος, [δηλαδή, προσκόλλησι] οὔτε πρὸς τὶς μνῆμες αὐτῶν.

43. Ἡ ἀγαθὴ ψυχὴ εὐεργετεῖ τὸν πλησίον· καί, ὅταν δέχεται ἀγνωμοσύνη [ἀπὸ τὸν εὐεργετούμενο], δείχνει μακροθυμία σ᾽ αὐτόν· καὶ ὅταν πάσχῃ, ὑπομένει,

νει τὰ παρ᾽ αὐτοῦ.

μδ΄. Ὑπάρχοντά εἰσι κακά, λογισμοὶ πονηροί. Οἷς ὁ μὴ ἀποτασσόμενος, οὐ μαθητεύσῃ τῇ γνώσει.

με΄. Χριστοῦ ὁ ἀκούων, ἑαυτὸν φωταγωγεῖ. Καὶ ὁ μιμούμενος αὐτόν, ἑαυτὸν διορθοῦται.

μς΄. Ἡ μνησικακία, λέπρα ἐστὶ ψυχῆς. Συμβαίνει δὲ αὐτῇ ἀπὸ ἀτιμίας, ἢ ζημίας, ἢ λογισμῶν ὑπονοίας.

μζ΄. Νοῦν φθονερὸν ἐκτυφλοῖ ὁ Κύριος, ὅτι λυπεῖται ἀδίκως ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς τοῦ πλησίον.

μη΄. Κατάλαλος ψυχή, τρίβολον ἔχει γλῶσσαν· ἑαυτὸν [recte: ἑαυτὴν] γὰρ καὶ τὸν ἀκούοντα, ἔσθ᾽ ὅτε καὶ τὸν καταλαλούμενον βλάπτει.

μθ΄. Ἀμνησίκακός ἐστι προσευχόμενος ὑπὲρ λυπήσαντος. Καὶ ἀπαλλάσσεται μνησικακίας ὁ μὴ φειδόμενος δώρων.

ν΄. Θάνατος ψυχῆς, μῖσος πρὸς τὸν πλησίον. Τοῦτο γὰρ ἔχει, καὶ πράττει ἡ τοῦ καταλάλου ψυχή.

να΄. Ἀκηδία ἐστὶν ὀλιγωρία ψυχῆς. Ὀλιγωρεῖ δὲ ψυχὴ

ὅσα ἀπ᾽ αὐτὸν [ὑποφέρει].

44. Οἱ πονηροὶ λογισμοὶ εἶναι κακά, τὰ ὁποῖα ὑπάρχουν [μέσα μας]. Ἐκεῖνος, ποὺ δὲν τοὺς ἀπαρνεῖται, δὲν θὰ μαθητεύσῃ στὴν [θεία] γνῶσι.

45. Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἀκούει τὸν Χριστό, φωταγωγεῖ τὸν ἑαυτόν του. Καὶ αὐτός, ποὺ μιμεῖται Αὐτόν, διορθώνει τὸν ἑαυτόν του.

46. Ἡ μνησικακία εἶναι λέπρα τῆς ψυχῆς. Ἐπέρχεται δὲ σ᾽ αὐτὴν ἀπὸ τὴν περιφρόνησι τῶν ἄλλων [τὴν καταισχύνη] ἢ ἀπὸ ζημία, [τὴν ὁποία ὑπέστημεν] ἢ ἀπὸ λογισμοὺς ὑποψίας.

47. Τὸν φθονερὸ νοῦ τὸν τυφλώνει ὁ Κύριος, διότι λυπᾶται ἀδίκως γιὰ τὰ ἀγαθὰ τοῦ πλησίον.

48. Ἡ κατάλαλη ψυχὴ [ἐκείνη, ποὺ καταλαλεῖ τὸν πλησίον], ἔχει γλῶσσα τρίβολον· διότι βλάπτει τὸν ἑαυτόν της, καὶ ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος ἀκούει, καὶ ἐνίοτε ἐκεῖνον ποὺ καταλαλεῖ.

49. Ἀμνησίκακος εἶναι ἐκεῖνος, ποὺ προσεύχεται ὑπὲρ ἐκείνου, ὁ ὁποῖος [τὸν] λύπησε. Καὶ ἀπαλλάσσεται ἀπὸ τὴν μνησικακία αὐτός, ὁ ὁποῖος δὲν λυπᾶται τὰ δῶρα, [δηλαδὴ αὐτός, ποὺ εὐεργετεῖ].

50. Τὸ μῖσος πρὸς τὸν πλησίον [εἶναι] θάνατος τῆς ψυχῆς. Τοῦτο, βέβαια, [τὸ μῖσος] ἔχει καὶ ἐνεργεῖ [τὸ κάνει πρᾶξι] ἡ ψυχὴ τοῦ καταλάλου.

51. Ἀκηδία εἶναι ὀλιγωρία τῆς ψυχῆς. Ὀλιγωρεῖ δὲ ἡ ψυχή, ἡ ὁποία

φιληδονίαν νοσοῦσα.

νβʹ. Ἰησοῦν ὁ ἀγαπῶν, γυμνάζεται ἐν πόνοις. Καρτερία δὲ πόνων ἀπελαύνει ἀκηδίαν.

νγʹ. Ῥώννυται ψυχὴ διὰ πόνων ἀσκήσεως, καὶ ἐν τῷ τὰ πάντα μέτρῳ ποιεῖν, ἀπελαύνει ἀκηδίαν.

νδʹ. Ὁ κρατῶν γαστρός, μαραίνει ἐπιθυμίαν, καὶ λογισμοῖς πορνείας οὐ δουλεύει ὁ νοῦς αὐτοῦ.

νεʹ. Νοῦς ἐγκρατοῦς, ναὸς Ἁγίου Πνεύματος. Ὁ δὲ τοῦ γαστριμάργου, κατοικητήριον κοράκων.

νςʹ. Τῆς τῶν βρωμάτων ποικιλίας, ὁ κόρος ποιεῖ ἐπιθυμίαν. Ἡ δὲ ἔνδεια, ἡδύνει καὶ αὐτὸν τὸν ψιλὸν ἄρτον.

νζʹ. Ἀπαλλάττεται φθόνου, ὁ συγχαίρων τῷ φθονουμένῳ κρυπτῶς. Καὶ ἀπαλλάττει φθόνου, ὁ τὸν φθονούμενον κρύπτων.

νηʹ. Τοῦ ἀμελῶς βιοῦντος, μάκρυνον σεαυτόν, κἂν ὄνομα μέγα παρὰ πολλοὺς κέκτηται.

νθʹ. Ἄνδρα φιλόπονον κτῆσαι φίλον, καὶ εὑρίσκεις σκέπην τῶν σῶν ὀφθαλμῶν.

ξʹ. Δεσπόταις πολλοῖς ὁ ἀμελὴς πέπραται, καὶ ὡς ἄγου-

εἶναι ἄρρωστη ἀπὸ φιληδονία.

52. Ἐκεῖνος, ποὺ ἀγαπᾶ τὸν Ἰησοῦ, γυμνάζεται μὲ πόνους. Ἡ ὑπομονὴ δὲ στοὺς πόνους ἐκδιώκει τὴν ἀκηδία.

53. Ἐνδυναμώνεται ἡ ψυχὴ μὲ τοὺς κόπους τῆς ἀσκήσεως· καὶ ἐκδιώκει τὴν ἀκηδία, μὲ τὸ νὰ κάνῃ τὰ πάντα μὲ μέτρο.

54. Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος κυριαρχεῖ στὴν γαστέρα [του], μαραίνει τὴν ἐπιθυμία· καὶ ὁ νοῦς του δὲν ὑποτάσσεται στοὺς λογισμοὺς τῆς πορνείας.

55. Ὁ νοῦς τοῦ ἐγκρατοῦς [εἶναι] ναὸς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ὁ δὲ [νοῦς] τοῦ γαστριμάργου εἶναι κατοικητήριο κοράκων.

56. Ὁ κορεσμὸς προκαλεῖ τὴν ἐπιθυμία τῆς ποικιλίας τῶν φαγητῶν. Ἡ δὲ ἔλλειψι γλυκαίνει καὶ αὐτὸν τὸν ἁπλὸ ἄρτο.

57. Ἀπαλλάσσεται ἀπὸ τὸν φθόνο ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος συμμερίζεται τὴν χαρὰ κρυφά, μὲ ἐκεῖνον ποὺ φθονεῖ, [δηλαδή, χαίρεται στὴν χαρά του]. Καὶ ἀπαλλάσσει ἀπὸ τὸν φθόνο ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος καλύπτει αὐτόν, ποὺ [τὸν] φθονεῖ.

58. Ἀπὸ ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ζῇ μὲ ἀμέλεια, ἀπομάκρυνε τὸν ἑαυτόν σου, ἀκόμη καὶ ἂν κατέχῃ μεγάλο ὄνομα μεταξὺ πολλῶν.

59. Νὰ ἀποκτήσῃς γιὰ φίλο σου ἄνθρωπο φιλόπονο, καὶ θὰ βρῇς ὁπωσδήποτε τὴν σκέπη τῶν ματιῶν σου, [δηλαδή, θὰ βρῇς προστασία].

60. Ὁ ἀμελὴς [ἄνθρωπος], ἔχει πωληθῆ σὲ πολλοὺς κυρίους, [δηλαδή, σὲ πολλὰ πάθη, ὡς δοῦλος] καὶ ὅπως τὸν ὁδη-

σιν αὐτόν, οὕτω διαγίνεται.

ξα΄. Εὐνοεῖ σοι ὡς φίλος ἐν καιρῷ εἰρήνης· καὶ ἐν καιρῷ πειρασμοῦ ὡς ἐχθρὸς πολεμεῖ.

ξβ΄. Τὴν ψυχὴν τιθεῖ ὑπὲρ σοῦ πρὸ τῆς κινήσεως τῶν παθῶν, καὶ ὅτε κινηθῶσι, τὴν ψυχὴν συλλαμβάνει.

ξγ΄. Ἡ χερσωθεῖσα γῆ ἀκανθῶν πεπλήρωται[2]*, καὶ ἡ ἀμελὴς ψυχὴ παθῶν ἀκαθάρτων.*

ξδ΄. Νοῦς φρόνιμος χαλινοῖ ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ ὑπωπιάζει τὸ σῶμα, καὶ δουλαγωγεῖ[3] *τὰ πάθη.*

ξε΄. Σημεῖον τῶν ἔνδον τὰ προφανῆ κινήματα, ὡς καὶ τῶν ἀγνώστων δένδρων οἱ προφερόμενοι καρποί.

ξς΄. Ὑποκριτὴν ἐλέγχουσιν οἱ λόγοι καὶ τὰ ἔργα, καὶ τὸν κεκρυμμένον ψευδοπροφήτην εἰς φανερὸν ἄγουσιν.

ξζ΄. Νοῦς ἠλογημένος, οὐ παιδεύει ψυχὴν αὐτοῦ. Καὶ ἀγάπης καὶ ἐγκρατείας, ἀπομακρύνει αὐτήν.

ξη΄. Ἐννοιῶν φαύλων αἰτία, ἕξις πονηρά, ἀπὸ ὑπερηφανίας καὶ ἀλαζονίας συνισταμένη.

ξθ΄. Ἴδια τῶν προειρημένων

γοῦν, ἔτσι [καὶ] περνᾶ τὴν ζωή του.

61. [Ὁ ἀμελὴς ἄνθρωπος], σὲ καιρὸ εἰρήνης, σὲ εὐνοεῖ σὰν φίλος· καὶ σὲ καιρό πειρασμοῦ, [σὲ] πολεμᾶ σὰν ἐχθρός.

62. Πρὶν ἀπὸ τὴν ἐξέγερσι τῶν παθῶν [του, ὅταν εὑρίσκεται σὲ καλή, ἤρεμη πνευματικὴ κατάστασι, ὁ ἀμελὴς «φίλος»], καταθέτει τὴν ψυχή του, γιὰ σένα· καὶ ὅταν ἐξεγερθοῦν [τὰ πάθη του], ἁρπάζει, [ὡς ἐχθρός], τὴν ψυχή [σου].

63. Ἡ γῆ, ἡ ὁποία ἔμεινε ἀκαλλιέργητη, εἶναι γεμάτη ἀπὸ ἀγκάθια· καὶ ἡ ἀμελὴς ψυχὴ [εἶναι γεμάτη] ἀπὸ ἀκάθαρτα πάθη.

64. Ὁ φρόνιμος νοῦς βάζει χαλινοὺς στὴν ψυχή του, [δηλαδή, τὴν συγκρατεῖ] καὶ καταπονεῖ τὸ σῶμα καὶ ὑποδουλώνει τὰ πάθη.

65. Σημεῖο τῶν ἐσωτερικῶν μας [καταστάσεων, εἶναι] οἱ πρόδηλες [ἐξωτερικὲς] κινήσεις, καθὼς καὶ τῶν ἀγνώστων δένδρων οἱ καρποί, ποὺ προβάλλουν.

66. Τὸν ὑποκριτὴ τὸν ἀποδεικνύουν, [τὸν καταισχύνουν] οἱ λόγοι καὶ τὰ ἔργα [του]· καὶ ὁδηγοῦν σὲ ἀποκάλυψι τὸν κρυμμένο ψευδοπροφήτη.

67. Ὁ νοῦς, ὁ ὁποῖος ἐνεργεῖ παρὰ τὴν λογική[3], δὲν παιδαγωγεῖ τὴν ψυχή του. Καὶ τὴν ἀπομακρύνει ἀπὸ τὴν ἀγάπη καὶ τὴν ἐγκράτεια.

68. Ἡ αἰτία τῶν πονηρῶν λογισμῶν [εἶναι] ἡ πονηρὰ κατάστασι [τῆς ψυχῆς], ἡ ὁποία συνίσταται ἀπὸ ὑπερηφάνια καὶ ἀλαζονεία.

69. Χαρακτηριστικὰ ἐκείνων, ποὺ ἐλέχθησαν προηγουμένως, [εἶναι]

ὑπόκρισις, καὶ δόλος, πανουργία τε, καὶ εἰρωνεία, καὶ τὸ πᾶν φαῦλον ψεῦδος.

ο΄. Δουλεύουσι τοῖς προλεχθεῖσι, φθόνος, καὶ ἔρις, θυμός, καὶ ὀργή, λύπη, καὶ μνησικακία.

οα΄. Ἧδε ἡ ὁδὸς τῶν ἐν ἀμελείᾳ βιούντων, καὶ οὗτος ὁ θησαυρὸς τῶν ἐν ἐμοὶ κεκρυμμένων[4].

οβ΄. Σῴζουσι ψυχήν, κακοπάθεια καὶ ταπείνωσις. Καὶ ἐκ τῶν προειρημένων παθῶν ἀπαλλάττουσιν αὐτήν.

ογ΄. Ἴδιον ἐννοίας συνετῆς, λόγος ὠφέλιμος, καὶ ψυχῆς ἀγαθῆς, πρᾶξις ἐνάρετος.

οδ΄. Νοῦς πεφωτισμένος, λόγους προφέρει σοφίας. Καὶ ψυχὴ καθαρά, λογισμοὺς γεωργεῖ θείους.

οε΄. Λογισμοὶ σπουδαίου, σοφίαν μελετῶσιν, καὶ οἱ λόγοι αὐτοῦ, φωτίζουσι τοὺς ἀκούοντας.

ος΄. Ὑποκειμένων ἐν ψυχῇ ἀρετῶν, ἀγαθοὺς γεωργεῖ λογισμούς. Κακιῶν δὲ ὑποκειμένων, φαύλας τίκτει ἐννοίας.

οζ΄. Πονηρῶν ἐννοιῶν ἐργαστήριον, ψυχὴ ἐμπαθοῦς. Καὶ ἐκ τοῦ ἑαυτῆς θησαυ-

ἡ ὑποκρισία καὶ ὁ δόλος καὶ ἡ πανουργία καὶ ἡ εἰρωνεία καὶ κάθε τι πονηρὸ ψεῦδος.

70. Ὑπηρετοῦν σὲ ἐκεῖνα, ποὺ ἐλέχθησαν πρίν, ὁ φθόνος, καὶ ἡ φιλονεικία, ὁ θυμὸς καὶ ἡ ὀργή, ἡ λύπη καὶ ἡ μνησικακία.

71. Αὐτὴ [εἶναι] ἡ ὁδὸς ἐκείνων, ποὺ ζοῦν μὲ ἀμέλεια καὶ αὐτὸς εἶναι, [δυστυχῶς], ὁ θησαυρὸς ἐκείνων, ποὺ εἶναι κρυμμένα μέσα σὲ μένα.

72. Τὴν ψυχὴ τὴν σώζουν ἡ κακοπάθεια καὶ ἡ ταπείνωσι. Καὶ τὴν ἀπαλλάσσουν ἀπὸ τὰ πάθη, ποὺ ἀναφέρθησαν προηγουμένως.

73. Ἰδίωμα τῆς συνετῆς σκέψεως [εἶναι] ὁ ὠφέλιμος λόγος. Καὶ τῆς ἀγαθῆς ψυχῆς [χαρακτηριστικὸ ἰδίωμα εἶναι] ἡ ἐνάρετη πρᾶξι.

74. Ὁ φωτισμένος νοῦς ἐκφράζει λόγους σοφίας. Καὶ ἡ καθαρὰ ψυχὴ καλλιεργεῖ θείους λογισμούς.

75. Οἱ λογισμοὶ τοῦ ἀγωνιστοῦ μελετοῦν τὴν [θεϊκὴ] σοφία καὶ οἱ λόγοι του φωτίζουν, ὅσους [τοὺς] ἀκούουν.

76. Ἐὰν στὴν ψυχὴ ὑπόκεινται ἀρετές, [ἐάν, δηλαδή, τὸ ὑπόστρωμά της εἶναι ἐνάρετο], καλλιεργεῖ ἀγαθοὺς λογισμούς. Ἐάν, ὅμως, ὑπόκεινται κακίες [στὴν ψυχή], γεννᾶ κακοὺς λογισμούς.

77. Ἡ ψυχὴ τοῦ ἐμπαθοῦς [εἶναι] ἐργαστήριο πονηρῶν λογισμῶν. Καὶ ἀπὸ τὸ δικό της θησαυροφυ-

ροῦ προφέρει τὰ πονηρά[5].

οη΄. Ὁ ἀγαθὸς θησαυρός, ἡ ἕξις ἐστὶ τῶν ἀρετῶν. Καὶ ὁ ἀγαθὸς νοῦς, ἐκ ταύτης προφέρει τὰ ἀγαθά.

οθ΄. Ὑπὸ θείας ἀγάπης ἐνεργούμενος ὁ νοῦς, ἀγαθὰς ἐννοίας περὶ Θεοῦ γεωργεῖ. Ὑπὸ δὲ τῆς φιλαυτίας, ἐκ τοῦ ἐναντίου.

π΄. Νοῦς ὑπὸ τῆς εἰς τὸν πλησίον ἀγάπης κινούμενος, καλὰ περὶ αὐτοῦ ἀδιαλείπτως λογίζεται. Καὶ πάλιν ἐκ τοῦ ἐναντίου τὰ πονηρὰ ὑποτίθεται.

πα΄. Τῶν ἀγαθῶν ἐννοιῶν, αἱ ἀρεταὶ αἰτίαι. Τῶν δὲ ἀρετῶν, αἱ ἐντολαί, τῆς δὲ τούτων ἐργασίας, ἡ προαίρεσις.

πβ΄. Αἱ ἀρεταὶ καὶ αἱ κακίαι γινόμεναι, καὶ ἀπογινόμεναι, εὖ ἢ κακῶς τὴν ψυχὴν διατιθέασι, κινοῦσαι εἰς ἐννοίας καταλλήλους.

πγ΄. Τῶν πονηρῶν ἐννοιῶν αἰτίαι αἱ κακίαι, τῶν δὲ κακιῶν ἡ παρακοή, τῆς δὲ παρακοῆς ἡ τῆς αἰσθήσεως ἀπάτη, τῆς δὲ ἀπάτης ταύτης ἡ τοῦ νοῦ περὶ τὴν ἀσφάλειαν αὐτῆς ἀμέλεια.

πδ΄. Ἐν μὲν τοῖς προκόπτου-

λάκιο, ἐκβάλλει [βγάζει ἔξω] τὰ πονηρά.

78. Ὁ ἀγαθὸς θησαυρὸς εἶναι ἡ σταθερὰ κατάστασι τῶν ἀρετῶν. Καὶ ὁ ἀγαθὸς νοῦς ἀπὸ αὐτὴν προσφέρει τὰ ἀγαθά.

79. Ὅταν ὁ νοῦς ἐνεργῆται[4] ἀπὸ τὴν θεία Ἀγάπη, καλλιεργεῖ, ἀγαθοὺς λογισμοὺς σχετικὰ μὲ τὸν Θεό. Ὅμως, [ὅταν ἐνεργῆται] ἀπὸ τὴν φιλαυτία, [κινεῖται] ἐκ τοῦ ἀντιθέτου, [δηλαδή, καλλιεργεῖ κακοὺς λογισμούς].

80. Ὁ νοῦς, ὁ ὁποῖος κινεῖται ἀπὸ τὴν ἀγάπη πρὸς τὸν πλησίον, σκέπτεται, ἀδιάλειπτα, καλὰ γι᾽ αὐτόν. Καὶ πάλι, [ὅταν κινῆται] ἐκ τοῦ ἀντιθέτου, [δηλαδή, ἀπὸ κακία] εἰσηγεῖται τὰ πονηρά.

81. Οἱ ἀρετὲς [εἶναι] αἰτίες τῶν ἀγαθῶν νοημάτων. Τῶν δὲ ἀρετῶν, [αἰτίες εἶναι] οἱ ἐντολές, [δηλαδή, ἡ τήρησί τους], τῆς δὲ ἐργασίας αὐτῶν [τῶν ἐντολῶν αἰτία εἶναι] ἡ προαίρεσι [τοῦ καθενός].

82. Οἱ ἀρετὲς καὶ οἱ κακίες, ὅταν γίνωνται καὶ ὅταν δὲν γίνωνται προκαλοῦν τὴν διάθεσι καλῶς ἢ κακῶς στὴν ψυχή, προτρέποντας [αὐτὴν] σὲ ἀνάλογους λογισμούς, [καλοὺς ἢ κακούς].

83. Αἰτίες τῶν πονηρῶν λογισμῶν [εἶναι] οἱ κακίες, τῶν δὲ κακιῶν [αἰτία εἶναι] ἡ παρακοὴ [στὶς ἐντολὲς τοῦ Θεοῦ], τῆς δὲ παρακοῆς [αἰτία εἶναι] ἡ ἀπάτη τῆς αἰσθήσεως· τῆς δὲ ἀπάτης αὐτῆς, ἡ ἀμέλεια τοῦ νοός, ἡ σχετικὴ μὲ τὴν ἀσφάλεια αὐτῆς [τῆς αἰσθήσεως, δηλαδή, ἡ ἀμέλεια σχετικὰ μὲ τὴν φυλακὴ τῶν αἰσθήσεων].

84. Σ᾽ ἐκείνους μέν, οἱ ὁποῖοι προκό-

σιν, ἀμετάπτωτοι γίνονται αἱ διαθέσεις τῶν ἐναντίων. Ἐν δὲ τοῖς τελείοις, κατ᾽ ἄμφω ἕξεις δυσκίνητοι.

πε΄. Ῥώμη ψυχῆς ἐστιν, ἕξις ἀρετῆς δυσκίνητος, εἰς ἣν ὁ φθάσας, ὡς ἀνάλωτος ἔλεγε· Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ[6]*; καὶ τὰ ἑξῆς.*

πς΄. Προηγεῖται μὲν πάντων τῶν παθῶν ἡ φιλαυτία, ἕπεται δὲ πάντων ἔσχατον ἡ ὑπερηφανία.

πζ΄. Οἱ τρεῖς γενικώτατοι τῆς ἐπιθυμίας λογισμοί, ἐκ τοῦ πάθους τῆς φιλαυτίας τὴν γέννησιν ἔχουσιν.

πη΄. Νοεῖς πάντως τούς τε τῆς γαστριμαργίας, καὶ τῆς κενοδοξίας, καὶ φιλαργυρίας λογισμούς. Οἷς ἕπονται πάντες οἱ ἐμπαθεῖς λογισμοί, ἀλλ᾽ οὐ πάντες κοινῶς.

πθ΄. Τῷ τῆς γαστριμαργίας λογισμῷ, ἕπεται ὁ τῆς πορνείας. Τῷ δὲ τῆς κενοδοξίας, ὁ τῆς ὑπερηφανίας. Οἱ δὲ λοιποὶ κοινῶς τοῖς τρισίν.

ϟ΄. Ἀκολουθοῦσι κοινῶς τοῖς τρισίν, ὅ τε τῆς λύπης, καὶ τῆς ὀργῆς, καὶ τῆς μνησικακίας, καὶ φθόνου, καὶ ἀκη-

πτουν, [ἀκόμη ἀγωνίζονται], οἱ διαθέσεις [τῆς ψυχῆς], ὅσον ἀφορᾶ τὰ ἐνάντια, [τὰ κακά], γίνονται ἀμετάβλητες. Στοὺς δὲ τελείους οἱ καταστάσεις [οἱ πνευματικὲς καὶ] γιὰ τὰ δύο, [τὶς ἀρετὲς καὶ τὶς κακίες, γίνονται] δυσκίνητες, [δηλαδή, παγιωμένες].

85. Δύναμι ψυχῆς εἶναι ἡ δυσκίνητη κατάστασι τῆς ἀρετῆς. [Καὶ] ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἔφθασε σ᾽ αὐτήν, ὡς μὴ δυνάμενος νὰ ἁλωθῇ, ἔλεγε: Ποιὸς μπορεῖ νὰ χωρίσῃ ἐμᾶς ἀπὸ τὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ; καὶ τὰ ὑπόλοιπα.

86. Ἀπὸ ὅλα τὰ πάθη προηγεῖται ἡ φιλαυτία, ἀκολουθεῖ δὲ τελευταῖο ἀπὸ [τὰ πάθη] ἡ ὑπερηφάνια.

87. Οἱ πλέον γενικοὶ τρεῖς λογισμοὶ τῆς ἐπιθυμίας, γεννῶνται ἀπὸ τὸ πάθος τῆς φιλαυτίας.

88. Ἀντιλαμβάνεσαι, βέβαια, [ὅτι οἱ τρεῖς γενικοὶ λογισμοὶ τῆς ἐπιθυμίας, εἶναι] οἱ λογισμοὶ καὶ τῆς γαστριμαργίας καὶ τῆς κενοδοξίας καὶ τῆς φιλαργυρίας, στοὺς ὁποίους ἐπακολουθοῦν ὅλοι οἱ ἐμπαθεῖς λογισμοί, ἀλλὰ ὄχι ὅλοι ἀπὸ κοινοῦ.

89. Τὸν λογισμὸ τῆς γαστριμαργίας, ἀκολουθεῖ ὁ [λογισμὸς] τῆς πορνείας· τὸν δὲ [λογισμὸ] τῆς κενοδοξίας [ἀκολουθεῖ ὁ λογισμὸς] τῆς ὑπερηφανίας· οἱ δὲ ὑπόλοιποι [λογισμοὶ ἀκολουθοῦν] ἀπὸ κοινοῦ τοὺς τρεῖς [γενικοὺς λογισμούς].

90. Ἀκολουθοῦν ἀπὸ κοινοῦ τοὺς τρεῖς [λογισμοὺς] καὶ ὁ [λογισμὸς] τῆς λύπης καὶ τῆς ὀργῆς καὶ τῆς μνησικακίας καὶ τοῦ φθόνου καὶ τῆς ἀκηδίας

δίας, καὶ οἱ λοιποί.

ΕΥΧΗ

ϟα'. Δέσποτα τῶν ἁπάντων, Χριστέ, ἐκ πάντων τούτων ἡμᾶς ἐλευθέρωσον· τῶν τε ὀλεθρίων παθῶν, καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν τικτομένων λογισμῶν.

ϟβ'. Ἕνεκά σου γεγόναμεν, ἵνα κατατρυφήσωμεν ἐν Παραδείσῳ τεθέντες τῷ ὑπὸ σοῦ φυτευθέντι[7]*.*

ϟγ'. Τήν τε νῦν ἀτιμίαν ἑαυτοῖς ἐπεσπασάμεθα, τῆς μακαρίας τρυφῆς τὴν ὀλεθρίαν προτιμήσαντες.

ϟδ'. Ἧς τὴν ἀντιμισθίαν ἐν ἑαυτοῖς ἀπελάβομεν, ζωῆς ἀϊδίου θάνατον ἀνταλλαξάμενοι.

ϟε'. Νῦν, οὖν, Δέσποτα, καθὼς ἐπέβλεψας, καὶ τέλος ἐπίβλεψον, καθὼς ἐνηνθρώπησας, καὶ σῶσον πάντας ἡμᾶς.

ϟς'. Σῶσαι γὰρ ἦλθες τοὺς ἀπολωλότας ἡμᾶς. Μὴ χωρίσῃς ἡμᾶς τῆς τῶν σῳζομένων μερίδος.

ϟζ'. Ἀνάστησον ψυχάς, καὶ σῶσον τὰ σώματα· καθάρι-

καὶ οἱ ὑπόλοιποι.

ΕΥΧΗ – ΠΡΟΣΕΥΧΗ

91. Δέσποτα τῶν ἁπάντων, Χριστέ, ἐλευθέρωσέ μας ἀπὸ ὅλα αὐτά· καὶ ἀπὸ τὰ καταστρεπτικὰ πάθη καὶ ἀπὸ τοὺς λογισμούς, οἱ ὁποῖοι γεννῶνται ἀπ᾽ αὐτά.
92. Ἔχομε πλασθῆ γιὰ Σένα, γιὰ νὰ [Σὲ] ἀπολαύσωμε, ἀφοῦ τοποθετηθήκαμε στὸν Παράδεισο, ὁ ὁποῖος φυτεύθηκε, [δημιουργήθηκε γιὰ μᾶς] ἀπὸ Σένα.
93. Καὶ τώρα ἐπισύραμε τὴν ἀτιμία γιὰ τοὺς ἑαυτούς μας μὲ τὸ νὰ προτιμήσωμε, ἀντὶ τῆς μακαρίας τρυφῆς, τὴν ὀλέθρια [ἀπόλαυσι].
94. Ἀποσπάσαμε γιὰ τοὺς ἑαυτούς μας τὴν ἀντιμισθία αὐτῆς [τῆς προτιμήσεώς μας] ἀνταλλάσσοντας τὴν ἀΐδιο [ἄκτιστη] ζωὴ μὲ τὸν θάνατο.
95. Τώρα, λοιπόν, Δέσποτα, καθὼς ἐπέβλεψες [πρὸς ἐμᾶς μὲ ἀγάπη], μὲ τὸ νὰ γίνῃς ἄνθρωπος [γιὰ μᾶς τοὺς ἁμαρτωλούς], ἐπίβλεψον καὶ μέχρι τέλους καὶ σῶσε ὅλους ἐμᾶς.
96. Διότι ἦλθες νὰ σώσῃς ἐμᾶς, οἱ ὁποῖοι ἔχομε ἀπολεσθῆ. Μὴ μᾶς χωρίσῃς ἀπὸ τὴν μερίδα τῶν σῳζομένων.
97. Ἀνάστησε τὶς ψυχές [μας] καὶ σῶσε τὰ σώματά [μας], καθάρισε

σον πάντας ἡμᾶς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ.

ϟη΄. Ῥῆξον τὰ δεσμὰ τῶν κατεχόντων ἡμᾶς παθῶν, ὁ ῥήξας τὰς φάλαγγας τῶν ἀκαθάρτων δαιμόνων.

ϟθ΄. Καὶ ἀπάλλαξον ἡμᾶς τῆς ἐξ αὐτῶν τυραννίδος, ἵνα σοι μόνῳ λατρεύσωμεν τῷ αἰωνίῳ φωτί.

ρ΄. Ἀναστάντες ἐκ νεκρῶν, καὶ σὺν Ἀγγέλοις χορεύοντες τὴν μακαρίαν, καὶ αἰωνίαν, καὶ ἀκατάλυτον χορείαν. Ἀμήν.

ὅλους ἐμᾶς ἀπὸ κάθε μολυσμό.

98. Σύντριψε τὰ δεσμὰ τῶν παθῶν, τὰ ὁποῖα μᾶς αἰχμαλωτίζουν, [Σὺ] ποὺ συνέτριψες τὶς φάλαγγες τῶν ἀκαθάρτων δαιμόνων.

99. Καὶ ἀπάλλαξέ μας ἀπὸ τὴν τυραννία, [ποὺ προέρχεται] ἀπ᾽ αὐτοὺς [τοὺς δαίμονες], γιὰ νὰ λατρεύσωμε μόνο Ἐσένα, τὸ αἰώνιο φῶς.

100. Ἀφοῦ ἀναστηθοῦμε ἀπὸ τοὺς νεκροὺς καὶ μαζὶ μὲ τοὺς Ἀγγέλους, νὰ χορεύωμε τὸν μακάριο καὶ αἰώνιο καὶ ἀκατάλυτο χορό. Ἀμήν.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ-ΣΧΟΛΙΑ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ-ΣΧΟΛΙΑ

ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ

[α΄] ***Ἐν ἄλλοις παθημάτων.***

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

ΣΕ ΧΩΡΙΑ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ

[1] Πρβλ. Β΄ Κορ. 10, 5.
[2] Πρβλ. Ἡσ. 5, 6.
[3] Πρβλ. Α΄ Κορ. 9, 27.
[4] Πρβλ. Ματθ. 12, 35.
[5] Πρβλ. Ματθ. 12, 35, Λουκ. 6, 45.
[6] Ῥωμ. 8, 35.
[7] Γένεσ. 2, 8.

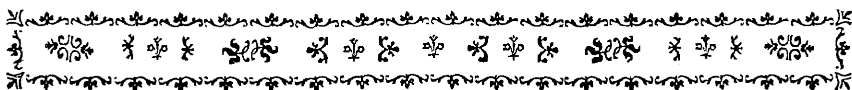
ΣΧΟΛΙΑ

[1] Ζεῖ ἐν τῷ Θεῷ ἐκεῖνος ὁ πιστός, ὁ ὁποῖος ἔχει χαρισματικῶς οἰκειωθῆ τὴ ζωὴ τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ, στὸ μέτρο, πάντοτε, τῆς δεκτικότητάς του. Τοῦτο, πρακτικά, σημαίνει, ὅτι μετέχει ἐνεργῶς στὴν ἄκτιστη θεοποιὸ Χάρι τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ μόνο μέσῳ αὐτῆς εἶναι δυνατὴ ἡ πρόσβασι στὴν ἄκτιστη ζωὴ τοῦ Θεοῦ, ἐκ μέρους τοῦ κτιστοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ἔνθεη ζωὴ φανερώνεται μερικῶς μέσα ἀπὸ τὴν σκέψι, τὸν λόγο καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ τοῦ πιστοῦ, ἐνῶ στὴν οὐσία της παραμένει ἀνέκφραστη καὶ ἀκατανόητη ἀπὸ τὸν κοσμικὸ ἄνθρωπο. Εἶναι ὅμως γνωστὴ μόνον σ᾿ ὅσους μετέχουν σ᾿ αὐτὴν βιωματικῶς.

[2] Ὁ νοῦς, στὴν κατὰ φύσιν κατάστασί του, εἶναι φωτεινός. Τὸ φῶς αὐτό, ἀπὸ τὸ ὁποῖο περιβάλλεται εἶναι κτιστό. Ὅταν, ὅμως, ἐμπλουτισθῆ μὲ τὴν ἄκτιστη θεοποιὸ Χάρι, γίνεται πρῶτος αὐτός, ὡς «πρωτοπαθής», φωτοειδὴς καὶ διαβιβάζει αὐτὸ τὸ ἄκτιστο φῶς στὶς ἄλλες δυνάμεις τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ καὶ στὸ σῶμα, τὸ ὁποῖο καθιστᾶ φωτεινό, ὅπως καὶ τὴν ψυχή.

[3] Ὁ νοῦς, ὡς ἡ σημαντικότερη δύναμι τῆς ψυχῆς, ἀποτελεῖ τὸν ἡγεμόνα τῆς ψυχῆς, τὴν ὁποία καὶ κατευθύνει. Κύριο χαρακτηριστικὸ τοῦ νοὸς εἶναι τό λογικὸ καὶ τό αὐτεξούσιο, ὅπου καὶ ἐντοπίζεται, κατεξοχήν, τὸ «κατ᾿ εἰκόνα». Κατὰ συνέπεια, ὅταν ὁ νοῦς στερηθῆ τὴν λογικὴ καὶ καταστῆ «ἠλογημένος», στερεῖται ἡ ψυχὴ τὴν κατὰ φύσιν ὀρθὴ ἡγεμονία καὶ παιδαγωγία της, ὁπότε ὁδηγεῖται στὴν ποικίλη ἐμπάθεια καὶ τὴν ἀλαζονεία.

[4] Ὅταν ὁ νοῦς ἀδειάση ἀπὸ τὰ νοητὰ ἀπόβλητα τῆς ἁμαρτίας, μυστηριακῶς, ἐνεργεῖται ἀπὸ τὴν ἄκτιστη θεία ἀγάπη τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ, μὲ τὴν ὁποία ἐμπλουτίστηκε, χαρισματικῶς, κατὰ τὸ μυστήριο τοῦ Ἁγίου Χρίσματος. Τότε, οἱ ἀγαθοὶ λογισμοί του γιὰ τὸν Θεὸ ἀποτελοῦν φυσικὴ ἔκφρασι τῆς νέας ὀντολογικῆς καταστάσεώς του, ἀποτελοῦν ἔκφρασι τῆς βιωματικῆς ἐμπειρίας τοῦ ἀκτίστου. Μὲ ἄλλα λόγια, τότε, δὲν συλλογίζεται στοχαστικῶς γιὰ τὸν Θεό, ἀλλά, ἔχοντας ἄμεση καὶ προσωπικὴ ἐμπειρία τῆς ἀκτίστου θεοποιοῦ Χάριτος, ἐκφράζεται θεολογικῶς, ὡς «παθὼν τὰ θεῖα».

4

ΠΕΡΙ ΑΓΑΠΗΣ ΚΑΙ ΕΓΚΡΑΤΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑ ΝΟΥΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ ΠΡΟΣ ΠΑΥΛΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΝ

ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

ΗΣ Η ΑΚΡΟΣΤΙΧΙΣ ΗΔΕ:
ΟΜΩΣ ΟΥΝ ΚΑΙ ΕΚ ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΣ ΚΑΚΩΝ, ΚΑΙ ΤΩΝ ΜΗ ΚΥΡΙΩΣ, ΝΟΜΙΖΟΜΕΝΩΝ ΔΕ, ΕΥΞΑΙ ΕΚΤΕΝΩΣ ΠΡΟΣ ΚΥΡΙΟΝ ΤΟΝ ΘΕΟΝ ΗΜΩΝ ΛΥΤΡΩΘΗΝΑΙ ΗΜΑΣ

ΤΗΣ ΟΠΟΙΑΣ Η ΑΚΡΟΣΤΟΙΧΙΔΑ *[ΕΙΝΑΙ]* Η ΕΞΗΣ:
ΟΠΩΣΔΗΠΟΤΕ ΕΠΟΜΕΝΩΣ, ΕΥΧΗΣΟΥ ΕΚΤΕΝΩΣ, ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΚΥΡΙΟ, ΤΟΝ ΘΕΟ ΜΑΣ, ΝΑ ΛΥΤΡΩΘΟΥΜΕ ΕΜΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΟ ΕΚΕΙΝΑ ΒΕΒΑΙΩΣ, ΤΑ ΟΠΟΙΑ ΘΕΩΡΟΥΝΤΑΙ ΚΥΡΙΩΣ ΚΑΚΑ, ΚΑΙ ΑΠΟ ΕΚΕΙΝΑ, ΤΑ ΟΠΟΙΑ ΔΕΝ *[ΘΕΩΡΟΥΝΤΑΙ]* ΚΥΡΙΩΣ *[ΚΑΚΑ]*.

α΄. Ὁ τῆς πρὸς τὴν σάρκα φιλίας καὶ κολακείας τὸν νοῦν ἀποχωρίσας, οὗτος τῷ ζωτικῷ Πνεύματι τὰς πράξεις τοῦ σώματος ἐθανάτωσε[1].

β΄. Μὴ νόμιζε κεχωρίσθαι τῆς πρὸς τὴν σάρκα σχέσεως, ἔτι ἐν τοῖς τῆς σαρκὸς οἰκείοις τὸν νοῦν ἔχων ἐνασχολούμενον.

γ΄. Ὥς περ τῆς σαρκὸς ἴδια ἡ αἴσθησις καὶ τὰ αἰσθητά, οὕτω καὶ τῆς ψυχῆς ἴδια ὁ

1. Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἀπεμάκρυνε τὸν νοῦ ἀπὸ τὴν φιλία καὶ τὴν κολακεία πρὸς τὴν σάρκα, αὐτὸς ἐθανάτωσε, διὰ τοῦ ζωοποιοῦ Πνεύματος, τὶς πράξεις τοῦ σώματος.

2. Μὴν νομίζῃς, ὅτι ἔχεις χωρισθῆ ἀπὸ τὴν σχέσι πρὸς τὴν σάρκα, ἐνῷ ὁ νοῦς σου ἀπασχολῆται ἀκόμη μὲ [ἐκεῖνα, ποὺ εἶναι] οἰκεῖα πρὸς τὴν σάρκα.

3. Ὅπως ἀκριβῶς οἰκεῖα πρὸς τὴν σάρκα [εἶναι] ἡ αἴσθησι καὶ τὰ αἰσθητά, ἔτσι καὶ οἰκεῖα στὴν ψυχὴ

νοῦς καὶ τὰ νοητά.

δʹ. Σύστειλον τὴν ψυχὴν ἀπὸ τῆς αἰσθήσεως τῶν αἰσθητῶν, καὶ εὑρίσκεται ὁ νοῦς ἐν τῷ Θεῷ, καὶ ἐν τοῖς νοητοῖς.

εʹ. Οἰκεῖον θεότητος, αἱ νοεραὶ φύσεις, καὶ νῷ μόνῳ ληπταί. Ἡ δὲ αἴσθησις καὶ τὰ αἰσθητά, εἰς ὑπουργίαν τοῦ νοῦ ἔκτισται.

ςʹ. Ὑπουργείτω σοι ἡ αἴσθησις καὶ τὰ αἰσθητὰ πρὸς θεωρίαν πνευματικήν, καὶ μὴ συναντιστρόφως τῇ αἰσθήσει τὰ πρὸς ἐπιθυμίαν τῆς σαρκός.

ζʹ. Νεκρῶσαι ἐκελεύσθης τὰς πράξεις τοῦ σώματος[2]*, ἵνα τὴν ψυχὴν νεκρωθεῖσαν ἡδοναῖς, τοῖς πόνοις ἐξαναστήσῃς.*

ηʹ. Κυριεύου ὑπὸ Θεοῦ, καὶ κυρίευε τῆς αἰσθήσεως, καὶ μὴ δῷς τὴν ἐξουσίαν ὁ κρείττων τῇ χείρονι.

θʹ. Ἀΐδιος ὁ Θεός, καὶ ἀπέραντος, καὶ ἀόριστος, καὶ ἀΐδια ἀγαθά, καὶ ἀπέραντα, καὶ ἀνεκλάλητα τοῖς αὐτῷ ὑπακούουσιν ἐπηγγείλατο.

ιʹ. Ἴδιον τοῦ νοῦ, τὸ Θεῷ διάγειν, καὶ περὶ αὐτοῦ διανοεῖ-

[εἶναι] ὁ νοῦς καὶ τὰ νοητά.

4. Συμμάζεψε τὴν ψυχὴ ἀπὸ τὴν αἴσθησι τῶν αἰσθητῶν καὶ θὰ εὑρεθῇ, ὁπωσδήποτε, ὁ νοῦς σου στὸν Θεὸ καὶ στὰ νοητά.

5. Οἰκεῖο πρὸς τὴν Θεότητα [εἶναι] οἱ νοερὲς φύσεις καὶ οἱ ὁποῖες εἶναι καταληπτὲς μόνον ἀπὸ τὸν νοῦ. Ἡ δὲ αἴσθησι καὶ τὰ αἰσθητὰ ἔχουν δημιουργηθῇ γιὰ τὴν ὑπηρεσία τοῦ νοός.

6. Ἂς σὲ ὑπηρετῇ ἡ αἴσθησι καὶ τὰ αἰσθητά, πρὸς θεωρία πνευματική, καὶ ὄχι ἀντιστρόφως [νὰ ὑπηρετοῦν] τὴν αἴσθησι ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα [ὁδηγοῦν] πρὸς τὴν ἐπιθυμία τῆς σαρκός.

7. Ἐπροστάχθης νὰ νεκρώσῃς τὶς πράξεις τοῦ σώματος, γιὰ νὰ ἀναστήσῃς τὴν ψυχὴ μὲ τοὺς κόπους [τοῦ σώματος], ἡ ὁποία νεκρώθηκε μὲ τὶς ἡδονές.

8. Νὰ κυριεύεσαι ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ νὰ κυριεύῃς τὴν αἴσθησί σου καὶ νὰ μὴν παραχωρήσῃς τὴν ἐξουσία [ἐσὺ] ὁ καλλίτερος στὴν χειρότερη [αἴσθησι].

9. Ἀΐδιος ὁ Θεὸς καὶ ἀπέραντος καὶ ἀόριστος, καὶ ἀΐδια ἀγαθὰ καὶ ἀπέραντα καὶ ἀνεκλάλητα ὑποσχέθηκε σ᾽ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ὑπακούουν σ᾽ Αὐτόν.

10. [Χαρακτηριστικὸ] ἰδίωμα τοῦ νοὸς [εἶναι] τὸ νὰ ζῇ γιὰ τὸν Θεὸ[1] καὶ νὰ σκέπτεται σχετικὰ μ᾽ Αὐ-

σθαι, καὶ τῆς αὐτοῦ προνοίας, καὶ τῶν φοβερῶν αὐτοῦ κριμάτων.

ια΄. Ἔχεις τὴν ἐξουσίαν τῆς ἐπ᾽ ἀμφότερα ῥοπῆς, γενοῦ τοῦ κρείττονος, καὶ ὑποτάσσεις τὸ χεῖρον.

ιβ΄. Καλὴ ἡ αἴσθησις καὶ καλὰ τὰ αἰσθητά, ὡς ἔργα τοῦ ἀγαθοῦ Θεοῦ. Οὐ συγκρίνονται δὲ ὅμως παντάπασι τῷ νῷ καὶ τοῖς νοητοῖς.

ιγ΄. Τὴν λογικὴν καὶ νοερὰν οὐσίαν δεκτικὴν τοῦ παντός, καὶ τῆς ἑαυτοῦ γνώσεως ὁ Δεσπότης ἐδημιούργησε, τὴν δὲ αἴσθησιν καὶ τὰ αἰσθητά, εἰς χρῆσιν αὐτῆς παρήγαγεν.

ιδ΄. Ὥς περ ἄτοπον, δούλῳ φαύλῳ δεσπότην ἀγαθὸν ὑποτάξαι, οὕτως ἄτοπον νοῦν λογικὸν σώματι δουλῶσαι φθαρτῷ.

ιε΄. Νοῦς μὴ ἐπιστατῶν τῇ αἰσθήσει, δι᾽ αὐτῆς περιπίπτει κακοῖς. Ὑφ᾽ ἡδονῆς γὰρ τῶν αἰσθητῶν ἀπατηθείς, τίκτει ἑαυτῷ φαυλότητα.

ις΄. Κρατῶν τῆς αἰσθήσεως, ἀσφαλίζου καὶ τὴν μνήμην. Αἱ γὰρ διὰ τῆς αἰσθήσεως προλήψεις ἀνακινοῦσι τὰ πάθη.

τὸν καὶ τὴν Πρόνοιά Του καὶ τὰ φοβερὰ κρίματά Του[2].

11. Ἔχεις τὴν ἐξουσία τῆς κλίσεως [καὶ] πρὸς τὰ δύο [καὶ πρὸς τὸ καλὸ καὶ πρὸς τὸ κακό, δηλαδὴ μπορεῖς νὰ ἐπιλέξῃς αὐτό, ποὺ θέλεις]. Γίνε, [λοιπόν, κύριος] τοῦ καλλιτέρου καὶ θὰ ὑποτάξῃς τὸ χειρότερο.

12. Καλὴ [εἶναι] ἡ αἴσθησι καὶ τὰ αἰσθητά, ἀφοῦ [εἶναι] ἔργα τοῦ ἀγαθοῦ Θεοῦ. Ὅμως δὲν συγκρίνονται, σὲ καμία περίπτωσι, βέβαια, μὲ τὸν νοῦ καὶ τὰ νοητά.

13. Ὁ Δεσπότης ἐδημιούργησε τὴν λογικὴ καὶ νοερὰ οὐσία ἱκανὴ νὰ δέχεται τὸ κάθε τι, [ἀκόμη] καὶ τὴν δική του [θεία] γνῶσι· τὴν αἴσθησι, ὅμως, καὶ τὰ αἰσθητὰ τὰ ἐδημιούργησε πρὸς χρῆσι αὐτῆς [τῆς νοερᾶς καὶ λογικῆς οὐσίας, δηλαδὴ πρὸς ἐξυπηρέτησί της].

14. Ὅπως, ἀκριβῶς, [εἶναι] ἄτοπο, νὰ ὑποτάξῃς τὸν ἀγαθὸ Δεσπότη στὸν πονηρὸ δοῦλο, ἔτσι [εἶναι] ἄτοπο, νὰ ὑποδουλώσῃς τὸν λογικὸ νοῦ, στὸ φθαρτὸ σῶμα.

15. Ὁ νοῦς, ὁ ὁποῖος δὲν ἐπιστατεῖ στὴν αἴσθησι, [δηλαδή, δὲν τὴν ἐλέγχει, ὡς κύριός της], ἐξ αἰτίας αὐτῆς, περιπίπτει σὲ κακά. Διότι, μὲ τὸ νὰ ἀπατᾶται συνήθως ἀπὸ τὴν ἡδονὴ τῶν αἰσθητῶν, γεννάει γιὰ τὸν ἑαυτόν του τὴν φαυλότητα.

16. Ὅταν κυριαρχῇς στὴν αἴσθησι, νὰ ἀσφαλίζῃς καὶ τὴν μνήμη. Διότι οἱ προλήψεις, [οἱ ἐμπαθεῖς μνῆμες], διὰ τῆς αἰσθήσεως, ἀνακινοῦν τὰ πάθη.

ιζ΄. Ὑπωπίαζε τὸ σῶμα[3]*, καὶ προσεύχου συνεχῶς, καὶ τῶν ἐκ προλήψεων λογισμῶν τάχιστα ἀπαλλάττῃ.*

ιη΄. Ῥήμασι θείοις ἀδιαλείπτως σχόλαζε, ἡ γὰρ περὶ αὐτὰ φιλοπονία, καταναλίσκει τὰ πάθη.

ιθ΄. Ἵστησι τὸν νοῦν τῆς περὶ τὰ πάθη πλάνης, ἀνάγνωσις, καὶ ἀγρυπνία, προσευχή, καὶ ψαλμῳδία.

κ΄. Ὥς περ τὸ ἔαρ πρὸς τὸ βλαστάνειν ἀνακινεῖ τὰ φυτά, οὕτω καὶ ἡ ἀπάθεια τὸν νοῦν πρὸς τὴν γνῶσιν τῶν ὄντων.

κα΄. Συντήρησον ἐντολάς[4]*, καὶ εὑρήσεις εἰρήνην, καὶ τὸν Θεὸν ἀγαπήσεις, καὶ γνώσεως ἐπιτεύξῃ.*

κβ΄. Κόπῳ καὶ μόχθῳ καὶ ἱδρῶτι προσώπου τὸν ἄρτον τῆς γνώσεως κατεκρίθης ἐσθίειν[5]*.*

κγ΄. Ἀμέλεια τὸν Προπάτορα εἰς παράβασιν ἤγαγεν, καὶ ἀντὶ τρυφῆς Παραδείσου, κατέκρινε θανάτῳ[6]*.*

κδ΄. Κράτει καὶ σὺ τῆς Εὔας· τὸν ὄφιν φύλαξαι, ἵνα μὴ ἀπατηθεῖσα, τοῦ ξύλου σοι μεταδώῃ[7]*.*

κε΄. Ὥς περ τὸ σῶμα κατὰ

17. Νὰ καταπονῇς τὸ σῶμα καὶ νὰ προσεύχεσαι συνεχῶς, καὶ πολὺ γρήγορα θὰ ἀπαλλαγῇς ἀπὸ τοὺς λογισμούς, [ποὺ προέρχονται] ἀπὸ τὶς προλήψεις [τὶς ἐμπαθεῖς μνῆμες].

18. Νὰ ἀπασχολῆσαι, ἀδιάλειπτα, μὲ τὰ θεῖα λόγια, διότι ἡ φιλοπονία, γύρω ἀπ᾿ αὐτό, ἀφανίζει τὰ πάθη.

19. Σταματοῦν τὸν νοῦ ἀπὸ τὴν περιπλάνησι, γύρω ἀπὸ τὰ πάθη, ἡ ἀνάγνωσι καὶ ἡ ἀγρυπνία, ἡ προσευχὴ καὶ ἡ ψαλμωδία.

20. Ὅπως ἀκριβῶς ἡ Ἄνοιξι διεγείρει τὰ φυτά, γιὰ νὰ βλαστάνουν, ἔτσι καὶ ἡ ἀπάθεια [διεγείρει] τὸν νοῦ πρὸς τὴν γνῶσι τῶν ὄντων.

21. Διαφύλαξε τὶς ἐντολές, καὶ θὰ εὕρῃς εἰρήνη καὶ θὰ ἀγαπήσῃς τὸν Θεὸ καὶ θὰ ἐπιτύχῃς τὴν [θεία] γνῶσι.

22. Μὲ κόπο καὶ μὲ μόχθο καὶ μὲ ἱδρῶτα τοῦ προσώπου [σου] κατεκρίθης νὰ τρώγῃς τὸν ἄρτο τῆς [θείας] γνώσεως.

23. Ἡ ἀμέλεια ὁδήγησε τὸν Προπάτορα στὴν παράβασι καὶ ἀντὶ τῆς τρυφῆς τοῦ Παραδείσου, [τὴν ὁποία ἀπελάμβανε], τὸν κατεδίκασε σὲ θάνατο.

24. Κυριάρχησε καὶ σὺ στὴν Εὔα [στὴν ἀμέλεια]· πρόσεξε τὸ φίδι, ὥστε νὰ μὴν ἐξαπατηθῇ [ἀπ᾿ αὐτό, δηλαδὴ τὸν διάβολο καί], σοῦ μεταδώσῃ ἀπὸ τὸ δένδρο [τὸν καρπὸ τῆς παρακοῆς].

25. Ὅπως ἀκριβῶς ἡ ψυχὴ ζωοποιεῖ,

φύσιν ἡ ψυχὴ ζωοποιεῖ, οὕτω καὶ τὴν ψυχὴν ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ γνῶσις.

κς'. Νεφέλη ἐστὶν ἄνυδρος[8], νοῦς οἰήσει σοφός, ὑπὸ τῶν τῆς κενοδοξίας καὶ ὑπερηφανίας πνευμάτων παραφερόμενος.

κζ'. Κενοδοξίας κρατῶν, ἀπὸ τῆς πορνείας πρόσεχε. Μήποτε τὰς τιμὰς φεύγων, ἀτιμίᾳ περιπέσῃς.

κη'. Ἀποφεύγων κενοδοξίας, εἰς τὸν Θεὸν ἀπόβλεπε. Εἰδὲ μήγε, οἰήσει πάντως, ἢ πορνείᾳ περιπίπτεις.

κθ'. Ἴδιον κενοδοξίας, ἡ ἐπιδεικτικὴ ἐπιτήδευσις· τῆς δὲ ὑπερηφανίας, τὸ ἐξουθενεῖν, καὶ θυμοῦσθαι.

λ'. Τὴν γαστριμαργίαν φεύγων, τὴν ἀνθρωπαρεσκίαν φύλαξαι, τὴν ὠχρότητα τοῦ προσώπου ἐπιδείξασθαι προφαντάζουσαν.

λα'. Ὡραία νηστεία ἡ βραχυφαγίᾳ χαίρουσα, καὶ λιτοφαγίαν ἔχουσα, καὶ ἀνθρωπαρεσκίαν φεύγουσα.

λβ'. Νηστεύων ἕως ὀψέ, μὴ χορτασθῇς εἰς κόρον, ἵνα μὴ ἅπερ καταλύεις, ταῦτα πάλιν οἰκοδομήσῃς[9].

λγ'. Μὴ πίνων οἶνον, μὴ χορ-

σύμφωνα μὲ τὴν φύσι, [μὲ τοὺς φυσικούς, δηλαδή, νόμους], τὸ σῶμα, ἔτσι καὶ τὴν ψυχὴ [τὴν ζωοποιεῖ] ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ [θεία] γνῶσι.

26. Ὁ νοῦς, ὁ ὁποῖος [εἶναι] σοφὸς μὲ ἔπαρσι, εἶναι νεφέλη ἄνυδρη, ποὺ ἐκτρέπεται ἀπὸ τὰ πνεύματα τῆς κενοδοξίας καὶ τῆς ὑπερηφανίας.

27. Ἐὰν ἐπιβάλλεσαι στὴν κενοδοξία, πρόσεχε ἀπὸ τὴν πορνεία· μήπως κάποτε, ἐνῶ ἀποφεύγῃς τὶς τιμές, περιπέσῃς στὴν ἀτιμία.

28. Ὅταν ἀποφεύγῃς τὴν κενοδοξία, νὰ ἀποβλέπῃς στὸν Θεό. Διαφορετικὰ θὰ περιπέσῃς, ὁπωσδήποτε, στὴν ὑπερηφάνια ἢ στὴν πορνεία.

29. Ἰδίωμα τῆς κενοδοξίας, [εἶναι] ἡ ἐπιδεικτικὴ ἄσκησι· τῆς δὲ ὑπερηφανίας [ἰδίωμα εἶναι] τὸ νὰ ἐξουθενώνῃ [κανεὶς τὸν ἄλλον] καὶ νὰ θυμώνῃ.

30. Ὅταν ἀποφεύγῃς τὴν γαστριμαργία, φυλάξου ἀπὸ τὴν ἀνθρωπαρέσκεια, ἡ ὁποία σοῦ δίδει, ἐκ τῶν προτέρων, τὸ σχῆμα [πῶς] νὰ ἐπιδείξῃς τὴν ὠχρότητα τοῦ προσώπου [σου].

31. Ὡραία νηστεία [εἶναι] ἐκείνη, ἡ ὁποία χαίρεται μὲ τὴν βραχυφαγία [μὲ τὸ λίγο φαγητὸ] καὶ ἔχει λιτοφαγία [λιτό, δηλαδή, ἁπλὸ φαγητὸ] καὶ ἀποφεύγει τὴν ἀνθρωπαρέσκεια.

32. Ὅταν νηστεύῃς μέχρι τὸ βράδυ, [δηλαδή, ἐὰν κάνῃς μονοφαγία, ὅταν θὰ λάβῃς τροφή], μὴν χορτασθῇς μέχρι κορεσμοῦ, ὥστε νὰ μὴν οἰκοδομήσῃς πάλι ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα κατέλυσες.

33. Ἐνῶ δὲν πίνῃς κρασί, [πρόσεχε] μὴ

τασθῇς ὕδατος· εἰδὲ μήγε, τὴν αὐτὴν ὕλην τῇ πορνείᾳ παρέχεις.

λδ΄. Ἡ ὑπερηφανία, τῆς θείας ἀφίστασθαι ποιεῖ βοηθείας, καὶ ἐφ᾽ ἑαυτῷ πεποιθέναι, καὶ τῶν ἀνθρώπων κατεπαίρεσθαι.

λε΄. Κατὰ τῆς ὑπερηφανίας δύο πρόκεινται πράγματα, ἅπερ ὁ μὴ καταδεχόμενος τρίτον ἕξει σφόδρα δριμύτατον.

λϛ΄. Ὑπερηφανίαν ἀναιρεῖ, προσευχὴ μετὰ δακρύων, καὶ τὸ μηδένα ἐξουθενεῖν, καὶ αἱ ἀκούσιοι ἐπιφοραί.

λζ΄. Ῥάβδος ἐστὶ νοητή, ἡ διὰ πειρασμῶν παίδευσις, ταπεινοφρονεῖν διδάσκουσα τὸν ἐν ἀφροσύνῃ ἐπαιρόμενον.

λη΄. Ἴδιον ἔργον τοῦ νοῦ τὸ μὴ ἀνέχεσθαι λογισμοῦ λάθρα καταλαλοῦντος κατὰ τοῦ πλησίον.

λθ΄. Ὥς περ ὁ κηπουρὸς μὴ ἐπαίρων τὰς βοτάνας, ἀποπνίγει τὰ λάχανα, οὕτω καὶ ὁ νοῦς μὴ καθαίρων τοὺς λογισμούς, ἀπόλλυσι τοὺς πόνους.

μ΄. Συνετὸς ἀνήρ, ὁ συμβουλῆς ἀνεχόμενος, καὶ μάλι-

χορτασθῇς μὲ νερό· διαφορετικὰ παρέχεις τὸ ἴδιο ὑλικὸ [τὴν ἴδια ἀφορμὴ] στὴν πορνεία.

34. Ἡ ὑπερηφάνια κάνει [τὸν ἄνθρωπο] νὰ ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὴν θεία βοήθεια καὶ νὰ ἔχῃ πεποίθησι στὸν ἑαυτό του καὶ νὰ ἀλαζονεύεται ἔναντι τῶν [ἄλλων] ἀνθρώπων.

35. Ἐναντίον τῆς ὑπερηφανίας, ὑπάρχουν δύο πράγματα, [ποὺ τὴν καταβάλλουν]· τὰ ὁποῖα ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν τὰ καταδέχεται, [δὲν τὰ ἐφαρμόζει], θὰ βαστάσῃ [κατὰ παραχώρησι Θεοῦ ἕνα] τρίτο σφόδρα βαρύτατο.

36. Τὴν ὑπερηφάνια τὴν ἀναιρεῖ ἡ προσευχὴ μετὰ δακρύων καὶ τὸ νὰ μὴν ἐξουθενώνωμε κανέναν· [ἐὰν δὲν κάνωμε ὅμως αὐτά, παραχωροῦνται] καὶ οἱ ἀκούσιες ἐπιφορές.

37. Εἶναι νοητὴ ῥάβδος ἡ παιδαγωγία, διὰ τῶν πειρασμῶν, ἡ ὁποία διδάσκει ἐκεῖνον, ποὺ ὑπερηφανεύεται μὲ ἀφροσύνη, νὰ ταπεινοφρονῇ.

38. Χαρακτηριστικὸ ἔργο τοῦ νοὸς [εἶναι] τὸ νὰ μὴν ἀνέχεται [κανέναν] λογισμό, ὁ ὁποῖος καταλαλεῖ κρυφά, [δηλαδή, ψιθυρίζει νοερῶς] ἐναντίον τοῦ πλησίον.

39. Ὅπως ἀκριβῶς ὁ κηπουρός, ὅταν δὲν ξεριζώνῃ τὰ [ἄγρια] χόρτα, ἀποπνίγει τὰ [ἥμερα] λάχανα, ἔτσι καὶ ὁ νοῦς, ὅταν δὲν καθαρίζῃ τοὺς λογισμοὺς καταστρέφει τοὺς κόπους [του].

40. Συνετὸς ἄνθρωπος [εἶναι] ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δέχεται συμβουλή· καὶ μά-

στα πνευματικοῦ πατρὸς κατὰ Θεὸν συμβουλεύοντος.

μα΄. Νενεκρωμένος ὑπὸ παθῶν, συμβουλῆς οὐκ αἰσθάνεται. Καὶ παιδεύσεως πνευματικῆς, τὸ σύνολον οὐκ ἀνέχεται.

μβ΄. Ὁ μὴ δεχόμενος συμβουλήν, οὐ κατορθοῖ τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ, ἀλλὰ κατὰ κρημνῶν ἀεὶ καὶ φαράγγων φέρεται.

μγ΄. Μοναχός ἐστι νοῦς ὁ τῇ αἰσθήσει ἀποταξάμενος, καὶ λογισμὸν ἡδονῆς μηδὲ ἰδεῖν ἀνεχόμενος.

μδ΄. Ἰατρός ἐστι νοῦς ὁ ἑαυτὸν ἰασάμενος, καὶ ἐξ ὧν ἰάθη, τοὺς ἄλλους ἰώμενος.

με΄. Ζήτησον τὴν ἀρετὴν καὶ μὴ ζημιωθῇς αὐτήν, ἵνα μὴ καὶ ζήσῃς αἰσχρῶς καὶ ἀποθάνῃς ἐλεεινῶς.

μϛ΄. Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς πᾶσι τὸ φῶς ἐχαρίσατο, ἀλλὰ οἱ μὴ πειθομένοι αὐτῷ, ἑαυτοὺς σκοτίζουσι.

μζ΄. Μὴ μικρὰν εἶναι νόμιζε τὴν τῆς ἀρετῆς ζημίαν, διὰ ταύτην γὰρ ὁ θάνατος εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθεν.

μη΄. Ἐντολῆς ὑπακοή, νεκρῶν ἐστιν ἀνάστασις. Τῇ γὰρ ἀρετῇ κατὰ φύσιν ἐπακολουθεῖ ἡ ζωή.

λιστα πνευματικοῦ πατρός, ὁ ὁποῖος συμβουλεύει κατὰ Θεόν.

41. Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἔχει νεκρωθῆ ἀπὸ τὰ πάθη, δὲν συναισθάνεται τὴν συμβουλή· καὶ γενικῶς δὲν ἀνέχεται τὴν πνευματικὴ παιδαγωγία.

42. Ἐκεῖνος, ποὺ δὲν δέχεται συμβουλή, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ κατορθώνῃ τοὺς δρόμους του, [νὰ ὁλοκληρώσῃ τὴν πνευματική του διαδρομή], ἀλλὰ παρασύρεται πάντοτε πρὸς τοὺς κρημνοὺς καὶ τὰ φαράγγια.

43. Μοναχὸς εἶναι ὁ νοῦς, ὁ ὁποῖος ἀπαρνήθηκε τὴν αἴσθησι καὶ δὲν ἀνέχεται οὔτε λογισμὸ ἡδονῆς νὰ δῇ [νὰ ἐμφανίζεται μέσα του].

44. Ἰατρὸς εἶναι ὁ νοῦς, ὁ ὁποῖος θεράπευσε τὸν ἑαυτόν του· καὶ θεραπεύει τοὺς ἄλλους, ἀπὸ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα [αὐτὸς] ἐθεραπεύθη.

45. Ἐπιζήτησε τὴν ἀρετὴ καὶ μὴν χάσῃς αὐτήν, ὥστε καὶ νὰ μὴν ζήσῃς αἰσχρῶς καὶ νὰ μὴν πεθάνῃς ἐλεεινῶς.

46. Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς, σὲ ὅλους ἐχάρισε τὸ φῶς, ἀλλὰ ἐκεῖνοι, ποὺ δὲν ὑπακούουν σ᾽ Αὐτόν, σκοτίζουν τοὺς ἑαυτούς τους.

47. Μὴν θεωρῇς, ὅτι εἶναι μικρὴ ζημία, [ἢ ἀπώλεια] τῆς ἀρετῆς, διότι, ἐξ αἰτίας αὐτῆς, εἰσῆλθε ὁ θάνατος στὸν κόσμο.

48. Ἡ ὑπακοὴ στὴν ἐντολή, [ποὺ μᾶς ἐδόθη] εἶναι ἀνάστασι νεκρῶν. Διότι στὴν ἀρετή, κατὰ φυσικὸ τρόπο, ἐπακολουθεῖ ἡ ζωή.

μθ΄. Νεκρωθέντος τοῦ νοῦ τῇ τῆς ἐντολῆς παραβάσει, ἐπηκολούθησεν ἐξ ἀνάγκης καὶ ὁ τοῦ σώματος θάνατος.

ν΄. Ὥς περ ὁ Ἀδὰμ παραβάς[10], θανάτῳ ὑπέπεσεν, οὕτως ὁ Σωτὴρ ὑπακούσας[11], τὸν θάνατον ἐνέκρωσε.

να΄. Νέκρωσον τὴν κακίαν, ἵνα μὴ νεκρὸς ἀναστῇς. Καὶ ἐκ μικροῦ θανάτου, εἰς μέγαν μεταβαίνῃς.

νβ΄. Διὰ τὴν τοῦ Ἀδὰμ παράβασιν ὁ Σωτὴρ ἐνηνθρώπησεν, ἵνα, τὸ κατάκριμα λύσας, τοὺς πάντας ἐξαναστήσῃ.

νγ΄. Ἐκ ζωῆς εἰς ζωὴν ἐκεῖνος μεταβαίνει, ὁ τὰ πάθη νεκρώσας, καὶ τῆς ἀγνοίας χωρισθείς.

νδ΄. Ἐρεύνησον τὰς Γραφάς, καὶ εὑρίσκεις τὰς ἐντολάς, καὶ τὰ λεγόμενα ποίησον, καὶ τῶν παθῶν ἀπαλλάττῃ.

νε΄. Ὑπακοὴ ἐντολῆς, ψυχῆς ποιεῖ κάθαρσιν. Ἡ δὲ τῆς ψυχῆς κάθαρσις, φωτὸς ποιεῖ μέθεξιν.

νς΄. Ξύλον ζωῆς[12] γνῶσίς ἐστι Θεοῦ, οὗ μετέχων ὁ καθαρός, ἀθάνατος διαμένει.

νζ΄. Ἀρχὴ πρακτικῆς, πίστις Χριστοῦ, τέλος δὲ ταύτης,

49. Ἀφοῦ ὁ νοῦς, ἐνεκρώθηκε μὲ τὴν παράβασι τῆς ἐντολῆς, ἀναγκαστικὰ ἐπακολούθησε καὶ ὁ θάνατος τοῦ σώματος.

50. Ὅπως ἀκριβῶς ὁ Ἀδὰμ μὲ τὸ νὰ παραβῇ [τὴν ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ], ὑπέπεσε στὸν θάνατο, ἔτσι καὶ ὁ Σωτὴρ μὲ τὸ νὰ ὑπακούσῃ [στὴν ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ], ἐνέκρωσε τὸν θάνατο.

51. Νέκρωσε τὴν κακία, ὥστε νὰ μὴν ἀναστηθῇς νεκρός[3]. Καὶ [κατ᾽ αὐτὸν τὸν τρόπο] ἀπὸ μικρὸ θάνατο [τὸν φυσικὸ] θὰ μεταβῇς σὲ μεγάλο [τὸν αἰώνιο].

52. Ὁ Σωτῆρας [μας] ἔγινε ἄνθρωπος γιὰ τὴν παράβασι τοῦ Ἀδάμ, ὥστε, ἀφοῦ λύσῃ τὴν καταδίκη [τοῦ Ἀδάμ], νὰ ἀναστήσῃ ὅλους [τοὺς ἀνθρώπους].

53. Ἐκεῖνος μεταβαίνει ἀπὸ τὴν ζωὴ [τὴν παροῦσα] στὴν ζωὴ [τὴν αἰώνια], ποὺ ἐνέκρωσε τὰ πάθη καὶ χωρίστηκε ἀπὸ τὴν ἄγνοια.

54. Ἐρεύνησε τὶς [Ἅγιες] Γραφὲς καὶ θὰ εὕρῃς τὶς ἐντολές· καὶ νὰ ἐφαρμόσῃς αὐτά, ποὺ λέγονται [σ᾽ Αὐτὲς] καὶ θὰ ἀπαλλαγῇς ἀπὸ τὰ πάθη.

55. Ἡ ὑπακοὴ τῆς ἐντολῆς [τοῦ Θεοῦ] δημιουργεῖ τὴν κάθαρσι τῆς ψυχῆς. Ἡ δὲ κάθαρσι τῆς ψυχῆς, δημιουργεῖ τὴν μέθεξι τοῦ φωτός.

56. Ξύλον ζωῆς εἶναι ἡ γνῶσι τοῦ Θεοῦ, στὸ ὁποῖο μετέχοντας ὁ καθαρός, παραμένει ἀθάνατος.

57. Ἡ ἀρχὴ τῆς πρακτικῆς [ἀρετῆς εἶναι] ἡ πίστι τοῦ Χριστοῦ· τέλος δὲ αὐ-

ἀγάπη Χριστοῦ.

νη΄. Ἰησοῦς ἐστιν ὁ Χριστὸς καὶ Κύριος ἡμῶν καὶ Θεός, ὁ τὴν εἰς αὐτὸν πίστιν εἰς ζωὴν ἡμῖν χαρισάμενος.

νθ΄. Ἐκ ψυχῆς, καὶ σώματος, καὶ θεότητος ἡμῖν ἐπεφάνη, ἵνα καὶ ψυχήν, καὶ σῶμα, ὡς Θεός, ἐκ θανάτου λυτρώσηται.

ξ΄. Κτησώμεθα πίστιν ἵνα ἔλθωμεν εἰς ἀγάπην, ἐξ ἧς τίκτεται ὁ τῆς γνώσεως φωτισμός.

ξα΄. Τῷ τῆς πίστεως κτήματι ταῦτα καθεξῆς ἐπακολουθεῖ, φόβος Θεοῦ, ἐγκράτεια ἡδονῶν, ὑπομονὴ πόνων, ἐλπὶς εἰς Θεόν, ἀπάθεια, καὶ ἀγάπη.

ξβ΄. Ἐξ ἀγάπης εἰλικρινοῦς, τίκτεται γνῶσις φυσική. Ταύτην δὲ διαδέχεται τὸ ἔσχατον ὀρεκτόν. Τοῦτο δέ ἐστιν, ἡ τῆς θεολογίας χάρις.

ξγ΄. Νοῦς κρατῶν τῶν παθῶν, ἐκ φόβου πάντως κρατεῖ· πιστεύων τῷ Θεῷ περὶ ὧν ἤλπισε, καὶ περὶ ὧν ἐπηγγείλατο.

ξδ΄. Ὧ ἐδόθη πίστις, ἀπαιτεῖται ἐγκράτεια. Ἥτις χρονίζουσα, τίκτει τὴν ὑπομο-

τῆς [εἶναι] ἡ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ.

58. Ὁ Ἰησοῦς εἶναι ὁ Χριστὸς καὶ ὁ Κύριός μας καὶ Θεός, ὁ ὁποῖος χάρισε σὲ μᾶς τὴν πίστι σ᾽ Αὐτὸν μὲ σκοπὸ τὴν [αἰώνια] ζωή.

59. Φανερώθηκε σὲ μᾶς [ὁ Ἰησοῦς], μὲ ψυχὴ καὶ σῶμα καὶ Θεότητα, γιὰ νὰ λυτρώσῃ ἀπὸ τὸν θάνατο ὡς Θεὸς καὶ τὴν ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα.

60. Ἂς ἀποκτήσωμε πίστι, γιὰ νὰ φθάσωμε στὴν ἀγάπη, ἐκ τῆς ὁποίας γεννᾶται ὁ φωτισμὸς τῆς [θείας] γνώσεως.

61. Στὸ ἀπόκτημα τῆς πίστεως ἐπακολουθοῦν κατὰ σειρά, αὐτά: ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, ἡ ἐγκράτεια τῶν ἡδονῶν, ἡ ὑπομονὴ στοὺς πόνους, ἡ ἐλπίδα στὸν Θεό, ἡ ἀπάθεια καὶ ἡ ἀγάπη.

62. Ἀπὸ τὴν εἰλικρινῆ ἀγάπη, γεννᾶται ἡ φυσικὴ γνῶσι. Αὐτὴ δὲ τὴν διαδέχεται τὸ ἔσχατο ἐπιθυμητό. Αὐτὸ δὲ εἶναι ἡ Χάρις τῆς θεολογίας.

63. Ὁ νοῦς, ὁ ὁποῖος κυριαρχεῖ στὰ πάθη, κυριαρχεῖ ὁπωσδήποτε ἀπὸ τὸν φόβο [τοῦ Θεοῦ], διότι πιστεύει στὸν Θεὸ σχετικὰ μὲ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἤλπισε καὶ σχετικὰ μὲ αὐτά, ποὺ [ὁ Θεὸς τοῦ] ὑποσχέθηκε.

64. Σ᾽ ἐκεῖνον, ποὺ τοῦ ἐδόθη ἡ πίστι, ἀπαιτεῖται ἐγκράτεια· ἡ ὁποία, ὅταν χρονίζῃ, [ὅταν κρατῆται ἐπὶ πολὺ χρόνο], γεννᾶ τὴν ὑπομο-

νήν, ἕξιν οὖσαν πολύπονον.

ξε΄. Σημεῖον ὑπομονῆς, ἡ τῶν πόνων φιλία. Εἰς οὓς θαῤῥῶν ὁ νοῦς, ἐλπίζει τυχεῖν τῶν ἐπηγγελμένων, καὶ ἐκφυγεῖν τὰ ἠπειλημένα.

ξς΄. Προσδοκία τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, συνάπτει τὸν νοῦν τοῖς προσδοκουμένοις· ἐν αὐτοῖς δὲ χρονίζων, ἐπιλανθάνεται τῶν παρόντων.

ξζ΄. Ῥίπτει τὰ παρόντα, ὁ τῶν ἐλπιζομένων γευσάμενος. Ὅλον γὰρ τὸν πόθον, ἐν ἐκείνοις ἐκένωσεν.

ξη΄. Ὁ Θεός ἐστιν ὁ τὰ μέλλοντα ἐπαγγειλάμενος ἀγαθά, ᾧ πιστεύων ὁ ἐγκρατής, ὡς παρόντα ποθεῖ τὰ μέλλοντα.

ξθ΄. Σημεῖον τοῦ ἐν τοῖς ἐλπιζομένοις ἀγαθοῖς διατρίβειν τὸν νοῦν, τό, λήθην ποιεῖσθαι παντελῆ τῶν ἐνταῦθα, πλατύνεσθαι δὲ αὐτὸν ἐν τῇ γνώσει τῶν μελλόντων.

ο΄. Καλὴ ἡ ἀπάθεια, ἣν ὁ Θεὸς διδάσκει τῆς ἀληθείας, ἀπεντεῦθεν πληροφορῶν τὴν θεοφιλῆ ψυχήν.

οα΄. Ὑπεραιώνια, καὶ πρὸ παντὸς αἰῶνος, καὶ ὑπὲρ νοῦν καὶ λόγον, τὰ ἀποκεί-

νή, ποὺ εἶναι κατάστασι [πνευματικὴ] πολύπονος, [ποὺ ἀποκτᾶται, δηλαδή, μὲ πολὺ κόπο].

65. Σημεῖο ὑπομονῆς, [ἔνδειξι ὅτι ὑπάρχει ὑπομονή, εἶναι], ἡ ἀγάπη γιὰ τοὺς κόπους. Στοὺς ὁποίους ἔχοντας θάρρος ὁ νοῦς, ἐλπίζει, νὰ ἐπιτύχῃ αὐτὰ ποὺ ἔχουν ὑποσχεθῆ [ἀπὸ τὸν Θεὸ] καὶ νὰ ἀποφύγῃ αὐτά, τὰ ὁποῖα ἔχει ἀπειληθῆ, [ὅτι θὰ λάβῃ ὡς τιμωρίες].

66. Ἡ προσδοκία τῶν μελλοντικῶν ἀγαθῶν, ἑνώνει τὸν νοῦ μὲ ἐκεῖνα, ποὺ προσδοκῶνται. Ἐὰν δὲ χρονίζῃ, [ἐὰν παραμένῃ πολὺ χρόνο] σ᾽ αὐτά, λησμονεῖ τὰ παρόντα.

67. Ἀπορρίπτει τὰ παρόντα, αὐτός, ποὺ γεύθηκε τὰ ἐλπιζόμενα [μέλλοντα ἀγαθά], διότι ὅλο του τὸν πόθο τὸν ἄδειασε σ᾽ αὐτά.

68. Ὁ Θεὸς εἶναι Αὐτὸς ποὺ ὑποσχέθηκε τὰ μέλλοντα ἀγαθά, στὸν ὁποῖο, ἐπειδὴ πιστεύει ὁ ἐγκρατής, ποθεῖ τὰ μέλλοντα σὰν παρόντα.

69. Σημεῖο τῆς παραμονῆς τοῦ νοὸς στὰ ἐλπιζόμενα ἀγαθὰ [εἶναι] τὸ νὰ λησμονῇ ἐντελῶς τὰ παρόντα καὶ νὰ διευρύνεται ὁ ἴδιος στὴν γνῶσι τῶν μελλόντων.

70. Καλὴ [εἶναι] ἡ ἀπάθεια, τὴν ὁποία διδάσκει ὁ Θεὸς τῆς ἀληθείας, πληροφορώντας [μ᾽ αὐτὴν] ἀπ᾽ ἐδῶ τὴν θεοφιλῆ ψυχὴ [γιὰ τὴν σωτηρία της].

71. Ὑπεραιώνια καὶ πρὶν ἀπὸ κάθε αἰῶνα καὶ πάνω ἀπὸ [κάθε] νοῦ καὶ λόγο [εἶναι] τὰ ἀγαθά, τὰ ὁποῖα

μενα ἀγαθὰ τοῖς κληρονόμοις τῆς ἐπαγγελίας.

οβ΄. Ῥυθμίσωμεν ἑαυτοὺς τοῖς κανόσι τοῖς εὐσεβείας, ἵνα μή, εἰς πάθη παρατραπέντες, ἐκπέσωμεν τῆς ἐλπίδος.

ογ΄. Ἰησοῦς ἐστιν ὁ Χριστὸς ὁ εἷς τῆς Τριάδος, οὗ καὶ κληρονόμος μέλλεις ἔσεσθαι.

οδ΄. Ὁ τὴν γνῶσιν τῶν ὄντων παρὰ Θεοῦ διδαχθείς, οὐ δυσπιστεῖ τῇ Γραφῇ περὶ τῶν προειρημένων.

οε΄. Νοῦν, παθῶν γυμνωθέντα, εὑρίσκων τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, μυσταγωγεῖ αὐτὸν ἀναλόγως περὶ πάντων τῶν ἐλπιζομένων.

ος΄. Τῇ ἀναλογίᾳ τῆς τοῦ νοῦ καθάρσεως, καὶ τὴν τῶν θείων λόγων γνῶσιν ἡ ψυχὴ χορηγεῖται.

οζ΄. Ὁ τὸ σῶμα κανονίσας, καὶ ἐν τῇ γνώσει διατρίβων, ἀπ᾽ αὐτῆς τῆς γνώσεως ἐπιπλεῖον καθαίρεται.

οη΄. Νοῦς ἀρχόμενος τὰ θεῖα φιλοσοφεῖν, ἀπὸ πίστεως ἄρχεται, καὶ διὰ τῶν ἐν μέσῳ διάγων, εἰς πίστιν πάλιν καταλήγει τὴν ἀνωτάτην.

οθ΄. Θεωρεῖται τῇ μὲν ἀρχῇ τῆς φιλοσοφίας, φόβος ἑπό-

ἀναμένουν τοὺς κληρονόμους τῆς ὑποσχέσεως [τοῦ Θεοῦ].

72. Ἂς ρυθμίσωμε τοὺς ἑαυτούς μας μὲ τοὺς κανόνες τῆς εὐσεβείας, ὥστε νὰ μὴν ἐκπέσωμε ἀπὸ τὴν ἐλπίδα [τῆς σωτηρίας μας] μὲ τὸ νὰ παρεκκλίνωμε σὲ πάθη.

73. Ὁ Ἰησοῦς εἶναι ὁ Χριστός, ὁ ἕνας τῆς [Ἁγίας] Τριάδος, τοῦ Ὁποίου πρόκειται νὰ γίνῃς καὶ κληρονόμος.

74. Αὐτός, ποὺ διδάχθηκε ἀπὸ τὸν Θεό, τὴν γνῶσι τῶν ὄντων, δὲν δυσπιστεῖ στὴν [Ἁγία] Γραφὴ γιὰ αὐτά, ποὺ ἔχουν προηγουμένως λεχθῆ.

75. Ὅταν εὕρῃ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο νοῦ, ὁ ὁποῖος ἀπαλλάχθηκε ἀπὸ τὰ πάθη, [τότε] ἀναλόγως μυσταγωγεῖ αὐτόν, σχετικὰ μὲ ὅλα ὅσα προσδοκῶνται.

76. Ὡς πρὸς τὴν ἀναλογία τῆς καθαρότητος τοῦ νοός, παρέχει ἡ ψυχὴ καὶ τὴν γνῶσι τῶν θείων λόγων.

77. Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος κανόνισε [ρύθμισε μὲ κανόνα] τὸ σῶμα [του] καὶ διατρίβει στὴν [θεία] γνῶσι, ἀπ᾽ αὐτὴν τὴν [θεία] γνῶσι περισσότερο καθαίρεται.

78. Ὁ νοῦς, ὁ ὁποῖος ἀρχίζει νὰ φιλοσοφῇ κατὰ Θεόν, [δηλαδή, νὰ ζῇ ἐν Χριστῷ], ἀρχίζει ἀπὸ τὴν πίστι· καὶ διερχόμενος ἀπό τὰ ἐνδιάμεσα [πνευματικὰ θέματα], πάλι καταλήγει [τὴν ἐν Χριστῷ φιλοσοφία του] στὴν ἀνωτάτη πίστι.

79. Στὴν μὲν ἀρχὴ τῆς [κατὰ Θεὸν] φιλοσοφίας, [δηλαδή, τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς] παρουσιάζεται ὁ φόβος [τοῦ Θεοῦ], ὁ ὁποῖος [καὶ] συνοδεύει [τὴν ἐν Χρι-

μενος. Τῷ δὲ τέλει, ἀγάπη προηγουμένη.

π΄. Ἐκ πίστεως τῆς προσεχοῦς ὁ νοῦς ἀρχόμενος φιλοσοφίας, εἰς τὴν παντὸς ἐπέκεινα νοῦ καταλήγει θεολογίαν, ἣν ἄληστον πίστιν, καὶ πράγματος ἀφανοῦς θεωρίαν ὁρίζουσιν.

πα΄. Οἱ περὶ Θεοῦ λόγοι, οὐκ ἐκ τῶν κατ᾽ αὐτόν, ἀλλ᾽ ἐκ τῶν περὶ αὐτὸν τοῖς ἁγίοις θεωροῦνται.

πβ΄. Νοοῦνται οἱ περὶ αὐτὸν δηλονότι τὸν Θεόν, πάντες λόγοι, οἱ μὲν κατὰ θέσιν, οἱ δὲ κατ᾽ ἀφαίρεσιν οἷον.

πγ΄. Ἡ οὐσία, ἡ θεότης, ἡ ἀγαθότης, καὶ ὅσα ἄλλα καταφατικῶς λέγεται καὶ κατὰ θέσιν. Τὸ δὲ ἄναρχον πάλιν, καὶ ἄπειρον, καὶ ἀόριστον, καὶ ὅσα ἀποφατικῶς, κατ᾽ ἀφαίρεσιν.

πδ΄. Μιᾶς οὐσίας οὔσης τῆς ὑπὲρ νοῦν, καὶ λόγον, καὶ κρυφίας θεότητος τῆς Ἁγίας Τριάδος, τὰ περὶ αὐτὴν θεωρούμενα, τὰ προειρημένα εἶναί φασι, καὶ τὰ ὅμοια.

πε΄. Ὥς περ δὲ μίαν θεότητα τῆς Ἁγίας Τριάδος λέγουσιν, οὕτω καὶ τρεῖς τὰς ὑποστάσεις τῆς μιᾶς θεότητος

στῷ ζωή]. Στὸ δὲ τέλος [της, παρουσιάζεται] ἡ ἀγάπη, ἡ ὁποία [καὶ] ὑπερέχει.

80. Ὁ νοῦς, ὁ ὁποῖος ἀρχίζει τὴν [κατὰ Θεὸν] φιλοσοφία, [δηλαδή, τὴν ἐν Χριστῷ ζωὴ] ἀπὸ τὴν ἀκριβῆ πίστι καταλήγει στὴν ἐπέκεινα ἀπὸ κάθε νοῦ θεολογία, τὴν ὁποία προσδιορίζουν, ὡς ἄπαυστη πίστι καὶ θεωρία [ὅρασι] κάθε ἀοράτου πράγματος.

81. Οἱ λόγοι περὶ Θεοῦ, δὲν θεωροῦνται ἀπὸ τοὺς Ἁγίους ἀπὸ τὰ κατ᾽ Αὐτόν, [δηλαδή, ἀπὸ τὴν οὐσία Του], ἀλλὰ ἀπὸ τὰ περὶ Αὐτόν, [δηλαδή, ἀπὸ τὶς ἐνέργειές Του].

82. Ὅλοι οἱ λόγοι, οἱ σχετικοὶ μ᾽ Αὐτόν, δηλαδὴ τὸν Θεό, νοοῦνται ἄλλοι μὲν κατὰ θέσιν, ἄλλοι δὲ κατὰ ἀφαίρεσιν, ὅπως γιὰ παράδειγμα [θὰ ἀναφέρω στὸν ἑπόμενο στίχο].

83. [Λοιπόν], ἡ οὐσία, ἡ θεότης, ἡ ἀγαθότης καὶ ὅσα ἄλλα [νοοῦνται] καταφατικά, λέγονται καὶ κατὰ θέσιν. Πάλι δὲ τὸ ἄναρχο καὶ τὸ ἄπειρο καὶ τὸ ἀπεριόριστο, καὶ ὅσα [ἄλλα νοοῦνται] ἀποφατικά, [λέγονται] κατ᾽ ἀφαίρεσιν.

84. Ἀφοῦ ἡ Ἁγία Τριάδα εἶναι μία οὐσία, πάνω ἀπὸ τὸν νοῦ καὶ τὴν λογικὴ καὶ [ἐπὶ πλέον] κρύφια Θεότητα, τὰ θεωρούμενα [ὁρώμενα] σχετικὰ μὲ Αὐτήν, λέγουν, ὅτι εἶναι ἐκεῖνα, ποὺ προείπαμε καὶ τὰ ὅμοια [μ᾽ αὐτά].

85. Ὅπως ἀκριβῶς λέγουν, ὅτι εἶναι μία ἡ Θεότης τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἔτσι πιστεύουν, [ὅτι εἶναι] καὶ τρεῖς οἱ ὑποστάσεις τῆς μιᾶς Θεό-

δοξάζουσι.

πς΄. Νοοῦσι δὲ τὰ κατ᾽ ἀφαίρεσιν καὶ θέσιν προειρημένα, κοινὰ ἐπὶ τῆς Ἁγίας καὶ Ὁμοουσίου Τριάδος, χωρὶς τῶν ἰδιωμάτων, ἐπειδὴ καὶ αὐτῶν τὰ πλεῖστα μὲν κατὰ θέσιν, τινὰ δὲ κατ᾽ ἀφαίρεσιν λέγουσι.

πζ΄. Λέγουσι δὲ πάλιν τὰ ἰδιώματα τῶν θείων ὑποστάσεων ταῦτα, τὴν πατρότητα, τὴν υἱότητα, τὴν ἐκπόρευσιν, καὶ ὅσα ἄλλα ἰδικῶς λέγεται.

πη΄. Ὑπόστασιν δὲ ὁρίζουσιν, οὐσίαν μετὰ ἰδιωμάτων. Διὸ ἑκάστη ὑπόστασις, ἔχει καὶ τὸ κοινὸν τῆς οὐσίας, καὶ τὸ ἴδιον τῆς ὑποστάσεως.

πθ΄. Τὰ δὲ κοινῶς πάλιν ἐπὶ τῆς Ἁγίας Τριάδος κατ᾽ ἀφαίρεσιν λεχθέντα, κυριώτερα κρίνουσιν. Οὐχ οὕτω μέντοι καὶ ἐπὶ τῶν ἰδιωμάτων. Ἐπειδὴ καὶ αὐτῶν τὰ μὲν κατὰ θέσιν, τὰ δὲ κατὰ ἀφαίρεσιν, ὡς προείρηται, λέγουσιν, ὡς τὸ γεννητὸν καὶ τὸ ἀγέννητον, καὶ τὰ ὅμοια. Ἡ γὰρ ἀγεννησία, τῆς μὲν γεννήσεως κατὰ μόνην διαφέρει τὴν σημασίαν. Ἡ μὲν γάρ, τὸ μὴ γεννᾶσθαι[α΄] *τὸν Πα-*

τητος.

86. Νοοῦν δέ, τὰ κατ᾽ ἀφαίρεσιν καὶ [τὰ κατὰ] θέσιν [σχετικὰ μὲ τὸν Θεό], ὅπως ἐλέχθησαν προηγουμένως, [ὅτι εἶναι] κοινὰ ἐπὶ [τῶν προσώπων] τῆς Ἁγίας καὶ Ὁμοουσίου Τριάδος, ξεχωριστὰ ἀπὸ τὰ ἰδιώματα [Αὐτῶν, τῶν προσώπων], ἀφοῦ καὶ ἀπ᾽ αὐτὰ [τὰ ἰδιώματα] τὰ περισσότερα μέν, τὰ λέγουν, [ὅτι εἶναι] κατὰ θέσιν, μερικὰ δὲ κατ᾽ ἀφαίρεσιν.

87. Λέγουν δὲ πάλι [οἱ Ἅγιοι, ὅτι εἶναι] αὐτά, τὰ ἰδιώματα τῶν θείων Ὑποστάσεων: ἡ πατρότης, ἡ υἱότης, ἡ ἐκπόρευσι καὶ ὅσα ἄλλα χαρακτηρίζονται, ὡς ξεχωριστά.

88. Τὴν δὲ ὑπόστασι τὴν ὁρίζουν, ὡς οὐσία μὲ ἰδιώματα [ἰδιαίτερα γνωρίσματα]. Γι᾽ αὐτὸ κάθε μία Ὑπόστασι ἔχει τὸ κοινὸ τῆς [θείας] Οὐσίας καὶ τὸ ξεχωριστὸ τῆς Ὑποστάσεως.

89. Ἐκεῖνα δέ, τὰ ὁποῖα πάλι, ἔχουν χαρακτηρισθῆ ὡς κοινὰ ἐπὶ τῆς Ἁγίας Τριάδος, κατ᾽ ἀφαίρεσιν, τὰ κρίνουν ὡς κυριώτερα. [Δὲν συμβαίνει], ὅμως, ἔτσι καὶ σχετικὰ μὲ τὰ ἰδιώματα [τῶν Ὑποστάσεων]. Ἐπειδὴ καὶ ἀπ᾽ αὐτὰ ἄλλα μὲν τὰ λέγουν κατὰ θέσιν, ὅπως ἔχει προαναφερθῆ, ἄλλα δὲ κατὰ ἀφαίρεσιν· ὅπως [εἶναι] τὸ γεννητὸν καὶ τὸ ἀγέννητον καὶ τὰ ὅμοια. Διότι ἡ ἀγεννησία διαφέρει, βέβαια, ἀπὸ τὴν γέννησι μόνον κατὰ τὴν σημασία. Διότι ἡ μὲν [ἀγεννησία] σημαίνει, τὸ ὅτι ὁ Πατέρας δὲν ἔχει γεν-

τέρα, ἡ δέ, τὸ γεγεννῆσθαι τὸν Υἱὸν σημαίνει.

ϟ'. Ῥήμασι δ' αὖ καὶ ὀνόμασι κέχρηνται πρὸς τὴν τῶν περὶ τὴν οὐσίαν, ὡς εἴρηται, τῆς Ἁγίας Τριάδος, θεωρουμένων λόγων σαφήνειαν· ἄγνωστοι γὰρ οὗτοι καὶ ἄρρητοι νῷ καὶ λόγῳ παντί, καὶ μόνῃ τῇ Ἁγίᾳ Τριάδι εἰσὶ γινωσκόμενοι.

ϟα'. Ὥς περ δὲ τρισυπόστατον τὴν μίαν οὐσίαν τῆς θεότητος λέγουσιν, οὕτω καὶ ὁμοούσιον τὴν Ἁγίαν Τριάδα ὁμολογοῦσιν.

ϟβ'. Θεωρεῖται δὲ αὐτὸς πάλιν ὁ Πατήρ, καὶ ἄναρχος, καὶ ἀρχή. Καὶ ἄναρχος μέν, ὡς ἀγέννητος. Ἀρχὴ δέ, ὡς γεννήτωρ, καὶ προβολεὺς τῶν ἐξ αὐτοῦ κατ' οὐσίαν, καὶ ἐξ ἀϊδίου ὑπαρχόντων ἐν αὐτῷ, Υἱοῦ τε λέγω, καὶ Πνεύματος Ἁγίου.

ϟγ'. Ἡ μονὰς μέχρι Τριάδος παρ' αὐτοῖς κινουμένη, μένει μονάς. Καὶ ἡ Τριὰς μέχρι μονάδος πάλιν συναγομένη, μένει τριάς· ὃ καὶ παράδοξον.

ϟδ'. Νοοῦσι δὲ πάλιν τὸν Υἱόν, καὶ τὸ Πνεῦμα, καὶ ἄναρχα μέν, ἀΐδια δέ. Οὐκ [delendum]

νηθῆ, ἡ δὲ [γέννησι σημαίνει] τὸ ὅτι ὁ Υἱὸς ἔχει γεννηθῆ.

90. Ἔχουν δέ, λοιπόν, χρησιμοποιηθῆ - καθὼς ἔχει λεχθῆ - λόγοι καὶ ὀνόματα, ὅσον ἀφορᾶ τὴν σαφήνεια τῶν θεωρουμένων λόγων σχετικὰ μὲ τὴν Οὐσία τῆς Ἁγίας Τριάδος· βέβαια αὐτοὶ [οἱ λόγοι], εἶναι ἄγνωστοι καὶ ἀνέκφραστοι γιὰ κάθε νοῦ καὶ λογικὴ καὶ γνωριζόμενοι μόνον ἀπὸ τὴν Ἁγία Τριάδα.

91. Ὅπως δὲ ἀκριβῶς λέγουν τρισυπόστατο τὴν μία οὐσία τῆς Θεότητος, ἔτσι ὁμολογοῦν καὶ τὴν Ἁγία Τριάδα ὁμοούσιο.

92. Ὁ Πατὴρ δέ, πάλι, ὁ ἴδιος θεωρεῖται καὶ ἄναρχος καὶ ἀρχή. Καὶ ἀφ' ἑνὸς Ἄναρχος, ὡς ἀγέννητος· ἀφ' ἑτέρου Ἀρχὴ ὡς γεννήτωρ καὶ προβολεύς, αὐτῶν [οἱ ὁποῖοι προῆλθαν] ἀπ' Αὐτόν, κατὰ τὴν Οὐσία καὶ οἱ ὁποῖοι ὑπάρχουν προαιωνίως ἐν Αὐτῷ. Ἐννοῶ, [βέβαια], τὸν Υἱὸ καὶ μαζὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα.

93. Ἡ Μονάς, ἡ ὁποία μεταξύ τους [στὴν σχέσι τῶν τριῶν Προσώπων][4] κινεῖται μέχρι Τριάδος, παραμένει Μονάς. Καὶ ἡ Τριάς, ποὺ συνάγεται πάλι μέχρι Μονάδος, παραμένει Τριάς. Τὸ ὁποῖο [εἶναι] βέβαια παράδοξο.

94. Νοοῦν δέ, πάλι, [οἱ Ἅγιοι], τὸν Υἱὸ καὶ τὸ Πνεῦμα, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἄναρχα, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἀΐδια [ἄκτι-

ἄναρχα μέν, ὡς πρὸς ἀρχήν, καὶ πηγὴν ἀναφερόμενα τὸν Πατέρα. Αΐδια δέ, ὡς ἐξ ἀϊδίου, τοῦ μὲν γεννητῶς, τοῦ δὲ ἐκπορευτῶς, Πατρὶ συνυπάρχοντος.

ϟε΄. Ἀδιαίρετον δὲ τὴν μίαν θεότητα τῆς Τριάδος φυλάττουσι, καὶ ἀσυγχύτους τὰς τρεῖς ὑποστάσεις τῆς μιᾶς θεότητος διατηροῦσιν.

ϟς΄. Ἰδιότητας δέ, τοῦ μὲν Πατρός, ἄναρχον, καὶ ἀγέννητον λέγουσι. Τοῦ δὲ Υἱοῦ, τὸ ἐν ἀρχῇ[13], καὶ τὸ γεννητόν. Τοῦ δὲ Ἁγίου Πνεύματος, τὸ μετὰ τῆς ἀρχῆς, καὶ τὸ ἐκπορευτόν. Ἀρχὴν δὲ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Πνεύματος, οὐ χρονικὴν λέγουσι. Πῶς γάρ; ἀλλὰ τὴν αἰτίαν δηλοῦσιν, ἐξ ἧς ὡς ἐξ ἡλίου τὸ φῶς, οὕτως ἐξ ἀϊδίου τὴν ὕπαρξιν ἔχουσιν· ἐξ αὐτῆς γὰρ κατ᾽ οὐσίαν, εἰ καὶ μὴ μετ᾽ αὐτήν.

ϟζ΄. Ἡ ἰδιότης πάλιν τῶν ὑποστάσεων, ἀκίνητος, καὶ ἀμετάπτωτος παρ᾽ αὐτοῖς φυλάττεται. Καὶ ἡ κοινότης δὲ τῆς οὐσίας ἤγουν θεότητος, ἀδιαίρετος.

ϟη΄. Μονάδα ἐν Τριάδι, καὶ Τριάδα ἐν μονάδι ὁμολο-

στα]. Ἄναρχα μέν, διότι ἀναφέρονται πρὸς τὸν Πατέρα, ὡς ἀρχὴ καὶ πηγή. Ἀΐδια δὲ [ἄκτιστα] ἐπειδή, καθὼς συνυπάρχουν μὲ τὸν Πατέρα, [ὑφίστανται] ἀπὸ τὸν Ἀΐδιο[5] [τὸν Ἄκτιστο], ὁ μὲν [Υἱὸς] γεννητῶς [διὰ γεννήσεως], τὸ δὲ [Ἅγιο Πνεῦμα] ἐκπορευτῶς [διὰ ἐκπορεύσεως].

95. Φυλάσσουν ἀδιαίρετη τὴν μία Θεότητα τῆς Τριάδος καὶ διατηροῦν ἀσύγχυτες τὶς τρεῖς Ὑποστάσεις τῆς μιᾶς Θεότητος.

96. Ὡς ἰδιότητες δὲ τοῦ μὲν Πατρός, λέγουν [οἱ Ἅγιοι], τὸ ἄναρχο καὶ τὸ ἀγέννητο. Τοῦ δὲ Υἱοῦ, τὸ ἐν ἀρχῇ[6] καὶ τὸ γεννητόν. Τοῦ δὲ Ἁγίου Πνεύματος, τὸ μετὰ τῆς ἀρχῆς[7] καὶ τὸ ἐκπορευτόν. Δὲν λέγουν, βέβαια, ἀρχὴ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ [Ἁγίου] Πνεύματος χρονική. Διότι πῶς [θὰ ἦταν δυνατὸν νὰ ποῦν κάτι τέτοιο]; Ἀλλὰ δηλώνουν τὴν Αἰτία, ἀπὸ τὴν ὁποία, ὅπως τὸ φῶς ἀπὸ τὸν ἥλιο, ἔτσι ἔχουν ἐξ ἀϊδίου [ἐκ τοῦ ἀκτίστου] τὴν ὕπαρξι. Διότι ἀπ᾽ Αὐτὴν [προέρχονται] κατὰ τὴν Οὐσία, ἂν καὶ δὲν [εἶναι] μετὰ ἀπ᾽ αὐτήν.

97. Ἡ ἰδιότητα, πάλι, τῶν Ὑποστάσεων, φυλάσσεται μεταξύ τους [στὴν σχέσι τῶν τριῶν Προσώπων] ἀκίνητος καὶ ἀμετάπτωτος. Καὶ ἡ κοινότης [τὸ κοινὸν] δὲ τῆς οὐσίας, δηλαδὴ τῆς Θεότητος, [μένει] ἀδιαίρετος.

98. [Οἱ Ἅγιοι] ὁμολογοῦν Μονάδα ἐν Τριάδι, καὶ Τριάδα ἐν Μονάδι, ἡ

γοῦσι· διαιρουμένην ἀδιαιρέτως, καὶ συναπτομένην διῃρημένως.

ϟθ'. Ἀρχὴν δὲ μίαν τῶν ὅλων, τὸν Πατέρα οἴδασι· τοῦ μὲν Υἱοῦ, καὶ τοῦ Πνεύματος· ὡς γεννήτορα, καὶ ὡς πηγὴν ἀΐδιον, καὶ συναΐδιον, καὶ συνάπειρον, καὶ ἀόριστον, καὶ ὁμοούσιον, καὶ ἀχώριστον. Τῶν δὲ κτισμάτων, ὡς δημιουργόν, καὶ προνοητήν, καὶ κριτήν· δι᾽ Υἱοῦ δηλονότι ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι. Ἐξ αὐτοῦ γάρ, φησί, καὶ δι᾽ αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα. Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας, Ἀμήν[14].

ρ'. Συναΐδια πάλιν λέγουσι τῷ Πατρὶ τὸν Υἱόν, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον· οὐ συνάναρχα δέ. Καὶ συναΐδια μέν, ὡς ἐξ ἀπείρου τῷ Πατρὶ συνυπάρχοντα, οὐ συνάναρχα δέ, ὡς οὐκ ἀναίτια· ἐξ αὐτοῦ γάρ, εἰ καὶ μὴ μετ᾽ αὐτόν, ὡς ἐξ ἡλίου τὸ φῶς, καθὼς προείρηται. Λέγουσι δὲ πάλιν καὶ ἄναρχα, ὅταν τὴν ἀπὸ χρόνου λαμβάνῃ ἀρχήν, ἵνα μὴ ὑπὸ χρόνον νοηθῇ, τὰ ἐξ ὧν ὁ χρόνος. Οὐκ ἄναρχα οὖν τῷ αἰτίῳ, τῷ δὲ χρόνῳ ἄναρχα· ὡς πρὸ παντὸς καὶ χρόνου, καὶ αἰῶνος· καὶ

ὁποία διαιρεῖται ἀδιαίρετα καὶ συνάπτεται διῃρημένα[8].

99. Ἀναγνωρίζουν δὲ τὸν Πατέρα, ὡς μίαν Ἀρχὴ τῶν ὅλων· τοῦ μὲν Υἱοῦ και τοῦ [Ἁγίου] Πνεύματος, [τὸν ἀναγνωρίζουν], ὡς γεννήτορα καὶ ὡς πηγὴ ἀΐδιο καὶ συναΐδιο καὶ συνάπειρο καὶ ἀόριστο καὶ ὁμοούσιο καὶ ἀχώριστο. Τῶν δὲ δημιουργημάτων [τὸν ἀναγνωρίζουν], ὡς δημιουργὸ καὶ Προνοητὴ καὶ Κριτή· βεβαίως διὰ τοῦ Υἱοῦ ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι [μὲ τὴν συνεργία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος]. Διότι, λέγει [ἡ Ἁγία Γραφή], ὅλα ἀπ᾽ Αὐτὸν [προέρχονται] καὶ δι᾽ Αὐτοῦ, καὶ σ᾽ Αὐτὸν [πρὸς Αὐτὸν καταλήγουν ἢ Αὐτὸν ἔχουν ὡς σκοπό τους]. Σ᾽ Αὐτὸν [ἀνήκει] ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

100. Λέγουν, πάλι, [ὅτι εἶναι] συναΐδια μὲ τὸν Πατέρα, ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, ὄχι ὅμως συνάναρχα. Καὶ συναΐδια μὲν ἐπειδὴ συνυπάρχουν μὲ τὸν Πατέρα ἐξ ἀπείρου [στὴν βάσι τῆς θείας ἀπειρότητος] ὄχι ὅμως συνάναρχα, ἀφοῦ δὲν [εἶναι] ἀναίτια· διότι [προέρχονται] ἀπ᾽ Αὐτόν, ἂν καὶ δὲν [εἶναι] μετὰ ἀπ᾽ Αὐτόν, ὅπως τὸ φῶς ἀπὸ τὸν Ἥλιο, καθὼς ἔχει προαναφερθῆ. Λέγουν δὲ πάλι, [ὅτι εἶναι] καὶ ἄναρχα, ὅταν λαμβάνουν ἀρχὴ ἀπὸ τὸν χρόνο, [δηλαδή, ὅταν ἐννοῆται ἡ ἀρχή τους στὸν χρόνο], γιὰ νὰ μὴν νοηθοῦν ὑπὸ τὸν χρόνο [ὑποκείμενα, δηλαδή, στὸν χρόνο], ἐκεῖνα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα [προέρχεται] ὁ χρόνος. Δὲν [εἶναι], λοιπόν, ἄναρχα ὡς πρὸς τὸ Αἴτιον, [εἶναι] ὅμως ἄναρχα ὡς πρὸς τὸν χρόνο. Διότι [ὑπάρχουν] πρὶν ἀπὸ κάθε χρόνο καὶ αἰῶνα, καὶ

ὑπὲρ αἰῶνα, καὶ χρόνον, δι᾿ ὧν ἅπας καὶ αἰών, καὶ χρόνος· καὶ τὰ ἐν αἰῶνι, καὶ τὰ ἐν χρόνῳ, καὶ ὡς τῷ Πατρί, ὡς προείρηται, συναΐδια. Μεθ᾿ ὧν αὐτῷ ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, Ἀμήν.

πάνω ἀπὸ [κάθε] αἰῶνα καὶ χρόνο, διὰ τῶν ὁποίων [προῆλθε] ὅλος ὁ αἰώνας [ὅλοι οἱ αἰῶνες] καὶ [ὅλος] ὁ χρόνος· καὶ [ὅλα ὅσα εὑρίσκονται] μέσα στὸν αἰῶνα καὶ στὸν χρόνο καὶ ἐπειδή, καθὼς ἀναφέρθηκε προηγουμένως, [εἶναι] συναΐδια μὲ τὸν Πατέρα. Σ᾿ αὐτόν, μαζὶ μ᾿ αὐτὰ [ἀνήκει] ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ - ΣΧΟΛΙΑ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ - ΣΧΟΛΙΑ

ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ

α´ ***Ἐν ἄλλοις γεγεννῆσθαι.***

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

ΣΕ ΧΩΡΙΑ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ

[1] Ῥωμ. 8, 13.
[2] Κολασσ. 3, 5.
[3] Πρβλ. Α´ Κορ. 9, 27.
[4] Σοφ. Σειρ. 15, 15, Σοφ. Σειρ. 37, 12.
[5] Γένεσ. 3, 19.
[6] Γένεσ. 3, 22.
[7] Γένεσ. 3, 1-5.
[8] Ἰούδ. 12.
[9] Γαλ. 2, 18.
[10] Γένεσ. 3.
[11] Ῥωμ. 5, 19.
[12] Γένεσ. 2, 9.
[13] Ἰω. 1, 2.
[14] Ῥωμ. 11, 36.

ΣΧΟΛΙΑ

[1] Ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου ἔχει ὡς κτιστὸ καὶ ὀντολογικὸ γνώρισμά του τὸ «κατ᾽ εἰκόνα», ἐνῶ ἔλαβε χαρισματικῶς, εὐθὺς ἐξαρχῆς, μὲ τὴ δημιουργία καὶ τὸ «καθ᾽ ὁμοίωσιν» Θεοῦ, τὸ ὁποῖο ἔχει ἄκτιστο χαρακτῆρα καὶ ὀφείλεται στὴν χαρισματικὴ παρουσία τῆς ἀκτίστου καὶ θεοποιοῦ ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος σ᾽ αὐτόν. Μὲ τὴν προγονικὴ πτῶσι, ὁ ἄνθρωπος ἔχασε τὸ «καθ᾽ ὁμοίωσιν» Θεοῦ, διατήρησε ὅμως ἀμαυρωμένο τὸ «κατ᾽ εἰκόνα» Θεοῦ, ὡς ἀναφαίρετο ἀνθρωπολογικὸ γνώρισμά του. Στὸ πλαίσιο τῆς Ἐκκλησίας, ὁ ἄνθρωπος, μὲ τὸ μυστήριο τοῦ Βαπτίσματος, ἀνακαινίζεται καὶ λαμπικάρεται, ὡς πρὸς τὸ «κατ᾽ εἰκόνα», ἐνῶ μὲ τὸ μυστήριο τοῦ Ἁγίου Χρίσματος ἐπαναπροσλαμβάνει τὸ «καθ᾽ ὁμοίωσιν», ἀφοῦ κατ᾽ αὐτὸ τὸ μυστήριο ζεῖ χαρισματικῶς τὴν προσωπική του Πεντηκοστή. Ἔτσι μόνο μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος, ὡς πιστός, νὰ πραγματοποιῇ τὸν σκοπὸ τῆς ὑπάρξεώς του, ποὺ εἶναι ἡ χαρισματικὴ θέωσί του. Ὁ νοῦς, ὡς «πρωτοπαθής», εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ἔχει ὅλα τὰ ὀντολογικὰ γνωρίσματα γιὰ τὴν ἐπίτευξι τοῦ σκοποῦ τοῦ Θεοῦ γιὰ τὸν ἄνθρωπο. Ἐμπλουτισμένος ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὴν θεοποιὸ Χάρι του Τριαδικοῦ Θεοῦ, ἀναπτύσσει πλέον τὸ κτιστὸ «κατ᾽ εἰκόνα» στὴν χαρισματικὴ προοπτικὴ τοῦ «καθ᾽ ὁμοίωσιν», ὡς ὀντολογικὸ - χαρισματικὸ γνώρισμά του. Πρακτικῶς, αὐτὸ σημαίνει, ὅτι ὁ νοῦς ζεῖ καὶ λειτουργεῖ ἐν Χριστῷ, κατὰ τὸ πρότυπο τοῦ «κατ᾽ εἰκόνα», ποὺ εἶναι ὁ ἐνανθρωπήσας Θεὸς Λόγος. Ἔτσι, ζεῖ γιὰ τὸν Θεὸ καὶ σκέπτεται σχετικὰ μ᾽ Αὐτόν, κινούμενος χαρισματικῶς στὴν νέα ἐν Χριστῷ ὀντολογία του.

[2] Τὰ «κρίματα» τοῦ Θεοῦ εἶναι οἱ θεοπρεπεῖς κρίσεις καὶ ἀποφάσεις Του, οἱ ὁποῖες ἐμφανίζονται καὶ ὡς θελήματα τοῦ Θεοῦ γιὰ τὸν ἄνθρωπο, ἀλλὰ καὶ γιὰ ὅλη τὴν κτίσι. Καί, ἐπειδὴ μόνον ὁ Θεὸς ἔχει ὅλα τὰ δεδομένα γιὰ πρόσωπα καὶ πράγματα, γι᾽ αὐτὸ καὶ μόνον οἱ κρίσεις – ἀποφάσεις τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀπολύτως δίκαιες καὶ ὀρθές. Ἡ δικαιοσύνη ὅμως τοῦ Θεοῦ, ὡς ἄκτιστη ἐνέργειά Του, δὲν ἐξαντλεῖται στὰ ὅρια τῆς ἀνθρωπίνης κατανοήσεώς της, εἶναι ἀναμιγμένη μὲ τὴν ἄκτιστη ἀγάπη Του, γι᾽ αὐτὸ καὶ ἐμφανίζει ἐκπλήξεις στὸν ἀνθρώπινο νοῦ, ποὺ ἀποτυπώνονται λεκτικὰ στὴν διατύπωσι: «φοβερὰ τὰ κρίματα τοῦ Θεοῦ»!

[3] Ἐδῶ γίνεται λόγος γιὰ τὴν ἐσχατολογικὴ ἀνάστασι ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν νεκρῶν. Κατὰ τὴν ἀνάστασι αὐτή, ποὺ σχετίζεται μὲ τὴν ἔνδο-

ξη Δευτέρα Παρουσία τοῦ Κυρίου μας καὶ τὴν μέλλουσα Κρίσι, οἱ ἀσεβεῖς καὶ ἀμετανόητοι, κατὰ τὴν παροῦσα ζωή, θὰ βρεθοῦν, μὲ τὰ ἀναστημένα σώματά τους, πνευματικῶς νεκροὶ καὶ ἀμέτοχοι τῆς μέλλουσας αἰωνίου καὶ ἀϊδίου ζωῆς τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ. Ὅπως, δηλαδή, στὴν ἐπίγεια ζωή τους ἦταν νεκροί, ὡς πρὸς τὴν ὄντως ζωή, ἔτσι καὶ μετὰ τὸν βιολογικὸ θάνατό τους θὰ μεταβοῦν ἀπὸ τὸν πρόσκαιρο στὸν μόνιμο, αἰώνιο καὶ ἀδιάδοχο θάνατο.

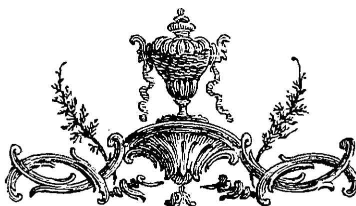
[4] Πρόκειται γιὰ τὴν ἀΐδια ἐνδοτριαδικὴ κίνησι τῶν Τριῶν θείων Προσώπων, καὶ εἰδικώτερα γιὰ τὴν ἀΐδια γέννησι τοῦ Υἱοῦ καὶ τὴν ἀΐδια ἐκπόρευσι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀπὸ τὸν Θεὸ Πατέρα. Ἐδῶ εἶναι προφανές, ὅτι ὁ Ἅγιος Θαλάσσιος παρουσιάζει τὸ σχετικὸ χωρίο τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, τὸ ὁποῖο ἔχει ὡς ἑξῆς: «*Διὰ τοῦτο Μονὰς ἀπ᾽ ἀρχῆς εἰς δυάδα κινηθεῖσα, μέχρι Τριάδος ἔστη. Καὶ τοῦτό ἐστιν ἡμῖν ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα· ὁ μὲν γὰρ γεννήτωρ καὶ προβολεύς, λέγω δὲ ἀπαθῶς καὶ ἀχρόνως καὶ ἀσωμάτως· τῶν δέ, τὸ μὲν γέννημα, τὸ δὲ πρόβλημα*». (ΑΓΙΟΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΘΕΟΛΟΓΟΣ, «Λόγος ΚΘ΄, Θεολογικὸς Γ΄», *PG* 36, 76A-C).

[5] Ἡ ἔννοια τοῦ ἀϊδίου διευκρινίστηκε στὸν προηγούμενο Τόμο. Βλ. ΑΓΙΟΣ ΜΑΞΙΜΟΣ Ο ΟΜΟΛΟΓΗΤΗΣ, «Ἑκατοντὰς πρώτη τῶν περὶ ἀγάπης κεφαλαίων», *Φιλοκαλία τῶν Ἱερῶν Νηπτικῶν*, Ἱ. Μονὴ Μπούρα 2012, τομ. Γ΄, σ. 50, σχόλ. 4.

[6] Πρόκειται γιὰ τὴν ἀϊδιότητα τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ.

[7] Ἡ ἐκπόρευσι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δὲν ἀκολουθεῖ τὴν γέννησι τοῦ Υἱοῦ, ἀλλά, ὡς ἀΐδια, εἶναι ἅμα, ἀπὸ τὴν ἴδια ἀΐδια αἰτία τοῦ Θεοῦ Πατέρα.

[8] Ἐδῶ πρόκειται γιὰ τὸ ἀκατάληπτο ἀπὸ τὸν ἀνθρώπινο νοῦ μυστήριο τῆς μιᾶς Τριαδικῆς Θεότητος. Ὁ Τριαδικὸς Θεὸς ὑπάρχει ὡς ἡ ἀπόλυτη Μονάδα τῆς Θεότητας, ἡ ὁποία ὅμως παραδόξως ὑφίσταται ἐν Τριάδι στὰ σαφῶς διακριτὰ καὶ ἀσυγχύτως ὑπάρχοντα θεῖα Πρόσωπα, τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

ΑΓΙΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ

οὗ ἡ μνήμη ἐν μηνὶ Δεκεμβρίῳ δ'

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΙ

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ

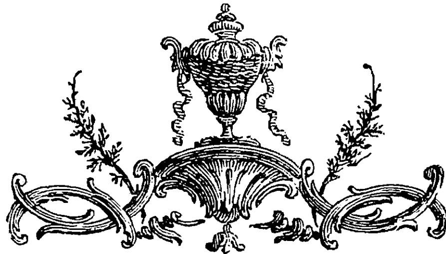
ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ὁ ἐν Ἁγίοις Πατὴρ ἡμῶν Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, ὁ διὰ τὴν χρυσαυγίζουσαν αὐτοῦ τῆς διδασκαλίας χάριν, ἐπικληθεὶς χρυσοῤῥόας, ἦν ἐπὶ Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου κατὰ τὸ ἑπτακοσιοστὸν τριακοστὸν ἔτος. Μοῦσα δὲ ἱερὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας χρηματίσας, πάμπολα συγγράμματα αὐτῇ καταλέλοιπε, ἡδονῆς ἀφάτου, καὶ πνευματικῆς χάριτος ἀποστάζοντα. Οἷς, καὶ τὸν παρόντα λόγον ὑπάρχοντα ἐναρίθμιον, ἐνταῦθα τεθείκαμεν, ὡς πάμπολυ συντελοῦντα εἰς τὴν προκειμένην τῆς βίβλου ὑπόθεσιν, καὶ τοῖς εἰδέναι ποθοῦσι τὴν τοὺς πολλοὺς λανθάνουσαν γνῶσιν τῶν ἀρετῶν καὶ κακιῶν χρειωδέστατον. Τίνες τε γάρ, καὶ ὅσαι, καὶ εἰς ὅσας διαιροῦνται κατ᾽ εἶδος, καὶ γένος σαφῶς ἐκδιδάσκει, καὶ ὅπως ἂν ἔχοι τις ἐκείνων μὲν ἐν κτή-

Ὁ Πατὴρ ἡμῶν, μεταξὺ τῶν Ἁγίων, Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, ὁ ὁποῖος ὀνομάσθηκε χρυσορρόας, [αὐτός, ποὺ ἀναβλύζει χρυσό], ἕνεκα τῆς λαμπρῆς, σὰν τὸ χρυσάφι, Χάριτος τῆς διδασκαλίας του, ἔζησε ἐπὶ Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου κατὰ τὸ ἔτος 730. Καθὼς χρημάτισε ἱερὰ μοῦσα, [ὑμνογραφικὴ ἰδιοφυΐα], τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ἔχει ἀφήσει [ἱερὰ παρακαταθήκη] σ᾽ Αὐτὴν πάμπολα συγγράμματα, τὰ ὁποῖα ἀποστάζουν ἄφατο ἡδονὴ καὶ πνευματικὴ Χάρι. Ἀπ᾽ αὐτά, τὸν παρόντα λόγο, ὁ ὁποῖος συγκαταλέγεται καὶ μεταξὺ αὐτῶν, ἔχομε τοποθετήσει ἐδῶ, διότι πάρα πολὺ συντελεῖ στὸν ἐπιδιωκόμενο σκοπὸ τοῦ βιβλίου [τῆς Φιλοκαλίας, δηλαδή, στὸ σκοπὸ τῆς σωτηρίας] καὶ [εἶναι] χρησιμώτατος σ᾽ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ποθοῦν νὰ γνωρίσουν τὴν γνῶσι τῶν ἀρετῶν καὶ τῶν κακιῶν, ἡ ὁποία διαφεύγει τῆς ἀντιλήψεως τῶν περισσοτέρων. Διότι διδάσκει μὲ σαφήνεια καὶ ποιὲς [εἶναι οἱ ἀρετὲς καὶ οἱ κακίες] καὶ πόσες καὶ σὲ ποιὲς διαιροῦνται κατὰ τὸ εἶδος καὶ τὸ γένος [τους] καὶ πῶς εἶναι δυνατὸν κανεὶς νὰ ἀποκτήσῃ μὲν

σει, τούτων δ᾽ ἐν ἀποκτήσει γενέσθαι. Καὶ ὅλως Λυδία λίθος ἐστί, τὸ δόκιμον χρυσίον τῶν ἀρετῶν, καὶ τὸ ὑπόχαλκον τῶν κακιῶν ἐπιστημονικῶς διακρίνουσα, ὥστε ὁ τὴν γνῶσιν αὐτοῦ ἀκριβῶς ἐναποταμιεύσας τῷ στήθει, ἐπιστήμων ἔσεται πάντων ἐν βραχεῖ πασῶν ἁπαξαπλῶς τῶν ἀρετῶν, καὶ παθῶν.

ἐκεῖνες [τὶς ἀρετές], καὶ νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ αὐτές, [δηλαδή, τὶς κακίες]. Καὶ ἐντελῶς [ὁ λόγος αὐτὸς] εἶναι Λυδία λίθος, ἡ ὁποία διακρίνει μὲ ἐπιστημονικὴ ἀκρίβεια τὸ γνήσιο χρυσάφι τῶν ἀρετῶν καὶ τὸ κίβδηλο τῶν κακιῶν, ὥστε ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἀποταμίευσε μέσα στὴν καρδία [του] μὲ ἀκρίβεια τὴν σοφία αὐτοῦ [τοῦ λόγου], θὰ γίνῃ ἐν συντομίᾳ ἀκριβὴς γνώστης ὅλων καθ᾽ ὁλοκληρίαν τῶν ἀρετῶν καὶ τῶν παθῶν.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ

ΛΟΓΟΙ

Ι

ΛΟΓΟΣ ΨΥΧΩΦΕΛΗΣ ΚΑΙ ΘΑΥΜΑΣΙΟΣ

[1.] Ἰστέον οὖν, ὅτι διπλοῦς ἐστιν ὁ ἄνθρωπος, ἤγουν ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος, καὶ διπλᾶς ἔχει καὶ τὰς αἰσθήσεις, διπλᾶς καὶ τὰς τούτων ἀρετάς. Καὶ πέντε μέν εἰσι τῆς ψυχῆς, καὶ πέντε τοῦ σώματος. Καὶ αἱ μὲν ψυχικαὶ αἰσθήσεις, ἃς καὶ δυνάμεις αὐτὰς οἱ σοφοὶ λέγουσιν, εἰσὶν αὗται· νοῦς, διάνοια, δόξα, φαντασία, καὶ αἴσθησις. Αἱ δὲ σωματικαί εἰσιν αὗται· ὅρασις, ὄσφρησις, ἀκοή, γεῦσις, καὶ ἀφή. Ἔνθεν τοι, διπλαῖ τούτων αἱ ἀρεταί, διπλαῖ καὶ αἱ κακίαι. Ὥστε ἀναγκαῖόν ἐστιν εἰδέναι σαφῶς πάντα ἄνθρωπον, πόσαι μέν εἰσι ψυχικαὶ ἀρεταί, πόσαι δὲ σωματικαί. Καὶ ποῖα αὖθις εἰσὶ τὰ ψυχικὰ πάθη, ποῖα δὲ τὰ σωματικά. [2.] Καὶ ψυχικὰς μὲν ἀρετὰς λέγο-

1. Πρέπει, πράγματι, νὰ γνωρίζωμε, ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι διπλός, δηλαδή, [ἀποτελεῖται] ἀπὸ ψυχὴ καὶ ἀπὸ σῶμα καὶ ἔχει διπλὲς καὶ τὶς αἰσθήσεις, διπλὲς καὶ τὶς ἀρετὲς αὐτῶν. Καὶ πέντε μὲν εἶναι [οἱ αἰσθήσεις] τῆς ψυχῆς καὶ πέντε τοῦ σώματος. Καὶ οἱ μὲν ψυχικὲς αἰσθήσεις, τὶς ὁποῖες οἱ σοφοὶ τὶς ὀνομάζουν καὶ δυνάμεις, εἶναι αὐτές: ὁ νοῦς, ὁ λογισμός, τὸ φρόνημα, ἡ φαντασία καὶ ἡ αἴσθησι. Οἱ δὲ σωματικὲς [αἰσθήσεις] εἶναι αὐτές: ἡ ὅρασι, ἡ ὄσφρησι, ἡ ἀκοή, ἡ γεῦσι καὶ ἡ ἀφή. Γιὰ τοῦτο [εἶναι] διπλὲς καὶ οἱ ἀρετές τους, διπλὲς καὶ οἱ κακίες τους. Ὥστε εἶναι ἀναγκαῖο νὰ γνωρίζῃ σαφῶς ὁ κάθε ἄνθρωπος, ἀφ᾽ ἑνὸς πόσες εἶναι οἱ ψυχικὲς ἀρετές, ἀφ᾽ ἑτέρου πόσες οἱ σωματικές. Καὶ πάλι, ποῖα εἶναι τὰ ψυχικὰ πάθη, ποῖα δὲ τὰ σωματικά.

2. Καὶ ψυχικὲς μὲν ἀρετὲς λέγο-

μεν εἶναι προηγουμένως, τὰς γενικωτάτας τέσσαρας ταύτας, αἵτινές εἰσιν· ἀνδρεία, φρόνησις, σωφροσύνη, καὶ δικαιοσύνη. Καὶ ἐκ τούτων ἀποτίκτονται αἱ ψυχικαὶ ἀρεταί, πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη[1], προσευχή, ταπείνωσις, πραότης, μακροθυμία, ἀνεξικακία, χρηστότης, ἀοργησία, γνῶσις θεία, τὸ ἄθυμον [recte: εὔθυμον][α'], τὸ ἁπλοῦν, τὸ ἀτάραχον, τὸ ἀνυπόκριτον, τὸ ἄτυφον, τὸ ἀνυπερήφανον, τὸ ἄφθονον, τὸ ἄδολον, τὸ ἀφιλάργυρον, τὸ συμπαθές, τὸ ἐλεημονητικόν, τὸ μεταδοτικόν, τὸ ἄφοβον, τὸ ἄλυπον, τὸ κατανυκτικόν, τὸ αἰδεστικόν, ἡ εὐλάβεια, ἡ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ἔφεσις, ἡ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ὄρεξις, ἡ τῆς υἱοθεσίας ἐπιθυμία. [3.] Ἀρεταὶ δὲ σωματικαὶ αὗται· μᾶλλον δὲ ἐργαλεῖα ἀρετῶν, ἐν γνώσει, καὶ κατὰ Θεὸν γινόμεναι, ἔξω δὲ πάσης ὑποκρίσεως, καὶ ἀνθρωπαρεσκείας, εἰς προκοπὴν ταπεινώσεως, καὶ ἀπαθείας φέρουσαι τὸν ἄνθρωπον. Ἐγκράτεια, νηστεία, πεῖνα, δίψα, ἀγρυπνία, στάσις πάννυχος, κάμψις γονά-

με, κατ᾽ ἀρχάς, ὅτι εἶναι, αὐτὲς οἱ τέσσερες περισσότερο γενικὲς [ἀρετές], οἱ ὁποῖες εἶναι: ἡ ἀνδρεία, ἡ φρόνησι, ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ δικαιοσύνη. Καὶ ἀπὸ αὐτὲς γεννῶνται οἱ ψυχικὲς ἀρετές, [δηλαδή], ἡ πίστι, ἡ ἐλπίδα, ἡ ἀγάπη, ἡ προσευχή, ἡ ταπείνωσι, ἡ πραότητα, ἡ μακροθυμία, ἡ ἀνεξικακία, ἡ χρηστότητα, ἡ ἀοργησία, ἡ θεία γνῶσι, [ἡ κατάστασι] τῆς εὐθυμίας [τῆς πνευματικῆς χαρᾶς], τῆς ἁπλότητος, τῆς ἀταραξίας [τῆς πραότητος], τῆς ἀνυποκρισίας [τῆς εὐθύτητος καὶ εἰλικρινείας], τῆς ἀπουσίας τῆς ἐπάρσεως, τῆς ἐλλείψεως τῆς ὑπερηφανίας, τῆς ἀπουσίας τοῦ φθόνου, τοῦ δόλου [ἢ] τῆς φιλαργυρίας, τῆς συμπαθείας, τῆς ἐλεημοσύνης, τῆς μεταδοτικότητος, τῆς ἀφοβίας, τῆς ἀπουσίας τῆς λύπης, τῆς κατανύξεως, τῆς σεμνότητος, τῆς εὐλαβείας, ἡ ἔφεσι γιὰ τὰ μέλλοντα ἀγαθά, ὁ πόθος τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ἡ ἐπιθυμία τῆς υἱοθεσίας.

3. Σωματικὲς δὲ ἀρετὲς [εἶναι] αὐτές: ἢ μᾶλλον ἐργαλεῖα τῶν ἀρετῶν, οἱ ὁποῖες ὁδηγοῦν τὸν ἄνθρωπο σὲ αὔξησι τῆς ταπεινώσεως καὶ τῆς ἀπαθείας, ὅταν ἐκτελοῦνται ἐν γνώσει καὶ κατὰ Θεόν, [σύμφωνα μὲ τὸ θέλημά Του] καὶ ἔξω ἀπὸ κάθε ὑποκρισία καὶ ἀνθρωπαρέσκεια. [Αὐτὲς εἶναι]: ἡ ἐγκράτεια, ἡ νηστεία, ἡ πεῖνα, ἡ δίψα, ἡ ἀγρυπνία, ἡ ὁλονύκτια στάσι [στὴν προσευχή], ἡ συνεχὴς κάμψι τῶν γονάτων [οἱ μετά-

των συνεχής, ἀλουσία, μονοχιτωνία, ξηροφαγία, βραδυφαγία, ὑδροποσία, χαμευνία, πτωχεία, ἀκτημοσύνη, τὸ αὐχμηρόν, τὸ ἀκαλλώπιστον, τὸ ἀφίλαυτον, τὸ μεμονωμένον, τὸ ἥσυχον, τὸ ἀπρόϊτον, τὸ ἐνδεές, τὸ αὔταρκες, τὸ σιωπηλόν, τὸ ταῖς οἰκείαις χερσὶν ἐργόχειρον μετέρχεσθαι καὶ πᾶσα κακοπάθεια, καὶ ἄσκησις σωματική, καὶ ἄλλα τοιαῦτα, ἅπερ ἅπαντα τοῦ σώματος εὐρωστοῦντος, καὶ ὑπὸ τῶν σαρκικῶν παθῶν ὀχλουμένου, ἀναγκαιότατα τυγχάνουσι, καὶ ὠφελιμώτατα. Ἀσθενοῦντος δέ, καὶ Θεοῦ βοηθείᾳ, τούτων περιγενομένου, οὐ τοσοῦτον ἀναγκαῖά εἰσιν, ὡς τῆς ἁγίας ταπεινώσεως, καὶ εὐχαριστίας πάντα ἀναπληρούσης.

[4.] Ὀφείλομεν οὖν εἰπεῖν καὶ περὶ τῶν ψυχικῶν, καὶ σωματικῶν κακιῶν, ἤγουν παθῶν. Καὶ ψυχικὰ μέν εἰσι πάθη ταῦτα· λήθη, ῥαθυμία καὶ ἄγνοια, ὑφ᾽ ὧν δηλαδὴ τῶν τριῶν τούτων ὁ ὀφθαλμὸς τῆς ψυχῆς, εἴτε [recte: ἤτοι] ὁ νοῦς, σκοτιζόμενος, κυριεύεται ὑπὸ πάν-

νοιες], ἡ ἀλουσία, ἡ κατοχὴ ἑνὸς μόνον ἐνδύματος, ἡ ξηροφαγία, ἡ βραδυφαγία, [δηλαδή, τὸ νὰ μὴ τρώγῃ κανεὶς συχνά], ἡ ὑδροποσία [τὸ νὰ πίνῃ κανεὶς μόνο νερό], ἡ χαμευνία [νὰ κοιμᾶται κάτω], ἡ πτωχεία, ἡ ἀκτημοσύνη, ἡ ἐν αὐστηρότητι διαβίωσι [σκληραγωγία], ἡ ἀποφυγὴ τοῦ καλλωπισμοῦ, ἡ ἀποβολὴ τῆς φιλαυτίας, ἡ μόνωσι, ἡ ἡσυχία, τὸ νὰ μὴν ἐξέρχεται κανεὶς ἔξω [ἀπὸ τὸ κελλί του ἢ τὸ Μοναστήρι του], ἡ στέρησι, ἡ αὐτάρκεια, ἡ σιωπή, τὸ νὰ μετέρχεται κανεὶς μὲ τὰ χέρια του ἐργόχειρο καὶ κάθε κακοπάθεια καὶ σωματικὴ ἄσκησι, καὶ ἄλλα αὐτοῦ τοῦ εἴδους, τὰ ὁποῖα βέβαια, ὅταν τὸ σῶμα εἶναι εὔρωστο [ὑγιὲς καὶ δυνατὸ] καὶ ἐνοχλῆται ἀπὸ τὰ σαρκικὰ πάθη, εἶναι ἀναγκαιότατα καὶ ὠφελιμώτατα. Ὅταν, ὅμως, ἀσθενῇ καὶ μὲ τὴν βοήθεια τοῦ Θεοῦ, ὑπερέβη [ξεπέρασε] αὐτὰ [τὰ πάθη], δὲν εἶναι τόσο ἀναγκαῖα [τὰ σωματικὰ ἀγωνίσματα], διότι ἡ ἁγία ταπείνωσι καὶ ἡ εὐχαριστία ἀναπληρώνει τὰ πάντα.

4. Ὀφείλομε, λοιπόν, νὰ ποῦμε καὶ περὶ τῶν ψυχικῶν καὶ σωματικῶν κακιῶν, δηλαδή, τῶν παθῶν. Καὶ ψυχικὰ μὲν πάθη εἶναι αὐτά: ἡ λήθη, ἡ ῥαθυμία καὶ ἡ ἄγνοια, ἀπὸ τὰ ὁποῖα, δηλαδή, ἀπὸ τὰ τρία αὐτά, ἐπειδὴ σκοτίζεται ὁ ὀφθαλμὸς τῆς ψυχῆς, δηλαδή, ὁ νοῦς, κυριεύεται ἀπὸ ὅλα

των τῶν παθῶν, ἅτινά εἰσι ταῦτα· ἀσέβεια, κακοδοξία, ἤγουν πᾶσα αἵρεσις, βλασφημία, θυμός, ὀργή, πικρία, ὀξυχολία, μισανθρωπία, μνησικακία, καταλαλιά, κατάκρισις, λύπη ἄλογος, φόβος, δειλία, ἔρις, ζῆλος, φθόνος, κενοδοξία, ὑπερηφανία, ὑπόκρισις, ψεῦδος, ἀπιστία, πλεονεξία, φιλοϋλία, προσπάθεια, σχέσις γηΐνων πραγμάτων, ἀκηδία, μικροψυχία, ἀχαριστία, γογγυσμός, τύφος, οἴησις, σοβαρότης, ἀλαζονία, φιλαρχία, ἀνθρωπαρέσκεια, δολιότης, ἀναίδεια, ἀναισθησία, κολακεία, ὑπουλότης, εἰρωνεία, διψυχία, αἱ συγκαταθέσεις τῶν ἁμαρτημάτων ἐκ τοῦ παθητικοῦ μέρους, καὶ ἡ συνεχὴς τούτων μελέτη· πλάνη λογισμῶν, φιλαυτία, ἡ τῶν κακῶν γεννήτρια, καὶ ἡ ῥίζα πάντων τῶν κακῶν, φιλαργυρία[2]*· κακοήθειά τε, καὶ πονηρία. [5.] Σωματικὰ δὲ πάθη, γαστριμαργία, λαιμαργία, τρυφή, μέθη, λαθροφαγία, φιληδονία ποικίλη, πορνεία, μοιχεία, ἀσέλγεια, ἀκαθαρσία, αἱμομιξία, παιδοφθορία, κτηνοβατία, ἐπι-*

τὰ πάθη, τὰ ὁποῖα εἶναι αὐτά: ἡ ἀσέβεια, ἡ κακοδοξία, δηλαδὴ κάθε αἵρεσι, ἡ βλασφημία, ὁ θυμός, ἡ ὀργή, ἡ πικρία [ἡ φαρμακερὴ συμπεριφορά], ἡ ὀξυθυμία, ἡ μισανθρωπία, ἡ μνησικακία, ἡ καταλαλιά, ἡ κατάκρισι, ἡ παράλογος λύπη, ὁ φόβος, ἡ δειλία, ἡ φιλονεικία, ἡ ζηλοτυπία, ὁ φθόνος, ἡ κενοδοξία, ἡ ὑπερηφάνια, ἡ ὑποκρισία, τὸ ψεῦδος, ἡ ἀπιστία, ἡ πλεονεξία, ἡ ἀγάπη πρὸς τὰ ὑλικά, ἡ προσκόλλησι μὲ πάθος σὲ κάτι, ἡ σχέσι μὲ τὰ γήϊνα πράγματα, ἡ ἀκηδία, ἡ μικροψυχία, ἡ ἀχαριστία, ὁ γογγυσμός, ἡ ματαιοδοξία, ἡ ἔπαρσι, ἡ ὑπεροψία, ἡ ἀλαζονεία, ἡ φιλαρχία, ἡ ἀνθρωπαρέσκεια, ἡ δολιότης, ἡ ἀναίδεια, ἡ ἀναισθησία, ἡ κολακεία, ἡ ὑπουλότης, ἡ εἰρωνεία, ἡ διβουλία, οἱ συγκαταθέσεις στὰ ἁμαρτήματα, [ποὺ προέρχονται] ἀπὸ τὸ παθητικὸ μέρος [τῆς ψυχῆς][1] καὶ ἡ συνεχὴς μελέτη αὐτῶν· ἡ πλάνη τῶν λογισμῶν, ἡ φιλαυτία, [δηλαδή], ἡ μητέρα τῶν κακῶν καὶ ἡ φιλαργυρία, ἡ ρίζα ὅλων τῶν κακῶν. Ἐπίσης ἡ κακοήθεια καὶ ἡ πονηρία.

5. Σωματικὰ δὲ πάθη [εἶναι] ἡ γαστριμαργία, ἡ λαιμαργία, ἡ τρυφή, ἡ μέθη, ἡ λαθροφαγία, ἡ ποικιλόμορφη φιληδονία, ἡ πορνεία, ἡ μοιχεία, ἡ ἀσέλγεια, ἡ ἀκαθαρσία, ἡ αἱμομιξία, ἡ παιδοφθορία, ἡ κτηνοβασία, οἱ κακὲς ἐπιθυ-

θυμίαι κακαὶ καὶ πάντα τὰ παρὰ φύσιν αἰσχρὰ πάθη. Κλεψία, ἱεροσυλία, ληστεία, φόνος, ἡ πᾶσα σωματικὴ ἄνεσις, καὶ ἀπόλαυσις τῶν θελημάτων τῆς σαρκός, ὑγιαίνοντος μᾶλλον τοῦ σώματος· μαντεῖαι, μαγεῖαι, οἰωνισμοί, κληδονισμοί, φιλοκοσμίαι, περπερεῖαι, βλακεῖαι, καλλωπισμοί, ἐπιτρίμματα προσώπων, ἡ κατάκριτος ἀργία, μετεωρισμοί, κυβεῖαι, ἡ ἐμπαθὴς τῶν τοῦ κόσμου ἡδέων παράχρησις· ἡ φιλοσώματος ζωή, ἥτις παχύνουσα τὸν νοῦν, γεώδη καὶ κτηνώδη τοῦτον ἀποτελεῖ, καὶ οὐδέποτε πρὸς Θεόν, καὶ τὴν τῶν ἀρετῶν ἐργασίαν ἀνανεῦσαι ἐᾷ. [6.] Ῥίζαι δὲ τούτων πάντων τῶν παθῶν, καὶ ὡς ἂν εἴποι τις πρωταίτιαι, φιληδονία, φιλοδοξία, καὶ φιλαργυρία, ἀφ᾽ ὧν ἀποτίκτεται πᾶν κακόν. Οὐχ ἁμαρτάνει δὲ ὁ ἄνθρωπος οὐδεμίαν ἁμαρτίαν, εἰμὴ πρότερον οἱ κραταιοὶ οὗτοι γίγαντες, καθὼς φησὶν ὁ ἐν ἀσκηταῖς σοφώτατος Μάρκος, περιγένωνται, καὶ κατακυριεύσωσιν. Ἤτοι λήθη, ῥαθυμία, καὶ ἄγνοια. [7.] Ταύ-

μίες καὶ ὅλα τὰ παρὰ φύσιν αἰσχρὰ πάθη. [Ἐπίσης] ἡ κλοπή, ἡ ἱεροσυλία, ἡ ληστεία, ὁ φόνος, ἡ κάθε σωματικὴ ἄνεσι καὶ ἀπόλαυσι τῶν θελημάτων τῆς σαρκός, ἐνῶ μάλιστα ὑγιαίνει τὸ σῶμα. [Ἐπὶ πλέον] οἱ μαντεῖες, οἱ μαγεῖες, οἱ οἰωνισμοὶ [οἱ μαντεῖες ἀπὸ τὴν πτῆσι τῶν πουλιῶν], οἱ κληδονισμοὶ [οἱ ἐπὶ μαντείας παρατηρήσεις ἤχων καὶ ἐξηγήσεις σημείων], ἡ ἀγάπη γιὰ στολισμὸ καὶ ἐξωτερικὲς ἐπιδείξεις, οἱ μεγαλορρημοσύνες, οἱ ἠλιθιότητες, οἱ καλλωπισμοί, τὰ ψιμύθια [φτιασιδώματα] τοῦ προσώπου, ἡ ἀξιοκατάκριτη ὀκνηρία, οἱ μετεωρισμοὶ [τοῦ νοός][2], τὸ παίξιμο τυχερῶν παιγνιδιῶν, ἡ ἐμπαθὴς παράχρησι [κακὴ χρῆσι] τῶν τερπνῶν τοῦ κόσμου, ἡ φιλοσώματος ζωή, ἡ ὁποία μὲ τὸ νὰ παχαίνῃ τὸν νοῦ, τὸν καθιστᾶ γεώδη καὶ κτηνώδη, καὶ οὐδέποτε [τὸν] ἀφήνει νὰ σηκωθῇ ἐπάνω πρὸς τὸν Θεὸ και πρὸς τὴν ἐργασία τῶν ἀρετῶν.

6. Ρίζες δὲ ὅλων αὐτῶν τῶν παθῶν, καὶ ὅπως θὰ ἔλεγε κάποιος πρῶτες αἰτίες [εἶναι] ἡ φιληδονία, ἡ φιλοδοξία καὶ ἡ φιλαργυρία, ἀπὸ τὶς ὁποῖες γεννᾶται κάθε κακό. Δὲν διαπράττει, βέβαια, ὁ ἄνθρωπος καμία ἁμαρτία, ἐὰν προηγουμένως οἱ ἰσχυροὶ αὐτοὶ γίγαντες, ὅπως λέγει ὁ σοφώτατος ἀνάμεσα στοὺς ἀσκητὲς Μάρκος[α], δὲν ὑπερισχύσουν καὶ δὲν κατακυριεύσουν [τὸν ἄνθρωπο]. Δηλαδή, [αὐτοὶ εἶναι] ἡ λήθη, ἡ ῥαθυμία καὶ ἡ ἄγνοια.

τας δὲ ἀποτίκτει ἡδονή, καὶ ἄνεσις, καὶ τὸ ἀγαπᾶν τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὸν περισπασμόν. Πρωταίτιος δὲ τούτων ἁπάντων, καὶ οἷα μήτηρ κακίστη, ὡς προείρηται, ἡ φιλαυτία, ἤγουν ἡ ἄλογος φιλία τοῦ σώματος, καὶ ἐμπαθὴς προσπάθεια. Διάχυσις δὲ καὶ ἔκλυσις νοός, μετὰ εὐτραπελίας, καὶ αἰσχρολογίας, πολλῶν κακῶν καὶ πτωμάτων πρόξενοι, ὡς ἡ παῤῥησία καὶ ὁ γέλως. Πρὸς τούτοις δὲ πᾶσι, χρὴ γινώσκειν ὡς ποικίλη τίς ἐστι, καὶ πολύτροπος ἡ ἐμπαθὴς φιληδονία καὶ πολλαὶ αἱ ἀπατῶσαι τὴν ψυχὴν ἡδοναί, ὅταν μὴ νήφουσα πρὸς Θεὸν ἔῤῥωται τῷ θείῳ φόβῳ· καὶ τῇ τοῦ Χριστοῦ ἀγάπῃ, τῆς τῶν ἀρετῶν ἐργασίας ἐπιμελουμένη. Μυρίαι γὰρ φέρονται ἡδοναὶ πρὸς ἑαυτὰς ἕλκουσαι τοὺς τῆς ψυχῆς ὀφθαλμούς· αἱ τῶν σωμάτων, αἱ τῶν χρημάτων, αἱ τῆς τρυφῆς, αἱ τῆς δόξης, αἱ τῆς ῥαθυμίας, αἱ τῆς ὀργῆς, αἱ τῆς δυναστείας, αἱ τῆς φιλαργυρίας, αἱ τῆς πλεονεξίας. Καὶ φαίνονται ἐν ἀπάτῃ λαμπρὰς ἔχου-

7. Αὐτὲς δὲ τὶς γεννᾶ ἡ ἡδονὴ καὶ ἡ ἄνεσι καὶ τὸ νὰ ἀγαπᾷ [κανεὶς] τὴν δόξα τῶν ἀνθρώπων καὶ τὸν περισπασμό. Πρώτη αἰτία, βέβαια, ὅλων αὐτῶν καὶ τρόπον τινὰ πολὺ κακὴ μητέρα, ὅπως προηγουμένως ἔχει λεχθῆ, [εἶναι] ἡ φιλαυτία, δηλαδή, ἡ παράλογη ἀγάπη τοῦ σώματος καὶ ἡ ἐμπαθὴς προσκόλλησι [σ᾽ αὐτό]. Ἡ διάχυσι δὲ καὶ ἡ ἔκλυσι [ἡ ἐκτροπὴ] τοῦ νοὸς μὲ εὐτραπελία [ἀστειολογία] καὶ αἰσχρολογία [γίνονται] πρόξενοι πολλῶν κακῶν καὶ πτώσεων, καθὼς ἡ παρρησία καὶ ὁ γέλωτας. Ἐπὶ πλέον δὲ μὲ ὅλα αὐτά, πρέπει νὰ γνωρίζωμε, πόσο πολὺ ποικιλόμορφη εἶναι καὶ [πόσο] πολυμήχανη [εἶναι] ἡ ἐμπαθὴς φιληδονία καὶ [ὅτι εἶναι] πολλὲς οἱ ἡδονές, οἱ ὁποῖες ἐξαπατοῦν τὴν ψυχή, ὅταν δὲν ἐνδυναμώνεται μὲ τὸν θεῖο φόβο, μὲ τὸ νὰ κρατᾷ νῆψι σχετικὴ πρὸς τὸν Θεὸ καὶ μὲ τὸ νὰ ἐπιμελῆται, διὰ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ, τὴν ἐργασία τῶν ἀρετῶν. Διότι μύριες ἐμφανίζονται οἱ ἡδονές, οἱ ὁποῖες παρασύρουν πρὸς τὸν ἑαυτόν τους τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς· [δηλαδή, οἱ ἡδονὲς] τῶν σωμάτων, οἱ τῶν χρημάτων, οἱ τῆς ἀπολαύσεως, οἱ τῆς δόξης, οἱ τῆς ῥαθυμίας, οἱ τῆς ὀργῆς, οἱ τῆς ἐξουσίας, οἱ τῆς φιλαργυρίας, οἱ τῆς πλεονεξίας. Καὶ φαίνονται [αὐτὲς οἱ ἡδονὲς], μὲ ἀπατηλὸ τρόπο, ὅτι ἔχουν λαμπρὲς

σαι τὰς ὄψεις, καὶ ἐπεράστους, ἱκανὰς ἐπισπάσασθαι τοὺς περὶ ταῦτα ἐπτοημένους, καὶ μὴ σφόδρα τῆς ἀρετῆς ἐρῶντας, καὶ τὴν ταύτης ὑπομένοντας σκληρότητα. Καὶ πᾶσα δὲ σχέσις γηΐνη, καὶ ἡ πρός τι τῶν ὑλικῶν προσπάθεια ἡδονὴν καὶ τέρψιν ποιεῖ τῷ προσπαθοῦντι, καὶ ἀνόνητον καὶ βλαβερὸν τὸ τῆς ψυχῆς ἐπιθυμητικὸν ἐμπαθῶς ἐν τούτῳ δεικνύει· ὡς τούτου ἕνεκεν θυμῷ καὶ ὀργῇ, λύπη τε, καὶ μνησικακίᾳ τῇ τοῦ ποθουμένου ἀποστερήσει, τὸν ἡττώμενον καθυποβάλλεσθαι. Εἰ δὲ μετὰ τῆς προσπαθείας, καὶ μικρά τις ἐπικρατήσῃ συνήθεια, ἀναισθήτως, φεῦ! καὶ ἀνιάτως μέχρι τέλους τῆς ἀλόγου προσπαθείας ἔχεσθαι διὰ τῆς ἐνταῦθα κεκρυμμένης ἡδονῆς, τὸν ἁλόντα παρασκευάζει. Πολυσχιδὴς γάρ ἐστιν ἡ τῆς ἐπιθυμίας ἡδονή, ὡς προείρηται, καὶ οὐ μόνον ἐν τῇ πορνείᾳ, καὶ τῇ ἄλλῃ σωματικῇ ἀπολαύσει ἀποπληροῦται, ἀλλὰ καὶ τοῖς λοιποῖς πάθεσιν. Ἐπεὶ σωφροσύνη, οὐ τοῦτο μόνον ἐστί, τὸ πορνείας ἀπέ-

τὶς ὄψεις [τους] καὶ ἀξιαγάπητες, ἱκανὲς νὰ προσελκύσουν ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι συγκινοῦνται, ὅσον ἀφορᾶ αὐτὰ καὶ δὲν ἀγαποῦν σφοδρὰ τὴν ἀρετὴ καὶ δὲν ὑπομένουν τὴν σκληρότητά της. Ἐπίσης δὲ κάθε γήϊνη σχέσι καὶ ἡ προσπάθεια [ἢ προσκόλλησι] πρὸς κάτι ἀπὸ τὰ ὑλικά, προκαλεῖ ἡδονὴ καὶ ἀπόλαυσι σ᾽ ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος προσκολλᾶται [σ᾽ αὐτὸ τὸ ὑλικὸ πρᾶγμα] καὶ ἀποδεικνύει, ὅτι εἶναι ἀνώφελο καὶ βλαβερὸ τὸ ἐπιθυμητικὸ [μέρος] τῆς ψυχῆς, [ὅταν προσκολλᾶται] ἐμπαθῶς πρὸς αὐτό· ἐπειδή, ἐξ αἰτίας του, [κάνει] ἐκεῖνον, ποὺ νικᾶται, [ποὺ λυπᾶται] ἀπὸ τὴν στέρησι αὐτοῦ, τὸ ὁποῖο ἐπιθυμεῖ, νὰ ὑποτάσσεται στὸν θυμὸ καὶ στὴν ὀργή, ἀκόμη στὴν λύπη καὶ στὴν μνησικακία. Ἐάν, βέβαια, μαζὶ μὲ τὴν [ἐμπαθῆ] προσκόλλησι, ἐπικρατήσῃ καὶ κάποια μικρὴ συνήθεια, ἀλλοίμονο! [τότε], κάνει ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος κατελήφθη [ἀπ᾽ αὐτὴν τὴν συνήθεια], νὰ ἀκολουθῇ μέχρι τέλους ἀναισθήτως [χωρὶς νὰ τὸ ἀντιλαμβάνεται] καὶ ἀθεράπευτα τὴν παράλογη προσπάθεια, μέσῳ τῆς ἡδονῆς, ποὺ εἶναι κρυμμένη ἐδῶ [στὴν ἐμπαθῆ προσκόλλησι]. Εἶναι, βέβαια, πολυσχιδὴς [πολυειδὴς] ἡ ἡδονὴ τῆς ἐπιθυμίας, ὅπως ἔχει εἰπωθῇ προηγουμένως, καὶ δὲν ἐκπληρώνεται μόνον στὴν πορνεία

χεσθαι, καὶ τῶν ὑπογαστρίων ἡδονῶν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν λοιπῶν ἡδονῶν ἐκτὸς εἶναι. Ἔνθεν ὁ φιλοχρηματίας, καὶ ὁ φιλαργυρίας καὶ ὁ πλεονεξίας ἐρῶν, ἀκόλαστος. Ὥσπερ γὰρ ἐκεῖνος σωμάτων ἐρᾷ, οὕτω καὶ οὗτος χρημάτων. Μᾶλλον δὲ οὗτος ἀκολαστότερος, ὅσῳ οὐδὲ τοσαύτην ἔχει βίαν τὴν ἐκ τῆς φύσεως συνωθοῦσαν αὐτῷ. Καὶ γὰρ ἀμαθὴς ἡνίοχος ἐκεῖνος ἂν ὡς ἀληθῶς, καὶ μάλιστα λέγοιτο, οὐχ ὁ τὸν σκληρόν, καὶ δυσήνιον μὴ κατέχων ἵππον, ἀλλ᾽ ὁ τὸν ἥμερον, καὶ ἐπιεικέστερον μὴ δυνάμενος ὑποτάξαι. Καὶ δῆλόν ἐστι πανταχόθεν, ὡς περιττὴ καὶ οὐ κατὰ φύσιν ἐστὶν ἡ τῶν χρημάτων ἐπιθυμία, ἅτε μὴ ἐκ φύσεως τὴν βίαν ἔχουσα, ἀλλ᾽ ἐκ μοχθηρᾶς προαιρέσεως· διὸ καὶ ἀσύγγνωστα ἁμαρτάνει ὁ ταύτῃ ἑκὼν ἡττώμενος. Ὥστε χρὴ σαφῶς ἐπιγινώσκειν ἡμᾶς, ὅτι οὐκ εἰς τρυφὴν μόνον καὶ τὴν τῶν σωμάτων ἀπόλαυσιν ἡ φιληδονία ὁρίζεται, ἀλλ᾽ ἐν παντὶ τρόπῳ, καὶ πράγματι, προαιρέσει ψυχῆς ἀγαπωμένῳ, καὶ προ-

καὶ σὲ ἄλλες σωματικὲς ἀπολαύσεις, ἀλλὰ καὶ στὰ ὑπόλοιπα πάθη. Ἐπειδὴ σωφροσύνη δὲν εἶναι μόνον αὐτό, [δηλαδή], τὸ νὰ ἀπέχῃ [κανεὶς] ἀπὸ τὴν πορνεία καὶ τὶς ὑπογάστριες ἡδονές, ἀλλὰ νὰ εἶναι ἐκτὸς καὶ ἀπὸ τὶς ὑπόλοιπες ἡδονές. Ὡς ἐκ τούτου, ἐκεῖνος, ποὺ ἀγαπᾶ τὴν φιλοχρηματία καὶ τὴν φιλαργυρία καὶ τὴν πλεονεξία, [εἶναι] ἀκόλαστος. Διότι, ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖνος [ὁ προηγούμενος] ἔχει ἔρωτα πρὸς τὰ σώματα, ἔτσι καὶ αὐτὸς [ἔχει ἔρωτα] πρὸς τὰ χρήματα. Μᾶλλον δὲ αὐτὸς [ὁ δεύτερος, εἶναι] περισσότερο ἀκόλαστος, καθόσον δὲν ἔχει τόσο μεγάλη τὴν βία, τὴν [προερχομένη] ἐκ τῆς φύσεως, ἡ ὁποία νὰ τὸν σπρώχνῃ [σ᾽ αὐτὰ τὰ πάθη]. Διότι, βέβαια, ἀμαθὴς ἡνίοχος θὰ λεγόταν, πράγματι, καὶ κατ᾽ ἐξοχήν, ὄχι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν συγκρατεῖ τὸ σκληρὸ καὶ ἀνυπότακτο ἄλογο, ἀλλὰ ἐκεῖνος, ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ ὑποτάξῃ τὸ ἥμερο καὶ ἠπιότερο. Καὶ εἶναι πρόδηλο ἀπὸ παντοῦ, πόσο εἶναι περιττὴ καὶ ὄχι σύμφωνα μὲ τὴν φύσι ἡ ἐπιθυμία τῶν χρημάτων, ἐπειδὴ δὲν βιάζεται ἀπὸ τὴν φύσι, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν κακὴ προαίρεσι [τοῦ ἀνθρώπου]. Γι᾽ αὐτὸ καὶ ἁμαρτάνει ἀσυγχώρητα ἐκεῖνος, ποὺ νικᾶται ἑκουσίως ἀπ᾽ αὐτή, [δηλαδή, τὴν φιλοχρηματία]. Ὥστε πρέπει ἐμεῖς νὰ ἀντιλαμβανώμεθα σαφῶς, ὅτι ἡ φιληδονία δὲν περιορίζεται μόνο στὴν τρυφὴ καὶ τὴν ἀπόλαυσι τῶν σωμάτων, ἀλλὰ σὲ κάθε τρόπο καὶ πρᾶγμα, τὸ ὁποῖο ἀγαπᾶται [ἀπὸ κάποιον] μὲ τὴν προαίρεσι τῆς ψυχῆς καὶ μὲ ἐμπαθῆ προσκόλλησι

σπαθείᾳ. [8.] Ἵνα δὲ σαφέστερον ἔτι τὰ πάθη κατὰ τὸ τῆς ψυχῆς τριμερὲς διαγινώσκηται, καὶ τάδε ἐν ἐπιτόμῳ προσθεῖναι διεκρίναμεν. Ψυχὴ διαιρεῖται εἰς τρία, λογιστικόν, θυμικόν, καὶ ἐπιθυμητικόν· καὶ τοῦ μὲν λογιστικοῦ ἁμαρτήματά εἰσι ταῦτα· ἀπιστία, αἵρεσις, ἀφροσύνη, βλασφημία, ἀχαριστία, καὶ αἱ συγκαταθέσεις τῶν ἁμαρτημάτων, αἳ γίνονται ἐκ τοῦ παθητικοῦ μέρους.

[9.] Ἡ δὲ τούτων τῶν κακῶν ἴασις καὶ θεραπεία, ἡ ἀδίστακτός ἐστι πίστις πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὰ ἀληθινά, καὶ ἀπλανῆ, καὶ ὀρθόδοξα δόγματα τῆς εὐσεβείας· ἡ συνεχής μελέτη τῶν λογίων τοῦ πνεύματος· ἡ καθαρὰ προσευχή, καὶ ἀδιάλειπτος, καὶ ἡ πρὸς Θεὸν εὐχαριστία.

[10.] Τοῦ δὲ θυμικοῦ τὰ ἁμαρτήματά εἰσι ταῦτα· ἡ ἀσπλαγχνία, τὸ μῖσος, τὸ ἀσυμπαθές, τὸ μνησίκακον, ὁ φθόνος, ὁ φόνος, καὶ ἡ συνεχὴς πρὸς τὰ τοιαῦτα μελέτη. Ἡ δὲ τούτων ἴασις, καὶ θεραπεία ἡ φιλανθρωπία, ἡ ἀγάπη, ἡ πραότης, ἡ φιλαδελφία, ἡ συμπάθεια, ἡ ἀνεξικακία,

[σ᾽ αὐτό].

8. Καὶ γιὰ νὰ ἀναγνωρίζωνται δὲ σαφέστερα τὰ πάθη, ὅσα ἀφοροῦν τὸ τριμερὲς τῆς ψυχῆς, κρίναμε σωστὸ νὰ προσθέσωμε καὶ τὰ ἑξῆς, μὲ συντομία: Ἡ ψυχὴ διαιρεῖται σὲ τρία μέρη: στὸ λογιστικό, στὸ θυμικὸ καὶ στὸ ἐπιθυμητικό· καὶ τοῦ μὲν λογιστικοῦ [μέρους] τὰ ἁμαρτήματα εἶναι αὐτά: ἡ ἀπιστία, ἡ αἵρεσι, ἡ ἀφροσύνη, ἡ βλασφημία, ἡ ἀχαριστία καὶ οἱ συγκαταθέσεις τῶν ἁμαρτημάτων, οἱ ὁποῖες προέρχονται ἀπὸ τὸ παθητικὸ μέρος [τῆς ψυχῆς].

9. Αὐτῶν δὲ τῶν κακῶν ἡ ἴασι καὶ ἡ θεραπεία, εἶναι ἡ ἀδίστακτος πίστι πρὸς τὸν Θεὸ καὶ τὰ ἀληθινὰ καὶ ἀπλανῆ [χωρὶς πλάνες] καὶ ὀρθόδοξα δόγματα τῆς εὐσεβείας· ἡ συνεχὴς μελέτη τῶν λόγων τοῦ [Ἁγίου] Πνεύματος· ἡ καθαρὰ καὶ ἀδιάλειπτος προσευχὴ καὶ ἡ εὐχαριστία πρὸς τὸν Θεό.

10. Τοῦ δὲ θυμικοῦ [μέρους] τῆς ψυχῆς τὰ ἁμαρτήματα εἶναι αὐτά: ἡ ἀσπλαγχνία, τὸ μῖσος, ἡ ἔλλειψι συμπαθείας, ἡ μνησικακία, ὁ φθόνος, ὁ φόνος καὶ ἡ συνεχὴς ἐνασχόλησι μὲ αὐτοῦ τοῦ εἴδους [τὰ πράγματα]. Ἡ δὲ ἴασι καὶ ἡ θεραπεία αὐτῶν [εἶναι] ἡ φιλανθρωπία, ἡ ἀγάπη, ἡ πραότης, ἡ φιλαδελφία, ἡ συμπάθεια, ἡ ἀνεξι-

καὶ ἡ χρηστότης. [11.] Τοῦ δὲ ἐπιθυμητικοῦ τὰ ἁμαρτήματά εἰσι ταῦτα· ἡ γαστριμαργία, ἡ λαιμαργία, ἡ οἰνοφλυγία, ἡ πορνεία, ἡ μοιχεία, ἡ ἀκαθαρσία, ἡ ἀσέλγεια, ἡ φιλοχρηματία, ἡ τῆς κενῆς δόξης ἐπιθυμία, χρυσοῦ τε, καὶ πλούτου, καὶ τῶν σαρκικῶν ἡδονῶν. Ἡ δὲ τούτων ἴασις καὶ θεραπεία ἐστὶν ἡ νηστεία, ἡ ἐγκράτεια, ἡ κακοπάθεια, ἡ ἀκτημοσύνη, ὁ τῶν χρημάτων πρὸς πένητας σκορπισμός, ἡ τῶν μελλόντων ἐκείνων ἀθανάτων ἀγαθῶν ἔφεσις, ἡ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ὄρεξις, καὶ ἡ τῆς υἱοθεσίας ἐπιθυμία. [12.] Δέον οὖν ἐνθεῖναι ὑμᾶς [recte: ἡμᾶς] καὶ διάγνωσιν τῶν ἐμπαθῶν λογισμῶν, δι' ὧν πᾶσα ἁμαρτία τελεῖται. Ὀκτὼ εἰσι πάντες οἱ περιεκτικοὶ τῆς κακίας λογισμοί· ὁ τῆς γαστριμαργίας, ὁ τῆς πορνείας, ὁ τῆς φιλαργυρίας, ὁ τῆς ὀργῆς, ὁ τῆς λύπης, ὁ τῆς ἀκηδίας, ὁ τῆς κενοδοξίας, καὶ ὁ τῆς ὑπερηφανίας. Τούτους τοὺς ὀκτὼ λογισμούς, παρενοχλεῖν μέν, ἢ μὴ παρενοχλεῖν, τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν ἐστιν· ἐμμένειν δέ, καὶ μὴ

κακία καὶ ἡ καλωσύνη.

11. Τοῦ δὲ ἐπιθυμητικοῦ τὰ ἁμαρτήματα εἶναι αὐτά: ἡ γαστριμαργία, ἡ λαιμαργία, ἡ οἰνοποσία, ἡ πορνεία, ἡ μοιχεία, ἡ ἀκαθαρσία, ἡ ἀσέλγεια, ἡ φιλοχρηματία, ἡ ἐπιθυμία τῆς κενοδοξίας καὶ τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ πλούτου καὶ τῶν σαρκικῶν ἡδονῶν. Ἡ ἴασι δὲ αὐτῶν καὶ ἡ θεραπεία εἶναι ἡ νηστεία, ἡ ἐγκράτεια, ἡ κακοπάθεια, ἡ ἀκτημοσύνη, ὁ σκορπισμὸς τῶν χρημάτων πρὸς τοὺς πτωχούς, ἡ ἔφεσι τῶν μελλόντων ἐκείνων ἀθανάτων ἀγαθῶν, ὁ πόθος τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ ἐπιθυμία τῆς υἱοθεσίας.

12. [Ἐκτὸς ἀπ᾽ αὐτά], πρέπει νὰ κάνωμε ἐμεῖς καὶ διάγνωσι τῶν ἐμπαθῶν λογισμῶν, μέσῳ τῶν ὁποίων διαπράττεται κάθε ἁμαρτία. Ὀκτὼ εἶναι ὅλοι οἱ περιεκτικοὶ λογισμοὶ τῆς κακίας: ὁ [λογισμὸς] τῆς γαστριμαργίας, τῆς πορνείας, τῆς φιλαργυρίας, τῆς ὀργῆς, τῆς λύπης, τῆς ἀκηδίας, τῆς κενοδοξίας καὶ τῆς ὑπερηφανίας. Τὸ νὰ μᾶς παρενοχλοῦν μὲν αὐτοὶ οἱ ὀκτὼ λογισμοὶ ἢ νὰ μὴν μᾶς παρενοχλοῦν, [αὐτὸ] δὲν ἀνήκει σὲ ἐκεῖνα, ποὺ ἐξαρτῶνται ἀπὸ μᾶς. Ὅμως τὸ νὰ ἐπιμένωμε ἢ νὰ μὴν ἐπιμένωμε

*ἐμμένειν, ἢ πάθη κινεῖν, ἢ μὴ κινεῖν, τῶν ἐφ᾽ ἡμῖν ἐστιν· ἄλλο δέ ἐστιν προσβολή, καὶ ἕτερον συνδυασμός, καὶ ἄλλο πάλη, καὶ ἄλλο πάθος, καὶ ἄλλο συγκατάθεσις, ἡ ἐγγίζουσα καὶ παρομοιοῦσα τῇ πράξει· καὶ ἄλλο ἐνέργεια, καὶ ἄλλο αἰχμαλωσία. [**13.**] Καὶ προσβολὴ μέν ἐστιν, ἡ ἁπλῶς γινομένη παρὰ τοῦ ἐχθροῦ ὑπόμνησις, οἷον, ποίησον τόδε, ἢ τόδε, ὡς ἐπὶ τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ ἡμῶν· εἰπέ, ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι ἄρτοι γένωνται[3]. Τοῦτο, ὡς εἴρηται, οὐκ ἐφ᾽ ἡμῖν ἐστι. [**14.**] Συνδυασμὸς δέ ἐστιν, ἡ παραδοχὴ τοῦ ὑποβαλλομένου λογισμοῦ παρὰ τοῦ ἐχθροῦ, καὶ οἷον μετ᾽ αὐτοῦ μελέτη, καὶ ἐνήδονος ὁμιλία, ἡ παρὰ τῆς προαιρέσεως ἡμῶν. [**15.**] Πάθος δέ, ἡ ἀπὸ τοῦ συνδυασμοῦ ἕξις γινομένη τοῦ παρὰ τοῦ ἐχθροῦ ὑποβαλλομένου πάθους, καὶ οἱονεὶ συνεχὴς μελέτη, καὶ φαντασία. [**16.**] Πάλη δέ, ἡ ἀντίστασις τοῦ λογισμοῦ, ἡ πρὸς ἀναίρεσιν τοῦ ἐν τῷ λογισμῷ πάθους, ἤτοι τοῦ ἐμπαθοῦς λογισμοῦ, ἢ πρὸς συγκατάθεσιν· καθὼς φησιν ὁ Ἀπόστο-*

[σ᾽ αὐτοὺς τοὺς λογισμούς], ἢ νὰ κινοῦμε τὰ πάθη ἢ νὰ μὴν τὰ κινοῦμε, [αὐτὸ] ἀνήκει σὲ ἐκεῖνα, ποὺ ἐξαρτῶνται ἀπὸ μᾶς. Ἄλλο δὲ [πρᾶγμα] εἶναι ἡ προσβολὴ καὶ ἄλλο ὁ συνδυασμὸς καὶ ἄλλο ἡ πάλη καὶ ἄλλο τὸ πάθος καὶ ἄλλο ἡ συγκατάθεσι, ἡ ὁποία προσεγγίζει καὶ προσομοιάζει μὲ τὴν πρᾶξι· καὶ ἄλλο [πρᾶγμα] ἡ ἐνέργεια καὶ ἄλλο ἡ αἰχμαλωσία.

13. Καὶ προσβολὴ μὲν εἶναι ἡ ὑπόμνησι, ἡ ὁποία γίνεται ἁπλᾶ ἀπὸ τὸν ἐχθρό, ὅπως ἐπὶ παραδείγματι, κάνε αὐτό, ἢ [κάνε] ἐκεῖνο, ὅπως [ἔκανε] στὸν Κύριο καὶ Θεό μας. [Τοῦ εἶπε ὁ διάβολος]: λέγε, νὰ γίνουν οἱ λίθοι αὐτοὶ ἄρτοι. Αὐτό, ὅπως ἔχει λεχθῆ, δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἐμᾶς.

14. Συνδυασμὸς δὲ εἶναι ἡ ἀποδοχὴ τοῦ λογισμοῦ, ὁ ὁποῖος [μᾶς] ὑποβάλλεται ἀπὸ τὸν ἐχθρὸ καὶ κατὰ κάποιον τρόπο ἡ μελέτη [ἡ ἐνασχόλησι] μ᾽ αὐτὸν [τὸν λογισμὸ] καὶ ἡ ἡδονικὴ συνομιλία [μαζί του], ἡ [ὁποία γίνεται] ἐκ τῆς προαιρέσεώς μας.

15. Πάθος δὲ [εἶναι] ἡ ἕξις [ἡ συνήθεια], ποὺ προκύπτει ἀπὸ τὸν συνδυασμό, [δηλαδή, τὴν ἀποδοχὴ τοῦ λογισμοῦ], ὁ ὁποῖος ὑποβάλλεται ἀπὸ τὸν ἐχθρὸ καὶ κατὰ κάποιο τρόπο ἡ συνεχὴς μελέτη καὶ φαντασία [τοῦ λογισμοῦ].

16. Ἐνῶ πάλη [εἶναι], ἡ ἀντίστασι τοῦ λογισμοῦ, [ποὺ γίνεται] ἢ πρὸς ἀναίρεσι τοῦ πάθους, [τὸ ὁποῖο δημιουργήθηκε] στὸν λογισμό, δηλαδή, [ἄρνησι] τοῦ ἐμπαθοῦς λογισμοῦ, ἢ πρὸς συγκατάθεσι [σ᾽ αὐτόν]· καθὼς λέγει ὁ Ἀπό-

λος, ἡ γὰρ σὰρξ ἐπιθυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύματος, τὸ δὲ πνεῦμα κατὰ τῆς σαρκός· ταῦτα δὲ ἀλλήλοις ἀντίκεινται[4]*. [17.] Αἰχμαλωσία δέ ἐστι, βιαία καὶ ἀκούσιος τῆς καρδίας ἀπαγωγή, ἀπὸ προλήψεως, καὶ μακρᾶς συνηθείας τυραννουμένης. [18.] Συγκατάθεσις δέ, ἡ κατάνευσις πρὸς τὸ πάθος τοῦ λογισμοῦ. [19.] Ἐνέργεια δέ, αὐτὴ ἡ πρᾶξις τοῦ ἐν συγκαταθέσει ἐμπαθοῦς λογισμοῦ. Τοίνυν ὁ τὸ πρῶτον ἀπαθῶς λογιζόμενος, ἢ ἀντιῤῥήσει, καὶ ἐμβριθείᾳ ἐκ πρώτης ἀποπεμπόμενος, ἤτοι τὴν προσβολήν, πάντα τὰ ἔσχατα ὑφ᾽ ἓν περιέκοψεν. [20.] Τῶν δὲ ὀκτὼ παθῶν ἡ ἀναίρεσις, οὕτω γινέσθω. Ἀναιρεῖται μὲν ὑπὸ ἐγκρατείας, ἡ γαστριμαργία· ὑπὸ δὲ θείου πόθου, καὶ ἐφέσεως τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, ἡ πορνεία· ὑπὸ δὲ συμπαθείας τῆς πρὸς τοὺς πένητας, ἡ φιλαργυρία· ὑπὸ δὲ τῆς ἀγάπης τῆς πρὸς πάντας καὶ τῆς ἀγαθότητος, ἡ ὀργή· ὑπὸ δὲ τῆς πνευματικῆς χαρᾶς, ἡ κοσμικὴ λύπη· ὑπὸ δὲ τῆς ὑπομονῆς, καὶ τῆς καρτερίας, καὶ τῆς πρὸς τὸν*

στολος, ἡ σάρκα, βέβαια, ἐπιθυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύματος, τὸ δὲ πνεῦμα κατὰ τῆς σαρκός. Αὐτὰ δὲ [τὸ πνεῦμα καὶ ἡ σάρκα] ἀντιμάχονται μεταξύ τους.

17. Αἰχμαλωσία δὲ εἶναι ἡ βιαία καὶ ἀκούσιος ἀπαγωγὴ [ἁρπαγὴ] τῆς καρδίας, ἡ ὁποία τυραννεῖται ἀπὸ πρόληψι, [δηλαδή, ἀπὸ προηγούμενη ἐφάμαρτη πτῶσι] καὶ ἀπὸ μακρὰ συνήθεια.

18. Ἐνῶ συγκατάθεσι [εἶναι], ἡ συγκατάνευσι τοῦ λογισμοῦ πρὸς τὸ πάθος.

19. Ἐνέργεια δὲ [εἶναι] αὐτὴ καθ᾽ ἑαυτὴν ἡ πρᾶξι τοῦ ἐμπαθοῦς λογισμοῦ, σύμφωνα μὲ τὴν συγκατάθεσί μας. Ἑπομένως, ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος συλλογίζεται τὸ πρῶτο, δηλαδὴ τὴν προσβολή, μὲ ἀπάθεια, ἢ τὸ ἀπομακρύνει ἐξ ἀρχῆς μὲ ἀντίρρησι [ἀντίλογο] καὶ ἐμβρίθεια [βαθύτητα σκέψεως], ὅλα τὰ ἐπακολουθοῦντα διὰ μιᾶς τὰ περιέκοψε.

20. Τῶν δὲ ὀκτὼ παθῶν ἡ κατάργησι ἂς γίνεται κατ᾽ αὐτὸν τὸν τρόπο: Ἡ γαστριμαργία μὲν ἀναιρεῖται ἀπὸ τὴν ἐγκράτεια· ἀπὸ δὲ τὸν θεῖο πόθο καὶ τὴν ἔφεσι τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, [καταργεῖται] ἡ πορνεία· ἐνῶ ἡ φιλαργυρία [ἀναιρεῖται] ἀπὸ τὴν συμπάθεια πρὸς τοὺς πτωχούς. Ἀπὸ τὴν ἀγάπη δὲ τὴν πρὸς ὅλους καὶ ἀπὸ τὴν ἀγαθότητα [καταργεῖται] ἡ ὀργή. Ἀπὸ τὴν πνευματικὴ δὲ χαρά, ἡ κοσμικὴ λύπη. Ἡ δὲ ἀκηδία [ἀναιρεῖται], ἀπὸ τὴν ὑπομονὴ καὶ τὴν καρτερία

Θεὸν εὐχαριστίας, ἡ ἀκηδία· ὑπὸ δὲ τῆς κρυπτῆς τῶν ἀρετῶν ἐργασίας, καὶ τῆς ἐν συντριβῇ καρδίας συνεχοῦς προσευχῆς, ἡ κενοδοξία· ὑπὸ δὲ τοῦ μὴ κρίνειν τινά, ἢ ἐξουθενεῖν, ὡς ὁ μεγάλαυχος Φαρισαῖος[5]*, ἀλλ᾽ ἡγεῖσθαι ἑαυτὸν ἔσχατον πάντων, ἡ ὑπερηφανία. [21.] Οὕτως οὖν τῶν εἰρημένων παθῶν ὁ νοῦς ἐλευθερωθείς, καὶ πρὸς Θεὸν ἀνυψωθείς, ἀπεντεῦθεν ζῇ τήν μακαρίαν ζωήν, τὸν ἀῤῥαβῶνα δεχόμενος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος*[6]*· καὶ τῶν ἐντεῦθεν ἀποδημήσας μετὰ ἀπαθείας, καὶ γνώσεως ἀληθοῦς, παρίσταται τῷ φωτὶ τῆς Ἁγίας Τριάδος, μετὰ τῶν θείων ἀγγέλων εἰς αἰῶνας ἀπεράντους καταλαμπόμενος. [22.] Τριμερὴς τοίνυν οὖσα, ὡς προδεδήλωται, ἡ ψυχή, τρία γὰρ μέρη ταύτης εἰσί· λογισμός, θυμός, καὶ ἐπιθυμία· ἐάν ἐστιν ἐν τῷ θυμικῷ ἀγάπη, καὶ φιλανθρωπία, καὶ ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ καθαρότης, καὶ σωφροσύνη, ὁ λογισμός ἐστι πεφωτισμένος. Ἐὰν δὲ ἐν τῷ θυμικῷ μισανθρωπία, καὶ ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ ἀκολασία, ὁ λογισμός ἐστιν ἐσκο-*

καὶ τὴν εὐχαριστία πρὸς τὸν Θεό. Ἐνῶ ἡ κενοδοξία [καταργεῖται] ἀπὸ τὴν κρυπτὴ ἐργασία τῶν ἀρετῶν καὶ ἀπὸ τὴν ἀδιάλειπτη προσευχή, [ποὺ γίνεται] μὲ συντριβὴ καρδίας. Ἡ δὲ ὑπερηφάνια [ἐκδιώκεται] ἀπὸ τὸ νὰ μὴν κρίνῃ [κανεὶς] κάποιον ἢ νὰ τὸν ἐξουθενώνῃ, ὅπως ὁ ὑψηλόφρων Φαρισαῖος, ἀλλὰ νὰ θεωρῇ τὸν ἑαυτόν του τελευταῖο ἀπὸ ὅλους.

21. Κατ᾽ αὐτὸν τὸν τρόπο, λοιπόν, ἀφοῦ ἐλευθερωθῇ ὁ νοῦς ἀπὸ τὰ πάθη, τὰ ὁποῖα ἀναφέραμε [προηγουμένως] καὶ ἀνυψωθῇ πρὸς τὸν Θεό, βιώνει ἀπὸ ἐδῶ [τὴν παροῦσα ζωή], τὴν μακαρία ζωή, δεχόμενος τὸν ἀρραβῶνα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· καὶ ἀναχωρώντας ἀπό τὰ ἐδῶ [πράγματα], μὲ ἀπάθεια καὶ ἀληθινὴ γνῶσι, παρευρίσκεται ἐμπρὸς στὸ φῶς τῆς Ἁγίας Τριάδος, καταυγαζόμενος [ἀπὸ αὐτὸ τὸ φῶς] μαζὶ μὲ τοὺς θείους Ἀγγέλους, στοὺς ἀπεράντους αἰῶνες.

22. Ὅπως, λοιπόν, ἔχει προδηλωθῆ, ἡ ψυχὴ εἶναι τριμερής, διότι τρία εἶναι τὰ μέρη αὐτῆς: ὁ λογισμὸς [τὸ λογιστικὸ μέρος], ὁ θυμὸς [τὸ θυμικὸ μέρος] καὶ ἡ ἐπιθυμία [τὸ ἐπιθυμητικὸ μέρος]· ἐὰν στὸ θυμικὸ [μέρος] ὑπάρχῃ ἀγάπη καὶ φιλανθρωπία, καὶ στὸ ἐπιθυμητικό, καθαρότης καὶ σωφροσύνη, [τότε] ὁ λογισμὸς εἶναι φωτισμένος. Ἐὰν στὸ θυμικὸ [ὑπάρχῃ] μισανθρωπία καὶ στὴν ἐπιθυμία, ἀκολασία, [τότε] ὁ λογισμὸς εἶναι ἐσκοτισμένος.

τισμένος. Ὁ μὲν οὖν λογισμός, τότε ὑγιαίνει, καὶ σωφρονεῖ, καὶ φωτίζεται, ὅτε τὰ πάθη ἔχει ὑποτεταγμένα, καὶ τοὺς λόγους τῶν κτισμάτων τοῦ Θεοῦ πνευματικῶς θεωρεῖ, καὶ πρὸς τὴν Μακαρίαν, καὶ Ἁγίαν Τριάδα ἀνάγεται. [23.] Ὁ δὲ θυμὸς τότε πάλιν κινεῖται κατὰ φύσιν, ὅτε πάντας ἀνθρώπους ἀγαπᾷ, καὶ πρὸς οὐδένα αὐτῶν, ἢ λύπην, ἢ μνησικακίαν κέκτηται. [24.] Ἡ δὲ ἐπιθυμία, ὅταν ὑπὸ ταπεινοφροσύνης, καὶ ἐγκρατείας, καὶ ἀκτημοσύνης νεκρώσῃ τὰ πάθη, τουτέστιν ἡδονὴν σαρκός, καὶ χρημάτων, καὶ δόξης παρερχομένης ἔφεσιν, καὶ τραπῇ πρὸς τὸν θεῖον, καὶ ἀθάνατον ἔρωτα. [25.] Καὶ γὰρ ἡ ἐπιθυμία, πρὸς τρία τὴν κίνησιν ἔχει· ἢ πρὸς ἡδονὴν σαρκός, ἢ πρὸς δόξαν κενήν, ἢ πρὸς ἀπάτην χρημάτων. Καὶ διὰ τὴν παράλογον ταύτην ἔφεσιν, καταφρονεῖ τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν θείων αὐτοῦ ἐντολῶν, καὶ τῆς θείας εὐγενείας ἐπιλανθάνεται, καὶ πρὸς τὸν πλησίον ἐκθηριοῦται, καὶ τὸν λογισμὸν σκοτίζει, καὶ οὐκ ἐᾷ ἀναβλέψαι

Ἐπομένως, ὁ μὲν λογισμός, τότε ὑγιαίνει καὶ σωφρονεῖ καὶ φωτίζεται, ὅταν ἔχῃ τὰ πάθη ὑποταγμένα καὶ θεωρῇ μὲ πνευματικὸ τρόπο, τοὺς λόγους τῶν κτισμάτων τοῦ Θεοῦ, καὶ [δι᾽ αὐτῶν, τῶν λόγων τῶν ὄντων] ἀνυψώνεται πρὸς τὴν Μακαρία καὶ Ἁγία Τριάδα.

23. Ὁ δὲ θυμὸς [τὸ θυμικὸ μέρος τῆς ψυχῆς], τότε πάλι κινεῖται κατὰ φύσιν, ὅταν ἀγαπᾷ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους καὶ δὲν κρατᾷ πρὸς κανέναν ἀπ᾽ αὐτοὺς ἢ λύπη ἢ μνησικακία.

24. Ἡ δὲ ἐπιθυμία, [τότε κινεῖται κατὰ φύσιν], ὅταν, μὲ ταπεινοφροσύνη καὶ ἐγκράτεια καὶ ἀκτημοσύνη, νεκρώσῃ τὰ πάθη, δηλαδὴ τὴν ἡδονὴ τῆς σαρκός, καὶ τὴν ἔφεσι γιὰ τὰ χρήματα καὶ τὴν δόξα ἡ ὁποία παρέρχεται καὶ στραφῇ πρὸς τὸν θεῖο καὶ ἀθάνατο ἔρωτα.

25. Διότι, καὶ ἡ ἐπιθυμία ἔχει τὴν κίνησι πρὸς τρία [πράγματα]: ἢ πρὸς τὴν ἡδονὴ τῆς σαρκός, ἢ πρὸς τὴν κενοδοξία ἢ πρὸς τὴν ἀπατηλὴ τέρψι τῶν χρημάτων. Καὶ ἐξ αἰτίας τῆς παραλόγου αὐτῆς ἐφέσεως, καταφρονεῖ τὸν Θεὸ καὶ τὶς θεῖες Του ἐντολές, καὶ λησμονεῖ τὴν θεία εὐγένεια, καὶ γίνεται θηρίο ἐναντίον τοῦ πλησίον, καὶ σκοτίζει τὸν λογισμὸ καὶ δὲν [τοῦ] ἐπιτρέπει νὰ σηκώσῃ τὸ βλέμμα

πρὸς τὴν ἀλήθειαν. [26.] Ὧν ὁ ἀνώτερον κτησάμενος φρόνημα, ἀπεντεῦθεν, ὡς προείρηται, ἀπολαμβάνει τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν καὶ ζῇ μακαρίαν ζωήν, τῇ προσδοκίᾳ τῆς ἀποκειμένης μακαριότητος τοῖς ἀγαπῶσι τὸν Θεόν. Ἧς καὶ ἡμεῖς ἀξιωθείημεν διὰ τῆς χάριτος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· Ἀμήν.

[27.] Ἰστέον δὲ καὶ τοῦτο, ὡς οὐκ ἔστι πρὸς μέτρον τῆς οἱασοῦν ἀρετῆς ἐλθεῖν, εἰ μὴ ἐμπόνῳ φιλοπονίᾳ, εἰς ἐπίκτησιν ταύτης, ὅση δύναμις, σπεύσαντα ὅλην τὴν ζωήν, διὰ πρακτικῆς ἐπιμελείας· ὡς φέρε εἰπεῖν περὶ ἐλεημοσύνης ἢ ἐγκρατείας ἢ εὐχῆς ἢ ἀγάπης ἤ τινος τῶν γενικῶν ἀρετῶν. Ἐκ τούτων γὰρ ἕκαστος τῆς ἀρετῆς μερικῶς μετέρχεται· οἷον τῇ ἐλεημοσύνῃ κέχρηταί τις πρὸς καιρόν, ἀλλ᾽ ἐκ τοῦ ὀλιγάκις ταύτῃ χρήσασθαι, ἐλεήμονα τοῦτον κυρίως οὐκ ἐροῦμεν· καὶ μᾶλλον ὅταν μὴ καλῶς καὶ θεαρέστως τὸ γινόμενον τελῆται. Οὐδὲ γὰρ καλὸν τὸ καλόν, ὅταν μὴ καλῶς γένηται. Ἀλλὰ καλὸν

πρὸς τὴν Ἀλήθεια.

26. [Ἀντίθετα], ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος, ἀπέκτησε φρόνημα ἀνώτερο ἀπὸ αὐτὰ [τὴν ἡδονὴ τῆς σαρκός, τὴν κενοδοξία, τὴν ἀπόκτησι χρημάτων], ἀπὸ ἐδῶ [τὴν παροῦσα ζωή], ὅπως ἔχει ἀναφερθῆ, ἀπολαμβάνει τὴν βασιλεία τῶν οὐρανῶν καὶ ζῇ μακαρία ζωή, βάσει τῆς προσδοκίας τῆς μακαριότητος, ἡ ὁποία ἐπιφυλάσσεται γιὰ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἀγαποῦν τὸν Θεό. Αὐτῆς εἴθε νὰ ἀξιωθοῦμε καὶ ἐμεῖς διὰ τῆς Χάριτος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἀμήν.

27. Πρέπει δὲ νὰ γνωρίζωμε κι ωμε κι αὐτό, ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ φθάσῃ [κανεὶς] στὸ μέτρο τῆς ὅποιας, λοιπόν, ἀρετῆς, ἐὰν δὲν προσπαθήσῃ μὲ ὅση δύναμι [ἔχει], μὲ ἔμπονη φιλοπονία γιὰ τὴν ἀπόκτησί της, σὲ ὅλη του τὴν ζωή, μέσῳ τῆς πρακτικῆς ἐπιμελείας, ὅπως ἐπὶ παραδείγματι [νὰ προσπαθήσῃ] σχετικὰ μὲ τὴν ἐλεημοσύνη, ἢ τὴν ἐγκράτεια, ἢ τὴν εὐχὴ ἢ τὴν ἀγάπη ἢ γιὰ κάποια [ἄλλη] ἀπὸ τὶς γενικὲς ἀρετές. Διότι ἀπ᾽ αὐτὲς [τὶς ἀρετὲς] κάθε ἕνας μερικῶς μετέρχεται [κάποια] ἀρετή· λόγου χάριν κάποιος γιὰ λίγο καιρὸ ἐφαρμόζει τὴν ἐλεημοσύνη, ἀλλὰ ἐξ αἰτίας τοῦ ὅτι λίγες φορές συνήθως [τὴν] ἐφαρμόζει, δὲ θὰ τὸν ἀποκαλέσωμε κυρίως [καὶ] ἐλεήμονα, [δὲ θὰ τοῦ ἀποδώσωμε δηλαδὴ τὸν χαρακτηρισμὸ τοῦ ἐλεήμονος]· καὶ μάλιστα, ὅταν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖο γίνεται [δηλαδὴ ἡ ἐλεημοσύνη] δὲν τελῆται μὲ καλὸ τρόπο καὶ θεάρεστα. Διότι οὔτε τὸ καλὸ [εἶναι] καλό, ὅταν δὲν ἐπιτελῆται μὲ καλὸ τρόπο. Ἀλλὰ πραγματικὰ καλὸ

ὄντως, εἴπερ μὴ ἀπέχει τὸν μισθὸν διὰ τόδε, ἢ τόδε, ἀνθρωπαρέσκειαν τυχὸν ἐκ φήμης, καὶ θηροδοξίαν, ἢ ἐκ πλεονεξίας, καὶ ἀδικίας. Ἐπεὶ μηδὲ τὰ γινόμενα καὶ δοκοῦντα καλὰ ζητεῖ ὁ Θεός, ἀλλὰ τὸν σκοπόν, δι᾽ ὃν γίνονται. [28.] Λέγουσι γὰρ καὶ οἱ θεοφόροι Πατέρες, ὅταν ὁ νοῦς τοῦ τῆς εὐσεβείας σκοποῦ ἐπιλάθηται, τότε τὸ προφανὲς ἔργον τῆς ἀρετῆς, ἀνόνητον γίνεται. Τὰ γὰρ ἀδιακρίτως καὶ ἀσκόπως γινόμενα, οὐ μόνον οὐδὲν ὠφελοῦσι, κἂν καλὰ ὦσιν, ἀλλὰ καὶ βλάπτουσιν· ὥς περ τοὐναντίον καὶ ἐπὶ τῶν δοκούντων κακῶν, σκοπῷ δὲ θεοσεβεῖ κατὰ Θεὸν γινομένων· ὡς τοῦ εἰς χαμαιτυπεῖον εἰσελθόντος, καὶ τὴν πόρνην τῆς ἀπωλείας ἐκσπάσαντος. [29.] Ἔνθεν δῆλον, ὅτι οὐδὲ ἐλεήμων, ὁ ὀλιγάκις τὴν ἐλεημοσύνην, οὐδὲ ἐγκρατής, ὁ τὴν ἐγκράτειαν ὡσαύτως χρησάμενος, ἀλλ᾽ ὁ ἐπὶ πλεῖστον, καὶ διὰ πάσης αὐτοῦ τῆς ζωῆς τὴν ἀρετὴν ὁλικῶς μετελθών, μετὰ διακρίσεως ἀνεπισφαλοῦς. Μείζων γὰρ πασῶν τῶν

[εἶναι], ἐὰν βέβαια, κρατᾷ μακριὰ ἀπὸ τὸν ἑαυτόν του τὴν ἀνταπόδωσι γι᾽ αὐτὸν ἢ γιὰ τὸν ἄλλο [λόγο, ἐπὶ παραδείγματι] ἴσως ἕνεκα ἀνθρωπαρέσκειας λόγῳ [καλῆς] φήμης, ἢ ἕνεκα ἐπιδιώξεως δόξης ἢ ἀπὸ πλεονεξία καὶ ἀδικία. Ἐπειδή, ὁ Θεός, δὲν ζητεῖ, ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα γίνονται καὶ θεωροῦνται καλά, ἀλλὰ τὸν σκοπό, γιὰ τὸν ὁποῖον γίνονται.

28. Διότι, λέγουν καὶ οἱ θεοφόροι πατέρες, ὅταν ὁ νοῦς λησμονήσῃ τὸν σκοπὸ τῆς εὐσεβείας, τότε τὸ φαινόμενο ἔργο τῆς ἀρετῆς, καθίσταται ἀνώφελο. Διότι, ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα γίνονται χωρὶς διάκρισι καὶ χωρὶς σκοπό, ὄχι μόνον δὲν ὠφελοῦν καθόλου, ἔστω κι ἂν εἶναι καλά, ἀλλὰ [ἐπὶ πλέον] καὶ βλάπτουν· ὅπως ἀκριβῶς [εἶναι δυνατὸν νὰ συμβῇ] καὶ τὸ ἀντίθετο γιὰ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα θεωροῦνται κακά, ἐνῶ γίνονται ὅμως γιὰ θεοσεβῆ σκοπὸ κατὰ Θεόν· ὅπως [συνέβη] μὲ ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος εἰσῆλθε στὸ χαμαιτυπεῖο, καὶ ἀπέσπασε τὴν πόρνη ἀπὸ τὴν ἀπώλεια.

29. Ὡς ἐκ τούτων, εἶναι φανερό, ὅτι οὔτε [χαρακτηρίζεται καὶ εἶναι] ἐλεήμων, αὐτὸς ποὺ συνήθως κάνει λίγες φορὲς τὴν ἐλεημοσύνη, οὔτε [εἶναι καὶ χαρακτηρίζεται] ἐγκρατὴς [ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος μετῆλθε] τὴν ἐγκράτεια κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο [δηλαδὴ ἐπ᾽ ὀλίγον], ἀλλὰ ἐκεῖνος, ποὺ πάρα πολλὲς φορὲς καὶ καθ᾽ ὅλη του τὴν ζωὴ μετῆλθε κατὰ σύνολο τρόπο τὴν ἀρετὴ μὲ ἀσφαλῆ διάκρισι. Διότι μεγαλύτερη ἀπὸ ὅλες

ἀρετῶν ἡ διάκρισις· ὡς βασίλισσα οὖσα, καὶ ἀρετὴ τῶν ἀρετῶν. Ὥς περ οὖν αὖθις καὶ ἐπὶ τῶν ἐναντίων, οὐ λέγομεν πόρνον ἢ μέθυσον ἢ ψεύστην, τὸν ἅπαξ τούτων ἑκάστῳ ὀλισθήσαντα, ἀλλὰ τὸν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τοῖς τοιούτοις περιπίπτοντα, καὶ ἀδιόρθωτον μένοντα. Καὶ τοῦτο δὲ μᾶλλον πρὸς τοῖς εἰρημένοις δέον εἰδέναι, καὶ πᾶσιν ἀναγκαιότατον, τοῖς ἀρετὴν μὲν προθυμουμένοις κατορθοῦν, κακίαν δὲ ἐκκλίναι σπουδάζουσιν. [30.] Ὅτι ὅσῳ περ ψυχὴ σώματος ἀσυγκρίτως ἀμείνων, καὶ ἐν πολλοῖς καὶ μεγίστοις πάντως διαφορωτέρα, καὶ τιμιωτέρα, τοσοῦτον αἱ ψυχικαὶ ἀρεταί, καὶ μάλιστα αἱ θεομίμητοι, καὶ θεώνυμοι, ὑπάρχουσι τῶν σωματικῶν ἀρετῶν. [31.] Τοὐναντίον δὲ νοεῖν καὶ τὰς ψυχικὰς κακίας τῶν σωματικῶν παθῶν, ἐπί τε ταῖς ἐξ αὐτῶν ἐνεργείαις, καὶ τῇ τῶν κολάσεων ἐκτίσει διαφέρειν, κἂν τοὺς πολλούς, οὐκ οἶδ᾽ ὅπως, τοῦτο λανθάνον διαφεύγει. Μέθην μέν, καὶ πορνείαν, μοιχείαν τε, καὶ κλοπήν, καὶ τὰ τού-

τὶς ἀρετὲς [εἶναι] ἡ διάκρισι, καθ᾽ ὅτι εἶναι βασίλισσα καὶ ἀρετὴ τῶν ἀρετῶν. Ὅπως ἀκριβῶς, λοιπόν, πάλι καὶ γιὰ τὰ ἀντίθετα, δὲν λέγομε πόρνο ἢ μέθυσο ἢ ψεύτη, ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος, ὀλίσθησε [ἔπεσε] μιὰ φορὰ σὲ καθένα ἀπ᾽ αὐτά, ἀλλά, ἐκεῖνον ποὺ ἐπὶ πολὺ καιρὸ περιπίπτει σ᾽ αὐτὰ καὶ παραμένει ἀδιόρθωτος. Πρέπει δὲ νὰ γνωρίζωμε καὶ τοῦτο, ἐπὶ πλέον μαζὶ μὲ ἐκεῖνα, ποὺ ἔχουν λεχθῆ, [τὸ ὁποῖο εἶναι] ἀναγκαιότατο γιὰ ὅλους, ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι, ἀφ᾽ ἑνὸς μὲν ἔχουν προθυμία νὰ ἐπιτύχουν τὴν ἀρετή, ἀφ᾽ ἑτέρου δὲ φροντίζουν νὰ ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ τὴν κακία.

30. Ὅτι δηλαδή, ὅσο ἡ ψυχὴ [εἶναι] ἀσυγκρίτως τιμιωτέρα τοῦ σώματος καὶ σὲ πολλὰ καὶ μέγιστα [πράγματα] ἐξάπαντος ἀνωτέρα καὶ πιὸ πολύτιμη, τόσο πολὺ οἱ ψυχικὲς ἀρετές, καὶ μάλιστα, ἐκεῖνες ποὺ μιμοῦνται τὸν Θεὸ καὶ ἔχουν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, εἶναι [ἀνώτερες] τῶν σωματικῶν ἀρετῶν.

31. Ἐνῶ, ἀντιθέτως, [πρέπει] νὰ ἐννοοῦμε ὅτι καὶ οἱ ψυχικὲς κακίες διαφέρουν ἀπὸ τὰ σωματικὰ πάθη, καὶ ὅσον ἀφορᾶ τὶς ἐνέργειες [ποὺ προέρχονται] ἀπ᾽ αὐτὲς καὶ ὅσον ἀφορᾶ τὴν ἔκτισι [τὴν ἐκπλήρωσι] τῶν τιμωριῶν, [ποὺ ἐπιβάλλονται σ᾽ αὐτές], ἔστω καὶ ἂν στοὺς πολλούς, δὲν γνωρίζω πῶς, αὐτὸ ὑποκρυπτόμενο, [τοὺς] διαφεύγει. Διότι τὴν μὲν μέθη καὶ τὴν πορνεία καὶ τὴν μοιχεία καὶ τὴν κλοπὴ καὶ τὰ παραπλήσια μὲ αὐ-

τοις ἔγγιστα, εὐλαβουμένους, καὶ φοβουμένους, καὶ φεύγοντας, ἢ κολάζοντας, ὡς τοῖς πολλοῖς, ἐκ τοῦ φαινομένου βδελυκτά. Πρὸς δὲ τὰ πολλῷ τούτων καὶ χείρονα, καὶ βαρύτερα πάθη ψυχικά, ἃ καὶ εἰς δαιμόνων κατάστασιν φέρει, καὶ τὴν τούτοις ἀποκειμένην αἰωνίαν κόλασιν, τοῖς ἀδιορθώτως τούτων ἐχομένοις, ἀναλγήτως ἔχουσι. Φθόνον, φημί, καὶ μνησικακίαν, πονηρίαν τε, καὶ ἀναλγησίαν, καὶ τὴν πάντων τῶν κακῶν ῥίζαν, τὴν φιλαργυρίαν[7]*, κατὰ τὸν ἀπόστολον, καὶ τὰ τούτοις ὅμοια.*

[32.] Ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὕτως, ὡς εἴχομεν ἀμαθίας ἀφελῶς ἐξεθέμεθα, εὐσύνοπτον καὶ σαφῆ σχεδιάσαντες τὸν περὶ ἀρετῶν, καὶ παθῶν λόγον, ἵνα εὐχερῶς ἔχῃ τις διακρίνειν τε, καὶ διαγινώσκειν τὴν τούτων διαίρεσίν τε, καὶ διαφοράν, τῇ περὶ τούτων λεπτομερεῖ σαφηνείᾳ. Δι᾽ αὐτὸ γὰρ τοῦτο καὶ ποικίλον ἕκαστον, καὶ πολυειδὲς ἐξεθέμεθα, ὡς μηδεμίαν, εἰ δυνατόν, ἰδέαν ἀρετῆς ἢ κακίας ἀγνοεῖσθαι. Καὶ

τὰ [πάθη], τὰ προσέχουν καὶ τὰ φοβοῦνται καὶ τὰ ἀποφεύγουν, ἢ τὰ τιμωροῦν, ἐπειδὴ [εἶναι] βδελυκτὰ στοὺς πολλοὺς ἐκ τῆς ἐξωτερικῆς τους ὄψεως. Ὅμως, σχετικὰ μὲ τὰ ψυχικὰ πάθη, τὰ κατὰ πολὺ χειρότερα καὶ βαρύτερα ἀπ᾽ αὐτὰ καὶ τὰ ὁποῖα ὁδηγοῦν στὴν κατάστασι τῶν δαιμόνων καὶ στὴν αἰώνια κόλασι, ἡ ὁποία ἀπόκειται σ᾽ αὐτούς, οἱ ὁποῖοι ἀκολουθοῦν αὐτά, χωρὶς διόρθωσι, [γι᾽ αὐτὰ τὰ ψυχικά, λοιπόν, πάθη] μένουν ἀναίσθητοι [Δηλαδή], ἐννοῶ τὸν φθόνο καὶ τὴν μνησικακία, ἐπίσης τὴν πονηρία καὶ τὴν ἀναισθησία καὶ τὴν ρίζα ὅλων τῶν κακῶν, σύμφωνα μὲ τὸν Ἀπόστολο, τὴν φιλαργυρία καὶ τὰ ὅμοια μ᾽ αὐτά.

32. Ἀλλά, αὐτὰ μέν, κατ᾽ αὐτὸν τὸν τρόπο, μὲ ἁπλότητα [τὰ] ἐκθέσαμε, καθὼς εἴμεθα ἀμαθεῖς, μὲ τὸ νὰ γράψωμε πρόχειρα συνοπτικὸ καὶ σαφῆ τὸν λόγο περὶ ἀρετῶν καὶ παθῶν, ὥστε νὰ δύναται κανεὶς καὶ νὰ διακρίνῃ μὲ εὐκολία καὶ νὰ ἀναγνωρίζῃ καὶ τὴν διαίρεσι αὐτῶν καὶ τὴν διαφορά, μὲ τὴν λεπτομερῆ σαφήνεια περὶ αὐτῶν, [μὲ τὴν ὁποία τὰ περιγράψαμε καὶ τὶς ἀρετὲς καὶ τὰ πάθη]. Διότι, γι᾽ αὐτὸ ἐκθέσαμε τὸ κάθε ἕνα μὲ ποικίλους τρόπους καὶ πολλὲς μορφές, ὥστε, ἐὰν εἶναι δυνατόν, νὰ μὴν ἀγνοῆται κανένας τύπος ἀρετῆς ἢ κακίας. Ἐπὶ πλέον,

ὅπως τὰς μὲν εὐθύμως πρὸς ἑαυτοὺς ἐπισπασώμεθα, τὰς ἀρετὰς δηλονότι, καὶ μᾶλλον τὰς ψυχικάς, δι᾽ ὧν καὶ τῷ Θεῷ ἐγγίζομεν· τὰς δέ γε κακίας, καὶ σφόδρα ἐκκλίνοντες διαδιδράσκωμεν. Μακάριος γὰρ ὡς ἀληθῶς, ὁ ἀρετὴν ζητῶν, καὶ ταύτην μετιών, καὶ ὅτι τί ἐστιν ἀρετὴ ἐπιμελῶς ἐρευνῶν, ὡς δι᾽ αὐτῆς ἐγγίζων Θεῷ, καὶ τούτῳ νοερῶς συγγινόμενος. [33.] Τούτῳ [recte: τοῦτο] γὰρ κυρίως φρόνησις καὶ ἀνδρεία, σοφία τε, καὶ γνῶσις ἀψευδής, καὶ πλοῦτος ἀναφαίρετος, τὸ διὰ πρακτικῆς ἀρετῆς πρὸς θεωρίαν ἀνάγεσθαι τοῦ ποιήσαντος. [34.] Ἀρετὴ δὲ καλεῖται, διὰ τὸ αἱρεῖσθαι. Αἱρετὴ γάρ, καὶ θελητὴ διὰ τὸ αἱρετῶς καὶ αὐτοθελῶς τὸ ἀγαθὸν ποιεῖν ἡμᾶς, οὐχὶ ἀβουλήτως καὶ ἀναγκαστικῶς. Φρόνησις δὲ λέγεται, τὸ παρὰ τῷ νοΐ φέρειν τὰ ὠφέλιμα. [35.] Εἰ βούλει δὲ προσθήσωμεν τῷ ἀφελεῖ τούτῳ λόγῳ, ὡς χρυσοῦν ἐπισφράγισμα, καὶ περὶ τοῦ κατ᾽ εἰκόνα, καὶ καθ᾽ ὁμοίωσιν μικρόν, τοῦ τιμιωτάτου πάντων τῶν τοῦ Θεοῦ κτι-

γιὰ νὰ προσελκύωμε συνήθως μὲ χαρὰ τὶς μὲν πρὸς τοὺς ἑαυτούς μας, τὶς ἀρετὲς δηλαδή, καὶ μάλιστα τὶς ψυχικές, μέσῳ τῶν ὁποίων ἐγγίζομε καὶ τὸν Θεό· ἀπὸ δὲ τὶς κακίες, βέβαια, ἀφοῦ μὲ δύναμι ἀπομακρυνώμεθα, νὰ [τὶς] ἀποφεύγωμε. Διότι [εἶναι] πράγματι μακάριος ἀληθινά, ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἀναζητᾶ τὴν ἀρετὴ καὶ μετέρχεται αὐτὴν καὶ ἐρευνᾶ μὲ ἐπιμέλεια, τί [πρᾶγμα] εἶναι ἀρετή, διότι μέσῳ αὐτῆς ἐγγίζει τὸν Θεὸ καὶ συνυπάρχει νοερῶς μὲ Αὐτόν.

33. Διότι αὐτὸ [εἶναι] κυρίως φρόνησι καὶ ἀνδρεία καὶ σοφία καὶ γνῶσι ἀληθινὴ καὶ πλοῦτος ἀναφαίρετος, τὸ νὰ ἀνυψώνεται [ὁ ἄνθρωπος] διὰ τῆς πρακτικῆς ἀρετῆς πρὸς τὴν θεωρία τοῦ Δημιουργοῦ [του].

34. Ἀρετὴ δὲ ὀνομάζεται, ἕνεκα τῆς ἐκλογῆς, [δηλαδή, τῆς ἐπιλογῆς μας]. Διότι [εἶναι] αἱρετὴ [ἐκλεγομένη, προτιμωμένη] καὶ θεληματική, ἕνεκα τοῦ ὅτι ἐμεῖς κάνομε τὸ ἀγαθὸ προαιρετικὰ καὶ μὲ τὴν θέλησί μας, ὄχι χωρὶς νὰ τὸ θέλωμε καὶ ἀναγκαστικά. Φρόνησι δὲ λέγεται τὸ νὰ φέρῃ στὸν νοῦ τὰ ὠφέλιμα.

35. Ἐὰν θέλῃς δέ, ἂς προσθέσωμε στὸν ἁπλὸ αὐτὸ λόγο, σὰν χρυσὸ ἐπισφράγισμα, καὶ κάτι λίγο σχετικὰ μὲ τὸ κατ᾽ εἰκόνα καὶ καθ᾽ ὁμοίωσιν τοῦ πλέον τιμίου ἀπὸ ὅλα τὰ κτίσματα τοῦ Θεοῦ [δηλαδὴ τοῦ

σμάτων· τὸ νοερόν, καὶ λογικὸν ζῷον ὁ ἄνθρωπος μόνος ἐκ πάντων ἐστὶ κατ' εἰκόνα, καὶ καθ' ὁμοίωσιν Θεοῦ[8]. *[36.] Κατ' εἰκόνα μὲν λέγεται πᾶς ἄνθρωπος, κατὰ τὸ τοῦ νοὸς ἀξίωμα, καὶ τὸ τῆς ψυχῆς, ἤτοι τὸ ἀκατάληπτον, τὸ ἀθεώρητον, τὸ ἀθάνατον, τὸ αὐτεξούσιον. Ναὶ μὴν καὶ τὸ ἀρχικὸν καὶ τεκνογονικὸν καὶ οἰκοδομικόν. [37.] Καθ' ὁμοίωσιν δέ, κατὰ τὸν τῆς ἀρετῆς λόγον, καὶ τὰς θεωνύμους ταύτας, καὶ θεομιμήτους πράξεις. Ἤγουν κατὰ τὸ φιλανθρώπως πρὸς τὸ ὁμογενὲς διακεῖσθαι· οἰκτείρειν τε, καὶ ἐλεεῖν, καὶ ἀγαπᾶν τὸ ὁμόδουλον· εὐσπλαγχνίαν τε πᾶσαν, καὶ συμπάθειαν ἐνδείκνυσθαι. Γίνεσθε γάρ, φησὶ Χριστὸς ὁ Θεός, οἰκτίρμονες καθὼς καὶ ὁ πατὴρ ἡμῶν ὁ οὐράνιος οἰκτίρμων ἐστί*[9]. *[38.] Καὶ τὸ μὲν κατ' εἰκόνα, πᾶς ἄνθρωπος κέκτηται· ἀμεταμέλητα γὰρ τὰ χαρίσματα τοῦ Θεοῦ*[10]. *[39.] Τὸ δὲ καθ' ὁμοίωσιν σπάνιοι καὶ μόνοι οἱ ἐνάρετοι, καὶ ἅγιοι, καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ ἀγαθότητα κατὰ τὸ δυνατὸν ἀνθρώποις μιμούμενοι.*

ἀνθρώπου]. Τὸ νοερὸ καὶ λογικὸ ζῷον, ὁ ἄνθρωπος, μόνος ἀπὸ ὅλα [τὰ κτίσματα] εἶναι κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν Θεοῦ.

36. Κατ' εἰκόνα μὲν λέγεται, κάθε ἄνθρωπος, ἕνεκα τοῦ ἀξιώματος τοῦ νοός [του] καὶ τῆς ψυχῆς, δηλαδὴ τοῦ ἀκαταλήπτου, τοῦ ἀθεάτου, τοῦ ἀθανάτου, τοῦ αὐτεξουσίου. Βεβαίως, ἐπιπλέον, καὶ γιὰ τὴν δυνατότητα νὰ ἄρχῃ καὶ νὰ τεκνογονῇ καὶ νὰ οἰκοδομῇ.

37. Καθ' ὁμοίωσιν δὲ [λέγεται], γιὰ τὸν λόγο τῆς ἀρετῆς, [ποὺ ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ ἀποκτήσῃ] καὶ γι' αὐτὲς τὶς θεομίμητες καὶ θεώνυμες, [ποὺ ἔχουν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ] πράξεις. Δηλαδή, σχετικὰ μὲ τὴν φιλάνθρωπη διάθεσι πρὸς τοὺς συνανθρώπους του· καὶ μὲ τὸ ὅτι οἰκτείρει καὶ ἐλεεῖ καὶ ἀγαπᾶ τοὺς συνδούλους [του] καὶ [τοὺς] δείχνει κάθε εὐσπλαγχνία καὶ συμπάθεια. Διότι, λέγει, ὁ Χριστός, ὁ Θεός [μας], νὰ γίνεσθε οἰκτίρμονες καθὼς καὶ ὁ πατέρας σας ὁ οὐράνιος εἶναι οἰκτίρμων.

38. Καὶ τὸ κατ' εἰκόνα μέν, τὸ ἔχει κάθε ἄνθρωπος, διότι τὰ χαρίσματα τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀμετάκλητα [δὲν ἀνακαλεῖ πάλι ὁ Θεὸς τὰ χαρίσματά του].

39. Τὸ δὲ καθ' ὁμοίωσιν, [τὸ ἔχουν] σπάνιοι καὶ μόνον οἱ ἐνάρετοι καὶ ἅγιοι [ἄνθρωποι], οἱ ὁποῖοι μιμοῦνται, κατὰ τὸ δυνατὸν στοὺς ἀνθρώπους, τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ. Τοῦ

Οὗ τῆς ὑπεραγάθου φιλανθρωπίας ἀξιωθείημεν καὶ ἡμεῖς εὐαρεστήσαντες αὐτῷ δι᾽ ἀγαθοεργίας, καὶ μιμηταὶ γενόμενοι τῶν ἀπ᾽ αἰῶνος εὐαρεστησάντων Χριστῷ· ὅτι αὐτῷ ἐστι τὸ ἔλεος καὶ αὐτῷ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμή, καὶ προσκύνησις σὺν τῷ ἀνάρχῳ αὐτοῦ Πατρί, καὶ τῷ παναγίῳ, καὶ ἀγαθῷ, καὶ ζωοποιῷ αὐτοῦ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ὁποίου, εἴθε νὰ ἀξιωθοῦμε καὶ ἐμεῖς τῆς ὑπεραγάθου φιλανθρωπίας, ἀφοῦ εὐαρεστήσωμε σ᾽ Αὐτὸν διὰ τῆς ἀγαθοεργίας, καὶ γίνωμε μιμηταὶ ἐκείνων, ποὺ ἔγιναν εὐάρεστοι στὸν Χριστὸ ἀπὸ αἰώνων· διότι σ᾽ Αὐτὸν ἀνήκει τὸ ἔλεος καὶ σ᾽ Αὐτὸν πρέπει κάθε δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησι, μαζὶ μὲ τὸν Ἄναρχο Πατέρα Του καὶ τὸ Πανάγιο καὶ Ἀγαθὸ καὶ Ζωοποιό Του Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ - ΣΧΟΛΙΑ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ - ΣΧΟΛΙΑ
ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ

α΄ ***Ἴσως εὔθυμον.***

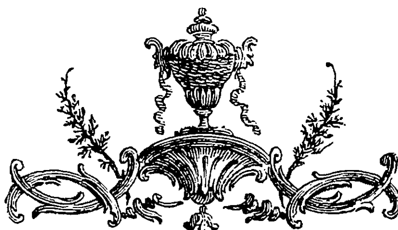
ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ
ΣΕ ΧΩΡΙΑ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ

1 Πρβλ. Α΄ Κορ. 13, 13.
2 Α΄ Τιμόθ. 6, 10.
3 Ματθ. 4, 3.
4 Γαλ. 5, 17.
5 Λουκ. 18, 11-12.
6 Πρβλ. Β΄ Κορ. 1, 22.
7 Α΄ Τιμόθ. 6, 10.
8 Γένεσ. 1, 26.
9 Λουκ. 6, 36.
10 Ῥωμ. 11, 29.

ΣΧΟΛΙΑ

[1] Ὅταν ὁ πιστὸς δὲν τηρῇ τὶς ἐντολὲς τοῦ Θεοῦ – ποὺ εἶναι οὐσιαστικὰ οἱ «προδιαγραφὲς» τοῦ κατὰ φύσιν εἶναι του – σκοτίζεται ὁ νοῦς του. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ νοῦς εἶναι ἡ «ἀκρόπολι», ὁ ὀφθαλμὸς καὶ ὁ ἡγεμόνας τῆς ψυχῆς, ὅταν αὐτὸς σκοτιστῇ, κυριεύεται σταδιακὰ ἀπ᾽ ὅλα τὰ πάθη. Τότε ὁ νοῦς χάνει τὴν κατὰ φύσιν κυριαρχικὴ ἐξουσία του πάνω στὸ θυμικὸ καὶ στὸ ἐπιθυμητικό, ποὺ συνιστοῦν τὶς δυνάμεις τοῦ παθητικοῦ μέρους τῆς ψυχῆς, καὶ ὑποδουλώνεται στὶς παρὰ φύσιν κινήσεις τοῦ παθητικοῦ. Ἡ ὑποδούλωσι αὐτὴ ἀρχίζει μὲ τὶς συγκαταθέσεις τοῦ νοὸς στὶς ὀντολογικὰ ἄστοχες – ἁμαρτωλὲς κλίσεις καὶ ἐπιθυμίες τοῦ παθητικοῦ μέρους τῆς ψυχῆς.

[2] Πρόκειται γιὰ μεταθέσεις τοῦ νοὸς πέρα ἀπὸ τήν, κατὰ περίπτωσι, ὀφειλόμενη θέσι του. Ὁ μετεωρισμὸς σχετίζεται ὀργανικὰ μὲ τὴν ἀφαιρετικὴ λειτουργία τοῦ νοὸς καὶ τὴν φαντασία. Ὅταν ὁ νοῦς, διὰ τῆς φαντασίας, ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὸν κύριο σκοπό του – ποὺ εἶναι ἡ παραμονή του στὴν «καρδιὰ» τοῦ πιστοῦ καὶ στὴν μνήμη τοῦ Θεοῦ – καὶ διολισθαίνει σὲ ἀλλότριους πρὸς τὸν σκοπὸ αὐτὸ κατευθύνσεις, γίνεται λόγος γιὰ τὸν μετεωρισμό του. Ἔτσι, λ.χ. ὅταν ὁ πιστὸς βρίσκεται σωματικῶς στὴ θεία Λατρεία καὶ ὁ νοῦς του δὲν μετέχῃ στὰ τελούμενα, ἀσχολούμενος μὲ τὰ βιωτικὰ ἢ διασπώμενος νοητικὰ σὲ διάφορα ἄλλα θέματα, λέμε ὅτι ὁ νοῦς τοῦ πιστοῦ αὐτοῦ μετεωρίζεται. Ὁ μετεωρισμὸς τοῦ νοὸς ἐμφανίζεται, κατεξοχήν, στὸν ἀρχάριο, ὡς πρὸς τὰ πνευματικά, κατὰ τὴν ὥρα τῆς κατὰ μόνας προσευχῆς.

ΑΒΒΑΣ ΦΙΛΗΜΩΝ

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΙ

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΑΒΒΑ ΦΙΛΗΜΟΝΟΣ

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

Φιλήμων ὁ Ὁσιώτατος Πατὴρ ἡμῶν, τῶν Θεοφόρων Πατέρων ὁ νηπτικώτατος ἅμα καὶ πενθικώτατος, ἐν τίσι μὲν ἤκμασε χρόνοις ἡ κατ᾽ αὐτὸν ἱστορία ἡμῖν οὐκ ἐδήλωσεν. Ὅτι δὲ κατέστη, εἴπερ τις καὶ ἄλλος τῶν γερόντων, εὐλαβέστατος, καὶ πολύπειρος, φιλήσυχός τε, καὶ τοῦ Μεγάλου Ἀρσενίου μιμητὴς γνησιώτατος, ἐκ τοῦ παρόντος λόγου τοῖς βουλομένοις πρόκειται θεωρεῖν.

Ταῖς προσευχαῖς γὰρ καὶ δεήσεσι νυκτὸς καὶ ἡμέρας, ἐν τῇ ἀσκητικῇ καλύβῃ ὡς ἔν τινι ὑπερῴῳ τοῦ βίου, προσκαρτερῶν, καὶ ταῖς ἀειρρύτοις τῶν δακρύων, καὶ γλυκυτάτων κλαυθμῶν πηγαῖς ἐπιπλεῖον πλύνων ἑαυτόν, οὐχ ὅπως τῶν ὅ,τι δήποτε τοῦ πονηροῦ κόμματος, ἀλλὰ δὴ καὶ τῶν τῆς χρηστοτέρας μερίδος, καὶ πάντων ὁμοῦ αἰσθητῶν τε, καὶ νοη-

Ὁ Φιλήμων, ὁ ὁσιώτατος Πατὴρ ἡμῶν, ὁ πλέον νηπτικὸς ἀπὸ τοὺς Θεοφόρους Πατέρες, καὶ συγχρόνως ὁ πλέον πενθικός, σὲ ποιοὺς μὲν χρόνους ἤκμασε, δὲν μᾶς ἔκανε γνωστὸ ἡ σχετικὴ μ᾽ αὐτὸν ἱστορία. Ὅτι, ὅμως, ἔφθασε νὰ εἶναι περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον ἀπὸ τοὺς Γέροντες, ἐξόχως εὐλαβὴς καὶ πολύπειρος καὶ φίλος τῆς ἡσυχίας καὶ ὁ πλέον γνήσιος μιμητὴς τοῦ Μεγάλου Ἀντωνίου, ἀπὸ τὸν παρόντα λόγο, μέλλει νὰ διαπιστωθῇ, ἀπὸ ἐκείνους, ποὺ ἔχουν [πνευματικὴ] ἀναζήτησι.

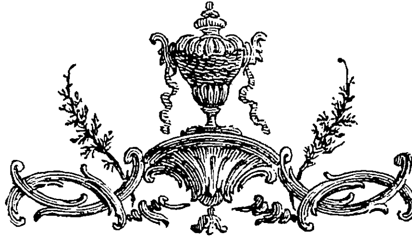
Διότι, μένοντας ἀφοσιωμένος, νύκτα καὶ ἡμέρα, στὶς προσευχὲς καὶ στὶς δεήσεις, μέσα στὴν ἀσκητική του καλύβη, ὅπως σὲ κάποιο ὑπερῷο τοῦ βίου καὶ ἐπιπλέον πλένοντας τὸν ἑαυτόν του μὲ τὶς ἀκατάπαυστες ροὲς τῶν δακρύων καὶ τῶν γλυκυτάτων κλαυθμῶν, ἀφοῦ ὑπερέβη θεοφιλῶς ὄχι [μόνο], μὲ ὅποιο τρόπο, ὁτιδήποτε ἀπ᾽ ὅσα [ἀφοροῦν] τὸ πονηρὸ ἀποκομμένο τμῆμα [τῆς ἁμαρτίας], ἀλλὰ μάλιστα, καὶ [κάθε τι] ἀπ᾽ ὅσα [ἀφοροῦν] τὴν μερίδα τῆς ἀγαθότητος καὶ [ἐπίσης, ἀφοῦ ὑπερέβη] ὅλα μαζὶ καὶ τὰ αἰ-

τῶν θεοφιλῶς ὑπεραναβάς, κωφός τε καὶ ἄλαλος, κατὰ τὸ γεγραμμένον, παρέστη Θεῷ, καὶ τοῦ ὑπερκάλλου τῆς θείας αὐτοῦ χάριτος ἐπέτυχε φωτισμοῦ. Παρ᾽ οὗ καὶ ὡς ἐξ ἡλιακοῦ δίσκου τό τε ἀνακρίνειν, καὶ διακρίνειν, καὶ τὸ διορᾶν τε, καὶ προορᾶν δι᾽ ἀκροτάτης ἡσυχίας καὶ σιωπῆς, ἀφθόνως πεπλούτηκεν ὁ ἀοίδιμος. Μάρτυς δὲ τῶν εἰρημένων ἐχέγγυος, ὁ προκείμενος αὐτοῦ οὑτοσὶ λόγος, ἐν ᾧ ἡ τῆς Ἱερᾶς νήψεως διακριτικωτάτη διδασκαλία, εἴ τινι καὶ ἄλλῳ οἱονεὶ ποικίλη, καὶ θεοΰφαντος ἁλουργὶς εἰς τὸ ἄριστον συνεξυφαίνεται, ὅση τε εἰς πρᾶξιν τείνει, καὶ ὅση τὴν θεωρίαν συνιστᾷ, τῇ διὰ τῶν ἔργων μακροτάτῃ πείρᾳ τὸ αὐτόπιστον παρεχομένη. Καὶ τοίνυν, εἴ τινι φίλον, τὸν ἐσπιλωμένον μέν, καὶ εἰδεχθῆ τῶν παθῶν χιτῶνα, ταὐτὸν εἰπεῖν, τὸν παλαιὸν ἀποδύσασθαι ἄνθρωπον, τὸ φωτεινὸν δὲ τῆς ἀπαθείας ἐνδύσασθαι, καὶ χάριτος περιβόλαιον, ὅπερ ἐστὶν ὁ κατὰ Χριστὸν Ἰησοῦν καινὸς ἄνθρωπος, τοῦτον συνεχῶς με-

σθητὰ καὶ τὰ νοητά, παρεστάθη, ὡς κωφὸς καὶ ἄλαλος, ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπέτυχε τὸν ὑπέρκαλλο φωτισμὸ τῆς θείας Αὐτοῦ Χάριτος. Ἀπ᾽ αὐτὸν μάλιστα [τὸν φωτισμὸ τῆς θείας Χάριτος], ὅπως ἀπὸ τὸν δίσκο τοῦ ἡλίου, διὰ τῆς ἀκροτάτης ἡσυχίας καὶ τῆς σιωπῆς, ἔχει ἀποσπάσει μὲ ἀφθονία ὡς πλοῦτο ὁ ἀοίδιμος καὶ τὴν εὐθυκρισία καὶ τὴν διάκρισι καὶ τὴν διόρασι καὶ τὴν πρόορασι. Ἀσφαλὴς δὲ μάρτυρας γιὰ ὅσα λέγονται [εἶναι] αὐτὸς ἐδῶ ὁ λόγος, ὁ ὁποῖος ἀναφέρεται σ᾽ αὐτὸν [τὸν Ἀββᾶ Φιλήμονα], στὸν ὁποῖο [λόγο] ἄριστα ὑφαίνεται μαζὶ ἂν ἴσως καὶ μὲ κάτι ἄλλο, ἡ διακριτικώτατη διδασκαλία τῆς Ἱερᾶς νήψεως, σὰν ποικίλη καὶ θεοΰφαντη ἁλουργίδα, καὶ πόσο πολὺ συντείνει γιὰ τὴν πρᾶξι καὶ πόσο ὑψηλὴ συνιστᾶ τὴν θεωρία, προσφέροντας, ἕνεκα τῆς μακρότατης, διὰ τῶν [ἀσκητικῶν] ἔργων, ἐμπειρίας, αὐταπόδεικτη ἀξιοπιστία [γιὰ ὅσα διδάσκει]. Καὶ ἑπομένως, ἐὰν κάποιος ἐπιθυμῇ νὰ ἀπεκδυθῇ τὸν σπιλωμένο καὶ εἰδεχθῆ χιτῶνα τῶν παθῶν, [ἢ ἄλλως] λέγοντας ἕνα καὶ τὸ αὐτό, τὸν παλαιὸ ἄνθρωπο, καὶ [ἐπιθυμῇ] νὰ περιβληθῇ τὸ φωτεινὸ ἔνδυμα τῆς Χάριτος καὶ τῆς ἀπαθείας, τὸ ὁποῖο ἀκριβῶς εἶναι ὁ κατὰ Ἰησοῦν Χριστὸν καινούργιος ἄνθρωπος, θὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἐπαινετή [του αὐτὴ] ἐπιθυμία, μελετώντας συνε-

λετῶν, καὶ τοῖς κατὰ δύναμιν ἔργοις τὰ μελετώμενα ἐκπληρῶν, τῆς ἐπαινετῆς ἐφέσεως ἐπιτεύξεται.

χῶς αὐτὸν [ἐδῶ τὸν λόγο] καὶ ἐπιτελώντας μὲ τὰ κατὰ δύναμιν ἔργα, ὅσα ἀποκομίζονται ἀπὸ τὴν μελέτη [του αὐτή].

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΒΒΑ

ΦΙΛΗΜΟΝΟΣ

ΛΟΓΟΙ

I

ΛΟΓΟΣ ΠΑΝΥ ΩΦΕΛΙΜΟΣ

ΛΟΓΟΣ ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ ΩΦΕΛΙΜΟΣ

[1.] Ἔλεγον περὶ τοῦ Ἀββᾶ Φιλήμονος τοῦ ἀναχωρητοῦ, ὅτι καθεῖρξεν ἑαυτὸν ἔν τινι σπηλαίῳ ὀλίγον ἀφεστῶτι τῆς Λαύρας τῶν Ῥωμίων καλουμένης, καὶ τῶν τῆς ἀσκήσεως εἴχετο παλαισμάτων, ἐκεῖνο κατεπᾴδων αὐτοῦ τῇ διανοίᾳ, ὅπερ φασὶ τὸν Μέγαν Ἀρσένιον λέγειν ἑαυτῷ· Φιλήμων διὸ ἐξῆλθες. Διεκαρτέρει γοῦν ἐν τῷ σπηλαίῳ χρόνον ἱκανόν, ἐργαζόμενος τὴν σειράν· καὶ ῥάπτων σπυρίδας, ἐδίδου τῷ οἰκονόμῳ λαμβάνειν παρ᾽ αὐτοῦ ἄρτους βραχεῖς εἰς ἀποτροφήν. Οὐδὲν γὰρ ἤσθιε, πλὴν ἄρτου, καὶ ἁλῶν, καὶ τούτων δι᾽ ἡμερῶν. Ἐντεῦθεν τῆς σαρκὸς καθόλου πρόνοιαν οὐκ ἐποιεῖτο[1], ἀλλὰ τῇ θεωρίᾳ σχολάζων, ἐντὸς ἐγέ-

1. Ἔλεγαν περὶ τοῦ Ἀββᾶ Φιλήμονος τοῦ ἀναχωρητοῦ, ὅτι ἔκλεισε σὰν σὲ φυλακὴ τὸν ἑαυτόν του, σὲ κάποιο σπήλαιο, τὸ ὁποῖο λίγο ἀπεῖχε ἀπὸ τὴν Λαύρα, ἡ ὁποία, ὀνομάζετο, τῶν Ρωμίων, καὶ ἀφοσιωνόταν στὰ παλαίσματα τῆς ἀσκήσεως, ἐπαναλαμβάνοντας συνεχῶς στὴν διάνοιά του, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖο, ἀκριβῶς, λέγουν ὅτι ἔλεγε στὸν ἑαυτό του, ὁ Μέγας Ἀρσένιος: Φιλήμων γιὰ ἐκεῖνο, γιὰ τὸ ὁποῖο ἐξῆλθες [δηλαδὴ μὴν λησμονῇς τὸν σκοπό, γιὰ τὸν ὁποῖο ἐξῆλθες ἀπὸ τὸν κόσμο στὴν ἔρημο]. Ἔκανε, λοιπόν, ὑπομονὴ στὸ σπήλαιο ἀρκετὸ χρόνο, ἐργαζόμενος τὴν σειρὰ [τὸ πλέξιμο πλεξούδων ἀπὸ φοίνικες γιὰ τὴν κατασκευὴ ζεμπιλιῶν καὶ καλαθιῶν]· καὶ ἀφοῦ ἔραπτε τὰ καλάθια, [τὰ] παρέδιδε στὸν οἰκονόμο, ὥστε νὰ παίρνῃ ἀπ᾽ αὐτὸν λίγους ἄρτους γιὰ τὴν διατροφή [του]. Διότι δὲν ἔτρωγε τίποτε [ἄλλο], ἐκτὸς ἀπὸ ψωμὶ καὶ ἁλάτι, καὶ αὐτὰ μετὰ ἀπὸ παρέλευσι ἡμερῶν, [ὄχι δηλαδὴ κάθε μέρα]. Ὡς ἐκ τούτου δὲν ἐλάμβανε καθόλου πρόνοια γιὰ τὴν σάρκα του, ἀλλὰ ἀσχολούμενος μὲ τὴν θεωρία, βρισκόταν μέσα

νετο τοῦ θείου φωτισμοῦ· κᾀκεῖθεν τὴν ἄῤῥητον μυσταγωγίαν τελούμενος, ἐν εὐφροσύνῃ διετέλει. Ἀπερχόμενος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ κατὰ Σάββατον, καὶ Κυριακήν, μόνος, καὶ σύννους περιεπάτει, μηδένα συγχωρῶν πλησιάσαι αὐτῷ, πρὸς τὸ μὴ ἐκκοπῆναι τὸν νοῦν, ἧς περ εἶχεν ἐργασίας. Ἐν δὲ τῇ ἐκκλησίᾳ ἐν τῇ γωνίᾳ ἑστώς, καὶ τὸ πρόσωπον ἐν τῇ γῇ προσερείδων, πηγὰς ἠφίει δακρύων, ἀδιάλειπτον ἔχων τὸ πένθος, καὶ τὴν τοῦ θανάτου μνήμην, καὶ τὸν τῶν Ἁγίων Πατέρων τύπον, καὶ μάλιστα τοῦ Ἀρσενίου τοῦ Μεγάλου, οὗ καὶ κατ᾿ ἴχνος βαίνειν ἠπείγετο. Αἱρέσεως δὲ γενομένης ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, καὶ ἐν τῇ περιχώρῳ αὐτῆς, ἀνεχώρησε, καὶ ἀπῆλθεν ἐν τῇ Λαύρᾳ τῇ Νικάνορος διακειμένῃ. Καὶ δεξάμενος αὐτὸν Παυλῖνος ὁ θεοφιλέστατος, καὶ ἀφιερώσας αὐτῷ τὸν ἑαυτοῦ ἰδιάζοντα τόπον, ἐν πάσῃ καθίστησιν ἡσυχίᾳ. Ἐπὶ γὰρ ἐνιαυτὸν ὅλον οὐδένα συνεχώρησε καθάπαξ αὐτῷ συντυχεῖν, ἀλλὰ μήν, οὐδὲ αὐτὸς αὐτῷ παντελῶς

[στὴν κατάστασι] τοῦ θείου φωτισμοῦ· καὶ ἐκ τούτου [ἀπ᾿ αὐτὴν τὴν κατάστασι τοῦ θείου φωτός], καθὼς ἐπιτελοῦσε τὴν ἀνέκφραστη μυσταγωγία, ἐξακολουθοῦσε νὰ εἶναι σὲ [κατάστασι πνευματικῆς] εὐφροσύνης. Ὅταν πήγαινε στὴν Ἐκκλησία κατὰ τὸ Σάββατο καὶ τὴν Κυριακή, περιπατοῦσε μόνος καὶ συγκεντρωμένος στὸν ἑαυτόν του, μὴ ἐπιτρέποντας σὲ κανένα νὰ τὸν πλησιάσῃ, ὥστε νὰ μὴν διακοπῇ ὁ νοῦς [του] ἀπὸ αὐτὴ ἀκριβῶς τὴν [ἐσωτερικὴ] ἐργασία, τὴν ὁποία εἶχε. Στὴν Ἐκκλησία δέ, ἀφοῦ στεκόταν στὴν γωνία, καὶ προσήλωνε τὸ πρόσωπο στὴν γῆ, ἄφηνε πηγὲς δακρύων [νὰ κυλοῦν ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς του], ἔχοντας ἀδιάλειπτο τὸ πένθος καὶ τὴν μνήμη τοῦ θανάτου καὶ τὸ παράδειγμα τῶν Ἁγίων Πατέρων καὶ κατ᾿ ἐξοχὴν τοῦ Μεγάλου Ἀρσενίου, στοῦ ὁποίου μάλιστα τὰ ἴχνη ἔσπευδε νὰ βαδίζῃ. Ὅταν δὲ ἐνέσκηψε αἵρεσι στὴν Ἀλεξάνδρεια καὶ στὰ περίχωρα αὐτῆς, ἀνεχώρησε καὶ ἔφθασε στὴν Λαύρα, ποὺ βρίσκεται κοντὰ στὴν [Λαύρα] τοῦ Νικάνορος. Καὶ ἀφοῦ τὸν δέχθηκε ὁ Θεοφιλέστατος Παυλῖνος, καὶ τοῦ προσέφερε τὸν δικό του ἰδιαίτερο τόπο, τὸν ἐγκατέστησε σὲ ἀπόλυτη ἡσυχία. Διότι ἐπὶ ἕναν ὁλόκληρο χρόνο δὲν ἐπέτρεψε σὲ κανέναν ἀπολύτως νὰ τὸν ἐπισκεφθῇ, ἀλλὰ ὅμως, οὔτε αὐτὸς ὁ ἴδιος δὲν τὸν ἐνόχλησε

διενώχλησεν, ἢ μόνον τὸν καιρόν, καθ' ὃν τὸν τῆς χρείας ἄρτον ἐδίδου. [2.] Ἐνστάσης οὖν τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Ἀναστάσεως, ἐν συντυχίᾳ γενόμενος, ἐν τῷ μεταξὺ αὐτῶν, μνήμη γίνεται τῆς ἐρημικῆς καταστάσεως· καὶ γνοὺς ὡς καὶ τῷ εὐλαβεστάτῳ ἀδελφῷ, οὗτός ἐστιν ὁ σκοπὸς αἱρετώτερος, λόγους αὐτῷ ἐγκατασπείρει ἀσκητικούς, γραφικούς τε, καὶ πατρικούς, διὰ πάντων δεικνύς, ὡς ἄνευ τῆς τελείας ἡσυχίας, ἀδύνατον εὐαρεστῆσαι Θεῷ, καθάπου καὶ Μωϋσεῖ τῷ θεσπεσίῳ Πατρὶ πεφιλοσόφηται· ὅτι ἡ ἡσυχία τίκτει τὴν ἄσκησιν· ἡ δὲ ἄσκησις τίκτει τὸν κλαυθμόν· ὁ δὲ κλαυθμός, τὸν φόβον· ὁ δὲ φόβος, τὴν ταπείνωσιν· ἡ ταπείνωσις, τὸ προορᾶν· τὸ προορᾶν, τὴν ἀγάπην· ἡ δὲ ἀγάπη ποιεῖ τὴν ψυχὴν ἄνοσον καὶ ἀπαθῆ· καὶ τότε γινώσκει ὁ ἄνθρωπος, ὅτι οὐ μακράν ἐστι τοῦ Θεοῦ. Ἔλεγεν οὖν αὐτῷ· δεῖ σε διὰ τῆς ἡσυχίας τέλεον ἀποκαθάραι τὸν νοῦν, καὶ δοῦναι αὐτῷ ἀδιάλειπτον ἐργασίαν πνευματικήν.

ἐντελῶς, παρὰ μόνον τὸν καιρὸ κατὰ τὸν ὁποῖον τοῦ ἔδιδε τὸν ἀναγκαῖο ἄρτο.

2. Ὅταν, λοιπόν, ἔφθασε ἡ Ἁγία Ἀνάστασι τοῦ Χριστοῦ, ἀφοῦ ἦλθε σὲ συνάντησί [του], στὴν μεταξύ τους [συνομιλία], ἀνέφεραν σχετικά, μὲ τὴν [ὑψηλὴ πνευματικὴ] κατάστασι, [ποὺ γεννᾶται] ἀπὸ τὸν μονήρη [βίο]. Καὶ ἐπειδὴ ἀντελήφθη, ὅτι, καὶ γιὰ τὸν εὐλαβέστατο ἀδελφὸ [Παυλῖνο], αὐτὸ εἶναι ὁ πλέον ἐπιθυμητὸς σκοπός [του], σπέρνει μέσα σ᾽αὐτόν, ἀσκητικοὺς λόγους καὶ [λόγους] τῆς [Ἁγίας] Γραφῆς καὶ τῶν Πατέρων, ἀποδεικνύοντας μὲ ὅλα, ὅτι χωρὶς τὴν τελεία ἡσυχία εἶναι ἀδύνατον νὰ εὐαρεστήσῃ [κανεὶς] τὸν Θεό, ὅπως κάπου καὶ ἀπὸ τὸν θεσπέσιο Πατέρα [μας] Μωϋσῆ ἔχει περὶ τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς διατυπωθῆ· ὅτι ἡ ἡσυχία γεννᾶ τὴν ἄσκησι· ἡ δὲ ἄσκησι γεννᾶ τὸν κλαυθμό· ὁ δὲ κλαυθμὸς τὸν [θεῖο] φόβο· ὁ δὲ [θεῖος] φόβος [γεννᾶ] τὴν ταπείνωσι· ἡ δὲ ταπείνωσι [γεννᾶ] τὸ προορατικὸ [χάρισμα], τὸ προορατικὸ [χάρισμα γεννᾶ] τὴν ἀγάπη· ἡ δὲ ἀγάπη καθιστᾶ τὴν ψυχὴ ὑγιᾶ καὶ ἀπαθῆ· καὶ τότε γνωρίζει [αἰσθάνεται] ὁ ἄνθρωπος, ὅτι δὲν βρίσκεται μακριὰ ἀπὸ τὸν Θεό. Ἔλεγε, λοιπόν, [ὁ Ἀββᾶς Φιλήμων] σ᾽ αὐτὸν [στὸν Παυλῖνο]. Πρέπει ἐσὺ διὰ μέσου τῆς ἡσυχίας νὰ καθαρίσῃς τελείως τὸν νοῦ [σου] καὶ νὰ τοῦ προσφέρῃς ἀδιάλειπτη πνευματικὴ ἐργασία.

[3.] Ὥς περ γὰρ ὁ ὀφθαλμὸς ἐπιβάλλει τοῖς αἰσθητοῖς, καὶ θαυμάζει τῇ θέᾳ, οὕτω καὶ ὁ καθαρὸς νοῦς ἐπιβάλλει τοῖς νοητοῖς, καὶ ὑπὸ τῆς πνευματικῆς θεωρίας ἐξίσταται, καὶ δυσαπόσπαστος γίνεται. [4.] Καὶ ὅσον διὰ τῆς ἡσυχίας γυμνοῦται τῶν παθῶν, καὶ καθαίρεται, τοσαύτης ἀξιοῦται καὶ τῆς γνώσεως. [5.] Τότε δὲ τέλειός ἐστιν ὁ νοῦς, ὅταν τὴν οὐσιώδη γνῶσιν καταπατήσῃ, καὶ ἑνωθῇ τῷ Θεῷ. Ὥστε τὸ βασίλειον ἔχων ἀξίωμα, πτωχεύειν ἔτι οὐκ ἀνέχεται· οὐδὲ συνεπαίρεται ταῖς κάτω ἐπιθυμίαις, εἰ καὶ πάσας αὐτῷ τὰς βασιλείας προσάγεις. [6.] Εἰ οὖν βούλει ἐπὶ ταύταις ἁπάσαις ἐλθεῖν ταῖς ἀρεταῖς, ἀμέριμνος ἔσο ἀπὸ παντὸς ἀνθρώπου· καὶ φεύγων φεῦγε τὸν κόσμον καὶ βάδιζε προθύμως τὴν ὁδὸν τῶν ἁγίων καὶ ἔχε σχῆμα ἠμελημένον, καὶ ῥυπῶσαν στολήν, καὶ ἐσθῆτα ταπεινὴν καὶ ἦθος ἁπλοῦν καὶ ῥῆμα ἀφελὲς καὶ βάδισμα ἀκενόδοξον, καὶ ἀσχημάτιστον φωνὴν καὶ ἐν πενίᾳ συζῆν καὶ τὸ καταφρονεῖσθαι ὑπὸ

3. Διότι, ὅπως ἀκριβῶς ὁ ὀφθαλμὸς στρέφεται πρὸς τὰ αἰσθητὰ καὶ θαυμάζει τὴν θέα [τους], κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο καὶ ὁ καθαρὸς νοῦς στρέφεται πρὸς τὰ νοητὰ καὶ ἔρχεται σὲ ἔκστασι ἀπὸ τὴν πνευματικὴ θεωρία καὶ δύσκολα ἀποσπᾶται [ἀπ᾽ αὐτήν].
4. Καὶ ὅσο περισσότερο [ὁ νοῦς] διὰ τῆς ἡσυχίας ἀπαλλάσσεται ἀπὸ τὰ πάθη καὶ καθαρίζεται, τόσο καὶ μεγαλύτερης θείας γνώσεως καθίσταται ἄξιος.
5. Καὶ τότε ὁ νοῦς εἶναι τέλειος, ὅταν ὑπερβῇ τὴν οὐσιώδη γνῶσι [τὴν πρωταρχικὴ γνῶσι, δηλαδή, περὶ τῶν ὄντων] καὶ ἑνωθῇ μὲ τὸν Θεὸ [ἀποκτήσῃ τὴν θεία γνῶσι]. Ὥστε, δὲν ἀνέχεται πλέον νὰ εἶναι πτωχός, ἐπειδὴ ἔχει τὸ βασιλικὸ ἀξίωμα. Οὔτε παρασύρεται ἀπὸ τὶς χαμηλὲς ἐπιθυμίες, καὶ ἐὰν [ἀκόμη], προσφέρῃς σ᾽ αὐτὸν ὅλες τὶς βασιλεῖες.
6. Ἐάν, λοιπόν, θέλῃς νὰ κατακτήσῃς ὅλες αὐτὲς τὶς ἀρετές, νὰ εἶσαι ἀμέριμνος ἀπὸ κάθε ἄνθρωπο· καὶ φεῦγε, τρέχοντας ἀπὸ τὸν κόσμο καὶ βάδιζε μὲ προθυμία τὴν ὁδὸ τῶν Ἁγίων [στὰ ἴχνη τους], καὶ νὰ ἔχῃς τὸ σχῆμα σου, [δηλαδή, τὴν ἐξωτερική σου ὄψι] παραμελημένο καὶ λερωμένη τὴν στολὴ καὶ ταπεινὸ ἔνδυμα, καὶ ἁπλῆ συμπεριφορὰ καὶ λόγο ἀνεπιτήδευτο καὶ βάδισμα ἀκενόδοξο [σεμνοπρεπές, ὄχι ὑπερήφανο], καὶ φωνὴ ἀσχημάτιστη [φυσική, χωρὶς προσποίησι] καὶ νὰ ζῇς τὴν ζωή σου μέσα σὲ πτωχεία καὶ νὰ δέχεσαι τὴν περιφρόνησι ἀπὸ

πάντων. Καὶ ὑπὲρ πάντα τὴν τοῦ νοῦ φυλακήν, καὶ νῆψιν καὶ καρτερίαν ἐν πᾶσι τοῖς στενωτάτοις καὶ πάντα, ὅσα πρόσεστιν ἀγαθά, φυλάττειν ἀκέραια καὶ ἀσάλευτα. Καὶ πρόσεχε ἀκριβῶς σαυτῷ, μηδὲν παραδέξασθαι τῶν παρεισάκτων ἡδονῶν. Τὰ γὰρ τῆς ψυχῆς πάθη, τῇ ἡσυχίᾳ κατευνάζεται. Κνιζόμενα δέ, καὶ παροξυνόμενα μᾶλλον ἀγριαίνεσθαι πέφυκε καὶ τοὺς ἔχοντας αὐτὰ πλέον ἁμαρτάνειν βιάζονται, καὶ καθάπερ τὰ τῶν σωμάτων τραύματα προστριβόμενα, καὶ ξεόμενα, δυσίατα γίνεται. Δύναται οὖν καὶ λόγος ἀργὸς χωρίσαι τὸν νοῦν ἀπὸ τῆς μνήμης τοῦ Θεοῦ, τῶν δαιμόνων εἰς τοῦτο βιαζομένων, καὶ τῶν αἰσθήσεων πειθομένων αὐτοῖς. Μέγας γὰρ ἀγών, καὶ φόβος, ψυχὴν φυλάξαι. Δεῖ οὖν σε χωρισθῆναι ἀπὸ τοῦ κόσμου παντὸς καὶ τῆς πρὸς τὸ σῶμα συμπαθείας τὴν ψυχὴν ἀποῤῥῆξαι καὶ γενέσθαι ἄπολιν, ἄοικον, ἀνίδιον, ἀφιλάργυρον, ἀκτήμονα, ἀπράγμονα, ἀσυνάλλακτον, ἀμαθῆ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, τα-

ὅλους. Καὶ πάνω ἀπ᾿ ὅλα [νὰ τηρῇς] τὴν φυλακὴ τοῦ νοὸς καὶ νῆψι καὶ [νὰ ἐπιδεικνύῃς] ὑπομονὴ σὲ ὅλα τὰ πολὺ δύσκολα καὶ νὰ φυλάττῃς ἄθικτα καὶ σταθερά, ὅλα ὅσα ἀγαθὰ προστίθενται [παραχωροῦνται σὲ σένα]. Καὶ πρόσεχε μὲ ἀκρίβεια τὸν ἑαυτόν σου, νὰ μὴν ἀποδεχθῇς τίποτα ἀπὸ τὶς παρείσακτες ἡδονές. Διότι τὰ πάθη τῆς ψυχῆς στὴν ἡσυχία κατευνάζονται [ἠρεμοῦν]. Ἐάν, ὅμως ἐρεθίζωνται καὶ παροξύνωνται, ἔχουν τὴν ἰδιότητα περισσότερο νὰ ἐξαγριώνωνται καὶ ἐκβιάζουν ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἔχουν αὐτὰ [τὰ πάθη], νὰ ἁμαρτάνουν περισσότερο, ὅπως ἀκριβῶς καὶ τὰ τραύματα τῶν σωμάτων, ὅταν προστρίβωνται καὶ ξύνωνται, καθίστανται δυσκολοθεράπευτα. Ἑπομένως, δύναται [ἀκόμη] καὶ ἕνας λόγος ἀργός, νὰ χωρίσῃ τὸν νοῦ ἀπὸ τὴν μνήμη τοῦ Θεοῦ, ὅταν οἱ δαίμονες [μᾶς] ἐξωθοῦν σ᾿ αὐτὸ καὶ οἱ αἰσθήσεις πείθωνται σ᾿ αὐτούς. Μεγάλος, λοιπόν, εἶναι ὁ ἀγώνας καὶ ὁ φόβος [ἡ προσοχή, ἡ νῆψι] νὰ φυλάξῃς τὴν ψυχή [σου]. Πρέπει, λοιπόν, σὺ νὰ χωρισθῇς ἀπὸ ὅλο τὸν κόσμο, καὶ νὰ ἀποσπάσῃς τὴν ψυχὴ ἀπὸ τὴν συμπάθεια πρὸς τὸ σῶμα καὶ νὰ γίνῃς χωρὶς πόλι, δίχως σπίτι, μὴ ἔχοντας τίποτα δικό σου, χωρὶς ἀγάπη στὰ χρήματα, ἀκτήμων, χωρὶς πολυπραγμοσύνη, δίχως συναλλαγὲς [γιὰ ὑλικὰ πράγματα], ἀμαθὴς τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, ταπεινόφρων,

πεινόφρονα, συμπαθῆ, ἀγαθόν, πρᾷον, ἡσύχιον, ἕτοιμον ὑποδέξασθαι τῇ καρδίᾳ τὰς ἐκ τῆς θείας γνώσεως ἐγγινομένας διατυπώσεις. Οὐδὲ γὰρ ἐν κηρῷ γράψαι δυνατόν, μὴ πρότερον ἀπολεάναντα τοὺς ἐναποκειμένους χαρακτῆρας. Ταῦτα γὰρ ἡμᾶς διδάσκει ὁ Μέγας Βασίλειος. Τοιοῦτος γέγονεν ὁ τῶν ἁγίων χορός· κεχωρισμένος παντελῶς τῆς ἐν κόσμῳ διαγωγῆς. Καὶ τὸ οὐράνιον φρόνημα ἀθόλωτον ἐν ἑαυτοῖς τηροῦντες, τοῖς θείοις νόμοις κατελάμπρυναν. Καὶ διὰ τῶν εὐσεβῶν ἔργων τε, καὶ λόγων ἀπήστραπτον, νεκρώσαντες τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς[2] *διὰ τῆς ἐγκρατείας, καὶ τοῦ πρὸς Θεὸν φόβου, καὶ πόθου. [7.] Τῇ γὰρ ἀδιαλείπτῳ προσευχῇ, καὶ τῇ μελέτῃ τῶν θείων Γραφῶν, ἀνοίγονται τῆς ψυχῆς οἱ νοεροὶ ὀφθαλμοί, καὶ ὁρῶσι τὸν Βασιλέα τῶν δυνάμεων, καὶ γίνεται χαρὰ μεγάλη, καὶ πόθος δριμὺς ἐκκαιόμενος [recte: ἐκκαιομένης] τῆς ψυχῆς σφόδρα. [8.] Συνεπαιρομένης καὶ τῆς σαρκὸς ὑπὸ τοῦ Πνεύματος, γίνεται ὁ ἄνθρωπος*

συμπαθὴς [νὰ ἔχῃς συμπάθεια στοὺς ἄλλους], ἀγαθός, πρᾶος, ἡσύχιος, ἕτοιμος νὰ ὑποδεχθῇς στὴν καρδία [σου] τὶς ἀποτυπώσεις, οἱ ὁποῖες γίνονται μέσα [σ᾽ αὐτὴν] ἀπὸ τὴν θεία γνῶσι. Διότι δὲν [εἶναι] δυνατὸν νὰ γράψῃς πάνω στὸ κερὶ [σὲ μιὰ κέρινη ἐπιφάνεια], ἐάν, προηγουμένως δὲν λειάνῃς [ἐὰν δὲν σβήσῃς] τὰ χαραγμένα [πράγματα], ποὺ εὑρίσκονται πάνω [στὸ κερὶ ἀπὸ πρίν]. Διότι αὐτὰ μᾶς διδάσκει ὁ Μέγας Βασίλειος. Τέτοιος ἔχει γίνει ὁ χορὸς τῶν Ἁγίων, χωρισμένος ἐντελῶς ἀπὸ τὴν διαγωγὴ τὴν κοσμική. Καὶ μὲ τὸ νὰ τηροῦν τὸ οὐράνιο φρόνημα ἀθόλωτο στοὺς ἑαυτούς τους, [τὸ] κατελάμπρυναν μὲ τοὺς θείους νόμους. Καὶ φεγγοβολοῦσαν μέσῳ τῶν εὐσεβῶν ἔργων καὶ λόγων [τους], ἐπειδὴ ἐνέκρωσαν τὰ μέλη τὰ χοϊκά, διὰ τῆς ἐγκρατείας καὶ τοῦ φόβου καὶ τοῦ πόθου πρὸς τὸν Θεό.

7. Διότι μὲ τὴν ἀδιάλειπτη προσευχὴ καὶ μὲ τὴν μελέτη τῶν θείων Γραφῶν, ἀνοίγονται οἱ νοεροὶ ὀφθαλμοὶ τῆς ψυχῆς, καὶ θεωροῦν τὸν Βασιλέα τῶν ἀγγέλων καὶ γίνεται χαρὰ μεγάλη καὶ δριμὺς πόθος, ἀπὸ τὸν ὁποῖο ἡ ψυχὴ σφοδρὰ καταφλέγεται.

8. [Ταυτοχρόνως], καθὼς ἀνυψώνεται μαζὶ [μὲ τὴν ψυχὴ] καὶ ἡ σάρκα ἀπὸ τὸ [Ἅγιο] Πνεῦμα γίνεται ὁλό-

ὅλος πνευματικός. [9.] Ταῦτα οἱ τῆς μακαρίας ἡσυχίας, καὶ στενωτάτης διαγωγῆς ἐργάται, οἵτινες πάσης ἀνθρωπίνης παρακλήσεως ἑαυτοὺς χωρίσαντες, μόνοι πρὸς μόνῳ τῷ ἐν οὐρανοῖς Δεσπότῃ καθαρῶς προσλαλοῦσι. Τούτων ἀκούσας αὐτὸς ὁ θεοφιλὴς ἀδελφός, καὶ τῷ θείῳ πόθῳ τρωθεὶς τὴν ψυχήν, καταλαμβάνει σὺν αὐτῷ τὴν σκήτην, ἔνθα οἱ μέγιστοι τῶν ἁγίων πατέρων, τὸν τῆς εὐσεβείας διήνυσαν δρόμον· ᾤκησάν τε τὴν Λαύραν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ κολοβοῦ, τὴν φροντίδα ἑαυτῶν δεδωκότες τῷ οἰκονόμῳ τῆς Λαύρας, διὰ τὸ αὐτοὺς βούλεσθαι ἐν ἡσυχίᾳ διάγειν. [10.] Διῆγον δὲ τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι, ἐν πάσῃ ἡσυχίᾳ· τάς τε προελεύσεις ἀπροσκόπως ποιούμενοι κατὰ Σάββατον, καὶ Κυριακήν. Τὰς δὲ λοιπὰς τῆς ἑβδομάδος ἡμέρας διεκαρτέρουν, τὰς προσευχὰς καὶ τὰς λειτουργίας ἕκαστος ποιούμενοι. [11.] Ἦν δὲ τοῦ Ἁγίου Γέροντος ἡ λειτουργία τοιαύτη· ἐν μὲν τῇ νυκτί, ἔψαλλεν ὅλον τὸ ψαλτήριον, καὶ τὰς ᾠδὰς ἀθορύβως καὶ ἔλεγεν

κληρος ὁ ἄνθρωπος πνευματικός.

9. Αὐτὰ [ἀπολαμβάνουν] οἱ ἐργάτες τῆς μακαρίας ἡσυχίας καὶ τῆς αὐστηροτάτης [τῆς ἀσκητικῆς] διαγωγῆς, οἱ ὁποῖοι, ἀφοῦ ἐχώρισαν τοὺς ἑαυτούς τους, ἀπὸ κάθε ἀνθρώπινη παρηγορία, συνομιλοῦν μὲ καθαρότητα μόνοι, πρὸς μόνο τὸν Δεσπότη [Χριστό, ποὺ εὑρίσκεται] στοὺς οὐρανούς. Αὐτά, ἀφοῦ ἄκουσε ἐκεῖνος ὁ θεοφιλὴς ἀδελφὸς [Παυλῖνος], καὶ ἀφοῦ ἐτρώθη στὴν ψυχὴ ἀπὸ τὸν πόθο, πηγαίνει καὶ κάθεται μαζὶ μ᾽ αὐτὸν στὴν σκήτη, ὅπου οἱ πιὸ μεγάλοι ἀπὸ τοὺς Ἁγίους Πατέρες, διήνησαν τὸν δρόμο τῆς εὐσεβείας· καὶ κατοίκησαν στὴν Λαύρα τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Κολοβοῦ [καί], ἕνεκα τοῦ ὅτι ἐπιθυμοῦν νὰ ζοῦν μὲ ἡσυχία, ἀναθέτουν τὴν φροντίδα τῶν ἑαυτῶν τους στὸν Οἰκονόμο τῆς Λαύρας.

10. Περνοῦσαν τὴν ζωή τους μὲ τὴν Χάρι τοῦ Θεοῦ, μὲ ἀπόλυτη ἡσυχία· καὶ κάνοντας, ἀνεμπόδιστα τὶς ἐξόδους τους [γιὰ τὴν Ἐκκλησία] κατὰ τὸ Σάββατο καὶ τὴν Κυριακή. Τὶς δὲ ὑπόλοιπες ἡμέρες τῆς ἑβδομάδος διεκαρτέρουν [ὑπέμεναν τὸν ἀγῶνα τοῦ κελλιοῦ], κάνοντας τὶς προσευχὲς καὶ τὶς ἀκολουθίες κάθε ἕνας [μόνος του].

11. Ἦταν δὲ ἡ ἀκολουθία [ἡ τάξι τῆς προσευχῆς] τοῦ Ἁγίου Γέροντος αὐτή: Κατὰ μὲν τὴν νύκτα ἔψαλλε, ἀθόρυβα [ἥσυχα], ὁλόκληρο τὸ ψαλτήρι καὶ τὶς ᾠδὲς καὶ ἔλεγε

μίαν περικοπὴν τοῦ μεγαλείου. Καὶ λοιπὸν ἐκάθητο καθ' ἑαυτὸν λέγων· Κύριε ἐλέησον· συντεταμένως οὕτω καὶ ἐπὶ ἱκανόν, ὡς μηκέτι ἐκφωνεῖν δύνασθαι. Καὶ λοιπὸν μετελάμβανεν ὕπνου, καὶ οὕτω πάλιν περὶ τὸ αὖγος ἔψαλλε τὴν πρώτην ὥραν καὶ ἐκάθητο εἰς τὸ κάθισμα αὐτοῦ προσέχων κατ' ἀνατολὰς καὶ ψάλλων κατὰ διαδοχάς· καὶ πάλιν ἀποστηθίζων ἀπὸ τοῦ Ἀποστόλου, καὶ τοῦ μεγαλείου. Καὶ οὕτω διετέλει κατὰ πᾶσαν ἡμέραν, ἀδιαλείπτως ψάλλων καὶ προσευχόμενος[3], καὶ τῇ τῶν οὐρανίων ἐκτρεφόμενος θεωρίᾳ· ὥστε αὐτοῦ πολλάκις εἰς θεωρίαν τὸν νοῦν ἀνάγεσθαι, καὶ μὴ εἰδέναι εἰ ἐπὶ γῆς ὑπῆρχεν. Ὁρῶν οὖν αὐτὸν ὁ ἀδελφὸς οὕτως ἀνενδότως ταῖς λειτουργίαις ἐκτεταμένον, καὶ ταῖς θείαις ἐννοίαις ὁλοτελῶς ἀλλοιούμενον, εἶπε πρὸς αὐτόν· σὺ κάμνεις πάτερ ἐν τοσούτῳ γήρᾳ οὕτως, ὑπωπιάζων σου τὸ σῶμα, καὶ δουλαγωγῶν[4]; ὁ δὲ ἀποκριθείς, εἶπε· πίστευσον τέκνον· τοσαύτην προθυμίαν καὶ πόθον περὶ τὴν

μία περικοπὴ τοῦ Εὐαγγελίου. Καὶ ὕστερα καθόταν μόνος του λέγοντας: Κύριε ἐλέησον, μὲ ζῆλο καὶ ἐπὶ ἀρκετὸ [χρόνο], ἕως ὅτου νὰ μὴν μπορῇ πλέον νὰ [τὸ] προφέρῃ [ἀπὸ τὴν κούρασι], καὶ κατόπιν, μετελάμβανε ὕπνου, καὶ κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο πάλι τὴν αὐγὴ [πρὶν ξημερώσει] ἔψαλλε τὴν πρώτη ὥρα καὶ καθόταν στὸ κάθισμά του προσβλέποντας πρὸς τὴν ἀνατολὴ καὶ ψάλλοντας διαδοχικά· καὶ ἀποστηθίζοντας πάλι [περικοπὲς-κεφάλαια] ἀπὸ τὸν Ἀπόστολο καὶ τὸ Εὐαγγέλιο. Καὶ ἔτσι περνοῦσε κατὰ τὴν διάρκεια κάθε ἡμέρας, ψάλλοντας ἀδιαλείπτως καὶ προσευχόμενος, καὶ τρεφόμενος μὲ τὴν θεωρία τῶν οὐρανίων, ὥστε πολλὲς φορὲς ὁ νοῦς του νὰ ἀνυψώνεται σὲ θεωρία καὶ νὰ μὴν ἀντιλαμβάνεται, ἐὰν βρισκόταν πάνω στὴ γῆ. Βλέποντας, λοιπόν, αὐτὸν ὁ ἀδελφὸς [Παυλῖνος], νὰ μακρύνῃ τόσο χωρὶς νὰ ὑποχωρῇ στὶς ἀκολουθίες, καὶ νὰ ἀλλοιώνεται ὁλοτελῶς ἀπὸ τὶς θεῖες ἔννοιες, εἶπε πρὸς αὐτόν: Σύ, Πάτερ, σὲ τόσο βαθὺ γῆρας, κοπιάζεις τόσο πολύ, ταλαιπωρώντας τὸ σῶμα σου καὶ μεταχειριζόμενος [αὐτὸ] σὰν δοῦλο. Αὐτὸς δέ, ἀφοῦ ἀποκρίθηκε, εἶπε: πίστεψέ [με], παιδί μου· τόσο μεγάλη προθυμία καὶ πόθο, ὅσον ἀφορᾶ τὴν ἀκολουθία,

λειτουργίαν ἐγκατέθετό μου ὁ Θεὸς τῇ ψυχῇ, ὅτι οὐκ ἐξισχύω αὐτῆς τὴν ἐπίτασιν πληρῶσαι· ὁ δὲ πρὸς τὸν Θεόν πόθος καὶ ἡ τῶν μελλόντων ἐλπὶς ἀγαθῶν, τὴν σωματικὴν ἀσθένειαν νικᾷ. Οὕτως ὅλον τὸν πόθον ἀναπτερούμενον κατὰ νοῦν εἶχεν εἰς τὸν οὐρανόν· καὶ οὐκ ἐν τοῖς ἄλλοις μόνον καιροῖς, ἀλλὰ δὴ καὶ κατ᾽ αὐτὸν τὸν καιρὸν τῆς τραπέζης. [12.] Ποτὲ γοῦν συνοικῶν αὐτῷ ἀδελφός τις, ἐπηρώτησεν αὐτόν· τί τὸ τῆς θεωρίας εἴη μυστήριον; ἐπεὶ δὲ φιλομαθοῦντα καὶ ἐγκείμενον αὐτὸν εἶδεν, εἶπε πρὸς αὐτόν· λέγω σοι φύσει τέκνον, ὅτι ἄν τινος καθαρεύσῃ εἰς ἄκρον ὁ νοῦς, αὐτῶν τε τῶν λειτουργικῶν δυνάμεων, καὶ τάξεων τὰς θεωρίας ἀποκαλύπτει αὐτῷ ὁ Θεός. [13.] Ἐπηρώτησε δὲ αὐτῷ καὶ τοῦτο· διατί, Πάτερ, ὑπὲρ πᾶσαν τὴν θείαν Γραφὴν τῷ ψαλτηρίῳ καταγλυκαίνῃ; καὶ διατὶ ψάλλων ἠρέμα, ὡς πρός τινα διαλεγόμενος ὑποκρίνῃ τοὺς λόγους; ὁ δὲ πρὸς αὐτὸν ἔφη· λέγω σοι τέκνον· οὕτω προετύπωσεν ὁ Θεὸς τὴν δύνα-

ἔχει βάλει μέσα στὴν ψυχή μου ὁ Θεός, ὥστε δὲν ἔχω τὴν δύναμι νὰ ἐκπληρώσω τὴν ἔντασί της· ὅμως ὁ πόθος πρὸς τὸν Θεὸ καὶ ἡ ἐλπίδα τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ὑπερνικᾶ τὴν σωματικὴ ἀσθένεια. Ἔτσι, λοιπόν, εἶχε ὅλη τὴν νοερὰ ἔφεσι νὰ πετᾷ στὸν οὐρανό· καὶ ὄχι μόνον κατὰ τὶς ἄλλες ὧρες, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ κατ᾽ αὐτὴν τὴν ὥρα τῆς τραπέζης [τὴν ὥρα τοῦ φαγητοῦ].

12. Κάποτε, λοιπόν, κάποιος ἀδελφός, ὁ ὁποῖος, κατοικοῦσε μαζί του, τὸν ἐρώτησε: ποιὸ εἶναι τὸ μυστήριο τῆς θεωρίας; Καὶ ἐπειδὴ εἶδε αὐτόν, ὅτι ἤθελε νὰ μάθῃ καὶ νὰ ἐπιμένῃ, εἶπε πρὸς αὐτόν: Σοῦ λέγω, παιδί μου, φυσικὰ [ἁπλᾶ], ὅτι ἂν ὁ νοῦς κάποιου γίνῃ καθαρὸς εἰς τὸ ἔπακρον, [τότε], ὁ Θεὸς ἀποκαλύπτει σ᾽ αὐτόν, [ἀκόμη] καὶ αὐτῶν τῶν λειτουργικῶν [Ἀγγελικῶν] δυνάμεων καὶ τάξεων τὶς θεωρίες. Τὸν ἐρώτησε δὲ καὶ αὐτό: Γιατί, Πάτερ, γλυκαίνεσαι πιὸ πολύ, μὲ τὸ ψαλτήριο, περισσότερο ἀπὸ ὅλη τὴν θεία Γραφή; καὶ γιατὶ ἐνῶ ψάλλῃς ἤρεμα [τό ψαλτήριο], προσποιεῖσαι ὅτι ἀπευθύνεις πρὸς κάποιον τοὺς λόγους [του]; Ὁ δὲ [Γέροντας] ἀπήντησε πρὸς αὐτόν: σοῦ λέγω παιδί [μου, ὅτι] τόσο πολὺ ὁ Θεὸς ἀποτύπωσε τὴν δύναμι

μιν τῶν ψαλμῶν ἐν τῇ ταπεινῇ μου ψυχῇ, ὥς περ τῷ προφήτῃ Δαβίδ· καὶ χωρισθῆναι τῆς γλυκύτητος τῶν ἐν αὐτοῖς παντοδαπῶν θεωρημάτων οὐ δύναμαι. Πάσης γὰρ τῆς θείας Γραφῆς εἰσι περιεκτικοί. Καὶ ταῦτα μέν, πολλὰ βιασθείς, ὠφελείας χάριν μετὰ πολλῆς ταπεινοφροσύνης τῷ ἐρωτήσαντι ἐξηγόρευσεν. [14.] Ἀδελφός τις τοὔνομα Ἰωάννης ἐκ τῆς παραλιωτῶν ὁρμώμενος, παρέβαλε τῷ Ἁγίῳ τούτῳ, καὶ Μεγάλῳ Πατρὶ Φιλήμονι, καὶ κρατήσας αὐτοῦ τοὺς πόδας εἶπε πρὸς αὐτόν· τί ποιήσω, Πάτερ, ἵνα σωθῶ; ὁρῶ γὰρ ὅτι ὁ νοῦς που [recte: μου] περιάγεται καὶ ῥέμβεται ὧδε καὶ κακεῖ, εἰς ἃ μὴ δεῖ. Ὁ δέ, μικρὸν ἐπισχών, ἔφη, τοῦτο τὸ πάθος τῶν ἔξω ἐστί, καὶ παραμένει ἐπειδὴ ἀκμὴν οὐκ ἔσχες τέλειον πόθον εἰς τὸν Θεόν. Οὔπω γὰρ ἦλθεν ἐν σοὶ θέρμη τοῦ πόθου, καὶ τῆς ἐπιγνώσεως αὐτοῦ. [15.] Λέγει ὁ ἀδελφός· καὶ τί ποιήσω, Πάτερ; λέγει αὐτῷ· ὕπαγε τέως ἔχε κρυπτὴν μελέτην ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ἥτις δύναταί σου τὸν

τῶν ψαλμῶν στὴν ταπεινή μου ψυχή, ὅπως ἀκριβῶς στὸν Προφήτη Δαυΐδ· καὶ δὲν μπορῶ νὰ χωρισθῶ ἀπὸ τὴν γλυκύτητα τῶν ποικίλων θεωρημάτων, [ποὺ εὑρίσκονται] σ᾽ αὐτούς. Διότι [οἱ ψαλμοὶ] εἶναι περιεκτικοί, [δηλαδή, περιέχουν] ὅλη τὴν θεία Γραφή. Καὶ αὐτὰ μέν, ἀφοῦ κατὰ πολὺ πιέσθηκε, χάριν ὠφελείας, μὲ πολλὴ ταπεινοφροσύνη ἀπεκάλυψε σ᾽ ἐκεῖνον ποὺ τὸν ἐρώτησε.

14. Κάποιος Ἀδελφός, Ἰωάννης στὸ ὄνομα, ὁ ὁποῖος προήρχετο ἀπὸ τὸ μέρος αὐτῶν ποὺ κατοικοῦν στὰ παράλια, πῆγε σ᾽ αὐτὸν τὸν Ἅγιο καὶ Μεγάλο Πατέρα Φιλήμονα καὶ ἀφοῦ τοῦ κράτησε τὰ πόδια [ἔπεσε στὰ πόδια του] εἶπε πρὸς αὐτόν· τί νὰ κάνω, πάτερ, γιὰ νὰ σωθῶ; Διότι βλέπω, ὅτι ὁ νοῦς μου, τριγυρίζει καὶ ρεμβάζει ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, σ᾽ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα δὲν πρέπει. Ὁ δὲ [Ἀββᾶς Φιλήμων], ἀφοῦ γιὰ λίγο σκέφθηκε, εἶπε: Αὐτὸ τὸ πάθος εἶναι ἐκείνων, ποὺ [εὑρίσκονται] ἔξω, [δηλαδή, τῶν κοσμικῶν] καὶ παραμένει [σὲ σένα], ἐπειδή, ἀκόμη δὲν ἀπέκτησες τέλειο πόθο πρὸς τὸν Θεό. Διότι δὲν σὲ κατέλαβε ἀκόμη ἡ θέρμη τοῦ πόθου καὶ τῆς ἐπιγνώσεως Αὐτοῦ [τοῦ Θεοῦ].

15. Λέγει ὁ ἀδελφός: καὶ τί νὰ κάνω Πάτερ; [καὶ] ἀπαντᾶ σ᾽ αὐτὸν [ὁ Ἀββᾶς Φιλήμων]: Πήγαινε [καὶ] νὰ ἔχῃς κατὰ πρῶτον κρυφὴ μελέτη μέσα στὴν καρδία σου, ἡ ὁποία μπορεῖ νὰ σοῦ καθαρίσῃ τὸν νοῦ

νοῦν ἐκκαθάραι ἀπὸ τούτων. Ὁ ἀδελφὸς ἀμύητος ὢν τῶν λεγομένων, λέγει τῷ Γέροντι· τί ἐστιν ἡ κρυπτὴ μελέτη, Πάτερ; καί φησι πρὸς αὐτόν· ὕπαγε, νῆφε ἐν τῇ καρδίᾳ σου, καὶ ἐν τῇ διανοίᾳ σου νηφόντως μετὰ φόβου καὶ τρόμου λέγε· Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με. Καὶ γὰρ ὁ Μακάριος Διάδοχος τοῖς ἀρχομένοις, οὕτω παραδίδωσιν. Ἀπελθὼν οὖν, καὶ συνεργείᾳ τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν προσευχῶν τοῦ Πατρός, ἡσυχάσας, ἐγλυκάνθη ταύτῃ τῇ μελέτῃ, πρὸς ὀλίγον. Ὡς δὲ ἀπέστη ἄφνω ἀπ᾽ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἠδύνατο ταύτην νηφόντως γεωργῆσαι, καὶ προσεύξασθαι, ἐλθὼν πάλιν πρὸς τὸν Γέροντα, τὸ συμβὰν αὐτῷ ἀνήγγειλεν. Ὁ δὲ λέγει αὐτῷ· τέως ἰδοὺ ἔγνως ἴχνος ἡσυχίας, καὶ ἐργασίας, καὶ τῆς ἐκ ταύτης γλυκύτητος ἐπειράθης. Ἔχε οὖν ἐν τῇ καρδίᾳ σου τοῦτο πάντοτε. Εἴτε ἐσθίεις, εἴτε πίνεις, εἴτε ἐν συντυχίᾳ τινῶν εὑρίσκῃ, εἴτε ἔξω τῆς κέλλης, εἴτε ἐν ὁδῷ τυγχάνεις, μὴ παρελθέτω σε, νηφούσῃ διανοίᾳ, καὶ ἀπλανεῖ τῷ νῷ ταύτην

ἀπὸ αὐτά. Ὁ ἀδελφός, ὁ ὁποῖος ἦταν ἀμύητος σὲ ἐκεῖνα, ποὺ [τοῦ] ἔλεγε, ἀπαντᾶ στὸν Γέροντα: τί εἶναι ἡ κρυφὴ μελέτη Πάτερ; καὶ λέγει πρὸς αὐτὸν [ὁ Ἀββᾶς]: Πήγαινε, ἔχε νῆψι [ἐγρήγορσι – προσοχὴ] στὴν καρδία σου, καὶ λέγε μετὰ φόβου καὶ τρόμου μέσα στὴν διάνοιά σου, μὲ νῆψι [προσεκτικὰ] : Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ ἐλέησόν με. Διότι καὶ ὁ μακάριος Διάδοχος [ὁ Φωτικῆς], στοὺς ἀρχαρίους ἔτσι παραδίδει, [αὐτὸν τὸν τρόπο γιὰ νὰ ἀρχίζουν τὴν ἐσωτερικὴ - κρυφὴ ἐργασία]. Ἀφοῦ ἔφυγε, λοιπόν, [ὁ ἀδελφὸς Ἰωάννης] καὶ μὲ τὴν βοήθεια τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν προσευχῶν τοῦ Πατρὸς [Φιλήμονος], ἀφοῦ ἡσύχασε, γλυκάθηκε μ᾽ αὐτὴ τὴν μελέτη [τοῦ Ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ], γιὰ λίγο. Ὅταν ὅμως ξαφνικὰ ἀπομακρύνθηκε [ἡ γλυκύτητα αὐτῆς τῆς μελέτης] ἀπ᾽ αὐτὸν καὶ δὲν μποροῦσε νὰ ἐργασθῇ αὐτὴν μὲ νῆψι καὶ νὰ προσευχηθῇ, ἀφοῦ ἦλθε πάλι πρὸς τὸν Γέροντα, ἀνήγγειλε σ᾽ αὐτὸν ἐκεῖνο, ποὺ τοῦ εἶχε συμβῆ. Αὐτὸς δὲ τοῦ λέγει: Ἰδού, κατὰ πρῶτον, γνώρισες [ἕνα μικρὸ] ἴχνος ἡσυχίας καὶ [κρυφῆς ἐργασίας] καὶ ἀπέκτησες ἐμπειρία ἀπὸ τὴν γλυκύτητα, ποὺ [προέρχεται] ἀπ᾽ αὐτήν. Φύλασσε, λοιπόν, στὴν καρδία σου αὐτὸ πάντοτε: Εἴτε τρώγεις, εἴτε πίνεις, εἴτε εὑρίσκεσαι σὲ συνομιλία μὲ κάποιους, εἴτε εἶσαι ἔξω ἀπὸ τὸ κελλί [σου], εἴτε βαδίζεις στὸν δρόμο, μὴ σοῦ διαφύγῃ νὰ προσεύχεσαι μὲ αὐτὴν τὴν εὐχὴ [τὸ Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ...] μὲ νήφουσα [προσεκτικὴ] διάνοια

τὴν εὐχὴν προσεύξασθαι καὶ ψάλλειν, καὶ μελετᾶν εὐχάς, καὶ ψαλμούς. Ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἀναγκαίᾳ σου χρείᾳ, μὴ ἀργείτω ὁ νοῦς σου, κρυπτῶς μελετῶν καὶ προσευχόμενος. Οὕτω γὰρ δύνασαι νοῆσαι τὰ βάθη τῆς θείας Γραφῆς, καὶ τὴν ἐν αὐτῇ κρυπτομένην δύναμιν, καὶ δοῦναι ἀδιάλειπτον ἐργασίαν τῷ νῷ, ὅπως πληροῖς τὸ ἀποστολικὸν λόγιον τὸ διαγορεῦον· ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε[5]*. Πρόσεχε οὖν ἀκριβῶς, καὶ φύλασσε τὴν καρδίαν σου τοῦ μὴ δέχεσθαι πονηροὺς λογισμοὺς ἢ οἵους δήποτε ματαίους, καὶ ἀνωφελεῖς. Ἀλλὰ πάντοτε, καὶ κοιμώμενος καὶ ἀνιστάμενος καὶ ἐσθίων καὶ πίνων καὶ συντυγχάνων, ἡ καρδία σου κρυπτῶς κατὰ διάνοιαν, ποτὲ μὲν μελετάτω ἐν τοῖς ψαλμοῖς, ποτὲ δὲ προσευχέσθω τό, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, υἱὲ τοῦ Θεοῦ, ἐλέησόν με. Καὶ πάλιν ἡνίκα ψάλλῃς τῇ γλώσσῃ, πρόσεχε, μὴ ἄλλα λέγειν τῷ στόματι, καὶ ἐν ἄλλοις ῥέμβεσθαι τὴν διάνοιαν. Καὶ πάλιν ἠρώτα ὁ ἀδελφός· ἐν τοῖς ὕπνοις πολ-*

καὶ συγκεντρωμένο νοῦ καὶ νὰ ψάλλῃς καὶ νὰ μελετᾷς εὐχὲς καὶ ψαλμούς. Ἀλλὰ καὶ σ᾽ αὐτὴν [ἀκόμη] τὴν ἀναγκαία σου χρεία νὰ μὴν μένῃ ἀργὸς ὁ νοῦς σου, [ἀλλὰ] κρυφὰ [ἐσωτερικὰ] νὰ μελετᾷ καὶ νὰ προσεύχεται. Διότι, ἔτσι θὰ μπορέσῃς νὰ ἐννοήσῃς τὰ βάθη τῆς θείας Γραφῆς καὶ τὴν δύναμι, ἡ ὁποία κρύπτεται σ᾽ αὐτὴν καὶ νὰ δώσῃς ἀδιάλειπτη ἐργασία στὸ νοῦ [σου], γιὰ νὰ ἐκπληρώνῃς τὸ Ἀποστολικὸ λόγιον, τὸ ὁποῖο ὁρίζει: «ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε». Πρόσεχε, λοιπὸν μὲ ἀκρίβεια καὶ φύλασσε τὴν καρδία σου, ὥστε νὰ μὴν ἀποδέχεται πονηροὺς λογισμοὺς ἢ ὁποιουσδήποτε ματαίους καὶ ἀνωφελεῖς. Ἀλλὰ πάντοτε, καὶ ὅταν κοιμᾶσαι καὶ ὅταν σηκώνεσαι καὶ ὅταν τρώγῃς καὶ ὅταν πίνῃς καὶ ὅταν συζητᾷς, ἡ καρδία σου, κρυπτῶς κατὰ διάνοιαν [νοερῶς] ἄλλοτε μὲν νὰ ἐντρυφᾷ στοὺς ψαλμούς, ἄλλοτε δὲ νὰ προσεύχεται μὲ τὸ «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, Υἱὲ τοῦ Θεοῦ, ἐλέησόν με». Καὶ πάλι, ὅποτε ψάλλῃς μὲ τὴν γλῶσσα [ἐκφώνως], πρόσεχε, μήπως ἄλλα λέγῃς μὲ τὸ στόμα [σου] καὶ σὲ ἄλλα ρεμβάζῃ ὁ νοῦς [σου]· Καὶ πάλι, ἐρώτησε, ὁ ἀδελφός· στὸν ὕπνο μου,

λὰς φαντασίας ματαίας θεωρῶ. Ὁ δὲ Γέρων πρὸς αὐτὸν ἔφη· μὴ ὀκνήσῃς μήτε ὀλιγωρήσῃς· ἀλλὰ πρὶν ἢ κοιμηθῇς, πολλὰς εὐχὰς ποίησον ἐν τῇ καρδίᾳ σου, καὶ ἀνθίστασο τοῖς λογισμοῖς, μὴ περιάγεσθαι τοῖς θελήμασι τοῦ διαβόλου, ὅπως ὁ Θεὸς ἀποδέξηταί σε. Ὅση δὲ δύναμίς σοι φρόντισον, ἵνα μετὰ τοὺς ψαλμούς, καὶ τὴν νουνεχῆ μελέτην ὑπνώσῃς· καὶ μὴ ἀμελήσῃς καὶ ἀφήσῃς τὴν διάνοιάν σου δέξασθαι ἀλλοτρίους λογισμούς· ἀλλ᾽ ἐν οἷς ηὔξω, ἐν ἐκείνοις καὶ μελετῶν κατακλίθητι, ὅπως κοιμωμένῳ σοι συντάξηται, καὶ ἐγειρομένῳ συλλαλήσῃ σοι[6]*. Λέγε δὲ καὶ τὸ ἅγιον σύμβολον τῆς ὀρθοδόξου πίστεως πρὸ τοῦ καθευδῆσαί σε. Τὸ γὰρ περὶ Θεοῦ δοξάζειν ὀρθῶς, πηγή ἐστι, καὶ φυλακὴ πάντων τῶν ἀγαθῶν. Πάλιν ἠρώτα αὐτὸν λέγων· ποίησον ἀγάπην, Πάτερ· εἰπέ μοι, ποίαν ἐργασίαν ἔχει ὁ σὸς νοῦς; δίδαξόν με, ἵνα κἀγὼ σωθῶ; ὁ δέ φησι· τί θέλεις ταῦτα πολυπραγμονεῖν; ὁ δὲ ἀναστάς, καὶ κρατήσας τοὺς πόδας τοῦ Ἁγίου, κατα-*

βλέπω πολλὲς μάταιες φαντασίες. Καὶ ὁ Γέροντας, ἀπάντησε πρὸς αὐτόν: Νὰ μὴν διστάσῃς, οὔτε νὰ ἀμελήσῃς· ἀλλὰ προτοῦ νὰ κοιμηθῇς, κάνε πολλὲς προσευχὲς στὴν καρδία σου [νοερῶς] καὶ φέρε ἀντίστασι στοὺς λογισμούς, ὥστε νὰ μὴν περιπλέκεσαι στὰ θελήματα τοῦ διαβόλου, γιὰ νὰ σὲ ἀποδεχθῇ ὁ Θεός. Καὶ μὲ ὅση δύναμι [ὑπάρχει] σὲ σένα, φρόντισε, ὥστε μετὰ τοὺς ψαλμοὺς καὶ τὴν ἐν ἐπιγνώσει [συγκεντρωμένη] μελέτη, νὰ κοιμηθῇς. Καὶ μὴν ἀμελήσῃς καὶ ἀφήσῃς τὸν νοῦ σου νὰ δεχθῇ ξένους λογισμούς, [δηλαδὴ διαφορετικοὺς ἀπ᾽ αὐτούς, ποὺ μελετοῦσες]· ἀλλὰ μὲ ἐκείνους, τοὺς ὁποίους, προσευχόσουν, μὲ ἐκείνους [τοὺς ἴδιους], μελετώντας [τους] νὰ κατακλιθῇς [στὴν στρωμνή σου], οὕτως ὥστε, [καί], ὅταν κοιμᾶσαι νὰ συνταχθῇ μαζί σου καὶ ὅταν ἐγερθῇς νὰ συνομιλήσῃ μαζί σου [ὁ Θεός]. Μάλιστα, νά λέγῃς καὶ τὸ Ἅγιο Σύμβολο τῆς Ὀρθοδόξου Πίστεως [τὸ Πιστεύω], προτοῦ νὰ κοιμηθῇς. Διότι τὸ ὀρθὸ δόγμα περὶ τοῦ Θεοῦ, εἶναι πηγὴ καὶ φύλακας ὅλων τῶν ἀγαθῶν. [Καὶ] πάλι, ἐρωτοῦσε, τὸν Γέροντα λέγοντας: κάνε ἀγάπη, Πάτερ [καὶ] λέγε μου, ποία ἐργασία ἔχει ὁ δικός σου νοῦς; δίδαξέ με γιὰ νὰ σωθῶ καὶ ἐγώ; καὶ αὐτὸς [τοῦ] λέγει: Τί θέλεις νὰ πολυεξετάζῃς αὐτὰ [τὰ πράγματα]; Αὐτὸς δέ, ἀφοῦ σηκώθηκε καὶ κράτησε τὰ πόδια του Ἁγίου, [ἔπεσε στὰ πόδια του], κατα-

*φιλῶν, παρεκάλει ἐξειπεῖν αὐτῷ. Μετὰ δὲ πολλὰς ὥρας ἔφη· οὐ δύνασαι βαστάσαι τέως. [**16.**] Ἀνδρὸς γάρ ἐστι τῶν τῆς δικαιοσύνης ἀγαθῶν ἐν ἕξει γινομένου, τὸ διανέμειν ἑκάστῃ αἰσθήσει τὸ ἐπιτήδειον ἔργον. Οὐδὲ γὰρ δυνατόν τινα μὴ καθαρεύοντα παντελῶς τῶν τοῦ κόσμου ματαίων ἐννοιῶν, ἀξιωθῆναι τοῦ τοιούτου χαρίσματος. Διό, εἰ τῶν τοιούτων ἐπιθυμητὴς εἶ, κράτησον τὴν κρυπτὴν μελέτην ἐν καθαρᾷ καρδίᾳ. [**17.**] Εἰ γὰρ ἐπιμείνῃ ἀδιάλειπτός σου ἡ προσευχή, καὶ ἡ μελέτη τῶν Γραφῶν, ἀνοίγονταί σοι οἱ νοεροὶ ὀφθαλμοὶ τῆς ψυχῆς καὶ γίνεται αὐτῇ χαρὰ μεγάλη καὶ πόθος τις ἄρρητος, καὶ δριμύς, ἐκκαιομένης καὶ τῆς σαρκὸς ὑπὸ τοῦ Πνεύματος, ὥστε ὅλον τὸν ἄνθρωπον[α'] [addendum: εἶναι] πνευματικόν. [18.] Εἴτε οὖν ἐν νυκτί, εἴτε ἐν ἡμέρᾳ, ἀξιώσει σε ὁ Θεὸς καθαρῷ τῷ νῷ προσεύξασθαι ἀπερισπάστως, μὴ προσχῇς τῷ ἰδίῳ κανόνι· ἀλλ᾽ ὅση δύναμις σοί ἐστιν, ἐπεκτείνου τῷ Θεῷ κολλώμενος· καὶ αὐτὸς φωτίζει τὴν*

φιλώντας τα, [τὸν] παρακαλοῦσε νὰ τοῦ ἀπαντήσῃ. Μετὰ δὲ ἀπὸ πολλὲς ὧρες εἶπε: Δὲν μπορεῖς νὰ βαστάσῃς ἐξ ἀρχῆς [τὴν δική μου ἐργασία].

16. Διότι, τὸ νὰ ἀπονέμῃ [κανεὶς] σὲ κάθε αἴσθησι, τὸ κατάλληλο ἔργο, εἶναι [χαρακτηριστικὸ] ἀνθρώπου, ποὺ ἀπέκτησε σταθερὴ κατάστασι στὰ ἀγαθὰ τῆς ἀρετῆς. Οὔτε, βέβαια, εἶναι δυνατὸν κάποιος, ὁ ὁποῖος, δὲν διατηρεῖται καθαρὸς ἐντελῶς ἀπὸ τοὺς ματαίους λογισμοὺς τοῦ κόσμου, νὰ ἀξιωθῇ αὐτοῦ τοῦ χαρίσματος. Γι᾽ αὐτό, ἐὰν ἐπιθυμῇς αὐτὰ [τὰ πράγματα], κράτησε τὴν κρυπτὴ μελέτη μέσα σὲ καθαρὴ καρδία.

17. Διότι, ἐὰν παραμείνῃ ἡ προσευχή σου καὶ ἡ μελέτη τῶν Γραφῶν ἀδιάλειπτη, σοῦ ἀνοίγονται οἱ νοεροὶ ὀφθαλμοὶ τῆς ψυχῆς καὶ ἐπέρχεται σ᾽ αὐτὴ μεγάλη χαρὰ καὶ ἕνας πόθος ἀνέκφραστος καὶ σφοδρός, ἐνῶ καίγεται καὶ ἡ σάρκα ἀπὸ τὸ [Παναγιο] Πνεῦμα, ὥστε ὅλος ὁ ἄνθρωπος νὰ καθίσταται πνευματικός.

18. Εἴτε λοιπὸν κατὰ τὴν νύκτα, εἴτε κατὰ τὴν ἡμέρα, σὲ ἀξιώσει ὁ Θεὸς νὰ προσευχηθῇς ἀπερίσπαστα μὲ καθαρὸ νοῦ, νὰ μὴν προκρίνῃς τὸν δικό σου, [δηλαδὴ τὸν συγκεκριμένο σου], κανόνα, ἀλλὰ μὲ ὅση δύναμι ὑπάρχει σὲ σένα, νὰ ἐπεκτείνῃς [νὰ μακρύνῃς τὴν διάρκεια τῆς προσευχῆς], προσκολλώμενος στὸν Θεὸ καὶ αὐτὸς θὰ φωτίζῃ τὴν

*καρδίαν σου, περὶ ἧς ἐργασίας ἐπιχειροίης πνευματικῆς. [**19.**] Καὶ τοῦτο δὲ προσετίθει· ὅτι παρέβαλέ μοι ποτέ τις γέρων, καὶ ἐρωτηθεὶς παρ᾽ ἐμοῦ περὶ καταστάσεως τοῦ νοός, εἶπεν· ὅτι δύο ἔτη ἔμεινα παρακαλῶν τὸν Θεὸν ἐξ ὅλης καρδίας αἰτῶν ἀνενδότως, ἵνα μοι δῴη διηνεκῶς καὶ ἀπερισπάστως ἐντυπωθῆναι ἐν τῇ καρδίᾳ μου τὴν εὐχήν, ἣν παρέδωκεν αὐτὸς τοῖς ἰδίοις μαθηταῖς· καὶ ἰδὼν τὸν κόπον μου καὶ τὴν ὑπομονήν, παρέσχε τὸ αἴτημα ὁ μεγαλόδωρος Κύριος. [**20.**] Ἔλεγε δὲ καὶ τοῦτο· ὅτι οἱ γενόμενοι τῇ διανοίᾳ περὶ τὰ μάταια λογισμοί, ἀῤῥωστήματά εἰσιν ἀργῆς, καὶ ῥαθύμου ψυχῆς. [**21.**] Προσήκει οὖν, κατὰ τὸ γεγραμμένον, πάσῃ φυλακῇ τηρεῖν ἡμᾶς τὸν ἑαυτῶν νοῦν[7] καὶ ἀπερισπάστως ψάλλειν ἐν γνώσει καὶ καθαρῷ τῷ νῷ προσεύχεσθαι. Τοιγαροῦν ἀδελφοί, βούλεται ἡμᾶς ὁ Θεός, πρῶτον ἐν κόποις, ἔπειτα ἐν ἀγάπῃ, καὶ ἀδιαλείπτῳ προσευχῇ, τὴν πρὸς αὐτὸν ἐπιδείκνυσθαι σπουδήν, καὶ αὐτὸς παρέχει τὴν τῆς σω-*

καρδία σου, ὅσον ἀφορᾶ ποιὰ ἐργασία πνευματική, θὰ μποροῦσες νὰ ἐπιχειρήσῃς [νὰ κάνῃς].

19. Προσέθετε δὲ καὶ αὐτό: ὅτι, ἦλθε κάποτε σὲ μένα ἕνας Γέροντας, καὶ ἀφοῦ ἐρωτήθηκε ἀπὸ μένα σχετικὰ μὲ τὴν κατάστασι [τὴν πνευματική], τοῦ νοός [του, μοῦ] ἀπήντησε, ὅτι δύο χρόνια ἐπέμεινα, παρακαλώντας τὸν Θεὸ μὲ ὅλη μου τὴν καρδία, ζητώντας ἐπιμόνως, γιὰ νὰ μοῦ δώσῃ [τὴν πνευματικὴ κατάστασι], ὥστε νὰ ἐντυπωθῇ ἀδιάλειπτα καὶ ἀπερίσπαστα, [χωρὶς μετεωρισμὸ] στὴν καρδία μου ἡ εὐχή, τὴν ὁποία παρέδωσε Αὐτὸς στοὺς δικούς του μαθητές· καὶ ἀφοῦ εἶδε τὸν κόπο μου καὶ τὴν ὑπομονή μου, ὁ μεγαλόδωρος Κύριος, μοῦ ἱκανοποίησε τὸ αἴτημα.

20. Ἔλεγε ἀκόμη καὶ αὐτό: ὅτι οἱ λογισμοί, οἱ ὁποῖοι γεννῶνται στὴν διάνοια, σχετικὰ μὲ τὰ μάταια [πράγματα] εἶναι ἀσθένειες ψυχῆς ἀργῆς, [ποὺ μένει, δηλαδή, χωρὶς ἐργασία] καὶ ὀκνηρῆς.

21. Ἁρμόζει, λοιπόν, σύμφωνα μὲ αὐτό, ποὺ ἔχει γραφῆ, νὰ τηροῦμε τὸν νοῦ μας μὲ κάθε προσοχὴ καὶ νὰ ψάλλωμε ἀπερίσπαστα μὲ ἐπίγνωσι καὶ νὰ προσευχώμεθα μὲ τὸν νοῦ καθαρό. Ἑπομένως, ἀδελφοί, ὁ Θεὸς θέλει νὰ ἐπιδεικνύωμε τὸν πρὸς Αὐτὸν ζῆλο μας, κατὰ πρῶτον μὲ κόπους [ἀσκητικούς], ἔπειτα μὲ ἀγάπη καὶ ἀδιάλειπτη προσευχή, καὶ Αὐτὸς θὰ μᾶς χαρίσῃ τὴν

τηρίας ὁδόν. [22.] Εὔδηλον δὲ ὡς οὐκ ἄλλη ὁδός ἐστιν, ἡ πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀνάγουσα, εἰμὴ ἡ τελεία ἡσυχία καὶ ἡ τῶν κακῶν ἁπάντων φυγὴ καὶ ἡ τῶν ἀγαθῶν κτῆσις καὶ ἡ πρὸς αὐτὸν τελεία ἀγάπη καὶ τὸ συγγενέσθαι Θεῷ ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ· ὡς εἴ τις ἐν τούτοις γένηται, τάχιστα ἐπὶ τὸν οὐράνιον ἀναδραμεῖται χῶρον. Δεῖ δὲ πάντως τὸν ἐπὶ τοῦτο ἀνελθεῖν τὸ ὕψος ἐπιθυμοῦντα, νεκρῶσαι τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς[8]. [23.] Ὅταν γὰρ ἡ ψυχὴ ἡμῶν τῇ θεωρίᾳ τοῦ ὄντος ἀγαθοῦ ἐνευφραίνηται, πρὸς οὐδὲν ἐπιστρέφεται τῶν καθ᾽ ἡδονὴν ἐνεργουμένων παθῶν· ἀλλὰ πᾶσαν ἀποστραφεῖσα σωματικὴν ἡδυπάθειαν, καθαρᾷ καὶ ἀμολύντῳ διανοίᾳ, τὴν τοῦ Θεοῦ δέχεται ἐμφάνειαν. [24.] Πολλῆς οὖν χρῄζομεν φυλακῆς, καὶ πόνων σωματικῶν, καὶ καθάρσεως ψυχῆς, ὅπως ἐνοικήσωμεν τὸν Θεόν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν· ἵνα τοῦ λοιποῦ ἐκτελῶμεν ἀπλανῶς τὰς θείας αὐτοῦ ἐντολάς· αὐτός τε λοιπὸν διδάσκει ἡμᾶς ἀσφαλῶς τοὺς νόμους αὐτοῦ

ὁδὸ τῆς σωτηρίας.

22. [Εἶναι] δὲ πολὺ φανερό, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἄλλη ὁδός, ἡ ὁποία ἀνυψώνει πρὸς τὸν οὐρανό, παρὰ μόνον ἡ τελεία ἡσυχία καὶ ἡ ἀποφυγὴ ἀπὸ ὅλα τὰ κακὰ καὶ ἡ ἀπόκτησι τῶν ἀγαθῶν, ἐπὶ πλέον ἡ τελεία ἀγάπη πρὸς Αὐτὸν καὶ τὸ νὰ εἴμαστε προσκολλημένοι στὸν Θεὸ μὲ ὁσιότητα καὶ κάθε ἀρετή· ὁπότε, ἐὰν κάποιος εὑρεθῇ σ᾽ αὐτά, [δηλαδή, τὰ κατακτήσῃ] πολὺ γρήγορα θὰ ἀνυψωθῇ στὸν οὐράνιο χῶρο. Βέβαια, πρέπει, ὁπωσδήποτε, ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐπιθυμεῖ νὰ ἀνέβῃ πάνω σ᾽ αὐτὸ τὸ ὕψος [τῶν οὐρανίων καταστάσεων], νὰ νεκρώσῃ [πρῶτα] τὰ χοϊκὰ μέλη του.

23. Διότι, ὅταν ἡ ψυχή μας, ἀγαλλιάζῃ μὲ τὴν θεωρία τοῦ ὄντος [τοῦ πραγματικοῦ] Ἀγαθοῦ [δηλαδὴ τοῦ Θεοῦ], δὲν ἐπιστρέφει σὲ κανένα ἀπὸ τὰ κατ᾽ ἐνέργειαν [τὰ ἔμπρακτα] πάθη τῆς ἡδονῆς· ἀλλὰ ἀφοῦ ἀποστραφῇ κάθε σωματικὴ ἡδυπάθεια, μὲ καθαρὰ καὶ ἀμόλυντη [πλέον] διάνοια, δέχεται τὴν ἐμφάνεια τοῦ Θεοῦ [ἀξιώνεται δηλαδὴ Θεοφανείας].

24. Ἑπομένως, ἔχομε ἀνάγκη ἀπὸ πολλὴ προσοχὴ καὶ σωματικοὺς κόπους καὶ ἀπὸ κάθαρσι τῆς ψυχῆς, γιὰ νὰ καταστήσωμε τὸν Θεὸ ἔνοικο στὶς καρδίες μας, ὥστε νὰ ἐκτελοῦμε στὸ ἑξῆς, τὶς θεῖες ἐντολὲς ἀπλανῶς, [δηλαδὴ χωρὶς τὸν κίνδυνο τῆς πλάνης ἀπὸ ἰδιαίτερη δική μας διάκρισι]. Καὶ ἑπομένως ὁ ἴδιος θὰ μᾶς διδάσκῃ νὰ τηροῦμε μὲ ἀσφάλεια τοὺς νόμους

τηρεῖν, καθάπερ ἀκτῖνας ἡλιακὰς τὰς οἰκείας ἐνεργείας ἐκπέμπων, διὰ τῆς ἐντεθείσης τοῦ πνεύματος χάριτος. [25.] Διὰ γὰρ πόνων, καὶ πειρασμῶν δεῖ ἐκκαθάραι ἡμᾶς τὴν εἰκόνα, καθ᾽ ἣν γεγόναμεν λογικοί, καὶ πάσης συνέσεως δεκτικοί, καὶ τῆς πρὸς Θεὸν ὁμοιώσεως· πάσης κηλῖδος ἀμιγεῖς φέροντες τὰς αἰσθήσεις, ἀναχαλκευομένας τρόπον τινὰ διὰ τῆς καμίνου τῶν πειρασμῶν, καὶ μεταποιούμενοι εἰς τὸ βασιλικὸν ἀξίωμα. [26.] Μέτοχον γὰρ παντὸς ἀγαθοῦ, καὶ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ἐδημιούργησεν ὁ Θεός, δυναμένην νοερῶς θεωρεῖν τὰς τῶν ἀγγέλων χορείας, τὰς δόξας τῶν κυριοτήτων, τὰς δυνάμεις, τὰς ἀρχάς, τὰς ἐξουσίας, τὸ φῶς τὸ ἀπρόσιτον, τὴν δόξαν τὴν ὑπεραστράπτουσαν. [27.] Ὅταν δὲ κατορθώσῃς ἀρετήν, μὴ ἐπαρθῇ σου ὁ λογισμὸς κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ, ὡς σοῦ κατορθώσαντος, κἀκείνου ἀμελήσαντος· ἀρχὴ γὰρ ὑπερηφανίας τοῦτό ἐστι. [28.] Πάσῃ δυνάμει τήρει μηδὲν ποιεῖν κατὰ ἀνθρωπαρέσκειαν. Ἐὰν δὲ ἀγωνίζῃ

του, μὲ τὸ νὰ ἐκπέμπῃ, ὅπως ἀκριβῶς τὶς ἡλιακὲς ἀκτῖνες [τὶς ἄκτιστες] ἐνέργειές Του, διὰ τῆς Χάριτος τοῦ [Παναγίου] Πνεύματος, τὴν ὁποία τοποθέτησε μέσα μας [διὰ τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος].

25. Διότι, διὰ μέσου πόνων καὶ πειρασμῶν, πρέπει νὰ ἀποκαθάρωμε τὴν εἰκόνα ἐκείνη, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία ἔχομε γίνει λογικοὶ καὶ δεκτικοὶ κάθε συνέσεως καὶ τῆς ὁμοιώσεως πρὸς τὸν Θεό. Ἐπειδὴ τὶς αἰσθήσεις μας, καθὼς πυρακτώνονται [καὶ λιώνουν ἀναμορφούμενες], ὅπως ὁ χαλκός, τρόπον τινά, μέσα στὸ καμίνι τῶν πειρασμῶν, [τότε τὶς] καθιστοῦμε ἀμιγεῖς [καθαρές], ἀπὸ κάθε κηλῖδα καὶ μεταποιούμεθα στὸ βασιλικὸ ἀξίωμα.

26. Διότι, ὁ Θεός, ἐδημιούργησε καὶ τὴν ἀνθρώπινη φύσι μέτοχο σὲ κάθε ἀγαθό, ἡ ὁποία δύναται νὰ θεωρῇ τὶς χορεῖες τῶν Ἀγγέλων, τὶς δόξες τῶν Κυριοτήτων, τὶς Δυνάμεις, τὶς Ἀρχές, τὶς Ἐξουσίες, τὸ ἀπρόσιτο φῶς, τὴν ἀπαστράπτουσα δόξα.

27. Ὅταν, βέβαια, κατορθώσῃς [καὶ ἀποκτήσῃς] ἀρετή, μὴν ὑψηλοφρονήσῃ ὁ λογισμός σου, ἐναντίον τοῦ ἀδελφοῦ, ὅτι δῆθεν ἐσὺ κατόρθωσες [τὴν ἀρετή], καὶ ἐκεῖνος [τὴν] ἀμέλησε· διότι αὐτὸ εἶναι ἀρχὴ τῆς ὑπερηφανίας.

28. Πρόσεχε, μὲ ὅλη τὴν δύναμί [σου], τίποτε νὰ μὴν κάνῃς γιὰ ἀνθρωπαρέσκεια. Ἐάν, δὲ ἀγωνίζεσαι

πρὸς τὸ πάθος, μὴ ἐκκακίσῃς· μηδὲ ὀλιγωρήσῃς, εἴπερ ἐπιμένει ὁ πόλεμος· ἀλλ᾽ ἀναστάς, ῥίψον σεαυτὸν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἐν ὅλῃ καρδίᾳ μετὰ τοῦ Προφήτου λέγων· Δίκασον, Κύριε τοὺς ἀδικοῦντάς με[9]· ἐγὼ γὰρ οὐ δύναμαι πρὸς αὐτούς. Καὶ αὐτός, βλέπων τὴν ταπείνωσίν σου, τάχιον ἀποστελεῖ σοι τὴν βοήθειαν αὐτοῦ. Ὅταν δὲ περιπατῇς μετά τινος ἐν ὁδῷ, μὴ παραδέξῃ ματαίαν ὁμιλίαν· ἀλλὰ δὸς τῷ νῷ, ἥνπερ εἶχε πνευματικὴν ἐργασίαν, ὅπως γένηται αὐτῷ συνήθεια ἀγαθή, καὶ λήθη τῶν τοῦ κόσμου ἡδέων, καὶ εἰς τοὺς τῆς ἀπαθείας καταντήσῃ λιμένας. Τούτοις καὶ πλείοσι λόγοις κατηχήσας τὸν ἀδελφόν, ἀπέλυσε. [29.] Μετὰ δὲ χρόνον ὀλίγον, πάλιν ἐπανῆλθε πρὸς αὐτόν, καὶ τῆς ἐρωτήσεως ἀπαρξάμενος ἔλεγε· Τί ποιήσω, Πάτερ, ὅτι ἐν τῇ νυκτερινῇ μου λειτουργίᾳ ὁ ὕπνος βαρεῖ με, καὶ οὐκ ἐᾷ νηφόντως προσεύχεσθαι, ἀλλ᾽ οὔτε ἀγρυπνῆσαι ἐκ περισσοῦ; καὶ θέλω ἐργόχειρον ψηλαφῆσαι ἡνίκα ψάλλω; Ὁ δὲ ἔφη· ὅταν δύνῃ νηφόντως

ἐναντίον τοῦ πάθους, μὴν λιποψυχήσῃς, οὔτε νὰ ἀμελήσῃς, ἐὰν ἐπιμένῃ ὁ πόλεμος· ἀλλὰ ἀφοῦ ἐγερθῇς [δηλαδὴ ἀφήσῃς τὴν ραθυμία], ρίξε τὸν ἑαυτόν σου ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, λέγοντας, μὲ ὅλη σου τὴν καρδία μαζὶ μὲ τὸν Προφήτη [Δαυΐδ]: Δίκασε, Κύριε, αὐτούς, οἱ ὁποῖοι μὲ ἀδικοῦν, διότι ἐγὼ δὲν δύναμαι [νὰ πολεμήσω] ἐναντίον τους. Καὶ Αὐτός, βλέποντας τὴν ταπείνωσί σου, τὸ γρηγορότερο θὰ σοῦ στείλῃ τὴν βοήθειά του. Ὅταν πάλι, περιπατῇς μὲ κάποιον στὸν δρόμο, νὰ μὴν συγκατανεύσῃς [νὰ ἀκούσῃς] μάταιο λόγο ἀλλά, δῶσε στὸν νοῦ [σου], τὴν πνευματικὴ ἐργασία, τὴν ὁποία ἀκριβῶς εἶχε, ὥστε νὰ γίνῃ σ᾽ αὐτὸν καλὴ συνήθεια καὶ λησμοσύνη τῶν τερπνῶν τοῦ κόσμου καὶ [ἔτσι] νὰ φθάσῃ τελικὰ στοὺς λιμένες τῆς ἀπαθείας. Μὲ αὐτὰ καὶ μὲ περισσότερα λόγια, ἀφοῦ κατήχησε τὸν ἀδελφό, τὸν ἄφησε νὰ φύγῃ.

29. Μετὰ δὲ ἀπὸ λίγο χρόνο, ἐπέστρεψε πάλι [ὁ ἀδελφὸς] πρὸς αὐτὸν [τὸν Ἀββᾶ Φιλήμονα] καὶ ἀφοῦ ἄρχισε τὴν ἐρώτησι, ἔλεγε: Τί νὰ κάνω, Πάτερ, διότι κατὰ τὴν νυκτερινὴ ἀκολουθία μου, μὲ καθιστᾶ βαρὺ ὁ ὕπνος καὶ δὲν μὲ ἀφήνει νὰ προσευχηθῶ μὲ νῆψι [μὲ ἐγρήγορσι δηλαδή], ἀλλὰ οὔτε νὰ ἀγρυπνήσω ἀρκετά; καὶ ὅταν ψάλλω, θέλω νὰ πιάσω τὸ ἐργόχειρο [καὶ ν᾽ ἀσχοληθῶ μ᾽ αὐτό]; Καί, αὐτὸς τοῦ ἀπήντησε: ὅταν δύνασαι νὰ προσεύχεσαι μὲ νῆψι,

προσεύχεσθαι, μὴ ψηλαφήσῃς ἐργόχειρον. Εἰ δὲ ἀκηδίᾳ κατασχεθῇς, μικρὸν κινήθητι ἐπαπειλῶν τῷ λογισμῷ, καὶ ψηλάφησον τὸ ἐργόχειρον. Ὁ δὲ πάλιν πρὸς αὐτὸν ἔφη· αὐτὸς δέσποτα οὐ βαρῇ τῷ ὕπνῳ ἐν τῇ λειτουργίᾳ σου; Λέγει αὐτῷ· δυσχερῶς μέν, πλήν, εἰ φθάσῃ ποτὲ μικρόν, κινοῦμαι καὶ λέγω ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίου ἀπαρχῆς, ἐκτείνων πρὸς τὸν Θεὸν τὸ ὄμμα τῆς διανοίας, καὶ εὐθὺς ἀφανὴς γίνεται. Ὡσαύτως δέ, καὶ περὶ τῶν λογισμῶν κέχρημαι· ὅταν γὰρ ἐπέλθῃ, ἀπαντῶ αὐτῷ ὡς πῦρ μετὰ δακρύων, καὶ ἀφανὴς γίνεται. Σὺ δὲ τέως οὕτως οὐ δύνασαι ὁπλίσασθαι, ἀλλὰ μᾶλλον κράτει πάντοτε κρυπτὴν μελέτην, καὶ τὰς τυπωθείσας παρὰ τῶν Ἁγίων Πατέρων ἡμερινάς τε εὐχάς· λέγω δή, τρίτην, ἕκτην καὶ ἐνάτην, ἑσπερινά· καὶ τὰς νυκτερινὰς λειτουργίας σπούδασον ἐπιτελεῖν· πάσῃ δὲ δυνάμει τηρεῖν, μηδὲν ποιεῖν κατὰ ἀνθρωπαρέσκειαν, μηδὲ ἔχειν ποτὲ ἔχθραν κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ σου, ἵνα μὴ χω-

μὴν ἀσχοληθῇς μὲ τὸ ἐργόχειρο. Ἐάν, ὅμως καταληφθῇς ἀπὸ ἀκηδία, ἂς κινηθῇς λίγο, ἀπειλώντας τὸν λογισμό [σου], καὶ πιᾶσε τὸ ἐργόχειρο. Καὶ [ὁ ἀδελφὸς] πάλι, εἶπε πρὸς αὐτὸν [τὸν Ἀββᾶ]: [Ἐσὺ] ὁ ἴδιος Δέσποτα, δὲν βαρύνεσαι ἀπὸ τὸν ὕπνο κατὰ τὴν ἀκολουθία σου; [Καὶ ἐκεῖνος] ἀπαντᾶ σ᾽ αὐτόν: Δύσκολα [σπάνια βαρύνομαι], πλήν, ὅμως, ἐὰν κάποτε γιὰ λίγο ἔλθῃ [ὕπνος], κινοῦμαι καὶ λέγω ἀπὸ τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιο, ἀπὸ τὴν ἀρχή, ἀτενίζοντας πρὸς τὸν Θεὸ τὸν ὀφθαλμὸ τῆς διανοίας [μου] καὶ ἀμέσως ἐξαφανίζεται. Κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο καὶ ὅσον ἀφορᾶ τοὺς λογισμοὺς συμπεριφέρομαι· διότι, ὅταν ἐπέλθῃ [ὁ λογισμός], ἐμφανίζομαι σ᾽ αὐτὸν σὰν φωτιά, μετὰ δακρύων καὶ [ἐκεῖνος] ἐξαφανίζεται. Ἐσύ, ὅμως, δὲν δύνασαι ἀκόμη, νὰ ὁπλισθῇς ἔτσι, ἀλλὰ περισσότερο κράτα πάντοτε τὴν κρυπτὴ μελέτη καὶ τὶς ἡμερήσιες προσευχὲς ποὺ ὁρίσθηκαν ἀπὸ τοὺς Ἁγίους Πατέρες· ἐννοῶ δηλαδή, τὴν Τρίτη [ὥρα], τὴν Ἕκτη, καὶ τὴν Ἐνάτη, [καὶ] τὸν Ἑσπερινό· καὶ φρόντισε νὰ ἐπιτελῇς καὶ τὶς νυκτερινὲς ἀκολουθίες. Ἐπίσης, [φρόντισε], μὲ ὅλη [σου] τὴν δύναμι νὰ προσέχῃς, ὥστε νὰ μὴν κάνῃς τίποτε γιὰ νὰ ἀρέσῃς στοὺς ἀνθρώπους, οὔτε νὰ ἔχῃς ποτὲ ἔχθρα ἐναντίον τοῦ ἀδελφοῦ σου, γιὰ νὰ μὴν χωρίσῃς

ρίσης σεαυτὸν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ σου. Σπούδασον ἀμετεώριστόν σου τὴν διάνοιαν φυλάξαι, ἐπιμελῶς ἔχουσαν πρὸς τοὺς ἔσωθεν λογισμούς. [30.] Ἐπειδὰν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὤν, καὶ μέλλεις μεταλαμβάνειν τῶν θείων τοῦ Χριστοῦ μυστηρίων, μὴ ἐξέλθῃς ἄχρις ἂν λάβῃς τὴν τελείαν εἰρήνην· ἐν ἑνὶ τόπῳ ἑστηκώς, μὴ ἀποστῇς ἐκεῖθεν ἕως ἀπολύσεως. Νόμιζε δὲ σεαυτὸν ἐν τῷ οὐρανῷ ἑστάναι καὶ μετὰ τῶν Ἁγίων Ἀγγέλων τῷ Θεῷ ἀπαντῆσαι καὶ αὐτὸν ὑποδέξασθαι ἐν τῇ καρδίᾳ. Ἐν φόβῳ οὖν, καὶ τρόμῳ πολλῷ παρασκευάζου, ἵνα μὴ ἀναξίως μετάσχῃς τῶν Ἁγίων δυνάμεων. Καὶ ἐπὶ τούτοις καλῶς καθοπλίσας τὸν ἀδελφόν, τῷ Κυρίῳ, καὶ τῷ Πνεύματι τῆς χάριτος αὐτοῦ τοῦτον παραθέμενος[10], ἀπέλυσεν. [31.] Πρὸς δὲ τούτοις, διηγεῖτο ἔτι καὶ ὁ συνὼν αὐτῷ ἀδελφὸς ταῦτα· ὅτι περ καθεζομένου μου ποτὲ πλησίον αὐτοῦ, ἠρώτησα αὐτόν, εἰ ἐπειράθη ἐπιβουλαῖς δαιμόνων ἐν ταῖς ἐρήμοις καθεζόμενος. Ὁ δέ φησι· συγχώρησον ἀδελφέ·

τὸν ἑαυτόν σου, ἀπὸ τὸν Θεό σου. Ἀγωνίσου νὰ φυλάξῃς τὴν διάνοιά σου ἀμετεώριστη, ἐπιμελουμένη τοὺς ἐσωτερικοὺς λογισμούς, [στραμμένη στὴν καρδία σου].

30. Ὁπόταν εὑρίσκεσαι στὴν Ἐκκλησία καὶ πρόκειται νὰ μεταλάβῃς τῶν θείων τοῦ Χριστοῦ Μυστηρίων, μὴν βγῇς ἔξω μέχρις ὅτου θὰ λάβῃς τὴν τελευταία εἰρήνη [δηλαδὴ μέχρι τὴν τελευταία εὐχὴ τῆς ἀπολύσεως]. Ἐνῶ [δὲ] ἔχεις σταθῇ σὲ ἕνα τόπο, μὴν μετακινηθῇς ἀπὸ ἐκεῖ ἕως τὴν ἀπόλυσι. Θεώρησε δέ, ὅτι ὁ ἑαυτός σου στέκεται στὸν οὐρανὸ καὶ ὅτι μαζὶ μὲ τοὺς Ἁγίους Ἀγγέλους θὰ συναντήσῃς τὸν Θεὸ καὶ θὰ ὑποδεχθῇς αὐτὸν στὴν καρδία σου. Ἑπομένως, νὰ προετοιμάζεσαι μὲ φόβο καὶ τρόμο πολύ, γιὰ νὰ μὴν γίνῃς μέτοχος τῶν Ἁγίων δυνάμεων ἀναξίως. Καὶ μὲ [ὅλα] αὐτά, ἀφοῦ ἐφοδίασε καλὰ μὲ ὅλα του τὰ ὅπλα τὸν Ἀδελφὸ καὶ ἀνέθεσε αὐτὸν στὸν Κύριο καὶ στὸ Πνεῦμα τῆς Χάριτός του, τὸν ἀπέλυσε [τοῦ ἔδωσε τὴν εὐλογία νὰ φύγῃ].

31. Ἐκτός, ὅμως ἀπὸ αὐτά, διηγεῖτο ἀκόμη καὶ ὁ ἀδελφός, ὁ ὁποῖος ἔμενε μαζί του τὰ ἑξῆς: ὅτι κάποτε μάλιστα, ὅταν καθόμουν πλησίον του, ἐρώτησα αὐτόν, ἐὰν πειράσθηκε ἀπὸ ἐπιβουλὲς δαιμόνων, ὅταν ἔμενε, [δηλαδή, ἀσκήτευε] στὴν ἔρημο. Καὶ αὐτὸς [μοῦ] λέγει: Συγχώρεσέ [με] Ἀδελφέ·

ἐὰν συγχωρήσῃ ὁ Θεὸς ἐλθεῖν εἰς σέ, οὓς ὑπέστην πειρασμοὺς ὑπὸ τοῦ διαβόλου, οὐκ οἶμαι δύνασθαί σε ὑπενεγκεῖν τὴν τούτων πικρίαν. Ἑβδομηκοστὸν τοῦτο ἔτος ἔχω, ἢ καὶ πρός· πλεῖον ἐν τοῖς πειρασμοῖς ὑπομένων καὶ διαφόρους οἰκήσας ἐρήμους ἐν ἡσυχίᾳ ἀκροτάτῃ, τοσαῦτα ἐπειράθην, καὶ πέπονθα ἐξ αὐτῶν ἅπερ οὐ συμφέρει τοῖς μήπω εἰληφόσι πεῖραν ἡσυχίας, διηγήσασθαι τὴν τούτων πικρίαν. [32.] Τοῦτο δὲ ἀεὶ ἐν τοῖς πειρασμοῖς ἐποίουν· πᾶσαν τὴν ἐλπίδα μου τῷ Θεῷ ἀνετίθουν, πρὸς ὃν καὶ τὰς συνθήκας τῆς ἀποταγῆς ἐποιησάμην. Καὶ αὐτὸς εὐθέως πάσης ἀνάγκης ἐῤῥύετό με. Διὸ ἀδελφὲ οὐκ ἔτι ἐμαυτοῦ πρόνοιαν ποιοῦμαι. Οἶδα γὰρ αὐτὸν ὑπὲρ ἐμοῦ μεριμνῶντα, καὶ κουφοτέρως φέρω τοὺς ἐπαγομένους μοι πειρασμούς. Τοῦτο δὲ αὐτὸ μόνον οἴκοθεν προσφέρω, τό, ἀδιαλείπτως προσεύχεσθαι[11]*. Οἶδα γάρ, ὅτι ὅσον ἐπιτείνεται τὰ δεινά, τοσοῦτον προξενοῦνται οἱ στέφανοι τῷ ὑπομένοντι. Συναλλάγματα γάρ εἰσι ταῦ-*

ἐὰν ἐπιτρέψῃ ὁ Θεὸς νὰ ἔλθουν σὲ σένα, αὐτοὶ οἱ πειρασμοί, τοὺς ὁποίους ὑπέστην ἀπὸ τὸν διάβολο, δὲν νομίζω, ὅτι ἐσὺ δύνασαι νὰ ὑπομείνῃς τὴν πικρία αὐτῶν. Ἑβδομηκοστὸ ἔχω αὐτὸ τὸ ἔτος [εἶμαι ἑβδομῆντα ἐτῶν] ἢ καὶ παραπάνω. Κάνοντας ὑπομονὴ τὸν περισσότερο [χρόνο] μέσα στοὺς πειρασμοὺς καὶ κατοικώντας σὲ διάφορες ἐρήμους, σὲ ἀκρότατη ἡσυχία, τόσα πολλὰ ὑπέστην καὶ ἔχω ὑποφέρει ἀπὸ αὐτοὺς [τοὺς δαίμονες], ποὺ δὲν συμφέρει [πνευματικὰ] σὲ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔχουν γευθῆ ἀκόμη τὴν ἐμπειρία τῆς ἡσυχίας, νὰ διηγηθῶ τὴν πικρία αὐτῶν.

32. Αὐτὸ δὲ ἔκανα πάντοτε στοὺς πειρασμούς. Ἀνέθετα ὅλη τὴν ἐλπίδα μου στὸν Θεό, πρὸς τὸν ὁποῖο καὶ ἔδωσα τὶς ὑποσχέσεις τῆς ἀποταγῆς [μου]. Καὶ Αὐτός, ἄμεσα μὲ ἀπάλλασσε ἀπὸ κάθε ἀνάγκη. Γι᾽ αὐτό, ἀδελφέ, δὲν λαμβάνω πλέον πρόνοια γιὰ τὸν ἑαυτόν μου. Διότι, γνωρίζω, ὅτι Αὐτὸς μεριμνᾶ γιὰ μένα καὶ [ἔτσι] ὑποφέρω ἐλαφρότερα τοὺς πειρασμούς, οἱ ὁποῖοι ἐπέρχονται σὲ μένα. Αὐτὸ δὲ μόνον προσφέρω [ἐγὼ] ἀπὸ τὸν ἑαυτόν μου, τὸ νὰ προσεύχωμαι ἀδιάλειπτα. Ἐπειδή, ἔχω ἐπίγνωσι, ὅτι ὅσο ἐπιτείνονται οἱ δοκιμασίες, τόσο προξενοῦνται στεφάνια σ᾽ αὐτὸν ποὺ ὑπομένει. Διότι, αὐτά, [δηλαδή, οἱ πειρασμοὶ - τὰ δεινὰ] εἶναι συναλλάγματα [γραμμάτια γιὰ ἀνταμοι-

τα παρὰ τῷ δικαίῳ κριτῇ. Ταῦτ᾽ οὖν εἰδώς, ἀδελφέ, μὴ τῇ ῥαθυμίᾳ καταπέσῃς, εἰδὼς ὅτι μέσον τοῦ πολέμου ἕστηκας ἀγωνιζόμενος, καὶ πλείστους ὄντας τοὺς ὑπὲρ ἡμῶν πολεμοῦντας τῷ ἐχθρῷ τοῦ Θεοῦ. Πῶς γὰρ οἷόν τε ἦν ἡμᾶς κατατολμᾶν πρὸς οὕτω φοβερὸν ἀντίπαλον τοῦ ἡμετέρου γένους, εἰ μὴ ἡ κρατίστη δεξιὰ τοῦ Θεοῦ Λόγου συνεῖχεν ἡμᾶς περιέπουσα καὶ σκέπουσα; πῶς ὑφίστατο ἡ ἀνθρωπίνη φύσις τὰς ἐπιβουλὰς αὐτοῦ; [33.] Τίς γάρ, φησίν, ἀποκαλύψει πρόσωπον ἐνδύσεως αὐτοῦ; εἰς δὲ πτύξιν θώρακος αὐτοῦ, τίς ἂν εἰσέλθῃ; ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ἐκπορεύονται λαμπάδες καιόμεναι, καὶ διαῤῥιπτοῦνται ἐσχάραι πυρός· ἐκ μυκτήρων αὐτοῦ ἐκπορεύεται καπνὸς καιομένης αἰθάλης, πυρὶ ἀνθράκων. Ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἄνθρακες· φλὸξ δὲ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ἐκπορεύεται· ἐν δὲ τραχήλῳ αὐτοῦ αὐλίζεται δύναμις. Ἔμπροσθεν αὐτοῦ τρέχει ἀπώλεια· ἡ καρδία αὐτοῦ πέπηγεν ὡσεὶ λίθος· ἕστηκεν, καὶ ὥς περ ἄκμων

βῆ] ἐνώπιον τοῦ δικαίου Κριτοῦ. Ἑπομένως, ἀφοῦ ἔχεις ἐν γνώσει σου, αὐτὰ ἀδελφέ, μὴν καταπέσῃς στὴν ῥαθυμία, γνωρίζοντας ὅτι ἔχεις σταθῆ νὰ ἀγωνίζεσαι στὸ μέσον τοῦ πολέμου, καὶ ὅτι εἶναι πάρα πολλοὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι πολεμοῦν ὑπὲρ ἡμῶν, ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ τοῦ Θεοῦ, [δηλαδή, τοῦ διαβόλου]. Διότι πῶς ἦταν δυνατὸν ἐμεῖς νὰ ἐπιτιθέμεθα ἐναντίον τόσο φοβεροῦ ἀντιπάλου τοῦ γένους μας, ἐὰν δὲν μᾶς συγκρατοῦσε ἡ παντοδύναμη δεξιὰ τοῦ Θεοῦ Λόγου, προστατεύοντας καὶ σκεπάζοντάς [μας]; Πῶς θὰ ἄντεχε ἡ ἀνθρώπινη φύσι τὶς ἐπιβουλές του; 33. Διότι, λέγει, ποιὸς θὰ ξεσκεπάσῃ τὸ πρόσωπο αὐτοῦ [τοῦ διαβόλου] ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴ περιβολή του; Καὶ ποιὸς μπορεῖ νὰ εἰσχωρήσῃ στὶς πτυχὲς τοῦ θώρακος αὐτοῦ; Ἀπὸ τὸ στόμα του ἐξέρχονται φλεγόμενες λαμπάδες, καὶ ξεπετάγονται ἑστίες φωτιᾶς· ἀπὸ τὰ ῥουθούνια του ἐξέρχεται καπνὸς καιομένης αἰθάλης, [ὅπως] ἀπὸ φωτιά, [ποὺ προέρχεται] ἀπὸ κάρβουνα [ποὺ ἀνάβουν]. Ἡ ψυχή του [εἶναι, ὅπως] τὰ κάρβουνα, καὶ ἀπὸ τὸ στόμα του ξεχύνεται φλόγα. Στὸν δὲ τράχηλό του συσσωρεύεται ἡ δύναμί του. Μπροστὰ ἀπ᾽ αὐτὸν τρέχει ἡ καταστροφή· ἡ καρδία του ἔχει σκληρύνει σὰν τὴν πέτρα· καὶ ἔχει σταθῆ σὰν ἀμόνι

ἀνάλωτος· ἀναζεῖ τὴν ἄβυσσον, ὥς περ χαλκεῖον· ἡγεῖται τὴν θάλασσαν, ὥς περ ἐξάλειπτρον· τὸν δὲ τάρταρον τῆς ἀβύσσου, ὥς περ αἰχμάλωτον. Πᾶν ὑψηλὸν ὁρᾷ, αὐτὸς βασιλεύων πάντων τῶν ἐν τοῖς ὕδασι[12]*. Πρὸς τοῦτον ἡμῖν ἡ πάλη ἀδελφέ. Τὸν τοιοῦτον καὶ τηλικοῦτον ὑπέγραψεν ὁ λόγος τύραννον. [34.] Ἀλλὰ τούτου ἡ νίκη ῥαδίως τοῖς νομίμως τὸν μονήρη βίον ἐπανῃρημένοις γίνεται, διὰ τὸ μὴ ἔχειν τι τῶν αὐτοῦ· διὰ τῆς ἀποταγῆς τοῦ κόσμου, καὶ τῆς ἀνδραγαθίας τῶν ἀρετῶν· διὰ τὸ ἔχειν ἡμᾶς τὸν ὑπὲρ ἡμῶν πολεμοῦντα. Τίς γὰρ προσελθὼν τῷ Κυρίῳ, εἰπέ μοι, καὶ τὸν φόβον αὐτοῦ ἐν νῷ λαβών, οὐ μετεποιήθη τῇ φύσει; καὶ τοῖς θείοις νόμοις τε, καὶ ἔργοις καταλαμπρύνας ἑαυτόν, φαεινοτάτην ψυχὴν οὐκ εἰργάσατο; καὶ τοῖς θείοις νοήμασιν, καὶ λογισμοῖς ἀπαστράπτειν οὐ παρασκευάσεν; ἀργὴν δὲ αὐτὴν οὐκ ἐᾷ. Ἔχει γὰρ τὸν Θεὸν διεγείροντα τὸν νοῦν, ἀκορέστως ἐφίεσθαι τοῦ φωτός. Καὶ πυκνῶς ἐνεργουμένη ἡ*

ἄκαμπτο· ἀναβράζει τὴν ἄβυσσο, ὅπως ἀκριβῶς στὸ σιδηρουργεῖο [τὸ φυσερό]. Θεωρεῖ τὴν θάλασσα ὅπως ἀκριβῶς μυροδοχεῖο· τὸν δὲ τάρταρο τῆς ἀβύσσου, [τὸν κρατᾶ] ὅπως ἀκριβῶς ἕναν αἰχμάλωτο. Βλέπει κάθε ὑψηλό, [καὶ] αὐτὸς βασιλεύει σὲ ὅλα ὅσα εἶναι μέσα στὰ νερά. Ἐναντίον αὐτοῦ [εἶναι] ἡ πάλη μας ἀδελφέ. Αὐτὸν ὑποδήλωσε ὁ λόγος [τῆς Ἁγίας Γραφῆς] τύραννο, [ποὺ εἶναι] αὐτοῦ τοῦ [φοβεροῦ] εἴδους καὶ τόσο ἰσχυρός.

34. Ὅμως, ἡ νίκη ἐναντίον αὐτοῦ εὔκολα ἐπιτυγχάνεται ἀπὸ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἀναδεχθῆ νόμιμα τὸν μοναχικὸ βίο, ἕνεκα τοῦ ὅτι μὲ τὴν ἀποταγὴ τοῦ κόσμου καὶ τὴν ἀνδραγαθία τῶν ἀρετῶν, δὲν ἔχουν κάτι ἀπὸ τὰ δικά του, [δηλαδὴ τίποτε δὲν ἔχουν κοινὸ μὲ τὸν διάβολο], ἐξ αἰτίας τοῦ ὅτι ἐμεῖς ἔχομε [μαζί μας] Ἐκεῖνον, ποὺ πολεμᾶ ὑπὲρ ἡμῶν [τὸν Θεό μας]. Διότι, ἀπάντησέ μου, ποιὸς [εἶναι] ἐκεῖνος ποὺ προσῆλθε στὸν Κύριο, καὶ ἔλαβε στὸν νοῦ [του] τὸν φόβο του [καὶ] δὲν μετεβλήθη κατὰ τὴν φύσι; καί, ἀφοῦ κατελάμπρυνε τὸν ἑαυτόν του καὶ μὲ τὶς θεῖες ἐντολὲς καὶ μὲ τὰ ἔργα, δὲν ἀπειργάσθη ὁλοφώτεινη τὴν ψυχή του; καὶ δὲν τὴν κατήρτισε [ἔτσι] ὥστε νὰ ἀπαστράπτῃ ἀπὸ τὰ θεῖα νοήματα καὶ τοὺς [θείους] λογισμούς; [Αὐτὸς ὁ ἀγωνιστὴς] δὲν τὴν ἀφήνει [τὴν ψυχή του] ἀργή. Διότι ἔχει τὸν Θεό, ποὺ τοῦ διεγείρει τὸν νοῦ καὶ ἐπιθυμεῖ ἀχόρταγα τὸ Φῶς. Καὶ ἐπειδὴ αὐτὴ ἡ ψυχὴ δέχεται συνεχῶς

τοιαύτη ψυχή, οὐ συγχωρεῖται ὑπὸ τοῦ πνεύματος ἐν τοῖς πάθεσι καταμαλακίζεσθαι. Ἀλλ᾿ οἷά τις βασιλεύς, δριμύ, καὶ φοβερὸν [addendum: μένος] κατὰ τῶν ἐναντίων πνέων, κόπτων τε ἀφειδῶς, καὶ μηδαμῶς ἐπιστρεφόμενος εἰς τὰ ὀπίσω· ἀλλὰ διὰ τῆς πρακτικῆς τὰς χεῖρας εἰς οὐρανὸν κινῶν, καὶ διὰ τῆς προσευχῆς τοῦ νοῦ, τὴν νίκην ποιεῖται τοῦ πολέμου.

[35.] Διηγεῖτο δὲ πάλιν καὶ τοῦτο ὁ αὐτὸς ἀδελφός· ὅτι περ πρὸς ταῖς ἄλλαις αὐτοῦ ἀρεταῖς, καὶ ταύτην ἐκέκτητο· οὐδέποτε ἀργὸν ἠνείχετο ἀκοῦσαι λόγον. Εἰ δὲ καί τις ἐξ ἀπροσεξίας διηγεῖτο πρᾶγμα μὴ συντεῖνον εἰς ὠφέλειαν ψυχῆς, οὐδ᾿ ὅλως ἀπεκρίνετο. Ἀλλ᾿ οὐδὲ ἀπερχομένου μου ποτὲ εἰς διακονίαν, ἠρώτα, διατὶ ἀπέρχῃ; ἢ πάλιν ἐρχομένου μου, ἔλεγε, ποῦ εἶ; ἢ πῶς, ἢ τί πεποίηκας; Ποτὲ γοῦν καταπλεύσαντός μου ἐπὶ Ἀλεξάνδρειαν διὰ ἀναγκαίαν χρείαν, κἀκεῖθεν ἀνελθόντος μου ἐπὶ τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων, ἐκκλησιαστικοῦ πράγματος ἕνεκα· καὶ δή,

τὴν ἐνέργεια [τοῦ Ἁγίου Πνεύματος], δὲν ἀφήνεται ἀπὸ τὸ [Ἅγιο] Πνεῦμα νὰ χάνῃ τὴν ρωμαλεότητά [της] στὰ πάθη. Ἀλλά, ὅπως, κάποιος βασιλεύς, ὁ ὁποῖος πνέει σκληρὸ καὶ φοβερὸ μένος, ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν [του] καὶ θανατώνοντάς [τους] ἀλύπητα, [προχωρεῖ συνεχῶς ἐμπρός], χωρὶς νὰ στρέφεται καθόλου πρὸς τὰ πίσω, καὶ ἐπιτυγχάνει τὴν νίκη τοῦ πολέμου, ὑψώνοντας τὰ χέρια του στὸν οὐρανὸ διὰ τῆς πρακτικῆς [ἀρετῆς] καὶ διὰ τῆς προσευχῆς τοῦ νοός.

35. Ἐδιηγεῖτο δὲ πάλι, ὁ ἴδιος ἀδελφὸς καὶ αὐτό: Ὅτι, βέβαια, ἐπὶ πλέον μὲ τὶς ἄλλες ἀρετές του εἶχε ἀποκτήσει κι αὐτή: οὐδέποτε ἀνεχόταν νὰ ἀκούσῃ ἀργὸ λόγο. Ἐάν, δὲ κάποιος ἀπὸ ἀπροσεξία, ἐδιηγεῖτο [κάποιο] πρᾶγμα, τὸ ὁποῖο, δὲν συνέτεινε [δὲν βοηθοῦσε] στὴν ὠφέλεια τῆς ψυχῆς, δὲν ἀπεκρίνετο καθόλου. Ἀλλὰ οὔτε, ὅταν ἔφευγα κάποτε [νὰ πάω] γιὰ διακονία, ρωτοῦσε: γιατὶ φεύγεις; ἢ πάλι, ὅταν ἐπέστρεφα μοῦ ἔλεγε: ποῦ ἦσουν; ἢ πῶς [πέρασες] ἢ τί ἔχεις κάνει; Κάποτε, λοιπόν, ἐνῶ κατέπλευσα πρὸς τὴν Ἀλεξάνδρεια γιὰ [κάποια] ἀναγκαία διακονία, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἀνέβηκα πρὸς τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων [τὴν Κωνσταντινούπολι], ἕνεκα [μιᾶς] ἐκκλησιαστικῆς ὑποθέσεως, καὶ μάλιστα,

συνταξάμενος τοῖς ἐκεῖ εὐλαβεστάτοις ἀδελφοῖς ἀνῆλθον, μηδεμίαν ἀπόκρισιν δηλώσας τῷ τοῦ Θεοῦ θεράποντι. Διατρίψας οὖν ἐκεῖ χρόνον ἱκανόν, ἐπανῆλθον πάλιν ἐν τῇ σκήτῃ πρὸς αὐτόν. Ὁ δὲ ἰδών με, καὶ περιχαρὴς γενόμενος, καὶ ἀσπασάμενός με, ποιήσας εὐχὴν ἐκάθησε, μηδὲν τὸ παράπαν ἐρωτήσας με, ἀλλὰ τῇ θεωρίᾳ προσασχολούμενος διέμενε. ***[36.]*** *Ποτὲ γοῦν δοκιμάσαι αὐτὸν βουλόμενος, ἔμεινα ἐπὶ ἡμέρας, μὴ ἐπιδεδωκὼς αὐτῷ ἄρτον φαγεῖν. Ὁ δὲ οὐκ ἐπεζήτησεν, οὐδὲ εἶπέ τι. Ἐγὼ δὲ μετὰ ταῦτα βαλὼν αὐτῷ μετάνοιαν, εἶπον πρὸς αὐτόν· ποίησον ἀγάπην, Πάτερ, καὶ εἰπέ· ἆρα οὐκ ἐλυπήθης, ὅτι οὐκ ἤνεγκά σοι κατὰ τὴν συνήθειαν φαγεῖν; Ὁ δέ φησι· συγχώρησον ἀδελφέ· εἴκοσιν ἡμέρας ἐὰν μή μοι δῷς ἄρτον φαγεῖν, οὐκ ἔτι ζητῶ παρὰ σοῦ· ἄχρις οὗ γὰρ ὑπομένω τῇ ψυχῇ, οὕτω καὶ τῷ σώματι. Τοσοῦτον ἦν τῇ θεωρίᾳ τοῦ ὄντος ἀγαθοῦ προσασχολούμενος. Ἔλεγε δέ, ὅτι ἀφ᾽ οὗ ἦλθον ἐν τῇ σκή-*

ἀφοῦ ἀποχαιρετίστηκα μὲ τοὺς εὐλαβεστάτους ἀδελφούς, [ποὺ ἦταν] ἐκεῖ, ἔφυγα, χωρὶς νὰ κάνω κάποια ἐνημέρωσι στὸν δοῦλο τοῦ Θεοῦ, [δηλαδή, στὸν Ἀββᾶ Φιλήμονα]. Ἀφοῦ, λοιπόν, ἔμεινα ἐκεῖ ἀρκετὸ χρόνο, ἐπέστρεψα πάλι στὴν σκήτη πρὸς αὐτόν. Καὶ αὐτὸς δέ, ὅταν μὲ εἶδε γέμισε ἀπὸ πολλὴ χαρά, καὶ ἀφοῦ μὲ ἀσπάσθηκε, κάνοντας εὐχή, κάθησε, χωρὶς ὅλως διόλου νὰ μὲ ἐρωτήσῃ, ἀλλὰ παρέμεινε ἀφοσιωμένος στὴν θεωρία.

36. Κάποτε, λοιπόν, ἐπιθυμώντας νὰ τὸν δοκιμάσω παρέμεινα [κοντά του], ἐπὶ μερικὲς ἡμέρες, χωρὶς νὰ δώσω σ᾽ αὐτὸν νὰ φάγῃ ψωμί. Καὶ αὐτός, δὲν [μοῦ] ζήτησε, οὔτε εἶπε κάτι. Ἐγὼ δὲ μετὰ ἀπὸ αὐτά, ἀφοῦ τοῦ ἔβαλα μετάνοια, εἶπα σ᾽ αὐτόν. Κάνε ἀγάπη, Πάτερ, καὶ πές [μου]: ἄραγε δὲν ἐλυπήθης, διότι δὲ σοῦ ἔφερα, σύμφωνα μὲ τὴν συνήθεια, νὰ φάγῃς; Καὶ αὐτὸς ἀπαντᾶ: συγχώρεσέ [με] ἀδελφέ· ἐὰν δὲν μοῦ δώσῃς ἐπὶ εἴκοσι ἡμέρες νὰ φάγω ψωμί, ἀκόμη οὔτε [τότε] θὰ ζητήσω ἀπὸ σένα. Μέχρις ὅτου ἀντέχω ὡς πρὸς τὴν ψυχή μου, ἔτσι [ἀντέχω] καὶ ὡς πρὸς τὸ σῶμα [μου]. Τόσο πολὺ ἦταν ἀπασχολημένος μὲ τὴν θεωρία τοῦ ὄντως Ἀγαθοῦ [τοῦ Θεοῦ]. Ἔλεγε δέ, ὅτι ἀφ᾽ ὅτου ἦλθα στὴν σκήτη,

τῇ, οὐ συνεχώρησα τὸν λογισμόν μου ἐξελθεῖν ἔξω τῆς κέλλης· ἀλλ᾽ οὐδὲ ἄλλον λογισμὸν ἐν τῇ διανοίᾳ μου παραδέδεγμαι, πλὴν τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος δικαιωτηρίων· ἐνθυμούμενος τήν τε τοῖς ἁμαρτωλοῖς ἠπειλημένην κρίσιν, καὶ τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον καὶ τὸ ἐξώτερον σκότος καὶ πῶς αἱ τῶν ἁμαρτωλῶν ψυχαὶ διάγουσι, καὶ τῶν δικαίων· καὶ τὰ τοῖς δικαίοις ἀποκείμενα ἀγαθά. Καὶ ἕκαστον λαμβάνοντα τὸν ἴδιον μισθόν, κατὰ τὸν ἴδιον κόπον[13]*. Τὸν μέν, ὑπὲρ τῆς τῶν πόνων αὐξήσεως· τὸν δέ, ὑπὲρ ἐλεημοσύνης, καὶ ἀγάπης ἀνυποκρίτου· τὸν δέ, ὑπὲρ ἀκτημοσύνης, καὶ τῆς τοῦ κόσμου παντὸς ἀποταγῆς. Ἕτερον ὑπὲρ ταπεινοφροσύνης, καὶ ἀκροτάτης ἡσυχίας. Ἄλλον ὑπὲρ τῆς εἰς ἄκρον ὑποταγῆς. Ἕτερον ὑπὲρ ξενιτείας. Ταῦτα πάντα διαλογιζόμενος, οὐ συγχωρῶ ἕτερον λογισμὸν ἐνεργεῖσθαι ἐν ἐμοί, οὐδὲ δύναμαι ἔτι μετὰ ἀνθρώπων εἶναι, ἢ πρὸς τούτους ἀσχολῆσαί μου τὸν νοῦν, ἵνα μὴ*

δὲν ἐπέτρεψα στὸν λογισμό μου νὰ ἐξέλθῃ ἔξω ἀπὸ τὸ κελλί [μου], ἀλλὰ οὔτε [κανέναν] ἄλλο λογισμὸ δὲν ἔχω ἀποδεχθῆ στὴν διάνοιά μου, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν φόβο τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀπὸ τὰ δικαστήρια τοῦ μέλλοντος αἰῶνος· ἔχοντας στὴν ἐνθύμησί μου καὶ τὴν κρίσι, ἡ ὁποία ἔχει ἀπειληθῆ γιὰ τοὺς ἁμαρτωλοὺς καὶ τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον καὶ τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον καὶ πῶς εὑρίσκονται οἱ ψυχὲς τῶν ἁμαρτωλῶν καὶ τῶν δικαίων· καὶ τὰ ἀγαθά, τὰ ὁποῖα ἀναμένουν τοὺς δικαίους καὶ [πῶς] κάθε ἕνας θὰ ἀπολαμβάνῃ τὸν δικό του μισθό, ἀνάλογα μὲ τὸν κόπο του. Ὁ μὲν ἕνας [θὰ λαμβάνῃ τὸν μισθὸ] γιὰ τὴν αὔξησι τῶν [ἀσκητικῶν του] κόπων, ὁ δὲ ἄλλος γιὰ τὴν ἐλεημοσύνη καὶ τὴν ἀνυπόκριτη ἀγάπη [του], καὶ ἄλλος γιὰ τὴν ἀκτημοσύνη καὶ τὴν ἀποταγὴ ὅλου τοῦ κόσμου, [δηλαδὴ τὴν ἀπάρνησι ὅλων τῶν κοσμικῶν πραγμάτων]. Ἄλλος γιὰ τὴν ταπεινοφροσύνη [του] καὶ τὴν τελειότατη ἡσυχία, [στὴν ὁποία ἐπέλεξε νὰ ζῇ], ἄλλος γιὰ τὴν τέλεια ὑπακοή [του καὶ] ἄλλος γιὰ τὴν ξενιτεία [του]. Ὅλα αὐτά, ἀφοῦ συλλογίζωμαι, δὲν ἐπιτρέπω νὰ πραγματοποιηθῆ ἄλλος λογισμὸς μέσα μου, οὔτε δύναμαι [σ᾽ αὐτὴν τὴν κατάστασι εὑρισκόμενος] νὰ εἶμαι ἀκόμη μὲ τοὺς ἀνθρώπους, ἢ νὰ ἀπασχολήσω τὸν νοῦ μου μ᾽ αὐτούς, γιὰ νὰ μὴν

τῶν θειοτέρων ἐννοιῶν χωρισθῶ. Προσετίθει τούτοις, καὶ διήγησιν ἑνός τινος μονάζοντος, καὶ ἔλεγεν· ὅτι εἰς ἀπάθειαν ἦν ἐληλακώς, καὶ ἐκ χειρὸς ἀγγέλου τὸν ἄρτον ἐδέχετο τῆς τροφῆς· καὶ διὰ τῆς ἀμελείας, τῆς τιμῆς ταύτης ἐζημιώθη. [37.] Ὅταν γὰρ ἡ ψυχὴ τὸ πυκνόν, καὶ σύντονον τοῦ νοὸς ὑποχαλάσῃ, κρατεῖ τῆς ψυχῆς ἡ νύξ. Ὅπου γὰρ ὁ Θεὸς μὴ ἐπιλάμπει, πάντα ὡς ἐν ζόφῳ διακέχυνται καὶ οὐ δύναται πρὸς τὸν Θεὸν μόνον βλέπειν, καὶ τρέμειν τοὺς λόγους αὐτοῦ. Θεὸς γὰρ ἐγγίζων ἐγώ εἰμι, λέγει Κύριος, καὶ οὐ Θεὸς πόρρῳ. Ἦ κρυβήσεται ἄνθρωπος ἐν κρυφῇ, κἀγὼ οὐκ ὄψομαι αὐτόν; μὴ οὐχὶ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ἐγὼ πληρῶ; λέγει Κύριος[14]*. Καὶ ἑτέρων πολλῶν ἐμέμνητο τὰ ὅμοια παθόντων. Πρὸς τούτοις δὲ καὶ τὸ Σολομῶντος παρήγαγε πτῶμα· ὅς φησι, τοσαύτην σοφίαν εἰληφώς, καὶ παρὰ πάντων δοξαζόμενος, ἦν γὰρ ὡς ἑωσφόρος τὸ πρωῒ ἀνατέλλων, τὸ φαιδρὸν τῆς σοφίας πάντας φωτίζων· καὶ διὰ*

χωρισθῶ ἀπὸ τὶς πλέον θεϊκὲς ἔννοιες. Σ᾽ αὐτά, προσέθετε καὶ τὴν διήγησι γιὰ κάποιο γνωστὸ μοναχὸ καὶ ἔλεγε· ὅτι, ἐνῶ εἶχε φθάσει στὴν ἀπάθεια καὶ δεχόταν ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ ἀγγέλου τὸν ἄρτο γιὰ τὴν διατροφή [του], ὅμως ἕνεκα τῆς ἀμελείας, [στὴν ὁποία ἔπεσε], ἐστερήθη αὐτῆς τῆς τιμῆς.

37. Διότι, ὅταν ἡ ψυχὴ χαλαρώσῃ λίγο τὴν συγκέντρωσι καὶ τὴν ἔντασι τοῦ νοός, ἐπικρατεῖ ἡ νύκτα τῆς ψυχῆς, [δηλαδή, τὸ σκοτάδι τῶν παθῶν]. Ἐπειδή, ὅπου δὲν φωτίζει ὁ Θεός, [ἡ παρουσία Του, δηλαδή, καὶ οἱ ἐντολές Του], ὅλα εἶναι ἐξαφανισμένα, ὅπως μέσα στὸ σκοτάδι καὶ δὲν μποροῦν νὰ ἀτενίζουν μόνο πρὸς τὸν Θεὸ καὶ νὰ τρέμουν τοὺς λόγους Του. Διότι λέγει ὁ Κύριος: ἐγὼ εἶμαι Θεός, ὁ ὁποῖος [σᾶς] ἐγγίζω καὶ ὄχι Θεός, [ποὺ στέκομαι] μακριά. Ἢ [μήπως] εἶναι δυνατόν, νὰ κρυφθῇ ὁ ἄνθρωπος σὲ ἀπόκρυφο [μέρος], καὶ ἐγὼ δὲν θὰ δῶ αὐτόν· μήπως ἐγὼ δὲν γεμίζω τὸν οὐρανὸ καὶ τὴν γῆ, λέγει ὁ Κύριος; Ἀκόμη θυμόταν [ὁ Ἀββᾶς καὶ] ἄλλους πολλούς, οἱ ὁποῖοι ἔπαθαν τὰ ἴδια [μὲ τὸν προηγούμενο]. Μαζὶ δὲ μ᾽ αὐτὰ ἀνέφερε καὶ τὴν πτῶσι τοῦ Σολομῶντος, ὁ ὁποῖος, ἔλεγε, ἐνῶ ἔχει λάβει [ἀπὸ τὸν Θεὸ] τόσο μεγάλη σοφία καὶ δοξάζεται ἀπὸ ὅλους, διότι ἦταν, ὅπως [τὸ ἀστέρι] ὁ Ἑωσφόρος, ποὺ ἀνατέλλει τὸ πρωΐ, φωτίζοντας ὅλους μὲ τὴν λαμπρότητα τῆς σοφίας· καὶ [ἐνῶ εἶχε ὅλα αὐτὰ τὰ χαρίσματα] γιὰ μιὰ

μικρὰν ἡδονήν, τὴν δόξαν ἀπώλεσε[15]. Φόβος οὖν ἐστι τὸ ἀμελεῖν. [38.] Ἀδιαλείπτως δεῖ προσεύχεσθαι[16], ἵνα μὴ ἕτερος λογισμὸς ἐπελθών, χωρίσῃ ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ ἡμετέρου νοὸς παρυφιστάμενόν τι. [39.] Ἡ γὰρ καθαρὰ καρδία, τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου γενομένη ὅλη χωρητική, ὅλον αὐτὸν καθαρῶς ἐνοπτρίζεται τὸν Θεόν. Ταῦτα οὖν ἀκούων ἐγώ, φησί, καὶ ἔργοις αὐτοῖς κατέλαβον ὅτι ἄπρακτα ἦν ἐν αὐτῷ παντελῶς τὰ σαρκικὰ πάθη· ἐπιθυμητὴς δὲ τῶν κρειττόνων πάντως ἦν, ὡς πάντοτε ὁρᾶσθαι αὐτὸν τῷ θείῳ Πνεύματι διαμορφούμενον, καὶ στενάζοντα στεναγμοῖς ἀλαλήτοις[17] καὶ εἰς ἑαυτὸν συστρεφόμενον καὶ ἑαυτὸν σταθμίζοντα, καὶ ἀγωνιῶντα μήπως τὸ τῆς διανοίας καθαρὸν ἐπιθολώσῃ ἐπεισελθόντα· καὶ μῶμός τις λανθανόντως αὐτῷ προσγένηται. Ὁρῶν οὖν ἐγὼ ταῦτα, φησὶν ὁ συνὼν αὐτῷ ἀδελφός, καὶ ὥς περ εἰς ζῆλον διεγειρόμενος τῶν ὁμοίων κατορθωμάτων, συνεχῶς ἐπεκείμην, καὶ πυκνὰς τὰς πρὸς

μικρὴ ἡδονή, ἔχασε τὴν δόξα. Εἶναι, ἑπομένως, φόβος ἡ ἀμέλεια.

38. Πρέπει, ἀδιάλειπτα νὰ προσευχώμεθα, ὥστε νὰ μὴν ἐπέλθῃ ἄλλος λογισμός, καὶ μᾶς χωρίσῃ ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ [ὑπάρξῃ] κάτι, τὸ ὁποῖο νὰ συνυπάρχῃ παράλληλα στὸν νοῦ μας.

39. Διότι, ἡ καθαρὰ καρδία ἀφοῦ ὅλη γίνῃ χωρητικὴ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, [δηλαδή, γεμίσῃ ὅλη ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα], βλέπει, ὅπως σὲ καθρέπτη καθαρὰ [μέσα της] τὸν ἴδιο τὸν Θεό. Αὐτά, λοιπόν, ἀκούοντας ἐγώ, λέγει [ὁ ἀδελφός], κατάλαβα καὶ ἀπ᾽ αὐτὰ τὰ ἴδια τὰ πράγματα, [δηλαδὴ χειροπιαστά], ὅτι ἦταν σ᾽ αὐτὸν ἐντελῶς ἀνενέργητα τὰ σαρκικὰ πάθη. Ἦταν σὲ κάθε περίπτωσι ζηλωτὴς τῶν ὑψηλοτέρων, ὥστε πάντοτε νὰ φαίνεται αὐτός, ὅτι μεταμορφώνεται ἀπὸ τὸ θεῖο Πνεῦμα καὶ ὅτι στενάζει μὲ ἀλαλήτους στεναγμοὺς καὶ συγκεντρώνεται στὸν ἑαυτό του, καὶ ὅτι ἐξετάζει τὸν ἑαυτό του, καὶ ἀγωνιᾶ, μήπως εἰσέλθῃ κρυφὰ [κάτι κακὸ] καὶ σκοτίσῃ τὴν καθαρότητα τῆς διανοίας [του] καὶ δημιουργηθῇ σ᾽ αὐτὸν χωρὶς νὰ τὸ ἀντιληφθῇ κάποιο ψεγάδι. Βλέποντας, λοιπόν, ἐγὼ αὐτά, λέγει ὁ ἀδελφός, ποὺ ἔμενε κοντά του, καὶ παρακινούμενος ὡς πρὸς τὸν ζῆλο [γιὰ τὴν ἐκτέλεσι] τὸν ἰδίων κατορθωμάτων, παρέμενα συνεχῶς κοντά του καὶ ἀπηύθυνα συ-

αὐτὸν ἐρωτήσεις ἐποιούμην· πῶς δύναμαι, λέγων, κτήσασθαι καθαρὸν τὸν νοῦν, ὥσπερ καὶ σύ; [40.] Ὁ δὲ ἔλεγεν· ὕπαγε πόνησον· κόπου γὰρ χρεία, καὶ πόνου καρδίας. Οὐ κοιμωμένοις ἡμῖν, καὶ ἀναπεπτωκόσι, τὰ σπουδῆς ἄξια, καὶ πόνου παραγίνεται· ὅπου δὲ οὐδὲ τὰ τῆς γῆς ἀγαθὰ, χωρὶς κόπου παραγίνεταί τισι. [41.] Δέον οὖν τὸν βουλόμενον εἰς πνευματικὴν προκοπὴν ἐλθεῖν, πρὸ πάντων ἀποτάξασθαι τοῖς οἰκείοις θελήμασι, καὶ κτήσασθαι διὰ παντὸς τὸ πένθος καὶ τὴν ἀκτημοσύνην· μὴ προσέχοντα ταῖς ἁμαρτίαις ἑτέρων, ἀλλὰ ταῖς ἰδίαις καὶ μόνον, καὶ ὑπὲρ τούτων κλαίειν ἡμέρας καὶ νυκτός· καὶ μὴ ἔχειν φιλίαν μετὰ ἀνθρώπου. Ψυχὴ γὰρ κατώδυνος συμφοραῖς, καὶ τῇ μνήμῃ τῶν προημαρτημένων κεντουμένη, νεκρὰ γίνεται τῷ κόσμῳ καὶ ὁ κόσμος νεκροῦται αὐτῇ· τουτέστιν ἄπρακτα γίνεται τῆς σαρκὸς τὰ πάθη, καὶ ὁ ἄνθρωπος τοῖς πάθεσιν. [42.] Ὁ γὰρ ἀποτασσόμενος τῷ κόσμῳ, καὶ συντασσόμενος τῷ Χριστῷ, καὶ

χνὲς πρὸς αὐτὸν τὶς ἐρωτήσεις, λέγοντας: πῶς μπορῶ νὰ ἀποκτήσω [κι ἐγὼ] ὅπως καὶ ἐσὺ καθαρὸ νοῦ [Ἀββᾶ];

40. Αὐτὸς δὲ ἀπαντοῦσε [ὡς ἑξῆς]: πήγαινε [καὶ] κοπίασε· διότι χρειάζεται κόπος καὶ πόνος καρδίας. Διότι, δὲν ἔρχονται [σὲ μᾶς, ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα εἶναι] ἄξια τῆς ἐπιμελείας καὶ τοῦ κόπου, ἐὰν ἐμεῖς κοιμώμαστε καὶ εἴμαστε ξαπλωμένοι· ἀφοῦ, οὔτε καὶ τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς, δὲν ἔρχονται σὲ μερικοὺς χωρὶς κόπο.

41. Ἑπομένως, πρέπει ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐπιθυμεῖ νὰ φθάσῃ σὲ πνευματικὴ προκοπή, πρὶν ἀπὸ ὅλα νὰ ἀπαρνηθῇ τὰ θελήματά του καὶ νὰ ἀποκτήσῃ παντοτινὰ τὸ πένθος καὶ τὴν ἀκτημοσύνη, χωρὶς νὰ δίδῃ προσοχὴ στὶς ἁμαρτίες τῶν ἄλλων, ἀλλὰ μόνον στὶς δικές του καὶ νὰ κλαίῃ γι᾽ αὐτὲς κάθε ἡμέρα καὶ νύκτα· ἐπὶ πλέον, νὰ μὴν ἔχῃ φιλία μὲ [κανέναν] ἄνθρωπο. Διότι [μιὰ] ψυχή, [ποὺ εἶναι] γεμάτη ἀπὸ ὀδύνη, ἕνεκα συμφορῶν καὶ ἡ ὁποία τύπτεται ἀπὸ ἐκεῖνα, στὰ ὁποῖα ἔχει ἁμαρτήσει προηγουμένως, γίνεται νεκρὰ ὡς πρὸς τὸν κόσμο, καὶ ὁ κόσμος νεκρώνεται γι᾽ αὐτήν· δηλαδὴ τὰ πάθη τῆς σαρκὸς γίνονται ἀνενέργητα καὶ ὁ ἄνθρωπος [νεκρὸς] γιὰ τὰ πάθη.

42. Διότι ἐκεῖνος, ποὺ ἀποτάσσεται τὸν κόσμο καὶ συντάσσεται μὲ τὸν Χριστὸ

τῇ ἡσυχίᾳ σχολάζων, ἀγαπᾷ τὸν Θεόν, καὶ φυλάττει τὴν εἰκόνα, καὶ τὸ ὁμοίωμα πλουτεῖ. Ἄνωθεν γὰρ δέχεται παρ᾽ αὐτοῦ τὴν χορηγίαν τοῦ Πνεύματος καὶ γίνεται οἶκος Θεοῦ, καὶ οὐ δαιμόνων· ἔργα δίκαια ἐπίσταται τῷ Θεῷ. Καὶ ψυχὴ κεκαθαρμένη τοῦ βίου, καὶ ἐλευθέρα τῶν τῆς σαρκὸς μολυσμάτων, μὴ ἔχουσα σπῖλον ἢ ῥυτίδα[18]*, τὸν τῆς δικαιοσύνης ἀναδήσεται στέφανον, ὑπερλάμπουσα τῷ κάλλει τῆς ἀρετῆς.* ***[43.]*** *Ἐν ᾧ γὰρ ἐν ἀρχῇ τῆς ἀποταγῆς οὐ γίνεται πένθος ἐν καρδίᾳ, οὔτε δάκρυα πνευματικά, οὔτε μνήμη τῆς ἀπεράντου κολάσεως, οὔτε ἡσυχία ἀληθής, οὔτε ἐπίμονος προσευχή, οὔτε ψαλμῳδία, καὶ μελέτη τῶν θείων Γραφῶν· καὶ οὐκ ἐν ἔθει γέγονε τούτων, ἵνα τῷ ἀδιαλείπτῳ τῆς καρτερίας ἀναγκάζηται, καὶ μὴ βουλομένου αὐτοῦ, ὑπὸ τοῦ νοὸς ταῦτα πράττειν· καὶ [addendum: οὐκ] ἐνακμάζει ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ· ἀκμὴν τῇ φιλίᾳ τοῦ κόσμου ὁ τοιοῦτος ἐπαναπαύεται, καὶ οὐ δύναται κτήσα-*

καὶ ἐντρυφᾶ στὴν ἡσυχία, ἀγαπᾶ τὸν Θεὸ καὶ φυλάσσει τὴν εἰκόνα [τοῦ Θεοῦ, τὴν ὁποία ἔλαβε καὶ] ἐπιπλέον πλουτίζει τὸ ὁμοίωμα, [δηλαδή, προχωρεῖ μὲ τὶς ἀρετὲς στὸ καθ᾽ ὁμοίωσιν]. Διότι, δέχεται ἄνωθεν ἀπ᾽ Αὐτὸν [τὸν ἴδιο τὸν Θεό], τὴν δωρεὰ τοῦ [Ἁγίου] Πνεύματος καὶ καθίσταται οἶκος Θεοῦ καὶ ὄχι δαιμόνων· [καὶ] γνωρίζει πῶς νὰ πράξῃ ἔργα δίκαια γιὰ χάρι τοῦ Θεοῦ. Καὶ [μιὰ] ψυχή, ποὺ ἔχει καθαριστῆ ἀπὸ [τοὺς ῥύπους] τῆς ζωῆς καὶ [εἶναι] ἐλεύθερη ἀπὸ τοὺς μολυσμοὺς τῆς σαρκός, χωρὶς νὰ ἔχῃ [καμία] κηλῖδα ἢ ρυτίδα θὰ στεφανωθῇ μὲ τὸν στέφανο τῆς δικαιοσύνης, ἀφοῦ ἀπαστράπτει ἀπὸ τὸ κάλλος τῆς ἀρετῆς.

43. Ἂν ἴσως βέβαια καὶ στὴν ἀρχὴ τῆς ἀποταγῆς [ἀπὸ τὸν κόσμο], δὲν γίνεται πένθος στὴν καρδία, οὔτε πνευματικὰ δάκρυα οὔτε μνήμη τῆς ἀτελευτήτου κολάσεως, οὔτε ἀληθινὴ ἡσυχία, οὔτε ἐπίμονη προσευχή, οὔτε ψαλμωδία, καὶ μελέτη τῶν θείων Γραφῶν· καὶ οὔτε ἔχει ἀποκτήσει τὴν συνήθεια αὐτῶν, ὥστε ἕνεκα τοῦ ἀκαταπαύστου [ἀγῶνος] τῆς ὑπομονῆς νὰ ἀναγκάζεται ἀπὸ τὸν νοῦ [του] νὰ ἐκτελῇ αὐτά, ἔστω καὶ ἂν αὐτὸς δὲν θέλῃ, καὶ [ἂν] δὲν εὐδοκιμῇ ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ στὴν διάνοιά του, [τότε] αὐτὸς ὁ [Μοναχὸς] ἐπαναπαύεται ἀκόμη στὴν φιλία τοῦ κόσμου, καὶ δὲν μπορεῖ νὰ ἀποκτήσῃ

σθαι καθαρὸν τὸν νοῦν ἐν τῇ προσευχῇ. [44.] Ἡ γὰρ εὐσέβεια, καὶ ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, καθαίρουσι τὴν ψυχὴν ἀπὸ τῶν παθῶν, καὶ τὸν νοῦν ἐλεύθερον παρασκευάζει γενέσθαι, καὶ πρὸς φυσικὴν θεωρίαν ἄγει, καὶ θεολογίας ἐφάπτεσθαι ποιεῖ, ἣν ἐν σχήματι μακαριότητος ἐκδέχεται, καὶ τοῖς μετιοῦσιν αὐτὴν ἐντεῦθεν τοὺς ἀῤῥαβῶνας παρέχει, καὶ ἀσάλευτον αὐτὴν φυλάττει. [45.] Πάσῃ οὖν δυνάμει τῆς πρακτικῆς ἐπιμελησώμεθα ἐργασίας, δι' ἧς πρὸς τὴν εὐσέβειαν ἀναγόμεθα· ἥ ἐστιν ἡ κατὰ διάνοιαν καθαρότης· ἧς ὁ καρπός, φυσική, καὶ θεολογικὴ θεωρία. Πρᾶξις γὰρ ἐπίβασις θεωρίας, ὡς ὁ διαπρύσιος καὶ θεολογικώτατος [addendum: φησὶ][β'] νοῦς. Ἐὰν τοίνυν τῆς πράξεως ἀμελήσωμεν, πάσης ἔρημοι φιλοσοφίας ἐσόμεθα. [46.] Κἂν γάρ τις πρὸς τὸ ἀκρότατον ἐλάσῃ τῆς ἀρετῆς, δεῖται τοῦ τῆς ἀσκήσεως πόνου, χαλινοῦντος τὰς τοῦ σώματος ἀτάκτους ὁρμάς, καὶ τὴν τῶν λογισμῶν ἐπιτήρησιν φυλάξαι. Οὕτω γὰρ ἂν μόλις ἐπι-

καθαρὸ νοῦ στὴν προσευχή.

44. Διότι, ἡ εὐσέβεια καὶ ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, καθαρίζουν τὴν ψυχὴ ἀπὸ τὰ πάθη, καὶ ἑτοιμάζουν τὸν νοῦ, ὥστε νὰ γίνῃ ἐλεύθερος καὶ τὸν ὁδηγοῦν πρὸς τὴν φυσικὴ θεωρία[1] καὶ τὸν κάνουν νὰ ἐγγίζῃ τὴν θεολογία, τὴν ὁποία δέχεται μὲ τὴν μορφὴ τῆς μακαριότητος, καὶ [ἡ ὁποία] παρέχει ἀπὸ ἐδῶ [στὴν παροῦσα ζωὴ] τοὺς ἀρραβῶνες [τῆς μελλούσης] σ' ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι μετέχουν σ' αὐτήν, καὶ [ἀκόμη ἡ θεολογία] φυλάττει σταθερὰ αὐτήν, [δηλαδή, τὴν ψυχή].

45. Ἑπομένως, μὲ ὅλη [μας] τὴν δύναμι, ἂς ἐπιμεληθοῦμε τὴν πρακτικὴ ἐργασία, διὰ τῆς ὁποίας ὑψωνόμεθα στὴν εὐσέβεια, ἡ ὁποία εἶναι ἡ καθαρότης ὡς πρὸς τὴν διάνοια· τῆς ὁποίας ὁ καρπὸς [εἶναι] ἡ φυσικὴ καὶ ἡ θεολογικὴ θεωρία[2]. Διότι, ὅπως λέγει ὁ περίφημος καὶ θεολογικώτατος νοῦς [ὁ Ἅγ. Γρηγόριος ὁ Θεολόγος], ἡ πρᾶξι [εἶναι] ἡ βάσι τῆς θεωρίας. Ἐάν, λοιπόν, δείξωμε ἀμέλεια γιὰ τὴν πρᾶξι, θὰ γίνωμε ἔρημοι [κενοὶ] ἀπὸ κάθε φιλοσοφία [κατὰ Χριστόν].

46. Διότι, καὶ ἂν ἀκόμη, κάποιος προχωρήσῃ πρὸς τὸ ἀκρότατο [σημεῖο] τῆς ἀρετῆς, ἔχει ἀνάγκη τοῦ κόπου τῆς ἀσκήσεως, ὥστε, ἐνῶ χαλιναγωγεῖ τὶς ἄτακτες ὁρμὲς τοῦ σώματος, νὰ φυλάξῃ καὶ τὴν ἐπιτήρησι τῶν λογισμῶν. Διότι, μόλις, ἔτσι θὰ μπορέσωμε νὰ ἐπιτύχωμε

τύχωμεν τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐνοικήσεως. [47.] Ὅσῳ γὰρ πλεονάζει ἐν ἡμῖν ἡ δικαιοσύνη, τοσοῦτον ἡ πνευματικὴ ἀνδρεία ἐπιγίνεται· καὶ τελειωθεὶς ὁ νοῦς, πρὸς τὸν Θεὸν ὅλος ἀνακιρνᾶται καὶ τῷ θείῳ φωτὶ περιλάμπεται, καὶ ἀποκαλύπτεται τῶν μυστηρίων τὰ ἀπόρρητα. Καὶ τότε μανθάνει ἀληθῶς, ποῦ ἐστι φρόνησις, ποῦ ἐστιν ἰσχύς, ποῦ σύνεσις, τοῦ γνῶναι πάντα· ποῦ ἐστι μακροβίωσις, καὶ ζωή· ποῦ φῶς ὀφθαλμῶν, καὶ εἰρήνη[19]. Ἕως ὅτε γὰρ ἐν τῇ τῶν παθῶν μάχῃ ἀσχολεῖται, οὔπω τούτων ἐν ἀπολαύσει γενέσθαι ἕξει καιρόν. Αἱ γὰρ ἀρεταὶ καὶ κακίαι, τυφλὸν ἀπεργάζονται τὸν νοῦν. Αἱ μέν, ἵνα μὴ ἴδῃ τὰς ἀρετάς· αἱ δέ, ἵνα μὴ βλέπῃ τὰς κακίας. [48.] Ὅταν δὲ τοῦ πολέμου ἀνακοπὴν λάβῃ, καὶ πνευματικῶν ἀξιωθῇ χαρισμάτων, τότε ὅλος φωτοειδὴς γίνεται, πυκνῶς ἐνεργούμενος παρὰ τῆς χάριτος· καὶ ἀκλινὴς ἕστηκε πρὸς τὴν τῶν πνευματικῶν θεωρίαν. Ὁ τοιοῦτος, οὐκ ἔστι τοῖς ἐνταῦθα προσδεδεμένος, ἀλλὰ μεταβέβηκεν ἐκ

τὴν [ἐνεργὸ] ἐνοίκησι τοῦ Χριστοῦ [ἐντός μας].

47. Ὅσο βέβαια πλεονάζει σ᾽ ἐμᾶς ἡ γενικὴ ἀρετή, τόσο ἐπέρχεται ἡ πνευματικὴ ἀνδρεία· καὶ ἀφοῦ ἀποκτήσῃ ὁ νοῦς τὴν τελειότητα, ἀνακιρνᾶται [ἑνώνεται ἀπολύτως] ὁλόκληρος μὲ τὸν Θεὸ καὶ καταλάμπεται ἀπὸ τὸ θεῖο φῶς καὶ ἀποκαλύπτονται [σ᾽ αὐτὸν] τὰ ἀπόρρητα [τὰ βάθη τῶν θεϊκῶν] μυστηρίων. Καὶ τότε μαθαίνει ἀληθινά, [ἀφοῦ τοῦ τὰ ἀποκαλύπτει ὁ Θεός], ποῦ εἶναι ἡ φρόνησι, ποῦ εἶναι ἡ ἰσχύς, ποῦ [εἶναι] σύνεσι, ὥστε νὰ γνωρίσῃ τὰ πάντα· ποῦ εἶναι ἡ μακροβιότητα καὶ ἡ ζωή, ποῦ [εἶναι τὸ ἀληθινὸ] φῶς τῶν ὀφθαλμῶν καὶ ἡ [ὄντως] εἰρήνη. Διότι, ἕως ὅτου [ὁ νοῦς] ἀσχολῆται μὲ τὸν πόλεμο τῶν παθῶν, δὲν ἔχει συνήθως ἀκόμη καιρὸ νὰ ἀπολαύσῃ αὐτά. Καθ᾽ ὅτι, οἱ ἀρετὲς καὶ οἱ κακίες ἀπεργάζονται τὸν νοῦ τυφλό. Οἱ μὲν [κακίες τὸν κάνουν τυφλὸ] γιὰ νὰ μὴν [θέλῃ] νὰ ἰδῇ τὶς ἀρετές, οἱ δὲ [ἀρετές], γιὰ νὰ μὴν βλέπῃ τὶς κακίες.

48. Ὅταν, ὅμως [ὁ νοῦς] θὰ ἀποκτήσῃ τὴν παῦσι τοῦ πολέμου [τῶν παθῶν] καὶ θὰ ἀξιωθῇ πνευματικῶν χαρισμάτων, τότε γίνεται ὁλόκληρος φωτοειδής, ἐπειδὴ δέχεται τὴν ἐνέργεια[3] συνεχῶς ἀπὸ τὴν [θεία] Χάρι· καὶ στέκεται ἀκλόνητος στὴν θεωρία τῶν πνευματικῶν. Αὐτὸς [ὁ ἀγωνιστὴς μοναχὸς] δὲν εἶναι προσκολλημένος μὲ τὰ ἐδῶ [τὰ πράγματα τοῦ κόσμου τούτου], ἀλλὰ ἔχει ἤδη μεταβῇ ἀπὸ

τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωήν[20]*.* ***[49.]*** *Δεῖ οὖν τὸν προσιέμενον τὸν ζηλωτὴν βίον, καὶ προσερχόμενον τῷ Θεῷ, ἁγνὴν ἔχειν καρδίαν, καὶ στόμα καθαρόν· ὅπως ὁ καθαρὸς ὁ λόγος ἐκ τοῦ στόματος προερχόμενος, ἀξίως δυνηθῇ ἀνυμνῆσαι τὸν Θεόν. Ἡ γὰρ κεκολλημένη ψυχὴ τῷ Θεῷ, διηνεκῶς πρὸς αὐτὸν διαλέγεται. Θελήσωμεν οὖν, ἀδελφοί, εἰς ἐκείνην φθάσαι τὴν ἀκρώρειαν τῶν ἀρετῶν καὶ μὴ μείνωμεν ἐν τῇ γῇ προσηλωμένοι τοῖς πάθεσιν.* ***[50.]*** *Ὁ γὰρ ἀγωνιζόμενος, καὶ φθάσας προσεγγίσαι Θεῷ, καὶ ἐν μεθέξει τοῦ ἁγίου φωτὸς γενέσθαι καὶ τῷ πόθῳ αὐτοῦ τρωθῆναι, κατατρυφᾷ τοῦ Κυρίου πνευματικήν τινα, καὶ ἀκατάληπτον εὐφροσύνην· καθά φησιν ὁ θεῖος ψαλμός· κατατρύφησον τοῦ Κυρίου, καὶ δῴη σοι τὰ αἰτήματα τῆς καρδίας σου· καὶ ἐξοίσει ὡς φῶς τὴν δικαιοσύνην σου, καὶ τὸ κρῖμά σου ὡς μεσημβρίαν*[21]*. Ποῖος γὰρ πόθος ψυχῆς οὕτω δριμύς, καὶ ἀφόρητος, ὡς ὁ ἀπὸ Θεοῦ ἐγγινόμενος τῇ ψυχῇ, τῇ ἀπὸ πάσης κακίας κεκαθαρ-*

τὸν θάνατο στὴν ζωή.

49. Πρέπει, ἑπομένως, ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δέχεται τὴν ζωὴ [τοῦ θείου] ζήλου καὶ προσέρχεται στὸ Θεό, νὰ ἔχῃ ἁγνὴ καρδία καὶ καθαρὸ στόμα· ὥστε, ὁ καθαρὸς λόγος, ὁ ὁποῖος ἐξέρχεται ἀπὸ τὸ στόμα, νὰ μπορέσῃ ἀξίως νὰ ἀνυμνήσῃ τὸν Θεό. Διότι ἡ ψυχή, ποὺ εἶναι προσκολλημένη στὸν Θεό, ἀδιάλειπτα συνομιλεῖ μ᾽ Αὐτόν. Ἂς ἐπιθυμήσωμε, λοιπόν, αδελφοὶ νὰ φθάσωμε σ᾽ ἐκείνη τὴν κορυφὴ τῶν ἀρετῶν, [ὥστε νὰ συνομιλοῦμε ἀδιάλειπτα μὲ τὸν Θεὸ] καὶ νὰ μὴν μείνωμε [κάτω] στὴν γῆ, προσκολλημένοι στὰ πάθη.

50. Διότι, ἐκεῖνος ποὺ ἀγωνίζεται καὶ κατόρθωσε νὰ ἐγγίσῃ [νὰ πλησιάσῃ] τὸν Θεὸ καὶ νὰ γίνῃ μέτοχος τοῦ Ἁγίου [τοῦ Ἀκτίστου] Φωτός, καὶ νὰ πληγωθῇ ἀπὸ τὸν πόθο γι᾽ Αὐτόν, κατατρυφᾷ τὸν Κύριο μὲ κάποια πνευματικὴ καὶ ἀκατάληπτη εὐφροσύνη· ὅπως λέγει καὶ ὁ θεῖος ψαλμός: κατατρύφησον τοῦ Κυρίου σου [ἔχε ὡς τρυφή σου τὸν Κύριο] καὶ θὰ σοῦ ἐκπληρώσῃ τὰ αἰτήματα τῆς καρδίας σου καὶ θὰ προβάλλῃ σὰν φῶς τὴν δικαιοσύνη σου [τὴν ἀρετή σου] καὶ τὴν κρίσι [Του] γιὰ σένα σὰν [τὴν λάμψι] τοῦ μεσημεριοῦ. Διότι, ποιὸς πόθος ψυχῆς [εἶναι] τόσο σφοδρὸς καὶ ἀφόρητος, ὅσο, ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐπέρχεται ἀπὸ τὸν Θεὸ στὴν ψυχή, ποὺ ἔχει καθαρισθῇ ἀπὸ κάθε κακία

μένη; καὶ ἀπὸ ἀληθινῆς διαθέσεως καρδίας λεγούσῃ· τετρωμένη ἀγάπης ἐγώ εἰμι[22]; [51.] Ἀῤῥητοι παντελῶς, καὶ ἀνεκδιήγητοι τοῦ θείου κάλλους αἱ ἀστραπαί· οὐ παρίστησι λόγος, οὐ δέχεται ἀκοή. Κἂν ἑωσφόρου αὐγὰς εἴπῃς, κἂν σελήνης λαμπρότητα, κἂν ἡλίου φῶς, πάντα ἄτιμα πρὸς εἰκασίαν τῆς δόξης ἐκείνης καὶ πλέον ἀπολειπόμενα πρὸς τὴν τοῦ ἀληθινοῦ φωτὸς σύγκρισιν, ἢ καθόσον βαθεῖα νύξ, ἢ στυγνὴ σκοτομήνη, μεσημβρίας καθαρωτάτης. Οὕτω γὰρ καὶ Βασίλειος ὁ ἐν διδασκάλοις θεσπέσιος, τῇ πείρᾳ παραλαβών, καὶ διδαχθεὶς παρέδωκεν ἡμῖν. Ταῦτα μὲν οὖν, καὶ πλείονα τούτων ὁ συνὼν αὐτῷ ἀδελφὸς διηγήσατο. [52.] Ἀλλὰ μὴν καὶ τοῦτο τίς αὐτοῦ μὴ θαυμάσειε, τῆς ταπεινοφροσύνης αὐτοῦ ἔχον ἀπόδειξιν μεγάλην· ἐκ πολλοῦ γάρ, πρεσβυτερίου ἀξιωθείς, καὶ τῶν οὐρανίων ἁψάμενος κατὰ πολιτείαν καὶ γνῶσιν, οὕτω τῶν θείων Ἱερουργιῶν ὑπέφευγε τὸν ὄγκον, ὥστε ἐν πλείστοις αὐτοῦ ἀγωνισμάτων χρόνοις,

καὶ ἡ ὁποία λέγει μὲ ἀληθινὴ διάθεσι καρδίας: ἐγὼ εἶμαι τετρωμένη ἀπὸ ἀγάπη;

51. Ἐντελῶς ἀνέκφραστες καὶ ἀπερίγραπτες εἶναι οἱ ἀστραπὲς τοῦ θείου κάλλους· δὲν δύναται νὰ τὶς παραστήσῃ λόγος, δὲν δύναται νὰ [τὶς] δεχθῇ ἡ ἀκοή· καὶ ἂν πῇς [ἀκόμη, ὅτι μοιάζουν] μὲ τὰ ἀπαυγάσματα τοῦ Ἑωσφόρου [τοῦ λαμπροῦ πρωϊνοῦ ἄστρου τῆς Ἀνατολῆς], καὶ ἂν [πῇς ὅτι μοιάζουν, οἱ ἀστραπὲς τοῦ θείου κάλλους] μὲ τὴν λαμπρότητα τῆς σελήνης, καὶ μὲ τοῦ ἡλίου τὸ φῶς, ὅλα [εἶναι] ἀνάξια γιὰ παρομοίωσι ἐκείνης τῆς δόξας καὶ πολὺ ὑπολείπονται στὴν σύγκρισι σὲ σχέσι μὲ τὸ Ἀληθινὸ Φῶς, ἢ [ὅσο ἀπέχει] ἡ βαθειὰ νύκτα, ἢ ἡ σκληρὴ ἀσέληνη βραδιὰ ἀπὸ τὸ λαμπρὸ μεσημέρι, [ποὺ λάμπει ὁ ἥλιος]. Διότι καὶ ὁ [Μέγας] Βασίλειος ὁ θαυμαστός μεταξὺ τῶν διδασκάλων ἔτσι μᾶς παρέδωσε, [αὐτὰ] ποὺ παρέλαβε καὶ διδάχθηκε ἀπὸ τὴν πεῖρα. Αὐτά, λοιπόν, καὶ περισσότερα ἀπ᾽ αὐτά, διηγήθηκε ὁ ἀδελφὸς ποὺ ἔμενε κοντὰ σ᾽ αὐτὸν [τὸν Ἀββᾶ Φιλήμονα].

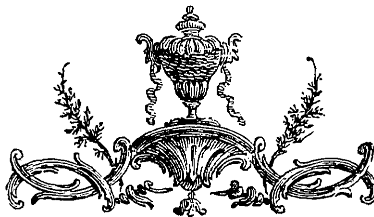
52. Ἀλλά, ὅμως ποιὸς δὲν θὰ θαυμάσῃ καὶ αὐτὸ [ποὺ θὰ διηγηθῶ], τὸ ὁποῖο περιέχει μεγάλη ἀπόδειξι τῆς ταπεινοφροσύνης του: διότι, ἐνῶ ἀξιώθηκε ἀπὸ πολὺ χρόνο [πρὶν] τὴν Ἱερωσύνη καὶ [ἀξιώθηκε] νὰ ἐγγίσῃ τὶς οὐράνιες [καταστάσεις] καὶ μὲ τὴν πολιτεία [του] καὶ μὲ τὴν γνῶσι [του – μὲ τὴν ἐμπειρία του, δηλαδή,] ἀπέφευγε τόσο [πολὺ] τὸ βάρος τῶν θείων ἱερουργιῶν, ὥστε στὰ πάρα πολλὰ χρόνια τῶν [ἀσκητικῶν] ἀγώνων του

μὴ καταδέξασθαι σχεδὸν τῇ ἱερᾷ προσεγγίσαι τραπέζῃ. Ἀλλὰ καὶ τὴν τῶν θείων μυστηρίων μετάληψιν· τοσαύτῃ ἀκριβείᾳ συζῶν, ὁπηνίκα τὴν πρὸς ἀνθρώπους συντυχίαν ἐποιεῖτο, οὐ μετελάμβανε· καί περ μηδενὸς γηΐνου λεγομένου παρ' αὐτοῦ, ἀλλ' ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν αἰτούντων τὴν συντυχίαν ποιούμενος. Μέλλων δὲ τῶν θείων μετελαμβάνειν μυστηρίων, εὐχαῖς, καὶ ψαλμῳδίαις, καὶ ἐξομολογήσεσι τὸν Θεὸν ἐδυσώπει. Τὴν γὰρ τοῦ Ἱερέως ἔφριττε φωνήν, ἐν ταύτῃ διὰ τοῦτο προσφωνοῦντος καὶ λέγοντος· τὰ Ἅγια τοῖς Ἁγίοις. Ἔλεγε γάρ, πᾶσαν τὴν Ἐκκλησίαν πληροῦσθαι ἁγίων Ἀγγέλων, καὶ αὐτὸν δὲ τὸν Βασιλέα τῶν δυνάμεων μυστικῶς ἱερουργούμενον, καὶ ἐν ταῖς ἡμετέραις καρδίαις μεταποιούμενον εἰς σῶμα καὶ αἷμα. Διὸ καὶ ἔλεγε· χρὴ ἡμᾶς ἁγνῶς καὶ καθαρῶς, καὶ οἱονεὶ ἔξω σαρκὸς γινομένους, χωρὶς παντὸς δισταγμοῦ, καὶ ἐνδοιασμοῦ, κατατολμᾶν τῆς ἁγίας κοινωνίας τῶν ἀχράντων τοῦ Χριστοῦ μυστηρίων,

δὲν δέχθηκε σχεδὸν [οὔτε] νὰ προσεγγίσῃ τὴν Ἁγία Τράπεζα. Ἀλλὰ καὶ ὅσον ἀφορᾶ τὴν μετάληψι τῶν θείων μυστηρίων, ἂν καὶ ζοῦσε μὲ τόση ἀκρίβεια, ὁπόταν ἐσυναντᾶτο μὲ ἀνθρώπους, δὲν μετελάμβανε, ἂν καὶ δὲν ἐλέγετο τίποτε γήινο ἀπ' αὐτόν, παρὰ μόνο πραγματοποιοῦσε τὴν συνάντησι γιὰ τὴν ὠφέλεια ἐκείνων, ποὺ ζητοῦσαν [αὐτήν]. Ὅταν δὲ ἐπρόκειτο νὰ μεταλαμβάνῃ τῶν θείων μυστηρίων, ἱκέτευε τὸν Θεὸ μὲ εὐχὲς καὶ ψαλμωδίες καὶ ἐξομολογήσεις, διότι ἔφριττε μὲ τὴν φωνὴ τοῦ ἱερέως κατ' αὐτὴν [τὴν θεία μετάληψι], ὅταν προσφωνοῦσε γιὰ αὐτὸ [γιὰ τὴν προσέλευσι στὰ Ἅγια μυστήρια] καὶ ἔλεγε: Τὰ Ἅγια στοὺς Ἁγίους. Διότι ἔλεγε, ὅτι ὅλη ἡ Ἐκκλησία εἶναι γεμάτη ἀπὸ Ἁγίους Ἀγγέλους, καί, [ὅτι εὑρίσκεται ἐκεῖ] ὁ ἴδιος ὁ Βασιλεὺς τῶν δυνάμεων, ὁ ὁποῖος ἱερουργεῖται μυστικὰ καὶ μεταποιεῖται μέσα στὶς καρδίες μας, σὲ σῶμα καὶ αἷμα. [Καὶ] γι' αὐτὸ ἔλεγε: Πρέπει ἐμεῖς μὲ ἁγνότητα καὶ καθαρότητα καὶ τρόπον τινὰ νὰ ἐξερχώμεθα ἀπὸ τὴν σάρκα [μας καὶ] χωρὶς κανέναν δισταγμὸ καὶ ἐνδοιασμό, νὰ τολμοῦμε [νὰ λαμβάνωμε] τὴν Ἁγία Κοινωνία τῶν ἀχράντων μυστηρίων τοῦ Χριστοῦ,

ὅπως τοῦ ἐξ αὐτῶν φωτισμοῦ γενώμεθα μέτοχοι. Πολλοὶ γὰρ τῶν Ἁγίων Πατέρων, ἐθεώρουν τοὺς Ἀγγέλους παραφυλάττοντας αὐτούς· διὸ καὶ τῇ σιωπῇ ἐφύλαττον ἑαυτούς, πρός τινα μὴ διαλεγόμενοι. Ἔλεγε δὲ καὶ τοῦτο· ὅτι εἰ ἐγένετο αὐτοῦ χρεία, δι᾽ ἑαυτοῦ πωλῆσαι τὸ ἴδιον ἐργόχειρον, ἵνα μὴ ἐκ τοῦ λέγειν καὶ ἀνταποκρίνεσθαι, ψεῦδός τι ἢ ὅρκος ἢ περιττολογία ἢ ἕτερον εἶδος ἁμαρτίας ἀκολουθήσῃ, τὸ δοκεῖν εἶναι σαλὸς ὑποκρινόμενος, ἵστατο. Καὶ πᾶς ὁ βουλόμενος ἀγοράσαι, ἐλάμβανε παρ᾽ αὐτοῦ, καὶ παρεῖχεν ὃ ἠβούλετο. Εἰργάζετο δὲ τὸ καλούμενον μαλάκιον· ἐδέχετο δὲ τὸ διδόμενον εὐχαρίστως, μηδὲν τὸ παράπαν λαλῶν, ὁ ὄντως φιλόσοφος ἀνήρ.

ὥστε νὰ γινώμεθα μέτοχοι τοῦ φωτισμοῦ, [ποὺ ἐκπέμπεται] ἀπ᾽ αὐτά. Διότι, πολλοὶ ἀπὸ τοὺς Ἁγίους Πατέρες, ἔβλεπαν τοὺς Ἀγγέλους νὰ προφυλάσσουν αὐτούς, [ὅταν εἶχαν κοινωνήσει τῶν Ἀχράντων μυστηρίων], γι᾽ αὐτὸ καὶ ἐφρουροῦσαν μὲ τὴν σιωπὴ τοὺς ἑαυτούς [τους] χωρὶς νὰ συνομιλοῦν μὲ κανέναν. Ἔλεγε δὲ καὶ τοῦτο: ὅτι, ἐὰν συνέβαινε σ᾽ αὐτὸν ἀνάγκη, νὰ πωλήσῃ ὁ ἴδιος [μόνος του] τὸ ἐργόχειρό του, γιὰ νὰ μὴν ἐπακολουθήσῃ ἀπὸ τὴν ὁμιλία καὶ τὴν ἀπάντησι [κατὰ τὴν διαπραγμάτευσι καὶ τὴν πώλησι], κάποιο ψέμα ἢ ὅρκος ἢ περιττολογία ἢ [κάποιο] ἄλλο εἶδος ἁμαρτίας, ἐστέκετο, ὑποκρινόμενος, ὅτι εἶναι κατὰ τὸ φαινόμενο σαλός. Καὶ κάθε ἕνας, ποὺ ἤθελε νὰ ἀγοράσῃ [κάποιο ἀπὸ τὰ ἐργόχειρά του], ἔπαιρνε ἀπ᾽ αὐτὸν καὶ ὅ,τι ἤθελε τοῦ ἔδινε. Ἐργοχειροῦσε δὲ ἐκεῖνο, ποὺ ὀνομάζεται μαλάκιον [καλάθι πλεκτὸ ἀπὸ σχοινί]· ἐδέχετο δὲ εὐχαρίστως, ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖο τοῦ ἔδιναν, χωρὶς νὰ λέγῃ ἀπολύτως τίποτε, ὁ ἀληθινὰ [ἐν Χριστῷ] φιλόσοφος ἄνθρωπος.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ - ΣΧΟΛΙΑ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ - ΣΧΟΛΙΑ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ

α′ *Ἴσως λείπει εἶναι.*
β′ *Ἴσως λείπει φησί.*

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ ΣΕ ΧΩΡΙΑ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ

1 Πρβλ. Ῥωμ. 13, 14.
2 Κολασσ. 3, 5.
3 Πρβλ. Α′ Θεσσ. 5, 17.
4 Α′ Κορ. 9, 27.
5 Α′ Θεσσ. 5, 17.
6 Πρβλ. Παροιμ. 6, 22.
7 Πρβλ. Παροιμ. 4, 23.
8 Κολασσ. 3, 5.
9 Ψαλμ. 34, 1.
10 Πρβλ. Πράξ. 20, 32.
11 Α′ Θεσσ. 5, 17.
12 Ἰὼβ 41, 5,
Ἰὼβ 41, 11-14,
Ἰὼβ 41, 16,
Ἰὼβ 41, 23-24,
Ἰὼβ 41, 26.
13 Α′ Κορ. 3, 8.
14 Ἱερεμ. 23, 23-24.
15 Γ′ Βασ. 11, 1-11.
16 Α′ Θεσσ. 5, 17.
17 Πρβλ. Ῥωμ. 8, 26.
18 Πρβλ. Ἐφεσ. 5, 27.
19 Βαρούχ 3, 14.
20 Ἰω. 5, 24.
21 Ψαλμ. 36, 4,
Ψαλμ. 36, 6.
22 Ἆσμ. 5, 8.

ΣΧΟΛΙΑ

1 Μετὰ τὴν κάθαρσι τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὴν ἀκαθαρσία τῶν παθῶν, ὁ νοῦς τοῦ πιστοῦ ἀπελευθερώνεται ἀπὸ τὸ νοερὸ σκοτάδι τῆς ἁμαρτίας καὶ ὁδηγεῖται στὴ φυσικὴ θεωρία. Ὡς φυσικὴ θεωρία, νοεῖται ἡ νοερὴ θέα τῶν «λόγων τῶν ὄντων». Οἱ «λόγοι τῶν ὄντων» παραπέμπουν τὸν φωτεινὸ νοῦ τοῦ πιστοῦ στὴν πρωτογενῆ αἰτία τῆς ὑπάρξεώς τους, ἀλλά καὶ στὸν σκοπό, γιὰ τὸν ὁποῖο αὐτὰ ὑπάρχουν. Γνωρίζοντας ἐμπειρικὰ ὁ πιστὸς τοὺς λόγους τῶν διαφόρων ὄντων, δὲν σφάλλει κατὰ τὴν χρῆσι τῶν ὄντων αὐτῶν, ἀλλὰ δέχεται αὐτά, εὐχαριστιακά, εὐχαριστώντας καὶ δοξάζοντας τὸν Θεό, στὸν ὁποῖο καὶ παραπέμπουν, ὡς ἀποτελέσματα τῶν ἀκτίστων ἐνεργειῶν Του.

2 Θεμελιώδης προϋπόθεσι γιὰ τὴν θεολογικὴ θεωρία, δηλαδή, γιὰ τὴν θέα τοῦ Θεοῦ, εἶναι ἡ καθαρότητα τοῦ νοός. Ἡ ἁγιοπνευματικὴ αὐτὴ κατάστασι τῆς καθαρότητας τοῦ νοὸς προϋποθέτει τὴν ἀσκητικὴ πρᾶξι, ἡ ὁποῖα νοεῖται οὐσιαστικὰ ὡς τήρησι ὅλων τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ. Συμπυκνώνοντας ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος τὴν ἁγιοπνευματικὴ αὐτὴ ἐμπειρία τῆς Ἐκκλησίας, διατύπωσε λακωνικὰ καὶ σοφὰ τὴν διαχρονικὴ αὐτὴ ἀλήθεια, ὅτι «ἡ πρᾶξι εἶναι ἡ βάσι (τὸ θεμέλιο) τῆς θεοπτίας».

3 Ὅταν ὁ πιστὸς καθαριστῇ ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες του μὲ τὴν βαθιὰ μετάνοια καὶ τὴν εἰλικρινῆ ἐξομολόγησι, ἐπανενεργοποιεῖται ἡ ἀπενεργοποιημένη ἀπὸ τὰ μονωτικὰ καὶ ρυπογόνα ἀπόβλητα τῆς ἁμαρτίας ἄκτιστη Χάρι τοῦ Ἁγίου Χρίσματός του. Τότε ἀξιώνεται τὸν πλοῦτο τῶν ἁγιοπνευματικῶν χαρισμάτων καὶ γίνεται φωτοειδὴς ὄχι μόνον, ὡς πρὸς τὴν ψυχή, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὸ σῶμα. Τότε ζεῖ, πρακτικῶς, τὴν πρόγευσι τῆς μέλλουσας ἀναστημένης αἰωνίου ζωῆς.

ΑΓΙΟΣ ΘΕΟΓΝΩΣΤΟΣ

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΙ

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΘΕΟΓΝΩΣΤΟΥ

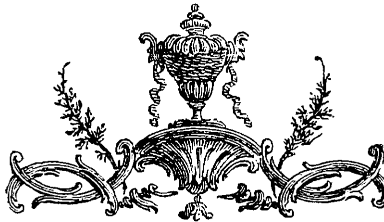
ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ὁ Ὅσιος Θεόγνωστος, ὁ τῶν παρόντων κεφαλαίων Πατήρ, πότερον, ὁ Ἀλεξανδρεύς, καὶ Ἐξηγητής, περὶ οὗ γίνεται μνεία παρὰ Φωτίῳ, ἀναγνώσει ρς΄, σελ. 151, οὗτός ἐστιν, ἢ ἄλλος τις, ἢ ἐν τίσιν ἤκμασε χρόνοις, ἐπ᾽ ἀκριβείας εἰπεῖν οὐκ ἔχομεν. Ὅσον δὲ ἐκ τοῦ καρποῦ αὐτοῦ τὸ δένδρον γνωρίσαι, ἀνὴρ καὶ οὗτος ἦν τῶν πράξει, καὶ γνώσει διαβεβηκότων, καὶ διὰ καθαρότητα βίου ἔνοικον ἔχων τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος. Οὗ καὶ ταῖς ἐλλάμψεσι τὸν νοῦν φωτιζόμενος, αἷς φύσει πρόσεστιν ἡ πάντων ἀποκάλυψις καὶ ταῖς ζωηραῖς αὐτοῦ αὔραις, καθάπερ ὄργανον, ἐμπνεόμενος, οἷόν τι παναρμόνιον, καὶ ἱερὸν μέλος, τὰ παρόντα κεφάλαια ἐκελάδησε, καὶ διὰ τῆς ἐγκειμένης αὐτοῖς χάριτος, καὶ τῶν πνευματικῶν νοημάτων, θέλγει τῶν ἀναγινωσκόντων

Ὁ Ὅσιος Θεόγνωστος, ὁ Πατὴρ αὐτῶν ἐδῶ τῶν κεφαλαίων, ἐὰν εἶναι αὐτὸς ὁ ἴδιος, ὁ ἐξ Ἀλεξανδρείας [καταγόμενος] καὶ Ἐξηγητής, γιὰ τὸν ὁποῖο γίνεται ἀναφορὰ ἀπὸ τὸν Φώτιο στὴν ἀνάγνωσι 106, σελ. 151, ἢ κάποιος ἄλλος ἢ σὲ ποιοὺς χρόνους ἔζησε, δὲν ἔχομε [στοιχεῖα] γιὰ νὰ ποῦμε ἀκριβῶς. [Ἐπειδὴ δυνάμεθα], ὅμως, νὰ γνωρίσωμε πόσο σπουδαῖο [εἶναι] τὸ δένδρο ἀπὸ τὸν καρπό του, [ἀπὸ τὰ παρόντα κεφάλαια τοῦ Ἁγίου Θεογνώστου γνωρίζομε, ὅτι] καὶ αὐτὸς ἦταν ἄνθρωπος ἀπὸ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἔχουν διέλθη [τὴν παροῦσα ζωὴ] μὲ τήρησι [τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ] καὶ μὲ [θεία] γνῶσι καὶ ἔχοντας, ἐξ αἰτίας τῆς καθαρότητος τοῦ βίου [του], ἔνοικο [ἐντός του] τὴν Χάρι τοῦ [Παναγίου] Πνεύματος. Καὶ φωτιζόμενος μὲ τὶς ἐλλάμψεις Αὐτοῦ, [δηλαδή, τοῦ Παναγίου Πνεύματος], διὰ τῶν ὁποίων ἐμφανίζεται φυσικῶς ἡ ἀποκάλυψι σὲ ὅλους καὶ ἐμπνεόμενος ἀπὸ τὶς γεμάτες Ζωὴ αὖρες Αὐτοῦ, ἤχησε ὡς [μουσικὸ] ὄργανο, τὰ παρόντα κεφάλαια, ὅπως κάποιο παναρμόνιο καὶ ἱερὸ μέλος καὶ θέλγει, διὰ τῆς Χάριτος, ἡ ὁποία βρίσκεται μέσα σ᾽ αὐτὰ καὶ τῶν πνευματικῶν [τους] νοημάτων,

καὶ ἀκοήν, καὶ διάνοιαν, καὶ πρὸς τὸν τῆς κατορθώσεως ἔμπρακτον ζῆλον ἀνερεθίζει. Τῆς τε γὰρ πρακτικῆς δι᾽ αὐτῶν ὁ ἐξαίρετος ὑφηγεῖται τρόπος, καὶ ἡ τῆς θεωρίας ἀνάβασις ἀπλανῶς ἐκδιδάσκεται. Καὶ τίνα, καὶ ὅπως χρὴ εἶναι τὸν Ἱερωσύνῃ τετιμημένον, ἐκ τούτων ἄν τις ἐπ᾽ ἀκριβὲς καταμάθοι. Καὶ ὅλως πολλῆς τινος τῆς ἠθικῆς ὠφελείας, καὶ σωτηριώδους νήψεως τοῖς φιλοπόνως μετιοῦσι γίνεται πρόξενα.

καὶ τὴν ἀκοὴ καὶ τὴν διάνοια ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι [τὰ] διαβάζουν, καὶ [τοὺς] διεγείρει πρὸς τὸν ἔμπρακτο ζῆλο γιὰ τὴν ἐπίτευξι [τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς]. Διότι μὲ αὐτὰ [τὰ κεφάλαια] καὶ ὁ ἐξαίρετος τρόπος τῆς πρακτικῆς [ἀρετῆς] ὑποδεικνύεται καὶ ἡ ἀνάβασι στὴν θεωρία διδάσκεται ἀσφαλῶς, [χωρὶς πλάνη]. Ἐπίσης ἀπ᾽ αὐτὰ [τὰ κεφάλαια] εἶναι δυνατὸν νὰ μάθῃ κανεὶς ἐπακριβῶς ποιὸς καὶ πῶς πρέπει νὰ εἶναι αὐτός, ὁ ὁποῖος ἔχει τιμηθῆ μὲ Ἱερωσύνη. Καὶ γενικῶς προξενοῦν πολὺ μεγάλη ἠθικὴ ὠφέλεια καὶ σωστικὴ νῆψι σ᾽ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι φιλόπονα [τὰ] ἀκολουθοῦν, [τὰ ἐφαρμόζουν].

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΘΕΟΓΝΩΣΤΟΥ

ΛΟΓΟΙ

Ι

ΠΕΡΙ ΠΡΑΞΕΩΣ ΚΑΙ ΘΕΩΡΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΙΕΡΩΣΥΝΗΣ

ΗΣ Η ΑΚΡΟΣΤΙΧΙΣ ΗΔΕ:

ΤΟΙΣ ΟΣΙΩΤΑΤΟΙΣ ΠΑΤΡΑΣΙ ΛΑΖΑΡῼ ΚΑΙ ΒΑΡΛΑΑΜ

ΘΕΟΓΝΩΣΤΟΣ

ΠΑΝΕΥΤΕΛΗΣ ΑΝΑΞΙΟΣ ΤΟΥ ΠΑΝΤΟΣ ΚΟΣΜΟΥ

ΤΗΣ ΟΠΟΙΑΣ Η ΑΚΡΟΣΤΟΙΧΙΔΑ [ΕΙΝΑΙ] Η ΕΞΗΣ:

ΣΤΟΥΣ ΟΣΙΩΤΑΤΟΥΣ ΠΑΤΕΡΕΣ ΛΑΖΑΡΟ ΚΑΙ ΒΑΡΛΑΑΜ,
Ο ΘΕΟΓΝΩΣΤΟΣ,
Ο ΠΑΝΕΥΤΕΛΗΣ, ΑΝΑΞΙΟΣ ΟΛΟΥ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ [ΑΦΙΕΡΩΝΕΙ]

α΄. Τότε νόμιζε ἀληθῆ ἔχειν ἀρετήν, ὅταν πάντων τῶν ἐπὶ γῆς τελείως καταφρονήσῃς, ἑτοίμην ἔχων τὴν καρδίαν διὰ καθαρᾶς συνειδήσεως πάντοτε τοῦ ἐκδημῆσαι πρὸς Κύριον. Ἐὰν δὲ γνωσθῆναι θέλῃς παρὰ Θεοῦ, ἀγνοήθητι παρὰ τῶν ἀνθρώπων, ὅσον τὸ κατὰ δύναμιν.

β΄. Ὅρα τὰς περιττὰς τοῦ σώματος παρακλήσεις, καὶ ὑποστέλλου ἐξ αὐτῶν, μήπως ἀφέλωνταί τι τῶν κό-

1. Τότε νὰ θεωρῇς, ὅτι ἔχεις γνήσια ἀρετή, ὅταν καταφρονήσῃς ὅλα τὰ γήϊνα [πράγματα], ἔχοντας, διὰ τῆς καθαρᾶς συνειδήσεως, πάντοτε ἕτοιμη τὴν καρδία [σου], γιὰ νὰ ἐκδημήσῃς, [νὰ μεταβῇς], στὸν Κύριο. Ἐάν, ὅμως, θέλῃς, νὰ ἀναγνωρισθῇς ἀπὸ τὸν Θεό, [νὰ σὲ ἀναγνωρίζῃ ὁ Θεός], ἂς εἶσαι ἀγνοημένος, ὅσον [εἶναι] δυνατόν, ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους.

2. Πρόσεξε τὶς περιττὲς παρηγορίες τοῦ σώματος καὶ νὰ ἀπομακρύνεσαι ἀπ᾽ αὐτές, μήπως ἀφαιρέσουν κάτι ἀπὸ τοὺς κόπους σου·

πων σου· καθ᾽ ὅσον δηλαδὴ τοῖς προηγουμένοις πόνοις, πρὸ ἀπαθείας, ἡ ἐντεῦθεν ἐκ τούτων ἐπεισέρχεται ἄνεσις. Ζημίαν ἡγούμενος, οὐ τὴν στέρησιν τῶν ἡδέων, ἀλλὰ τό, διὰ τῆς ἀπολαύσεως τούτων, τῶν κρειττόνων ἀποπεσεῖν.

γ΄. Ἴσθι μύρμηκα σεαυτὸν ἔχων, καὶ σκώληκα ἐν πᾶσι [recte: πάσῃ] αἰσθήσει, ὅπως γένῃ θεόπλαστος ἄνθρωπος. Εἰ μὴ γὰρ ἐκεῖνο πρῶτον, οὐκ ἂν τοῦτο ἐπακολουθήσῃ· καὶ ὅσον ἂν κατέλθῃς, τοσοῦτον ἀνέλθῃς. Ὅταν δὲ καὶ σεαυτὸν ὡσεὶ οὐθὲν ἐνώπιον Κυρίου[1] λογίζῃ κατὰ τὸν ψαλμῳδόν, τότε γίνῃ μέγας ἐκ μικροῦ λεληθότως. Καὶ ὁπηνίκα ὑποπτεύῃς ἔχειν καὶ εἰδέναι οὐδέν, τὸ τηνικαῦτα πλουτεῖς καὶ πρᾶξιν καὶ γνῶσιν ἐν Κυρίῳ ἐπαινετήν.

δ΄. Σύντριψον τὸν βραχίονα τοῦ ἁμαρτωλοῦ καὶ πονηροῦ[2], ἡδονῆς λέγω καὶ πονηρίας, ἀφ᾽ ὧν πᾶσα τίκτεται κακία. Σύντριψον δὲ δι᾽ ἐγκρατείας, καὶ τῇ ἐκ ταπεινώσεως ἀκακίᾳ, ἵνα εἰ καὶ ἐκζητηθῇ σου ἡ ἁμαρτία, γενναίῳ λόγῳ ἅπασα ἐν καιρῷ

[νὰ τὶς ἀποφεύγῃς], δηλαδή, ἐπειδή, στοὺς προηγουμένους κόπους [σου], πρὶν [φθάσῃς στὸ στάδιο] τῆς ἀπαθείας, ἐπιτίθεται ἡ ἄνεσι, [ἡ ὁποία προέρχεται] ἀπ᾽ ἐκεῖ, ἀπ᾽ αὐτὲς [τὶς παρηγορίες]. [Καὶ] νὰ θεωρῇς, ὡς ζημία, ὄχι τὴν στέρησι τῶν ἡδονῶν, ἀλλὰ τὸ νὰ ἐκπέσῃς ἀπὸ τὰ ἀνώτερα, ἕνεκα τῆς ἀπολαύσεως αὐτῶν [τῶν ἡδονῶν].

3. Μάθε νὰ θεωρῇς τὸν ἑαυτόν σου σὰν μυρμήγκι καὶ σκουλήκι, μὲ ὅλη σου τὴν αἴσθησι, γιὰ νὰ γίνῃς θεόπλαστος ἄθρωπος. Διότι, ἐὰν δὲν γίνῃ ἐκεῖνο πρῶτα, δὲν θὰ ἐπακολουθήσῃ αὐτὸ [τὸ δεύτερο] καὶ ὅσο θὰ κατέβῃς [χαμηλὰ μὲ τὴν αὐτομεμψία], τόσο πολὺ θὰ ἀνέβῃς. Ὅταν λογαριάζῃς δὲ καὶ τὸν ἑαυτόν σου, σὰν [ἕνα] τίποτε, ἐνώπιον τοῦ Κυρίου, σύμφωνα μὲ τὸν Ψαλμωδό, τότε θὰ γίνῃς, χωρὶς νὰ τὸ ἀντιληφθῇς, ἀπὸ μικρὸς μεγάλος. Καὶ ὅταν ὑποθέτῃς, ὅτι τίποτε δὲν ἔχεις καὶ δὲν γνωρίζεις, τότε πλουτίζεις καὶ κατὰ τὴν πρᾶξι καὶ κατὰ τὴν γνῶσι [ἐκείνη, ἡ ὁποία εἶναι] ἐπαινετὴ στὸν Κύριο.

4. Σύντριψε τὸν βραχίονα τοῦ ἁμαρτωλοῦ καὶ τοῦ πονηροῦ, ἐννοῶ, [δηλαδή, τὴν δύναμι] τῆς ἡδονῆς καὶ τῆς πονηρίας, ἀπὸ τὶς ὁποῖες γεννᾶται κάθε κακία. Νὰ [τὶς] συντρίψῃς δὲ μὲ τὴν ἐγκράτεια καὶ μὲ τὴν ἀκακία, [ποὺ προέρχεται] ἀπὸ τὴν ταπείνωσι, ὥστε καὶ ἂν σοῦ ζητηθῇ, μὲ αὐστηρὸ λόγο, ἀπόδοσι δικαιοσύνης γιὰ ὅλες τὶς ἁμαρτίες [σου, τότε], κατὰ τὸν καιρὸ τῆς

ἐρεύνης τῶν πεπραγμένων, μὴ εὑρεθῇ τι. Ἐξαλείφεται γὰρ τὰ πεπλημμελημένα, ἡνίκα τὰ αἴτια τούτων, δι᾽ ὧν ἐτελεσιουργήθησαν, μεμισηκότες ἡμεῖς, κατ᾽ αὐτῶν στρατευσώμεθα· τὴν πρώτην ἧτταν, ὑστάτῃ νίκῃ ἀνακαλούμενοι.

ε΄. Οὐδέν ἐστι κρεῖττον καθαρᾶς προσευχῆς, ἀφ᾽ ἧς ὡς ἐκ πηγῆς αἱ ἀρεταὶ βρύουσιν· ἥ τε σύνεσις καὶ ἡ πρᾳότης, ἡ ἀγάπη, καὶ ἡ ἐγκράτεια, καὶ ἡ ἐκ δακρύων ἐγγινομένη θεόθεν ἀντίληψις ὁμοῦ, καὶ παράκλησις. Κάλλος δὲ ταύτης, ἐν μόνοις τοῖς λεγομένοις, καὶ νοουμένοις εἶναι τὴν διάνοιαν, καὶ ἀκόρεστος διαπαντὸς τῆς τοῦ θείου ἐπιτυχίας ὄρεξις, ὁπότε τὸν ἴδιον δεσπότην διὰ τῆς τῶν ὄντων θεωρίας ἀνιχνεύων ὁ νοῦς, καὶ ζητῶν φλεγομένῳ πόθῳ διψητικῶς εὑρεῖν, καὶ ἰδεῖν τὸν ἀθέατον, ἢ θεωρῶν σκότος ἀποκρυφὴν αὐτοῦ[3], ἀποστρέφει πάλιν εἰς ἑαυτὸν πανευλαβῶς συστελλόμενος· ἀρκούμενος μὲν ἄρτι τῇ συμφερόντως ἀποκαλυπτομένῃ θεωρίᾳ, καὶ ταύτῃ παραμυθού-

ἐξετάσεως ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ἔχεις διαπράξει, νὰ μὴν εὑρεθῇ τίποτε [εἰς βάρος σου]. Ἐξαλείφονται δὲ τὰ ἁμαρτήματα, ποὺ ἔχομε κάνει, ὅταν ἐμεῖς, ἔχοντας μισήσει τὰ αἴτια, ἕνεκα τῶν ὁποίων πραγματοποιήθηκαν, θὰ ἐπιτεθοῦμε ἐναντίον τους· ἐπανορθώνοντας, [κατ᾽ αὐτὸν τὸν τρόπο], τὴν πρώτη ἧττα μὲ τὴν τελευταία νίκη.

5. Τίποτε δὲν εἶναι καλλίτερο ἀπὸ τὴν καθαρὰ προσευχή, ἀπὸ τὴν ὁποία ἀναβλύζουν, σὰν ἀπὸ πηγή, οἱ ἀρετές· [δηλαδὴ] καὶ ἡ σύνεσι καὶ ἡ πραότης, ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ἐγκράτεια καὶ ἡ ἐκ Θεοῦ βοήθεια, μαζὶ καὶ παρηγορία, ἡ ὁποία ἔρχεται μέσα [στὴν ψυχὴ] διὰ δακρύων. Κάλλος δὲ αὐτῆς [τῆς προσευχῆς εἶναι] τὸ νὰ εὑρίσκεται ὁ νοῦς [προσηλωμένος] μόνον σ᾽ ἐκεῖνα, ποὺ λέγονται καὶ νοοῦνται, [δηλαδή, στοὺς λόγους καὶ τὰ νοήματα τῆς προσευχῆς] καὶ ἡ ἀκόρεστη ἐπιθυμία νὰ ἐπιτύχῃ πάντοτε [ὁ ἄνθρωπος] τὸ θεῖο, [νὰ φθάσῃ, δηλαδή, στὴν ἕνωσι μὲ τὸν Θεό], ὁπότε ὁ νοῦς, ἀνιχνεύοντας, διὰ μέσου τῆς θεωρίας τῶν ὄντων, τὸν Κύριό του, καὶ ἐκζητώντας μὲ φλογερὸ πόθο, διψητικά, νὰ βρῇ καὶ νὰ δῇ τὸν Ἀθέατο ἢ καὶ βλέποντας τὸ σκότος[1], [δηλαδή, μόνο τὸν γνόφο, ποὺ Τὸν ἀποκρύπτει, ποὺ εἶναι] ἡ ἀποκρυφή Του, πάλι ἐπιστρέφει στὸν ἑαυτόν του, μὲ πολλὴ εὐλάβεια, μὲ τὸ νὰ συγκεντρώνεται [μέσα του] καὶ νὰ ἀρκῆται στὴν κατὰ τὸ συμφέρον του θεωρία, ποὺ μόλις τώρα τοῦ ἀποκαλύπτεται καὶ νὰ παρηγορῆται μ᾽ αὐ-

μενος. Εὔελπις δὲ ὢν πάντως τότε καταλαβεῖν τὸ ποθούμενον, ὅταν τῶν ἐκφάσεων λυθέντων [recte: λυθεισῶν], καὶ τῆς ἐν σκιαῖς φαντασίας ὡς ἐν ἐσόπτρῳ τε, καὶ αἰνίγμασιν[4]*, καὶ κατὰ πρόσωπον ἀκραιφνὴς ὄψις ἔσται διηνεκῶς.*

ς΄. Συστέλλου ἀπὸ τῶν ὑψηλοτάτων θεωριῶν, εἰ μήπου ἀκροτάτης ἀπαθείας ἐπέβης, καὶ μὴ τρέχε ἀκίχητα τῶν ὑπὲρ σὲ ἐφιέμενος. Εἰ βούλει γάρ, φησί, θεολόγος γενέσθαι ὁμοῦ, καὶ θεωρητικός, διὰ πολιτείας ἄνελθε, καὶ διὰ καθάρσεως κτῆσαι τὸ καθαρόν. Ἐπεὶ δὲ θεολογίας ἐμνήσθην, ὅρα μὴ τὸ ταύτης ὕψος εἰς ἀπειρίαν ἐπεκτεινόμενος. Καὶ σκόπει, ὅτι οὐ θέμις ἡμῖν γάλα [recte: γάλακτι] ἔτι ποτιζομένοις[5] *τῶν ἀρετῶν, πρὸς τοῦτο πειρᾶσθαι διαπετᾶν, μήπως πτερορρυήσωμεν, ὡς τὰ τῶν νεοττῶν ἀτέλεστα· εἰ καὶ τὸ τῆς γνώσεως μέλι τὸν πόθον παραβιάζεται. Ὁπηνίκα δὲ σωφροσύνῃ καὶ δάκρυσι καθαιρόμενοι, γῆθεν ὡς Ἠλίας αἰρώμεθα*[6] *ἢ Ἀββακούμ*[7]*, τὴν ἐν νεφέλαις*

τήν. Ἔχοντας δέ, ὁπωσδήποτε, τὴν καλὴ ἐλπίδα, ὅτι τότε, [στὴν μέλλουσα ζωή], θὰ κατακτήσῃ τὸ ποθούμενο, [τὸν Θεό, δηλαδή], ὅταν καὶ θὰ καταστῇ καθαρά, ἡ κατὰ πρόσωπον θέα [τοῦ Θεοῦ], διαπαντός, ἀφοῦ προηγουμένως διαλυθοῦν οἱ εἰκόνες καὶ ἡ μέσα σὲ σκιὲς φανέρωσι, [ποὺ φαίνεται στὴν παροῦσα ζωή], ὅπως μέσα σὲ καθρέπτη καὶ σὲ αἰνίγματα.

6. Νὰ συστέλλεσαι ἀπὸ τὶς πολὺ ὑψηλὲς θεωρίες, ἐὰν δὲν ἀνέβηκες ἀκόμη, [ἂν δὲν κατέκτησες], τὴν ἀκροτάτη ἀπάθεια καὶ νὰ μὴν τρέχῃς, [ἔχοντας] ἀνέφικτη τὴν δυνατότητα νὰ φθάσῃς, ἐπιθυμώντας [ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα εἶναι] πάνω ἀπὸ σένα, [πάνω ἀπὸ τὴ δύναμί σου]. Διότι, λέγει, ἐὰν θέλῃς νὰ γίνῃς θεολόγος καὶ συγχρόνως θεωρητικός, ἀνέβα [στὴν κατάστασι αὐτή], μὲ τὴν πολιτεία σου καὶ μὲ τὴν κάθαρσι ἀπόκτησε τὸ Καθαρό. Ἐπειδὴ δέ, ἐμνημόνευσα τὴν θεολογία, πρόσεχε νὰ μὴν ἐπεκτείνεσαι στὸ ὕψος αὐτῆς, μὲ ἀπειρία [χωρὶς πεῖρα]. Καὶ ἔχε κατὰ νοῦν, ὅτι δὲν [εἶναι] ἐπιτρεπτό, ἐνῶ ἐμεῖς ποτιζόμεθα ἀκόμη μὲ τὸ γάλα τῶν ἀρετῶν, νὰ ἀποπειρώμεθα νὰ πετάξωμε σ᾽ αὐτὸ [τὸ ὕψος τῆς θεολογίας], μήπως τυχὸν πέσουν τὰ πτερά μας, ὅπως τῶν νεοσσῶν [τῶν μικρῶν πτηνῶν] ἀτέλεστα, [χωρὶς νὰ ὁλοκληρωθοῦν], ἔστω κι ἂν τὸ μέλι τῆς [θείας] γνώσεως βιάζει, πρὸς ἐπίσπευσι, τὸν πόθο [μας]. Κάθε φορά, ποὺ καθαιρόμεθα, μὲ σωφροσύνη καὶ δάκρυα, ὑψωνόμαστε ἀπὸ τὴν γῆ, ὅπως ὁ Ἠλίας ἢ ὁ Ἀββακούμ, κάνοντας [μ᾽ αὐτὸν τὸν τρόπο] ἀπὸ τώρα τὸ προοίμιον τῆς ἁρπα-

ἀπάρτι τότε προοιμιαζόμενοι ἁρπαγήν[8]*. Καὶ καθαρᾷ προσευχῇ θεωρητικῇ τε, καὶ ἀρεμβάστῳ, ἔξω τῶν αἰσθήσεων εὑρισκόμενοι, ζητῶμεν Θεόν, τότε ἴσως καὶ τῆς θεολογίας ποσῶς προσαψόμεθα.*

ζ΄. Ἴσως ἐπιθυμῶν θέας ἀξιωθῆναι θείας, καὶ ἐμφανείας κατὰ διάνοιαν, εἰρηνικὸν καὶ ἡσύχιον πρότερον ἄσπασαι βίον· καὶ σχολάσας, γνῶθι καὶ σεαυτόν, καὶ Θεόν. Εἰ γὰρ τοῦτο, οὐδὲν τὸ κωλῦον ὡς ἐν αὔρᾳ λεπτῇ[9] *τῇ καθαρᾷ καταστάσει καὶ ἀθορύβῳ παντὶ πάθει, τὸν πᾶσι ἀθέατον ὄψεσθαι κατὰ νοῦν, σωτηρίαν σοι διὰ τῆς ἑαυτοῦ ἐκτυπωτέρας γνώσεως εὐαγγελιζόμενον.*

η΄. Ὥς περ ἀστραπῆς προτρεχούσης, εὐθέως προσδοκᾶται καὶ ἡ βροντή, οὕτως ἔνθα θεῖος ἱλασμὸς ἐπέλαμψε, καὶ ἡ τῶν παθῶν ζάλη γαληνιᾷ· ὅπου δὲ τοῦτο, συμπαρεδρεύει τῷ κτησαμένῳ καὶ ὁ ἀῤῥαβὼν τῆς ἐκεῖθεν μακαριότητος. Οὐκ ἔστι δὲ θεῖον ἔλεος, ἢ ἀπαθείας ἐλπίς, ἐν ψυχῇ ἀγαπώσῃ τὸν κόσμον ὑπὲρ τὸν κτίσαντα, καὶ προσπαθῶς ἐχούσῃ πρὸς

γῆς μας, [ποὺ θὰ συμβῇ] τότε, διὰ τῶν νεφελῶν, [κατὰ τὴν Δευτέρα Παρουσία τοῦ Κυρίου]. Καὶ [ὅποτε] ἐπιζητοῦμε τὸν Θεό, μὲ καθαρὴ προσευχή, θεωρητικὴ [νοερὰ] καὶ ἀμετεώριστη, εὑρισκόμενοι ἔξω ἀπὸ τὶς αἰσθήσεις, τότε ἴσως θὰ ἀγγίξωμε κάπως τὴν Θεολογία.

7. Ἐάν, ἴσως ἐπιθυμῇς νὰ ἀξιωθῇς κατὰ διάνοιαν τὴν θεϊκὴ θέα καὶ ἐμφάνεια, νὰ ἀσπασθῇς, προηγουμένως, τὸν εἰρηνικὸ καὶ ἥσυχο βίο· καὶ ἀφοῦ ἡσυχάσῃς, γνώρισε καὶ τὸν ἑαυτόν σου καὶ τὸν Θεό. Διότι, ἐὰν [κάνῃς] αὐτό, δὲν [ὑπάρχει] τίποτε, τὸ ὁποῖο νὰ ἐμποδίζῃ στὴν καθαρὰ κατάστασι καὶ τὴν ἥσυχη ἀπὸ κάθε πάθος, [στὴν ὁποία θὰ εὑρίσκεσαι], ὥστε νὰ δῇς, ὁπωσδήποτε, νοερῶς τὸν Ἀθέατο σὲ ὅλους, σὰν [μέσα] σὲ λεπτὴ αὔρα, νὰ εὐαγγελίζεται σὲ σένα, [νὰ σοῦ ἐξαγγέλλῃ χαρμόσυνα], τὴν σωτηρία σου, μὲ τὴν πλέον εὐκρινῆ γνῶσι Του.

8. Ὅπως, ἀκριβῶς, ὅταν προηγῆται ἡ ἀστραπή, ἀμέσως ἀναμένεται καὶ ἡ βροντή, ἔτσι, ὅπου ἔλαμψε τὸ θεῖον ἔλεος, [ἐκεῖ] καὶ ἡ ζάλη τῶν παθῶν γαληνεύει. Ὅπου δὲ [ἐπιτυγχάνεται] αὐτό, σ᾽ ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἀπέκτησε [τὸ θεῖον ἔλεος], βρίσκεται κοντά του καὶ ὁ ἀρραβὼν τῆς αἰωνίου μακαριότητος. Δὲν ὑπάρχει δὲ θεῖον ἔλεος, ἢ ἐλπίδα γιὰ ἀπάθεια σὲ ψυχή, ποὺ ἀγαπᾶ τὸν κόσμο περισσότερο ἀπὸ τὸν Δημιουργὸ καὶ διάκειται μὲ προσπάθεια [προσκόλλησι ἐμπαθῆ] πρὸς

τὰ ὁρώμενα καὶ ὁλικῶς ἀντεχομένῃ, τῶν σαρκικῶν ἡδονῶν τε, καὶ ἀπολαύσεων.

θʹ. Τὸ θεῖον ὅ,τι ποτέ ἐστι, καὶ ποῦ, μὴ ζήτει κατὰ νοῦν· ὑπερούσιον γάρ, καὶ τόπῳ μὴ ἀνεχόμενον, ὡς ὑπὲρ τὸ πᾶν. Μόνον δὲ ἐμπερίγραπτον Θεὸν Λόγον ἐνοπτρίζου, ὡς ἐφικτόν, ἀκτινοφωτοβολοῦντα τῇ θείᾳ φύσει, καὶ τόπῳ ὑπονοούμενον τὸν ἁπανταχοῦ, διὰ τὸ ἀπερίγραπτον τῆς θεότητος. Πλὴν ὅσον ἂν καθαίρῃ, κατὰ τοσοῦτον καὶ τῆς ἐλλάμψεως καταξιωθήσῃ.

ιʹ. Ἀληθοῦς γνώσεως ἐρῶν, καὶ πληροφορίαν [recte: πληροφορίας] σωτηρίας ἀνενδοιάστου, πρότερον φιλοσόφησον διαῤῥῆξαι τοὺς ἐμπαθεῖς τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ σῶμα δεσμούς, καὶ γυμνωθεὶς τῆς προσπαθείας τῶν ὑλικῶν, κάτελθε εἰς τὴν τῆς ταπεινώσεως ἄβυσσον, καὶ εὑρήσεις τὸν πολύτιμον μαργαρίτην τῆς σωτηρίας σου, ὡς ἐν ὀστράκῳ τῇ θείᾳ γνώσει ἐγκεκρυμμένον καὶ τὴν λαμπρότητά σοι τῆς τοῦ Θεοῦ βασιλείας προμνηστευόμενον.

τὰ γήϊνα καὶ ἐπιδίδεται, ὁλοκληρωτικά, στὶς σαρκικὲς ἡδονὲς καὶ ἐπιπλέον στὶς ἀπολαύσεις.

9. Τί εἶναι τέλος ἡ θεότης καὶ ποῦ [εἶναι], μὴν ζητᾷς μὲ τὸν νοῦ σου [νὰ μάθῃς], διότι [εἶναι] ὑπερούσιος, καὶ δὲν περιορίζεται σὲ τόπο, καθὼς [εἶναι] πάνω ἀπὸ κάθε τι. Μόνον νὰ βλέπῃς ἐντός [σου], ὅσον [εἶναι] ἐφικτό, τὸν περιγραπτό, [ἕνεκα τῆς ἐνανθρωπήσεώς Του], Θεὸν Λόγο, νὰ ἐκπέμπῃ ἀκτῖνες φωτὸς μὲ τὴν θεία φύσι [του] καὶ νὰ ὑπονοῆται σὲ [ἕναν] τόπο, [ἐκεῖνος, ποὺ εὑρίσκεται] παντοῦ, ἕνεκα τοῦ ἀπεριορίστου τῆς θεότητός [του]. Πλήν, ὅσο θὰ καθαίρεσαι [ἀπὸ τὰ πάθη], τόσο θὰ καταξιωθῇς καὶ τῆς ἐλλάμψεως [τοῦ Ἀκτίστου Φωτός].

10. Ἐὰν ἐπιθυμῇς τὴν ἀληθινὴ [θεία] γνῶσι καὶ [νὰ λάβῃς] πληροφορία γιὰ ἀναμφίβολη σωτηρία [σου], προηγουμένως, ἀσκήσου νὰ διαρρήξῃς τοὺς ἐμπαθεῖς δεσμοὺς τῆς ψυχῆς μὲ τὸ σῶμα καί, ἀφοῦ γυμνωθῇς ἀπὸ τὴν προσπάθεια, [τὴν προσκόλλησι] πρὸς τὰ ὑλικά, κατέβα στὴν ἄβυσσο τῆς ταπεινώσεως καὶ [ἐκεῖ] θὰ εὕρῃς τὸν πολύτιμο μαργαρίτη τῆς σωτηρίας σου νὰ εἶναι κρυμμένος μέσα στὴν θεία γνῶσι, σὰν μέσα σὲ ὄστρακο, καὶ νὰ προμνηστεύεται σὲ σένα, [νὰ σοῦ προϋπόσχεται], τὴν λαμπρότητα τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ.

ια΄. Τῷ μὲν τὴν νοητὴν κατορθωκότι ὑποταγήν, καὶ ὑποτάξαντι τὴν σάρκα τῷ πνεύματι, οὐ χρεία ἀνθρωπίνης ὑποταγῆς. Ὑποτάσσεται γὰρ οὗτος τῷ τοῦ Θεοῦ λόγῳ καὶ νόμῳ, ὡς εὐγνώμων ὑπήκοος· ἐν οἷς δὲ μάχη καὶ πόλεμος σώματος πρὸς ψυχήν, ἀναγκαῖον ὑποταγῆναι, καὶ κτήσασθαι στρατηγὸν καὶ κυβερνήτην, πηδαλιουχοῦντα ἐπιστημόνως καὶ ἄριστα καθοπλίζοντα, μήπως ὑπὸ τῶν νοητῶν πολεμίων ἀναλωθῶμεν, καὶ ὑπὸ τῶν παθῶν ὑπὸ ἀπειρίας καταποντισθῶμεν.

11. Σ᾽ ἐκεῖνον μέν, ὁ ὁποῖος ἔχει κατορθώσει τὴν νοητὴ ὑποταγὴ καὶ ὑπέταξε τὴν σάρκα στὸ πνεῦμα, δὲν [ὑπάρχει] ἀνάγκη ἀνθρωπίνης ὑποταγῆς, [δηλαδή, ὑποταγῆς σὲ ἄνθρωπο]. Διότι αὐτὸς ὑποτάσσεται στὸν Λόγο καὶ στὸν νόμο τοῦ Θεοῦ, ὡς εὐγνώμων ὑπήκοος. Σὲ [μᾶς], ὅμως, στοὺς ὁποίους [ἐνεργεῖται ἀκόμη] μάχη καὶ πόλεμος τοῦ σώματος ἐναντίον τῆς ψυχῆς, [εἶναι] ἀναγκαῖο νὰ ὑποταχθοῦμε καὶ νὰ ἀποκτήσωμε στρατηγὸ καὶ κυβερνήτη [Γέροντα], ὥστε νὰ [μᾶς] πηδαλιουχῇ μὲ γνῶσι καὶ νὰ [μᾶς] ὁπλίζῃ ἄριστα, μήπως τυχὸν καταστραφοῦμε ἀπὸ τοὺς νοητοὺς πολεμίους [τοὺς δαίμονες] καὶ καταποντισθοῦμε ἀπὸ τὰ πάθη, ἐξ αἰτίας τῆς ἀπειρίας [μας].

ιβ΄. Ὅταν ὑπό τινος πάθους οὐ διενοχλῇ, καὶ ὁ θεῖος πόθος αὔξῃ ἔνδον ἐν τῇ καρδίᾳ σου, καὶ ὁπηνίκα ὡς ὕπνον λογιζόμενος οὐ φοβῇ τὸν θάνατον, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἐπιποθῇς τὴν ἀνάλυσιν, τότε καὶ τὸν ἀῤῥαβῶνα ἐκτήσω τῆς σωτηρίας ὡς δεῖ, καὶ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν περιφέρεις ἔνδοθεν[10], ἀνεκλαλήτῳ χαίρων χαρᾷ.

12. Ὅταν δὲν ἐνοχλῆσαι ἀπὸ κάποιο πάθος καὶ αὐξάνῃ ὁ θεῖος πόθος, μέσα στὴν καρδία σου, καὶ ὅταν δὲ φοβᾶσαι τὸν θάνατο, τὸν ὁποῖο θεωρεῖς σὰν ὕπνο, ἀλλὰ ἐπὶ πλέον ποθεῖς σφοδρὰ περισσότερο τὴν ἀναχώρησι, τότε, [πράγματι], ἀπέκτησες καὶ τὸν ἀρραβῶνα τῆς σωτηρίας, ὅπως πρέπει, καὶ περιφέρεις μέσα σου τὴν βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ἔχοντας ἀνέκφραστη χαρὰ μεγάλη.

ΠΕΡΙ ΙΕΡΩΣΥΝΗΣ

ΠΕΡΙ ΙΕΡΩΣΥΝΗΣ

ιγ΄. Ἱερωσύνης καταξιωθεὶς

13. Ἐὰν καταξιωθῇς τῆς θείας καὶ

τῆς θείας καὶ σεβασμίου, σεαυτὸν πρότερον κεχρεώστηκας ἔχειν τεθυμένον τῇ θνήσει τῶν παθῶν, καὶ τῶν ἡδονῶν, καὶ οὕτω κατατολμᾶν προσάπτεσθαι τῆς ζωηρᾶς, καὶ φρικώδους θυσίας, εἰ μὴ βούλει, ὥς ὕλη εὔπρηστος τῷ θείῳ κατακαῆναι πυρί. Εἰ γὰρ τὸ Σεραφεὶμ λαβίδος χωρὶς οὐ τετόλμηκε τοῦ θείου προσάψασθαι ἄνθρακος[11]*, πῶς αὐτὸς ἐκτὸς ἀπαθείας ἅψῃ; δι᾽ ἧς τήν τε γλῶσσαν ἕξεις ἡγιασμένην, καὶ τὰ χείλη κεκαθαρμένα, καὶ τὴν ψυχὴν ἁγνὴν σὺν τῷ σώματι, καὶ αὐτὰς δὲ τὰς χεῖρας, χρυσίου λαμπροτέρας παντός, ὡς ὑπουργοὺς τοῦ ὑπερουσίου πυρός, καὶ θύματος;*

ιδ΄. Σύνες τῶν λεγομένων ἀπρὶξ τὴν δύναμιν, ὅτι ἐκεῖνο καθεκάστην ἐποπτεύεις τοῦ Θεοῦ τὸ σωτήριον, ὅπερ ἅπαξ ἰδὼν Συμεὼν ὁ πρέσβυς, ἐξεθαμβήθη, καὶ τὴν ἀπόλυσιν ηὔχετο[12]*. Καὶ εἰ μὴ ἐχρηματίσθης ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δεκτὸς εἶναι μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ὥς περ ἰσάγγελος, μὴ κατατολμᾷς ῥιψοκινδύνως τῆς τῶν θείων φρικτῆς καὶ*

σεβασμίας Ἱερωσύνης, ἔχεις χρέος, προηγουμένως, νὰ ἔχῃς θυσιασμένο τὸν ἑαυτό σου μὲ τὸν θάνατο, [τὴν νέκρωσι], τῶν παθῶν καὶ τῶν ἡδονῶν, καὶ ἔτσι νὰ ἀποτολμᾷς νὰ προσεγγίζῃς τὴν ζωηφόρο καὶ φρικώδη θυσία, ἐὰν δὲν θέλῃς νὰ κατακαῇς σὰν εὔφλεκτη ὕλη ἀπὸ τὸ θεϊκὸ πῦρ. Διότι, ἐὰν τὸ Σεραφεὶμ δὲν εἶχε τὴν τόλμη νὰ ἀγγίξῃ χωρὶς λαβίδα τὸν θεῖο ἄνθρακα, πῶς, θὰ ἀγγίξῃς ἐσὺ [εὑρισκόμενος] ἐκτὸς τῆς ἀπαθείας; διὰ τῆς ὁποίας [ἀπαθείας] καὶ τὴν γλῶσσα θὰ ἔχῃς ἁγιασμένη καὶ τὰ χείλη κεκαθαρμένα καὶ τὴν ψυχὴ ἁγνὴ μαζὶ μὲ τὸ σῶμα, ἀκόμη καὶ αὐτὰ τὰ χέρια λαμπρότερα ἀπὸ ὅλο τὸ χρυσάφι, καθὼς [τὰ χέρια εἶναι] ὑπηρέτες τοῦ ὑπερουσίου Πυρὸς καὶ Θύματος;

14. Συλλογίσου μὲ σταθερότητα τὴν δύναμι ἐκείνων, ποὺ λέγονται, διότι κάθε μέρα ἔχεις τὴν εὐλογία νὰ βλέπῃς, ἐκεῖνο τὸ Σωτήριο τοῦ Θεοῦ, τὸ ὁποῖο ἀκριβῶς, ἀφοῦ μία φορὰ εἶδε ὁ Πρεσβύτης Συμεών, γέμισε ἀπὸ θάμβος, καὶ προσηύχετο γιὰ τὴν ἀπόλυσί [του ἀπὸ τὴν παροῦσα ζωή]. Καὶ ἐὰν δὲν ἔλαβες ἀποκάλυψι ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, ὅτι εἶσαι δεκτός, ὡς μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, σὰν ἀκριβῶς ἰσάγγελος, μὴν τολμᾷς [νὰ τελῇς] ῥιψοκίνδυνα τὴν φρικτὴ καὶ πάναγνο

πανάγνου ἱεροτελεστίας, ἣν καὶ Ἄγγελοι σέβονται, καὶ πολλοὶ τῶν ἁγίων ὡς ἀκήρατον πανευλαβῶς ὑπεστάλησαν· μήπως, ὡς ὁ Ζᾶν ἐκεῖνος[13]*, δοκήσει τοῦ ἀγαθοῦ ἐξολοθρευθῇς.*

ιε΄. Πρόσεχε σεαυτῷ[14]*, κατὰ τὸν εἰπόντα· ἵνα εἰ καί τι σοι πρῴην ἢ ἐγγίνεται ἴσως ῥυπῶδες ἐξ ἀσθενείας, τῷ θείῳ καταδαπανᾶται πυρί, ὑπὲρ τῶν ἰδίων πρότερον ἁμαρτιῶν διαπαντὸς προσκομίζῃς. Οὕτω γὰρ ἂν ὡς ἐκλογῆς εὔχρηστον σκεῦος καὶ καθαρὸν καὶ τοιούτου θύματος ἄξιον, ἰσχύσειας εἰς ἀργυρίου φύσιν, εἰ μόνον ἕξεις ἐκ παῤῥησίας τὸ θεῖον ἐπικλινόμενον. Ὅπου γὰρ Θεὸς εἰς ὑπακοὴν ἕτοιμος, οὐδὲν ἐμπόδιον τῇ ἐκ τούτου εἰς τοῦτο μεταβολῇ.*

ις΄. Ἄθρει δὲ ὅσης κατηξιώθης ἰσαγγέλου τιμῆς, καὶ σπεῦδε διαμένειν ἀνέπαφος ἐν ᾧ ἐκλήθης βαθμῷ, δι᾽ ἀρετῆς πάσης καὶ καθαρότητος. Τὸν γὰρ πεσόντα ἑωσφόρον, οἶδας ἐκ ποίου οἷος κατέστη δι᾽ ἔπαρσιν· ὅπερ μὴ πάθῃς αὐτός, μεγάλα σεαυτῷ φανταζόμενος, ἀλλ᾽ ἔχων σεαυ-

ἱεροτελεστία τῶν θείων [μυστηρίων], τὴν ὁποία σέβονται καὶ οἱ Ἄγγελοι καὶ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς Ἁγίους, [ἐπειδὴ ἐσέβοντο τὴν θεία Ἱερουργία], ὡς ἀκήρατη [ἀνέγγιχτη], ἀποσύρθηκαν [ἔπαυσαν, δηλαδή, νὰ τὴν τελοῦν] ἀπὸ πολλὴ εὐλάβεια. [Ἐὰν δὲν ἔλαβες ἀποκάλυψι ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, μὴν τολμᾷς νὰ τὴν τελῇς], μήπως τυχόν, ὅπως ὁ Ὀζὰ ἐκεῖνος[α], ἐξολοθρευθῇς μὲ τὴν ἰδέα τοῦ ἀγαθοῦ, [ὅτι κάνεις δῆθεν κάτι καλό].

15. Σύμφωνα μ᾽ ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος εἶπε: πρόσεχε τὸν ἑαυτόν σου, [κάνε ὡς ἑξῆς]: πάντοτε νὰ προσκομίζῃς [τὰ Τίμια Δῶρα], πρῶτα ὑπὲρ τῶν δικῶν σου ἁμαρτιῶν, ὥστε καὶ ἐὰν [ὑπῆρχε] σὲ σένα πρόσφατα κάποιο [μικρὸ πάθος] ἢ ἴσως γεννᾶται ἐντός σου, ἀπὸ ἀδυναμία, [κάτι] ἀκάθαρτο, νὰ ἐξαλείφεται μὲ τὸ θεῖον πῦρ. Διότι ἔτσι, ὡς σκεῦος ἐκλογῆς εὔχρηστο καὶ καθαρὸ καὶ ἄξιο γιὰ [ἕνα] τέτοιο θῦμα, θὰ μποροῦσες, ἐὰν καὶ κάποια [ἄλλα σκεύη] ἦσαν ξύλινα καὶ ὀστράκινα, νὰ [τὰ] μεταβάλλῃς στὴν φύσι τοῦ ἀργύρου ἢ ἀκόμη τοῦ χρυσοῦ, [δηλαδή, κάποιους ἄλλους ἀνθρώπους νὰ τοὺς ἀλλοιώσῃς, μὲ προϋπόθεσι], μόνον, ἐὰν θὰ ἔχῃς, ἕνεκα τῆς παρρησίας [σου], τὸν Θεὸ νὰ συγκατανεύῃ [στην δέησί σου]. Διότι, ὅπου ὁ Θεὸς [εἶναι] ἕτοιμος γιὰ ὑπακοή, [γιὰ νὰ ἐπακούσῃ], κανένα ἐμπόδιο [δὲν ὑφίσταται] γιὰ τὴν μεταβολὴ ἀπὸ ἐκεῖνα [ἀπὸ ξύλινα καὶ ὀστράκινα] σὲ αὐτά, [δηλαδή, σὲ ἀργυρὰ καὶ χρυσά].

16. Παρατήρησε δέ, πόσης τιμῆς ἰσαγγέλου καταξιώθηκες, καὶ φρόντιζε νὰ παραμείνῃς ἀνέπαφος στὸν βαθμὸ [τῆς Ἱερωσύνης], στὸν ὁποῖο ἐκλήθης, μὲ κάθε ἀρετὴ καὶ καθαρότητα. Διότι γνωρίζεις τὸν Ἑωσφόρο, ὁ ὁποῖος ἐξέπεσε, ἀπὸ ποιὸ [ἀγγελικὸ ἀξίωμα ἔπεσε καὶ] ποῖος κατεστάθη, ἕνεκα ὑπερηφανίας· τὸ ὁποῖο [πρόσεξε] μὴν πάθῃς ἐσὺ ὁ ἴδιος, ἔχοντας μεγάλη ἰδέα γιὰ τὸν ἑαυτόν σου ἀλλὰ νὰ θεωρῇς τὸν ἑαυτόν

τὸν γῆν καὶ σποδόν[15]*, καὶ κάθαρμα, καὶ κύνα τινα, καὶ θρήνει διαπαντός, ὅτι ὅλως ἀξιοῦσαι εἰς κοινωνίαν θείαν, καὶ συγγένειαν προκαλεῖσθαι, διὰ τῆς τῶν ἁγίων μεταχειρίσεως τῆς φρικτῆς ἱεροτελεστίας, φιλανθρωπίᾳ ἀποῤῥήτῳ Θεοῦ καὶ ἀφάτῳ χρηστότητι.*

ιζ'. Τὸν ἱερωμένον, καὶ πάντων μὲν χρὴ καθαρεύειν τῶν παθῶν, ἐξαιρέτως δὲ πορνείας, καὶ μνησικακίας, μηδὲ ψιλὴν ἔχειν φαντασίαν, εἰ μὴ μέλλῃ καθάπερ λελωβημένος ἢ ἀσβόλῃ κεχρισμένος τὰς ὄψεις, σώματος ἁπτόμενος βασιλικοῦ, στυγητὸς εἶναι, καὶ βδελυκτός.

ιη'. Ῥείθροις δακρύων πρότερον ὑπὲρ χιόνα λευκαινόμενος, οὕτω δὴ καὶ λελευκασμένῃ συνειδήσει διὰ καθαρότητος, ἅπτου τῶν ἁγίων, ὡς ἅγιος, τῇ ἐκτὸς ἀγγελομόρφῳ λευχειμοσύνῃ, τὴν ἔνδοθεν ὑπεμφαίνων τῆς ψυχῆς ὡραιότητα. Ὅρα δὲ μὴ πληροφορεῖσθαι ἐν τῇ τῶν θείων τελεταρχίᾳ ταῖς ὑπ᾽ ἀνθρώπων μόνον παραδόσεσιν, ἀλλ᾽ ἔστω σοι καὶ ἡ χάρις κρυπτῶς ἅμα καὶ μυστι-

σου γῆ καὶ σποδὸ καὶ κάθαρμα καὶ ἕνα σκύλο καὶ νὰ θρηνῇς ἀκατάπαυστα, διότι ἀξιώνεσαι, ὁλοκληρωτικά, νὰ προσκαλῆσαι σὲ θεία κοινωνία καὶ [θεία] συγγένεια, διὰ τῆς ἐκτελέσεως μὲ τὰ χέρια σου τῆς φρικτῆς ἱεροτελεστίας τῶν Ἁγίων [μυστηρίων], ἕνεκα τῆς ἀπορρήτου φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἀνεκφράστου ἀγαθότητός [Του].

17. Ὁ Ἱερωμένος, πρέπει βέβαια, νὰ εἶναι καθαρὸς ἀπὸ ὅλα τὰ πάθη, ἰδιαιτέρως δέ, [ὅσον ἀφορᾶ τὸ πάθος] τῆς πορνείας καὶ τῆς μνησικακίας, νὰ μὴν ἔχῃ οὔτε ψιλὴ φαντασία, διαφορετικά, πρόκειται νὰ εἶναι ἀποτρόπαιος καὶ βδελυκτός, ἀκριβῶς σὰν λεπρὸς ἢ λερωμένος στὸ πρόσωπο μὲ καπνιά, ἐνῶ ἐγγίζει τὸ Σῶμα τοῦ Βασιλέως.

18. Μὲ ποταμοὺς δακρύων, προηγουμένως, νὰ λευκαίνεσαι πιὸ πολὺ ἀπὸ τὸ χιόνι καὶ κατ᾽ αὐτὸν τὸν τρόπο μὲ συνείδησι, ποὺ ἔχει γίνει ὁλόλευκη, διὰ τῆς καθαρότητος, νὰ ἐγγίζῃς τὰ Ἅγια, ὡς ἅγιος, μὲ τὴν ἐξωτερικὴ ἀγγελόμορφη λευκότητα [τῶν ἀμφίων σου], ὑποδηλώνοντας τὴν ἐσωτερικὴ ὡραιότητα τῆς ψυχῆς. Πρόσεχε δὲ κατὰ τὴν Ἱερουργία τῶν θείων [Μυστηρίων] νὰ μὴν λαμβάνῃς πληροφορία μόνον ἀπὸ τὶς παραδόσεις τῶν ἀνθρώπων, [δηλαδή, ἀπὸ ἐξωτερικὲς πηγὲς καὶ γνώσεις] ἀλλὰ ἂς ἐνεργῇ σὲ σένα καὶ ἡ [θεία] Χάρις κρυπτῶς, συγχρόνως καὶ μυστικὰ [στὸ βάθος, δηλαδή,

κῶς τὰ ὑψηλότερα συνετίζουσα.

ιθ΄. Ἀφθαρσίας ἐρῶν καὶ ἀθανασίας, σεβασμίως, καὶ εὐλαβῶς πίστει μέτελθε τὰ ζωοποιά, καὶ μὴ φθειρόμενα· ἱμειρόμενος καὶ τῆς ἐντεῦθεν ἐκδημίας, ὡς τετελειωμένος διὰ τῆς πίστεως. Εἰ δὲ δεδίττῃ θάνατον, οὔπω ἀνεκράθης διὰ τῆς ἀγάπης Χριστῷ, ὃν κατηξιώθης αὐτόχειρ θύειν, καὶ οὗπερ ἐμφορῇ τῶν σαρκῶν. Ἢ γὰρ ἄν, ἔσπευδες ἀπελθεῖν ὅπουπερ ὁ φιλούμενος, τῆς ζωῆς τε καὶ τῆς σαρκὸς μηδένα λοιπὸν λόγον ποιούμενος.

κ΄. Σαρκὸς Θεοῦ, καὶ θύτης γεγενημένος, καὶ κοινωνὸς διὰ τῆς μεταλήψεως, σύμφυτος γενέσθαι καὶ τῷ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ὁμοιώματι[16] *κεχρεώστηκας, μηκέτι ζῶν ἑαυτῷ*[17]*, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ σοῦ σταυρωθέντι, καὶ ἀποθανόντι. Εἰ δὲ σαρκί, καὶ κόσμῳ ζῇς ἐμπαθῶς, εὐτρεπίζου διὰ θανάτου, πρὸς τιμωρίαν ἀθάνατον, εἰ μὴ στῇς ἑκουσίως πρὸ τελευτῆς τῆς ἀναιμάκτου θυσίας. Πλὴν ὅτι πολλοὶ κἀνταῦθα τῶν ἀναξίως ἱερουρ-*

τῆς καρδίας σου], ὥστε νὰ σὲ φωτίζῃ στὰ ὑψηλότερα.

19. Ἐὰν ἐπιθυμῇς τὴν ἀφθαρσία καὶ τὴν ἀθανασία, μὲ σεβασμὸ καὶ εὐλάβεια καὶ πίστι νὰ πλησιάσῃς τὰ ζωοποιὰ καὶ Ἀθάνατα [μυστήρια]· ποθώντας σφοδρὰ καὶ τὴν ἐκδημία [ἀπὸ τὴν παροῦσα ζωή], ἀφοῦ ἔχεις ἤδη τελειωθῆ μὲ τὴν πίστι. Ἐάν, ὅμως, φοβᾶσαι τὸν θάνατο, ἀκόμη δὲν ἑνώθηκες, [δὲν ἔγινες ἕνα] μὲ τὸν Χριστό, διὰ τῆς ἀγάπης, τὸν Ὁποῖον καταξιώθηκες νὰ [τὸν] θυσιάζῃς μὲ τὰ ἴδια σου τὰ χέρια καὶ μὲ τοῦ Ὁποίου τὶς σάρκες χορταίνεις. Διαφορετικά, θὰ ἔσπευδες νὰ φύγῃς, νὰ πᾷς ἐκεῖ, ὅπου [εἶναι] ὁ Ἀγαπημένος [σου], καὶ δὲν θὰ ὑπολόγιζες πλέον καθόλου τὴν ζωὴ καὶ τὴν σάρκα.

20. Ἀφοῦ ἔχεις γίνει θύτης τῆς Σαρκὸς τοῦ Θεοῦ [ἀλλὰ] καὶ κοινωνὸς [αὐτῆς], διὰ τῆς μεταλήψεως, ἔχεις χρέος νὰ γίνῃς σύμφυτος καὶ μὲ τὸ ὁμοίωμα τοῦ θανάτου Του. Ὥστε νὰ μὴν ζῇς γιὰ τὸν ἑαυτόν σου, σύμφωνα μὲ τὸν Ἀπόστολο, ἀλλὰ γιὰ Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος σταυρώθηκε καὶ ἀπέθανε γιὰ σένα. Ἐὰν ὅμως ζῇς ἐμπαθῶς, γιὰ τὴν σάρκα καὶ τὸν κόσμο, [τότε] νὰ προπαρασκευάζεσαι γιὰ τὴν ἀθάνατη τιμωρία, [στὴν ὁποία θὰ φθάσῃς], διὰ μέσῳ τοῦ θανάτου, ἐὰν δὲν ἀπέχῃς θεληματικὰ ἀπὸ τὴν ἀναίμακτο θυσία πρὸ τοῦ θανάτου σου. Ἐκτὸς [τοῦ] ὅτι καὶ ἀπ᾽ ἐδῶ, πολλοὶ ἀπὸ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἱερουργοῦσαν ἀναξίως,

γούντων, αἰφνιδίῳ ἀναρπασθέντες θανάτῳ, τοῖς ἐκεῖσε παρεπέμφθησαν δικαιωτηρίοις.

κα΄. Ἱερεὺς γάρ τις ἐνταυτῷ ἅμα, καὶ Μοναχός, εὐλαβείας δόξαν ἔχων, καὶ πολλοῖς τῆς ἔξωθεν ἐπιφανείας τίμιος νομιζόμενος, ἔνδοθεν δὲ κρυπτῶς λαγνεύων, καὶ μολυνόμενος, τὴν θείαν καὶ ἱερὰν ἐπιτελῶν λατρείαν, ἐπεὶ τῇ τοῦ χερουβικοῦ προσήγγισεν ὑμνῳδίᾳ τὸν αὐχένα ὑποκλίνας, ὡς σύνηθες, ἐπίπροσθεν τῆς ἁγίας τραπέζης, καὶ τὸ οὐδεὶς ἄξιος ἐπαναγινώσκων, ἐξαίφνης εὑρέθη νεκρός, ἐπὶ τοιούτου σχήματος καταλιπούσης αὐτὸν τῆς ψυχῆς.

κβ΄. Λόγου ὀρθοῦ, καὶ γνώσεως οὐδὲν προυργιαίτερον. Ἐντεῦθεν γὰρ προσγίνεται ὁ εἰς Θεὸν φόβος καὶ πόθος· ὁ μὲν καθαίρων δι᾽ εὐλαβείας καὶ συστολῆς, ὁ δὲ τελειοποιῶν διὰ φωτιστικῆς ἕξεώς τε καὶ διακρίσεως, καὶ τὸν νοῦν μετεωροπόρον ἀπεργαζόμενος δι᾽ ὑψηλῆς θεωρίας καὶ ἀναβάσεως. Ἀμήχανον δέ, φόβου χωρίς, πρὸς τὸν θεῖον ἔρωτα διαπορθμευ-

ἀφοῦ ἀποσπάστηκαν [ἀπὸ τὴν παροῦσα ζωὴ] μὲ αἰφνίδιο θάνατο, ὁδηγήθηκαν στὶς ἐκεῖ [τῆς μελλούσης ζωῆς] δίκαιες τιμωρίες.

21. Διότι, κάποιος Ἱερέας ὁμοίως συνάμα καὶ Μοναχός, ὁ ὁποῖος εἶχε φήμη εὐλαβείας καὶ ἐθεωρεῖτο ἀπὸ πολλούς τίμιος, ἕνεκα τῆς ἐξωτερικῆς παρουσίας [του], μέσα [του] ὅμως κρυφὰ [μὲ τοὺς λογισμούς του] ἔπιπτε στὴν λαγνεία καὶ ἐμολύνετο. [Αὐτός], ἐνῶ ἐπιτελοῦσε τὴν Θεία καὶ Ἱερὰ Λατρεία, ὅταν πλησίασε στὴν ὑμνωδία τοῦ Χερουβικοῦ, ἀφοῦ ὑπέκλινε, κατὰ τὴν τάξι, τὸν αὐχένα μπροστὰ ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα καὶ ἀνεγίνωσκε τὸ «Οὐδεὶς ἄξιος...», ξαφνικά, βρέθηκε νεκρός, ἀφήνοντάς τον ἡ ψυχή [του], σὲ τέτοια ἀκριβῶς θέσι.

22. Τίποτε δὲν [εἶναι] σπουδαιότερο ἀπὸ τὸν ὀρθὸ λόγο, [τὸν σωστό, τὸν γνωστικὸ λόγο] καὶ τὴν [θεία] γνῶσι. Διότι ἀπὸ ἐκεῖ [ἀπ᾽ αὐτὰ] δημιουργεῖται ὁ φόβος καὶ ὁ πόθος γιὰ τὸν Θεό. Ὁ μὲν [φόβος] καθαρίζει [τὴν ψυχή], διὰ τῆς εὐλαβείας καὶ συστολῆς, ὁ δὲ [πόθος] τελειοποιεῖ [τὸν ἄνθρωπο], διὰ τῆς φωτιστικῆς καταστάσεως καὶ ἐπιπλέον τῆς διακρίσεως· [τοῦ δίδει, δηλαδή, τὴν δυνατότητα νὰ ἀπολαμβάνῃ τὴν κατάστασι τοῦ Φωτὸς ἀπὸ τώρα καὶ τοῦ χαρίζει τὴν διάκρισι]. Ἐπίσης [ὁ πόθος γιὰ τὸν Θεό] ἀπεργάζεται τὸν νοῦ ὑψιπέτη, διὰ τῆς ὑψηλῆς θεωρίας καὶ ἀναβάσεως. [Εἶναι] ἀδύνατο δέ, χωρὶς τὸν [θεῖο] φόβο, νὰ διαπεράσῃ πρὸς τὸν θεῖο ἔρω-

θῆναι, καὶ δι᾽ αἰτοῦ [recte: αὐτοῦ] πετάσαι καὶ καταπαῦσαι πρὸς τὰ ἐλπιζόμενα.

κγ΄. Ἄγε δὴ ἐμοὶ πειθόμενος, ὁ τῆς σωτηρίας διακαῶς καὶ ἀναστοχήτως [addendum: ἐπιποθῶν], ἕως οὗ καταλάβῃς τρέχε, ζητῶν ἐμπόνως, αἰτῶν ἀπαύστως, καὶ κρούων[18] *ὑπομονητικῶς, ἕως ἐπιτύχῃς· ὑποβάθραν, πίστιν στερεὰν πηξάμενος, καὶ ταπείνωσιν· τότε δὲ κατέλαβες τὸ ποθούμενον, οὐχ ὅταν ἀφέσεως ἁμαρτιῶν μόνον τεύξῃ ἀλλ᾽ ὅταν οὐκ ἔτι πτοῇ οὐδὲ δέδοικας πάθους τινὸς ἐπανάστασιν, ἀφόβως καὶ μετὰ παῤῥησίας τῆς σαρκὸς χωριζόμενος.*

κδ΄. Ζήτει πληροφορίαν λαβεῖν μετὰ πολλῶν δακρύων. Πλὴν μὴ πρὸ τελευτῆς, εἰ ταπεινόφρων εἴῃς, μήπως εἰς τὸ ἑξῆς ὡς ἀμεριμνήσας καταφρονήσῃς· ἀλλὰ τότε πλησίον εὑρεῖν ἐξόδου, πλὴν ἀναστόχητον, ἵνα μὴ θαῤῥήσας ἔχειν χλευαστικῶς ἐξ οἰήσεως, ἀστοχήσῃς τοῦ ἐφετοῦ, τοῦ ἐλπιζομένου τότε καταλαβόντος καιροῦ. Καὶ ποῦ πορεύσῃ, ταλαίπωρε, ἀῤῥαβῶνος χωρίς, καὶ τῆς σῳζού-

τα καὶ μέσῳ αὐτοῦ νὰ πετάξῃ καὶ νὰ βρῇ κατάπαυσι σὲ ἐκεῖνα, ποὺ ἐλπίζει.

23. Ἔλα, λοιπόν, [ἐσύ], ὁ ὁποῖος ἐπιθυμεῖς διακαῶς καὶ δίχως ἀστοχία, [δηλαδή, ἀναμφίβολη] τὴν σωτηρία [σου], ν᾽ ἀκοῦς ἐμένα: [λοιπόν], ἕως ὅτου [τὴν] κατακτήσῃς, τρέχε, ἀναζητώντας [αὐτὴ] μὲ πολὺ πόνο, ζητώντας την ἀκατάπαυστα καὶ κρούοντας ὑπομονετικά, ἕως ὅτου [τὴν] ἐπιτύχῃς. Ὡς βάθρο νὰ βάλῃς ἀκλόνητη πίστι καὶ ταπείνωσι· καὶ τότε θὰ ἀποκτήσῃς ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖο ἐπιθυμεῖς, ὄχι μόνον, ὅταν θὰ ἐπιτύχῃς τὴν ἄφεσι τῶν ἁμαρτιῶν [σου], ἀλλά, ὅταν πλέον δὲν θὰ πτοῆσαι, οὔτε θὰ φοβᾶσαι τὴν ἐξέγερσι κάποιου πάθους καὶ ὅταν, χωρὶς φόβο καὶ μὲ παρρησία [πρὸς τὸν Ἅγιο Θεό], χωρίζεσαι ἀπὸ τὸ σῶμα.

24. Νὰ ζητᾷς [ἀπὸ τὸν Θεό], μετὰ πολλῶν δακρύων, νὰ λάβῃς πληροφορία [γιὰ τὴν σωτηρία σου]. Ὅμως, ὄχι πρὸ τοῦ θανάτου [σου], ἐὰν ἤθελες εἶσαι ταπεινόφρων, μήπως τυχὸν στὸ ἑξῆς μὲ τὸ νὰ γίνῃς ἀμέριμνος [γιὰ τὴν σωτηρία σου], συμπεριφερθῇς ὑπεροπτικά. Ἀλλὰ τότε [νὰ ζητᾷς] νὰ εὕρῃς [τὴν πληροφορία, δηλαδή, στὸν καιρὸ] πλησίον τῆς ἐξόδου [σου], πλὴν [νὰ εἶναι] βεβαία, ὥστε νὰ μὴν λάβῃς θάρρος, [ὅτι ἐπέτυχες τὴν σωτηρία σου] ἐμπαικτικὰ ἀπὸ τὴν ἔπαρσι [καὶ ἔτσι] δὲν ἐπιτύχῃς τὸ ἐπιθυμητό, τὸ ὁποῖο ἐλπίζομε, τότε, ὅταν φθάσῃ ὁ καιρὸς [τῆς ἐξόδου μας]. Καὶ ποῦ θὰ πᾷς, ταλαίπωρε, χωρὶς τὸν ἀρραβῶνα καὶ [χωρὶς] τὴν ἀναμφίβολη πληρο-

σης ἀναμφιβόλου πληροφορίας διδομένης διὰ τοῦ πνεύματος;

κε΄. Ἀπαθείας ἐρῶν τῆς θεοποιοῦ, δι᾽ ὑπακοῆς πρῶτον, καὶ ταπεινώσεως εὑρὲ τὸ ποθούμενον, ἵνα μὴ δι᾽ ἄλλης ὁδεύσας, κόπους σεαυτῷ προξενήσῃς. Ἀπάθειαν δὲ κέκτηται, οὐχ ὁ ποτὲ μὲν ὑπὸ τῶν παθῶν παρενοχλούμενος, ποτὲ δὲ ἠρεμῶν καὶ ἀναπαυόμενος, ἀλλ᾽ ὁ διηνεκῶς ἐντρυφῶν τῇ ἀπαθείᾳ, καὶ τῶν αἰτιῶν, παρόντων τῶν παθῶν, μένων ἀκίνητος. Ἐξαιρέτως δὲ καὶ ὁ μὴ πάσχων πρὸς τὰ τούτων νοήματα.

κς΄. Μαχόμενος καὶ ὀνειδίζων, μετὰ θράσους ἐπέρχεται ὁ ἐχθρὸς τῇ ψυχῇ ἐξελθούσῃ τοῦ σώματος, κατήγορος γινόμενος πικρός τε καὶ φοβερὸς ἐπὶ τοῖς ἐπταισμένοις. Ἀλλ᾽ ἔστιν ἰδεῖν τότε τὴν φιλόθεον ψυχήν, κἂν πολλαῖς τὸ πρὶν πολλάκις ἐτρώθη ἁμαρτίαις, οὐ καταπληττομένην τὰς ἐκείνου ὁρμὰς καὶ ἀπειλάς· ἀλλὰ μᾶλλον νευρουμένην ἐν Κυρίῳ, καὶ πτερουμένην ἐν χαρᾷ θαρσοποιουμένην τε ταῖς ὁδηγούσαις ἁγίαις δυνάμε-

φορία, ἡ ὁποία σώζει, ὅταν χορηγῆται ἀπὸ τὸ [Ἅγιο] Πνεῦμα;

25. Ἐὰν ποθῇς τὴν θεοποιὸ ἀπάθεια, κατ᾽ ἀρχὰς νὰ εὕρῃς ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖο ποθεῖς, διὰ τῆς ὑπακοῆς καὶ τῆς ταπεινώσεως, γιὰ νὰ μὴν προχωρήσῃς, διὰ μέσου ἄλλης ὁδοῦ, [δηλαδή, ἄλλου τρόπου ἀσκήσεως καὶ] προκαλέσῃς [περιττοὺς] κόπους στὸν ἑαυτόν σου. Ἀπάθεια, βέβαια, ἔχει ἀποκτήσει, ὄχι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος κάποτε μὲν ἐνοχλεῖται ἀπὸ τὰ πάθη, κάποτε δὲ ἠρεμεῖ [ἀπὸ τὶς ἐνοχλήσεις τους] καὶ ἀναπαύεται, ἀλλά, ἐκεῖνος, ποὺ συνεχῶς ἐντρυφᾶ στὴν ἀπάθεια, καὶ παρ᾽ ὅτι [εἶναι] παρόντα τὰ πάθη καὶ οἱ αἰτίες [τους], ἐκεῖνος μένει ἀσάλευτος [ἀπὸ τὶς προκλήσεις τους]. Ἰδίως δὲ [ἔχει ἀπάθεια] καὶ αὐτός, ποὺ δὲν πειράζεται, [οὔτε] ἀπὸ τοὺς λογισμοὺς αὐτῶν [τῶν παθῶν].

26. Ὁ ἐχθρὸς ἐπιτίθεται μετὰ θράσους στὴν ψυχή, πολεμώντας καὶ ὀνειδίζοντας, συνήθως, ὅταν ἐξέρχεται ἀπὸ τὸ σῶμα, [καὶ] γίνεται πικρὸς καὶ φοβερὸς κατήγορός [της], γιὰ ἐκεῖνα, στὰ ὁποῖα ἔχει πταίσει. Ἀλλά, εἶναι [δυνατόν], νὰ δῇ τότε [κάποιος] τὴν φιλόθεη ψυχὴ [αὐτὴ τὴν ψυχή, ποὺ ἀγαπᾶ τὸν Θεό], ἔστω καὶ ἂν στὸ παρελθὸν πολλὲς φορὲς πληγώθηκε μὲ πολλὲς ἁμαρτίες, νὰ μὴν σαστίζῃ στὶς σφοδρὲς προσβολὲς καὶ ἀπειλὲς ἐκείνου, ἀλλὰ περισσότερο νὰ δυναμώνεται ἐν Κυρίῳ καὶ νὰ ἐμψυχώνεται μὲ χαρὰ καὶ νὰ ἐνθαρρύνεται ἀπὸ τὶς Ἅγιες [Ἀγγελικὲς] Δυνάμεις, οἱ ὁποῖες [τὴν] ὁδηγοῦν

σι, καὶ περιτειχιζομένην τῷ φωτὶ τῆς πίστεως, καὶ ἀντικράζουσαν μετὰ πολλῆς παῤῥησίας τῷ πονηρῷ· τί σοί, καὶ ἡμῖν, δραπέτα τῶν οὐρανῶν καὶ δοῦλε πονηρέ; οὐκ ἔχεις σὺ τὴν ἐξουσίαν καθ᾽ ἡμῶν. Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἡμῶν τε, καὶ πάντων ἔχει τὴν ἐξουσίαν· αὐτῷ ἡμάρτομεν, αὐτῷ καὶ ἀπολογησόμεθα· ἐνέχυρον ἔχοντες τῆς [addendum: πρὸς] ἡμᾶς εὐσπλαχνίας καὶ σωτηρίας, τὸν τούτου τίμιον σταυρόν. Σὺ δὲ φεῦγε μακρὰν ἀφ᾽ ἡμῶν, ὀλέθριε· μηδέν σοι, καὶ τοῖς δούλοις τοῦ Χριστοῦ. Ταῦτα λεγούσης τῆς ψυχῆς μετὰ θάρσους, νῶτα λοιπὸν δίδωσιν ὁ διάβολος, βοαῖς ὀδυρόμενος, μὴ δυνηθεὶς ἀντιστῆναι τῷ τοῦ Χριστοῦ ὀνόματι. Ὑπεράνω δὲ τυγχάνουσα ἡ ψυχή, καθίπταται τοῦ ἐχθροῦ, κολαφίζουσα αὐτὸν ὥς περ ὁ λεγόμενος ὀξύπτερος τὸν κόρακα. Καὶ μετὰ ταῦτα ὑπὸ τῶν θείων Ἀγγέλων διακομίζεται ἀγαλλιωμένη εἰς τοὺς ὡρισμένους τόπους αὐτῇ κατὰ τὴν αὐτῆς κατάστασιν.

κζ΄. Ῥεόντων πόθος οὐ καθελκύσει σε πρὸς τὴν γῆν,

καὶ τὴν περιτειχίζουν μὲ τὸ φῶς τῆς πίστεως. Καὶ [βλέπει κανεὶς] νὰ κραυγάζῃ ἐναντίον τοῦ πονηροῦ, μὲ πολλὴ παρρησία· τί [κοινὸ ὑπάρχει ἀνάμεσα] σὲ σένα καὶ σὲ μᾶς, δραπέτη τῶν οὐρανῶν καὶ δοῦλε πονηρέ; Δὲν ἔχεις ἐσὺ τὴν ἐξουσία ἐναντίον μας. [Ἀλλὰ] ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἔχει τὴν ἐξουσία καὶ τὴν δική μας καὶ ὅλων. Σ᾽ Αὐτὸν ἁμαρτήσαμε, σ᾽ Αὐτὸν καὶ θὰ ἀπολογηθοῦμε· ἔχοντας, ὡς ἐγγύηση τῆς εὐσπλαχνίας [Του] πρὸς ἐμᾶς καὶ τῆς σωτηρίας [μας], τὸν Τίμιο Σταυρό Του. Σὺ δὲ νὰ φεύγῃς μακριὰ ἀπὸ μᾶς ὀλέθριε· τίποτε δὲν [ὑπάρχει κοινὸ ἀνάμεσα] σὲ σένα καὶ στοὺς δούλους τοῦ Χριστοῦ. [Καὶ] ἐνῶ λέγει αὐτὰ μετὰ θάρρους ἡ ψυχή, ὁ διάβολος στρέφει κατόπιν τὰ νῶτα, ὀδυρόμενος μὲ φωνές, διότι δὲν μπόρεσε νὰ ἀντισταθῇ στὸ Ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, [ποὺ ἄκουσε. Ὡς ἐκ τούτου], βέβαια, καθὼς εὑρίσκεται ἡ ψυχὴ ὑπεράνω, [σὲ πλεονεκτικὴ θέσι, ἔναντι τοῦ πονηροῦ] πετᾶ πρὸς τὰ κάτω ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ, ραπίζοντας αὐτόν, ὅπως ἀκριβῶς [τὸ πτηνό], τὸ ὁποῖο λέγεται ὀξύπτερος, [κτυπᾶ] τὸν κόρακα. Καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτὰ πλήρης ἀγαλλιάσεως μεταφέρεται ἀπὸ τοὺς θείους Ἀγγέλους στοὺς τόπους, ποὺ ἔχουν ὁρισθῆ γι᾽ αὐτήν, σύμφωνα μὲ τὴν [πνευματική] κατάστασί της.

27. Ὁ πόθος τῶν φθαρτῶν δὲ θὰ δυνηθῇ νὰ σὲ σύρῃ κάτω πρὸς τὴν γῆ,

τὰ οὐράνια φανταζόμενον. Εἰ δέ τις σε προσπάθεια τῶν γηΐνων πρὸς ἑαυτὴν δεσμεύει, ἔοικας ἀετῷ κατεχομένῳ ἐν παγίδι ὑπὸ τοῦ ὄνυχος, καὶ κωλυωμένῳ τὴν ὑψιπέτησιν. Ἔχε οὖν πάντα, καὶ ἡγοῦ σκύβαλα[19], ἐλπίδι τῶν ἀμεινόνων. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ σαρκίον, καιροῦ καλοῦντος, ἀποτιναξάμενος, ἀκολούθει ἐκσπῶντί σε τῷ Ἀγγέλῳ τοῦ Θεοῦ.

κη΄. Ὥς περ ἀμήχανον τὸ μὴ ἔχον νόμισμα χαρακτῆρα βασιλικόν, εἰς θησαυροὺς βασιλικοὺς μετὰ τῶν συνήθων καταταγῆναι, οὕτως ἀδύνατον γνώσεως ὀρθῆς ἄτερ καὶ ἀπαθείας, δέξασθαι ἀῤῥαβῶνα τῆς ἐκεῖθεν μακαριότητος, καὶ μετὰ παῤῥησίας ἐξελθεῖν, καὶ πληροφορίας ἀπὸ τῶν ὧδε πρὸς τὰ ἐλπιζόμενα, καὶ συνταγῆναι μετὰ τῶν ἐκλεκτῶν. Γνῶσιν δέ φημι οὐ σοφίαν, ἀλλὰ τὴν ἀπλανῆ Θεοῦ, καὶ τῶν θείων εἴδησιν. Δι᾽ ὧν ὁ φιλόθεος ὑψοῦται, μὴ καθελκόμενος ὑπὸ τῶν παθῶν, πρὸς ἐνθέωσιν, τῇ τοῦ Πνεύματος χάριτι.

κθ΄. Κἂν πᾶσαν τὴν πρακτι-

ἐὰν λογίζεσαι τὰ οὐράνια. Ἐάν, ὅμως, κάποια προσπάθεια [ἐμπαθὴς προσκόλλησι] πρὸς τὰ γήϊνα σὲ κρατᾷ δέσμιο πρὸς αὐτήν, μοιάζεις μὲ [ἕναν] ἀετό, ὁ ὁποῖος κρατεῖται ἀπὸ τὸ νύχι στὴν παγίδα καὶ ἐμποδίζεται στὸ ψηλὸ πέταγμα. Ὅλα, λοιπόν, νὰ τὰ λογαριάζῃς καὶ νὰ τὰ θεωρῇς σκύβαλα, μὲ τὴν ἐλπίδα, [ὅτι θὰ ἀπολαύσῃς] τὰ καλλίτερα. Ἀλλὰ καὶ τὸ ἴδιο τὸ σῶμα [σου], ὅταν φθάσῃ ὁ καιρός, ἀφοῦ τὸ ἀποτινάξῃς, ἀκολούθησε τὸν Ἄγγελο τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος σὲ ἀποσπᾷ ἀπ᾽ αὐτό.

28. Ὅπως ἀκριβῶς [εἶναι] ἀδύνατον τὸ νόμισμα, τὸ ὁποῖο δὲν ἔχει εἰκόνα τοῦ Βασιλέως [χαραγμένη], νὰ συμπεριληφθῇ, μαζὶ μὲ τὰ συνήθη [τὰ νόμιμα], στὸ βασιλικὸ θησαυροφυλάκιο, ἔτσι [εἶναι] ἀδύνατον, χωρὶς τὴν ὀρθὴ [τὴν θεία] γνῶσι καὶ τὴν ἀπάθεια, νὰ δεχθῇ [κάποιος] τὸν ἀρραβῶνα τῆς ἐκεῖθεν [τῆς αἰωνίας] μακαριότητος καὶ νὰ ἐξέλθῃ, μετὰ παρρησίας καὶ πληροφορίας [ἐσωτερικῆς γιὰ τὴν σωτηρία του], ἀπὸ τὰ ἐδῶ πράγματα [ἀπὸ τὴν παροῦσα ζωή], πρὸς τὰ ἐλπιζόμενα [πρὸς τὰ μέλλοντα], καὶ νὰ καταταχθῇ μαζὶ μὲ τοὺς ἐκλεκτούς. Γνῶσι, βέβαια, ἐννοῶ ὄχι τὴν [ἀνθρώπινη] σοφία, ἀλλὰ τὴν χωρὶς πλάνη ἐπίγνωσι, περὶ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν θείων. Διὰ μέσου τῶν ὁποίων ὁ φιλόθεος, ἐπειδὴ δὲν σύρεται κάτω ἀπὸ τὰ πάθη, ἀνυψώνεται πρὸς τὴν ἕνωσι μὲ τὸν Θεό, διὰ τῆς Χάριτος τοῦ [Ἁγίου] Πνεύματος.

29. [Ἀκόμη] καὶ ἂν μετέλθῃς ὅλη

κὴν μετέλθῃς, μὴ δ᾽ οὕτω θαρρήσῃς ἑαυτῷ, ὅτι πέφθακας εἰς ἀπάθειαν, καὶ ἀμερίμνως ἐμφιλοχωρεῖς τῷ κόσμῳ· μήπως τύπους παθῶν ἐντεῦθεν ἀναμαξάμενος, δυσχέρειαν εὑρήσῃς ἀναχωρῶν. Ἀλλ᾽ ἀείποτε τῷ φόβῳ παιδαγωγούμενος, τῆς τρεπτῆς ἐπιμελοῦ καὶ ἀλλοιουμένης σου φύσεως. Μάκρυνον ἐν σοφίᾳ τῶν αἰτιῶν τῶν παθῶν. Ἡ γὰρ εἰς ἄκρον ἀναλλοίωτος ἀπάθεια, ἐν τοῖς φθάσασίν ἐστι τὴν τελείαν ἀγάπην καὶ διὰ θεωρίας διηνεκοῦς ὑπεραρθεῖσι τῶν αἰσθητῶν, καὶ τὸ σῶμα ὑπεραναβᾶσι τῆς ταπεινώσεως. Ὧν οὐχ ἅπτεται φλὸξ παθῶν ἔτι, διακοπεῖσα τῇ φωνῇ τοῦ Κυρίου[20], διὰ τὸ μεταστοιχειωθῆναι τούτους ἤδη πρὸς ἀφθαρσίαν.

λ΄. Ἀπαθείας ἔρα μὴ πρὸ καιροῦ, ἵνα μὴ πάθῃς ὅπερ ἔπαθεν ὁ πρωτόπλαστος, ἀώρου μεταλαβὼν τοῦ ξύλου τῆς γνώσεως[21]. Ἀλλ᾽ ἐργαζόμενος ἐν ὑπομονῇ διὰ περιεκτικῆς ἐγκρατείας, καὶ ἐκτενοῦς δεήσεως· καὶ φυλάσσων[22] δι᾽ αὐτομεμψίας καὶ ταπεινοφροσύνης ἄκρας

τὴν πρακτικὴ [ἀρετή], μήτε ἔτσι νὰ πάρῃς θάρρος γιὰ τὸν ἑαυτό σου, ὅτι δῆθεν ἔχεις φθάσει στὴν ἀπάθεια καὶ ἀμέριμνα [χωρὶς νὰ εἶσαι νοιασμένος], εὐχαρίστως, εἰσέρχεσαι στὸν κόσμο· μήπως ἀναπλάθοντας ἀπὸ ἐκεῖ, [δηλαδή, ἀπὸ τὸν κόσμο] εἰκόνες τῶν παθῶν, ὅταν θὰ ἀναχωρήσῃς [ἀπὸ τὸν κόσμο] θὰ εὕρῃς δυσκολία. Ἀλλὰ νὰ ἐπιμελῆσαι τὴν φύσι σου, ἡ ὁποία [εἶναι] μεταβλητὴ καὶ ἀλλοιώνεται, μὲ τὸ νὰ παιδαγωγῆσαι πάντοτε ἀπὸ τὸν θεῖο φόβο. Κρατήσου μακριὰ μὲ σοφία, ἀπὸ τὶς αἰτίες τῶν παθῶν. Διότι ἡ εἰς τὸ ἔπακρον ἀναλλοίωτη ἀπάθεια ὑπάρχει σὲ ἐκείνους, ποὺ ἔφθασαν στὴν τελεία ἀγάπη καὶ σ᾽ αὐτούς, οἱ ὁποῖοι ἀνυψώθησαν ἀπὸ τὰ αἰσθητὰ μὲ τὴν ἀδιάλειπτη θεωρία καὶ ὑπερέβησαν τὸ σῶμα, [τὸ ὁποῖο ἔχει τὴν ποιότητα] τῆς ταπεινώσεως, [δηλαδή, τῆς εὐτελείας καὶ ἀδυναμίας]. Αὐτοὺς δὲν [τοὺς] ἀγγίζει πλέον ἡ φλόγα τῶν παθῶν, διότι διεκόπη ἀπὸ τὴν φωνὴ τοῦ Κυρίου, ἕνεκα τοῦ ὅτι ἤδη [ἀπὸ τώρα] αὐτοὶ μετεστοιχειώθησαν πρὸς τὴν ἀφθαρσία.

30. Μὴν ἐπιθυμῇς τὴν ἀπάθεια πρόωρα, γιὰ νὰ μὴν πάθῃς ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖο ἔπαθε ὁ πρωτόπλαστος, ἐπειδὴ ἔφαγε, πρὶν τὴν ὥρα του, τὸ ξύλο τῆς γνώσεως. Ἀλλά, ἀφοῦ ἐργάζεσαι μὲ ὑπομονή, διὰ περιεκτικῆς ἐγκρατείας καὶ συνεχοῦς δεήσεως· καὶ ἀφοῦ φυλάσσῃς μὲ αὐτομεμψία καὶ ἄκρα ταπεινοφροσύνη ἐκεῖνα,

τὰ εἰργασμένα, ἐκδέχου μετὰ ταῦτα ἐν καιρῷ εὐθέτῳ τὴν χάριν τῆς ἀπαθείας. Μετὰ τὴν πολλὴν ζάλην καὶ ταραχήν, τὸν λιμένα τῆς ἀναπαύσεως. Οὐ γὰρ ἄδικος ὁ Θεὸς τοῖς ὀρθῶς βαδίζουσι τὴν τῆς ἀπαθείας ἀποκλεῖσαι πύλην ὁπότε δεῖ.

λα΄. Ἴθι πρὸς τὸν μύρμηκα[23]*, τῇ εὐτελείᾳ καὶ οὐθενίᾳ, ὦ ὀκνηρέ, πρὸς τοῦτο σύ, καὶ ἀπείραστε, καὶ μαθήσῃ ἐξ ἐμοῦ [recte: αὐτοῦ], ὅτι τῶν ἀγαθῶν ἡμῶν, οὐ χρείαν ἔχει ὁ Θεὸς ὁ ἀνενδεὴς καὶ ὑπερπλήρης, ἀλλὰ πλουσιοδώρως εὐεργετεῖ, καὶ σῴζει κατὰ χάριν τοὺς προαιρετικοὺς εὐγνώμονας, εἰ καὶ τὴν κατὰ δύναμιν φιλανθρώπως ἀποδέχεται ἐργασίαν. Εἰ μὲν οὖν ὡς ὀφειλέτης κάμῃς, τῶν προϋπαρξάντων ἀγαθῶν πρὸς αὐτοῦ, εὖ ποιεῖς, καὶ πλησίον τὸ θεῖον ἔλεος. Εἰ δὲ χρεώστην νομίζεις ἔχειν Θεόν, δι᾽ ὧν δοκεῖς ἐργάζεσθαι ἀγαθῶν, τῆς εὐθείας ἀπεπλανήθης· πῶς γὰρ χρεώστης ὁ εὐεργέτης; πλὴν καὶ οὕτως τρέχε ὡς μισθωτός, καὶ κατὰ μικρὸν προκόπτων, καταλάβῃς, ἐλέει Θε-*

τὰ ὁποῖα ἔχεις ἐργασθῇ, [δηλαδή, τὶς ἀρετές, ποὺ ἀπέκτησες], μετὰ ἀπ᾽ αὐτά, στὸν κατάλληλο καιρό, περίμενε τὴν Χάρι τῆς ἀπαθείας. Μετὰ ἀπὸ τὴν πολλὴ ζάλη καὶ ταραχὴ [τῶν παθῶν, νὰ ἀναμένῃς] τὸ λιμάνι τῆς ἀναπαύσεως, [τὴν ἀπάθεια]. Διότι ὁ Θεὸς δὲν εἶναι ἄδικος σ᾽ ἐκείνους, ποὺ βαδίζουν [τὴν ζωή τους] σωστά, ὥστε νὰ μὴν ἀνοίξῃ τὴν πύλη τῆς ἀπαθείας, ὅταν πρέπει.

31. Ἐσὺ ὀκνηρέ, γιὰ τοῦτο καὶ ἀδοκίμαστε, πορεύου πρὸς τὸ μυρμήγκι, μὲ τὴν ταπεινότητα καὶ τὴν μηδαμινότητα, [ποὺ τὸ χαρακτηρίζει] καὶ θὰ μάθῃς ἀπὸ ἐκεῖνο, ὅτι ὁ Θεός, ὁ ἀνενδεὴς καὶ ὑπερπλήρης, δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τὰ ἀγαθά μας, ἀλλὰ πλουσιόδωρα εὐεργετεῖ καὶ σώζει, κατὰ Χάριν, [αὐτούς, ποὺ εἶναι], ὡς πρὸς τὴν προαίρεσι, εὐγνώμονες, ἂν καὶ ἀποδέχεται φιλάνθρωπα τὴν κατὰ δύναμιν ἐργασία. Ἐὰν μὲν ἐργάστηκες, ἐπειδὴ [εἶσαι] ὀφειλέτης γιὰ τὰ ἀγαθά, τὰ ὁποῖα προϋπῆρξαν [δημιουργημένα] ἀπ᾽ Αὐτὸν [τὸν Θεό, γιὰ σένα], καλὰ κάνεις, καὶ [εἶναι] κοντά [σου] τὸ θεῖον ἔλεος. Ἐάν, ὅμως, θεωρῇς, ὅτι ἔχεις τὸν Θεὸ χρεώστη γιὰ ἐκεῖνα τὰ ἀγαθά, τὰ ὁποῖα νομίζεις, ὅτι ἐργάζεσαι, πλανήθηκες ἀπὸ τὴν εὐθεῖα [ὁδό]. Διότι, πῶς [εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι] χρεώστης ὁ εὐεργέτης; Ἀλλὰ καὶ ἔτσι, [ἐὰν εἶναι], τρέχε ὡς μισθωτὸς καὶ λίγο-λίγο προκόπτοντας, θὰ ἐπιτύχῃς, ἀπὸ τὸ ἔλεος τοῦ Θε-

οὗ, τὸ ζητούμενον.

λβ'. Βούλει σοι καὶ ἑτέραν σωτηρίας, μᾶλλον δὲ ἀπαθείας, ὑποδείξω ὁδόν; παραβίαζε τὸν Κτίστην ἐν ταῖς δεήσεσιν, ὅση δύναμις, μὴ ἀστοχῆσαι τοῦ προκειμένου, μεσίτας πρὸς αὐτὸν διαπαντὸς προβαλλόμενος τὰς ἐπουρανίους πάσας δυνάμεις καὶ πάντας ὁμοῦ τοὺς ἁγίους, μετὰ τῆς Πανάγνου καὶ Θεομήτορος. Καὶ ἀπάθειαν μὲν μὴ ζήτει, ὡς ἀνάξιος ταύτης τῆς δωρεᾶς· αἴτει δὲ σωτηρίαν ἐμπόνως καὶ λήψῃ σὺν ταύτῃ καὶ τὴν ἀπάθειαν. Ἡ μὲν γὰρ ἀργυρίῳ, ἡ δὲ χρυσίῳ ἔοικε καθαρῷ. Ἔχε δὲ καὶ κρυπτὴν ὡς μάλιστα ἐργασίαν Θεοῦ θεραπεύτριαν, καί τινων ἀποκρύφων πρὸς αὐτὸν μυστηρίων λόγους θεοποιοῦντάς σε, ἐν οἷς ἥδεται ὁμοῦ τὸ Θεῖον καὶ ἐπικάμπτεται.

λγ'. Ἀγώνισαι τὸν ἀρραβῶνα τῆς σωτηρίας λαβεῖν κρυπτῶς ἔνδον ἐν τῇ καρδίᾳ σου, πληροφορίᾳ ἀνενδοιάστῳ, ἵνα μὴ θρόησιν εὕρῃς, καὶ πτόησιν ἀπροσδόκητον ἐν καιρῷ ἐξόδου. Τότε δὲ ἔλαβες, εἰ μηκέτι ἔχεις καρδίαν

οὗ, τὸ ζητούμενο.

32. Θέλεις νὰ σοῦ ὑποδείξω καὶ ἄλλη ὁδὸ σωτηρίας, μᾶλλον δὲ ἀπαθείας; Νὰ ἐκβιάζῃς τὸν Κτίστη μὲ τὶς δεήσεις, μὲ ὅλη τὴν δύναμί [σου], γιὰ νὰ μὴν ἀστοχήσῃς ἀπὸ τὸ προκείμενο, [δηλαδή, τὴν σωτηρία σου], προβάλλοντας πρὸς Αὐτὸν πάντοτε ὡς μεσίτες, ὅλες τὶς ἐπουράνιες δυνάμεις καὶ ὅλους μαζὶ τοὺς Ἁγίους, μαζὶ μὲ τὴν Πάναγνη Θεομήτορα. Καὶ μὴ ζητᾷς μὲν ἀπάθεια, ὡς ἀνάξιος αὐτῆς τῆς δωρεᾶς. Νὰ ζητᾷς, ὅμως, μὲ πολὺ πόνο τὴν σωτηρία [σου] καὶ θὰ λάβῃς μαζὶ μ᾽ αὐτὴν καὶ τὴν ἀπάθεια. Διότι ἡ μὲν [σωτηρία] μοιάζει μὲ ἀσήμι, ἡ δὲ [ἀπάθεια] μὲ καθαρὸ χρυσό. Νὰ ἔχῃς δὲ καὶ ἐργασία κρυφή, διότι κατ᾽ ἐξοχὴν [αὐτὴ εἶναι] διακονήτρια τοῦ Θεοῦ καὶ [ἐπίσης] λόγους κάποιων ἀποκρύφων μυστηρίων σχετικῶν μ᾽ Αὐτόν, οἱ ὁποῖοι σὲ θεοποιοῦν, μὲ τοὺς ὁποίους εὐχαριστεῖται ὁ Θεὸς καὶ συγχρόνως κάμπτεται.

33. Ἀγωνίσου νὰ λάβῃς τὸν ἀρραβῶνα τῆς σωτηρίας [σου], κρυπτῶς μέσα στὴν καρδία σου, μὲ πληροφορία ἀναμφίβολη, γιὰ νὰ μὴν εὕρῃς ταραχὴ καὶ ἀπροσδόκητο φόβο, κατὰ τὸν καιρὸ τῆς ἐξόδου. Τότε δὲ ἔλαβες [τὸν ἀρραβῶνα], ἐὰν πλέον δὲν σὲ κατηγορῇ

καταγινώσκουσαν ἐν ἐλλείμασι, καὶ τὴν συνείδησιν τύπτουσαν ἐν παροργισμοῖς· εἰ τῶν θηρίων παθῶν ἡ ἀγριότης ἐτιθασσεύθη σοι, θείᾳ χάριτι, εἰ τὸ δάκρυον τῆς παρακλήσεως βρύει, καὶ ὁ νοῦς καθαρῶς καὶ ἀμετεωρίστως προσεύχεται. Καὶ ὁπηνίκα προσηνῶς ἐν ἑτοιμασίᾳ καρδίας ἐκδέχῃ τὸν φευκτὸν τοῖς πολλοῖς ὁμοῦ, καὶ φοβερὸν θάνατον.

λδ΄. Ῥήματα ζωῆς αἰωνίου, ἅπερ ἔχειν ὁ Θεὸς Λόγος ὑπὸ τοῦ τῶν Ἀποστόλων κορυφαίου ἐμαρτυρήθη[24]*, οἱ λόγοι εἰσὶν τῶν ὑπ᾽ αὐτοῦ γεγονότων, οὓς ὁ μυσταγωγούμενος πρὸς αὐτὸν ὡς ἀβέβηλος, ἤδη ἀπεντεῦθεν ἐκτήσατο καὶ τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον, καὶ τὸν ἀῤῥαβῶνα τοῦ Πνεύματος, καὶ τὴν ἀκαταίσχυντον ἐλπίδα τῆς σωτηρίας. Οὐ καταξιοῦται δὲ τούτων, ὁ προτιμῶν τῆς ψυχῆς τὴν σάρκα, καὶ προσπάθειαν ἔχων, καὶ σχέσιν πρὸς τὰ ἐπίγεια.*

λε΄. Λογικός, οὐχ ὁ προφορικὸν ἔχων λόγον ἐστι· τοῦτο γὰρ πᾶς ἄνθρωπος· ἀλλ᾽ ὁ διὰ τοῦ λογικοῦ ζητῶν τε,

ἡ καρδία [σου] γιὰ ἐλλείψεις καὶ δὲν σὲ τύπτῃ ἡ συνείδησί [σου] γιὰ παραλογισμούς· [καὶ ἀκόμη], ἐὰν τιθασσεύθηκε σὲ σένα ἡ ἀγριότητα τῶν θηρίων παθῶν, μὲ τὴν θεία Χάρι, ἐὰν ἀναβλύζῃ τὸ δάκρυ τῆς [θείας] παρηγορίας, καὶ [ἐὰν] ὁ νοῦς προσεύχεται καθαρὰ καὶ ἀμετεώριστα. Καὶ ὅταν προσμένῃς μὲ ἑτοιμασία καρδίας, εὐχαρίστως, τὸν θάνατο, [ποὺ] γιὰ τοὺς πολλοὺς [εἶναι] ἀποκρουστικὸς καὶ συγχρόνως φοβερός.

34. Τὰ λόγια τῆς αἰωνίου ζωῆς, γιὰ τὰ ὁποῖα ἀκριβῶς ἐδόθη ἡ μαρτυρία ἀπὸ τὸν κορυφαῖο τῶν Ἀποστόλων [Πέτρο, ὅταν εἶπε: ρήματα ζωῆς αἰωνίου ἔχεις], ὅτι [τὰ] ἔχει ὁ Θεὸς Λόγος, εἶναι οἱ λόγοι τῶν δημιουργημάτων, ποὺ ἔχουν γίνει ἀπ᾽ Αὐτόν, [δηλαδή, οἱ λόγοι τῶν ὄντων]· στοὺς ὁποίους [τοὺς λόγους τῶν ὄντων] ἐκεῖνος, ποὺ μυσταγωγεῖται[2], καθὼς [εἶναι] καθαρὸς ἐν σχέσει πρὸς Αὐτὸν [τὸν Θεὸ Λόγο], ἤδη ἀπὸ ἐδῶ [τὴν παροῦσα ζωή], ἀπέκτησε καὶ τὴν ζωὴ τὴν αἰώνιο καὶ τὸν ἀρραβῶνα τοῦ Πνεύματος καὶ τὴν ἀκαταίσχυντο ἐλπίδα τῆς σωτηρίας. Δὲν καταξιώνεται, βέβαια, αὐτῶν [τῶν δωρεῶν] ἐκεῖνος, ποὺ προτιμᾶ τὴν σάρκα ἀπὸ τὴν ψυχὴ καὶ ἔχει προσπάθεια [προσκόλλησι] καὶ σχέσι μὲ τὰ ἐπίγεια.

35. Λογικὸς δὲν εἶναι ἐκεῖνος, ποὺ ἔχει προφορικὸ λόγο· διότι αὐτὸ [τὸ ἔχει] κάθε ἄνθρωπος· ἀλλὰ [λογικὸς εἶναι] ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος, διὰ τοῦ λογικοῦ, καὶ

καὶ ἀνιχνεύων εὑρεῖν τὸν Θεόν. Εὑρήσει δέ, ὅ,τί ποτε τὴν οὐσίαν ὁ ὑπερούσιος, οὐδαμῶς· πάσῃ γὰρ φύσει τοῦτο ἀμήχανον· ἀλλὰ διὰ τῆς τῶν ὄντων δημιουργικῆς σοφίας, καὶ προνοίας, καὶ διοικήσεως, συνοχῆς τε, καὶ κυβερνήσεως ἅμα, καὶ συντηρήσεως, ἐν οἷς εὑρίσκεται καὶ οἱονεὶ καθορᾶται ὁ ἀριστοτέχνης, καθ᾽ ὅσον τρόπον καὶ οἰκοδόμος, διὰ τοῦ ἔργου τῶν ἰδίων χειρῶν.

λς΄. Ἀκτημοσύνην ὡς δεῖ, ἀπαθείας πάρεξ οὐ κατορθώσεις· οὐδὲ ἀπάθειαν, ἀγάπης χωρίς· οὐδὲ ταύτην ἐκτὸς φόβου, καὶ καθαρᾶς προσευχῆς· οὐδὲ ταῦτα, πίστεως ἄτερ καὶ ἀμεριμνίας, δι᾽ ὧν πτερούμενος ὁ νοῦς, τὸ μὲν χαμαίζηλον ῥίπτει φρόνημα, πέταται δὲ εἰς τὰ ὑψηλά, καὶ μετέωρα, τὸν ἴδιον δεσπότην ἐπιζητῶν.

λζ΄. Ἄσπασαι τὴν ἁγνείαν, ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ, ἵνα γένῃ ναὸς Θεοῦ καὶ οἶκος ἐπέραστος. Ἀδύνατον γάρ, σωφροσύνης χωρίς, προσοικειωθῆναι Θεῷ. Τίκτει δὲ ταῦτα πόθος θεῖος, καὶ ἀπροσπάθεια, καὶ κόσμου φυγή·

ἀναζητεῖ καὶ ἐρευνᾶ νὰ εὕρῃ τὸν Θεό. [Καὶ] βέβαια δὲν θὰ εὕρῃ ποτέ, τί [εἶναι] κατὰ τὴν οὐσία ὁ Ὑπερούσιος [Θεός], διότι αὐτὸ [εἶναι] ἀδύνατον σὲ ὅλη τὴν φύσι, [δηλαδή, σὲ ὅλα τὰ δημιουργήματα] ἀλλὰ [θὰ εὕρῃ τὸν Θεὸ μέσα ἀπὸ τὶς ἄκτιστες ἐνέργειές Του, [ὅπως] μέσα ἀπὸ τὴν δημιουργικὴ Σοφία [του] γιὰ τὰ ὄντα, [γιὰ τὴν δημιουργία δηλαδὴ τῶν ὄντων], καὶ μέσα ἀπὸ τὴν Πρόνοια καὶ τὴν διοίκησι καὶ τὴν συνοχὴ καὶ συγχρόνως τὴν κυβέρνησι ἀκόμη καὶ τὴν συντήρησι [τῶν ὄντων], μέσα στὰ ὁποῖα ἀνευρίσκεται καὶ τρόπον τινὰ βλέπεται ὁ Ἀριστοτέχνης, κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο, [ποὺ φαίνεται] ὁ οἰκοδόμος ἀπὸ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν του.

36. Δὲν δύνασαι νὰ κατορθώσῃς, ὅπως πρέπει, τὴν ἀκτημοσύνη χωρὶς τὴν ἀπάθεια· οὔτε τὴν ἀπάθεια, χωρὶς τὴν ἀγάπη· οὔτε αὐτή, χωρὶς τὸν [θεῖο] φόβο καὶ τὴν καθαρὰ προσευχή· οὔτε αὐτὰ χωρὶς τὴν πίστι καὶ τὴν ἀμεριμνία, διότι μὲ αὐτὰ ὁ νοῦς ἀποκτᾶ πτερά, [καὶ] ἀφ᾽ ἑνὸς μὲν ἀπορρίπτει τὸ χαμαίζηλο φρόνημα, [ἐκεῖνο ποὺ ἐπιθυμεῖ τὰ χαμηλὰ καὶ γήϊνα], ἀφ᾽ ἑτέρου δὲ πετᾶ στὰ ὑψηλὰ καὶ οὐράνια, ἀναζητώντας τὸν Κύριό του.

37. Ἀγάπησε τὴν ἁγνότητα, σὰν κόρη ὀφθαλμοῦ, γιὰ νὰ γίνῃς ναὸς τοῦ Θεοῦ καὶ οἶκος [του] πολὺ ἀγαπητός. Διότι εἶναι ἀδύνατον, χωρὶς σωφροσύνη, νὰ γίνῃς οἰκεῖος μὲ τὸν Θεό. Αὐτὰ δὲ τὰ γεννᾶ ὁ θεῖος πόθος καὶ ἡ ἀπροσπάθεια [ἡ ἔλλειψι ἐμπαθοῦς προσκολλήσεως] καὶ ἡ φυγὴ ἀπὸ τὸν κόσμο·

συντηρεῖ δὲ ταπεινοφροσύνη ὁμοῦ, καὶ ἐγκράτεια, προσευχὴ διηνεκής, καὶ θεωρία πνευματική, καὶ σὺν ἀοργησίᾳ, ἐκτενὲς δάκρυον. Τοῦ δὲ κάλλους τῆς διακρίσεως, ἀπαθείας πάρεξ, οὐκ ἐπιτεύξῃ.

λη΄. Μηδείς σε ἀπατήσῃ, ἀδελφέ, ὅτι, πλὴν ἁγιασμοῦ, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, καθορᾶται Θεός[25]*. Οὐ γὰρ καταδέχεται Κύριος, ὁ ὑπέραγνος, καὶ πάσης καθαρότητος ὑπερκείμενος, ἀκαθάρτῳ ἐμφανισθῆναι. Ὡς γὰρ ἀνάξιος αὐτοῦ ὁ πατέρα, καὶ μητέρα ὑπὲρ τοῦτον φιλῶν, ἢ αὖθις θυγατέρα, καὶ υἱόν*[26]*, οὕτω καὶ ὅ,τί ποτε τῶν προσκαίρων καὶ ὑλικῶν. Καὶ πολλῷ πλέον, ὁ τὴν βδελυράν, καὶ δυσώδη προτιμῶν ἁμαρτίαν, τῆς ἀγάπης Κυρίου· ἀποσείεται γὰρ [addendum: τὸν] μὴ ἀποστρεφόμενον τὴν ῥυπαρίαν Θεός· ὅτι μὴ δ᾽ ἡ φθορὰ τὴν ἀφθαρσίαν κληρονομεῖ*[27]*.*

λθ΄. Θείας ἀγάπης, γνώσεως χωρίς, οὐ καταξιωθήσῃ· οὐδὲ ταύτης, πλὴν πίστεως. Πίστιν δέ φημι, οὐ τὴν ψιλὴν ἁπλῶς, ἀλλὰ τὴν ἐκ πράξε-

τὰ συντηρεῖ δὲ ἡ ταπεινοφροσύνη μαζὶ καὶ ἡ ἐγκράτεια, ἡ ἀδιάλειπτη προσευχὴ καὶ ἡ πνευματικὴ θεωρία καί, μαζὶ μὲ τὴν ἀοργησία, τὸ διαρκὲς δάκρυ. Καὶ χωρὶς τὴν ἀπάθεια, δὲν θὰ ἐπιτύχῃς τὸ κάλλος τῆς διακρίσεως.

38. Κανεὶς νὰ μὴν σὲ ἀπατήσῃ, Ἀδελφέ, ὅτι χωρὶς τὴν ἁγιότητα, σύμφωνα μὲ τὸν Ἀπόστολο [Παῦλο], ὁρᾶται ὁ Θεός. Διότι δὲν καταδέχεται ὁ Κύριος, ὁ Ὑπέραγνος, ὁ ὁποῖος εὑρίσκεται καὶ ἐπάνω ἀπὸ κάθε καθαρότητα, νὰ φανερωθῇ σὲ ἀκάθαρτο. Διότι, ὅπως [εἶναι] ἀνάξιος Αὐτοῦ ἐκεῖνος, ποὺ ἀγαπᾶ τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα [του] περισσότερο ἀπ᾽ Αὐτόν, ἢ πάλι, τὴν θυγατέρα καὶ τὸν υἱό [του], ἔτσι [δὲν εἶναι ἄξιος καὶ ὅποιος ἀγαπᾶ περισσότερο ἀπὸ τὸν Κύριο] ὁτιδήποτε ἀπὸ τὰ πρόσκαιρα καὶ τὰ ὑλικά. Καί, πολὺ περισσότερο, [δὲν εἶναι ἄξιος] ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος προτιμᾶ τὴν βδελυρὰ καὶ δυσώδη ἁμαρτία ἀπὸ τὴν ἀγάπη τοῦ Κυρίου. Διότι ὁ Θεὸς ἀπεχθάνεται ἐκεῖνον, ποὺ δὲν ἀποστρέφεται τὴν ἀκαθαρσία· ἐπειδὴ ἡ φθορὰ δὲν κληρονομεῖ, βέβαια, τὴν ἀφθαρσία.

39. Χωρὶς τὴν [θεία γνῶσι], δὲν θὰ μπορέσῃς νὰ ἀξιωθῇς τὴν θεία ἀγάπη· οὔτε αὐτήν, χωρὶς τὴν πίστι. Πίστι δὲ λέγω, ὄχι τὴν ψιλὴ ἁπλῶς, ἀλλὰ ἐκείνη, ἡ ὁποία ἐπέρχεται

ως προσγινομένην τῶν ἀρετῶν. Τῆς δ᾽ ἀληθοῦς κατανύξεως τότ᾽ ἐπιτεύξῃ ὅταν δι᾽ ἐγκρατείας, καὶ ἀγρυπνίας, προσευχῆς τε, καὶ ταπεινώσεως, τὴν ἔμφυτον τῆς σαρκὸς ἀπομαράνας ἡδονήν, συσταυρωθῇς τῷ Ἰησοῦ[28]*, μηκέτι ζῶν ἐμπαθῶς, ἀλλὰ τῷ θείῳ Πνεύματι καὶ ζῶν, καὶ στοιχῶν*[29] *ἐλπίδι τῆς ἄνω λήξεως.*

μ΄. Ἐν τούτῳ ἔγνων, ὅτι τεθέληκάς με, βόα πρὸς τὸν Θεόν, ὅτι οὐ μὴ ἐπιχαρῇ ὁ ἐχθρός μου ἐπ᾽ ἐμέ[30]*, μέχρι τέλους τυραννῶν διὰ τῶν παθῶν καὶ ὑπωπιάζων με. Ἀλλ᾽ ἵνα πρὸ τελευτῆς τῆς αὐτοῦ χειρὸς ἀφαρπάσῃς με, καὶ ζῆν πνευματικῶς, κατὰ τὸ σοὶ εὐάρεστον, καταξιώσας διὰ χρηστοῦ τέλους, σεσωσμένον τῷ σῷ παραστήσειας βήματι· ἔνθεν τὸν ἀῤῥαβῶνα τῆς σωτηρίας, τῷ σῷ ἐλέει, καὶ τὴν ἀνενδοίαστον κομιζόμενον πληροφορίαν· ὡσὰν μὴ τεταραγμένος, ἐν καιρῷ ἐξόδου, καὶ ἀνέτοιμος εὑρισκόμενος, ἀφόρητον ἡγοῦμαι τὴν θλῖψιν, καὶ τοῦ θανάτου καὶ τῆς κολάσεως πικροτέραν καὶ χεί-*

ἀπὸ τὴν πρᾶξι, [ἀπὸ τὴν ἔμπρακτη ἐργασία] τῶν ἀρετῶν. Τὴν δὲ ἀληθινὴ κατάνυξι τότε θὰ τὴν ἐπιτύχῃς, ὅταν, μαραίνοντας τελείως, διὰ τῆς ἐγκρατείας καὶ ἀγρυπνίας καὶ προσευχῆς καὶ ταπεινώσεως, τὴν ἔμφυτη ἡδονὴ τῆς σαρκός, σταυρωθῇς μαζὶ μὲ τὸν Ἰησοῦ, χωρὶς νὰ ζῇς πλέον ἐμπαθῶς, ἀλλὰ καὶ νὰ ζῇς μὲ τὸ Θεῖο Πνεῦμα καὶ νὰ [Τὸ] ἀκολουθῇς [σὲ ὅσα ὁρίζει], μὲ τὴν ἐλπίδα τῆς ἄνω λήξεως [τῆς Βασιλείας τῶν οὐρανῶν].

40. Νὰ βοᾷς πρὸς τὸν Θεό: Ἀπ᾽ αὐτὸ θὰ μάθω, ὁπωσδήποτε, ὅτι μὲ θέλεις [γιὰ δικό σου, ἀπὸ τὸ] ὅτι δὲν θὰ [ἐπιτρέψῃς νὰ] χαρῇ ὁ ἐχθρός μου ἐναντίον μου, μὲ τὸ νὰ μὲ τυραννᾷ καὶ νὰ μὲ ταλαιπωρῇ μέχρι τέλους [τῆς ζωῆς μου] μὲ τὰ πάθη. Ἀλλὰ νὰ μὲ ἀποσπάσῃς, πρὸ τοῦ θανάτου μου, ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ [ἐχθροῦ] καὶ ἀφοῦ μὲ καταξιώσῃς νὰ ζῶ πνευματικά, σύμφωνα μὲ τὸ εὐάρεστο θέλημά σου, νὰ μὲ παρουσιάσῃς, διὰ ἀγαθοῦ τέλους, σωσμένο ἐμπρὸς στὸ βῆμα σου, ἀφοῦ λάβω μὲ τὸ ἔλεός σου, ἀπ᾽ ἐδῶ [στὴν παροῦσα ζωή], τὸν ἀρραβῶνα τῆς σωτηρίας [μου] καὶ τὴν βεβαία πληροφορία [γι᾽ αὐτήν]· ὥστε νὰ μὴν εὑρεθῶ, κατὰ τὸν καιρὸ τοῦ θανάτου μου, ἀνέτοιμος, σὰν ταραγμένος, καὶ αἰσθάνομαι ἀβάσταχτη τὴν θλῖψι, πικρότερη καὶ χειρότερη καὶ ἀπὸ τὸν θάνατο καὶ ἀπὸ τὴν

ρονα.

μα΄. Οὐκ ἔστιν ἁπλῶς ψιλὸν πρᾶγμα καὶ τὸ τυχόν, ἡ πίστις καὶ ἡ ἐλπίς. Ἀλλ᾽ ἡ μὲν πίστις, στεῤῥᾶς δεῖται ψυχῆς· ἡ δὲ ἐλπίς, γνώμης καὶ καρδίας εὐθείας. Πῶς γὰρ τις πιστεύσει τοῖς οὐχ ὁρωμένοις εὐκόλως, χωρὶς τῆς χάριτος; πῶς δὲ ἐλπίσει περὶ τῶν μελλόντων ἀδήλων, εἰ μὴ σχοίῃ τινὰ ἐξ εὐθύτητος πεῖραν τῶν χαρισμάτων Κυρίου; δι᾽ ὧν κἀκείνων λάβῃ πληροφορίαν, ὡς ἐνεστώτων· οὐκοῦν ἐν ἀμφοτέροις, καὶ ἀρετῆς χρεία, καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ ῥοπῆς τε καὶ βοηθείας· ὧν μὴ παρόντων ἡμῖν, εἰκῇ κοπιῶμεν.

μβ΄. Γέννημα ἀληθινῆς ἀρετῆς, ἢ γνῶσις, ἢ ἀπάθεια, ἢ καὶ ἄμφω ταῦτα· εἰδ᾽ οὖν, ἀλλὰ μεματαίωται ἡμῖν, καὶ ἡ δοκοῦσα ἀρετὴ οὐκ ἀνόθευτός ἐστιν· ἦ γὰρ ἄν, ἐκόμα, καὶ καρποῖς, οὐ φύλλοις μόνον, νυνὶ δέ, ἢ ἀρέσκειαν ἀνθρώπων, ἢ αὐταρέσκειαν ἐπισυρόμενος [recte: ἐπισυρομένη], ἢ ἄλλο τι τῶν μὴ ἀρεσκόντων Θεῷ, νόθος, καὶ οὐ θεοφιλής ἐστιν. Ἀλλ᾽ ἡμεῖς τὸ αἴτιον ἐπιδιορθωσάμενοι,

κόλασι.

41. Δὲν εἶναι ἡ πίστι καὶ ἡ ἐλπίδα ἁπλῶς, ἕνα πρᾶγμα γυμνὸ [ἀπὸ οὐσία] καὶ τυχαῖο. Ἀλλὰ ἡ μὲν πίστι χρειάζεται δυνατὴ ψυχή, ἡ δὲ ἐλπίδα [χρειάζεται] γνώμη καὶ καρδία εἰλικρινῆ. Διότι, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ πιστέψῃ κάποιος μὲ εὐκολία, ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα δὲν φαίνονται, χωρὶς τὴν [βοήθεια τῆς θείας] Χάριτος; Πῶς μπορεῖ δὲ νὰ ἐλπίσῃ, ὅσον ἀφορᾶ τὰ μελλοντικὰ [ἀγαθά, ποὺ εἶναι ἀκόμη] ἄδηλα, ἐὰν δὲν ἤθελε ἀποκτήσῃ [ἀπὸ τώρα, στὴν παροῦσα ζωή], κάποια ἐμπειρία τῶν χαρισμάτων, [δηλαδή, τῶν ὑψηλῶν δωρεῶν] τοῦ Κυρίου, [ποὺ θὰ τοῦ χαρισθῇ], ἕνεκα τῆς εὐθύτητός του [τῆς ἁπλότητός του], διὰ τῶν ὁποίων [χαρισμάτων], θὰ λάβῃ τὴν πληροφορία καὶ γιὰ ἐκεῖνα, [τὰ μέλλοντα], ὡς παρόντα; Ἑπομένως, καὶ στὰ δύο [καὶ στὴν πίστι καὶ στὴν ἐλπίδα] χρειάζεται καὶ ἀρετὴ καὶ ἐπιπλέον ἐνίσχυσι καὶ βοήθεια τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν αὐτὰ δὲν ὑπάρχουν σὲ μᾶς, ματαίως κοπιάζομε.

42. Γέννημα τῆς ἀληθινῆς ἀρετῆς [εἶναι] ἢ ἡ [θεία] γνῶσι, ἢ ἡ ἀπάθεια, ἢ καὶ τὰ δύο αὐτά. Διαφορετικά, ἐάν, λοιπόν, [δὲν ὑπάρχουν αὐτά, δηλαδή, ἡ θεία γνῶσι καὶ ἡ ἀπάθεια] ἀλλὰ ἔχουν ἐμποδισθῆ νὰ πραγματωθοῦν ἀπὸ μᾶς, [ἐξ ὑπαιτιότητός μας, τότε] ἡ ἀρετή, ποὺ θεωροῦμε, [ὅτι ἔχομε], δὲν εἶναι γνήσια. Διότι, ἐὰν ἦταν [γνήσια], θὰ ἔφερε καὶ καρποὺς [καὶ] ὄχι μόνον φύλλα, τώρα δέ, ἐπειδὴ [ἡ ἀρετή] ἀκολουθεῖται ἢ γι᾽ ἀνθρωπαρέσκεια ἢ γιὰ αὐταρέσκεια ἢ γιὰ κάτι ἄλλο ἀπὸ ἐκεῖνα, ποὺ δὲν ἀρέσουν στὸν Θεό, εἶναι νόθος καὶ ὄχι ἀρεστὴ στὸ Θεό. Ἀλλὰ ἐμεῖς, ἀφοῦ διορθώσωμε τὴν αἰτία,

τευξόμεθα πρὸς τὸ λυσιτελὲς ἀναμφιβόλως, καὶ τῆς κομιζούσης ὁπότε δεῖ καὶ καθ' ὅσον, καὶ γνῶσίν τε καὶ ἀπάθειαν, τοῦ ἀγαθοῦ Θεοῦ ἡμῶν χάριτος.

μγ'. Νόει τὰ τοῦ ἐχθροῦ νοήματα διὰ φωτισμοῦ τῆς χάριτος, καί, ῥίπτων ἑαυτὸν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ μετὰ κλαυθμοῦ, ἐξάγγελε τὴν ἀσθένειάν σου, μηδὲν ἔχων ἑαυτόν, εἰ καὶ δοκεῖν εἶναί τινα παραπείθει ὁ ἀπατεών, μήτε μὴν ἀξιῶν περὶ βραβεύσεως χαρισμάτων, εἰ μὴ σωτηρίας εἶεν πρόξενα, καὶ ταπεινοφροσύνης φυλακτικά· ζήτει δὲ τὴν μὴ φυσιοῦσαν γνῶσιν ὡς θεογνωσίας αἰτίαν· καὶ τοῦ μὴ καταδυναστεύεσθαι μέχρι τέλους, τυράννων δίκην τοῖς πάθεσιν· ἀλλ' ἀπολυθῆναι τῆς σαρκὸς ἐν ἀπαθείᾳ, ἢ συμπαθείᾳ σφαλμάτων, τὸ ταπεινότερον.

μδ'. Ὥς περ οὐκ ἔστιν ἀναπτῆναι εἰς τὰ ὑψηλὰ καὶ μετέωρα ἄνευ πτερῶν, οὕτως οὐδὲ τυχεῖν τῶν ἐλπιζομένων, ἐκτὸς τῆς ἀπεντεῦθεν ἀνενδοιάστου πληροφορίας. Ἡ δὲ πληροφορία, ἐκ ταπεινοφροσύνης ἄκρας, ἢ ἐκ τῆς

θὰ ἐπιτύχωμε, ἀναμφίβολα, γιὰ τὴν ὠφέλειά [μας] καὶ τὴν Χάρι τοῦ ἀγαθοῦ Θεοῦ μας, ἡ ὁποία προσφέρει, ὅταν πρέπει καὶ ὅσο [πρέπει] καὶ γνῶσι καὶ ἀπάθεια.

43. Μὲ τὸν φωτισμὸ τῆς [θείας] Χάριτος νὰ ἀντιλαμβάνεσαι τὰ νοήματα τοῦ ἐχθροῦ [αὐτὰ ποὺ σπέρνει ὁ ἐχθρὸς στὸ νοῦ σου], καὶ ρίπτοντας τὸν ἑαυτόν σου ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, μετὰ κλαυθμοῦ ἐξομολογήσου τὴν ἀσθένειά σου, ἔχοντας ὡς μηδὲν τὸν ἑαυτόν σου, [ἀκόμη] καὶ ἂν σὲ παραπλανᾷ ὁ ἀπατεὼν [διάβολος] νὰ νομίζῃς ὅτι εἶσαι κάποιος [σπουδαῖος], οὔτε, βέβαια, νὰ ζητᾷς [ἀπὸ τὸν Θεὸ] σχετικὰ μὲ τὴν ἀπονομὴ χαρισμάτων, ἐὰν [αὐτὰ] δὲν ἤθελε εἶναι πρόξενα τῆς σωτηρίας καὶ φυλακτικὰ [ἱκανὰ νὰ προφυλάξουν] τὴν ταπεινοφροσύνη [σου]. Νὰ ζητᾷς, ὅμως, τὴν [θεία] γνῶσι, ἡ ὁποία δὲν δημιουργεῖ ἔπαρσι, ἐπειδὴ [εἶναι] πρόξενος θεογνωσίας καὶ [ἀκόμη νὰ ζητᾷς], ὥστε νὰ μὴν καταδυναστεύεσαι, ὅπως ἀπὸ τυράννους, ἀπὸ τὰ πάθη μέχρι τέλους [τῆς ζωῆς σου] ἀλλὰ [νὰ ζητᾷς] νὰ ἀπολυθῇς ἀπὸ τὸ σῶμα [σου, νὰ χωρισθῇς δηλαδὴ ἀπ' αὐτὸ] σὲ κατάστασι ἀπαθείας ἢ [καὶ] τὸ ταπεινότερο σὲ κατάστασι συγχωρήσεως τῶν ἁμαρτιῶν [σου].

44. Ὅπως, ἀκριβῶς, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ πετάξῃ [κανεὶς] εἰς τὰ ὑψηλὰ καὶ οὐράνια χωρὶς πτερά, ἔτσι οὔτε [εἶναι δυνατὸν] νὰ ἐπιτύχῃ τὰ ἐλπιζόμενα [μελλοντικὰ ἀγαθά], χωρὶς τὴν ἀναμφίβολη ἀπ' ἐδῶ πληροφορία. Ἡ δὲ πληροφορία [προέρχεται] ἀπὸ ἄκρα ταπεινοφροσύνη, ἢ ἀπὸ τὴν

τοῦ Ἁγίου Πνεύματος χάριτος ἐν τοῖς τελείως καταλλαττομένοις Θεῷ, ἐν οἷς καὶ ἀπάθεια πάντως, ἢ ἐκ μέρους, ἢ τελεώτερον κατὰ τὴν καταλλαγὴν καὶ τὴν κάθαρσιν· οἱ δ᾿ ἄλλως τοῦ σώματος χωριζόμενοι, ὡς ἐν χειμῶνι παθῶν ἔτι, ἢ σαββάτῳ[31] *(ἀργοὶ δηλονότι τῶν ἀρετῶν), ὑπὸ κρίσιν εἰσί, καὶ ἐξέτασιν, ὡς ὑπεύθυνοι ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἀνταποδόσεως.*

με΄. Σῳζόμενος δωρεάν, εὐχαρίστει τῷ σωτῆρι Θεῷ. Εἰδὲ βούλει καὶ δῶρα προσενεγκεῖν, πρόσφερε ἀπὸ τῆς χηρευούσης ψυχῆς σου τὰ δύο λεπτὰ εὐγνωμόνως, ταπείνωσιν, φημί, καὶ ἀγάπην· καὶ προσδέξεται ταύτας, εὖ οἶδα, ὑπὲρ ἀρετῶν πληθυσμὸν καταβαλλομένων παρὰ πολλῶν, εἰς τὸ τῆς σωτηρίας γαζοφυλάκιον[32]*. Εἰδὲ καὶ ὡς ὁ Λάζαρος*[33] *δέῃ ἀναζωώσεως, τεθνήξας ὑπὸ τῶν παθῶν, αὐτὰς ταύτας ὡς ἀδελφὰς γνησίας προβαλοῦ μεσίτιδας πρὸς αὐτόν, καὶ τεύξῃ πάντως τοῦ ζητουμένου.*

μϛ΄. Τὴν πρακτικὴν κατορθῶν, οὐ δυνήσῃ δι᾿ αὐτῆς καὶ

Χάρι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος σὲ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι συμφιλιώνονται τελείως μὲ τὸν Θεό, στοὺς ὁποίους [ὑπάρχει], ὁπωσδήποτε, καὶ ἀπάθεια, ἢ μερικὴ ἢ τελειοτέρα, ἀναλόγως μὲ τὴν συμφιλίωσί [τους μὲ τὸν Θεὸ] καὶ τὴν κάθαρσι, [ποὺ ἔχουν ἐπιτύχει]. Διαφορετικὰ δέ, ἐκεῖνοι ποὺ χωρίζονται ἀπὸ τὸ σῶμα, ἐνῷ [εὑρίσκονται] ἀκόμη μέσα στὸν χειμῶνα τῶν παθῶν, ἢ κατὰ τὸ Σάββατο, [δηλαδὴ εἶναι ἀργοὶ ἀπὸ ἀρετές, δὲν τὶς ἐργάστηκαν, ὅπως τὸ Σάββατο τὸ Ἑβραϊκὸ ἦταν ἀργία, αὐτοὶ] εἶναι ὑπὸ κρίσι καὶ ἐξέτασι κατὰ τὸν καιρὸ τῆς ἀνταποδόσεως [τῶν ἔργων τους], ὡς ὑπεύθυνοι.

45. Ἀφοῦ σώζεσαι δωρεάν, εὐχαρίστησε τὸν Σωτῆρα Θεό. Ἐὰν θέλῃς [ἐπιπλέον], νὰ [τοῦ] προσφέρῃς καὶ δῶρα, πρόσφερε μὲ εὐγνωμοσύνη ἀπὸ τὴν ψυχή σου, ἡ ὁποία χηρεύει [εἶναι, δηλαδή, πτωχὴ καὶ ἔρημη] τὰ δύο λεπτά, τὴν ταπείνωσι, [δηλαδή], ἐννοῶ καὶ τὴν ἀγάπη· καὶ γνωρίζω καλά, [ὅτι] θὰ δεχθῇ αὐτὲς περισσότερο ἀπὸ πλῆθος ἀρετῶν, οἱ ὁποῖες κατατίθενται ἀπὸ πολλοὺς στὸ γαζοφυλάκιο [θησαυροφυλάκιο] τῆς σωτηρίας. Ἐὰν δὲ καί, ὅπως ὁ Λάζαρος, χρειάζεσαι ἀναζωογόνησι, ἐπειδὴ θὰ ἔχῃς νεκρωθῆ ἀπὸ τὰ πάθη, αὐτὲς τὶς ἴδιες [τὴν ταπείνωσι, δηλαδή, καὶ τὴν ἀγάπη] νὰ προτείνῃς, σὰν γνήσιες ἀδελφές [σου], ὡς μεσίτριες πρὸς Αὐτόν, καὶ ὁπωσδήποτε, θὰ ἐπιτύχῃς ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖο ἐπιζητεῖς.

46. Κατορθώνοντας τὴν πρακτικὴ [ἀρετή], δὲν θὰ μπορέσῃς, μὲ μόνον

μόνης προσπελάσαι τῇ ἀπαθείᾳ, ὥστε καθαρῶς ἅμα, καὶ ἀῤῥεμβάστως προσεύχεσθαι· εἰ μὴ καὶ πνευματικαὶ τὸν νοῦν διαδέχονται θεωρίαι, τῆς τε φωτιστικῆς γνώσεως, καὶ τῆς τῶν ὄντων κατανοήσεως, ὑφ᾿ ὧν πτερούμενός τε, καὶ ἐλλαμπόμενος, ὑψοῦται τῷ τῆς ἀληθοῦς προσευχῆς ὁλικῶς ἔρωτι, ἀνατατικῶς πρὸς τὰ συγγενῆ φῶτα τῶν ἄνω ἀΰλων τάξεων, κᾀκεῖθεν, ὡς ἐφικτόν, πρὸς τὸ μέγα φέρεται φῶς, καὶ τρισήλιον τῆς θεαρχικῆς Τριάδος.

μζ΄. Οὐ κολασθησόμεθα ἐν τῷ μέλλοντι, ὅτι ἡμάρτομεν, οὐδὲ κατακριθησόμεθα τούτου χάριν, τρεπτῆς, καὶ ἀλλοιωτῆς λαχόντες φύσεως· ἀλλ᾿ ὅτι ἁμαρτήσαντες, οὐ μετενοήσαμεν, οὐδὲ ἐστράφημεν τῆς πονηρᾶς ὁδοῦ πρὸς τὸν Κύριον, ἐξουσίαν λαβόντες καὶ καιρὸν μετανοίας, ἵνα καὶ μᾶλλον τὸ ἀγαθόν, ὅπερ ἐστὶ τὸ θεῖον ἀλλὰ μὴ τοὐναντίον, ὡς ἐμπαθές, ὑποδείξωμεν, ἀμυνόμενον, οἷον, καὶ ὀργιζόμενον. Πλὴν τὴν κακίαν, ἀλλ᾿ οὐχ ἡμᾶς, αὐτὸ γὰρ παντὸς πάθους καὶ

αὐτή, νὰ προσεγγίσῃς καὶ τὴν ἀπάθεια, ὥστε νὰ προσεύχεσαι συγχρόνως καθαρὰ καὶ ἀμετεώριστα, ἐὰν δὲν ἐπακολουθοῦν στὸν νοῦ καὶ πνευματικὲς θεωρίες, [δηλαδή], καὶ τῆς φωτιστικῆς [θείας] γνώσεως [αὐτῆς, ποὺ παρέχει τὸ φῶς στὸν νοῦ] καὶ τῆς κατανοήσεως τῶν [λόγων] τῶν ὄντων, ἀπὸ τὶς ὁποῖες λαμβάνοντας πτερὰ [ὁ νοῦς] καὶ φωτιζόμενος, ὑψώνεται ὁλοκληρωτικὰ μὲ τὸν ἔρωτα τῆς ἀληθινῆς [τῆς καθαρᾶς, δηλαδή, καὶ ἀμετεώριστης] προσευχῆς, τείνοντας πρὸς τὰ συγγενῆ [του πλέον] φῶτα τῶν οὐρανίων ἀΰλων [Ἀγγελικῶν] τάξεων, καὶ ἀπ᾿ ἐκεῖ, ὅσον [εἶναι] δυνατόν, [ὁδηγεῖται] πρὸς τὸ Μέγα καὶ τρισήλιο Φῶς τῆς θεαρχικῆς Τριάδος.

47. Δὲν θὰ τιμωρηθοῦμε στὸν μέλλοντα [αἰῶνα], ἐπειδὴ ἁμαρτήσαμε, οὔτε θὰ κατακριθοῦμε χάριν αὐτοῦ, ἀφοῦ κληρονομήσαμε τρεπτὴ καὶ ἀλλοιούμενη φύσι. Ἀλλὰ [θὰ τιμωρηθοῦμε], διότι, ἐνῶ ἁμαρτήσαμε, δὲν μετανοήσαμε, [καὶ] οὔτε στραφήκαμε ἀπὸ τὴν πονηρὰ ὁδὸ πρὸς τὸν Κύριο, ἐνῶ λάβαμε ἐξουσία [δυνατότητα] καὶ καιρὸ μετανοίας, ὥστε καὶ νὰ παρουσιάσωμε τὸ θεῖον [τὸν Θεὸ] περισσότερο ἀγαθό, τὸ ὁποῖο ἀκριβῶς [καὶ] εἶναι, ὄχι ὅμως τὸ ἀντίθετο, [νὰ τὸ παρουσιάσωμε], ὡς ἐμπαθές, μὲ τὸ νὰ [μᾶς] ἐκδικῆται, τρόπον τινά, καὶ νὰ ὀργίζεται [ἐναντίον μας]. Πλὴν [τὸ θεῖον τιμωρεῖ] τὴν κακία, ἀλλὰ ὄχι ἐμάς, διότι Αὐτὸ [εἶναι] ἔξω ἀπὸ κάθε πάθος

πάσης ἀμύνης ἐκτός· εἰ καὶ λέγεται συσχηματίζεσθαι τοῖς ἔργοις ἡμῶν, καὶ ταῖς διαθέσεσιν, ἐσόπτρου δίκην, ἑκάστῳ κατὰ τὴν τῶν βεβιωμένων ἀξίαν δόσιν ἀντιπαρέχων.

μη΄. Σαλευόμενος τῆς κρείττονος στάσεως, μὴ θροοῦ, ἀλλὰ διορθοῦ, θᾶττον ἐπανατρέχων εἰς τὴν προτέραν κατάστασιν, λύπῃ καὶ σκυθρωπότητι, καὶ αὐτομεμψίᾳ σφοδρᾷ· ἀλλὰ γὰρ καὶ δακρύων ἱκανῇ ἐκχύσει, ἐν συντριβῇ πνεύματος· δι᾽ ὧν ἐξιὼν τοῦ συμβατικοῦ πτώματος, εἰς τὴν κοιλάδα ἥξεις τῆς σωτηρίου ἀγαλλιάσεως, εἰς τὸ ἑξῆς ἀσφαλιζόμενος, ὅση δύναμις· ἵνα μὴ πάλιν τὸν Κριτὴν παροργίσας, δέῃ δακρύων καὶ θλίψεως εἰς ἐξίλασμα. Εἰδὲ μὴ ὧδε τοῦτο, ἀλλὰ πάντως κολάσεως ἐν τῷ μέλλοντι.

ΠΕΡΙ ΙΕΡΩΣΥΝΗΣ

μθ΄. Πάλιν περὶ τῆς σεβασμίου ἱερωσύνης ἡμῖν ὁ λόγος, ὡς ἀγγελικῆς δεῖται τάξεως καὶ καθάρσεως, καὶ πλείονος τῆς μετὰ ταῦτα

καὶ κάθε ἐκδίκησι· ἂν καὶ λέγεται, ὅτι συσχηματίζεται μὲ τὰ ἔργα καὶ μὲ τὶς διαθέσεις μας, δίκην καθρέπτου, ἀνταποδίδοντας στὸν καθένα δώρημα, ἀναλόγως τῆς ἀξίας ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ἔχει ζήσει [ἔχει πράξει].

48. Ὅταν κλονίζεσαι ἀπὸ τὴν ὑψηλότερή [σου πνευματικὴ] κατάστασι, νὰ μὴ ταράζεσαι, ἀλλὰ νὰ διορθώνεσαι, ἐπιστρέφοντας τὸ γρηγορότερο στὴν προηγουμένη [σου] κατάστασι, μὲ λύπη [γιὰ τὸν κλονισμό σου], μὲ σκυθρωπότητα καὶ σφοδρὴ αὐτομεμψία· ἀλλά, βέβαια, καὶ μὲ ἀρκετὴ ἔκχυσι δακρύων, μέσα σὲ συντριβὴ πνεύματος· διὰ τῶν ὁποίων, ἀφοῦ θὰ ἐξέλθῃς ἀπὸ τὴν περιστασιακὴ πτῶσι, [ποὺ σοῦ συνέβη], θὰ φθάσῃς στὴν κοιλάδα τῆς σωτηρίου ἀγαλλιάσεως, ἀσφαλιζόμενος εἰς τὸ ἑξῆς [λαμβάνοντας τὰ μέτρα σου νὰ μὴν πέσῃς], μὲ ὅση δύναμι [ἔχεις], ὥστε νὰ μὴν χρειάζεσαι δάκρυα καὶ θλίψεις γιὰ ἐπανόρθωσι, ἐπειδὴ παρόργισες πάλι τὸν Κριτή. Ἐὰν δέ, δὲν [γίνῃ] αὐτό, [δηλαδή, ἡ μετάνοια] ἐδῶ [στὴν παροῦσα ζωή], ὅμως, ὁπωσδήποτε, στὸ μέλλοντα [αἰῶνα, θὰ τύχῃς] κολάσεως.

ΠΕΡΙ ΙΕΡΩΣΥΝΗΣ

49. Πάλι ὁ λόγος μας [εἶναι] περὶ τῆς σεβασμίας Ἱερωσύνης, ἐπειδὴ [ἐκεῖνος, ποὺ μετέχει τῆς Ἱερωσύνης], ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ Ἀγγελικὴ τάξι καὶ κάθαρσι καὶ ἀπὸ περισσότερη

ἀσφαλείας, καὶ σωφροσύνης, ἢ τὸ πρόσθεν. Εἴπερ τὸ μιαρὸν ποσῶς καθαρὸν γενέσθαι, τὸ καθαρόν δέ, πῶς ἄρα καὶ βεβηλωθήσεται; εἰμή, μέλοιμεν φωτὶ σκότος μειγνῦντες καὶ μύρῳ τὴν δυσωδίαν, τὸ οὐαὶ κληροῦσθαι, καὶ τὴν ἀπώλειαν ὡς ἱερόσυλοι πάντως κατὰ τὸν Ἀνανίαν τε καὶ τὴν Σάπφειραν[34].

ν΄. Ἀπὸ σκεύους ἀπολωλότος ὁμοῦ, καὶ ἀχρήστου, εἰ καὶ δοκεῖς ἀξίως ἐπιβῆναι ἴσως ἱερωσύνης τῆς ἰσαγγέλου καὶ οὐρανίου διὰ μικρὰν κάθαρσιν, σκεῦος ἐκλογῆς καὶ τῷ Κυρίῳ εὔχρηστον κατὰ Παῦλον[35] *γενόμενος, τήρει τὴν τιμὴν ἄχραντον ἧς ἠξίωσαι, φυλάσσων τὸ θεῖον δῶρον ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ, ἵνα μή, κοινωθεὶς ἀπροσέκτως, ἀποῤῥιφῇς ἐξ ὕψους πάντως εἰς βόθυνον, δυσχερῶς εὑρίσκων ἐπάνοδον.*

να΄. Νόει, ὡς ἐχέφρων, ὅτι Θεοῦ δικαιοῦντος, ὁ κατακρίνων οὐδείς[36]. *Καὶ εἰ κληθεὶς εἰσῆλθες εἰς τὴν ὑπερκόσμιον τῆς θείας ἱερωσύνης χάριν, μηδέν σοι μέλει περὶ τοῦ προλαβόντος βίου,*

προφύλαξι καὶ σωφροσύνη [εἰς τὸ ἑξῆς], παρὰ κατὰ τὸ προηγούμενο διάστημα. Ἐάν, βέβαια, τὸ ἀκάθαρτο, [πρέπει] τρόπον τινά, νὰ γίνῃ καθαρό, τὸ καθαρὸ δέ, πῶς [μπορεῖ] λοιπόν, ἐπὶ πλέον νὰ βεβηλωθῇ; Διαφορετικά, ἐὰν ἀναμειγνύωμε τὸ σκοτάδι μὲ τὸ φῶς καὶ τὴν δυσωδία μὲ τὸ μύρο, πρόκειται νὰ κληρονομήσωμε, ὁπωσδήποτε, τὸ οὐαὶ καὶ τὴν καταστροφή, ὡς ἱερόσυλοι, ὅμοια μὲ τὸν Ἀνανία καὶ τὴν Σαπφείρα.

50. Ἀπὸ σκεῦος χαμένο καὶ συγχρόνως ἄχρηστο, [ποὺ ἦσουν προηγουμένως], ἂν καὶ θεωρῇς, ἴσως, ὅτι ἐπαξίως ἀνῆλθες στὴν ἰσάγγελη καὶ οὐράνια ἱερωσύνη, ἕνεκα [κάποιας] μικρῆς καθάρσεώς [σου], ἀφοῦ [τώρα] ἔγινες σκεῦος ἐκλογῆς καὶ σύμφωνα μὲ τὸν [Ἀπόστολο] Παῦλο, εὔχρηστο γιὰ τὸν Κύριο, διατήρησε τὴν τιμή, τὴν ὁποία ἀξιώθηκες [νὰ λάβῃς], ἀμόλυντη, φυλάσσοντας τὸ θεῖο δῶρο ὡς κόρη ὀφθαλμοῦ, γιὰ νὰ μὴν ἀπορριφθῇς, ἀφοῦ μολύνθηκες ἀπρόσεκτα, ἀπὸ τὸ ὕψος [τῆς Ἱερωσύνης], ὁπωσδήποτε σὲ βάραθρο, βρίσκοντας [ἀπὸ ἐκεῖ] δύσκολα ἐπιστροφή.

51. Ἐννόησε, σὰν ἐχέφρων, ὅτι, ὅταν ὁ Θεὸς συγχωρῇ, κανένας [δὲν ἔχει δικαίωμα] νὰ κατακρίνῃ. Καὶ ἐάν, λαμβάνοντας τὴν κλῆσι, εἰσῆλθες στὴν ὑπερκόσμιο Χάρι τῆς θείας Ἱερωσύνης, μὴ σὲ ἀπασχολῇ τίποτε, ὅσον ἀφορᾷ τὸν προηγούμενο βίο [σου],

εἴπου τι ἴσως καὶ κεκηλίδωται. Διὰ Θεοῦ δὲ αὖθις, καὶ σῆς κεκάθαρται διορθώσεως· ἀλλ᾽ ἔστω σοι σπουδή, καὶ νῆψις μετέπειτα, μὴ ἀμαυρῶσαι τὴν χάριν. Ἵνα εἰ καί τις ἀφρόνως ἐπὶ τῇ σῇ διακρίνηται ἱεροτελεστίᾳ, διὰ τὰ προλαβόντα, ἐνωτισθῇ θείας ἐνηχούσης φωνῆς· ἃ ὁ Θεὸς ἐκαθάρισε, σὺ μὴ κοίνου[37].

νβ΄. Ἐλαφρὸν τὸ τῆς ἱερωσύνης ἀξίωμα καὶ ὁ ζυγὸς χρηστός[38]*, ἀλλ᾽ ἕως ἂν αἴρηται ἅμα ὡς θέμις καὶ κατευθύνηται· καὶ εἰ μὴ ὤνιον ἡ τοῦ θείου Πνεύματος χάρις. Ἐπὰν δὲ σπουδῇ ἀνθρωπίνῃ, καὶ δώρῳ φθαρτῷ πραγματευθείη τὸ ἄπρατον, καὶ ἡ κλῆσις οὐκ ἄνωθεν, βαρὺ μὲν τὸ φορτίον ἄγαν, ὡς βασταζόμενον παρ᾽ ἀξίαν, καὶ ὑπὲρ δύναμιν. Ὁ δὲ ζυγὸς σκληρὸς λίαν ἐκτρίβων καὶ τὸν αὐχένα, καὶ τὴν ἰσχὺν τοῦ ἕλκοντος, εἰ μὴ ἀνεθείη, ἕως ἂν τοῦτον ἐκδαπανήσῃ καὶ ἀναλώσῃ τέλεον.*

νγ΄. Ὑπελθὼν τὸν τῆς ἱερωσύνης ζυγὸν τολμηρῶς, κατόρθου τὰς ὁδούς σου, καὶ ὀρθοτόμει τὸν τῆς ἀληθείας

ἐὰν ἔχῃ καὶ σπιλωθῆ, ἴσως κάπου, ὡς πρὸς κάτι μικρό. Διὰ [τῆς Χάριτος] δὲ τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τῆς δικῆς σου διορθώσεως πάλι, ὁπωσδήποτε, θὰ καθαρθῆ. Ἀλλὰ ἂς ὑπάρχῃ σὲ σένα, μετέπειτα, ἐπιμέλεια καὶ νῆψι, γιὰ νὰ μὴν ἀμαυρώσῃς τὴν Χάρι [τῆς Ἱερωσύνης, ποὺ ἔλαβες]. Ὥστε, ἐὰν καὶ κάποιος, ἀφρόνως, ἀμφιβάλλῃ γιὰ τὴν ἱεροτελεστία σου, [ἔχει, δηλαδή, λογισμοὺς γιὰ τὴν γνησιότητά της], ἕνεκα τῶν προηγουμένων [μικρῶν κηλίδων σου], θὰ ἀκούσῃ θεία φωνὴ νὰ τοῦ φωνάζῃ: ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα, ὁ Θεὸς ἐκαθάρισε, ἐσὺ νὰ μὴν τὰ θεωρῆς ἀκάθαρτα.

52. [Εἶναι] ἐλαφρὸ τὸ ἀξίωμα τῆς Ἱερωσύνης καὶ ὁ ζυγός της ἀγαθός, ἀλλὰ ἐφόσον θὰ λαμβάνεται καὶ συγχρόνως θὰ διακονῆται καλῶς, ὅπως [εἶναι] ἀπὸ Θεοῦ ὁρισμένο· καὶ [ἐπιπλέον], ἐὰν δὲν [εἶναι] ἀντικείμενο ἀγοροπωλησίας ἡ Χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἐὰν ὅμως, τὸ ἐκτὸς συναλλαγῆς ἤθελε διαπραγματευθῆ μὲ ἀνθρώπινη φιλοδοξία καὶ μὲ φθαρτὰ δῶρα [ὑλικὲς προσφορές], καὶ ἡ κλῆσι [ἡ Ἱερατικὴ] δὲν [προέρχεται] ἄνωθεν [ἐκ τοῦ Θεοῦ, δηλαδή, τότε] τὸ φορτίο μὲν [εἶναι] ὑπερβολικὰ βαρύ, ἐπειδὴ βαστάζεται [ἀπὸ κάποιον] χωρὶς ἀξία [πραγματικὴ] καὶ [εἶναι] πάνω ἀπὸ τὴν δύναμί [του]. Ὁ δὲ ζυγὸς [τῆς Ἱερωσύνης εἶναι τότε] πολὺ σκληρὸς καὶ φθείρει τὸν αὐχένα καὶ τὴν δύναμι ἐκείνου, ὁ ὁποῖος τὸν σύρει, [σὲ τέτοιο σημεῖο] μέχρις ὅτου ἐξαντλήσῃ καὶ ἀφανίσῃ τελείως αὐτόν, [ποὺ κατέχει τὴν Ἱερωσύνη], ἐκτὸς [καὶ] ἐὰν ἤθελε ἐγκαταλείψῃ [τὴν Ἱερωσύνη].

53. Ἀφοῦ, μὲ τόλμη, εἰσῆλθες κάτω ἀπὸ τὸν ζυγὸ τῆς Ἱερωσύνης, [δηλαδή, τὸ τόλμησες], φέρε εἰς πέρας τοὺς δρόμους σου [τὴν πολιτεία σου] καὶ νὰ ἑρμηνεύῃς σωστὰ τὸν λόγο τῆς Ἀληθεί-

λόγον[39]*, μετὰ φόβου καὶ τρόμου, δι᾽ αὐτῆς τὴν σὴν κατεργαζόμενος σωτηρίαν*[40]*· ὅτι ὁ Θεὸς ἡμῶν πῦρ καταναλίσκον*[41]*. Καὶ εἰ μὲν ἅπτῃ τούτου ὡς χρυσὸς ἢ καὶ ἄργυρος, μὴ φοβοῦ τὸν ἐμπρησμόν, ὡς οὐδὲ οἱ ἐν Βαβυλῶνι παῖδες τὸ πῦρ*[42]*. Εἰδὲ χόρτινος εἶ, καὶ καλαμώδης τῆς εὐπρηστοτέρας ὕλης ὡς γηϊνόφρων, τρέμε μὴ κατακαῇς τῷ οὐρανίῳ πυρί, εἰ μὴ φύγῃς ὡς Λὼτ*[43] *τὴν ὀργὴν δι᾽ ἀποχῆς τῶν φρικωδεστάτων. Οὐκ οἶδα, εἰ μή τινα εἶεν ἐξ ἀσθενείας βραχύτατα τῶν ἐλαττωμάτων τῷ θείῳ τούτῳ πυρὶ δαπανώμενα ἐν τῇ εὐαγεστάτῃ λατρείᾳ. Κἀντεῦθεν μένῃς αὐτὸς ἄφλεκτος ἐν τῷ πυρὶ καὶ ἀλώβητος, ὡς τὸ ἀσθενὲς ἐκεῖνο τῆς βάτου φυτόν*[44]*.*

νδ΄. Τῆς παθητικῆς ἕξεως ὡς γονοῤῥυὴς μὴ σθένων ἀποσπασθῆναι διὰ τὴν χρονίαν συνήθειαν, πῶς κατατολμᾷς τῶν, καὶ ἀγγέλοις ἀψαύστων, ταλαίπωρε; Ἢ οὖν φρῖξον, καὶ ἀπόσχου λοιπὸν τῆς θείας ἱεροτελεστίας, καὶ οὕτως ἐξιλεώσῃ τὸ θεῖον, ἢ ἐκδέχου ὡς ἀναίσθητος ἅμα

ας, μετὰ φόβου καὶ τρόμου, κατεργαζόμενος τὴν σωτηρία σου, μέσῳ αὐτῆς [τῆς Ἱερωσύνης]· διότι ὁ Θεός μας εἶναι φωτιά, ἡ ὁποία κατακαίει. Καὶ ἐὰν μὲν ἐγγίζῃς αὐτὴ [τὴν φωτιά], σὰν χρυσὸς ἢ σὰν ἄργυρος, μὴν φοβᾶσαι τὸν ἐμπρησμό, ὅπως οὔτε [καὶ] οἱ παῖδες στὴν Βαβυλῶνα [δὲν ἐφοβήθηκαν] τὴν φωτιὰ [τῆς καμίνου]. Ἐάν, ὅμως, εἶσαι χορτάρινος καὶ καλαμένιος, δηλαδή, ἀπὸ τὴν πιὸ εὔφλεκτη ὕλη, ἐπειδὴ [ἔχεις] γήϊνο φρόνημα, [τότε], νὰ τρέμῃς, μὴ κατακαῇς ἀπὸ τὸ οὐράνιο πῦρ, ἐὰν δὲν φύγῃς, ὅπως ὁ Λὼτ τὴν ὀργὴ [τοῦ Θεοῦ], διὰ τῆς ἀποχῆς ἀπὸ τὰ φρικωδέστατα [Ἅγια μυστήρια, δηλαδή, ἐὰν δὲν παραιτηθῇς ἀπὸ τὸ Λειτούργημα τῆς Ἱερωσύνης]. Δὲν γνωρίζω, μήπως ἐὰν μερικὰ πολὺ μικρὰ ἀπὸ τὰ ἐλαττώματα, ἐξ ἀδυναμίας [προερχόμενα], ἤθελαν ἐξαφανισθῇ ἀπὸ τὸ θεῖο αὐτὸ πῦρ, μέσα στὴν παναγνοτάτη λατρεία. Καὶ ἑπομένως, [ἐξ ἑαυτοῦ], ἐσὺ ὁ ἴδιος παραμένεις ἄφλεκτος ἀπὸ τὸ [θεῖο] πῦρ καὶ ἀκέραιος, ὅπως τὸ ἀδύνατο ἐκεῖνο φυτὸ τῆς βάτου [τῆς καιομένης καὶ μὴ φλεγομένης στὸ Σινᾶ].

54. Ἐὰν δὲν ἔχῃς τὴν δύναμι νὰ ἀποσπασθῇς, ἕνεκα τῆς μακροχρόνιας συνήθειας, ἀπὸ τὴν ἐμπαθῆ συνήθεια, ὅπως αὐτὸς ποὺ πάσχει ἀπὸ γονόρροια, πῶς ἀποτολμᾷς [νὰ ἐγγίσῃς], ταλαίπωρε, ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα καὶ στοὺς Ἀγγέλους [εἶναι] ἀνέγγιχτα; Ἤ, λοιπόν, φρῖξε καὶ ἀπομακρύνσου εἰς τὸ ἑξῆς, ἀπὸ τὴν θεία Ἱεροτελεστία καὶ ἔτσι θὰ ἐξιλεώσῃς τὸ θεῖον ἢ περίμενε σὰν ἀναίσθητος

καὶ ἀδιόρθωτος, εἰς χεῖρας Θεοῦ ζῶντος μετ᾽ ὀργῆς ἐκπεσεῖν, οὐ φειδομένου φιλανθρώπως, ἀλλ᾽ ἀσυμπαθῶς σε κολάζοντος, διὰ τὸ καταtολμᾶν ἀναιδῶς τοῦ βασιλικοῦ γάμου κεχραμένῃ καὶ ψυχῇ καὶ στολῇ, ὡς ἀνάξιον καὶ αὐτῆς εἰσόδου[45], μήτι γε κατακλίσεως.

νε΄. Ἔγνων ἔγωγε τῶν ἱερωμένων τινά, ὃς τῶν θείων κατατολμῶν ἀναξίως, διὰ τὸ πάθει πορνείας περιπεσεῖν. Πίπτει μὲν πρότερον νόσῳ ἀνιάτῳ, καὶ χαλεπῇ, καὶ ἤδη τῷ θανάτῳ προσήγγιζεν. Ἐπεὶ δὲ πάντα ποιῶν εἰς τὴν τοῦ κακοῦ λύσιν ἤνυε πλέον οὐδέν, μᾶλλον δ᾽ αὐτῷ καὶ τὸ κακὸν ἐπετείνετο, εἰς συναίσθησίν που ἐλθών, καὶ ὅτι θανατοῦται τῷ παρ᾽ ἀξίαν ἱερουργεῖν, ἀποτάσσεται μὲν παραυτίκα μεθ᾽ ὅρκου τῇ ἱερᾷ Λειτουργίᾳ. Κατὰ πόδας δ᾽ εὐθέως καὶ ἡ θεραπεία ἐπηκολούθει, ὡς μηδ᾽ ἴχνος τούτῳ ἐναπομεῖναι νοσήματος.

νς΄. Λαμπρὸν τὸ τῆς ἱερωσύνης ἀξίωμά τε καὶ ἔνδυμα, ἀλλ᾽ ἕως ἂν ἔχῃ συνεκλάμπουσαν ἔνδον καὶ τὴν ψυχὴν

καὶ ἀδιόρθωτος, [ποὺ εἶσαι], νὰ πέσῃς μὲ ὀργὴ στὰ χέρια τοῦ ζῶντος Θεοῦ, ὁ ὁποῖος δὲν θὰ σὲ λυπηθῇ μὲ φιλανθρωπία, ἀλλὰ χωρὶς συμπάθεια, [χωρίς, δηλαδή, ἔλεος] θὰ σὲ τιμωρήσῃ, ἕνεκα τοῦ ὅτι ἀποτολμᾶς, μὲ ἀναίδεια, [νὰ συμμετέχῃς] στὸν βασιλικὸ γάμο, μὲ βεβηλωμένη καὶ ψυχὴ καὶ στολή, ἀφοῦ [εἶσαι] ἀνάξιος καὶ αὐτῆς [ἀκόμη] τῆς εἰσόδου, σὲ καμιὰ περίπτωσι, βέβαια, τῆς συμμετοχῆς [στὸ δεῖπνο, μὲ τὸ νὰ ἀνακλιθῇς σ᾽ αὐτό].

55. Καὶ ἐγὼ γνώρισα κάποιον ἀπὸ τοὺς Ἱερωμένους, ὁ ὁποῖος ἀποτολμοῦσε [νὰ τελῇ] τὰ θεῖα [μυστήρια] ἀναξίως, ἕνεκα τοῦ ὅτι περιέπεσε στὸ πάθος τῆς πορνείας. [Αὐτὸς] μὲν πρῶτα ἔπεσε σὲ ἀνίατη καὶ βαρειὰ ἀσθένεια καὶ ἤδη πλησίαζε πλέον τὸν θάνατο. Ἐπειδή, ὅμως, ἂν καὶ ἔκανε τὰ πάντα γιὰ τὴν ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὸ κακό, τίποτε περισσότερο δὲν κατόρθωνε, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ προχωροῦσε σ᾽ αὐτὸν τὸ κακό, [δηλαδή, ἡ ἀσθένεια], ἀφοῦ ἦλθε κάπως σὲ συναίσθησι, ὅτι, ὁπωσδήποτε καὶ θὰ πεθάνῃ, ἕνεκα τοῦ ὅτι ἱερουργεῖ ἀναξίως, ἀμέσως μὲν μὲ ὅρκο παραιτεῖται ἀπὸ τὴν Ἱερὰ Λειτουργία. Ἀκολούθως δὲ ἄμεσα ἐπακολούθησε καὶ ἡ θεραπεία, ὥστε δὲν ἔμεινε σ᾽ αὐτὸν οὔτε ἴχνος ἀπὸ τὸ νόσημα.

56. [Εἶναι] λαμπρὸ τὸ ἀξίωμα καὶ τὸ ἔνδυμα τῆς Ἱερωσύνης, ἀλλὰ ἐφόσον θὰ ἔχῃ καὶ τὴν ψυχὴ μαζὶ νὰ ἀπα-

διὰ καθαρότητος. Ἐπὰν δὲ μωμηθῇ ἐξ ἀπροσεξίας, καὶ ἡ συνείδησις μαρτυροῦσα περὶ τοῦ αἴσχους καταφρονῆται, γίνεται σκότος τὸ φῶς, καὶ αἰωνίου σκότους καὶ πυρὸς πρόξενον. Εἰ μήπως ἄρα ταύτην ἀφέντες τὴν ὁδὸν ὡς ἀμφίκρημνον ἑτέραν τραπώμεθα τὴν δι᾽ ἀρετῆς καὶ ταπεινώσεως, ἀκινδύνως εἰς βασιλείαν Θεοῦ ἄγουσαν.

νζ΄. Ἡ τῆς σωτηρίας ἐπιτυχία, δι᾽ εὐτελείας, καὶ ἀρετῆς προσγίνεται, οὐ διὰ τῆς ἐνδόξου ἱερωσύνης, καὶ ἰσάγγελον ἀπαιτουμένης πολίτευμα. Ἢ οὖν γενοῦ κατ᾽ ἀγγέλους ἀπαθής, ὡς ἔξω κόσμου καὶ σαρκὸς τῷ φρονήματι, καὶ οὕτως ἐπὶ τὴν οὐράνιον ταύτην βαῖνε κλίμακα, ἢ ἐπιγνώμων τῆς ἰδίας ἀσθενείας γενόμενος, φοβοῦ τὸ ὕψος ὡς μεγάλου πτώματος τοῖς μὴ κατορθοῦσι· καὶ τὴν τοῖς πολλοῖς στεργομένην ἑλοῦ πολιτείαν, οὐκ ἔλαττον ἐκείνης Θεῷ οἰκειοῦσαν· ἐν ᾗ, κἂν καὶ συμβῇ σε πεσεῖν, ῥᾳδία πάλιν ἡ ἔγερσις τῇ μεταμελείᾳ τῷ τοῦ Θεοῦ ἐλέει ἅμα, καὶ χάριτι.

νη΄. Σάρξ, καὶ αἷμα βασιλεί-

στράπτῃ μὲ τὴν καθαρότητα. Ὅταν, ὅμως, [ἡ ψυχὴ] ἀπὸ ἀπροσεξία ψεγαδιασθῇ καὶ ἡ συνείδησι, ἐνῶ μαρτυρεῖ [διαμαρτύρεται] γιὰ τὸ αἶσχος, περιφρονῆται, [τότε] τὸ φῶς [καὶ ἡ λαμπρότης τοῦ Ἱερατικοῦ ἀξιώματος] γίνεται σκοτάδι καὶ πρόξενο τοῦ αἰωνίου σκότους καὶ πυρός. Ἐκτός, ἐάν, εὐθὺς ἀμέσως, ἀφοῦ ἀφήσωμε αὐτὸν τὸν δρόμο [τῆς Ἱερωσύνης], ὡς κρημνώδη καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη, στραφοῦμε σ᾽ ἄλλο [δρόμο], ὁ ὁποῖος ὁδηγεῖ ἀκίνδυνα στὴν βασιλεία τοῦ Θεοῦ, μέσῳ τῆς [ἐξασκήσεως] τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ταπεινώσεως.

57. Ἡ ἐπιτυχία τῆς σωτηρίας ἐπέρχεται διὰ τῆς ταπεινώσεως καὶ τῆς ἀρετῆς, ὄχι διὰ τῆς ἐνδόξου Ἱερωσύνης, ἡ ὁποία καὶ ἀπαιτεῖ ἰσάγγελο πολιτεία. Ἑπομένως, ἢ γίνε, ὅπως οἱ Ἄγγελοι, ἀπαθὴς κατὰ τὸ φρόνημα, σὰν [νὰ εἶσαι] ἔξω ἀπὸ τὸν κόσμο καὶ τὴν σάρκα καὶ κατ᾽ αὐτὸν τὸν τρόπο, ἀνέβαινε ἐπάνω σ᾽ αὐτὴ τὴν οὐράνια κλίμακα, ἢ ἀφοῦ ἀποκτήσῃς συνείδησι τῆς ἀσθενείας σου, φοβήσου τὸ ὕψος [τῆς Ἱερωσύνης], καθὼς [εἶναι] μεγάλη ἡ πτῶσις [ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ ὕψος] γιὰ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι δὲν εἶναι ἄξιοι· καὶ προτίμησε τὴν πολιτεία [τὴν ζωή], ποὺ προτιμᾶται ἀπὸ τοὺς πολλούς, ἡ ὁποία οἰκειώνει [ἑνώνει] μὲ τὸν Θεὸ ὄχι λιγώτερο ἀπὸ Ἐκείνη, [δηλαδή, τὴν Ἱερωσύνη]. Σ᾽ αὐτὴν [τὴν ζωὴ τὴν ἐκτὸς Ἱερωσύνης], ἔστω καὶ ἂν συμβῇ νὰ πέσῃς, [εἶναι] εὔκολη πάλι ἡ ἀνόρθωσι, διὰ τῆς μετανοίας, μὲ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ μαζὶ καὶ τὴν Χάρι.

58. Σάρκα καὶ αἷμα, [δηλαδή, ἄνθρωπος

αν Θεοῦ οὐ κληρονομεῖ[46]*· καὶ πῶς σύ, σαρκὸς Θεοῦ μετέχων καὶ αἵματος, οὐ γίνῃ σύσσωμος, καὶ συνανακιρνᾷ τούτου τῷ αἵματι; ἤδη ἔχων ἐντὸς τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν, ἀλλ' ὑπὸ παθῶν πολιορκῇ σαρκὸς καὶ αἵματος; φοβοῦμαι μήπως οὐ καταμενεῖ ἐν σοὶ τὸ τοῦ Θεοῦ Πνεῦμα ὡς σαρκικῷ*[47]*, καὶ διχοτομηθῇς*[48] *τότε ἐν καιρῷ κρίσεως, αἰρομένης ἐκ σοῦ τῆς σεβασμίας ἱερωσύνης, ὡς ἀναξίου τοιαύτης χάριτος· καὶ παραπεμπομένου σου κολάσει αἰωνίῳ.*

νθ'. Ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν σου, φόβου μὴ ὄντος Θεοῦ[49]*, δοκεῖς ψιλόν τι πρᾶγμα εἶναι τὸ ἀναξίως ἱερουργεῖν, ὑπὸ τῆς φιλαυτίας ἐξαπατώμενος, καὶ ἀγαθὸν ἐντεῦθεν τὸ θεῖον ὑποτοπάζων· τοῦτο καὶ Δαθὰν πάλαι πεπόνθει [recte: ἐπεπόνθει] καὶ Ἀβειρών, ἕως τούτους ἡ γῆ κατέπιεν*[50]*· ὅπερ αὐτὸς δεδοικώς, καὶ φοβούμενος ἀληθῶς, οὗ ἐστι φόβος, νόει τὸ τοῦ πράγματος μέγεθος καὶ ἢ ἀξίως καὶ καθαρῶς, ἵνα μὴ εἴπω ἰσάγγελος, μεταχειρίζου τὸ τῆς θείας ἱερωσύνης*

μὲ σαρκικὸ φρόνημα], δὲν κληρονομεῖ τὴν βασιλεία τοῦ Θεοῦ· ἐπομένως, πῶς ἐσύ, ἐνῶ κοινωνεῖς τὴν Σάρκα καὶ τὸ Αἷμα τοῦ Θεοῦ, δὲν γίνεσαι σύσσωμος [μ' Αὐτὸν] καὶ δὲν ἀναμειγνύεσαι μαζὶ μὲ τὸ Αἷμα Του; Ἐνῶ ἔχεις ἤδη [ἀπὸ τώρα] μέσα [σου] τὴν Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν, ὅμως, πολιορκεῖσαι ἀπὸ τὰ πάθη τῆς σαρκὸς καὶ τοῦ αἵματος [τὰ σαρκικά, δηλαδή, πάθη]; Φοβοῦμαι, μήπως, δὲν θὰ παραμείνῃ σὲ σένα τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, ὡς σαρκικὸς [ποὺ εἶσαι], καὶ [μήπως] τιμωρηθῇς σκληρὰ τότε κατὰ τὸν καιρὸ τῆς κρίσεως, μὲ τὸ νὰ ἀφαιρεθῇ ἀπὸ σένα ἡ σεβασμία Ἱερωσύνη, ἐπειδὴ [εἶσαι] ἀνάξιος τέτοιας Χάριτος καὶ παραπεμφθῇς στὴν αἰώνια κόλασι.

59. Ἐὰν δὲν ὑπάρχῃ ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ μπροστὰ στὰ μάτια σου, [τότε] θεωρεῖς, ὅτι εἶναι ἕνα μικρὸ [ἄνευ σημασίας] πρᾶγμα τὸ νὰ ἱερουργῇς ἀναξίως, ἐξαπατώμενος ἀπὸ τὴν φιλαυτία [σου], καὶ εἰκάζοντας ἐξ αὐτοῦ, [ὅτι] τὸ θεῖον [εἶναι] ἀγαθό. Αὐτὸ εἶχε πάθει παλαιὰ ὁ Δαθὰν καὶ ὁ Ἀβειρών, ἕως ὅτου τοὺς κατάπιε ἡ γῆ. Ἐννόησε ὁ ἴδιος τὸ μέγεθος τοῦ πράγματος, μὲ τὸ νὰ τρομάζῃς καὶ νὰ φοβᾶσαι, ἀληθινά, αὐτὸ ἀκριβῶς, γιὰ τὸ ὁποῖο, [πράγματι], ὑπάρχει φόβος [νὰ συμβῇ καὶ σὲ σένα] καὶ ἢ ἀξίως καὶ ἀμέμπτως, γιὰ νὰ μὴν πῶ σὰν Ἄγγελος, νὰ μεταχειρίζεσαι τὸ λειτούργημα τῆς θείας

χρῆμα, ἢ στῆθι τῆς φρικτῆς λατρείας ὡς συνετός· μήπως ἐν τούτῳ καταφρονοῦντός σου, καὶ τὴν ἰδίαν παραλογιζομένου συνείδησιν διελέγχουσαν, εἴπῃς τότε κατακρινόμενος μετ᾽ ὀδύνης, ὅταν τὰ πάντα κρίνηται καὶ διευθύνηται· φόβος ὃν ἐφοβούμην ἦλθέ μοι, καὶ ὃν ἐδεδοίκειν συνήντησέ μοι[51].

ξ΄. Νηφόντως καὶ πεπονημένως ὑπὲρ σεαυτοῦ πρῶτον πρόσφερε μετὰ συντριμμοῦ, καὶ δακρύων τὴν σωσίκοσμον καὶ ἱερὰν θυσίαν εἰς ἐξίλασμα. Τίνα γὰρ ἕξεις πονοῦντα ὑπὲρ σοῦ ὡσαύτως, καὶ προσφέροντα μετὰ θάνατον; διόπερ ὡς ἀγχίνους προλαβών, σαυτὸν ἐνταφίασον ἤδη καὶ προμνημόνευσον· εἰς μεσιτείαν τῆς σωτηρίας, αὐτὰ τὰ ἅγια ἐπὶ τῆς ἁγίας τραπέζης προτιθεὶς τῷ Θεῷ, καὶ τῆς ἑκουσίου ἐντεῦθεν καὶ φιλανθρώπου ἀναμιμνήσκων τούτου σφαγῆς.

ξα΄. Ἄρρητος καὶ ἀνέκφραστος ἡδονὴ τῆς ἐν πληροφορίᾳ χωριζομένης ψυχῆς τοῦ σώματος, καὶ ἀπεκδυομένης τοῦτο, ὥς περ ἱμάτιον. Τῇ γὰρ τῶν ἐλπιζομένων ἤδη

Ἱερωσύνης, ἢ ὡς συνετὸς ἀποστασιοποιήσου ἀπὸ τὴν φρικτὴ λατρεία, [δηλαδή, παῦσε νὰ τὴν τελῆς]· μήπως καταφρονώντας ἐσὺ καὶ ἐξαπατώντας τὴν συνείδησί σου, ἡ ὁποία σὲ ἐλέγχει σ᾽ αὐτό, [μήπως] πῇς τότε κατακρινόμενος μὲ πόνο, ὅταν τὰ πάντα θὰ κρίνωνται καὶ θὰ ρυθμίζωνται: ἦλθε σὲ μένα ὁ φόβος, τὸ ὁποῖον ἐφοβόμουν καὶ ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον ἐτρόμαζα μὲ συνάντησε.

60. Κατὰ πρῶτον, νὰ προσφέρῃς μὲ νῆψι καὶ ἐμπόνως, ὑπὲρ τοῦ ἑαυτοῦ σου, τὴν κοσμοσωτήριο καὶ ἱερὰ θυσία, μετὰ συντριβῆς [καρδίας] καὶ δακρύων, γιὰ ἐξιλέωσι [τῶν ἁμαρτιῶν σου]. Διότι ποιὸν θὰ ἔχῃς, μετὰ τὸν θάνατό [σου], νὰ κοπιάζῃ κατ᾽ αὐτὸν τὸν τρόπο καὶ νὰ προσφέρῃ γιὰ χάρι [σου, τὴν ἀναίμακτη θυσία]; Γι᾽ αὐτὸ ἀκριβῶς, ὡς ἔξυπνος [ἄνθρωπος], νὰ προλάβῃς ἀπὸ τώρα. Ἐνταφίασε τὸν ἑαυτόν σου καὶ μνημόνευσέ [τον], ἐκ τῶν προτέρων, προσφέροντας στὸν Θεὸ αὐτὰ τὰ Ἅγια, [ποὺ εὑρίσκονται] ἐπὶ τῆς Ἁγίας Τραπέζης, γιὰ μεσιτεία τῆς σωτηρίας [σου], καὶ μ᾽ αὐτὴ [τὴν προσφορά], ὑπενθυμίζοντας τὴν ἑκούσιο καὶ φιλάνθρωπο σφαγὴ Αὐτοῦ.

61. Ἄρρητη καὶ ἀνέκφραστη [εἶναι] ἡ ἡδονὴ τῆς ψυχῆς, ἡ ὁποία χωρίζεται ἀπὸ τὸ σῶμα μὲ πληροφορία [γιὰ τὴν σωτηρία της] καὶ ἀπεκδύεται αὐτό, ὅπως ἀκριβῶς τὸ ἔνδυμα. Διότι, ἕνεκα τῆς ἐπιτυχίας τῶν ἐλπιζομένων ἀγαθῶν, [γεγονός, ποὺ γνωρίζει ἀπὸ τὴν πληροφορία ποὺ

ἐπιτυχίᾳ, ἀποτίθεται τοῦτο ἀλύπως, χωροῦσα μετ᾽ εἰρήνης, πρὸς τὸν ὑψόθεν ἥκοντα φαιδρόν τε καὶ ἱλαρὸν Ἄγγελον, καὶ ἀνεμποδίστως διαπερῶσα σὺν αὐτῷ τὸν ἀέρα, μηδ᾽ ὅλως παραβλαπτομένη ἀπὸ τῶν τῆς πονηρίας πνευμάτων, ἀλλ᾽ ἀνιοῦσα ἐν χαρᾷ μετὰ θάρσους, καὶ φωνῶν εὐχαριστηρίων, ἕως εἰς προσκύνησιν καταντήσῃ τοῦ ποιητοῦ, κἀκεῖθεν δέξηται τὴν ἀπόφασιν μετὰ τῶν ὁμοίων καταταγῆναι, καὶ ἰσομέτρων τῇ ἀρετῇ, μέχρι τῆς κοινῆς ἀναστάσεως.

ξβ΄. Ξένον σοι λόγον φημὶ καὶ μὴ θαύμαζε. Εἰ καὶ τῆς ἀπαθείας οὐκ ἐπιτεύξῃ διὰ τὰς τυραννούσας ἴσως προλήψεις· ἀλλ᾽ εὑρισκόμενος ἐν καιρῷ ἐξόδου εἰς τὴν τῆς ταπεινώσεως ἄβυσσον, οὐδὲν ἧττον τοῦ ἀπαθοῦς ὑπὲρ τὰς νεφέλας ἀνυψωθήσῃ. Εἰ γὰρ καὶ ὁ τῶν ἀπαθῶν θησαυρὸς ἐκ πάσης ἀρετῆς συνήθροισται, ἀλλὰ καὶ ὁ τίμιος λίθος τῆς ταπεινώσεως, πασῶν ἐστιν ὑπεράξιος. Οὐχ ἱλασμοῦ τῷ κτήτορι πρόξενος μόνον παρὰ Θεῷ, ἀλλὰ καὶ συνεισελεύσεως μετὰ

ἔλαβε], ἤδη [ἀπὸ τὴν παροῦσα ζωή], ἀποθέτει αὐτὸ [τὸ σῶμα] χωρὶς λύπη, προχωρώντας μὲ εἰρήνη πρὸς τὸν λαμπρὸ καὶ ἱλαρὸ Ἄγγελο, ὁ ὁποῖος ἔρχεται ἀπὸ ψηλὰ καὶ διαπερνώντας χωρὶς ἐμπόδια μαζὶ μ᾽ Αὐτὸν τὸν ἀέρα, χωρὶς καθόλου νὰ βλάπτεται ἀπὸ τὰ πνεύματα τῆς πονηρίας, ἀλλὰ ἀνεβαίνοντας μέσα σὲ χαρά, μὲ θάρρος καὶ εὐχαριστήριες φωνές, ἕως ὅτου φθάσῃ στὴν προσκύνησι τοῦ Δημιουργοῦ καὶ ἀπὸ Ἐκεῖνον [πλέον] θὰ δεχθῇ τὴν ἀπόφασι νὰ καταταγῇ μαζὶ μὲ τοὺς ὁμοίους [της] καὶ ἰσομέτρους, [αὐτούς, ποὺ ἔχουν τὰ ἴδια μέτρα], ὡς πρὸς τὴν ἀρετή, μέχρι τῆς κοινῆς Ἀναστάσεως.

62. Θὰ σοῦ πῶ [ἕναν] λόγο παράδοξο καὶ μὴν ἐκπλαγῇς. [Λοιπόν], ἐὰν καὶ τὴν ἀπάθεια δὲν μπορῇς νὰ [τὴν] ἐπιτύχῃς, ἐξ αἰτίας ἴσως τῶν προλήψεων [τῶν προηγουμένων κακῶν συνηθειῶν], οἱ ὁποῖες σὲ καταδυναστεύουν, ὅμως, ἐὰν εὑρίσκεσαι, κατὰ τὸν καιρὸ τῆς ἐξόδου [σου], στὴν ἄβυσσο τῆς ταπεινώσεως, θὰ ἀνυψωθῇς πάνω ἀπὸ τὶς νεφέλες, ὄχι λιγώτερο ἀπὸ τὸν ἀπαθῆ. Διότι, ἂν καὶ ὁ θησαυρὸς τῶν ἀπαθῶν ἔχει συναθροιστῇ ἀπὸ κάθε ἀρετή, [διότι ἡ ἀπάθεια εἶναι τὸ ἄθροισμα ὅλων τῶν ἀρετῶν], ὅμως καὶ ὁ πολύτιμος λίθος τῆς ταπεινώσεως εἶναι ὑπεράξιος ὅλων [τῶν ἀρετῶν]. Δὲν [εἶναι] μόνον πρόξενος ἐξιλεώσεως, ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, γιὰ τὸν κάτοχό [του, ὁ πολύτιμος αὐτὸς λίθος, δηλαδή, ἡ ταπείνωσι], ἀλλὰ καὶ [πρόξενος] εἰσόδου, μαζὶ μὲ

τῶν ἐκλεκτῶν ἐν τῷ νυμφῶνι τῆς αὐτοῦ βασιλείας.

ξγ΄. Ἱλασμὸν λαμβάνων παρὰ Θεοῦ τῶν πταισμάτων, δόξαζε τὸν ἀμνησίκακον ἅμα, καὶ ἀνεξίκακον, ἀσφαλιζόμενος ὑπὲρ τῶν ἑκουσίων σφαλμάτων πάσῃ δυνάμει. Εἰ γὰρ καὶ αὐτῶν ἐστιν ἐξιλέωσις μέχρις ἐξόδου τὸ καθ᾽ ἡμέραν, ἀλλὰ δοκεῖς ἀγνώμων εἶναι, τὸ [delendum] ἐν γνώσει εὐκόλως ἐξαμαρτάνειν [recte: ἐξαμαρτάνων]. Ὅμως ἀπωθουμένου σου εὐελπιστίας λίθῳ τὸν κύνα τῆς ἀπογνώσεως, καὶ ἀναιδῶς πάντοτε καὶ ἐπιμόνως ἐξαιτουμένου, ἀφεθήσονται αἱ πολλαὶ ἁμαρτίαι[52]*· ἵνα χρεωστικῶς καὶ αὐτὸς ἀγαπήσῃς πολλὰ τὸν συμπαθῆ καὶ ὑπεράγαθον ἐν τῷ αἰῶνι τῷ μέλλοντι.*

ξδ΄. Ὅταν ὑπὸ τῆς θείας ἐνεργούμενος χάριτος, ἔμπροσθεν Θεοῦ εὑρεθῇς μετὰ δακρύων ἐν τῇ προσευχῇ, κυλίου σταυροτύπως ἡπλωμένος ἐπὶ τῆς γῆς καὶ τύπτων τὴν κεφαλήν, καὶ ζήτει τὴν ἐντεῦθεν ἀπόλυσιν, ὡς φθορᾶς ἐλευθερίαν, καὶ πειρασμῶν ἀλλοτρίωσιν. Πλὴν μὴ

τοὺς ἐκλεκτούς, στὸν νυμφῶνα τῆς βασιλείας Αὐτοῦ.

63. Ὅταν λαμβάνῃς ἀπὸ τὸν Θεὸ συγχώρησι τῶν ἁμαρτημάτων [σου], δόξαζε τὸν ἀμνησίκακο καὶ συγχρόνως ἀνεξίκακο [Κύριο], προφυλάσσοντας [τὸν ἑαυτόν σου], ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἑκούσια σφάλματά [σου], μὲ ὅλη [σου] τὴν δύναμι. Διότι, ἂν καὶ γίνεται συγχώρησι αὐτῶν καθημερινὰ μέχρι [τὸν καιρὸ] τῆς ἐξόδου, ὅμως, φαίνεσαι, ὅτι εἶσαι ἀγνώμων, ἁμαρτάνοντας ἐν γνώσει [σου] μὲ εὐκολία. Ἐάν, ὅμως, ἐσὺ ἀπομακρύνῃς τὸν σκύλο τῆς ἀπογνώσεως μὲ τὸν λίθο τῆς καλῆς ἐλπίδος καὶ παρακαλεῖς πάντοτε, μὲ ἀναίδεια καὶ ἐπιμονή, θὰ συγχωρηθοῦν οἱ πολλές [σου] ἁμαρτίες· ὥστε καὶ ἐσὺ νὰ ἀγαπήσῃς πολύ, κατὰ χρέος, τὸν Συμπαθῆ καὶ Ὑπεράγαθο [Κύριο], εἰς τὸν αἰῶνα τὸν μέλλοντα.

64. Ὅταν εὑρεθῇς μπροστὰ στὸ Θεὸ κατὰ τὴν προσευχή [σου] μὲ δάκρυα, δεχόμενος τὴν ἐνέργεια ἀπὸ τὴν θεία Χάρι, [τότε] νὰ κυλίεσαι ἁπλωμένος σταυροειδῶς πάνω στὴν γῆ κτυπώντας καὶ τὴν κεφαλὴ καὶ νὰ ζητᾷς τὴν ἀπόλυσι ἀπὸ ἐδῶ [ἀπὸ τὴν παροῦσα ζωή], ὡς ἀπελευθέρωσι ἀπὸ τὴν φθορὰ καὶ ἀποξένωσι ἀπὸ τοὺς πειρασμούς. Πλήν, ὅμως, ὄχι σύμ-

κατὰ τὸ σοὶ θελητόν, ἀλλ᾽ ὡς Θεῷ δοκεῖ· καὶ ὁπηνίκα, καὶ ὅπου· ἐπιθυμῶν μὲν ἤδη τὴν ἐκδημίαν, καὶ ἀγαπῶν, εἰ συναπῆλθες, τοῖς δάκρυσι πρὸς Κύριον, ἐν τῇ ἀβύσσῳ τῆς ταπεινώσεως, ἵνα ἔστης ἀμεριμνήσας τοῦ φλογμοῦ τοῦ πόθου καὶ τῆς δεήσεως. Στέγων δ᾽ ὅμως τὴν ἀναβολὴν ἄρτι πρὸς τὸ παρόν, ὡς κρεῖττόν τι προβλεπομένου τοῦ Θεοῦ[53]*. Τὸ δὲ ἀναστόχητον, βιαστικῶς καὶ μεθ᾽ ὅρκου ζήτει. Τί μὲν οὐ ποιῶν, τί δὲ οὐ λέγων, τί δὲ οὐ σκοπῶν, καὶ πραγματευόμενος; ὡς ἂν μὴ ἐκπέσῃς Θεοῦ.*

ξε΄. Σαρκοφόρος ὤν, μὴ πειρῶ τὰ νοητὰ ὡς ἔστιν ἀνερευνᾶν, εἰ καὶ τὸ νοερὸν τῆς ψυχῆς φέρει πρὸς ταῦτα διὰ καθαρότητος. Εἰ μὴ γὰρ τὸ ἀσώματον πνοῇ καὶ αἵματι κεκρατημένον λυθῇ τῆς παχύτητος, καὶ μετὰ τῶν νοητῶν γένηται, οὐκ ἰσχύσει ταῦτα, ὡς δεῖ, στοχάσασθαι καὶ καταλαβεῖν. Τοιγαροῦν προευτρεπιζόμενος ἐξελθεῖν τῆς ὕλης, ὡς ἔκ τινος ἄλλης δευτέρας μητρικῆς νηδύος, καὶ σκοτεινῆς, πρὸς ἐκεῖνα τὰ ἄϋλά τε καὶ φωτεινά, εὐ-

φωνα μὲ τὸ δικό σου θέλημα, ἀλλά, ὅπως φαίνεται [καλὸ] στὸ Θεό· καὶ ὅταν καὶ ὅπου [Ἐκεῖνος κρίνῃ, τότε νὰ σὲ καλέσῃ]. Ἐάν, πράγματι, συνανῆλθες μὲ τὰ δάκρυα στὸν Κύριο, [ἄγγιξες δηλαδὴ μὲ τὴν κατάνυξι τὸν Κύριο] μέσα στὴν ἄβυσσο τῆς ταπεινώσεως, ἀφ᾽ ἑνὸς θὰ ἐπιθυμῇς καὶ θὰ ποθῇς, ἀπὸ τώρα, τὴν ἐκδημία, ὥστε, ἀφοῦ θὰ γινόσουν ἀμέριμνος [γιὰ τὰ ἐδῶ πράγματα], θὰ σταματοῦσες τὴν φλόγα, τὸν πόθο καὶ τὴν δέησι [γιὰ τὴν σωτηρία σου]. Ἀφ᾽ ἑτέρου, ὅμως, νὰ ἀποδέχεσαι τὴν ἀναβολὴ τώρα πρὸς τὸ παρόν, διότι κάτι καλλίτερο θὰ κανονίζῃ ὁ Θεὸς [γιὰ σένα]. Νὰ ζητᾷς δὲ πιεστικὰ καὶ μὲ ὅρκο ἐκεῖνο, ποὺ δὲν θὰ σὲ ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τὸν στόχο [τῆς σωτηρίας σου]. Τί μὲν νὰ μὴν κάνῃς, τί δὲ νὰ μὴ λέγῃς, τί δὲ νὰ μὴν ἐξετάζῃς καὶ [τί νὰ μὴ] μετέρχεσαι; ὥστε νὰ μὴν ἐκπέσῃς ἴσως ἀπὸ τὸν Θεό.

65. Ἀφοῦ [ἀκόμη] φέρεις σάρκα, μὴ προσπαθῇς νὰ ἐρευνᾷς τὰ νοητά, πῶς εἶναι, ἂν καὶ τὸ νοερὸ τῆς ψυχῆς ὁδηγεῖ πρὸς αὐτά, διὰ τῆς καθαρότητος. Διότι, ἐὰν τὸ ἀσώματο, τὸ ὁποῖο ἐμποδίζεται ἀπὸ τὴν ἀναπνοὴ καὶ τὸ αἷμα [ἀπὸ τὴν βιολογική μας ὕπαρξι, δηλαδή], δὲν ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὴν παχύτητα [τῶν σωματικῶν] καὶ δὲν ἑνωθῇ μὲ τὰ νοητά, δὲν θὰ μπορέσῃ νὰ τὰ στοχασθῇ καὶ νὰ τὰ κατανοήσῃ, ὅπως πρέπει. Ὅταν, λοιπόν, προετοιμάζεσαι νὰ ἐξέλθῃς ἀπὸ τὴν ὕλη, [δηλαδή, νὰ χωριστῇς ἀπὸ τὸ σῶμα, διὰ τοῦ θανάτου], σὰν ἀπὸ κάποια ἄλλη δεύτερη μητρικὴ γαστέρα καὶ σκοτεινή, [προχωρώντας] πρὸς ἐκεῖνα τὰ ἄϋλα καὶ ἐπιπλέον φωτεινά, νὰ εἶσαι χαρού-

θύμει δοξάζων τὸν εὐεργέτην, διαπορθμεύοντα ἡμᾶς διὰ θανάτου πρὸς τὰ ἡμῖν ἐλπιζόμενα. Καὶ νῆφε διαπαντὸς διὰ τοὺς κύκλῳ περιπατοῦντας ἀσεβεῖς[54] *δαίμονας, καὶ ἡμῶν ἀεὶ τῇ εὐδοκιμήσει ἐπιβουλεύοντας, καὶ τὴν πτέρναν ἡμῶν δολερῶς τηροῦντας*[55] *τὴν τοῦ βίου τελείωσιν, τρέμων μέχρις ἐξόδου διὰ τὸ τοῦ μέλλοντος ἄδηλον· ὡς τρεπτὸς κτισθεὶς καὶ ἀλλοιωτὸς διὰ τὸ αὐτεξούσιον.*

ξς΄. Τοτηνικαῦτα ὁ ἐχθρὸς ἀγρίοις ἡμᾶς καὶ φοβεροῖς προσυπαντᾷ πειρασμοῖς, ὅταν αἴσθηται τὴν ψυχὴν μεγάλων ἀρετῆς μέτρων ἐπιλαβομένην. Τεκμηριοῦται δὲ τοῦτο, ἀπό τε τῶν τῆς προσευχῆς ῥημάτων, καὶ τῆς ὑπὲρ τὴν ὑλικὴν δυάδα, σαρκός τε καὶ τῶν αἰσθητῶν ἀναβάσεως. Καὶ τοσοῦτον φθονερῶς ὁ μισάνθρωπος ἐκπειράζει, ὥστε ἐξαπορεῖσθαι ἡμᾶς καὶ τοῦ ζῆν[56]*. Ἀγνοεῖ δὲ ἄρα ὁ μάταιος ὅσων πρόξενος ἡμῖν γίνεται ἀγαθῶν, δοκίμους τε ἐντεῦθεν ἡμᾶς διὰ τῆς ὑπομονῆς ἐργαζόμενος, καὶ λαμπροτέρους τοὺς*

μενος, δοξάζοντας τὸν Εὐεργέτη [Θεό], ὁ ὁποῖος μᾶς διαπερνᾶ, διὰ τοῦ θανάτου, πρὸς [τὰ ἀγαθά], τὰ ὁποῖα ἐμεῖς προσδοκοῦμε. Καὶ συνεχῶς νὰ εἶσαι σὲ νῆψι, ἐξ αἰτίας τῶν ἀσεβῶν δαιμόνων, οἱ ὁποῖοι περιπατοῦν γύρω μας καὶ πάντοτε ἐπιβουλεύονται τὴν πρόοδό μας καὶ οἱ ὁποῖοι χτυποῦν μὲ δόλο καὶ τὴν πτέρνα μας, δηλαδὴ τὸ τέλος τῆς ζωῆς μας, [καὶ] νὰ τρέμῃς μέχρι τὴν ἔξοδό [σου] γιὰ τὸ ἀβέβαιο τοῦ μέλλοντος, διότι κτίσθηκες, ἕνεκα τοῦ αὐτεξουσίου, τρεπτὸς καὶ εὐμετάβλητος [δηλαδὴ μπορεῖς νὰ μεταβάλλεσαι καὶ νὰ ἀλλοιώνεσαι].

66. Τότε ὁ ἐχθρὸς μᾶς συναντᾶ μὲ ἀγρίους καὶ φοβεροὺς πειρασμούς, ὅταν ἀντιληφθῇ ὅτι ἡ ψυχὴ ἔφθασε σὲ μεγάλα μέτρα ἀρετῆς. Ἀποδεικνύεται δὲ αὐτό, καὶ ἀπὸ τὰ λόγια τῆς προσευχῆς, [ἐπειδὴ προσευχόμεθα παρακαλώντας γιὰ τὴν ἀναχώρησί μας πρὸς τὸν Κύριο] καὶ ἀπὸ τὴν ἀνάβασι πάνω ἀπὸ τὴν ὑλικὴ δυάδα, δηλαδὴ τὴν σάρκα καὶ τὰ αἰσθητά, [ἐπειδὴ χαρούμενοι καὶ δοξολογώντας ἐγκαταλείπομε τὰ ὑλικὰ τῆς παρούσης ζωῆς]. Καὶ τόσο πολὺ μᾶς πειράζει, φθονερά, ὁ μισάνθρωπος, ὥστε, ἐμεῖς νὰ βρισκώμαστε σὲ ἀμηχανία καὶ γιὰ τὴν ζωή [μας]. Ἀγνοεῖ, βέβαια, τότε ὁ μάταιος πόσων ἀγαθῶν γίνεται σὲ ἐμᾶς πρόξενος, καὶ ἐξ αὐτοῦ [τοῦ πολέμου], μᾶς καθιστᾶ δοκίμους [δοκιμασμένους], διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ μᾶς

στεφάνους πλέκων ἡμῖν.

ξζ΄. Οὐκ ἔστιν ἕτερος μείζων ἀγὼν τῆς σωφροσύνης καὶ παρθενίας. Καὶ ὑπ᾽ αὐτῶν γὰρ τῶν Ἀγγέλων θαυμάζεται ὁ τὴν ἀγαμίαν τιμῶν, καὶ τῶν ἀθλητῶν οὐκ ἔλαττον στεφανοῦται. Τὸ γὰρ σαρκὶ συνδεδεμένον τινὰ καὶ αἵματι, σπεύδειν μιμεῖσθαι τὴν τῶν ἀσωμάτων ἀϋλίαν διὰ τῆς ἁγνείας ἀεί, πόσων δεῖται τῶν μόχθων καὶ τῶν ἱδρώτων; καὶ τοσοῦτον ταῖς ἀληθείαις μέγα καὶ ὑψηλὸν τὸ κατόρθωμα, ὥστε μικροῦ καὶ ἀδύνατον εἶναι δοκεῖν, ὡς ὑπὲρ φύσιν· εἰ μήπου Θεὸς ἄνωθεν ἀντιλάβηται, τὸ ἀσθενὲς τῆς φύσεως ἐνισχύων, καὶ τὸ σαθρὸν ὑπερείδων, καί, τρόπον τινά, τῆς γῆς ἀνακουφίζων ἔρωτι θείῳ, καὶ ἐλπίδι τῶν ἀποκειμένων γερῶν.

ξη΄. Ὑγραινομένη σὰρξ πολυποσίᾳ καὶ πολυϋπνίᾳ, μέγα πρὸς σωφροσύνην ἐμπόδιον. Σωφροσύνη δὲ ἀληθής, καὶ ἐν τοῖς καθ᾽ ὕπνον φαντάσμασι μένει ἀκίνητος. Τὸ γὰρ προστρέχειν ἐν τούτοις τὸν νοῦν, σύμβολόν ἐστι περιφέρειν ἔτι αὐτὸν τὸ τοῦ

πλέκει λαμπροτέρους τοὺς στεφάνους.

67. Δὲν ὑπάρχει ἄλλος μεγαλύτερος ἀγώνας ἀπὸ τὴν σωφροσύνη καὶ τὴν παρθενία. Διότι θαυμάζεται κι ἀπ᾽ αὐτοὺς [ἀκόμη] τοὺς Ἀγγέλους ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος τιμᾶ τὴν ἀγαμία, καὶ δὲν στεφανώνεται λιγώτερο ἀπὸ τοὺς μάρτυρες. Διότι, τὸ νὰ σπεύδῃ κάποιος, ὁ ὁποῖος εἶναι συνδεδεμένος μὲ σάρκα καὶ αἷμα, νὰ μιμῆται πάντοτε, [διὰ βίου], τὴν ἀϋλία τῶν Ἀσωμάτων [Ἀγγέλων], πόσους κόπους καὶ ἱδρῶτες [δὲν] χρειάζεται; Καὶ τόσο πολύ, πραγματικά, [εἶναι] μεγάλο καὶ ὑψηλὸ τὸ κατόρθωμα, ὥστε παρ᾽ ὀλίγον νὰ φαίνεται ὅτι εἶναι καὶ ἀκατόρθωτο καὶ ὑπερφυσικό, ἐάν, τυχόν, ὁ Θεὸς δὲν βοηθοῦσε ἀπὸ ψηλά, ἐνισχύοντας τὴν ἀσθένεια τῆς φύσεως καὶ ὑποστηρίζοντας τὴν σαθρότητά [της] καί, τρόπον τινά, ἀνακουφίζοντας ἀπὸ τὴν γῆ [ἀπὸ τὸ χοϊκὸ φρόνημα], μὲ τὸν θεῖο ἔρωτα καὶ τὴν ἐλπίδα τῶν βραβείων, τὰ ὁποῖα ἐπιφυλάσσονται, [στοὺς ἀγωνιστές].

68. Ἡ σάρκα, ἡ ὁποία ὑγραίνεται, [ποὺ ζωογονεῖται], ἀπὸ τὴν πολυποσία καὶ τὴν πολυϋπνία, [εἶναι] μεγάλο ἐμπόδιο γιὰ τὴν σωφροσύνη. Ἡ ἀληθινή, βέβαια, σωφροσύνη μένει ἀκίνητη, [ἀκόμη] καὶ ἀπὸ τὶς φαντασίες κατὰ τὸν ὕπνο. Διότι, τὸ νὰ προστρέχῃ σ᾽ αὐτὲς ὁ νοῦς, εἶναι σημεῖο ὅτι αὐτὸς στὸ βάθος [του]

πάθους κατὰ βάθους ἀρρώστημα. Εἰ δὲ διὰ τῆς χάριτος καταξιωθείη καὶ σώματος δίχα, ἐν ὕπνῳ προσομιλεῖν τῷ Θεῷ, μένει ἀνέπαφος αὐτός, καὶ ψυχῆς καὶ σώματος φύλαξ ἐγρήγορος, ἠρεμούντων αὐτῶν, οἷόν τις σκύλαξ διὰ τοὺς ἐπιβούλους λύκους νήφων καὶ μὴ συλούμενος.

ξθ΄. Παράδοξόν σοι λόγον φημὶ καὶ μὴ θαύμαζε· ἔστι τι μυστήριον κρυπτῶς μεταξὺ Θεοῦ, καὶ τῆς ψυχῆς τελούμενον. Τῶν ὑψηλοτάτων δὲ τοῦτο μέτρων, καὶ τῆς τελείας καθάρσεως, καὶ ἀγάπης, καὶ πίστεως. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος εἰς ἄκρον καταλλαγείς, ἑνωθῇ Θεῷ διά τῆς οἰκειώσεως, προσευχῇ καὶ θεωρίᾳ ἀδιαλείπτῳ. Ἐν τούτῳ Ἠλίας μὲν κλείει οὐρανὸν τῇ ἀβροχίᾳ[57]*, καὶ οὐρανίῳ φλέγει πυρὶ τὴν θυσίαν*[58]*. Μωϋσῆς δὲ τέμνει θάλασσαν*[59]*, καὶ χειρῶν ἐκτάσει τροποῦται Ἀμαλήκ*[60]*. Καὶ Ἰωνᾶς κήτους καὶ βυθοῦ διασῴζεται*[61]*. Βίᾳ γὰρ ἄγει Θεὸν τὸν φιλανθρωπότατον, οἷ καὶ βούληται, ὁ τούτου καταξιωθείς, εἰ καὶ ἐν σαρκὶ περίεστιν, ἀλλ᾽ ὑπερέβη τὸ μέτρον τῆς*

περιφέρει ἀκόμη τὴν ἀσθένεια τοῦ [σαρκικοῦ] πάθους. Ἐάν, ὅμως, διὰ τῆς [θείας] Χάριτος ἤθελε ἀξιωθῆ νὰ συνομιλῆ, κατὰ τὸν ὕπνο [του], μὲ τὸν Θεό, καὶ χωρὶς [συμμετοχὴ] τοῦ σώματος, [ἐνῶ τὸ σῶμα κοιμᾶται], αὐτὸς μένει ἀνέπαφος [ἀπὸ τὴν ἁμαρτία] καὶ ἄγρυπνος φύλακας καὶ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, ἐνῶ αὐτὰ ἡσυχάζουν, ὅπως ἐπὶ παραδείγματι κάποιος σκύλος, ποὺ ἐπαγρυπνεῖ γιὰ τοὺς ἐπιβούλους λύκους καὶ δὲν λεηλατεῖται.

69. Θὰ σοῦ πῶ [ἕναν] λόγο παράδοξο καὶ μὴν ἐκπλαγῆς: ὑπάρχει κάποιο μυστήριο, τὸ ὁποῖο τελεῖται κρυπτῶς μεταξὺ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ψυχῆς. Αὐτό, βέβαια, [εἶναι] τῶν ὑψηλοτάτων μέτρων καὶ τῆς τελείας καθαρότητος καὶ ἀγάπης καὶ πίστεως. [Αὐτὸ συμβαίνει], ὅταν ὁ ἄνθρωπος, ἀφοῦ συμφιλιωθῆ στὸ ἔπακρον [στὸν βαθμὸ τῆς τελειότητος] μὲ τὸν Θεό, ἑνωθῆ διὰ τῆς οἰκειώσεως [μ᾽ Αὐτόν], μὲ τὴν προσευχὴ καὶ τὴν ἀδιάλειπτο θεωρία. Σ᾽ αὐτὴν [τὴν οἰκείωσι μὲ τὸν Θεὸ εὑρισκόμενοι], ὁ μὲν Ἠλίας κλείνει τὸν οὐρανὸ μὲ τὴν ἀνομβρία καὶ καταφλέγει μὲ οὐράνιο πῦρ τὴν θυσία. Ὁ Μωϋσῆς δὲ τέμνει τὴν [Ἐρυθρὰ] θάλασσα καὶ μὲ τὴν ἔκτασι τῶν χειρῶν [του] κατατροπώνει τοὺς Ἀμαληκῖτες. Καὶ ὁ Ἰωνᾶς διασώζεται ἀπὸ τὸ κῆτος καὶ τὸν βυθό. Διότι, ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος καταξιώθηκε αὐτοῦ [τοῦ μυστηρίου], ὁδηγεῖ τὸν Φιλανθρωπότατο Θεό, διὰ τῆς βίας, ἐκεῖ, ὅπου καὶ θέλει [τοῦ ἱκανοποιεῖ, δηλαδή, ὁ Θεὸς τὰ αἰτήματά του]. Καὶ ἐνῶ εὑρίσκεται μέσα στὴν σάρκα, ὅμως ὑπερέβη τὸ μέτρο τῆς

φθορᾶς καὶ τῆς θνητότητος, ὡς κοινὸν ὕπνον τὸν θάνατον ἐκδεχόμενος, ἡδέως παραπέμποντα πρὸς τὰ ἐλπιζόμενα.

ΠΕΡΙ ΙΕΡΩΣΥΝΗΣ

ο΄. Αἰδούμενος τὰ δεσποτικὰ πάθη, καὶ τὴν ὑπὲρ ἡμῶν τοῦ Θεοῦ Λόγου κένωσιν, ἀλλὰ γὰρ καὶ τὴν θύσιν καὶ ἀνάκρασιν ἐν ἡμῖν τοῦ ζωοποιοῦ καὶ θείου σώματός τε καὶ αἵματος, ὧν οὐ τῆς μεθέξεως μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς ἱερουργίας κατηξιώμεθα, ταπείνου σεαυτὸν ὡσεὶ καὶ σφαγῆς πρόβατον, ὑπερέχοντάς σου πάντας ἐν ἀληθείᾳ ἡγούμενος. Καὶ σπεῦδε μή τινος πλήττειν συνείδησιν, παραλόγως μάλιστα. Ἁγιασμοῦ δὲ χωρίς, μὴ κατατόλμα τῆς τῶν ἁγίων προσψαύσεως, ἵνα μὴ ὡσεὶ χόρτος φλεχθεὶς τῷ θείῳ πυρὶ καὶ ὡσεὶ κηρὸς τακείς, ἀνταναιρεθῇς[62].

οα΄. Ναὶ μήν, ἐὰν ὡς δεῖ μεταχειρίζῃ τὴν τῆς θείας, καὶ σεβασμίας ἱερουργίας φρικτὴν τελεταρχίαν, καὶ μὴ καθάπτηταί σου τὸ συνει-

φθορᾶς καὶ τῆς θνητότητος, ἀναμένοντας τὸν θάνατο σὰν κοινὸ ὕπνο, ποὺ θὰ τὸν ἀποστείλῃ πρὸς τὰ ἐλπιζόμενα [ἀγαθά].

ΠΕΡΙ ΙΕΡΩΣΥΝΗΣ

70. Σεβόμενος τὰ δεσποτικὰ πάθη καὶ τὴν κένωσι τοῦ Θεοῦ Λόγου γιὰ χάρι μας, ἀλλά, βέβαια, καὶ τὴν θυσία καὶ τὸν συγκερασμὸ μέσα μας τοῦ ζωοποιοῦ καὶ θείου σώματος καὶ αἵματος, τῶν ὁποίων καταξιωνόμεθα, ὄχι μόνον τῆς μεθέξεως [τῆς θείας δηλαδὴ μεταλήψεως] ἀλλὰ καὶ τῆς ἱερουργίας [αὐτῶν, δηλαδὴ ἀξιωνόμεθα νὰ τὰ ἱερουργοῦμε, σεβόμενος λοιπὸν αὐτά], νὰ ταπεινώνῃς τὸν ἑαυτόν σου καὶ σὰν πρόβατο γιὰ σφαγή, θεωρώντας ὅτι, ἀληθινά, ὅλοι ὑπερέχουν ἀπὸ σένα. Καὶ φρόντιζε νὰ μὴ πληγώνῃς κανενὸς τὴν συνείδησι καὶ μάλιστα παράλογα. Δίχως δὲ ἁγιότητα, νὰ μὴν ἀποτολμᾷς τὸ ἄγγιγμα τῶν Ἁγίων, γιὰ μὴν ἀφανισθῇς, φλεγόμενος σὰν χόρτο ἀπὸ τὸ θεῖο πῦρ καὶ λειώνοντας σὰν κερί.

71. Πράγματι, ἐὰν ἐπιτελῇς τὴν φρικτὴ τελετουργία τῆς θείας καὶ σεβασμίας Ἱερουργίας, ὅπως πρέπει, καὶ δὲν προσβάλλεται ἡ συνεί-

δός, ἐν οὐδενὶ τῶν πάντων, ὡς ἐκ ταύτης ἐλπίσῃς τὴν σωτηρίαν. Ὑπὲρ γὰρ πᾶσαν ἐργασίαν καὶ θεωρίαν ἡ ἐντεῦθεν προσγένηταί σοι ὠφέλεια· εἰ δὲ μὴ οὕτως, ὄψει αὐτός, καὶ κρεῖττον πάντως ἀποσχέσθαι, δι' ἐπιγνωμοσύνης τῆς οἰκείας ἀσθενείας, τοῦ τῆς ἱερωσύνης ὕψους, ἢ ἀτελῶς καὶ ἀνάγνως ταύτης ἐπειλημμένον. Καὶ τοῖς πολλοῖς δοκοῦντα εἶναι μετέωρον, πτῶμα κεῖσθαι κλαυθμοῦ ἄξιον ἐξ ἀναξιότητος.

οβ'. Τόσον ὑπέρκειται ἡ τῆς σεβασμίας ἱερωσύνης λατρεία, καὶ πρὸς τὸ θεῖον ἐξίλασις καὶ δυσώπησις, πάσης ψαλμῳδίας καὶ προσευχῆς, ὅσον ἀστέρων ἥλιος. Αὐτὸν γὰρ ἐκεῖνον τὸν Μονογενῆ θυσιάζομεν καὶ προτίθεμεν, καὶ προσάγομεν εἰς παράκλησιν, τὸν ὑπὲρ ἁμαρτωλῶν δωρεὰν σφαγέντα διὰ φιλανθρωπίαν. Οὐχ ὑπὲρ ἁμαρτάδων ἀφέσεως μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ ὧν ἂν δεώμεθα πρὸς τὸ συμφέρον πάντως, εἰ μὴ ἡ συνείδησις βεβηλοῦται. Καὶ τὸ μὲν σῶμα ἡνωμένον θεότητι, ὥς περ τις ἄνθραξ φλέγει πᾶσαν

δησί σου ἀπὸ τίποτε, ἐξ ὅλων [τῶν πραγμάτων, τότε] πραγματικὰ νὰ ἐλπίσῃς, ὁπωσδήποτε, τὴν σωτηρία ἀπ' αὐτὴν [τὴν Ἱερουργία]. Διότι περισσότερο ἀπὸ κάθε [ἄλλη] ἐργασία καὶ θεωρία, ἡ ὠφέλεια θὰ σοῦ προέλθῃ ἀπ' αὐτὴν [τὴν Ἱερουργία]. Ἐὰν δὲ δὲν [τελῆται] ἔτσι, [ὅπως πρέπει, ἐσύ], αὐτὸς ὁ ἴδιος θὰ δώσῃς λόγο γι' αὐτό· καὶ εἶναι καλλίτερο πάντως νὰ ἀπομακρυνθῇς ἀπὸ τὸ ὕψος τῆς Ἱερωσύνης, ἀπὸ ἐπίγνωσι τῆς ἀδυναμίας σου, παρὰ νὰ ἔχῃς κρατημένο [τὸ ἀξίωμα], δίχως τελειότητα καὶ ἁγνότητα. Καὶ ἐνῶ ἀπὸ τοὺς πολλοὺς θεωρεῖσαι ὅτι εἶσαι πολὺ ψηλά, [ἐσὺ] νὰ κείτεσαι [κάτω] πτῶμα ἄξιο κλαυθμοῦ, ἕνεκα τῆς ἀναξιότητός [σου].

72. Τόσο πολὺ ὑπερέχει ἀπὸ κάθε ψαλμωδία καὶ προσευχή, ἡ λατρεία [ποὺ προσφέρεται], διὰ τῆς σεβασμίας Ἱερωσύνης, καὶ ἡ ἐξιλέωσι καὶ ἡ ἰσχυρὴ παράκλησι πρὸς τὸ θεῖον, ὅσο [ὑπερέχει] ἀπὸ τὰ ἀστέρια ὁ ἥλιος. Διότι [κατὰ τὴν λατρεία τῆς θείας Ἱερουργίας], θυσιάζομε καὶ προβάλλομε καὶ προσφέρομε, πρὸς παρηγορία [μας], Αὐτὸν τὸ ἴδιο τὸν Μονογενῆ [Υἱὸ τοῦ Θεοῦ], ὁ ὁποῖος θυσιάστηκε δωρεὰν [δίχως ἀνταμοιβή] ὑπὲρ τῶν ἁμαρτωλῶν, ἕνεκα φιλανθρωπίας. [Καὶ δὲν προσφέρομε τὴν θεία Ἱερουργία] μόνον ὑπὲρ τῆς ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα, ὁπωσδήποτε, εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχωμε ἀνάγκη γιὰ τὸ συμφέρον μας, ἐάν, [βέβαια], ἡ συνείδησί [μας] δὲν καταπατᾶται. Καὶ τὸ μὲν [θεῖο] Σῶμα, ἑνωμένο μὲ τὴν Θεότητα, ὅπως ἀκριβῶς ἕνας [φλεγόμενος] ἄνθρακας, καταφλέγει ὅλη

ὕλην ἀνομημάτων, καὶ τὰς καρδίας φωτίζει τῶν μετὰ πίστεως προσιόντων. Ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ θεῖον αἷμα καὶ τίμιον, ῥύπτει καὶ καθαίρει παντὸς ὑσσώπου ἐπέκεινα κηλῖδα πᾶσαν καὶ σπῖλον, τῶν ὅση δύναμις καθαρῶς καὶ οὐκ ἀνάγνως τῶν ἁγίων κατατολμώντων, εἴπου τις ἐναποληφθείη οὕτω συμβάν.

ογ΄. Οὐ τὸ σῶμα τὸ ἀναληφθὲν τοῦ Θεοῦ Λόγου, ὥς τις ἔφησε τῶν ἁγίων, ἐξ οὐρανοῦ κατιὸν θύεται, ἀλλ᾽ αὐτὸς ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος μεταβάλλεται εἰς σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ, πίστει, καὶ φόβῳ, καὶ πόθῳ, καὶ εὐλαβείᾳ, ὑπὸ τῶν καταξιωθέντων τῆς θείας ἱερωσύνης ἱεροτελεστούμενος καὶ τὴν ἐκ τούτου εἰς τοῦτο ἄμειψιν δεχόμενος, ἐνεργείᾳ καὶ ἐπιφοιτήσει τοῦ Παναγίου Πνεύματος. Οὐχὶ γινόμενος ἕτερον σῶμα παρ᾽ ἐκεῖνο τὸ δεσποτικόν, ἀλλ᾽ εἰς τοῦτο μεταβαλλόμενος, ἀφθαρτίζων, οὐχὶ φθειρόμενος. Πόσης οὖν δεῖται τῆς καθαρότητος καὶ τῆς ἁγιότητος ὁ ἱερεύς, θεϊκοῦ ψαύων σώματος; καὶ παῤῥησίας ὁποίας, μεσίτης

τὴν ὕλη τῶν ἁμαρτημάτων καὶ φωτίζει τὶς καρδίες ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι προσέρχονται μὲ πίστι. Τὸ δὲ θεῖο καὶ Τίμιο Αἷμα, ὁμοίως, ρύπτει καὶ καθαρίζει, περισσότερο ἀπὸ κάθε ὕσσωπο, κάθε κηλῖδα καὶ μολυσμὸ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἀποτολμοῦν [νὰ προσέρχωνται] στὰ Ἅγια, ὅσο δύνανται, μὲ καθαρότητα καὶ ὄχι χωρὶς ἁγνότητα, ἐὰν τυχόν, ἤθελε κανεὶς βρεθῇ σὲ στενότητα συνθηκῶν, ὥστε κατ᾽ αὐτὸν τὸν τρόπο νὰ συμβῇ [κάποια κηλῖδα ἢ μολυσμός].

73. Ὅπως εἶπε κάποιος ἀπὸ τοὺς Ἁγίους, δὲν θυσιάζεται, κατερχόμενο ἀπὸ τὸν Οὐρανό, τὸ Σῶμα τοῦ Θεοῦ Λόγου, τὸ ὁποῖο ἀναλήφθηκε [στὸν οὐρανό], ἀλλὰ ὁ ἴδιος ὁ Ἄρτος καὶ ὁ Οἶνος μεταβάλλεται σὲ Σῶμα καὶ Αἷμα Χριστοῦ, ὅταν ἱερουργῆται μὲ πίστι καὶ φόβο καὶ πόθο καὶ εὐλάβεια, ἀπὸ ἐκείνους, ποὺ ἀξιώθηκαν [τοῦ ἀξιώματος] τῆς θείας Ἱερωσύνης καὶ δέχεται τὴν μεταβολὴ ἀπ᾽ αὐτὸ [ποὺ εἶναι, δηλαδή, ἄρτος καὶ οἶνος] σὲ τοῦτο, [σὲ Σῶμα, δηλαδή, καὶ Αἷμα Χριστοῦ], μὲ τὴν ἐνέργεια καὶ τὴν ἐπιφοίτησι τοῦ Παναγίου Πνεύματος. Χωρὶς νὰ γίνεται [ὁ Ἄρτος καὶ ὁ Οἶνος] ἄλλο Σῶμα ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ Δεσποτικό, ἀλλὰ μεταβάλλεται στὸ ἴδιο [τὸ Σῶμα τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ], ἀφθαρτίζοντας [προσφέροντας ἀφθαρσία] καὶ χωρὶς νὰ φθείρεται. [Ἑπομένως], ἀπὸ πόση καθαρότητα καὶ ἁγνότητα ἔχει ἀνάγκη ὁ Ἱερεύς, ὅταν ἐγγίζῃ τὸ θεϊκὸ Σῶμα; Καὶ ἀπὸ ποία παρρησία, ἀφοῦ γίνεται μεσίτης μεταξὺ

Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων γινόμενος, καὶ συμπρεσβευτὰς περιλαμβάνων σὺν τῇ Πανάγνῳ καὶ Θεομήτορι, πάσας τε τὰς ἐπουρανίους τῶν Ἀγγέλων δυνάμεις καὶ τοὺς ἀπ᾽ αἰῶνος ἁγίους; Ἐμοὶ δοκεῖ, ἀγγελικῆς αὐτὸν ἢ ἀρχαγγελικῆς ὥς περ δὴ τῆς ἀξίας, οὕτω χρήζειν καὶ τῆς οἰκειότητος.

οδ'. Σημειωτέον σοι, ὦ Πισήνιε, ὅτι διὰ τοῦτο ἀνακεκαλυμμένα πρόκεινται τὰ ἅγια, μετὰ τὸ τῆς πίστεως σύμβολον, ἐπὶ τῆς ἁγίας τραπέζης μέλλοντα ἁγιάζεσθαι, ὡς ἂν δέηται τρόπον τινὰ ὑπὲρ τῶν προσφερόντων, καὶ κράζειν ἀλαλήτοις φωναῖς πρὸς τὸν ἐν οὐρανοῖς κατοικοῦντα. Ὁρῶν γὰρ ἐκεῖνος οὐ παρορᾷ· καὶ βλέπων οὐ παραβλέπει, ἐνθυμούμενος τὴν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτωλῶν ἑκούσιον κένωσιν, καὶ ἄῤῥητον συγκατάβασιν, καὶ φιλάνθρωπον σφαγήν. Οὐ γὰρ δεδικαιωμένοις οὖσιν ἡμῖν, τὸ λύτρον ἐχαρίσατο διὰ τοῦ παθεῖν, καὶ τὴν σωτηρίαν, ὁ ἀγαθός τε καὶ ἀνεξίκακος, ἀλλὰ προσκεκρουκότας ἠλέησε, καὶ ἀνεκαλέσατο.

Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων καὶ περιλαμβάνει συμπρεσβευτές, μαζὶ μὲ τὴν Πάναγνο καὶ Θεομήτορα, καὶ ὅλες τὶς ἐπουρανίους δυνάμεις τῶν Ἀγγέλων καὶ τοὺς ἀπ᾽ αἰῶνος Ἁγίους; Σ᾽ ἐμένα φαίνεται, ὅτι, ὅπως ἀκριβῶς αὐτὸς [κατέχει] βέβαιο Ἀγγελικὸ ἢ Ἀρχαγγελικὸ τὸ ἀξίωμα, κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο, χρειάζεται καὶ τὴν οἰκειότητα [τὴν συγγένεια μὲ τοὺς Ἀγγέλους].

74. Πρέπει νὰ σημειώσης, Πισήνιε, [ὁ ἐκ Πίσης ὁρμώμενος, κι αὐτό]: ὅτι γι᾽ αὐτό, μετὰ τὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως, τὰ Ἅγια, τὰ ὁποῖα πρόκειται νὰ ἁγιασθοῦν προτίθενται ἐπὶ τῆς Ἁγίας Τραπέζης, χωρὶς νὰ ἔχουν καλυφθῆ [μὲ τὸν Ἀέρα], σὰν νὰ δέωνται, τρόπον τινά, καὶ νὰ κράζουν μὲ ἀλάλητες φωνὲς πρὸς Ἐκεῖνον, ποὺ κατοικεῖ στοὺς οὐρανοὺς ὑπὲρ αὐτῶν, οἱ ὁποῖοι τὰ προσφέρουν. Διότι, ἀτενίζοντας [Αὐτά], Ἐκεῖνος δὲν παραθεωρεῖ [τὶς δεήσεις] καὶ βλέποντάς [τα] δὲν παραβλέπει, ἐνθυμούμενος τὴν ἑκούσιο κένωσί [Του] ὑπὲρ τῶν ἁμαρτωλῶν καὶ τὴν ἀνέκφραστη συγκατάβασι καὶ τὴν φιλάνθρωπο σφαγή [Του]. Διότι, δὲν μᾶς χάρισε τὴν ἀπολύτρωσι καὶ τὴν σωτηρία ὁ Ἀγαθὸς καὶ Ἀνεξίκακος, διὰ τοῦ Πάθους [Του], ἐπειδὴ εἴμαστε δικαιωμένοι, ἀλλὰ [μᾶς] ἐλέησε καὶ μᾶς ἀνεκάλεσε [μᾶς κάλεσε πάλι στὸν Παράδεισο], ἐνῶ εἴχαμε γίνει ἐχθροί [Του].

οε΄. Κἂν καθαρᾶς ἐπιμελούμενος προσευχῆς ἑνούσης Θεῷ ἀΰλως τὸν ἄϋλον νοῦν, καὶ ἔφθασας ὡς ἐν ἐσόπτρῳ ἰδεῖν τὴν διαδεξαμένην σε λῆξιν μετὰ τὸ τέλος τῆς ἐνταῦθα ζωῆς, ὡς τὸν τοῦ Πνεύματος δεξάμενος ἀῤῥαβῶνα[63]*, καὶ τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν ἐντὸς κεκτημένος*[64] *ἐν πάσῃ αἰσθήσει καὶ πληροφορίᾳ, μὴ ἀνάσχῃ ἀπολυθῆναι τῆς σαρκὸς χωρὶς προγνώσεως τοῦ θανάτου· ἀλλὰ καὶ δέου λιπαρῶς περὶ τούτου, καὶ ἔσο εὔελπις τούτου τυχεῖν, τῆς ἐξόδου πλησίον, εἰ εἴη συμφέρον. Πρὸς ἣν εὐτρεπίζου διηνεκῶς, δειλίαν πᾶσαν ἀποῤῥιπτούμενος. Ὡς ἂν τὸν ἀέρα διαπεράσας, καὶ τὰ τῆς πονηρίας διαδρὰς πνεύματα, θαρσαλέως καὶ ἀδειμάντως εἴσω γένῃ τῶν οὐρανίων ἁψίδων, τάξεσιν ἀγγελικαῖς συνταττόμενος, καὶ προσθήκη τοῖς ἀπ᾽ αἰῶνος ἐκλεκτοῖς καὶ δικαίοις γινόμενος καὶ τὸ θεῖον ὁρῶν, ὅσον ἐφικτόν· εἰδ᾽ οὖν, ἀλλὰ τὰ ὑπ᾽ αὐτῷ ἀγαθά· καὶ τὸν τοῦ Θεοῦ Λόγον κατανοῶν ἀκτινοφωτοβολοῦντα τὰ ὑπερουράνια,*

75. Κι ἂν [ἀκόμη] ἐπιμελῆσαι τὴν καθαρὰ προσευχή, ἡ ὁποία ἑνώνει, μὲ ἄϋλο τρόπο, τὸν ἄϋλο νοῦ μὲ τὸν Θεό, καὶ ἔφθασες νὰ δῇς, σὰν σὲ καθρέπτη, τὴν κατάληξι, ἡ ὁποία θὰ σὲ διαδεχθῇ, μετὰ τὸ τέλος τῆς παρούσης ζωῆς, ἐπειδὴ δέχθηκες τὸν ἀρραβῶνα τοῦ [Ἁγίου] Πνεύματος καὶ ἔχεις ἀποκτήσει ἐντός [σου] τὴν βασιλεία τῶν Οὐρανῶν, μὲ κάθε αἴσθησι καὶ πληροφορία, μὴν ἀνεχθῇς νὰ ἀπολυθῇς ἀπὸ τὴν σάρκα, χωρὶς πρόγνωσι τοῦ θανάτου· ἀλλὰ καὶ νὰ δέεσαι ἐπιμόνως γι᾽ αὐτὸ καὶ νὰ ἔχῃς καλὴ ἐλπίδα, ὅτι θὰ ἐπιτύχῃς, ὁπωσδήποτε, αὐτό, πλησίον τῆς ἐξόδου [σου], ἐὰν ἤθελε εἶναι συμφέρον. Νὰ προπαρασκευάζεσαι συνεχῶς γι᾽ αὐτὴν [τὴν ἔξοδό σου], ἀπορρίπτοντας κάθε δειλία. Κατ᾽ αὐτὸν τὸν τρόπο, ἀφοῦ διαπεράσῃς τὸν ἀέρα καὶ διαφύγῃς τὰ πνεύματα τῆς πονηρίας, θαρραλέα καὶ ἄφοβα, θὰ μπορέσῃς νὰ εὑρεθῇς μέσα στὶς οὐράνιες ἁψῖδες, [καὶ] θὰ συνταχθῇς μὲ τὶς Ἀγγελικὲς τάξεις καὶ θὰ προστεθῇς στοὺς ἀπ᾽ αἰῶνος ἐκλεκτοὺς καὶ δικαίους καὶ θὰ θεωρῇς, ὅσον [εἶναι] δυνατόν, τὸ Θεῖον· γνωρίζοντας βέβαια, [ὄχι τὴν οὐσία τοῦ Θείου], ἀλλὰ τὰ ἀγαθὰ [τὰ ὁποῖα προέρχονται] ἀπ᾽ Αὐτό· καὶ τὸν Λόγο τοῦ Θεοῦ θὰ κατανοῇς νὰ ἀκτινοβολῇ τὰ ὑπερουράνια [τὶς ἄκτιστες θεῖες ἐνέργειες],

λατρευόμενον μιᾷ προσκυνήσει, μετὰ τῆς ἀχράντου σαρκὸς αὐτοῦ, ἅμα τῷ Πατρί, καὶ τῷ Πνεύματι, ὑπὸ πάσης ἐπουρανίου στρατιᾶς, καὶ τῶν ἁγίων ἁπάντων. Ἀμήν.	νὰ λατρεύεται μαζὶ μὲ τὴν ἄχραντο Σάρκα Του, συγχρόνως μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸ [Ἅγιο] Πνεῦμα, μὲ μία προσκύνησι ἀπὸ ὅλη τὴν ἐπουράνιο στρατιὰ καὶ ὅλους τοὺς Ἁγίους. Ἀμήν.

Σ Η Μ Ε Ι Ω Σ Ε Ι Σ - Σ Χ Ο Λ Ι Α

Π Α Ρ Α Π Ο Μ Π Ε Σ

ΣΕ ΧΩΡΙΑ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ

1 Ψαλμ. 38, 6.
2 Ψαλμ. 9, 36.
3 Πρβλ. Ψαλμ. 17, 12.
4 Πρβλ. Α΄ Κορ. 13, 12.
5 Α΄ Κορ. 3, 2.
6 Δ΄ Βασ. 2, 11.
7 Δαν. (Βὴλ καὶ Δράκων) 36.
8 Πρβλ. Α΄ Θεσσ. 4, 17.
9 Γ΄ Βασ. 19, 12.
10 Πρβλ. Λουκ. 17, 21.
11 Ἠσ. 6, 6.
12 Λουκ. 2, 29.
13 Β΄ Βασ. 6, 6-7.
14 Ἔξοδ. 23, 21.
15 Πρβλ. Γένεσ. 18, 27.
16 Ῥωμ. 6, 5.
17 Β΄ Κορ. 5, 15.
18 Πρβλ. Ματθ. 7, 7.
19 Φιλιππ. 3, 8.
20 Ψαλμ. 28, 7.
21 Γένεσ. 3, 6.
22 Γένεσ. 2, 15.
23 Πρβλ. Παροιμ. 6, 6.
24 Ἰω. 6, 68.
25 Πρβλ. Ἑβρ. 12, 14.
26 Ματθ. 10, 37.
27 Α΄ Κορ. 15, 50.
28 Πρβλ. Γαλ. 2, 19-20.
29 Πρβλ. Γαλ. 5, 25.
30 Ψαλμ. 40, 12.
31 Πρβλ. Ματθ. 24, 20.
32 Πρβλ. Μάρκ. 12, 41-43.
33 Ἰω. 11, 17-44.
34 Πράξ. 5, 1-10.
35 Πρβλ. Β΄ Τιμόθ. 2, 21, Πράξ. 9, 15.
36 Πρβλ. Ῥωμ. 8, 33-34.
37 Πράξ. 10, 15.
38 Πρβλ. Ματθ. 11, 30.
39 Β΄ Τιμόθ. 2, 15.
40 Πρβλ. Φιλιππ. 2, 12.
41 Δευτερ. 9, 3, Ἑβρ. 12, 29.
42 Δαν. 3, 17-18.
43 Γένεσ. 19, 17, Γένεσ. 19, 29.
44 Ἔξοδ. 3, 2.
45 Πρβλ. Ματθ. 22, 12.
46 Α΄ Κορ. 15, 50.
47 Γένεσ. 6, 3.
48 Πρβλ. Ματθ. 24, 52, Λουκ. 12, 46.
49 Πρβλ. Ψαλμ. 35, 2.
50 Ἀριθ. 16, 31-33.
51 Ἰὼβ 3, 25.
52 Πρβλ. Λουκ. 7, 47.
53 Πρβλ. Ἑβρ. 11, 40.
54 Πρβλ. Ψαλμ. 11, 9.
55 Πρβλ. Γένεσ. 3, 15.
56 Πρβλ. Β΄ Κορ. 1, 8.
57 Γ΄ Βασ. 17, 1.
58 Γ΄ Βασ. 18, 36-38.
59 Ἔξοδ. 14, 21.
60 Ἔξοδ. 17, 11-13.
61 Ἰωνᾶς 2, 2-11.
62 Ψαλμ. 57, 9.
63 Β΄ Κορ. 5, 5.
64 Πρβλ. Λουκ. 17, 21.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

[α΄] Στὸ σημεῖο αὐτὸ ὁ ἀναγνώστης θὰ παρατηρήσῃ μία διαφορὰ στὸ ὄνομα, τὸ ὁποῖο δι᾽ ἄλλου τρόπου, ὡς «*Ζᾶν*» παρατίθεται στὸ πρωτότυπο κείμενο ἀπὸ τὸν ἱερὸ συγγραφέα καὶ μὲ ἄλλη ἐκφορὰ ὡς «Ὀζά» τὸ παραθέτουμε ἐμεῖς στὴν στήλη τῆς νεοελληνικῆς ἀποδόσεως. Ἡ διαφοροποίησι αὐτὴ ἔχει τὴν ἀκόλουθη ἐξήγησι. Οἱ Πατέρες στὴν ἐποχή τους εἶχαν κάποτε ὑπ᾽ ὄψιν τους χειρόγραφα κείμενα, ἐν προκειμένῳ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ὅπου, μέσα στὴν χειρόγραφο πληθύ, παρουσίαζαν μεταξύ τους ἐνδεχόμενες μικρὲς διαφοροποιήσεις. Ἐμεῖς στὴν ἀπόδοσι προκρίνουμε σαφῶς τὸ κείμενο τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης κατὰ τὴν μετάφρασι τῶν Ἑβδομήκοντα (Ο΄), ποὺ παρέλαβε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἡ Ἐκκλησία μας καὶ χρησιμοποιεῖ στὴν λατρεία. (Βλ. ΙΕΡΕΜΙΟΥ ΦΟΥΝΤΑ ΜΗΤΡ., «Γένεσις», *Ἑρμηνεία Παλαιᾶς Διαθήκης*, Ἀποστολικὴ Διακονία 2004, σ. 20) Πρὸς τοῦτο γίνεται καὶ ἡ ἐπιλογή μας στὴν νεοελληνική ἀπόδοσι τοῦ ὀνόματος ὡς «Ὀζά», ὅπως τὸ παραθέτουν στὸ ἐν λόγῳ χωρίο οἱ Ο΄.

Τὸ χωρίο αὐτὸ (Β΄ Βασ. 6, 6-7) μᾶς ἐξιστορεῖ τὸ ἀκόλουθο περιστατικὸ σχετικὰ μὲ τὸν Ὀζά. Συγκεκριμένα ὁ Βασιλεὺς Δαυῒδ μετὰ τὴν πολιτικὴ ἑνότητα τοῦ Ἰσραὴλ καὶ τὴν ἐκλογή, ὡς πρωτεύουσας, τῆς Ἱερουσαλήμ, συγκαλεῖ τὴν νεότητα τοῦ Ἰσραήλ, περίπου ἑβδομήντα χιλιάδες ἄνδρες, γιὰ νὰ μεταφέρῃ στὴν πρωτεύουσα Ἱερουσαλὴμ τὴν Κιβωτὸ τῆς Διαθήκης. Ἐπάνω στὴν Κιβωτὸ εἶχε ἐναποτεθῆ τὸ Ὄνομα τοῦ Κυρίου τῶν Δυνάμεων. Ἡ Κιβωτὸς ἦταν ὅ,τι τὸ ἱερώτερο, καθὼς μάλιστα ἔφερε τὸ Πανάγιο τοῦ Κυρίου Ὄνομα. Ὁ Κύριος εἶχε δώσει ἐντολὴ νὰ ἀγγίζουν τὴν Κιβωτὸ τοῦ Κυρίου μόνο οἱ ἱερεῖς (Βλ. Ἀριθ. 4, 5). Αὐτὴ ἡ ἐντολὴ τοῦ Κυρίου εἶχε διαπλάσει συνείδησι εὐλαβείας, ἔναντι τῆς Κιβωτοῦ, στὸν λαὸ τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος βίωνε, ὡς βλάσφημο καὶ ἀνεπίτρεπτο, ἕνας μὴ ἱερεὺς νὰ ἐγγίσῃ τὰ Ἅγια τοῦ Θεοῦ. Στὴν λιτανεία ἐκείνη πρὸς τὴν Ἱερουσαλὴμ ἐτοποθέτησαν τὴν Κιβωτὸ τοῦ Κυρίου πάνω σὲ καινούργια ἅμαξα. Ἔλαβαν δὲ τὴν Κιβωτὸ ἀπὸ τὴν οἰκία τοῦ Ἀμιναδάβ. Μεταξὺ αὐτῶν, ποὺ ἀκολουθοῦσαν τὴν Κιβωτὸ ἦταν καὶ ὁ Ὀζὰ καὶ οἱ ἀδελφοί του, υἱοὶ τοῦ Ἀμιναδάβ. Ὁ Ὀζὰ μάλιστα ὁδηγοῦσε τὴν ἅμαξα, πάνω στὴν ὁποία ἦταν ἡ Κιβωτός. Σὲ κάποια στιγμὴ τῆς λιτανείας ἐκείνης, ὅπου τὰ βόδια, τὰ ὁποῖα ἔσυραν τὴν Κιβωτό, τὴν ἐταλάντευσαν καὶ αὐτὴ ἐκινδύνευσε νὰ πέσῃ, τότε ὁ Ὀζὰ ἅπλωσε τὸ χέρι του, γιὰ νὰ κρατήσῃ καὶ πράγματι συγκράτησε τὴν Κιβωτό. Ὁ Κύριος ἐπάταξε μὲ θάνατο τὸν Ὀζά, ὁ ὁποῖος ἄμεσα ἀπέθανε ἐκεῖ δί-

πλα στὴν Κιβωτό, ἐνώπιον τοῦ Κυρίου. Ἐδῶ τὸ χωρίο ἀποκαλύπτει τὸ ἀνέγγιχτο τῆς Θεότητος καὶ τὴν ἀπόλυτη προϋπόθεσι τῆς Χάριτος τῆς Ἱερωσύνης γιὰ τὴν ἱερουργία τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ. Ἐπιπλέον ἀφήνεται νὰ ἐννοηθῇ ἀφ᾽ ἑνὸς τὸ ἀπολύτως σημαῖνον τῆς εὐλαβείας καὶ ἀφ᾽ ἑτέρου ποίας ποιότητος εἶναι ἡ πρόκρισι τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία ἀναβλύζει τὴν Ἀλήθεια καὶ τὴν ὄντως Ζωή, ἔναντι τοῦ ἀνθρωπίνου ὀρθοῦ Λόγου, ὁ ὁποῖος, ἐὰν δὲν ἐμπνέεται ἀπὸ τὸ Πανάγιο τοῦ Κυρίου Πνεῦμα, ὁσοδήποτε κι ἂν φαίνεται καλός, εἶναι αὐτάρεσκος καὶ αὐτονομημένος στὴν ἀνθρώπινη ἐλαχιστότητα καὶ ἀνεπάρκεια, ποὺ ἡ ἴδια καταδικάζει καὶ ὁδηγεῖ τὸν ἄνθρωπο στὴν ἀπώλειά του καὶ στὸν θάνατο.

ΣΧΟΛΙΑ

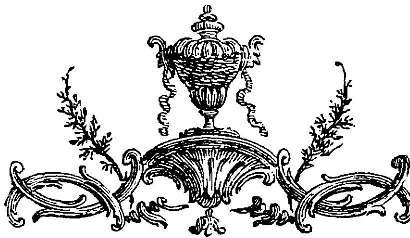
[1] Ὡς «σκότος», ἐδῶ, νοεῖται, σύμφωνα μὲ τὴν ἀποφατικὴ θεολογία τῆς Ἐκκλησίας, τὸ ὑπέρλαμπρο ἐκεῖνο φῶς τῆς ἀκτίστου δόξης, ποὺ περιβάλλει τὸν Θεὸ καθεαυτόν, καὶ εἶναι τελείως ἀπρόσιτο στὴν ἀνθρώπινη ἐμπειρία, ὄχι μόνο στὴν παροῦσα ἀλλὰ καὶ στὴ μέλλουσα ζωή. Τοῦτο σημαίνει, ὅτι ὁ μεταμορφούμενος «ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν» πιστὸς ἔχει πρόσβασι μόνο στὴν «ὑφειμένη» θεότητα τοῦ Θεοῦ, τὴν θεοποιὸ ἐνέργειά Του, καὶ πάντοτε στὸ μέτρο τῆς δεκτικότητας – χωρητικότητάς του, καὶ ποτὲ στὴν ἴδια τὴν ἄκτιστη οὐσία Του, ἡ ὁποία παραμένει παντελῶς ἄγνωστη σὲ κάθε κτίσμα.

Τὴν θεολογία αὐτὴ παρουσιάζει εἰκαστικὰ καὶ ὁ ἁγιογράφος τῆς Ἐκκλησίας μὲ τὴν τέχνη τοῦ χρωστῆρα καὶ τὴν θεολογία τῶν χρωμάτων, ὅταν εἰκονίζῃ τὸν Χριστὸ στὴν μεταμόρφωσί Του στὸ ὄρος Θαβώρ. Ἐκεῖ, ὁ ἀπαστράπτων Χριστὸς εἰκονίζεται στὸ κέντρο ὁμοκέντρων κύκλων διαβαθμουμένου φωτός. Ὁ πρῶτος κύκλος, ἀμέσως πίσω ἀπὸ τὸν Χριστό, ἔχει σκοῦρο μαῦρο χρῶμα καὶ ἐκφράζει τὸν ἀπρόσιτο θεῖο γνόφο, ἐντὸς τοῦ ὁποίου κατεξοχὴν διαμένει, «ὡς φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον», κατὰ τὸν Ἀπόστολο Παῦλο (Α' Τιμόθ. 6, 16). Στὴ συνέχεια, ἀκολουθεῖ ὁ κύκλος μὲ βαθὺ θαλασσί, καὶ διαδοχικά, κύκλοι μὲ ἀνοιχτότερες ἀποχρώσεις, γιὰ νὰ καταλήξουν στὸ γλυκὸ χρυσίζον καὶ κατόπιν στὸ λευκὸ χαρούμενο χρῶμα. Ἡ διαβάθμισι αὐτὴ τοῦ θείου φωτὸς σχετίζεται μὲ τὴν δεκτικότητα τῶν πιστῶν γιὰ λιγότερη ἢ περισσότε-

ρη μετοχὴ τῆς ἀκτίστου θείας δόξης, ποὺ περιβάλλει τὸν Κύριο, ἀνάλογα πάντοτε μὲ τὸν βαθμὸ τῆς καθαρότητάς τους.

[2] Ὁ μυσταγωγούμενος στοὺς λόγους τῶν ὄντων πιστός, εἶναι ἐκεῖνος ποὺ κατηχεῖται μὲ ἕναν πνευματικὸ καὶ βιωματικὸ τρόπο ἀπὸ τὴν θεία Χάρι στὴν γνῶσι τῶν ὄντων. Ἔτσι γνωρίζει – ὄχι μὲ μιὰ ἀκουστικὴ πληροφόρησι καὶ ἁπλῆ διανοητικὴ προσέγγισι ἢ μὲ στοχαστικὴ νοητικὴ διαδικασία – τὴν αἰτία καὶ τὸν σκοπὸ ὑπάρξεως τῶν διαφόρων κτιστῶν δημιουργημάτων, ἀλλὰ πληροφορεῖται μὲ τὸν πλέον ἀσφαλῆ ὑπαρξιακὸ – βιωματικὸ τρόπο τὸν ἀφανῆ καὶ ἄγνωστο στοὺς πολλοὺς λόγο – σκοπὸ ὑπάρξεως τῶν κτιστῶν ὄντων.

Θεμελιώδης προϋπόθεσι γιὰ τὴν μυσταγωγία αὐτὴ εἶναι ἡ ἁγιοπνευματικὴ καθαρότητα τοῦ πιστοῦ. Ἡ θέα – γνῶσι τῶν λόγων τῶν ὄντων εἶναι τὸ προστάδιο τῆς θεοπτίας καὶ ἡ προϋπόθεσι τῆς πρόγευσης τῆς αἰωνίου ζωῆς στὴν παροῦσα ζωὴ τοῦ πιστοῦ. Καὶ τοῦτο εἶναι φυσικό, γιατὶ ἡ μὴ γνῶσι τῶν λόγων τῶν ὄντων ὁδηγεῖ στὴν παράχρησι – ἐσφαλμένη χρῆσι – τους. Αὐτὸ συνιστᾶ πρακτικῶς τὴν ἐνεργὸ ἁμαρτία μας. Ἁμαρτωλότητα, ὅμως, καὶ ταυτόχρονη βίωσι τῆς αἰωνίου ζωῆς εἶναι ἀσυμβίβαστα πράγματα, ἐπειδὴ ἀποτελοῦν ἀντίφασι «ἐν τοῖς ὅροις».

ΑΓΙΟΣ ΦΙΛΟΘΕΟΣ Ο ΣΙΝΑΪΤΗΣ

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΙ

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΦΙΛΟΘΕΟΥ ΤΟΥ ΣΙΝΑΪΤΟΥ

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

Φιλόθεος ὁ Ὁσιώτατος Πατὴρ ἡμῶν, ὁ τῆς κατὰ τὸ Σίναιον λογικῆς τῶν Μοναχῶν ποίμνης χρηματίσας Ἡγούμενος, καὶ διὰ τοῦτο Σιναΐτης ἐπικαλούμενος, ἐν τίσιν ἤκμασε χρόνοις, καὶ ἐτελεύτησεν, ἄδηλον. Ὁ δὲ παρὼν οὑτοσὶ λόγος, εἰς κεφάλαια διῃρημένος τεσσαράκοντα, ὡς εἰς τὸ ἄριστον αὐτῷ φιλοπονηθείς, καὶ πλείστης ὅσης, ὡς οὐκ ἄν τις εἴποι, τῆς πνευματικῆς σοφίας, καὶ ψυχικῆς ὠφελείας πεπληρωμένος, τῆς χορείας τῶν λοιπῶν Νηπτικῶν διαζευχθῆναι οὐκ ἔδοξε δίκαιος. Πολλοῦ γε καὶ δεῖ. Γνώμονα γὰρ τοῦτον ἀκριβῆ νήψεως, καὶ νοὸς φυλακῆς, καὶ καθαρότητος καρδίας εἰπών τις, οὐκ ἂν ἁμάρτοι τῆς ἀληθείας.

Ὁ Ὁσιώτατος Πατὴρ ἡμῶν Φιλόθεος, ὁ ὁποῖος ἐχρημάτισε Ἡγούμενος τῆς λογικῆς ποίμνης τῶν Μοναχῶν τοῦ Σινᾶ καὶ γι᾽ αὐτὸ ὀνομάζεται Σιναΐτης, σὲ ποιοὺς χρόνους ἔζησε καὶ [πότε] ἐκοιμήθη [εἶναι] ἄδηλο. Αὐτὸς ἐδῶ ὁ παρατιθέμενος λόγος, ὁ ὁποῖος διαιρεῖται σὲ σαράντα κεφάλαια, ἐπειδὴ φιλοπονήθηκε ἀπ᾽ αὐτὸν μὲ ἄριστο τρόπο καὶ εἶναι γεμάτος ἀπὸ πάρα πολλὴ – τόση, ὅση δὲν εἶναι δυνατὸν κανεὶς νὰ ὑπολογίσῃ – πνευματικὴ σοφία καὶ ψυχικὴ ὠφέλεια, δὲν θεωρήθηκε σωστὸ νὰ ἀποχωρισθῆ ἀπὸ τοὺς ὑπόλοιπους Νηπτικοὺς [λόγους]. Πάρα πολὺ βέβαια ἀπέχει [κάτι τέτοιο ἀπὸ τὸ σωστό]. Διότι ἂν κάποιος ὀνομάσῃ αὐτὸν [τὸν λόγο] ἀκριβῆ γνώμονα νήψεως καὶ φυλακῆς τοῦ νοὸς καὶ καθαρότητος καρδίας δὲν θὰ σφάλῃ ἔναντι τῆς ἀληθείας.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΦΙΛΟΘΕΟΥ ΤΟΥ ΣΙΝΑΪΤΟΥ

ΛΟΓΟΙ

I

ΝΗΠΤΙΚΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ Μ′

ΣΑΡΑΝΤΑ ΝΗΠΤΙΚΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ

α′. Ἔστιν ἐν ἡμῖν νοητὸς πόλεμος τοῦ αἰσθητοῦ χαλεπώτερος. Καὶ δεῖ τὸν τῆς εὐσεβείας ἐργάτην τρέχειν, καὶ κατὰ σκοπὸν διώκειν[1] ἐν νῷ, τοῦ τελείως τὴν τοῦ Θεοῦ μνήμην ἐν καρδίᾳ, ὥς περ μαργαρίτην, ἢ λίθον τίμιον θησαυρίσαι[2]. Καὶ χρὴ πάντα προέσθαι, καὶ σῶμα· καὶ αὐτῆς τῆς παρούσης ζωῆς καταφρονεῖν, ἵνα Θεὸν ἐν καρδίᾳ κτησώμεθα μόνον. Ἀρκεῖ γάρ, ἔφη ὁ θεῖος Χρυσόστομος, ἡ κατὰ νοῦν θεοπτία ἀπολέσαι τοὺς πονηρούς.

β′. Πάσῃ οὖν δυνάμει ὀφείλουσιν οἱ νοητῶς ἀγωνιζόμενοι, ἐργασίας πνευματικὰς ἐκ τῶν θείων Γραφῶν ἐκλέγεσθαι, καὶ τῷ νοῒ ὥς περ ὑγιεινὰς ἐμπλάστρους

1. Συντελεῖται μέσα μας [ἕνας] νοητὸς πόλεμος πολὺ πιὸ δύσκολος ἀπὸ τὸν αἰσθητό. Καὶ πρέπει ὁ ἐργάτης τῆς εὐσεβείας νὰ τρέχῃ νοερῶς καὶ νὰ ἐπιδιώκῃ, σύμφωνα μὲ τὸν σκοπό [του, ποὺ εἶναι ἡ ἐν Χριστῷ τελείωσί του], ὥστε νὰ ἀποθησαυρίσῃ τὴν μνήμη τοῦ Θεοῦ τελείως μέσα στὴν καρδία [του], σὰν μαργαριτάρι ἢ πολύτιμο λίθο. Καὶ πρέπει ὅλα νὰ [τὰ] παραθεωροῦμε, [ἀκόμη] καὶ τὸ σῶμα· καὶ νὰ καταφρονοῦμε καὶ αὐτὴν τὴν παροῦσα ζωή, γιὰ νὰ ἀποκτήσωμε μόνο τὸν Θεὸ στὴν καρδία [μας]. Διότι, εἶπε, ὁ θεῖος Χρυσόστομος, ἀρκεῖ ἡ κατὰ νοῦν θεοπτία[1] [ἡ κατὰ νοῦν θεωρία τοῦ Θεοῦ] γιὰ νὰ ἐξαφανίσῃ τοὺς πονηροὺς [δαίμονες].

2. Ὀφείλουν, λοιπόν, ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἀγωνίζονται νοητῶς, μὲ ὅλη [τους] τὴν δύναμι νὰ ἐκλέγουν πνευματικὲς ἐργασίες ἀπὸ τὶς θεῖες Γραφὲς καὶ νὰ τὶς τοποθετοῦν στὸν νοῦ σὰν ὑγιεινὰ ἔμπλαστρα [ἐπιθέμα-

τιθέναι. Καὶ ἀπὸ μὲν πρωΐας, φησί, μετὰ ἀκριβοῦς μνήμης Θεοῦ, καὶ ἀδιαλείπτου ἐν ψυχῇ Ἰησοῦ Χριστοῦ εὐχῆς, χρὴ ἀνδρείως καὶ ἀποτόμως ἵστασθαι ἐν πύλῃ καρδίας, καὶ ἀποκτείνειν τῇ νοητῇ φυλακῇ πάντας τοὺς ἁμαρτωλοὺς τῆς γῆς[3]· καὶ ἐν ἐκστάσει, καὶ ἐκτάσει τῆς πιστῆς τοῦ Θεοῦ μνήμης, συγκόπτειν κεφαλὰς δυναστῶν[4], διὰ Κύριον, καὶ ἀρχὰς λογισμῶν πολεμίων. Ἐπείπερ ἴσμεν καὶ ἐν νοητοῖς ἱδρῶσιν ἔνθεόν τινα ἐργασίαν καὶ τάξιν. Καὶ οὕτω χρή γε βιαζομένους ποιεῖν, ἕως ἐνστῇ ὁ τῆς ἑστιάσεως παρὼν καιρός· μετέπειτα δὲ εὐχαριστήσαντας τῷ Κυρίῳ, τῷ διὰ μόνην φιλανθρωπίαν δισσῶς ἐμπιμπλῶντι ἡμᾶς τροφῆς καὶ ἐν πνεύματι, καὶ σώματι, τῇ τοῦ θανάτου μνήμῃ καὶ μελέτῃ δεῖ ἀναλίσκειν, καὶ τῇ ἐφεξῆς πάλιν, τοῦ πρωϊνοῦ ἔργου κραταιῶς ἔχεσθαι. Μόλις γὰρ οὕτω καθ' ἡμέραν ποιοῦντες, ἐκφυγεῖν ἐξισχύσωμεν ἐν Κυρίῳ τὰ δίκτυα τοῦ νοητοῦ ἐχθροῦ. Ἅτινα ἐν ἡμῖν ἐγχρονίζοντα, γεννῶσι τὰ τρία ταῦτα, πίστιν, ἐλ-

τα]. Καὶ ἀπὸ τὸ πρωΐ μέν, λέγει [ὁ Δαυΐδ], πρέπει μὲ ἀκριβῆ μνήμη Θεοῦ καὶ ἀδιάλειπτη τὴν εὐχὴ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ στὴν ψυχή, νὰ στεκώμαστε ἀνδρείως καὶ ἀπολύτως [ἀνυποχώρητα] στὴν πύλη τῆς καρδίας [μας] καὶ νὰ θανατώνωμε μὲ τὴν νοερὰ φυλακὴ [τὴν φυλακὴ τοῦ νοός μας], ὅλους τοὺς ἁμαρτωλοὺς τῆς γῆς [δηλαδὴ τοὺς κακοὺς λογισμούς]· καὶ μὲ τὴν ἔκστασι [τὴν κίνησι] καὶ τὴν ἔκτασι [τὸ ἅπλωμα] τῆς πιστῆς μνήμης τοῦ Θεοῦ [ὅπως μὲ τὴν ἔκτασι τοῦ ξίφους], νὰ κατακόπτωμε, γιὰ τὸν Κύριο, τὰ κεφάλια τῶν τυράννων καὶ τὶς ἀπαρχὲς τῶν ἐχθρικῶν λογισμῶν. [Καὶ ἀρχίζομε ἔτσι τὴν ἡμέρα μας], ἐπειδή, βέβαια γνωρίζομε, [ὅτι ὑπάρχει] καὶ στοὺς νοεροὺς ἱδρῶτες [δηλαδὴ στοὺς νοεροὺς ἀγῶνες] κάποια θεϊκὴ ἐργασία καὶ τάξι. Καὶ ἔτσι, λοιπόν, πρέπει νὰ βιαζώμεθα, ἕως ὅτου φθάση ὁ καιρὸς τοῦ φαγητοῦ· ἔπειτα δέ, ἀφοῦ εὐχαριστήσωμε τὸν Κύριο, ὁ ὁποῖος, ἕνεκα τῆς φιλανθρωπίας Του μόνον, μᾶς χορταίνει τροφὴ διπλᾶ καὶ σωματικὰ καὶ πνευματικά, πρέπει νὰ ἀναλωνώμεθα [νὰ ἀφιερώνωμε τὸν χρόνο μας] στὴν μνήμη τοῦ θανάτου καὶ στὴν μελέτη, καὶ πάλι κατὰ τὴν ὑπόλοιπη [ἡμέρα], νὰ κρατοῦμε μὲ δύναμι τὴν πρωϊνὴ ἐργασία [δηλαδὴ τὴν εὐχὴ καὶ τὴν φυλακὴ τοῦ νοός]. Διότι, ἐὰν κατὰ αὐτὸν τὸν τρόπο κάνωμε κάθε ἡμέρα, θὰ μπορέσωμε μόλις [καὶ μετὰ βίας] νὰ ξεφύγωμε μὲ [τὴν βοήθεια] τοῦ Κυρίου τὰ δίκτυα τοῦ νοητοῦ ἐχθροῦ. [Ὅλα αὐτά, δηλαδὴ οἱ πνευματικὲς ἐνασχολήσεις], τὰ ὁποῖα, ὅταν διαρκέσουν πολὺ χρόνο μέσα μας, γεννοῦν αὐτὰ τὰ τρία, τὴν πίστι, τὴν ἐλπί-

πίδα, καὶ ἀγάπην. Καὶ ἡ μὲν πίστις ἀληθινῶς ἡμᾶς παρασκευάζει φοβεῖσθαι Θεόν. Ἡ δὲ ἐλπίς, τὸν δουλικὸν ὑπερπηδῶσα φόβον, ἀγάπῃ Θεοῦ συνάπτει τὸν ἄνθρωπον· εἴπερ ἡ ἐλπὶς οὐ καταισχύνει[5]*, ἐπειδὴ γεννᾶν οἶδε τὴν διττὴν ἀγάπην, ἐφ᾽ ᾗ ὁ νόμος κρέμανται καὶ οἱ Προφῆται*[6]*. Ἡ δὲ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει*[7] *μετὰ τοῦ αἰτία γενέσθαι ἐν τῷδε τῷ αἰῶνι τῷ μετόχῳ αὐτῆς, τοῦ πληροῦντος τὰς θείας νομοθεσίας, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι.*

γ′. Σπάνιον δέ ἐστι λίαν εὑρεῖν τοὺς τῷ λογιστικῷ ἡσυχάζοντας· κἀκείνων μόνων ἐστίν, οἳ τὴν θείαν χάριν καὶ παράκλησιν διὰ τοῦδε τοῦ πράγματος ἐγγίζειν αὐτοῖς μηχανῶνται. Εἰ τοίνυν τὴν κατὰ Χριστὸν φιλοσοφίαν, ἐν τηρήσει νοὸς καὶ νήψει, τὴν νοητὴν ἐργασίαν βαδίζειν βουλόμεθα, δι᾽ ἐγκρατείας βρωμάτων πολλῶν τέως τῆς ὁδοῦ ταύτης ἀρχόμεθα, σταθμῷ τὰ βρώματα[α′]*, καὶ ποτὰ λαμβάνοντες, ἐν τῷ δύνασθαι. Λεγέσθω γὰρ ἡ νῆψις εἰκότως, ὁδὸς μὲν εἰς βασιλείαν ἄγουσα, εἴς τε*

δα καὶ τὴν ἀγάπη. Καὶ ἡ μὲν πίστι μᾶς προετοιμάζει νὰ φοβούμεθα ἀληθινὰ τὸν Θεό. Ἡ δὲ ἐλπίδα, ἀφοῦ ὑπερπηδήση τὸν δουλικὸ φόβο, ἑνώνει τὸν ἄνθρωπο μὲ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Ἀφοῦ, βέβαια, ἡ ἐλπίδα δὲν καταισχύνει, ἐπειδὴ γνωρίζει νὰ γεννᾷ τὴν διπλῆ ἀγάπη [στὸν Θεὸ καὶ τὸν ἄνθρωπο], πάνω σ᾽ αὐτὴν στηρίζονται ὁ νόμος καὶ οἱ Προφῆτες. Ἡ δὲ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει [χάνεται] ἀπὸ ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος τηρεῖ τὶς θεῖες ἐντολές, μέχρι τοῦ σημείου ὥστε νὰ γίνη σ᾽ αὐτόν, ποὺ μετέχει σ᾽ αὐτήν, αἰτία [σωτηρίας] καὶ στὴν παροῦσα ζωὴ καὶ στὴν μέλλουσα. [Διότι ἡ Ἀγάπη - ὁ Θεός, εἶναι ἡ αἰτία τῆς σωτηρίας μας, καὶ τῆς ὑπάρξεώς μας].

3. Εἶναι δὲ πολὺ σπάνιο νὰ εὕρῃ [κανεὶς] ἐκείνους, ποὺ ἡσυχάζουν ὡς πρὸς τὸ λογιστικό, [αὐτοὺς ποὺ δὲν ἔχουν, δηλαδή, κακοὺς λογισμούς]· καὶ [αὐτὴ ἡ ἡσυχία τῶν λογισμῶν] ἀνήκει μόνον σ᾽ αὐτούς, οἱ ὁποῖοι μηχανεύονται δι᾽ αὐτοῦ τοῦ τρόπου, νὰ προσεγγίζουν στοὺς ἑαυτούς τους τὴν θεία Χάρι καὶ παρηγορία. Ἐάν, λοιπόν, ἐπιθυμοῦμε νὰ βαδίζωμε τὴν κατὰ Χριστὸν φιλοσοφία, δηλαδή, τὴν νοερὰ ἐργασία, μὲ φυλακὴ νοός καὶ νῆψι, ἀρχίζομε [νὰ βαδίζωμε], πρῶτα πρὸς τὴν ὁδὸ αὐτὴ μὲ ἐγκράτεια ἀπὸ τὰ πολλὰ φαγητά, λαμβάνοντας μὲ μέτρο τὰ φαγητὰ καὶ τὰ ποτὰ κατὰ τὴν δύναμί [μας]. Εὔλογα, λοιπόν, ἂς λέγεται ἡ νῆψι, ἀφ᾽ ἑνὸς ὁδός, ἡ ὁποία ὁδηγεῖ στὴν βασιλεία, καὶ σ᾽ αὐ-

τὴν ἐντὸς ἡμῶν[8], καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν· νοητὴ δὲ ἐργασία, ὡς ἐξεργαζομένη καὶ λευκαίνουσα τὰ τοῦ νοῦ ἤθη, καὶ ἀπὸ τοῦ ἐμπαθοῦς εἰς τὸ ἀπαθὲς μεταβάλλουσα. Θυρίδι γὰρ φωτεινῇ ἔοικεν, ἀφ' ἧς ὁ Θεὸς διακύψας, ἐπιφαίνεται τῷ νοΐ.

δ'. Ὅπου δὲ ταπείνωσις, μνήμη τε Θεοῦ ἐκ νήψεως συνεστῶσα καὶ προσοχῆς, προσευχῆς τε πυκνότης κατ' ἐχθρῶν ἐστηλωμένη, ἔστιν ἄρα ἐκεῖ ὁ τόπος τοῦ Θεοῦ[9]· ἤτοι καρδιακὸς οὐρανός, ἐν ᾧ δαιμόνιος φάλαγξ δέδοικε προσκαρτερεῖν, διὰ τὸν ἐν τῷ τόπῳ κατοικοῦντα Θεόν.

ε'. Οὐδὲν πολυλογίας συγχυτικώτερον, καὶ γλώσσης ἀκρατοῦς φαυλότερον, καὶ κατάστασιν ψυχῆς ἀφανίσαι δυνάμενον. Ἃ γὰρ καθ' ἡμέραν οἰκοδομοῦμεν, καταλύει[10]. Καὶ ἃ κόπῳ συνάγομεν, διὰ γλωσσαλγίας ἡ ψυχὴ σκορπίζει. Τί γὰρ αὐτῆς χεῖρον; ἀκατάσχετον κακόν[11]. Δεῖ οὖν αὐτῇ ὁρίσαι, καὶ βίαν ἐπιθεῖναι, καὶ ἄγξαι αὐτήν, ἵν' οὕτως εἴπω, τὰ πρὸς χρείαν μόνον ὑπηρετεῖν· καὶ τίς ἂν ἐξείποι ὅλην τὴν ἐκ τῆς γλώτ-

τήν, [ποὺ βρίσκεται] ἐντός μας καὶ στὴν μέλλουσα, ἀφ' ἑτέρου νοερὰ ἐργασία, ἐπειδὴ ἐπεξεργάζεται καὶ λευκαίνει [καθαρίζει] τὰ ἤθη τοῦ νοὸς καὶ τὰ μεταβάλλει ἀπὸ τὴν ἐμπάθεια στὴν ἀπάθεια. Διότι [ἡ νῆψι] μοιάζει μὲ φωτεινὴ θυρίδα, ἀπὸ τὴν ὁποία, σκύβοντας συνήθως ὁ Θεός, ἀποκαλύπτεται στὸν νοῦ.

4. Ὅπου, βέβαια, ὑπάρχει ταπείνωσι καὶ μνήμη Θεοῦ, ἡ ὁποία συνίσταται ἀπὸ νῆψι καὶ προσοχὴ καὶ [ὅπου ὑπάρχει] τὸ ἀδιάλειπτον τῆς προσευχῆς, ἡ ὁποία εἶναι στραμμένη ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν [δαιμόνων], ἐκεῖ ὁπωσδήποτε εὑρίσκεται ὁ τόπος τοῦ Θεοῦ· δηλαδὴ καρδιακὸς οὐρανός, στὸν ὁποῖο δαιμονικὴ φάλαγγα, φοβᾶται νὰ παραμείνῃ, ἕνεκα τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος κατοικεῖ στὸν τόπο [αὐτό].

5. Τίποτε, δὲν [ὑπάρχει] περισσότερο συγχυτικό, [ποὺ νὰ προκαλῇ δηλαδὴ περισσότερη σύγχυσι], ἀπὸ τὴν πολυλογία καὶ τίποτε φαυλότερο [δὲν ὑπάρχει] ἀπὸ τὴν ἀσυγκράτητη γλῶσσα, τὸ ὁποῖο μπορεῖ ἀκόμη νὰ ἀφανίσῃ καὶ τὴν [πνευματικὴ] κατάστασι τῆς ψυχῆς. Διότι καταστρέφει αὐτά, τὰ ὁποῖα οἰκοδομοῦμε κάθε μέρα. Καὶ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα μὲ κόπο συγκεντρώνομε, τὰ διασκορπίζει ἡ ψυχὴ μὲ τὴν πολυλογία. Διότι τί [ὑπάρχει] χειρότερο ἀπ' αὐτήν; [Εἶναι, λοιπόν], ἀσυγκράτητο κακό. Πρέπει, ἑπομένως, νὰ τὴν περιορίσωμε, καὶ νὰ ἀσκήσωμε βία σ' αὐτὴν καὶ νὰ τῆς φράξωμε τὸ στόμα, γιὰ νὰ πῶ ἔτσι, ὥστε νὰ διακονῇ [νά λέγῃ] μόνον τὰ ἀναγκαῖα· καὶ ποιὸς θὰ μποροῦσε νὰ πῇ ὅλη τὴν ψυχικὴ ζημία [ποὺ

της ψυχικὴν ζημίαν;

ϛʹ. Πρώτη πύλη ἡ εἰσάγουσα εἰς τὴν νοητὴν Ἱερουσαλὴμ τὴν τοῦ νοῦ προσοχήν, ἔστιν ἡ ἐν γνώσει σιωπὴ τοῦ στόματος, κἂν μήπω ὁ νοῦς τέως ἡσυχάζῃ. Δευτέρα δέ, ἡ ἀπὸ βρωμάτων καὶ πομάτων ἐγκράτεια ἔμμετρος. Τρίτη, ἡ νοῦν καὶ σῶμα ἁγνίζουσα τοῦ θανάτου ἀδιάλειπτος μνήμη καὶ μελέτη. Ταύτης ἔγωγε τὴν ὥραν ἅπαξ ἰδών, καὶ πνεύματι, ἀλλ᾽ οὐκ ὄμματι, τρωθείς, καὶ τερφθείς, ὁμόζυγον ἐμοὶ παρ᾽ ὅλον τὸν βίον ἠθέλησα κτήσασθαι, ἐρασθεὶς τῇ αὐτῆς εὐπρεπείᾳ τε, καὶ σεμνότητι· ὅπως ἔστι ταπεινή, χαρμολυπουμένη, σκεπτική, ἔμφοβος τῆς μελλούσης δικαίας ἐτάσεως, δεδοικυῖα τὴν τοῦ βίου μέλλησιν. Καὶ ἐκ μὲν αἰσθητῶν ὀμμάτων, ὕδωρ ζωηρὸν ἰαματικὸν πέφυκε στάζειν. Ἐκ δὲ νοητῶν ὀφθαλμῶν πηγὴν ἀφιεῖσαν ἐννοιῶν σοφωτάτων, ἥτις νάουσα, καὶ ἀλλομένη, εὐφραίνει τὴν φρένα. Ταύτην, ὡς ἔφην, τὴν τοῦ Ἀδὰμ θυγατέρα, τὴν μνήμην, λέγω, τοῦ θανάτου, ἐδίψων ἀεὶ σύμβιον κτήσασθαι,

προέρχεται] ἀπὸ τὴν γλῶσσα;

6. Ἡ πρώτη πύλη, ἡ ὁποία εἰσάγει στὴν νοητὴ Ἱερουσαλήμ, δηλαδὴ στὴν προσοχὴ τοῦ νοός, εἶναι ἡ ἐν γνώσει σιωπὴ τοῦ στόματος, ἔστω κι ἂν ὁ νοῦς δὲν ἡσυχάζῃ ἀκόμη μέχρι τότε [δηλαδή, δὲν ἔχει φθάσει σὲ μέτρα ἡσυχίας]. Δευτέρα δὲ [πύλη, εἶναι] ἡ σύμμετρη ἐγκράτεια ἀπὸ φαγητὰ καὶ ποτά. Τρίτη [εἶναι], ἡ ἀδιάλειπτος μνήμη καὶ μελέτη τοῦ θανάτου, ἡ ὁποία ἁγνίζει τὴν ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα. Αὐτῆς, λοιπόν, ἐγώ, ἀφοῦ εἶδα μιὰ φορὰ τὴν ὡραιότητα, μὲ τὸ πνεῦμα μου, βέβαια, ἀλλὰ ὄχι [καὶ] μὲ τὰ μάτια [μου], ἀφοῦ πληγώθηκα [ἀγαπητικὰ στὴν καρδία μου] καὶ αἰσθάνθηκα εὐφροσύνη, θέλησα νὰ τὴν ἀποκτήσω σύζυγό μου γιὰ ὅλη τὴν ζωή μου, ἐπειδὴ ἀγάπησα σφοδρὰ καὶ τὴν ὡραιότητα καὶ τὴν σεμνότητά της· καθὼς εἶναι ταπεινή, ἔχοντας χαρμολύπη, σκεπτική, γεμάτη φόβο γιὰ τὴν μέλλουσα δικαία κρίσι, φοβουμένη τὴν παραμέλησι τοῦ βίου [τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς]. Καὶ ἀπὸ μὲν τὰ αἰσθητὰ μάτια, ἐκ φύσεως σταλάζει νερὸ ζωηφόρο ἰαματικό. Ἀπὸ δὲ τοὺς νοεροὺς ὀφθαλμοὺς ἀφήνει νὰ τρέξῃ πηγὴ σοφωτάτων ἐννοιῶν, ἡ ὁποία, καθὼς ἀναβλύζει καὶ ἀναπηδᾶ, εὐφραίνει τὴν διάνοια. Αὐτήν, καθὼς εἶπα, τὴν θυγατέρα τοῦ Ἀδάμ, ἐννοῶ τὴν μνήμη τοῦ θανάτου, διψοῦσα νὰ ἀποκτήσω πάντοτε γιὰ σύζυγό [μου],

καὶ σὺν αὐτῇ καθεύδειν, αὐτῇ τε ὁμιλεῖν καὶ τί μέλλει γενέσθαι, μετὰ τὴν τοῦ σώματος ἀπόθεσιν, συζητεῖν. Ἀλλ' οὐκ εἴασεν ἡ μιαρὰ πολλάκις λήθη, ἡ ἐζοφωμένη τοῦ διαβόλου θυγάτηρ.

ζ'. Ἔστι γὰρ πόλεμος ἐν τῷ κρυπτῷ ὑπὸ τῶν τῆς πονηρίας πνευμάτων, διὰ λογισμῶν μετὰ τῆς ψυχῆς συγκρουόμενος. Ἀοράτῳ γὰρ αὐτῇ οὔσῃ καὶ αἱ κακοθελεῖς δυνάμεις ἐκεῖναι καταλλήλως τῇ ταύτης οὐσίᾳ, διὰ τοῦ ἀοράτου πολέμου αὐτῇ προσφέρονται. Καὶ ἔστιν ἰδεῖν μεταξὺ αὐτῶν, καὶ αὐτῆς, καὶ ὅπλα, καὶ παράταξιν, καὶ δολίας ἀπάτας, καὶ πόλεμον φοβερόν, καὶ συμβολὴν ἔμμαχον, καὶ νίκας, καὶ ἥττας ἐξ ἑκατέρων μερῶν. Ἓν δὲ ἀπολείπεται οὗτος ὁ νοητός, ὃν ὑφηγούμεθα, πόλεμος τοῦ αἰσθητοῦ πολέμου, τὸν καιρὸν τῆς τοῦ πολέμου προθεσμίας. Ὁ μὲν γὰρ αἰσθητὸς πόλεμος οἶδε καὶ καιρὸν ἑαυτῷ, καὶ τάξιν ὁρίζειν. Ὁ δὲ ἀμηνύτως προσβάλλει ἐξάπινα περὶ τὰ τῆς καρδίας μεσαίτατα, καίρια λοχῶν ψυχὴν θανατοῖ διὰ τῆς ἁμαρ-

καὶ μαζὶ μ' αὐτὴ νὰ κοιμοῦμαι καὶ μ' αὐτὴ νὰ συναναστρέφωμαι καὶ νὰ συζητῶ τί πρόκειται νὰ γίνῃ μετὰ τὴν ἀπόθεσι τοῦ σώματος. Ἀλλὰ πολλὲς φορές, δὲν [μὲ] ἄφησε ἡ μιαρὰ λήθη, ἡ σκοτεινὴ θυγατέρα τοῦ διαβόλου.

7. Ὑπάρχει, βέβαια, ἕνας πόλεμος, [ὁ ὁποῖος διενεργεῖται] ἐν τῷ κρυπτῷ [δηλαδὴ στὸν ἐσωτερικό μας κόσμο], ἀπὸ τὰ πνεύματα τῆς πονηρίας, ὁ ὁποῖος ἔρχεται σὲ ἀντιπαράθεσι μὲ τὴν ψυχὴ διὰ τῶν λογισμῶν. Διότι, ἐπειδὴ αὐτὴ [ἡ ψυχὴ] εἶναι ἀόρατη, ἀναλόγως [δηλαδὴ] ὡς πρὸς τὴν οὐσία της, ἐπιτίθενται σ' αὐτὴν οἱ κακόβουλες ἐκεῖνες δυνάμεις [οἱ δαιμονικὲς] διὰ τοῦ ἀοράτου πολέμου. Καὶ εἶναι δυνατὸν νὰ ἰδῇ [κάποιος], μεταξὺ αὐτῶν [τῶν πονηρῶν πνευμάτων] καὶ αὐτῆς [τῆς ψυχῆς] καὶ ὅπλα καὶ παράταξι καὶ δόλιες ἀπάτες καὶ φοβερὸ πόλεμο καὶ ἐμπόλεμη συμπλοκὴ καὶ νίκες καὶ ἧττες καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη. Ἀλλά, ὡς πρὸς ἕνα [πρᾶγμα], ὑστερεῖ, ὁ νοητὸς αὐτὸς πόλεμος, τὸν ὁποῖον ὑποδεικνύομε, ἀπὸ τὸν αἰσθητὸ πόλεμο, [μόνον] ὡς πρὸς τὸν χρόνο τῆς προθεσμίας [τῆς διεξαγωγῆς] τοῦ πολέμου. Διότι ὁ μὲν αἰσθητὸς πόλεμος γνωρίζει νὰ προσδιορίζῃ γιὰ τὸν ἑαυτόν του [γιὰ τὴν διεξαγωγή του] καὶ τὸν χρόνο καὶ τὴν τάξι. Ὁ δὲ [νοητὸς πόλεμος] ἀπροειδοποίητα ἐφορμᾶ ξαφνικὰ γύρω ἀπὸ τὰ ἐσώτατα [μέρη] τῆς καρδίας, ἐνεδρεύοντας συνήθως, [καὶ] θανατώνει ὁλοσχερῶς τὴν ψυχή, διὰ τῆς ἁμαρτί-

τίας. Ἕνεκεν τίνος, καὶ διατὶ ὁ ἀγὼν οὗτος, καὶ ἡ πάλη συνίσταται καθ᾿ ἡμῶν; ἵνα μὴ τὸ τοῦ Θεοῦ θέλημα, ὅπερ εὐχόμεθα, γενηθήτω λέγοντες ἐν ἡμῖν τὸ θέλημά σου[12]*, δι᾿ ἡμῶν γένηται· τὸ δέ ἐστιν αἱ τοῦ Θεοῦ ἐντολαί. Καὶ εἴ τις λεπτῶς ἐν Κυρίῳ τὸν ἴδιον νοῦν νηφαλέως στήσας τῆς πλάνης, τὰς εἰσβολὰς αὐτῶν καὶ μετεμπλοκὰς τὰς ἐκ φαντασιῶν συνισταμένας, ἀκριβῶς παρατηρήσειεν, εὑρήσει διὰ πείρας. Διὸ καὶ ὁ Κύριος κατὰ τῶν ἀλιτηρίων δαιμόνων σκοπὸν ἀποτεινόμενος, ἅτε Θεὸς τὰ νοήματα αὐτῶν προθεωρῶν, ἐξ ἐναντίας αὐτῶν τοῦ σκοποῦ, τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ σὺν ἀπειλῇ τοῖς παραβαίνουσι τέθεικεν.*

η΄. Ὅταν ἐν ἕξει τινὶ γενώμεθα ἐγκρατείας, λέγω, καὶ ἀποχῆς κακῶν φαινομένων, διὰ τῶν πέντε αἰσθήσεων ἐνεργουμένων, εἰς τὸ ἑξῆς τούτων δυνησόμεθα καὶ τὴν καρδίαν τηρεῖν μετὰ Ἰησοῦ, καὶ παρ᾿ αὐτοῦ ἐν αὐτῇ φωτίζεσθαι, καὶ μετὰ πόθου τινὸς θερμοῦ τῆς χρηστότητος αὐτοῦ διὰ τοῦ νοὸς ἀπογεύ-

ας. [Λοιπόν], ἕνεκα ποιᾶς [αἰτίας] καὶ γιατὶ συγκροτεῖται αὐτὸς ὁ ἀγώνας καὶ ἡ πάλη ἐναντίον μας; [Ὁ ἀγώνας αὐτὸς συντελεῖται] γιὰ νὰ μὴν γίνῃ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἀπὸ μᾶς, πρᾶγμα τὸ ὁποῖο εὐχόμεθα, ὅταν λέγωμε: ἂς γίνῃ τὸ θέλημά Σου σὲ μᾶς. Τὸ δὲ [θέλημα τοῦ Θεοῦ] εἶναι οἱ ἐντολὲς τοῦ Θεοῦ. Καὶ θὰ τὸ ἀνακαλύψῃ κάποιος διὰ τῆς πείρας [αὐτό], ἐὰν προσεκτικὰ ἐν Κυρίῳ, ἀφοῦ σταματήσῃ ἀπὸ τὸν μετεωρισμὸ τὸν νοῦ του μὲ τὴν νῆψι, ἤθελε παρατηρήσῃ ἐπακριβῶς τὶς εἰσβολὲς αὐτῶν [τῶν δαιμόνων] καὶ τὶς μετέπειτα συγκρούσεις, οἱ ὁποῖες γίνονται ἀπὸ τὶς φαντασίες. Γι᾿ αὐτὸ καὶ ὁ Κύριος, ἀποτεινόμενος ἐναντίον τοῦ σκοποῦ τῶν ἀλιτηρίων δαιμόνων, ἐπειδὴ γνωρίζει ἐκ τῶν προτέρων, καθότι Θεός, τὰ διανοήματά τους, ἔχει θέσει τὶς ἐντολές Του, ἀντίθετα στὸν σκοπό τους, μαζὶ μὲ ἀπειλὴ γιὰ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι [τὶς] παραβαίνουν.

8. Ὅταν φθάσωμε σὲ κάποια [σταθερὴ] κατάστασι ἐγκρατείας, ἐννοῶ [ἀκόμη] καὶ στὴν ἀποχὴ ἀπὸ τὰ αἰσθητὰ κακά, τὰ ὁποῖα ἐνεργοῦνται μὲ τὶς πέντε αἰσθήσεις, μετὰ ἀπ᾿ αὐτά, θὰ μπορέσωμε νὰ τηροῦμε καὶ τὴν καρδία [μας] μὲ [τὴν Χάρι] τοῦ Ἰησοῦ καὶ νὰ δεχώμεθα ἀπ᾿ Αὐτὸν τὸ φῶς μέσα σ᾿ αὐτὴν καὶ μὲ ἕναν θερμὸ πόθο νὰ ἀπολαμβάνωμε διὰ τοῦ νοός μας τὴν Ἀγαθό-

εσθαι. Ἐπεὶ μὴ δι᾽ ἄλλο τι καθαίρεσθαι τὴν καρδίαν νόμον ἐλάβομεν, ἀλλ᾽ ἵνα τῶν τῆς πονηρίας νεφῶν ἐκβάντων ἐκ τοῦ ἀέρος τῆς καρδίας, καὶ διασκεδασθέντων τῇ συνεχείᾳ τῆς προσοχῆς, ὡς ἐν αἰθρίᾳ καθαρῶς ἰδεῖν δυνηθῶμεν τὸν ἥλιον τῆς δικαιοσύνης Ἰησοῦν, καὶ ποσῶς ἐλλαμφθῆναι τοὺς λόγους ἐν νῷ τῆς αὐτοῦ μεγαλειότητος. Ἐπειδὴ μὴ πᾶσι φανεροῦσθαι πεφύκασιν, εἰμὴ τοῖς καθαίρουσι τὴν διάνοιαν.

θʹ. Οὕτως ἑαυτοὺς τὸ καθ᾽ ἡμέραν χρὴ καταρτίζειν, οἵους χρὴ φαίνεσθαι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Φησὶ γὰρ ὁ Προφήτης Ὠσηέ· ἔλεον καὶ κρίσιν φυλάσσου· καὶ ἔγγιζε τῷ Θεῷ σου διαπαντός[13]*. Καὶ πάλιν ὁ Μαλαχίας ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ φησι. Υἱὸς δοξάζει πατέρα, καὶ δοῦλος τὸν Κύριον αὐτοῦ. Καὶ εἰ πατήρ εἰμι ἐγώ, ποῦ ἐστιν ἡ δόξα μου; Καὶ εἰ Κύριός εἰμι ἐγώ, ποῦ ἐστιν ὁ φόβος μου; λέγει Κύριος παντοκράτωρ*[14]*. Καὶ ὁ Ἀπόστολος· καθαρίσωμεν ἑαυτούς, φησίν, ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος*[15]*. Καὶ ἡ Σοφία πάλιν·*

τητά Του. Ἐπειδὴ ἐλάβαμε νόμο, ὄχι γιὰ τίποτε ἄλλο, νὰ καθαρίζωμε τὴν καρδία [μας], ἀλλὰ [γιὰ τὸ ἑξῆς]: ἀφοῦ ἀπομακρυνθοῦν τὰ σύννεφα τῆς πονηρίας καὶ ἀφοῦ διασκορπισθοῦν μὲ τὴν συνέχεια τῆς προσοχῆς [δηλαδή, μὲ τὸ ἀδιάλειπτον τῆς νήψεως], ἀπὸ τὴν ἀτμόσφαιρα τῆς καρδίας [μας], νὰ μπορέσωμε, σὰν σὲ ξαστεριά, νὰ δοῦμε καθαρά, τὸν Ἥλιο τῆς δικαιοσύνης Ἰησοῦ, καὶ κάπως νὰ δεχθοῦμε τὴν ἔλλαμψι τῶν λόγων τῆς Μεγαλειότητός Του. Διότι [οἱ λόγοι Του] ἐκ φύσεως δὲν ἀποκαλύπτονται σὲ ὅλους, ἀλλὰ σὲ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι καθαρίζουν τὴν διάνοιά [τους].

9. Ὅποιοι ἀκριβῶς πρέπει νὰ φαινώμεθα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ἔτσι πρέπει νὰ καταρτίζωμε κάθε μέρα τοὺς ἑαυτούς μας. Διότι λέγει ὁ προφήτης Ὠσηέ: Πρόσεχε [νὰ φυλάττης] εὐσπλαγχνία καὶ δικαιοσύνη· καὶ [ἔτσι] πλησίαζε τὸν Θεὸ παντοτινά. Καὶ πάλιν ὁ [Προφήτης] Μαλαχίας λέγει ἐκ [μέρους] τοῦ προσώπου τοῦ Θεοῦ: Ὁ Υἱὸς δοξάζει τὸν Πατέρα [Του] καὶ ὁ δοῦλος τὸν Κύριό του. Ἐάν, λοιπόν, ὁ Πατέρας εἶμαι ἐγώ, ποῦ εἶναι ἡ δόξα μου; Καὶ ἐὰν ὁ Κύριος εἶμαι ἐγώ, ποῦ εἶναι ὁ φόβος μου; λέγει ὁ Κύριος Παντοκράτωρ. Καὶ ὁ Ἀπόστολος λέγει: «Ἂς καθαρίσωμε τοὺς ἑαυτούς μας, ἀπὸ κάθε μολυσμὸ σαρκὸς καὶ πνεύματος». Καὶ ἡ Σοφία [Σολομῶντος λέγει] πάλι: μὲ

πάσῃ φυλακῇ τήρει σὴν καρδίαν· ἐκ γὰρ τούτων ἔξοδος ζωῆς[16]*. Καὶ ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς ἔφη· καθάρισον τὸ ἔσωθεν τοῦ ποτηρίου, ἵνα γένηται καὶ τὸ ἔξωθεν καθαρόν*[17]*.*

ι΄. Αἱ ἄκαιροι ὁμιλίαι ποτὲ μὲν μῖσος παρὰ τῶν ἀκουόντων ἡμῖν προξενοῦσιν. Ἄλλοτε δὲ λοιδορίας, καὶ καταγέλωτα, τὴν τῶν ῥημάτων ἄνοιαν καταγινωσκόντων. Ἄλλαι δέ, μολυσμὸν συνειδὸτος. Ἄλλαι τὴν ἐκ Θεοῦ κατάκρισιν, καὶ τὴν λύπην τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· ὃ καὶ φρικτὸν τῶν ἄλλων ἁπάντων.

ια΄. Ὁ τὴν καρδίαν αὐτοῦ καθαίρων καὶ ἐκ ῥιζῶν ἀνασπῶν τὴν ἁμαρτίαν ἐν Κυρίῳ, καὶ πονῶν χάριν γνώσεως θειοτέρας, καὶ βλέπων ἐν νῷ τὰ πολλοῖς ἀθέατα, οὐ χρὴ διὰ τοῦτο τινὸς κατεπαίρεσθαι. Οὐδὲν γὰρ καθαρώτερον ἐν κτιστοῖς ἀσωμάτου, οὐδὲν ἀγγέλου γνωστικώτερον. Ἀλλ᾽ ἐπαρθείς, ὡς ἀστραπὴ ἐξ οὐρανοῦ κατερράγη. Οὕτως αὐτῷ ἡ ὑψηλοφροσύνη, ἀκαθαρσία παρὰ τῷ Θεῷ λογισθεῖσα. Φανεροὶ

κάθε προσοχὴ φύλασσε τὴν καρδία σου· διότι ἀπ᾽ αὐτὰ [εὐοδώνεται] ἡ ἔξοδος γιὰ τὴν [ὄντως] ζωή. Καὶ ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἶπε: καθάρισε τὸ ἐσωτερικὸ [μέρος] τοῦ ποτηρίου γιὰ νὰ γίνῃ καὶ τὸ ἐξωτερικὸ καθαρό.

10. Οἱ ἄκαιρες ὁμιλίες, ἄλλοτε μὲν προκαλοῦν τὸ μῖσος γιὰ μᾶς, ἀπὸ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι [μᾶς] ἀκούουν. Ἄλλοτε δὲ ὕβρεις καὶ χλευασμοὺς ἀπὸ ἐκείνους ποὺ κρίνουν τὴν ἀνοησία τῶν λόγων [μας]. Ἄλλες δὲ [ἄκαιρες ὁμιλίες μας, δημιουργοῦν] μολυσμὸ τῆς συνειδήσεως. Ἄλλες [ἐπιφέρουν] τὴν καταδίκη μας ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ τὴν λύπη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· τὸ ὁποῖο [εἶναι] καὶ [περισσότερο] φρικτὸ ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα.

11. Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος καθαρίζει τὴν καρδία του, καὶ ξεριζώνει ἀπὸ τὶς ρίζες τὴν ἁμαρτία, μὲ [τὴν Χάρι] τοῦ Κυρίου καὶ κοπιάζει χάριν τῆς θειοτέρας γνώσεως καὶ βλέπει στὸ νοῦ [στὴν καρδία του, δηλαδὴ] τὰ ἀθέατα ἀπὸ τοὺς πολλούς, δὲν πρέπει γιὰ αὐτὸ νὰ ὑπερηφανεύεται ἔναντι κάποιου. Διότι, τίποτε δὲν [εἶναι] καθαρώτερο ἀνάμεσα στὰ κτιστὰ ἀπὸ τὸν Ἀσώματο, οὔτε ἀπὸ τὸν Ἄγγελο γνωστικώτερο. Ὅμως, ἐπειδὴ ὑπερηφανεύθηκε [ὁ Ἑωσφόρος], κατακρημνίσθηκε σὰν ἀστραπὴ ἀπὸ τὸν οὐρανό. Ἔτσι [συνέβη], ἐπειδὴ τοῦ ἐλογίσθη ἡ ὑψηλοφροσύνη ἀπὸ τὸν Θεό, ὡς ἀκαθαρσία. Εἶναι φανεροί,

δέ εἰσιν οἱ τὸν χρυσὸν ἀνορύττοντες.

ιβ'. Φησὶν ὁ Ἀπόστολος· ὁ ἀγωνιζόμενος πάντα ἐγκρατεύεται[18]*. Ὡς μὴ δυνατὸν μετὰ κόρου βρωμάτων, πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἀφανεῖς, καὶ κακοθελεῖς δυνάμεις παρατάττεσθαι τοὺς τῇ σαρκὶ ταύτῃ συνδεδεμένους τῇ μοχθηρᾷ, καὶ ἀεὶ ἐπιθυμούσῃ κατὰ τοῦ πνεύματος*[19]*. Οὐ γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ βρῶσις καὶ πόσις*[20]*· τὸ φρόνημα τῆς σαρκός, ἔχθρα εἰς Θεόν. Τῷ γὰρ νόμῳ τοῦ Θεοῦ οὐχ ὑποτάσσεται, οὐδὲ γὰρ δύναταί*[21] *φησι. Δῆλον ὅτι διὰ τοῦτο οὐ δύναται, ἐπειδὴ γήϊνον ὄν, χυμῷ, καὶ αἵματι, καὶ φλέγματι συγκεκραμμένον καὶ ἀεὶ κάτω βρύθον [recte: βρίθον], ἀεὶ προσπάσχει τοῖς γηΐνοις, καὶ ἥδεται ταῖς ὀλλυμέναις ἡδοναῖς τοῦ ἐνεστῶτος αἰῶνος. Τὸ γὰρ φρόνημα τῆς σαρκὸς θάνατος*[22]*· οἱ δὲ ἐν σαρκὶ ὄντες, Θεῷ ἀρέσαι οὐ δύνανται*[23]*.*

ιγ'. Πολλῆς δὲ ταπεινώσεως ἡμῖν χρεία, ἐπιμελομένοις νοὸς φυλακῆς ἐν Κυρίῳ, πρῶτον εἰς Θεόν, καὶ εἰς ἀνθρώ-

βέβαια, ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἐξορύσσουν τὸν χρυσό. [Δηλαδή, ὁ καθαρὸς καὶ ὁ ἀγωνιζόμενος ἄνθρωπος, ἔστω κι ἂν ἐργάζεται ἐν τῷ κρυπτῷ, θὰ λάμψῃ καὶ θὰ ἀποκαλυφθῇ σὰν τὸν χρυσό].

12. Λέγει ὁ Ἀπόστολος: «Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἀγωνίζεται, ἐγκρατεύεται σὲ ὅλα». Διότι δὲν [εἶναι] δυνατὸν νὰ παρατάσσωνται, ἐναντίον τῶν ἀρχῶν, ἐναντίον τῶν ἀφανῶν καὶ κακοβούλων [δαιμονικῶν] δυνάμεων, μὲ χορτασμὸ φαγητῶν, ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι εἶναι συνδεδεμένοι μ᾽ αὐτὴν τὴν ταλαίπωρη σάρκα, ἡ ὁποία καὶ ἐπιθυμεῖ πάντοτε ἐναντίον τοῦ πνεύματος. Διότι ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι φαγητὸ καὶ ποτό· τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς [εἶναι] ἔχθρα πρὸς τὸν Θεό. Διότι [τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς] δὲν ὑποτάσσεται στὸν νόμο τοῦ Θεοῦ, [καὶ] οὔτε μπορεῖ, βέβαια, λέγει [ὁ Ἀπόστολος, νὰ ὑποταχθῇ]. [Εἶναι δὲ] φανερό, ὅτι γιὰ τοῦτο δὲν μπορεῖ, ἐπειδή, ἀφοῦ εἶναι γήϊνο, πάντοτε συμπαρασύρεται στὸ πάθος ἀπὸ τὰ γήϊνα καὶ εὐχαριστεῖται μὲ τὶς ἡδονὲς τοῦ παρόντος αἰῶνος, οἱ ὁποῖες εἶναι ἤδη χαμένες, διότι [τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς] εἶναι ἀναμεμειγμένο μὲ χυμό, καὶ αἷμα καὶ φλέγμα καὶ πάντοτε γέρνει κάτω. Διότι τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς εἶναι θάνατος· καὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι εὑρίσκονται στὴν σάρκα, [δηλαδή, ζοῦν μὲ σαρκικὸ φρόνημα], δὲν μποροῦν νὰ ἀρέσουν στὸν Θεό.

13. [Ὑπάρχει δὲ] ἀνάγκη σὲ μᾶς, οἱ ὁποῖοι ἐπιμελούμεθα τὴν φυλακὴ τοῦ νοός, μὲ τὴν Χάρι τοῦ Κυρίου, ἀπὸ πολλὴ ταπείνωσι, πρῶτα ἔναντι τοῦ Θεοῦ καὶ [ἔπειτα] ἔναντι τῶν ἀνθρώπων.

πους. Παντοίως δὲ πάντοθεν, ὀφείλομεν συντρίβειν τὴν καρδίαν, πᾶν τὸ ταπεινοῦν ἐπιτηδεύοντες. Συντρίβειν δέ, καὶ ταπεινοῦν οἶδε καρδίαν, μνήμη τοῦ ἀρχαίου ἡμῶν ἐν τῷ κόσμῳ βίου, εἰ κατὰ ἀκρίβειαν μνημονεύεται παρ᾽ ἡμῶν. Καὶ μνήμη ἁμαρτημάτων πάντων ἐκ νηπίου, κατ᾽ εἶδος παρὰ τοῦ νοὸς ἀναθεωρουμένων (παρεκτὸς τῶν σαρκικῶν, τούτων γὰρ ἡ ἐνθύμησις ἐπιζήμιός ἐστι). Καὶ [addendum: τὸ] ταπεινοῦν οἶδε καὶ δάκρυα γεννᾶν, καὶ πρὸς εὐχαριστίαν Θεοῦ ὁλοκαρδίως ἡμᾶς κινεῖν, ὥς περ καὶ ἡ ἀένναος, καὶ ἐναργὴς μνήμη τοῦ θανάτου. Ἡ αὐτὴ γὰρ καὶ πένθος τίκτει μετὰ ἡδύτητός τινος, καὶ χαρᾶς, καὶ νῆψιν νοός. Κραταιῶς δὲ ταπεινοῖ φρόνημα, καὶ γῆ ὁρᾶν, καὶ ἡ μνήμη τῶν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ παθῶν κατ᾽ εἶδος καὶ αὐτῶν τῇ μνήμῃ ἀναλεγομένων, καὶ μνημονευομένων· καί γε δάκρυα καὶ ταῦτα παρέχουσι. Καὶ πρὸς τούτοις ταπεινοῦσιν ἀληθῶς ψυχήν, καὶ αἱ πολλαὶ εὐεργεσίαι τοῦ Θεοῦ· αἱ εἰς

Μὲ κάθε τρόπο καὶ ἀπὸ παντοῦ, ὀφείλομε νὰ συντρίβωμε τὴν καρδία [μας] μεταχειριζόμενοι κάθε τι, τὸ ὁποῖο [τὴν] ταπεινώνει. Γνωρίζει δὲ νὰ συντρίβῃ καὶ νὰ ταπεινώνῃ τὴν καρδία, ἡ ἐνθύμησι τοῦ παλαιοῦ μας βίου στὸν κόσμο, ἐάν, βέβαια, μνημονεύεται μὲ ἀκρίβεια ἀπὸ μᾶς. Ἐπίσης, γνωρίζει νὰ ταπεινώνῃ τὴν [καρδία] ἡ ἐνθύμησι ὅλων τῶν ἁμαρτημάτων ἀπὸ [τῆς ἡλικίας] τοῦ νηπίου, ὅταν ἐξετάζωνται ἀπὸ τὸν νοῦ ἕνα - ἕνα (ἐκτὸς ἀπὸ τὰ σαρκικά, διότι ἡ ἐνθύμησι αὐτῶν εἶναι ἐπιζήμιος). Ἐπίσης ἡ ταπείνωσι γνωρίζει καὶ νὰ γεννᾷ δάκρυα καὶ νὰ μᾶς κινῇ πρὸς εὐχαριστία τοῦ Θεοῦ ὁλόκαρδα, ὅπως ἀκριβῶς ἐπίσης καὶ ἡ ἀκατάπαυστη καὶ ἐναργὴς μνήμη τοῦ θανάτου. Διότι ἡ ἴδια, [ἡ μνήμη τοῦ θανάτου] καὶ πένθος γεννᾶ μαζὶ μὲ κάποια γλυκύτητα καὶ χαρὰ καὶ νῆψι νοός. Πολὺ δὲ ταπεινώνει τὸ φρόνημα καὶ [τὸ στρέφει] νὰ βλέπῃ τὴν γῆ καὶ ἡ μνήμη τῶν παθῶν τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅταν ἀναλογιζώμεθα καὶ μνημονεύωμε αὐτὰ μὲ τὴν μνήμη ἕνα - ἕνα· καί, βέβαια, καὶ αὐτὰ φέρνουν δάκρυα. Καὶ ἐπὶ πλέον ταπεινώνουν ἀληθινὰ τὴν ψυχὴ καὶ οἱ πολλὲς εὐεργεσίες τοῦ Θεοῦ πρὸς ἐμᾶς, ὅταν αὐτὲς

ἡμᾶς κατ᾽ εἶδος ἀριθμούμεναι, καὶ ἀναθεωρούμεναι. Ἐπειδὴ πρὸς ὑπερηφάνους δαίμονας τὴν πάλην ἔχομεν.

ιδ΄. Μὴ ἀπαναίνου ἐκ φιλαυτίας τὰ τοιάδε σωτήρια φάρμακα ψυχῆς, ὦ οὗτος. Ἐπεὶ οὐκ εἶ λοιπὸν Χριστοῦ μαθητής, οὐ μήν, οὐδὲ Παύλου μιμητής· ὅς, οὐκ εἰμὶ ἱκανός, φησί, καλεῖσθαι Ἀπόστολος[24]*· καὶ πάλιν· τὸν πρότερον ὄντα βλάσφημον, καὶ διώκτην, καὶ ὑβριστήν*[25]*. Ὁρᾷς, ὑπερήφανε, τὸν ἅγιον, ὅπως οὐκ ἐπιλήσμων τοῦ προτέρου βίου ἦν; καὶ οἱ ἅγιοι δὲ πάντες οἱ ἐξ ἀρχῆς κτίσεως, μέχρι καὶ νῦν, ταύτην ἐνεδιδύσκοντο τὴν ὑστάτην*[β΄] *Θεοῦ ἁγίαν διπλοΐδα. Καὶ αὐτὸς γὰρ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, Θεὸς ὢν ἀκατάληπτος, καὶ ἄγνωστος, καὶ ἀνεκλάλητος, θέλων δεῖξαι τὴν ὁδὸν τῆς αἰωνίου ζωῆς, καὶ ἁγιότητος, τὴν ταπείνωσιν ὅλῳ τῷ ἐν σαρκὶ αὐτοῦ βίῳ ἐνεδύσατο· οὕτως [recte: ὄντως]*[γ΄] *ἄρα καὶ θεϊκὴ ἀρετὴ δικαίως ὀφείλει καλεῖσθαι, καὶ δεσποτικὴ ἐντολή, καὶ στολή, ἡ ἁγία ταπείνωσις. Καὶ οἱ Ἄγγελοι δέ, καὶ πᾶσαι αἱ λαμπραὶ καὶ*

ἀριθμοῦνται μία-μία καὶ ἐξετάζωνται. Ἐπειδὴ ἔχομε τὴν πάλη πρὸς τοὺς ὑπερηφάνους δαίμονες, [γι᾽ αὐτὸ καὶ ἐπινοοῦμε αὐτοὺς τοὺς τρόπους νὰ ταπεινωνώμεθα].

14. Μὴν ἀρνῆσαι, ἀπὸ φιλαυτία αὐτοῦ τοῦ εἴδους τὰ σωτήρια φάρμακα γιὰ τὴν ψυχή, ὦ ἐσὺ [ἄνθρωπε]. Διότι δὲν εἶσαι, ἔπειτα, μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ, ὁπωσδήποτε ὄχι, οὔτε μιμητὴς τοῦ Παύλου· ὁ ὁποῖος, λέγει: «δὲν εἶμαι ἱκανὸς νὰ ἀποκαλοῦμαι Ἀπόστολος»· καὶ πάλι [σὲ ἄλλο σημεῖο, λέγει: «[μὲ ἔθεσε σὲ διακονία ἐμένα], ὁ ὁποῖος προηγουμένως ἤμουν βλάσφημος καὶ διώκτης καὶ ὑβριστής». Βλέπεις, ὑπερήφανε τὸν Ἅγιο, πῶς δὲν ἦταν ἐπιλήσμων τοῦ προηγουμένου βίου του; Καὶ ὅλοι, βέβαια, οἱ Ἅγιοι, οἱ ἀπ᾽ ἀρχῆς τῆς κτίσεως [τοῦ κόσμου] μέχρι καὶ τώρα, ἐνεδύοντο αὐτὴ τὴν ταπεινὴ τοῦ Θεοῦ ἁγία ἐσθῆτα. Διότι, καὶ ὁ ἴδιος ὁ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστός, ἐνῶ ἦταν Θεὸς ἀκατάληπτος καὶ ἄγνωστος καὶ ἀνεκλάλητος, θέλοντας νὰ δείξῃ τὴν ὁδὸ τῆς αἰωνίου ζωῆς καὶ τῆς ἁγιότητος, ἐνεδύθη σὲ ὅλη τὴν ἔνσαρκη ζωή Του, τὴν ταπείνωσι. Ἀληθινά, λοιπόν, ὀφείλει νὰ ὀνομάζεται, δικαίως, καὶ θεϊκὴ ἀρετή, ἡ ἁγία ταπείνωσι καὶ δεσποτικὴ ἐντολὴ καὶ στολή. Ἀλλὰ καὶ οἱ Ἄγγελοι καὶ ὅλες οἱ λαμπρὲς ἐκεῖνες

θεῖαι δυνάμεις ἐκεῖναι, ταύτην τὴν ἀρετὴν ἐξασκοῦσι, καὶ φυλάττουσιν, εἰδότες οἵῳ πτώματι πέπτωκεν ὑπερηφανευθεὶς ὁ σατάν· καὶ εἰς ὑπόδειγμα φόβου πτώσεως Ἀγγέλων τε, καὶ ἀνθρώπων κεῖται ἐν τῇ ἀβύσσῳ ὁ πονηρός· πάσης τῆς ἄλλης κτίσεως ἀτιμότερος πρὸς Θεοῦ, διὰ οἰκείαν ὑπερηφανίαν ὑποδειχθείς. Οἴδαμεν δὲ καὶ ᾧπερ πτώματι ὁ Ἀδὰμ ἐξ ὑπερηφανίας πέπτωκε. Τοσαῦτα οὖν ἔχοντες ὑποδείγματα τῆς ψυχοποιοῦ ἀρετῆς, παντοίως ἀεὶ ταπεινώμεθα, ὅση δύναμις τούτοις χρώμενοι. Ταπεινωθῶμεν ψυχῇ, καὶ σώματι, καὶ φρονήματι, καὶ θελήματι, καὶ ῥήμασι, καὶ διανοήμασι, καὶ σχήματι, καὶ ἔκτοθι καὶ ἔνδοθι· ὃ μάλιστα ζητητέον, ἵνα μὴ τὸν ὑπὲρ ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ Θεόν, καθ' ἡμῶν ἕξωμεν. Κύριος γὰρ ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν[26]. Καὶ ἀκάθαρτος παρὰ Κυρίῳ πᾶς ὑψηλοκάρδιος[27]. Καὶ ὁ ἑαυτὸν ταπεινῶν ὑψωθήσεται[28]. Καὶ μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρᾶος εἰμί, καὶ ταπεινὸς τῇ καρ-

καὶ θεῖες δυνάμεις, αὐτὴν τὴν ἀρετὴ ἐξασκοῦν καὶ φυλάσσουν, διότι γνωρίζουν μὲ ποιὰ φοβερὴ πτῶσι ἔπεσε ὁ σατανᾶς, ἐπειδὴ ὑπερηφανεύθηκε· καὶ βρίσκεται πεσμένος στὴν ἄβυσσο ὁ πονηρός, γιὰ παράδειγμα καὶ τῶν Ἀγγέλων καὶ τῶν Ἀνθρώπων μὲ σκοπὸ τὸν φόβο τῆς πτώσεως· ἀφοῦ παρουσιάσθηκε γιὰ τὴν ὑπερηφάνειά του, ἀτιμότερος, ἀπὸ ὅλη τὴν ἄλλη κτίσι, ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Γνωρίζομε, λοιπόν, καὶ σὲ ποιὰ πτῶσι ὁ Ἀδὰμ ἔχει πέσει ἐξ αἰτίας τῆς ὑπερηφανίας. Ἑπομένως, ἀφοῦ ἔχομε, τόσα πολλὰ παραδείγματα τῆς ζωοποιοῦ ἀρετῆς [τῆς ταπεινώσεως], ἂς ταπεινωνώμεθα πάντοτε μὲ κάθε τρόπο, χρησιμοποιοῦντες αὐτὰ [τὰ παραδείγματα] μὲ ὅση δύναμι [ἔχομε]. Ἂς ταπεινωθοῦμε καὶ στὴν ψυχὴ καὶ στὸ σῶμα καὶ στὸ φρόνημα καὶ στὸ θέλημα καὶ στοὺς λόγους καὶ στὰ διανοήματα καὶ στὸ σχῆμα [στὴν ἐμφάνισι] καὶ ἐξωτερικὰ καὶ ἐσωτερικά. Τὸ ὁποῖο, κατ' ἐξοχήν, πρέπει νὰ ἐπιζητοῦμε, γιὰ νὰ μὴν στρέψωμε ἐναντίον μας τὸν Ἰησοῦ Χριστό, τὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ καὶ Θεό, ὁ ὁποῖος [εἶναι] ὑπὲρ ἡμῶν. Διότι, ὁ Κύριος ἀντιτίθεται στοὺς ὑπερηφάνους, δίδει ὅμως Χάρι στοὺς ταπεινούς. Καὶ κάθε ὑψηλοκάρδιος εἶναι ἀκάθαρτος ἐνώπιον τοῦ Κυρίου. Καὶ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ταπεινώνει τὸν ἑαυτόν του, θὰ ὑψωθῇ. Καὶ [ἀκόμη] μάθετε ἀπὸ ἐμέ, ὅτι εἶμαι πρᾶος καὶ ταπεινὸς κατὰ τὴν καρ-

δίᾳ[29]. Διὸ προσεκτέον.

ιε΄. Ὁρᾶτε, φησὶν ὁ Σωτὴρ ἡμῶν, μὴ βαρυνθῶσιν αἱ καρδίαι ὑμῶν, καὶ τὰ ἑξῆς[30]. Ὁ δὲ ἀγωνιζόμενος πάντα ἐγκρατεύεται[31]. Πάντα οὖν ταῦτα πρὸς ἡμᾶς παρὰ τῇ θείᾳ Γραφῇ εἰρημένα εἰδότες, ἐγκρατῶς τὸν βίον διάξωμεν· πρὸ πάντων ἀπὸ πολλῶν βρωμάτων, τάξει ἐναρέτῳ, καὶ συνηθείᾳ τῷ σώματι ἐθίσωμεν, μέτρῳ τὴν τροφὴν αὐτῷ παρεχόμενοι. Οὕτω γὰρ καὶ τὰ σκιρτήματα αὐτοῦ τοῦ ἐπιθυμητικοῦ μέρους ῥᾷον κατευνάζονται, καὶ ὑποτάσσονται τῷ ἡγεμόνι λογιστικῷ· εἴπερ δεῖ πιθανῶς εἰπεῖν, καὶ ἀληθῶς, καὶ τὰ τοῦ θυμοῦ. Ἀλλὰ καὶ τῶν λοιπῶν σφαλμάτων, εὐκόλως ἀπεχώμεθα· ἐπεὶ καὶ ἀρετὴ τοῦτο κρίνεται τοῖς πεῖραν ἀρετῆς εἰληφόσι, τὸ περιεκτικῶς ἐγκρατεύεσθαι, τουτέστιν ἀπὸ παντὸς εἴδους πονηροῦ ἀπέχεσθαι[32]. Αἴτιον γὰρ τῆς ἁγνείας προηγουμένως μὲν ὁ Θεός, ὁ πάντων τῶν καλῶν αἴτιος, καὶ δοτήρ. Ἔπειτα δὲ ἡ ἀπὸ βρωμάτων πολλῶν ἴση καθ᾽ ἑκάστην καὶ μεμετρημένη ἐγκράτεια.

δία. Γι᾽ αὐτὸ πρέπει νὰ προσέχωμε [τὴν ἀρετὴ τῆς ταπεινώσεως].

15. Προσέχετε, λέγει ὁ Σωτήρας μας, νὰ μὴν γίνουν βαρειὲς οἱ καρδίες σας καὶ τὰ ὑπόλοιπα. Ἐκεῖνος δέ, ποὺ ἀγωνίζεται, σὲ ὅλα ἐγκρατεύεται. Ἀφοῦ, λοιπόν, γνωρίζομε ὅλα αὐτά, τὰ ὁποῖα ἔχουν λεχθῆ ἀπὸ τὴν Θεία Γραφὴ πρὸς ἐμᾶς, ἂς περάσωμε τὴν ζωή [μας] μὲ ἐγκράτεια· πρὸ πάντων ἀπὸ πολλὰ φαγητά, ἂς συνηθίσωμε τὸ σῶμα μὲ ἐνάρετη τάξι καὶ συνήθεια, παρέχοντας σ᾽ αὐτὸ τὴν τροφὴ μὲ μέτρο. Διότι ἔτσι κατευνάζονται εὔκολα καὶ τὰ σκιρτήματα αὐτοῦ τοῦ ἐπιθυμητικοῦ μέρους καὶ ὑποτάσσονται στὸ ἡγεμονικὸ λογιστικό· ἐάν, βέβαια, πρέπει νὰ μιλήσωμε ἀξιόπιστα καὶ ἀληθινά, [ὑποτάσσονται καὶ τὰ σκιρτήματα] τοῦ θυμικοῦ [μέρους τῆς ψυχῆς, στὸ ἡγεμονικὸ λογιστικό]. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ ὑπόλοιπα σφάλματα, εὔκολα ἀπέχομε. Διότι, γιὰ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι, ἔχουν λάβει πεῖρα τῆς ἀρετῆς, ἐκλαμβάνεται καὶ τοῦτο ὡς ἀρετή, ἡ περιεκτικὴ ἐγκράτεια, δηλαδὴ τὸ νὰ ἀπέχωμε ἀπὸ κάθε πονηρὸ πρᾶγμα. Αἰτία, βέβαια, τῆς ἁγνείας, πρὶν ἀπ᾽ ὅλα, [εἶναι] ὁ Θεός, ὁ χορηγὸς καὶ αἴτιος ὅλων τῶν καλῶν, καὶ ἔπειτα ἡ καθημερινή, ἀνάλογη καὶ μετρημένη ἐγκράτεια ἀπὸ πολλὰ φαγητά.

ις'. Ὥς περ γὰρ ὁ σατὰν τῷ Θεῷ ἀντιταττόμενος, πρὸς τὸ τοῦ Θεοῦ μὴ γίνεσθαι θέλημα, ὅ εἰσιν αἱ ἐντολαί, δ' ὧν καλύειν [recte: *κωλύειν*] *πειρᾶται αὐτό, δι' ἡμῶν Θεῷ πολεμεῖ, οὕτω πάλιν δι' ἡμῶν ὁ Θεὸς ἀνύεσθαι βούλεται τὸ πανάγιον αὐτοῦ βούλημα, ὅ εἰσιν, ὡς εἶπον, αἱ θεῖαι, καὶ ζωοποιαὶ ἐντολαί, δι' ἡμῶν καὶ τῆς αὐτοῦ ῥοπῆς, τὸν ὀλέθριον σκοπὸν τοῦ πονηροῦ καταβάλλων. Τὴν γὰρ τοῦ ἐχθροῦ ἀνόνητον* [recte: *ἀνόητον*][δ'] *βούλησιν, ἥτις δοκεῖ Θεῷ ἀντιτάττεσθαι, δι' ὧν ποιεῖ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ παραβαίνεσθαι, αὐτὸς πάλιν ὁ Θεὸς δι' ἀνθρωπίνης ἀσθενείας καταστρέφει. Καὶ ὅρα, εἰ μὴ οὕτως ἔχει. Αἱ μὲν ἐντολαὶ πᾶσαι τοῦ θείου Εὐαγγελίου, τὸ τριμερὲς τῆς ψυχῆς δοκοῦσι νομοθετεῖν καὶ ὑγιὲς ποιεῖν, δι' ὧν προστάττουσιν. Μᾶλλον δὲ οὐδὲ δοκοῦσι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀληθινῶς αὐτὸ ὑγιάζουσιν. Τοῦτο οὖν τὸ τριμερὲς τῆς ψυχῆς καὶ ὁ διάβολος φαίνεται νυκτὸς καὶ ἡμέρας πολεμῶν. Καὶ εἰ τὸ τριμερὲς πολεμεῖ ὁ σατάν, δηλονότι*

16. Διότι, ὅπως ἀκριβῶς ὁ σατανᾶς, πολεμεῖ τὸν Θεὸ μέσῳ ἡμῶν, μὲ τὸ νὰ ἀντιτάσσεται στὸν Θεό, ὥστε νὰ μὴν γίνεται τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, τὸ ὁποῖο εἶναι οἱ ἐντολές Του, καὶ προσπαθεῖ νὰ ἐμποδίζῃ αὐτὸ μ' αὐτές, κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο, πάλι ὁ Θεὸς θέλει μέσῳ ἡμῶν νὰ ἐκτελῆται τὸ Πανάγιο θέλημά Του, τὸ ὁποῖο, ὅπως εἶπα εἶναι οἱ θεῖες καὶ ζωοποιὲς ἐντολές, καταβάλλοντας μέσῳ ἡμῶν καὶ τῆς δικῆς Του βοηθείας τὸν ὀλέθριο σκοπὸ τοῦ πονηροῦ. Διότι τὴν ἀνόητη θέλησι τοῦ ἐχθροῦ, ἡ ὁποία θεωρεῖ, ὅτι ἀντιτάσσεται στὸν Θεό, μὲ ἐκεῖνα [τὰ μέσα] μὲ τὰ ὁποῖα κάνει, ὥστε νὰ παραβαίνωνται οἱ ἐντολές Του, ὁ Ἴδιος πάλι ὁ Θεός, μὲ τὴν ἀνθρώπινη ἀσθένεια, τὴν καταστρέφει. Καὶ πρόσεχε, μήπως τυχὸν δὲν εἶναι ἔτσι. Ὅλες μὲν οἱ ἐντολὲς τοῦ Θείου Εὐαγγελίου φαίνονται ὅτι νομοθετοῦν τὸ τριμερὲς τῆς ψυχῆς καὶ ὅτι τὸ κάνουν ὑγιές, μὲ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα προστάζουν. Μᾶλλον δέ, δὲν φαίνονται μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀληθινὰ τὸ ἐξυγιαίνουν. Τοῦτο, λοιπόν, τὸ τριμερὲς τῆς ψυχῆς, φαίνεται, ὅτι τὸ πολεμεῖ καὶ ὁ διάβολος νύκτα καὶ ἡμέρα. Καί, ἐὰν ὁ σατανᾶς, πολεμεῖ τὸ τριμερὲς [τῆς ψυχῆς], προφανῶς

τὰς ἐντολὰς τοῦ Χριστοῦ πολεμεῖ· ὁ Χριστὸς γὰρ τὸ τριμερὲς τῆς ψυχῆς νομοθετεῖ διὰ τῶν ἐντολῶν. Τὸ δέ ἐστι, θυμικόν, ἐπιθυμητικόν, καὶ λογιστικόν. Καὶ σκόπει· ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκῇ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει[33]*, καὶ τὰ ἑξῆς αὐτοῦ παραγγέλματα· ἰδοὺ θεραπεῖαι τοῦ θυμοῦ. Ὁ δὲ ἐχθρὸς πάλιν τὴν ἐντολὴν ταύτην, καὶ τὰς περὶ αὐτήν, διὰ φιλονεικιῶν, καὶ μνησικακίας, καὶ φθόνου λογισμῶν ἔνδον πειρᾶται καταστρέψαι. Οἶδε γὰρ καὶ αὐτὸς ὁ ἀντίπαλος, ὅτι τοῦ θυμικοῦ καθηγεμὼν τὸ λογιστικόν ἐστι· καὶ τοῦτο διὰ λογισμῶν, ὡς εἶπον, τοξεύων, ὑπονοιῶν φθόνου, φιλονεικίας, ἔριδος, δόλου, κενοδοξίας, πείθει τὸ λογιστικὸν καταλεῖψαι τὴν οἰκείαν ἀρχήν, καὶ ἐνδοῦναι τῷ θυμῷ τὰς ἡνίας, καὶ ἀκυβέρνητον ἐᾶσαι. Ὁ δὲ θυμὸς ὥς περ τὸν κυβερνήτην ἀποβαλών, ἐξάγει διὰ στόματος ἐν λόγοις, τὰ αὐτῷ προαποκείμενα ἐν καρδίᾳ, ἃ διὰ λογισμῶν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ ἀμελείας τοῦ νοῦ, ἐν καρδίᾳ ἀπεθησαυρίσθησαν καὶ τὴν καρ-*

πολεμεῖ τὶς ἐντολὲς τοῦ Χριστοῦ· διότι ὁ Χριστὸς διὰ τῶν ἐντολῶν νομοθετεῖ τὸ τριμερὲς τῆς ψυχῆς. Τὸ δὲ [τριμερὲς τῆς ψυχῆς] εἶναι τὸ θυμικό, τὸ ἐπιθυμητικὸ καὶ τὸ λογιστικό. Καὶ πρόσεξε, ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ὀργίζεται μὲ τὸν ἀδελφό του, χωρὶς λόγο, θὰ εἶναι ἔνοχος γιὰ τὸ κριτήριο, καὶ τὰ ἑπόμενα παραγγέλματά Του. Ἰδού, [λοιπόν], οἱ θεραπεῖες τοῦ θυμοῦ [ἢ ἀπειλὴ γιὰ τὴν αἰώνια κατάκρισι]. Ὁ δὲ ἐχθρὸς πάλι τὴν ἐντολὴ αὐτὴ καὶ τὶς ἄλλες τὶς σχετικὲς μὲ αὐτή, προσπαθεῖ νὰ [τὶς] καταστρέψῃ μὲ ἐσωτερικοὺς λογισμούς, γιὰ φιλονεικίες καὶ μνησικακίες καὶ φθόνους. Διότι γνωρίζει καὶ αὐτὸς ὁ ἀντίπαλος [δαίμονας], ὅτι τὸ λογιστικὸ εἶναι ἡγεμόνας τοῦ θυμικοῦ· καὶ αὐτό, [δηλαδή, τὸ θυμικὸ] τοξεύοντας, ὅπως εἶπα, μὲ τοὺς λογισμοὺς ὑποψιῶν, φθόνου, φιλονεικίας, λογομαχίας, δόλου, κενοδοξίας, πείθει τὸ λογιστικὸ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν ἐξουσία του καὶ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰ χαλινάρια στὸν θυμὸ καὶ νὰ [τὸν] ἀφήσῃ ἀκυβέρνητο. Ὁ δὲ θυμός, ὡσὰν νὰ ἔχῃ ἀπορρίψει τὸν κυβερνήτη, βγάζει ἀπὸ τὸ στόμα μὲ λόγια, ἐκεῖνα, ποὺ εἶχαν ἀπ᾽ αὐτὸν ἐκ τῶν προτέρων τοποθετηθῆ στὴν καρδία, τὰ ὁποῖα διὰ τῶν λογισμῶν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ τῆς ἀμελείας τοῦ νοῦ ἐναποτέθηκαν στὴν καρδία. Καὶ τότε [εἶναι δυνατὸν] νὰ δῇ κανεὶς

δίαν ἀντὶ θείου πνεύματος, καὶ θείων ἐννοιῶν, κακίας οὖσαν ἰδέσθαι τότε ἀνάπλεων, καθὼς εἶπεν ὁ Κύριος[34]*· ἐκ τοῦ πληρώματος τῆς καρδίας λαλεῖ τὸ στόμα*[35]*. Εἰ γὰρ εἰς λόγους τὰ ἔσω μελετώμενα ἐξαγαγεῖν ἰσχύσει ὁ πονηρός, οὐ ῥακᾶ εἰπεῖν ὁ ἀδελφὸς ὁ ἁλοὺς τῷ ἀδελφῷ καὶ οὐ μωρὸν μόνον, ἀλλ᾽ ἐξ ὑβριστικῶν ῥημάτων, καὶ φόνῳ περιπεσεῖται πολλάκις. Καὶ τούτοις μὲν χρᾶται ὁ πονηρός, διὰ τὸν δόντα ἐντολὴν Θεὸν τοῦ μὴ ὀργίζεσθαι εἰκῆ*[36]*, ἅπερ ἠδύνατο μὴ ἐκβῆναι εἰς ῥήματα ὑβριστικὰ καὶ τὰ τούτοις ἐπακολουθοῦντα, εἰ ἐκ προσβολῆς εὐθύς, δι᾽ εὐχῆς, καὶ προσοχῆς τῆς ἔνδον*[ε΄]*, ἐκ καρδίας ἀπεδιώχθησαν. Οὕτως ὁ ἀλάστωρ τοῦ ἰδίου σκοποῦ τυγχάνει, εἴγε ἃ διὰ λογισμῶν ἐν καρδίᾳ ἐνέβαλεν, εὑρήσει θείαν ἐντολὴν λύοντα.*

ιζ΄. Τίνα δὲ καὶ τὰ τῷ ἐπιθυμητικῷ παρὰ τῆς θείας ἐντολῆς τῆς δεσποτικῆς ἐντέταλται; Ὁ ἐμβλέψας γυναικὶ πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ[37]*. Καὶ ταύτην δὲ*

τὴν καρδία, ἀντὶ νὰ εἶναι γεμάτη ἀπὸ τὸ θεῖο Πνεῦμα καὶ ἀπὸ θεῖες ἔννοιες, [τὴν βλέπει γεμάτη] μὲ κακία, ὅπως εἶπε ὁ Κύριος, ἀπὸ τὸ περίσσευμα τῆς καρδίας ὁμιλεῖ τὸ στόμα. Διότι, ἐὰν μπορέσῃ ὁ πονηρὸς νὰ βγάλῃ ἔξω μὲ λόγια, ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα μελετῶνται ἐσωτερικὰ [μὲ τοὺς λογισμούς], ὄχι μόνον θὰ πῇ ἄμυαλο καὶ μωρὸ τὸν ἀδελφό [του], ὁ ἀδελφὸς ἐκεῖνος, ποὺ κυριεύθηκε ἀπὸ τὸν θυμό, ἀλλὰ ἀπὸ τὰ ὑβριστικὰ λόγια πολλὲς φορὲς θὰ περιπέσῃ καὶ σὲ φόνο. Καὶ αὐτὰ μὲν τὰ χρησιμοποιεῖ ὁ πονηρός, ἕνεκα τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος ἔδωσε τὴν ἐντολὴ νὰ μὴν ὀργιζώμεθα ματαίως, τὰ ὁποῖα βεβαίως, ἦταν δυνατὸν νὰ μὴν ἀποβοῦν σὲ ὑβριστικοὺς λόγους καὶ σὲ [ὅλα] ἐκεῖνα, ποὺ ἐπακολουθοῦν σ᾽ αὐτούς, ἐὰν ἀμέσως ἀπὸ τὴν προσβολὴ [ἀκόμη] ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ τὴν καρδία, μὲ τὴν εὐχὴ καὶ τὴν ἐσωτερικὴ προσοχὴ [τὴν νῆψι]. Ἔτσι ὁ ἀπεχθὴς [διάβολος], ἐπιτυγχάνει τὸν σκοπό του, ἐάν, βέβαια, ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἔβαλε διὰ τῶν λογισμῶν, μέσα στὴν καρδία, θὰ ἴδῃ νὰ καταλύουν [μία] θεία ἐντολή.

17. Ποιὰ δὲ ἔχουν παραγγελθῆ καὶ στὸ ἐπιθυμητικὸ ἀπὸ τὴν θεία ἐντολή, τὴν δεσποτική; [Ἔχουν παραγγελθῆ τὰ ἑξῆς]: Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἔρριξε τὸ βλέμμα του σὲ γυναῖκα μὲ σκοπὸ τὴν ἐπιθυμία, ἤδη διέπραξε τὴν μοιχεία μ᾽ αὐτή, μέσα στὴν καρδία του. Καί, ὅταν εἶδε ὁ

δοθεῖσαν ἰδὼν ὁ κακοῦργος, οἷον κατὰ τῆς ἐντολῆς ἀμφίβληστρον ἐν νῷ πλέκει. Πόῤῥω γὰρ τῆς ἐρεθιζούσης ὕλης μακρύνας τὸν πόλεμον ταύτης, ἔνδον ὑφίσταται. Καὶ ἔστιν ἰδεῖν ἐν νῷ ζωγραφούμενα παρ᾽ αὐτοῦ, καὶ σχήματα, καὶ τυπώματα πορνικὰ καὶ λόγους ἀκούειν ἐστὶν ἐρεθίζοντας πρὸς πάθος καὶ ἄλλα ἅπερ οἱ νοῦ πεῖραν ἔχοντες ἴσασιν.

ιη΄. Τίς δὲ καὶ ἡ τῷ λογιστικῷ παραινοῦσα ἐντολή; Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ὀμόσαι ὅλως[38]· ἔστω ὁ δὲ λόγος ὑμῶν ναί, καὶ οὔ[39]· καί, ὁ μὴ ἀρνησάμενος πάντα καὶ ἀκολουθῶν με, οὐκ ἔστι μου ἄξιος[40]· καί, εἰσέλθετε διὰ τῆς στενῆς πύλης[41]. Ταῦτα τὰ τοῦ λογιστικοῦ παραγγέλματα. Πάλιν οὖν ὁ πολέμιος, ὥς περ τινὰ στρατηγὸν ἄριστον βουλόμενος χειρώσασθαι, ὅς ἐστι τὸ λογιστικόν, διὰ λογισμῶν γαστριμαργίας, καὶ ἀδιαφορίας αὐτὸ τῶν φρενῶν ἐκστήσας, τῆς δὲ ἡγεμονίας, οἷα μέθυσον στρατηγὸν διαχλευάσας τε, καὶ ἐκβαλών, θυμῷ, καὶ ἐπιθυμίᾳ, ὑπηρέταις ὁ δράκων κέχρηται τῶν

κακοῦργος [διάβολος], ὅτι ἐδόθη αὐτὴ [ἡ ἐντολὴ στὸ ἐπιθυμητικὸ τοῦ ἀνθρώπου], τρόπον τινά, πλέκει στὸ νοῦ ἐναντίον τῆς ἐντολῆς [ἕνα] δίχτυ. Διότι, ἀφοῦ ἀπεμάκρυνε τὸν πόλεμο [τῆς μοιχείας] μακριὰ ἀπὸ αὐτὴν τὴν ὕλη, ἡ ὁποία [τὸν ἐρεθίζει, δηλαδή, μακριὰ ἀπὸ τὴν μορφὴ τῆς γυναίκας], συντελεῖται [πλέον ὁ πόλεμος], στὸν ἐσωτερικὸ [κόσμο τοῦ ἀνθρώπου]. Καὶ εἶναι [δυνατόν, κάποιος] νὰ ἰδῆ νὰ ζωγραφίζωνται μέσα στὸν νοῦ, ἀπ᾽ αὐτὸν [δηλαδὴ τὸν διάβολο] καὶ σχήματα καὶ εἰκόνες πορνικὲς καὶ εἶναι [δυνατὸν] νὰ ἀκούῃ καὶ λόγους, οἱ ὁποῖοι ἐρεθίζουν πρὸς τὸ πάθος [τῆς πορνείας], καὶ ἄλλα, τὰ ὁποῖα ἀκριβῶς γνωρίζουν, ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἐμπειρία τοῦ νοῦ [δηλαδὴ ἐμπειρία τοῦ νοεροῦ πολέμου].

18. Ποιὰ δὲ [εἶναι] καὶ ἡ ἐντολή, ἡ ὁποία προτρέπει τὸ λογιστικό μας [νὰ μὴν ἐνδώσῃ στὸν διάβολο]; [Εἶναι ἡ ἑξῆς]: «Ἐγὼ δὲ σᾶς λέγω, καθόλου νὰ μὴν ὁρκισθῆτε, νὰ εἶναι δὲ ὁ λόγος σας ναὶ καὶ ὄχι»· καὶ [ἄλλη ἐντολὴ εἶναι]: «ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν ἀρνήθηκε τὰ πάντα [γιὰ νὰ μὲ ἀκολουθήσῃ] καὶ [ἑπομένως] δὲν μὲ ἀκολουθεῖ, δὲν εἶναι ἄξιος γιὰ μένα»· καὶ [ἄλλη ἐντολή]: «νὰ εἰσέλθετε μέσῳ τῆς στενῆς πύλης». Αὐτὰ εἶναι τὰ παραγγέλματα γιὰ τὸ λογιστικό. Πάλι, λοιπόν, ὁ ἐχθρὸς [διάβολος], θέλοντας, νὰ ὑποτάξῃ, ὅπως ἀκριβῶς, ἕναν ἄριστο στρατηγό, ὁ ὁποῖος εἶναι τὸ λογιστικό, [ἐνεργεῖ κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπο]: ἀφοῦ, συνήθως τὸ βγάζῃ ἀπὸ τὰ λογικά [του], μὲ τοὺς λογισμοὺς τῆς γαστριμαργίας καὶ τῆς ἀδιαφορίας, καὶ ἀφοῦ τὸ χλευάσῃ, ὅπως ἕναν μέθυσο στρατηγὸ καὶ τὸν ἀπομακρύνῃ, βέβαια, ἀπὸ τὴν ἡγεμονία, χρησιμοποιεῖ ὁ δράκων [ὁ διάβολος δηλαδή], σὰν ὑπηρέτες τῶν θελημάτων του, τὸν θυμὸ

ἰδίων θελημάτων· αἱ δὲ δυνάμεις αὗται, τὸ ἐπιθυμητικόν, λέγω, καὶ τὸ θυμικόν, ἐκ τοῦ λογιστικοῦ ἄφετοι οὖσαι, ταῖς πέντε ἡμῶν αἰσθήσεσιν, εἰς τὸ φανερῶς ἁμαρτάνειν ὑπουργοῖς κέχρηνται. Καὶ ταῦτά εἰσι τὰ πτώματα. Τότε τοίνυν καὶ ὀφθαλμοὶ περίεργοι, οὐκ ἔχοντες τὸν νοῦν ἔνδον αὐτοὺς δεσμοῦντα· καὶ ἀκοὴ μάταια ἀκούειν ἀγαπῶσα, καὶ ὄσφρησις ἐκθηλυνομένη, καὶ στόμα ἀκρατές, καὶ χεῖρες ἁπτόμεναι ὧν μὴ δεῖ· οἷς ἐπακολουθεῖ, ἀδικία ἀντὶ δικαιοσύνης, ἄνοια ἀντὶ φρονήσεως, ἀκολασία ἀντὶ σωφροσύνης, δειλία ἀντὶ ἀνδρείας. Αὗται γὰρ αἱ γενικαὶ τέσσαρες ἀρεταί· ἤγουν ἡ δικαιοσύνη, ἡ φρόνησις, ἡ σωφροσύνη, καὶ ἀνδρεία ὑγιαίνουσαι, τὸ τριμερὲς διακυβερνῶσι. Τὸ τριμερὲς δὲ καλῶς ἰθυνόμενον, τὰς αἰσθήσεις τῶν ἀτόπων ἀπείργει. Καὶ τότε δὴ γαλήνην ὁ νοῦς ἄγων, τῶν ἑαυτοῦ δυνάμεων ἐνθέως κυβερνωμένων, καὶ ὑπηκόων, ῥᾳδίως ἐν τῷ νοητῷ πολέμῳ ἀνδραγαθεῖ. Εἰ δὲ συγχέει αὐτοῦ τὰς δυνάμεις

καὶ τὴν ἐπιθυμία. Αὐτὲς δὲ οἱ δυνάμεις, τὸ ἐπιθυμητικό, λέγω, καὶ τὸ θυμικό, ἀφοῦ εἶναι [πλέον] ἐλεύθερες ἀπὸ τὸ λογιστικό, χρησιμοποιοῦν τὶς πέντε αἰσθήσεις μας, ὡς ὑπηρέτες, γιὰ νὰ ἁμαρτάνουν φανερά. Καὶ αὐτὲς εἶναι οἱ πτώσεις. Τότε, λοιπόν, καὶ τὰ μάτια [γίνονται] περίεργα, ἀφοῦ δὲν ἔχουν μέσα [τὸν ἡγεμόνα] νοῦ νὰ τὰ δεσμεύῃ· καὶ ἡ ἀκοή, ἐπιθυμεῖ, νὰ ἀκούῃ μάταια, καὶ ἡ ὄσφρησι ἐκθηλύνεται, καὶ τὸ στόμα [γίνεται] ἀσυγκράτητο, καὶ τὰ χέρια ἐγγίζουν ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα δὲν πρέπει. Σ᾽ αὐτὰ ἐπακολουθεῖ, ἀδικία, ἀντὶ τῆς δικαιοσύνης, ἀνοησία ἀντὶ τῆς φρονήσεως, ἀκολασία ἀντὶ τῆς σωφροσύνης, δειλία ἀντὶ τῆς ἀνδρείας. Διότι αὐτές, οἱ τέσσαρες γενικὲς ἀρετές, δηλαδὴ ἡ δικαιοσύνη, ἡ φρόνησι, ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ ἀνδρεία, ὅταν ὑγιαίνουν, [ὅταν βρίσκωνται σὲ καλὴ κατάστασι ἰσορροπίας], κυβερνοῦν [ρυθμίζουν] τὸ τριμερὲς [τῆς ψυχῆς]. Τὸ δὲ τριμερές, ὅταν διευθύνεται καλά, ἐμποδίζει τὶς αἰσθήσεις ἀπὸ τὰ ἄτοπα. Καὶ τότε, λοιπόν, ὁ νοῦς, εὑρισκόμενος σὲ γαλήνη, ἀφοῦ κυβερνῶνται οἱ δυνάμεις του ἐνθέως καὶ [εἶναι] ὑπάκουος [σ᾽ αὐτόν], ἀνδραγαθεῖ εὔκολα στὸν νοητὸ πόλεμο. Ἐάν, ὅμως, [ὁ νοῦς] διαταράσσῃ τὶς δυνάμεις του, ἀπὸ

ἀπροσεξίᾳ, διὰ τῶν τοῦ πονηροῦ προσβολῶν ἡττώμενος, τὰς θείας ἐντολὰς παραβαίνει. Τῇ παραβάσει οὖν πάντως ἕπεται, ἢ μετάνοια ἀνάλογος, ἢ κόλασις ἐν τῷ μέλλοντι. Καλὸν οὖν τὸ ἀεὶ νήφειν τὸν νοῦν, δι᾽ οὗ πράγματος εἰς τὸ κατὰ φύσιν σταθείς, γίνεται ἐνταλμάτων θείων φύλαξ ἀληθής.

ιθ΄. Ἡ ψυχὴ ὑπὸ τῶν τῆς πορνείας πνευμάτων περιτετείχισταί τε, καὶ περιπέφρακται, καὶ δέδεται ἁλύσεσι σκότους. Μὴ δυναμένη διὰ τὸ περὶ αὐτὴν σκότος, ὡς θέλει, προσεύξασθαι· ἐν τῷ κρυπτῷ γὰρ δεσμεῖται, τυφλώττουσα τοῖς ἔνδον ὄμμασιν. Ὅταν οὖν ἀρχὴν λάβῃ εὔχεσθαι τῷ Θεῷ, καὶ νήφειν δι᾽ εὐχῆς, τότε τοῦ σκότους ἐκείνη δι᾽ εὐχῆς λυθήσεται· ἄλλως γάρ, οὐ δυνατὸν λυθῆναι. Τότε γὰρ δύναται ἡ ψυχὴ ἐπιγνῶναι, ὅτι ἔστιν ἔνδον ἐν τῇ καρδίᾳ ἄλλη πάλη, καὶ ἄλλη ἐναντιότης κρυπτή, καὶ ἄλλος πόλεμος λογισμῶν πνευμάτων πονηρίας. Ὥς περ καὶ αἱ ἅγιαι Γραφαὶ μαρτυροῦσι. Λέγει γάρ· ἐὰν πνεῦμα τοῦ ἐξουσι-

ἀπροσεξία, νικώμενος ἀπὸ τὶς προσβολὲς τοῦ πονηροῦ, [τότε] παραβαίνει τὶς θεῖες ἐντολές. Μετὰ τὴν παράβασι, βέβαια, ὁπωσδήποτε ἀκολουθεῖ, ἢ ἀνάλογη μετάνοια, ἢ κόλασι στὸν μέλλοντα [αἰῶνα]. Ἑπομένως, [εἶναι] καλὸ τὸ νὰ νήφῃ πάντοτε ὁ νοῦς, [καὶ] δι᾽ αὐτῆς τῆς καταστάσεως [τῆς νήψεως], ἀφοῦ σταθῇ στὸ κατὰ φύσιν, γίνεται φύλακας ἀληθινὸς τῶν θείων παραγγελμάτων [τῶν θείων ἐντολῶν].

19. Ἡ ψυχὴ ἔχει περιτειχισθῆ καὶ ἔχει περιφραχθῆ καὶ ἔχει δεθῆ ἀπὸ τὰ πνεύματα τῆς πονηρίας μὲ ἁλυσίδες τοῦ σκότους. Χωρὶς νὰ μπορῇ νὰ προσευχηθῇ, ὅπως θέλει, ἕνεκα τοῦ σκότους, τὸ ὁποῖο [εὑρίσκεται] γύρω ἀπ᾽ αὐτήν· διότι δεσμεύεται στὰ κρυφά, ἐπειδὴ εἶναι τυφλὴ ὡς πρὸς τοὺς ἐσωτερικούς της ὀφθαλμούς. Ὅταν, ὅμως, ἀρχίσῃ νὰ προσεύχεται στὸν Θεὸ καὶ νὰ νήφῃ μὲ τὴν εὐχή, τότε ἐκείνη θὰ λυθῇ ἀπὸ τὸ σκοτάδι διὰ τῆς εὐχῆς, διότι διαφορετικά, δὲν [εἶναι] δυνατὸν νὰ λυθῇ. Διότι, τότε, μπορεῖ ἡ ψυχὴ νὰ ἀντιληφθῇ, ὅτι συντελεῖται μέσα στὴν καρδία [μία] ἄλλη πάλη καὶ [μία] ἄλλη ἐναντίωσι κρυπτὴ καὶ [ἕνας] ἄλλος πόλεμος λογισμῶν ἀπὸ τὰ πνεύματα τῆς πονηρίας. Ὅπως, βέβαια, μαρτυροῦν καὶ οἱ Ἅγιες Γραφές. Διότι λέγει: «Ἐὰν τὸ πνεῦμα ἐκείνου, ποὺ σὲ ἐξουσιάζει

άζοντος ἀναβῇ ἐπὶ σέ, τόπον σου μὴ ἀφῇς[42]*. Τόπος δὲ τοῦ νοῦ ἡ στάσις ἐστὶν αὐτοῦ ἐν τῇ ἀρετῇ βεβαία, καὶ ἡ νῆψις. Καὶ γὰρ στάσις ἐστὶ καὶ ἐπὶ ἀρετῆς, καὶ κακίας· φησὶ γάρ· μακάριος ἀνήρ, ὃς οὐκ ἐπορεύθη ἐν βουλῇ ἀσεβῶν, καὶ ἐν ὁδῷ ἁμαρτωλῶν οὐκ ἔστη*[43]*. Καὶ ὁ Ἀπόστολος· στῆτε οὖν περιζωσάμενοι τὴν ὀσφὺν ὑμῶν ἐν ἀληθείᾳ*[44]*.*

κ΄. Κρατῶμεν Χριστοῦ κραταιῶς ἄγαν, τοὺς ἀεννάως λαβεῖν τοῦτον ἐκ ψυχῆς ἀγωνιζομένους, ἵνα μὴ ἐκνεύσῃ Ἰησοῦς[45]*, ὄχλου λογισμῶν ὄντων ἐν τῷ τόπῳ τῆς ψυχῆς· ὃν οὐκ ἐξὸν χωρὶς πόνου ψυχῆς κραταιῶς κρατεῖν· καὶ ψηλαφῶμεν τὸν ἐν σαρκὶ αὐτοῦ βίον, ἵνα τὸν ἡμέτερον ταπεινῶς διεξάγωμεν. Καὶ κρατῶμεν τὰ αὐτοῦ πάθη, ἵνα τὰ θλιβερὰ ὑπομείνωμεν, αὐτὸν ζηλοῦντες. Καὶ γευώμεθα τὴν ἄῤῥητον καὶ συγκαταβατικὴν δι᾽ ἡμᾶς οἰκονομίαν αὐτοῦ, ἵνα ἐκ τῆς γεύσεως τῆς ψυχῆς τῆς γλυκείας γινώσκωμεν ὅτι χρηστὸς ὁ Κύριος*[46]*. Ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις, ἢ καὶ πρὸ πάντων, ἀνενδοιάστως πιστεύωμεν αὐτῷ,*

ἀνεβῇ ἐπάνω σὲ σένα, μὴν ἀφήσῃς τὸν τόπον σου». Καὶ τόπος τοῦ νοῦ εἶναι ἡ σταθερὴ στάσι του στὴν προσευχὴ καὶ ἡ νῆψι. Διότι στάσι ὑπάρχει καὶ ἐπὶ ἀρετῆς καὶ ἐπὶ κακίας· διότι λέγει [ὁ Δαυΐδ]: «Μακάριος ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος δὲν πῆγε σὲ σύναξι ἀσεβῶν καὶ δὲν στάθηκε σὲ δρόμο ἁμαρτωλῶν». Καὶ ὁ Ἀπόστολος [λέγει]: Σταθῆτε, λοιπόν, ἔχοντας περιζώσει τὴν μέση σας μὲ τὴν Ἀλήθεια.

20. Ἂς κρατοῦμε τὸν Χριστὸ πολὺ δυνατά, ἕνεκα ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἀγωνίζονται ἀεννάως, [δηλαδή, τῶν δαιμόνων] νὰ τὸν πάρουν ἀπὸ τὴν ψυχή [μας], γιὰ νὰ μὴν ἀπομακρυνθῇ ὁ Ἰησοῦς, ἕνεκα τοῦ ὄχλου τῶν λογισμῶν, οἱ ὁποῖοι εὑρίσκονται στὸν τόπο τῆς ψυχῆς. Τὸν ὁποῖον [Ἰησοῦ] δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ τὸν κρατοῦμε δυνατὰ χωρὶς πόνο ψυχῆς· καὶ νὰ ψηλαφῶμε [νὰ μελετῶμε] τὴν ἐπίγεια ζωή Του, ὥστε νὰ διεξάγωμε [καὶ] τὴν δική μας [ζωὴ] μὲ ταπείνωσι. Καὶ νὰ κρατοῦμε [μὲ συνεχῆ μελέτη] τὰ πάθη Του, ὥστε νὰ ὑπομείνωμε τὰ θλιβερά, ἐπιθυμώντας νὰ Τὸν μιμηθοῦμε. Καὶ νὰ γευώμεθα τὴν ἀνέκφραστη καὶ συγκαταβατικὴ οἰκονομία Του γιὰ μᾶς, ὥστε ἐκ τῆς γλυκείας γεύσεως τῆς ψυχῆς, νὰ γνωρίζωμε [νὰ λαμβάνωμε ἐμπειρικὴ γνῶσι] ὅτι χρηστός ὁ Κύριος. Μαζὶ μὲ ὅλα δὲ αὐτὰ ἢ καὶ πρὶν ἀπὸ ὅλα [αὐτά], ἂς πιστεύσωμε ἀνενδοιάστως σ᾽ Αὐτόν,

ἐν οἷς λέγει· τὴν πρόνοιάν τε αὐτοῦ τὴν εἰς ἡμᾶς ἥκουσαν, καθ᾽ ἑκάστην ἐκδεχώμεθα. Καὶ ὡς ἂν τύχῃ ἐλθοῦσα, εὐχαρίστως, καὶ ἀσπαστῶς, καὶ προθύμως δεχώμεθα· ἵνα μάθωμεν πρὸς τὸν Θεὸν μόνον ὁρᾶν· ὃς τὰ ὅλα διοικεῖ λόγοις σοφίας θεϊκοῖς. Καὶ ὅταν ταῦτα ποιήσωμεν πάντα, τότε οὐ μακράν που τοῦ Θεοῦ τυγχάνομεν. Εἴπερ εὐσέβεια, ἀτέλεστος τελειότης, ὡς εἶπέ τις τῶν θεοφόρων ἀνδρῶν, καὶ τελείων τῷ πνεύματι.

κα΄. Ὁ γὰρ τὴν ἑαυτοῦ ζωὴν καλῶς ἐξαγοραζόμενος, ἐννοίᾳ τε καὶ διόλου, καὶ μνήμῃ θανάτου σχολάζων, καὶ σοφῶς ἐκ παθῶν κλέπτων τὸν νοῦν, διὰ τοῦδε τοῦ πράγματος, οὗτος καὶ τὰς καθ᾽ ὥραν παρουσίας τῶν δαιμονικῶν προσβολῶν ὀξυτέρως ὁρᾶν πάντως πέφυκε παρ᾽ ἐκεῖνον, ὃς ἄτερ μνήμης θανάτου διάγειν βεβούληται· ἕνεκεν γνώσεως μόνης τὴν καρδίαν καθαίρων, καὶ μὴ πενθήρει ἐννοίᾳ· σῴζων διόλου, ἐνίοτε δοκῶν οὗτος πάντων κρατεῖν, ἐντρεχείᾳ παθῶν ὀλεθρίων, ὑφ᾽ ἑνὸς δέδεται,

σὲ αὐτὰ ποὺ λέγει· καὶ ἂς ἀναμένωμε κάθε μέρα τὴν πρόνοια Αὐτοῦ, ἡ ὁποία ἔρχεται γιὰ μᾶς. Καί, ὅταν ἴσως τύχῃ νὰ ἔλθῃ, νὰ [τὴν] δεχώμεθα εὐχαρίστως καὶ ἀγαπητικῶς καὶ προθύμως, γιὰ νὰ μάθωμε νὰ ἀποβλέπωμε μόνον πρὸς τὸν Θεό, ὁ ὁποῖος διοικεῖ τὰ πάντα μὲ τοὺς θεϊκοὺς λόγους τῆς σοφίας [Του]. Καί, ὅταν θὰ κάνωμε ὅλα αὐτά, τότε δὲν θὰ εἴμεθα καθόλου μακριὰ ἀπὸ τὸν Θεό. Ἐάν, βέβαια, εὐσέβεια [εἶναι] ἀτέλεστος τελειότης, ὅπως εἶπε κάποιος ἀπὸ τοὺς θεοφόρους ἄνδρες καὶ τελείους ὡς πρὸς τὸ πνεῦμα.

21. Ἐκεῖνος, βέβαια, ὁ ὁποῖος ἀξιοποιεῖ καλά, [κατὰ Θεόν, τὸν χρόνο] τῆς ζωῆς του, ἐνασχολούμενος μὲ τὴν σκέψι καὶ ἐπιπλέον διαρκῶς καὶ μὲ τὴν μνημόνευσι τοῦ θανάτου καὶ ἀποσπώντας μὲ σοφία τὸν νοῦ του ἀπὸ τὰ πάθη, δι᾽ αὐτοῦ τοῦ ἀγωνίσματος, αὐτὸς εἶναι φυσικὸ καὶ τὶς παρουσίες τῶν δαιμονικῶν προσβολῶν, [οἱ ὁποῖες διεξάγονται] κάθε ὥρα, νὰ τὶς βλέπῃ, ὁπωσδήποτε μὲ περισσότερη ὀξύτητα [διαύγεια] ἀπὸ ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος θέλει νὰ διάγῃ τὴν ζωή του χωρὶς τὴν μνήμη τοῦ θανάτου. [Αὐτός, ποὺ διάγει χωρὶς τὴν μνήμη τοῦ θανάτου], καθὼς καθαίρει τὴν καρδία [του] μόνο γιὰ χάρι τῆς γνώσεως καὶ χωρὶς καθόλου νὰ διαφυλάσσῃ [νὰ φιλοξενῇ] πένθιμο λογισμό, αὐτὸς ἂν καὶ νομίζῃ κάποτε, ὅτι κυριαρχεῖ ἔναντι ὅλων τῶν ὀλεθρίων παθῶν, λόγῳ [προσωπικῆς του δῆθεν] ἀξιότητος, εἶναι δεσμευμένος, ὅπως δὲν γνωρίζει, ἀπὸ

ὡς οὐκ οἶδε, τοῦ χειρίστου πάντων, καὶ πίπτει ἐσθ' ὅτε, χωρὶς Θεοῦ, ὑψηλοφροσύνῃ. Τοῦτον χρὴ νήφειν σφόδρα, ἵνα μὴ τυφωθεὶς χαώσῃ τὰς φρένας. Πέφυκε γὰρ ὡς Παῦλος φάσκει, ψυχὰς ἔνθεν κἀκεῖθεν ἐρανιζούσας γνῶσιν, φυσιοῦσθαι κατ' ἐλαττόνων[47], ὡς δοκοῦσιν, αἷς σπινθήρ, ὡς οἶμαι, τῆς οἰκοδομούσης ἀγάπης[48] οὐκ ἐνυπάρχει. Ὁ δέ γε τὸν θάνατον μελέτην κατ' ὀψὲ [recte: ὄψιν] μεμνημένος, τὰς καταδρομὰς τῶν δαιμόνων ὀξύτερον ὑπὲρ τὸν ἄλλως ἔχοντα βλέπων, ἐκδιώκων βάλλει.

κβ'. Πέφυκεν ἡ τερπνὴ μνήμη τοῦ Θεοῦ, τουτέστιν ὁ Ἰησοῦς, μετὰ θυμοῦ καρδίας καὶ πικρίας σωστικῆς, διαλύειν λογισμῶν πάσας μαγγανείας, νοήματα, λόγους, φαντασίας, ἰνδάλματα σκοτεινά, καὶ ἁπαξαπλῶς εἰπεῖν, δι' ὧν παρατάσσεται, καὶ νεανιεύεται ὁ πανώλης, τὰς ψυχὰς διαψηλαφῶν καταπιεῖν. Καλούμενος δὲ Ἰησοῦς, πάντα φλογίζει εὐχερῶς. Ἐν οὐδενὶ γὰρ ἄλλῳ ἡ σωτηρία ἡμῶν ἐστίν, εἰ μὴ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· ὃ δὴ καὶ αὐ-

ἕνα [πάθος], ἀπὸ τὸ χειρότερο ἀπ' ὅλα, καὶ πέφτει κάποτε, [μὲ τὸ νὰ εἶναι] χωριστὰ ἀπὸ τὸν Θεό, στὴν ὑψηλοφροσύνη. Αὐτὸς πρέπει νὰ νήφῃ ἔντονα, γιὰ νὰ μὴν χάσῃ τὰ λογικά [του], πέφτοντας στὴν ὑπερηφάνεια. Διότι, ὅπως λέγει ὁ [Ἀπόστολος] Παῦλος συνηθίζεται οἱ ψυχές, οἱ ὁποῖες συλλέγουν ἀπὸ ἐδῶ καὶ ἀπὸ ἐκεῖ γνῶσι, νὰ ὑπερηφανεύωνται ἔναντι τῶν κατωτέρων [τους], ὅπως [τοὺς] νομίζουν, στὶς ὁποῖες, ὅπως μοῦ φαίνεται, δὲν ὑπάρχει [οὔτε] σπίθα ἀπὸ τὴν ἀγάπη, ἡ ὁποία [σύμφωνα μὲ τὸν Ἀπόστολο] οἰκοδομεῖ. Ἀλλὰ ἐκεῖνος, βέβαια, ὁ ὁποῖος, ὡς ἄσκησι, ἀναλογίζεται πρὸ ὀφθαλμῶν [του] τὸν θάνατο, καθὼς βλέπει τὶς ἐπιθέσεις τῶν δαιμόνων ὀξύτερα [διαυγέστερα] ἀπὸ ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος βρίσκεται στὴν ἄλλη κατάστασι, [τοὺς] κτυπᾶ καὶ [τοὺς] ἀποδιώχνει.

22. Ἡ εὐφρόσυνη μνήμη τοῦ Θεοῦ, δηλαδὴ ὁ Ἰησοῦς, ἔχει τὴν δύναμι, μὲ θυμὸ τῆς καρδίας καὶ μὲ σωστικὴ πικρία, νὰ διαλύῃ ὅλες τις ἀπάτες τῶν λογισμῶν, τὰ νοήματα, τοὺς λόγους, τὶς φαντασίες, τὰ σκοτεινὰ φαντάσματα καὶ γενικῶς εἰπεῖν [ὅλα ἐκεῖνα], διὰ τῶν ὁποίων πολεμᾶ καὶ ἐπιτίθεται τολμηρὰ ὁ ὀλέθριος [διάβολος], δοκιμάζοντας μὲ προσοχὴ νὰ καταπιῇ τὶς ψυχές. Ὅταν, ὅμως, προσκαλῆται ὁ Ἰησοῦς, φλέγει μὲ εὐκολία τὰ πάντα. Διότι σὲ κανέναν ἄλλον δὲν βρίσκεται ἡ σωτηρία μας, παρὰ μόνο στὸν Ἰησοῦ Χριστό· τὸ ὁποῖο βεβαίως καὶ ὁ

τὸς ἔφησεν ὁ Σωτήρ· χωρὶς γὰρ ἐμοῦ, οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν[49].

κγ'. Πάσῃ οὖν φυλακῇ τὴν καρδίαν ἡμῶν[50] *πάσῃ ὥρᾳ καὶ τὸ ἀκαριαῖον γοῦν τηρήσωμεν ἐκ λογισμῶν ἀχλυούντων τὸ ψυχικὸν ἔσοπτρον, ἐν ᾧ δὴ τυποῦσθαι καὶ φωτεινογραφεῖσθαι Ἰησοῦς Χριστὸς πέφυκεν, ἡ τοῦ Θεοῦ Πατρὸς σοφία καὶ δύναμις*[51], *καὶ ἔνδον καρδίας ἄπαυστα τῶν οὐρανῶν τὴν βασιλείαν ζητήσωμεν*[52], *τόν τε κόκκον*[53], *καὶ τὸν μαργαρίτην*[54], *καὶ τὴν ζύμην*[55]· *καὶ τἄλλα πάντα μυστικῶς εὑρήσομεν ἔνδον ἡμῶν αὐτῶν, εἴγε τὸ ὄμμα τοῦ νοῦ ἐκκαθάρωμεν. Διά τοι τοῦτο ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἔφη· ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἐντὸς ἡμῶν ἐστι*[56]· *δηλῶν μένουσαν ἔνδον καρδίας τὴν θεότητα.*

κδ'. Καὶ νῆψις μέν, τηλαυγῶς καθαίρει συνείδησιν. Τῆς δὲ καθαρθείσης, ὡς φῶς καλυπτόμενον εὐθὺς ἐκλάμψασα [recte: ἐκλάμψαν][ζ'], *μέγα ἐκδιώκει σκότος. Τοῦ δὲ διωχθέντος, συχνῇ νήψει γνησίᾳ, τὰ λανθάνοντα πάλιν ἡ*

ἴδιος ὁ Σωτήρας [μας] εἶπε: «διότι χωρὶς Ἐμένα δὲν μπορεῖτε νὰ κάνετε τίποτα».

23. Μὲ κάθε, ἑπομένως, ἐπαγρύπνησι νὰ φυλάξωμε, ὁπωσδήποτε, τὴν καρδία μας σὲ κάθε ὥρα καὶ ἀνὰ πᾶσα στιγμὴ ἀπὸ λογισμούς, οἱ ὁποῖοι θαμπώνουν τὸν ψυχικὸ καθρέπτη, μέσα στὸν ὁποῖο ὑπάρχει, πράγματι, ἐκ φύσεως ἡ ἰδιότητα νὰ τυπώνεται καὶ νὰ χαράσσεται ὁλοφώτεινα ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ἡ σοφία καὶ ἡ δύναμι τοῦ Θεοῦ Πατρὸς καὶ νὰ ζητήσωμε ἀκατάπαυστα τὴν βασιλεία τῶν οὐρανῶν, τὸν σπόρο [τοῦ σιναπιοῦ] καὶ τὸ μαργαριτάρι καὶ τὴν ζύμη μέσα στὴν καρδία μας· καὶ ὅλα τὰ ἄλλα, θὰ τὰ βροῦμε μυστικὰ ἐντὸς τῶν ἰδίων τῶν ἑαυτῶν μας, ἐὰν βεβαίως καθαρίσωμε τὸν ὀφθαλμὸ τοῦ νοός. Γι᾽ αὐτὸ εἶπε ἔτσι ὁ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστός: «ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν εἶναι ἐντός μας»· γιὰ νὰ φανερώσῃ, ὅτι ἡ θεότητα μένει ἐντὸς τῆς καρδίας [μας].

24. Καὶ ἡ μὲν νῆψι καθαρίζει διαυγῶς τὴν συνείδησι. Ἀπὸ ἐκείνη δὲ [τὴν συνείδησι], ἡ ὁποία καθαρίσθηκε, ἕνα ὄντως κρυμμένο Φῶς, εὐθύς, ἀφοῦ ἀνέλαμψε, διώχνει ἔξω μεγάλο σκοτάδι. Καὶ ἀπὸ [ἐκεῖνο τὸ σκοτάδι] τὸ ὁποῖο ἔφυγε, ὅσα [σημεῖα] διαφεύγουν τὴν προσοχή,

συνείδησις δεικνύει. Καὶ διὰ νοῦ ἐκδιδάσκει τῇ νήψει τὴν ἀόρατον πάλην, καὶ λογικὴν μάχην, καὶ πῶς δεῖ ῥίπτειν λόγχας ἐν τῇ μονομαχίᾳ, καὶ βάλλειν μὲν εὐστόχοις ἀκοντίοις λογισμοῖς, μὴ βάλλεσθαι δὲ τὸν νοῦν κρυβόμενον ἀκοντίοις πρὸς Χριστόν, ἀντὶ σκότους βλαπτικοῦ, ἱμειρόμενον φῶς· οὗ ὁ γευσάμενος, συνῆκεν ὃ λέγω· οὗ φωτὸς ἡ γεῦσις, λιμαγχονεῖ μᾶλλον ψυχὴν τρεφομένην, μὴ κορεννυμένην δὲ ποτέ· ἀλλ᾽ ὅσον ἐσθίουσαν, ἔτι αὖθις πεινῶσαν. Φῶς νοῦν[η′] ἕλκον ὥς περ ἥλιος ὄμματα, ὃ ἀνερμήνευτον ὄν, ἑρμηνευόμενον οὐ λόγῳ[θ′], πεῖρα [recte: πείρᾳ] δὲ παθόντος, ἢ τρωθέντος ἀληθέστερον φάναι, σιγᾶν με διαγγέλλει· καί γε τοῦ νοῦ θέλοντος τρυφᾶν ἐν τῷ λέγειν τὰ περὶ ὧν λέγει· εἰρήνην διώκετε μετὰ πάντων, καὶ τὸν ἁγιασμόν, οὗ χωρίς, οὐδεὶς ὄψεται τὸν Κύριον[57]. Ἕνεκεν γὰρ κτήσεως ἀγάπης καὶ ἁγνείας, αὗται γὰρ ἡ εἰρήνη, καὶ ὁ ἁγιασμός.

κε′. Ὁπλίζειν χρὴ τὸν θυμὸν πρὸς μόνους τοὺς δαίμονας, τοὺς λογιστικῶς ἡμῖν ἐχθραί-

ἡ συνείδησι διὰ τῆς συχνῆς ἀληθινῆς νήψεως πάλι τὰ κάνει φανερά. Καὶ μὲ τὴν νῆψι [ἡ συνείδησι] διδάσκει τὴν διὰ τοῦ νοὸς ἀόρατη πάλη καὶ τὴν λογικὴ μάχη καὶ πῶς πρέπει νὰ ρίχνῃ [ὁ νοῦς] λόγχες κατὰ τὴν μονομαχία καὶ νὰ χτυπᾷ μὲν μὲ εὔστοχα ἀκόντια ἐναντίον τῶν λογισμῶν, ἀλλὰ νὰ μὴν χτυπιέται ἀπὸ τὰ ἀκόντια, μὲ τὸ νὰ κρύπτεται ὁ νοῦς στὸν Χριστό, στὸ λατρεμένο Φῶς, ἀντὶ στὸ βλαπτικὸ σκοτάδι· τὸ ὁποῖο [Φῶς] ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος [τὸ] γεύθηκε κατενόησε αὐτό, τὸ ὁποῖο λέγω. Αὐτοῦ τοῦ Φωτὸς ἡ γεῦσι [ἡ βρῶσι] κάνει τὴν ψυχή, ἐνῶ τρέφεται, περισσότερο νὰ ἀδυνατίζῃ ἀπὸ τὴν πεῖνα, ἀφοῦ ἐξάλλου δὲν χορταίνει ποτέ· ἀλλὰ ὅσο τρώγει, πεινᾶ ἔπειτα ἀκόμη περισσότερο. Τὸ Φῶς ἑλκύει τὸν νοῦ, ὅπως ἀκριβῶς ὁ ἥλιος τὰ μάτια, τὸ ὁποῖο, καθὼς εἶναι ἀνερμήνευτο, διότι δὲν ἑρμηνεύεται μὲ τὸν λόγο, ἀλλὰ μὲ τὴν [βιωματικὴ] ἐμπειρία ἐκείνου, ὁ ὁποῖος ἔπαθε ἢ γιὰ νὰ μιλῶ πιὸ ἀληθινά, ἐκείνου ὁ ὁποῖος πληγώθηκε [ἀπ᾽ αὐτὸ τὸ Φῶς, τὸν Χριστό], μοῦ παραγγέλλει νὰ σιωπήσω· ἂν καὶ βέβαια ὁ νοῦς θέλει νὰ ἀπολαμβάνῃ μὲ τὴν ὁμιλία ἐκεῖνα, γιὰ τὰ ὁποῖα μιλᾶ: «νὰ ἐπιδιώκετε τὴν εἰρήνη μὲ ὅλους καὶ τὸν ἁγιασμό, χωρὶς τὸν ὁποῖο κανεὶς δὲν θὰ δῇ τὸν Κύριο». [Μιλᾶ], βέβαια, γιὰ τὴν ἀπόκτησι τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἁγνότητος, διότι αὐτὲς [εἶναι] ἡ εἰρήνη καὶ ὁ ἁγιασμός.

25. Πρέπει νὰ ἑτοιμάζωμε γιὰ μάχη τὸν θυμὸ μόνο ἐναντίον τῶν δαιμόνων, οἱ ὁποῖοι, στέκονται ἐχθροί μας ἐπὶ τοῦ λογιστικοῦ [μέρους τῆς ψυχῆς]

νοντας, καὶ κατ᾽ αὐτῶν [recte: καθ᾽ ἡμῶν][ι΄] θυμουμένους. Τὸν τρόπον δὲ τοῦ καθ᾽ ὥραν πολέμου τοῦ ἐν ἡμῖν, ἄκουσον καὶ ποίησον. Νήψει σύναπτε εὐχήν, νῆψις γὰρ εὐχὴν καθαίρει, ἡ δὲ τὴν καθαίρουσαν. Ἡ μὲν γὰρ νῆψις, ἀδιάλειπτα ὁρῶσα, νοεῖ τοὺς εἰσερχομένους· κωλύουσα δὲ αὐτοὺς μικρὸν τῆς εἰσόδου, εἰς βοήθειαν καλεῖ τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν ἐκδιώξαι πολεμίους πονηρούς. Ἡ δὲ προσοχὴ [recte: προσευχή], κωλύει ἀντιλέγουσα αὐτούς [recte: αὐτοῖς][ια΄]. Φωνούμενος δὲ ὁ Ἰησοῦς, ἐκδιώκει δαίμονας σὺν φαντασίαις αὐτῶν.

κϛ΄. Λίαν ἔσο ἀκριβῶς τηρῶν σου τὸν νοῦν. Ὅταν οὖν λογισμὸν γνοίῃς, ἀντιλογήθητι αὐτῷ· εὐθέως δὲ τάχος κάλεσον Χριστὸν εἰς ἐκδίκησιν. Ὁ δὲ γλυκὺς Ἰησοῦς, ἔτι σου λαλοῦντος, ἐρεῖ· ἰδοὺ πάρειμι[58] νεῖμαί σοι ἀντίληψιν. Σὺ δὲ τούτων τῶν ἐχθρῶν ὅλων, εὐχῇ κατευνασθέντων πάντων, πάλιν πρόσεχε τῷ νῷ. Ἰδοὺ πάλιν κύματα πλείονα τῶν προτέρων, ἀλλεπάλληλος φορά, ἐφ᾽ ὧν ψυχὴ νή-

καὶ θυμώνουν ἐναντίον μας. Τὸν δὲ τρόπο τοῦ ἀνὰ πᾶσα στιγμὴ ἐντός μας πολέμου ἄκουσε καὶ πρᾶξε. Ἕνωσε τὴν εὐχὴ μὲ τὴν νῆψι, διότι ἡ νῆψι καθαρίζει τὴν εὐχὴ καὶ ἡ [εὐχὴ καθαρίζει] ἐκείνη, ποὺ [τὴν] καθαρίζει, [δηλαδὴ τὴν νῆψι]. Διότι ἡ μὲν νῆψι, μὲ τὸ νὰ προσέχῃ ἀδιαλείπτως, ἀντιλαμβάνεται ἐκείνους [τοὺς λογισμούς], οἱ ὁποῖοι εἰσέρχονται· ἐμποδίζοντας δὲ αὐτούς, πρὸς ὀλίγον, ἀπὸ τὴν εἴσοδο, φωνάζει τὸν Κύριο Ἰησοῦ Χριστὸ σὲ βοήθεια, γιὰ νὰ ἐκδιώξῃ τοὺς πονηροὺς ἐχθρούς. Ἡ δὲ προσευχὴ [τοὺς] ἐμποδίζει, ἐνῶ ἀντιλέγει σ᾽ αὐτούς. Καὶ καθὼς προσφωνεῖται ὁ Ἰησοῦς [ἐκφωνεῖται μὲ τὴν εὐχὴ τὸ Κυριακὸ Ὄνομα], ἐκδιώκει τοὺς δαίμονες μαζὶ μὲ τὶς φαντασίες τους.

26. Νὰ ἐπιτηρῇς μὲ πολλὴ ἀκρίβεια τὸν νοῦ σου. Ὅταν, λοιπόν, ἤθελε διακρίνῃς κάποιον λογισμό, [ὡς κακό, τότε], νὰ προβάλλῃς ἀντιλογία σ᾽ αὐτόν· ἀμέσως δὲ μὲ ταχύτητα, φώναξε τὸν Χριστὸ γιὰ τὴν ὑπεράσπισί [σου]. Ὁ δὲ γλυκὺς Ἰησοῦς, ἐνῶ ἐσὺ ἀκόμη [Τὸν] φωνάζεις, θὰ πῇ: «ἰδοὺ εἶμαι δίπλα [σου], γιὰ νὰ σοῦ δώσω βοήθεια». Ἀλλά, ἂν καὶ ἀπ᾽ ὅλους αὐτοὺς τοὺς ἐχθρούς, οἱ πάντες κατευνάσθηκαν μὲ τὴν εὐχή, ἐσύ πάλι νὰ ἔχῃς στραμμένη τὴν προσοχὴ [σου] στὸν νοῦ [σου]. Ἰδοὺ πάλι κύματα περισσότερα ἀπὸ τὰ προηγούμενα, ἀλλεπάλληλη σφοδρότητα [τῶν κυμάτων], πάνω στὰ ὁποῖα ἡ ψυχὴ πλέει [σὰν σκάφος]·

χεται· ἀλλ᾽ ἰδοὺ αὖ ὁ Ἰησοῦς, ἐγειρόμενος παρὰ τοῦ μαθητοῦ καὶ τοῖς πονηροῖς ἀήταις ἐπιτιμῶν[59] *ὡς Θεός. Εὐκαιρῶν δὲ ἐκ τούτων ὥραν ἴσως, ἢ στιγμήν, δόξαζε τὸν σεσωκότα, καὶ ἐννοιάζου θάνατον.*

κζ΄. Πάσῃ προσοχῇ καρδίας ἐν αἰσθήσει ψυχῆς ὁδεύσωμεν· προσοχὴ γάρ, καὶ προσευχὴ καθ᾽ ἡμέραν ζευγνύμεναι, παρόμοια πέλουσιν ἅρματος πυρφόρου Ἠλιού[60]*, εἰς ὕψος οὐρανοῦ τὸν ἴδιον μέτοχον κουφίζοντα. Καὶ τί λέγω; τοῦ γὰρ νῆψιν κατορθοῦντος, ἢ κατορθῶσαι σπεύδοντος, καρδία μακαρία*[ιβ΄]*, σὺν ἡλίῳ τε, καὶ σελήνῃ, καὶ ἄστροις, νοητὸς οὐρανὸς κατεσκεύασται, Θεοῦ τε τοῦ ἀχωρήτου χώρημα γίνεται, κατὰ μυστικὴν θεωρίαν τε καὶ ἀνάβασιν· ᾧ τινι οὖν αἶνος [recte: ἔρως]*[ιγ΄] *ἀρετῆς θείας, δοκιμαζέτω ἐκφέρειν σὺν ῥοπῇ Κύριον, καὶ προθυμίᾳ τοὺς λόγους εἰς ἔργα. Καὶ βίᾳ τινὶ τὴν πεντάδα τῶν ἰδίων αἰσθήσεων, ἐξ ὧν ἡ ψυχὴ βλάπτεσθαι οἶδε, κωλύων, ἐλαφρότερον τῷ νοῒ ἑαυτοῦ τὸν ἐγκάρδιον ἀγῶνα, καὶ*

ἀλλὰ ἰδοὺ πάλι ὁ Ἰησοῦς, ποὺ σηκώνεται ἀπὸ τὸν μαθητὴ καὶ ἐπιτιμᾶ, ὡς Θεός, τοὺς πονηροὺς ἀνέμους. Καὶ ὅταν γιὰ μιὰ ὥρα ἢ κάποια ἴσως στιγμή, καταπαύῃς ἀπ᾽ αὐτὰ [τὶς συγκρούσεις τοῦ πνευματικοῦ πολέμου], δόξαζε Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος [σὲ] ἔχει σώσει καὶ ἔχε στὸν νοῦ σου τὸν θάνατο.

27. [Ἔχοντας] αἴσθησι [συναίσθησι] τῆς ψυχῆς [μας], ἂς πορευθοῦμε μὲ κάθε προσοχὴ [ἐντὸς] τῆς καρδίας [μας]· διότι ἡ προσοχὴ καὶ ἡ προσευχή, καθημερινὰ μαζὶ συνδεδεμένες, γίνονται [ἅρματα] παρόμοια μὲ τὸ πύρινο ἅρμα τοῦ [Προφήτου] Ἠλιού, τὰ ὁποῖα ἀνεβάζουν στὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ τὸν μέτοχό τους [ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος μετέχει σ᾽ αὐτές, δηλαδή, ἀσκεῖ τὴν προσοχὴ καὶ τὴν προσευχή]. Καὶ τί λέγω; Διότι ἐκείνου, ὁ ὁποῖος κατορθώνει τὴν νῆψι ἢ σπεύδει νὰ [τὴν] κατορθώσῃ, ἡ μακαρία καρδία ἔχει κατασταθῆ νοητὸς οὐρανὸς μαζὶ καὶ μὲ τὸν ἥλιο [τὸν Χριστὸ] καὶ τὴν σελήνη [τὴν Κυρία Θεοτόκο] καὶ τὰ ἄστρα [τοὺς Ἁγίους], καὶ γίνεται χῶρος τοῦ ἀχωρήτου Θεοῦ, ἕνεκα μυστικῆς θεωρίας καὶ ἀναβάσεως[2]· σ᾽ ἐκεῖνον, λοιπόν, [σ᾽ αὐτόν, ποὺ κατορθώνει τὴν νῆψι], ὁ ἔρωτας γιὰ τὴν θεία ἀρετὴ ἂς ἐπιχειρῇ νὰ ἐκφωνῇ μὲ διάθεσι τὸν Κύριο, [δηλαδή, τὸ Κυριακὸ Ὄνομα στὴν εὐχὴ τοῦ Ἰησοῦ] καὶ μὲ προθυμία [ἔτσι νὰ μεταβάλλῃ] τοὺς λόγους σὲ ἔργα. Καὶ ἐμποδίζοντας [ὁ νήφων] μὲ κάποια βία τὴν πεντάδα τῶν οἰκείων [τοῦ ἀνθρώπου] αἰσθήσεων, ἀπὸ τὶς ὁποῖες ἡ ψυχὴ γνωρίζει ὅτι βλάπτεται, καθιστᾶ ὁπωσδήποτε ἐλαφρότερο γιὰ τὸν νοῦ τὸν ἀγῶνα

πόλεμον πάντως τεύχει· εἶργε οὖν πάντας τοὺς ἔξω τισὶν ἐπινοίαις καὶ πολέμει τοὺς ἐξ αὐτῶν τικτομένους λογισμοὺς ἔνδον, ἀσωμάτοις θείαις μεθοδείαις· ἀγρυπνιῶν κόπῳ ἡδονὰς ἀποσόβει· καὶ περὶ βρωτὰ καὶ ποτὰ ἐγκρατῶς ἔχου· καὶ τὸ σῶμα ἱκανῶς λέπτυνον, ἵνα κοῦφον τὸν ἐγκάρδιον πόλεμον εὐχερῶς σεαυτῷ κατασκευάζῃς· ἑαυτὸν εὐεργετῶν, οὐχ ἕτερον· καὶ ἐννοίᾳ θανάτου τὴν ψυχὴν τιμώρει· Ἰησοῦ Χριστοῦ μνήμῃ συνάγαγέ σου τὸν νοῦν ἐσκορπισμένον. Ταῖς νυξὶ γὰρ μᾶλλον εἴωθεν ὁ νοῦς αἰθριάζειν λαμπραῖς θεωρίαις Θεοῦ, καὶ τῶν θείων.

κη΄. Μὴ ἀπαναινόμεθα [recte: ἀπαναινώμεθα] καὶ σωματικῶν ἀσκήσεων κόπους· ἐκ μὲν γὰρ γῆς σῖτος. Ἐκ δὲ τῶν τοιούτων χαρὰ πνευματική, καὶ πεῖρα καλῶν ἐκβλαστάνει. Μὴ δὲ τὴν συνείδησιν παραλογιζώμεθα ὁμιλοῦσαν ἡμῖν τὰ σωτήρια, καὶ πρακτέα, τά τε δέοντα, καὶ τὰ ὀφειλόμενα ἐκλαλοῦσαν ἀπαύστως, καὶ μάλιστά τε εἰ τύχοι δι᾿ ἐνεργοῦς τε, καὶ

καὶ τὸν πόλεμο αὐτοῦ τοῦ ἰδίου [τοῦ νήφοντος], ὁ ὁποῖος διεξάγεται ἐντὸς τῆς καρδίας. Ἑπομένως, ἐμπόδιζε ὅλους τοὺς ἐξωτερικοὺς [πειρασμούς, τὶς διὰ τῶν αἰσθήσεων προσβολὲς] μὲ κάποιες [εὑρηματικὲς] ἐπινοήσεις καὶ νὰ πολεμᾷς τοὺς λογισμούς, οἱ ὁποῖοι γεννῶνται ἐσωτερικὰ ἀπ᾿ αὐτοὺς [τοὺς ἐξωτερικοὺς πειρασμούς], μὲ ἀσώματες θεῖες μεθοδεύσεις: ἀποδίωκε τὶς ἡδονὲς μὲ τὸν κόπο τῶν ἀγρυπνιῶν· καὶ νὰ ἐγκρατεύεσαι, ὅσον ἀφορᾶ τὰ φαγητὰ καὶ τὰ ποτά· καὶ νὰ λεπτύνῃς ἐπαρκῶς τὸ σῶμα [σου], γιὰ νὰ καταστήσῃς εὔκολα τὸν ἐγκάρδιο [τὸν ἐντὸς τῆς καρδίας] πόλεμο ἐλαφρὺ γιὰ σένα· εὐεργετώντας [ἔτσι] τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτόν σου καὶ ὄχι ἄλλον· καὶ νὰ περιορίζῃς τὴν ψυχή [σου] μὲ τὴν σκέψι τοῦ θανάτου· μὲ τὴν μνημόνευσι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ νὰ συγκεντρώνῃς τὸν σκορπισμένο [σου] νοῦ. Διότι περισσότερο κατὰ τὴν νύκτα ὁ νοῦς συνηθίζει νὰ γίνεται διαυγὴς [νὰ φωτίζεται] ἀπὸ τὶς λαμπρὲς θεωρίες τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν θείων [πραγμάτων].

28. Καὶ ἂς μὴν ἀπορρίπτωμε τοὺς κόπους τῶν σωματικῶν ἀσκήσεων· διότι ἀπὸ μὲν τὴν γῆ [βλαστάνει] σιτάρι. Ἀπὸ δὲ αὐτοὺς [τοὺς σωματικοὺς κόπους] βλαστάνει πνευματικὴ χαρὰ καὶ ἐμπειρία καλῶν. Οὔτε νὰ ἐκτιμοῦμε λάθος τὴν συνείδησι, ὅταν μᾶς λέγῃ τὰ ἀπαραίτητα γιὰ τὴν σωτηρία [μας] καὶ ὅσα πρέπει νὰ διαπραχθοῦν καὶ τὰ πρέποντα καὶ ὅταν συνεχῶς [μᾶς] καταγγέλλῃ, ὅσα ὀφείλονται καὶ μάλιστα, ἐὰν ἐπιπλέον ἤθελε συμβῇ [ἡ συνείδησι] νὰ καθίσταται καθαρὰ μὲ νῆψι τοῦ νοὸς ἐνεργῷ[3] [δεχομένη τὴν ἐνέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύμα-

ἐμπράκτου, καὶ λεπτῆς τοῦ νοῦ νήψεως καθαιρομένη. Ἁρμοδίους γὰρ τότε, καὶ ἀναμφιλέκτους τὰς συνοπτικὰς κρίσεις, διὰ τὸ καθαρὸν αὐτῆς, εἴωθεν ἐκφέρειν. Διὸ οὐ παραλογιστέον αὐτὴν διὰ ταῦτα, βίον γὰρ ἀρέσκοντα Θεῷ ἔνδον ἀναγγέλλει· καὶ ἐλέγχουσα τὴν ψυχὴν ἀποτόμως, ἁμαρτίαις ἐσθ' ὅτε βαφεῖσαν τὴν φρένα, τὴν τοῦ σφάλματος πάλιν ἐπανόρθωσιν δεικνύει, νουθετοῦσα τὴν καρδίαν πταίσασαν μετανοεῖν, ὑποδεικνῦσα τὸ ἄκος τερπνῇ ὑπαγορίᾳ.

κθʹ. Καπνὸς ἐκ ξύλων ἀναθρώσκων, βαρὺς γίνεται ὄμμασιν, ἀλλὰ δεικνύει φῶς αὐτοῖς, καὶ τέρπει οὓς ἐλύπει πρότερον· καὶ προσοχὴ ἀδιαλείπτως μὲν ὁρῶσα, ἐπιφέρει βάρος· φθάσας δὲ ἐν εὐχῇ Ἰησοῦς καλούμενος, φωτίζει καρδίαν· ἡ γὰρ αὐτοῦ μνήμη παρέχει, ὁμοῦ τῇ ἐλλάμψει, τὸ κράτιστον τῶν καλῶν.

λʹ. Πέφυκέ πως ὁ ἐχθρὸς ἡμῶν τὸν νοῦν ἐκμοχλεύειν, καὶ χοῦν ἐσθίειν[61] καὶ ἡμᾶς σὺν αὐτῷ ἐπιθυμεῖ. Καὶ τὴν [recte: τὸν] κατ' εἰκόνα Θε-

τος] καὶ ἐπιπλέον ἔμπρακτη καὶ λεπτή. Διότι τότε [ἡ συνείδησι], ἐξ αἰτίας τῆς καθαρότητός της, συνηθίζει νὰ ἐκφράζῃ τὶς διορατικὲς κρίσεις[4] [της] ἁρμόδιες [ἀντίστοιχες σὲ ὅ,τι χρειάζεται] καὶ ἀναμφισβήτητες. Γι' αὐτό, αὐτὴ [ἡ συνείδησι] ἐξ αἰτίας αὐτῶν [τῶν ἀναμφισβητήτων διορατικῶν της κρίσεων] δὲν πρέπει νὰ παραθεωρῆται, διότι ἀναγγέλλει ἐσωτερικὰ τὸν τρόπο ζωῆς, ὁ ὁποῖος ἀρέσει στὸν Θεό. Καὶ μὲ τὸ νὰ ἐλέγχῃ [ἡ συνείδησι] αὐστηρὰ τὴν ψυχή, ὅταν κάποτε ἡ καρδία σκληρυνθῇ ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες, διδάσκει πάλι τὴν ἐπανόρθωσι τοῦ σφάλματος, νουθετώντας τὴν καρδία, ἡ ὁποία ἔσφαλε, νὰ μετανοῇ, ὑποδεικνύοντας, μὲ γλυκειὰ νουθεσία, τὸ φάρμακο.

29. Ὁ καπνός, ποὺ ξεπηδᾶ ἀπὸ τὰ ξύλα, γίνεται ἐνοχλητικὸς γιὰ τὰ μάτια, ἀλλὰ ἀποκαλύπτει σ' αὐτὰ φῶς καὶ εὐχαριστεῖ ἐκείνους, τοὺς ὁποίους προηγουμένως δυσαρεστοῦσε· καὶ ἡ προσοχή, ἡ ὁποία ἀδιαλείπτως ἐπιτηρεῖ, ἐπιφέρει κόπωσι· ὅταν ὅμως φθάσῃ ὁ Ἰησοῦς, ὁ ὁποῖος προσκαλεῖται μὲ τὴν εὐχή, φωτίζει τὴν καρδία· διότι ἡ μνήμη Ἐκείνου παρέχει μαζὶ μὲ τὸν φωτισμὸ τὸ ὕψιστο ἀπὸ τὰ καλά.

30. Ἔχει τὴν ἰδιότητα, κατὰ κάποιο τρόπο ἐκ φύσεως, ὁ ἐχθρός [διάβολος] νὰ διαστρεβλώνῃ τὸν νοῦ καὶ νὰ τρώγῃ χῶμα καὶ ἐπιθυμεῖ καὶ ἐμεῖς μαζὶ μ' αὐτὸν [νὰ τρῶμε χῶμα]. Καὶ ποθεῖ ὁ κατ' εἰκόνα Θεοῦ [ἄνθρω-

οὗ[62], ἐπὶ κοιλίας βαδίζειν[63] ἐφίεται. Διὰ τοῦτο, φησὶν ὁ Θεός· ἔχθραν θήσω ἀναμέσον σοῦ καὶ αὐτοῦ[64]. Τούτου ἕνεκα, δεῖ ἡμᾶς τὸν Θεὸν ἀεὶ ἀναπνέειν· ἵν᾽ ἐκ τούτου, ἄτρωτοι ἐκ τῶν τοῦ διαβόλου πεπυρωμένων βελῶν[65], τὸ καθ᾽ ἡμέραν διαβαίνωμεν. Σκεπάσω αὐτόν, φησίν, ὅτι ἔγνω τὸ ὄνομά μου[66]· καὶ πλὴν ἐγγὺς τῶν φοβουμένων αὐτὸν τὸ σωτήριον αὐτοῦ[67].

λα΄. Ὁ μακάριος Ἀπόστολος, τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς[68], ὁ ἐν Χριστῷ λαλῶν[69], πεῖραν πολλὴν τοῦ ἔνδον, καὶ ἐν ἡμῖν αὐτοῖς ἀθέατου, καὶ νοητοῦ πολέμου ἔχων, Ἐφεσίοις γράφων, ἔλεγεν· οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα· ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου· πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις[70]. Ὁ δὲ Ἀπόστολος Πέτρος φησί· νήψατε, γρηγορήσατε, ὅτι ὁ ἀντίδικος ἡμῶν διάβολος, ὡς λέων ὠρυόμενος περιπατεῖ, ζητῶν τίνα καταπίει· ᾧ ἀντίστητε στερεοὶ τῇ πίστει[71]. Ὁ

πος] νὰ σέρνεται μὲ τὴν κοιλιά. Γι᾽ αὐτό, λέγει ὁ Θεός: θὰ βάλω ἔχθρα ἀνάμεσα σὲ σένα καὶ σ᾽ αὐτόν. Ἕνεκα αὐτοῦ [τοῦ γεγονότος τῆς ἔχθρας], πρέπει ἐμεῖς πάντοτε νὰ ἀναπνέωμε τὸν Θεό· ὥστε ἀπ᾽ αὐτὸ [δηλαδή, ὅτι ἀναπνέομε τὸν Θεό, διὰ τῆς εὐχῆς τοῦ Παναγίου Του Ὀνόματος] νὰ περνᾶμε καθημερινὰ ἄτρωτοι ἀπὸ τὰ πυρακτωμένα βέλη τοῦ διαβόλου. Λέγει [ὁ Κύριος διὰ τοῦ Ψαλμωδοῦ Του]: «θὰ τὸν σκεπάσω, διότι γνώρισε τὸ Ὄνομά Μου»· καὶ ἐπιπλέον [λέγει ὁ Ψαλμωδός]: «κοντὰ σ᾽ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι φοβοῦνται Αὐτόν, [βρίσκεται] τὸ σωτήριο Αὐτοῦ [Ὄνομα, ὁ Κύριος καὶ Σωτήρας ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός]».

31. Ὁ μακάριος Ἀπόστολος [Παῦλος], τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς, ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ὁμιλεῖ ἐν Χριστῷ[5], διότι ἔχει μεγάλη [βιωματικὴ] ἐμπειρία τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ ἐντὸς τῶν ἑαυτῶν μας ἀθεάτου καὶ νοητοῦ πολέμου, γράφοντας στοὺς Ἐφεσίους ἔλεγε: «σ᾽ ἐμᾶς ὁ ἀγώνας δὲν εἶναι ἐναντίον [ἀνθρώπων] μὲ αἷμα καὶ σάρκα· ἀλλὰ ἐναντίον [ἀσωμάτων δαιμονικῶν δυνάμεων], τῶν ἀρχῶν, τῶν ἐξουσιῶν, τῶν κοσμοκρατόρων τοῦ σκότους αὐτοῦ τοῦ αἰῶνος· [εἶναι ἀγώνας δηλαδή], ἐναντίον τῶν πνευματικῶν [δαιμονικῶν δυνάμεων] τῆς πονηρίας στὰ ἐπουράνια[6]. Ὁ δὲ Ἀπόστολος Πέτρος λέγει: «νὰ βρίσκεστε σὲ νῆψι, ἐπαγρυπνῆστε, διότι ὁ ἀντίδικός μας διάβολος, σὰν λέοντας, ποὺ βρυχᾶται, περιφέρεται, ζητώντας ποιὸν θὰ καταπιῇ· στὸν ὁποῖον ἀντισταθῆτε [μένοντας] στερεοὶ στὴν πίστι». Ὁ

δὲ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, διαλεγόμενος περὶ διαφόρων προαιρέσεων τῶν ἀκουόντων τῶν τοῦ Εὐαγγελίου λόγων ἔφη· εἶτα ἔρχεται ὁ διάβολος, καὶ αἴρει τὸν λόγον ἀπὸ τῆς καρδίας· δηλαδή, λήθῃ πονηρᾷ τὴν κλοπὴν ἐνεργῶν· ἵνα μὴ πιστεύσαντες σωθῶσιν[72]*. Καὶ πάλιν ὁ Ἀπόστολος· συνήδομαι γὰρ τῷ νόμῳ τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν ἔσω ἄνθρωπον, βλέπω δὲ ἕτερον νόμον ἀντιστρατευόμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοός μου, καὶ αἰχμαλωτίζοντά με*[73]*. Εἰρήκασι δὲ ταῦτα διδάσκοντες ἡμᾶς, καὶ τὸ λανθάνον γνωρίζοντες.*

λβ΄. Πέφυκέ πως ἡ γνῶσις φυσιοῦσθαι[74]*, οἰομένη ὡς ὑπὲρ πολλοὺς εἶναι, εἴπερ στερηθῇ τῆς αὐτομεμψίας, καὶ ταπεινώσεως. Οἷς οὖν ἐπίγνωσις ἰδίας ἀσθενείας, τοῦτο φρονῶμεν, ἀκούοντες τοῦ φάσκοντος· ἀδελφοί, ἐγὼ ἐμαυτὸν οὔπω λογίζομαι κατειληφέναι· ἓν δέ, τῶν μὲν ὄπισθεν ἐπιλανθανόμενος, τοῖς δὲ ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενος, κατὰ σκοπὸν διώκω ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως τοῦ Χριστοῦ*[75]*. Καὶ πά-*

δὲ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστός, ὁμιλώντας σχετικὰ μὲ τὶς διαφορετικὲς προαιρέσεις, [τὶς ἐξ ἐλευθέρας βουλήσεως ἐπιλογὲς] ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἀκούουν τοὺς λόγους τοῦ Εὐαγγελίου εἶπε: «ἔπειτα ἔρχεται ὁ διάβολος καὶ ἀφαιρεῖ τὸν λόγο ἀπὸ τὴν καρδία»· δηλαδή, [τὸν ἀφαιρεῖ], διότι κατορθώνει τὴν κλοπή, διὰ τῆς πονηρῆς λήθης· «ὥστε, ἐνῶ [κατ᾽ ἀρχὰς] πίστευσαν, νὰ μὴν σωθοῦν». Καὶ πάλι ὁ Ἀπόστολος [Παῦλος λέγει]: «Εὐφραίνομαι, βέβαια, ἐσωτερικά, μὲ τὸν νόμο τοῦ Θεοῦ, βλέπω, ὅμως, ἕναν διαφορετικὸ νόμο νὰ ἀντιστρατεύεται τὸν νόμο τοῦ νοός μου καὶ νὰ μὲ αἰχμαλωτίζῃ». Λέγουν δὲ αὐτά, γιὰ νὰ μᾶς διδάσκουν καὶ ἐπειδὴ γνωρίζουν τὴν λήθη [καὶ τὸ μέγεθος τῆς κακίας της].

32. Ἡ γνῶσι ἔχει, κατὰ κάποιο τρόπο, ἐκ φύσεως, τὴν ἰδιότητα νὰ ἐπαίρεται, διότι, ἐὰν πράγματι στερηθῇ τὴν αὐτομεμψία καὶ τὴν ταπείνωσι, νομίζει δῆθεν, ὅτι ὑπερτερεῖ ἔναντι πολλῶν. Σχετικά, λοιπόν, μ᾽ αὐτά, [μᾶς χρειάζεται] ἡ ἀκριβὴς γνῶσι τῆς προσωπικῆς μας ἀδυναμίας, αὐτὸ νὰ κατανοοῦμε, [τὴν προσωπική μας ἀδυναμία], ἀκούγοντας ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος λέγει: «ἀδελφοί, ἐγὼ δὲν λογαριάζω τὸν ἑαυτόν μου, ὅτι ἔχει φθάσει ἀκόμη [στὸν σκοπὸ τῆς κλήσεώς του]. Ἕνα, ὅμως, [λογαριάζω]: τὰ μὲν προηγούμενα νὰ λησμονῶ, νὰ ἐπεκτείνωμαι δὲ στὰ ἑπόμενα, [τὰ ὁποῖα ὀφείλω νὰ ἐργασθῶ]· τρέχω στὸ σκοπό[7] [μου], γιὰ [νὰ κερδίσω] τὸ βραβεῖο τῆς κλήσεως τοῦ Χριστοῦ στὴν ἄνω [Ἱερουσαλήμ, στὴν βασιλεία τῶν οὐρανῶν]». Καὶ πάλι [λέ-

λιν· ἐγὼ οὕτω τρέχω, ὡς οὐκ ἀδήλως· οὕτω πυκτεύω, ὡς οὐκ ἀέρα δέρων· ἀλλ᾽ ὑπωπιάζω μου τὸ σῶμα καὶ δουλαγωγῶ, μήπως ἄλλοις κηρύξας, αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι[76]*. Οἶδες ταπείνωσιν, ὅση ἐν ταὐτῷ, καὶ δρόμος [recte: δρόμον] εἰς ἀρετήν; ὁρᾷς τοῦ Ἁγίου Παύλου τοῦ τοσούτου, καὶ τηλικούτου τὴν ταπείνωσιν ὁποίαν; Χριστός, φησίν, ἦλθεν ἐν κόσμῳ ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ*[77]*. Οὐκ οὖν ἀνάγκη ταπεινοῦσθαι ἡμᾶς, εἴγε τὸ εὐτελὲς τῆς φύσεως ἔχομεν. Τί γὰρ πηλοῦ εὐτελέστερον; Καὶ Θεοῦ δεῖ μνημονεύειν ἡμᾶς εἴγε διὰ τοῦτο ἐποιήθημεν. Ἀλλὰ καὶ ἐγκράτειαν δεῖ ἀσκεῖν, ἵνα κοῦφοι τρέχωμεν ἐν Κυρίῳ ἡμῶν.*

λγ΄. Ἀδύνατον τὸν πονηροῖς λογισμοῖς ἑαυτὸν δόντα, καθαρεύειν ἐξ ἁμαρτιῶν εἰς τὸν ἔξω ἄνθρωπον. Καὶ οὐ δυνατὸν μὴ ἐκ καρδίας ἐκριζουμένους τοὺς πονηροὺς λογισμούς, μὴ προφέρειν εἰς ἔργα πονηρὰ τούτους· καὶ τοῦ ὁρᾶν μοιχικῶς αἴτιον, τὸ τὸν ἔσω ὀφθαλμὸν προμοιχευθῆναι, καὶ σκοτισθῆναι· καὶ

γει]: «ἐγὼ κατ᾽ αὐτὸν τὸν τρόπο τρέχω [ἀποβλέποντας στὸν σκοπὸ τῆς κλήσεώς μου], ὄχι σὰν [νὰ τρέχω] γιὰ ἀσαφῆ σκοπό· κατ᾽ αὐτὸν τὸν τρόπο πυγμαχῶ, ὄχι σὰν νὰ δέρνω τὸν ἀέρα· ἀλλὰ θλίβω τὸ σῶμα μου καὶ [τὸ] μεταχειρίζομαι, ὡς δοῦλο, μήπως ἐνῶ ἐκήρυξα σὲ ἄλλους, ἐγὼ ὁ ἴδιος καταλήξω ἀδόκιμος[8] [ἀτελέσφορος]». Γνώρισες ταπείνωσι [τόσο μεγάλη], ὅση μέσα σ᾽ αὐτόν, καὶ ἀγῶνα γιὰ τὴν ἀρετή; Βλέπεις ὁποίου εἴδους [εἶναι] ἡ ταπείνωσι τοῦ Ἁγίου Παύλου [αὐτοῦ, ποὺ εἶναι] τόσο μέγας στὸ μέγεθος καὶ στὴν ἔκφρασι [τῆς ἀρετῆς]; Λέγει: «ὁ Χριστὸς ἦρθε στὸν κόσμο, γιὰ νὰ σώση ἁμαρτωλούς, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ὁ πρῶτος εἶμαι ἐγώ». Δὲν [εἶναι], λοιπόν, ἀνάγκη ἐμεῖς νὰ ταπεινωνώμεθα, ἐὰν βεβαίως διατηροῦμε τὴν εὐτέλεια τῆς φύσεώς [μας]. Διότι τί [εἶναι] εὐτελέστερο τοῦ πηλοῦ; Καὶ πρέπει νὰ μνημονεύωμε τὸν Θεό, ἐφόσον γι᾽ αὐτὸ δημιουργηθήκαμε. Ἀλλὰ καὶ ἐγκράτεια πρέπει νὰ ἀσκοῦμε, ὥστε ἐλαφροὶ νὰ τρέχωμε στὸν Κύριό μας.

33. [Εἶναι] ἀδύνατον ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἔδωσε τὸν ἑαυτόν του στοὺς πονηροὺς λογισμούς, νὰ παραμένη καθαρὸς ἀπὸ ἁμαρτίες, ὅσον ἀφορᾶ τὸν ἐξωτερικὸ ἄνθρωπο [τὴν ἐξωτερική του ἔμπρακτη ἔκφρασι]. Καὶ δὲν [εἶναι] δυνατόν, ἐὰν οἱ πονηροὶ λογισμοὶ δὲν ξεριζώνωνται ἀπὸ τὴν καρδία, νὰ μὴν τοὺς ἐκδηλώνη [ὁ ἄνθρωπος] μὲ πονηρὰ ἔργα. Καὶ αἰτία τοῦ νὰ κοιτᾷ [κανείς], κατὰ τρόπο μοιχικό, [εἶναι] τὸ ὅτι μοιχεύθηκε, προηγουμένως, ὁ ἐσωτερικὸς ὀφθαλμὸς καὶ σκοτίσθηκε [ἔχασε τὸ φῶς]· καὶ

τοῦ θέλειν ἀκούειν αἰσχρά, αἴτιον, τὸ ἀκούειν τοῖς ψυχικοῖς ὠσὶ τοὺς ἔνδον αἰσχροὺς δαίμονας, οἷα καθ᾽ ἡμῶν ψιθυρίζουσιν. Ὀφείλομεν οὖν ἐν Κυρίῳ καθαίρειν ἑαυτοὺς ἔνδον, καὶ ἔξω, τηρεῖν δὲ ἕκαστος ἡμῶν τὰς ἰδίας αἰσθήσεις, καὶ καθαίρειν τὸ καθ᾽ ἑκάστην ἐξ ἐμπαθῶν ἐνεργειῶν τε, καὶ ἐφαμάρτων. Καὶ καθάπερ πρῴην ἐν τῇ ἀγνοίᾳ ἡμῶν ἐν τῷ κόσμῳ ἀναστρεφόμενοι ἐν τῇ ματαιότητι τοῦ νοὸς ἡμῶν, ὅλῳ τῷ νοΐ, καὶ ταῖς αἰσθήσεσι δεδουλεύκαμεν τῇ ἀπάτῃ τῆς ἁμαρτίας, οὕτω πάλιν χρὴ ἡμᾶς εἰς τὸν κατὰ Θεὸν βίον μεταθέντας, ὅλῳ τῷ νοΐ καὶ ταῖς αἰσθήσεσι δουλεύειν Θεῷ ζῶντι, καὶ ἀληθινῷ[78], καὶ Θεοῦ δικαιοσύνῃ, καὶ θελήματι.

λδ΄. Ἔστι πρῶτον προσβολή· ἔπειτα συνδυασμός· εἶτα συγκατάθεσις· ἔπειτα αἰχμαλωσία. Εἶτα πάθος ποιωθὲν συνηθείᾳ καὶ συνεχείᾳ· ἰδοὺ δὴ τῆς καθ᾽ ἡμῶν πάλης ἡ νίκη. Οὕτω γὰρ καὶ παρὰ τῶν Ἁγίων Πατέρων ὁρίζεται.

λε΄. Καὶ προσβολὴν μὲν εἶ-

αἰτία τοῦ νὰ θέλῃ [κανεὶς] νὰ ἀκούῃ αἰσχρὰ [πράγματα, εἶναι] τὸ ὅτι ἀκούει ἐσωτερικὰ μὲ τὰ ψυχικά [του] αὐτιὰ τοὺς αἰσχροὺς δαίμονες, [καὶ κατὰ τοῦτο] ὅσα τέτοιου εἴδους [αἰσχρὰ πράγματα] ψιθυρίζουν σ᾽ ἐμᾶς. Ὀφείλομε, ἑπομένως, διὰ [τῆς ἐπικλήσεως καὶ τῆς παρουσίας] τοῦ Κυρίου νὰ καθιστοῦμε καθαροὺς τοὺς ἑαυτούς μας ἐσωτερικὰ καὶ ἐξωτερικὰ καὶ ὁ καθένας ἀπὸ ἐμᾶς νὰ ἐπιτηρῇ τὶς δικές του αἰσθήσεις καὶ νὰ [τὶς] καθαρίζῃ καθημερινὰ ἀπὸ ἐμπαθεῖς ἐνέργειες καὶ μάλιστα ἐφάμαρτες. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς προηγουμένως, εὑρισκόμενοι στὸν κόσμο, μέσα στὴν κατάστασι τῆς ἀγνοίας μας, ἔχομε ὑποτάξει διὰ τῆς ματαιότητος τοῦ νοός μας ὁλόκληρο τὸν νοῦ καὶ τὶς αἰσθήσεις [μας] στὴν ἀπάτη τῆς ἁμαρτίας, κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο πάλι πρέπει, ἀφοῦ μετατεθήκαμε στὸν σύμφωνο μὲ τὸν Θεὸ τρόπο ζωῆς, νὰ ὑποτασσώμεθα, μὲ ὅλο τὸν νοῦ καὶ τὶς αἰσθήσεις, στὸν ζωντανὸ καὶ ἀληθινὸ Θεὸ καὶ στὴν δικαιοσύνη καὶ στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

34. Πρῶτα γίνεται ἡ προσβολή· ἔπειτα ὁ συνδυασμός· μετὰ ἡ συγκατάθεσι· ἔπειτα ἡ αἰχμαλωσία. Ὕστερα [γίνεται] τὸ πάθος, τὸ ὁποῖο ἔλαβε τὴν [ἐμπαθῆ του] ποιότητα ἀπὸ τὴν συνήθεια καὶ τὴν συνέχεια. Ἰδοὺ ἐν συντομίᾳ ἡ νίκη τῆς μάχης ἐναντίον μας. Διότι ἔτσι προσδιορίζεται καὶ ἀπὸ τοὺς Ἁγίους Πατέρες.

35. Καὶ ἡ μὲν προσβολὴ λέγουν, ὅτι

ναι, φασίν, λογισμὸν ψιλόν, ἢ εἰκόνα πράγματος τυχὸν νεοφανῶς γεννηθεῖσαν ἐν τῇ καρδίᾳ, καὶ τῷ νῷ παραφαινομένην. Συνδυασμὸν δὲ τὸ συλλαλῆσαι τῷ φανέντι κατὰ πάθος, ἢ ἀπαθῶς. Συγκατάθεσιν δέ, νεῦσιν ἐνήδονον τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ ὀφθὲν γινομένην. Αἰχμαλωσία δέ, βιαίαν, καὶ ἀκούσιον τῆς καρδίας ἀπαγωγήν, ἢ ἐπίμονον, καὶ τῆς ἀρίστης ἡμῶν καταστάσεως ἀφανιστικὴν συνουσίαν πρὸς τὸ τυχόν. Πάθος δὲ κυρίως λέγουσι τὸ χρόνῳ μακρῷ ἐμπαθῶς τῇ ψυχῇ ἐμφωλεῦον. Τούτων ἁπάντων, τὸ μὲν πρῶτον, ἀναμάρτητον· τὸ δὲ δεύτερον, οὐ πάντως· τὸ δὲ τρίτον, πρὸς τὴν τοῦ ἀγωνιζομένου κατάστασιν· ἡ δὲ πάλη, ἢ στεφάνων, ἢ τιμωριῶν αἴτιος.

λς'. Ἡ γὰρ αἰχμαλωσία, ἑτέρως ἐν καιρῷ προσευχῆς, καὶ ἑτέρως ἐν οὐ καιρῷ. Τὸ δὲ πάθος, ἀναμφιβόλως ἢ ἀντιζύγῳ μετανοίᾳ, ἢ τῇ μελλούσῃ κολάσει ὑπόκειται. Τοίνυν ὁ τὸ πρῶτον[ιδ'] *ἀνθιστάμενος ἢ ἀπαθῶς λογιζόμενος, ἤτοι τὴν προσβολήν, πάντα τὰ αἰσχρὰ ὑφ᾽ ἓν πε-*

εἶναι ψιλὸς [ἀποστερημένος πραγματικότητος] λογισμὸς ἢ εἰκόνα πράγματος, ἡ ὁποία ἴσως γιὰ πρώτη φορὰ σχηματίσθηκε μέσα στὴν καρδία καὶ ἐμφανίζεται στὸν νοῦ. Συνδυασμὸ δὲ [λέγουν] τὴν συνομιλία μὲ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖο ἐμφανίσθηκε, ἀντίστοιχη πρὸς τὸ πάθος ἢ κατὰ τρόπο ἀπαθῆ. Συγκατάθεσι δὲ [λέγουν] τὴν ἐνήδονη συγκατάνευσι τῆς ψυχῆς, ἡ ὁποία συντελεῖται ἐν σχέσει πρὸς ἐκεῖνο [τὸ πρᾶγμα], τὸ ὁποῖο ἐμφανίσθηκε [ὡς εἰκόνα στὸν νοῦ]. Ἐνῶ αἰχμαλωσία [οἱ Ἅγιοι Πατέρες ὀνομάζουν] τὴν βίαιη καὶ ἀκούσιο ἁρπαγὴ τῆς καρδίας πρὸς ἐκεῖνο τὸ [πρᾶγμα], τὸ ὁποῖο συνέβη [νὰ ἐμφανισθῇ] ἢ τὴν συνεχῆ σχέσι [μὲ αὐτό, ἡ ὁποία εἶναι] καὶ καταστρεπτικὴ τῆς ἀρίστης καταστάσεώς μας. Πάθος δὲ ὀνομάζουν κυρίως ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖο ἐμφωλεύει [κρύβεται] στὴν ψυχὴ ἐμπαθῶς γιὰ πολὺ χρόνο. Ἀπ᾽ ὅλα αὐτά, τὸ μὲν πρῶτο [εἶναι] ἀναμάρτητο· τὸ δὲ δεύτερο ὄχι καθ᾽ ὁλοκληρίαν [ἀναμάρτητο]· ἐνῶ τὸ τρίτο ἀνάλογα μὲ τὴν κατάστασι ἐκείνου, ποὺ ἀγωνίζεται. Καὶ ὁ ἀγώνας [αὐτὸς γίνεται] πρόξενος ἢ στεφάνων ἢ τιμωριῶν.

36. Ἡ αἰχμαλωσία, βέβαια, ἀλλιῶς [γίνεται] σὲ ὥρα προσευχῆς καὶ ἀλλιῶς σὲ [ὥρα] χωρὶς [προσευχή]. Τὸ δὲ πάθος ἀναμφίβολα ὑπόκειται ἢ σὲ ἀντίστοιχη μετάνοια ἢ στὴν μέλλουσα τιμωρία. Ἑπομένως, ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἀμέσως ἀντιστέκεται [στὴν προσβολὴ] ἢ συλλογίζεται ἀπαθῶς τὴν προσβολή, βεβαίως, ἀπέκοψε ἀμέσως ὅλα

ριέκοψεν. Αὕτη ἡ πάλη, πρὸς Μοναχούς τε, καὶ οὐ Μοναχοὺς τῶν πονηρῶν δαιμόνων, καὶ ἧττα καὶ νίκη, ὡς ἔφημεν. Καὶ ἐκ τῆς νίκης, ἢ στέφανοι, ἢ ποιναί, πταίσασι, καὶ μὴ μετανοήσασιν. Ἀγωνισώμεθα οὖν νοητῶς κατ᾽ αὐτῶν, ἵνα μὴ τὰ πονηρὰ αὐτῶν βουλεύματα εἰς ἐφάμαρτα αἰσθητὰ ἔργα ἐξενέγκωμεν. Ἀλλ᾽ ἀπὸ καρδίας τὴν ἁμαρτίαν ἐκκόπτοντες, τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν ἐντὸς ἑαυτῶν εὑρήσομεν[79]· τήν τε καθαρότητα τῆς καρδίας ἡμῶν, καὶ κατάνυξιν διαρκῆ πρὸς Θεοῦ φυλαξώμεθα διὰ τῆς τοιαύτης καλλίστης ἐργασίας.

λζ΄. Πολλοὶ τῶν Μοναχῶν οὐκ ἴσασι τοῦ νοὸς τὴν πλάνην, ἣν ἀνατλᾷ ἐκ δαιμόνων. Διάκεινται δὲ τῇ πράξει, οὐ φροντίζοντες τοῦ νοῦ, ἁπλοῖ καὶ ἄπλαστοι ὄντες, πλέουσι τὸν βίον οἶμαι, ἄγευστοι ὄντες καρδίας καθαρότητος, ὅλως τῶν παθῶν τῶν ἔνδον τὸ σκότος ἀγνοοῦντες. Ὅσοι οὖν οὐκ ἴσασι πάλην, ἣν λέγει Παῦλος[80], οὔτε τῷ καλῷ ἐκ πείρας ἴσως ποιωθέντες, τὰς κατ᾽ ἐνέργειαν ἁμαρ-

τὰ αἰσχρά. Αὐτὸς [εἶναι] ὁ πόλεμος τῶν πονηρῶν δαιμόνων, ὅπως εἴπαμε, καὶ ἐναντίον τῶν Μοναχῶν καὶ ἐναντίον [ἐκείνων, ποὺ] δὲν [εἶναι] Μοναχοί, καὶ ἡ ἧττα καὶ ἡ νίκη. Καὶ ἀπὸ τὴν νίκη [προκύπτουν] ἢ στεφάνια, [ὅταν ἡ νίκη εἶναι τῶν ἀγωνιζομένων ἀνθρώπων] ἢ ποινὲς γιὰ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἁμάρτησαν καὶ δὲν μετενόησαν, [ὅταν ἡ νίκη εἶναι τῶν πονηρῶν δαιμόνων]. Ἂς ἀγωνιστοῦμε, λοιπόν, νοητῶς ἐναντίον αὐτῶν [τῶν πονηρῶν δαιμόνων], γιὰ νὰ μὴν μετατρέψωμε τὰ πονηρά τους σχέδια σὲ ἐφάμαρτα αἰσθητὰ ἔργα. Ἀλλά, ἐὰν ἀποκόπτωμε ἀπὸ τὴν καρδία [μας] τὴν ἁμαρτία, θὰ βροῦμε μέσα στοὺς ἰδίους τοὺς ἑαυτούς μας τὴν βασιλεία τῶν οὐρανῶν· καὶ νὰ φυλάξωμε, μὲ αὐτοῦ τοῦ εἴδους τὴν ἀρίστη ἐργασία, τὴν καθαρότητα τῆς καρδίας μας καὶ διαρκῆ κατάνυξι, ὅσον ἀφορᾶ τὸν Θεό.

37. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς Μοναχοὺς δὲν γνωρίζουν τὴν ἐξαπάτησι τοῦ νοός, τὴν ὁποία [ὁ νοῦς] συνήθως ὑποφέρει ἀπὸ τοὺς δαίμονες. Διατίθενται [τοποθετοῦνται, ὅσον ἀφορᾶ τὴν ἀποφυγὴ τῆς ἁμαρτίας μόνο] ἐν σχέσει πρὸς τὴν πρᾶξι [τὴν ἐξωτερική, ἔμπρακτη ζωή], χωρὶς νὰ φροντίζουν γιὰ τὸν νοῦ, ἐπειδὴ εἶναι ἁπλοῖ καὶ ἀδιάπλαστοι [πνευματικῶς ἀκαλλιέργητοι]. Διαπλέουν, νομίζω, τὴν ζωὴ [τους], ἐπειδὴ εἶναι ἄγευστοι τῆς καθαρότητος τῆς καρδίας, ἀγνοώντας ἐντελῶς τὸ σκοτάδι τῶν παθῶν, τῶν ἐσωτερικῶν. Ὅσοι, ἑπομένως, δὲν γνωρίζουν τὴν πάλη, τὴν ὁποία ἀναφέρει [ὁ Ἀπόστολος] Παῦλος, οὔτε, ἴσως, ἕνεκα [βιωματικῆς] ἐμπειρίας, ἔλαβαν [οἱ ἴδιοι] ποιότητα ἀπὸ τὸ καλό[9], θεωροῦν, ὡς πτώσεις, μόνον

τίας πτώματα κρίνουσι μόνον, τὰς κατ᾽ ἔννοιαν ἥττας καὶ νίκας οὐ λογιζόμενοι· ἐπεὶ μηδὲ ὄψις αὐτὰς πέφυκεν ὁρᾶν, ἀποῤῥήτους οὔσας καὶ μόνῳ τῷ ἀγωνοθέτῃ Θεῷ, καὶ τῇ συνειδήσει τοῦ ἀγωνιζομένου γινωσκομένας. Οἷς λελέχθαι δοκῶ τὸ γραφικὸν ἐκεῖνο· καὶ εἶπον, φησίν, εἰρήνη, ἀλλ᾽ οὐκ ἦν εἰρήνη[81]*· ἔχουσιν οὖν ἐν τοῖς ἀδελφοῖς ἐξ ἁπλότητος οὕτως, εὔχεσθαι αὐτοῖς καὶ διδάσκειν ὡς μάλιστα, ἵνα τῶν κατ᾽ ἐνέργειαν κακῶν ἀπέχωνται πράξεων. Οἷς δὲ ἔφεσις θεία τὸ τῆς ψυχῆς ὀπτικὸν ἐκκαθαίρεσθαι, πρᾶξις ἄλλη Χριστοῦ, καὶ ἄλλο μυστήριον.*

λη΄. Περιεκτικὴ τῷ ὄντι πολλῶν ἀρετῶν ἡ ἐναργὴς τοῦ θανάτου μνήμη. Γεννήτρια πένθους. Προτροπὴ ἐγκρατῶς ἔχειν ἐκ πάντων. Ὑπόμνησις γεένης. Μήτηρ εὐχῆς καὶ δακρύων. Φυλακὴ καρδίας. Ἀπροσπάθεια τῆς πηλοῦ, ὡς πηλίνης. Βρύσις ἀγχινοίας σὺν διακρίσει· ὧν τέκνα, ὁ διττὸς Θεοῦ φόβος. Καὶ κάθαρσις λογισμῶν ἐμπαθῶν ἐκ καρδίας, περιε-

τὶς ἔμπρακτες ἁμαρτίες, ἀφοῦ δὲν ἀξιολογοῦν τὶς ἧττες καὶ τὶς νίκες, ὡς πρὸς τοὺς λογισμούς· ἐπειδὴ ἡ ὅρασι ἐκ φύσεως δὲν βλέπει αὐτές, καθὼς εἶναι ἀπόρρητες καὶ γνωρίζονται μόνο ἀπὸ τὸν ἀγωνοθέτη Θεὸ καὶ τὴν συνείδησι ἐκείνου, ὁ ὁποῖος ἀγωνίζεται. Γιὰ αὐτὲς [τὶς πνευματικὲς νίκες ἢ ἧττες στὸν ἀγῶνα τῶν λογισμῶν] νομίζω, ὅτι ἔχει λεχθῆ τὸ [χωρίο] ἐκεῖνο τῆς [Ἁγίας] Γραφῆς· [τὸ ὁποῖο] λέγει: «καὶ εἶπαν εἰρήνη, ἀλλὰ δὲν ἦταν εἰρήνη». Ἑπομένως, ἐπειδὴ [κάποιοι] μεταξὺ τῶν ἀδελφῶν, ἀπὸ ἁπλότητα, ἀσκοῦνται κατ᾽ αὐτὸν τὸν [ἐξωτερικὸ] τρόπο, [πρέπει] νὰ προσευχώμεθα γι᾽ αὐτοὺς καὶ νὰ [τοὺς] διδάσκωμε ἔτσι, πρὸ πάντων, γιὰ νὰ ἀπέχουν ἀπὸ τὶς ἔμπρακτες κακὲς πράξεις· σ᾽ ἐκείνους, ὅμως, στοὺς ὁποίους [ὑπάρχει] θεία ἔφεσι νὰ καταστήσουν ἐντελῶς καθαρὸ τὸν ὀφθαλμὸ τῆς ψυχῆς [πρέπει νὰ διδάσκωμε, ὅτι] ἄλλη [εἶναι] ἡ πρᾶξι τοῦ Χριστοῦ [ἡ ἐν Χριστῷ ἐξωτερικὴ ἔμπρακτη ζωὴ] καὶ ἄλλο τὸ μυστήριο [ἡ ἐσωτερικὴ ἐν Χριστῷ μυστηριακὴ ζωή].

38. Πράγματι ἡ ἐναργὴς μνήμη τοῦ θανάτου [εἶναι] περιεκτικὴ πολλῶν ἀρετῶν. Γεννᾶ τὸ πένθος. [Γίνεται] προτροπή, γιὰ νὰ ἐγκρατεύεται ἀπὸ ὅλα. Ὑπενθυμίζει τὴν γέενα. [Εἶναι] ἡ μητέρα τῆς εὐχῆς καὶ τῶν δακρύων. [Εἶναι] ἡ φυλακή, [ἡ ἐπαγρύπνησι ἐπὶ] τῆς καρδίας. [Ἡ μνήμη τοῦ θανάτου ἐπίσης προξενεῖ τὴν] ἀπροσπάθεια, [τὴν ἀπουσία ἐμπαθοῦς προσκολλήσεως] τῆς [σαρκός, ἡ ὁποία ἀνήκει] στὸ χῶμα, ὡς χωμάτινη. [Ἡ μνήμη τοῦ θανάτου] ἀναβλύζει ὀξύνοια μαζὶ μὲ διάκρισι· τῶν ὁποίων τὰ τέκνα [εἶναι] ὁ διπλὸς φόβος τοῦ Θεοῦ[10]. Ἐπίσης [ἡ μνήμη τοῦ θανάτου εἶναι] κάθαρσι τῶν ἐμπαθῶν λογισμῶν ἀπὸ τὴν καρδία, [ἡ ὁποία κάθαρσι] τυχαί-

κτικὴ πολλῶν ἐντολῶν δεσποτικῶν τυγχάνει. Ἐν αὐτῇ θεωρεῖται ὁ καθ᾽ ὥραν ἀγὼν ὁ δυσμαχώτατος, καὶ τοῖς πολλοῖς ὢν ἐν φροντίδι τῶν ἀθλητῶν τοῦ Χριστοῦ.

λθ΄. Ἐξ ἀπροσδοκήτων σύμβασις, ἢ συμφορὰ ἐπελθοῦσα, λυμαίνεται οὐ μικρῶς προσοχὴν διανοίας. Καί, τὸν νοῦν ἐκστήσασα νεύσεως τῆς κρείττονος, καὶ ἐναρέτου, καὶ καλῆς καταστάσεως, πρὸς φιλονεικίας καὶ ἔριδας ἐφαμάρτους ἐκτρέπει. Αἴτιον δὲ τοῦ ὀλέθρου ἡμῖν τούτου, τὸ ἀμερίμνους τῶν ἐπιφορῶν εὑρίσκεσθαι πάντως.

μ΄. Οὐδὲν ἡμᾶς λυμανεῖται, οὔτε λυπήσει τῶν καθ᾽ ἡμέραν ἀνιαρῶν, ἡμῖν προσπιπτόντων, ἅπαξ εἰδότας καὶ μελέτην ποιουμένους αὐτὸ πάντοτε. Διό φησιν ὁ θεῖος Ἀπόστολος Παῦλος· εὐδοκῶ ἐν ἀσθενείαις, ἐν ὕβρεσιν, ἐν ἀνάγκαις[82]. Καί, πάντες οἱ θέλοντες εὐσεβῶς ζῆν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ διωχθήσονται[83]. Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

νει νὰ περιλαμβάνῃ πολλὲς δεσποτικὲς ἐντολὲς [τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ]. Μὲ αὐτὴν [τὴν μνήμη τοῦ θανάτου] ἐπισκοπεῖται ὁ ἀνὰ πᾶσα στιγμὴ ἀγώνας, ὁ δυσπολέμητος, καὶ ὁ ὁποῖος συνιστᾶ φροντίδα γιὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀθλητῶν τοῦ Χριστοῦ.

39. Ἕνα τυχαῖο περιστατικὸ ἀπὸ τὰ ἀπροσδόκητα ἢ κάποια συμφορὰ ποὺ συνέβη, προσβάλλει, ὄχι λίγο, τὴν προσοχὴ τῆς διανοίας. Ἀφοῦ, δηλαδή, μεταθέσῃ τὸν νοῦ ἀπὸ τὴν ἀρίστη [του] πλεῦσι καὶ τὴν ἐνάρετη καὶ καλὴ [του] κατάστασι, [τὸν] ἐκτρέπει σὲ ἐφάμαρτες φιλονεικίες καὶ ἔριδες. Καὶ αἰτία αὐτοῦ τοῦ ὀλέθρου σ᾽ ἐμᾶς [εἶναι], ἐξάπαντος, ὅτι βρισκόμεθα ἀνέτοιμοι γιὰ τὶς θλίψεις, [οἱ ὁποῖες πρόκειται νὰ συμβοῦν].

40. Οὔτε θὰ μᾶς ἀλλοιώσῃ, οὔτε θὰ μᾶς λυπήσῃ κανένα ἀπὸ τὰ δυσάρεστα [γεγονότα], τὰ ὁποῖα μᾶς συμβαίνουν καθημερινά, ἐάν, ἀφοῦ μία φορὰ μάθαμε [ἐμπειρικὰ ἀπὸ ἕνα τέτοιο συμβάν], μελετοῦμε αὐτὸ πάντοτε. Γι᾽ αὐτὸ λέγει ὁ Ἅγιος Ἀπόστολος Παῦλος: «δοκιμάζω εὐχαρίστησι μὲ τὶς ἀσθένειες, μὲ τὶς ὕβρεις, μὲ τὰ ἀναπόφευκτα δυσάρεστα γεγονότα». Καὶ [ἐπίσης λέγει]: «ὅλοι, ὅσοι θέλουν νὰ ζήσουν εὐσεβῶς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, θὰ ὑποστοῦν διωγμούς». Σ᾽ Αὐτὸν [ἀνήκει] ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ - ΣΧΟΛΙΑ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ - ΣΧΟΛΙΑ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ

α΄ *Ἴσως βρωτά.*
β΄ *Ἐν ἄλλοις τελεωτάτην.*
γ΄ *Ἴσως ὄντως.*
δ΄ *Ἴσως ἀνόητον.*
ε΄ *Ἐν ἄλλοις τῶν ἔνδον.*
ϛ΄ *Ἴσως πενθήρη ἔννοιαν.*
ζ΄ *Ἴσως ἐκλάμψαν.*
η΄ *Ἐν ἄλλοις οὖν.*
θ΄ *Ἐν ἄλλοις λέγω.*
ι΄ *Ἴσως καθ᾽ ἡμῶν.*
ια΄ *Ἴσως αὐτοῖς.*
ιβ΄ *Ἐν ἄλλοις καθαρᾷ.*
ιγ΄ *Ἴσως ἔρως.*
ιδ΄ *Ἴσως τῷ πρώτῳ.*

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ ΣΕ ΧΩΡΙΑ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ

1 Πρβλ. Φιλιππ. 3, 14.
2 Πρβλ. Ματθ. 13, 44-46.
3 Ψαλμ. 100, 8.
4 Ἀββ. 3, 14.
5 Ῥωμ. 5, 5.
6 Πρβλ. Ματθ. 22, 40.
7 Α΄ Κορ. 13, 8.
8 Λουκ. 17, 21.
9 Πρβλ. Γένεσ. 28, 16-17.
10 Πρβλ. Γαλ. 2, 18.
11 Ἰακ. 3, 8.
12 Πρβλ. Ματθ. 6, 10.
13 Ὠσηὲ 12, 7.
14 Μαλαχ. 1, 6.
15 Β΄ Κορ. 7, 1.
16 Παροιμ. 4, 23.
17 Ματθ. 23, 26.
18 Α΄ Κορ. 9, 25.
19 Πρβλ. Γαλ. 5, 17.
20 Ῥωμ. 14, 17.
21 Ῥωμ. 8, 7.

[22] Ῥωμ. 8, 6.
[23] Ῥωμ. 8, 8.
[24] Α′ Κορ. 15, 9.
[25] Α′ Τιμόθ. 1, 13.
[26] Παροιμ. 3, 34, Ἰακ. 4, 6.
[27] Παροιμ. 16, 5.
[28] Ματθ. 23, 12.
[29] Ματθ. 11, 29.
[30] Λουκ. 21, 34.
[31] Α′ Κορ. 9, 25.
[32] Α′ Θεσσ. 5, 22.
[33] Ματθ. 5, 22.
[34] Ματθ. 15, 19.
[35] Ματθ. 12, 34.
[36] Ματθ. 5, 22.
[37] Ματθ. 5, 28.
[38] Ματθ. 5, 34.
[39] Ματθ. 5, 37.
[40] Πρβλ. Ματθ. 10, 37-38.
[41] Ματθ. 7, 13.
[42] Ἐκκλησ. 10, 4.
[43] Ψαλμ. 1, 1.
[44] Ἐφεσ. 6, 14.
[45] Πρβλ. Ἰω. 5, 13.
[46] Ψαλμ. 33, 9.
[47] Πρβλ. Α′ Κορ. 4, 6, Α′ Κορ. 4, 18-19.
[48] Α′ Κορ. 8, 2.
[49] Ἰω. 15, 5.
[50] Παροιμ. 4, 23.
[51] Πρβλ. Α′ Κορ. 1, 24.
[52] Πρβλ. Ματθ. 6, 33.
[53] Λουκ. 13, 19.
[54] Ματθ. 13, 45.
[55] Ματθ. 13, 33.
[56] Λουκ. 17, 21.
[57] Ἑβρ. 12, 14.
[58] Ἠσ. 58, 9.
[59] Πρβλ. Ματθ. 8, 25-26.
[60] Δ′ Βασ. 2, 11.
[61] Γένεσ. 3, 14.
[62] Γένεσ. 1, 27.
[63] Γένεσ. 3, 14.
[64] Γένεσ. 3, 15.
[65] Ἐφεσ. 6, 16.
[66] Ψαλμ. 90, 14.
[67] Ψαλμ. 84, 10.
[68] Πράξ. 9, 15.
[69] Β′ Κορ. 2, 17.
[70] Ἐφεσ. 6, 12.
[71] Α′ Πέτρ. 5, 8-9.
[72] Λουκ. 8, 12.
[73] Ῥωμ. 7, 22-23.
[74] Α′ Κορ. 8, 1.
[75] Φιλιππ. 3, 13-14.
[76] Α′ Κορ. 9, 26-27.
[77] Α′ Τιμόθ. 1, 15.
[78] Α′ Θεσσ. 1, 9.
[79] Πρβλ. Λουκ. 17, 21.
[80] Ἐφεσ. 6, 12.
[81] Ἰεζεκ. 13, 10.
[82] Β′ Κορ. 12, 10.
[83] Β′ Τιμόθ. 3, 12.

ΣΧΟΛΙΑ

[1] Ἡ «κατὰ νοῦν θεοπτία» ἀποτελεῖ τὴν πνευματικὴ ἐκείνη κατάστασι τοῦ νοός, κατὰ τὴν ὁποία ὁ νοῦς, ἐμπλουτιζόμενος ἀπὸ τὴν ἄκτιστη καὶ φωτοειδῆ θεία Χάρι, ἔχει ἄμεση θέα τῆς ἄκτιστης δόξας τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ, στὸ μέτρο πάντοτε τῆς δεκτικότητάς του, ἡ ὁποία ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν βαθμὸ τῆς καθαρότητάς του. Στὴν κατάστασι τῆς θεοπτίας, ὁ νοῦς τοῦ πιστοῦ γίνεται ὅλος φῶς, ὁπότε διευρύνονται χαρισματικῶς τὰ φυσικὰ - κτιστὰ ὅριά του, γι᾽ αὐτὸ καὶ βλέπει «ἀοράτως» καὶ κατανοεῖ «ἀπερινοήτως» τὰ ἀόρατα καὶ ἀκατανόητα στοὺς πολλοὺς μυστήρια τῆς ἀκτίστου βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Ἡ «κατὰ νοῦν θεοπτία» εἶναι ἀλη-

θεια τῆς Ἐκκλησίας Βιβλικῶς κατοχυρωμένη. Ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς μᾶς ὑποσχέθηκε, ὅτι θὰ ἐνοικήσῃ μαζὶ μὲ τὸν Θεὸ Πατέρα ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι καὶ θὰ φανερωθῇ στὴν καρδιὰ (νοῦ) τοῦ πιστοῦ ἐκείνου, ὁ ὁποῖος θὰ τηρήσῃ τὶς θεῖες ἐντολές Του (Βλ. Ἰω. 14, 23). Ἡ φανέρωσι αὐτή, ὡς «κατὰ νοῦν θεοπτία» καὶ ὡς θεουργὸ Φῶς, ἐξαφανίζει, ὅπως εἶναι φυσικό, τοὺς πονηροὺς δαίμονες, μαζὶ μὲ τὶς ἀκάθαρτες καὶ πονηρὲς ἐνέργειές τους.

[2] Ἡ «μυστικὴ θεωρία καὶ ἀνάβασι» εἶναι ἡ χαρισματικὴ ἐκείνη κατάστασι, κατὰ τὴν ὁποία ὁ πιστὸς μετέχει ἐνεργῶς στὴν Βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Ἡ μετοχὴ αὐτὴ προϋποθέτει, ὁπωσδήποτε, τὴν κάθαρσί του ἀπὸ τὴν ἀκαθαρσία τῶν παθῶν. Μὲ τὴ συνεχῆ νῆψι καὶ τὴν ἀδιάλειπτη προσευχή, ὁ πιστὸς διασφαλίζει ὄχι μόνο τὴν ζωντανὴ παραμονή του στὸ μυστηριακὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, τὴν Ἐκκλησία, ἀλλὰ πετυχαίνει καὶ τὴν κατὰ Θεὸν χαρισματικὴ αὔξησι καὶ διεύρυνσι τῶν ὀντολογικῶν ὁρίων του σὲ ἀσύλληπτο βαθμό, ἀφοῦ ὁ ἴδιος γίνεται ὁ χαρισματικὸς χῶρος τοῦ ὀντολογικῶς ἀχωρήτου Θεοῦ. Στὸν χαρισματικὸ αὐτὸ χωρό-χρονο τῆς ἱστορικῆς παρουσίας του, ὁ πιστὸς βιώνει «ἐν πάσῃ αἰσθήσει» - ὑπαρξιακῶς - ἀναβαθμοὺς μυστικῆς θεοπτίας, κατὰ τὸ μέτρο τῆς προαιρέσεως καὶ καθαρότητός του. Ἡ θεωρία - θεοπτία αὐτὴ χαρακτηρίζεται ὡς μυστική, ἐπειδὴ ἀποτελεῖ γιὰ τοὺς ἀμύητους ἕνα ἄγνωστο - «μυστηριακὸ» γεγονός, τὸ ὁποῖο, ἄλλωστε, δὲν ἐμπίπτει στὴν ἐμπειρία τῶν κτιστῶν αἰσθήσεών τους. Μὲ ἄλλα λόγια, ἡ θεωρία - θεοπτία αὐτή, ὡς ἡ ἄκτιστη Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, δὲν «ἔρχεται» - δὲν φανερώνεται «μετὰ παρατηρήσεως», ὅπως εἶπε ὁ Κύριος (Βλ. Λουκ. 17, 20). Εἶναι χαρισματικὴ ἐμπειρία τοῦ ἀκτίστου, ἡ ὁποία βιώνεται μὲ τὰ κεκαθαρμένα καὶ γεγυμνασμένα πνευματικὰ αἰσθητήρια τοῦ πιστοῦ. Τέλος, ἡ χαρισματικὴ αὐτὴ ἐμπειρία τῆς θέας τῆς δόξας τοῦ Θεοῦ - τόσο στὴν παροῦσα, ὅσο καὶ στὴν μέλλουσα ζωὴ τοῦ θεούμενου πιστοῦ - δὲν ἔχει στατικὸ ἀλλά, κατεξοχήν, δυναμικὸ - αὐξητικὸ χαρακτῆρα.

[3] Σύμφωνα μὲ τὴν θεολογικὴ ἀνθρωπολογία τῆς Ἐκκλησίας μας, ὁ ἄνθρωπος εἶναι δημιουργημένος «κατ᾽ εἰκόνα καὶ καθ᾽ ὁμοίωσιν Θεοῦ». Μὲ τὴν πτῶσι τοῦ προγονικοῦ ζεύγους, ὁ ἄνθρωπος ἔχασε τὸ «καθ᾽ ὁμοίωσιν», διατήρησε ὅμως τὸ «κατ᾽ εἰκόνα» ἀμαυρωμένο ἀπὸ τὴν προπατορικὴ ἁμαρτία. Τὸ «κατ᾽ εἰκόνα» - παρὰ τὴν ἀμαύρωσί του - δὲν καταστρέφεται ποτὲ ἀπὸ τὴν ὁποιαδήποτε ἁμαρτία τοῦ ἀνθρώπου. Γι᾽ αὐτόν, ἀκριβῶς, τὸν λόγο καὶ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι θὰ κριθοῦν

στὴ μέλλουσα Κρίσι μὲ βάσι αὐτὸ τὸ θεμελιῶδες γνώρισμα τοῦ ἀνθρώπου, τὸ ὁποῖο ἐκφράζεται μὲ τὴν συνείδησί του.

Στὸ πλαίσιο τῆς Ἐκκλησίας, τὸ «κατ᾽ εἰκόνα» τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸ Βάπτισμα καθαρίζεται, ἐξυγιαίνεται καὶ λαμπικάρεται, ἐνῶ μὲ τὸ Ἅγιο Μύρο ὁ πιστὸς λαμβάνει καὶ τὸ «καθ᾽ ὁμοίωσιν». Μὲ τὶς ἁμαρτίες ὅμως, μετὰ τὸ Βάπτισμα, ὁ πιστὸς ἀπενεργοποιεῖ τὸ «καθ᾽ ὁμοίωσιν» καὶ συσκοτίζει τὸ «κατ᾽ εἰκόνα». Ἔτσι, ἡ συνείδησι τοῦ βαπτισμένου ἀνθρώπου δὲν εἶναι διαυγὴς καὶ ὁμοιάζει, κατὰ περίπτωσι, μὲ τοῦ ἀβάπτιστου. Ὅταν ὅμως ὁ πιστὸς ἀξιοποιήσῃ τὴν παραμονή του στὸ μυστηριακὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, τὴν Ἐκκλησία, μὲ τὴν μετάνοια καὶ τὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας, καθαρίζεται καὶ ἀνακτᾶ τὴν καθαρότητα τῆς συνειδήσεώς του. Μάλιστα, μὲ τὴν ἀσκητικὴ νῆψι ὁ νοῦς καθαίρεται συνεχῶς καὶ γίνεται δεκτικὸς ὅλο καὶ περισσότερο τῆς θεοποιοῦ Χάριτος. Μὲ τὸν τρόπο αὐτό, ἐπανενεργοποιεῖται τὸ ἐντὸς τοῦ πιστοῦ Ἅγιο Πνεῦμα καὶ ἡ συνείδησί του καθίσταται τόσο περισσότερο διαυγής, ὅσο περισσότερο συνεχὴς καὶ ἐνεργὸς παραμένει καὶ ἡ ἀσκητικὴ νῆψι τοῦ νοός του.

4 Ὡς «συνοπτικὲς κρίσεις», χαρακτηρίζονται οἱ ἀναμφισβήτητες ἐκεῖνες κρίσεις, οἱ ὁποῖες προκύπτουν ἀπὸ μία διαυγῆ, πνευματικῶς, συνείδησι. Ἡ συνείδησι αὐτὴ - ἐξαιτίας τῆς καθαρότητάς της - ἔχει συνολικὴ θεώρησι τῶν πραγμάτων καὶ τῶν καταστάσεων, πρᾶγμα ποὺ διασφαλίζει τὴν ἀντικειμενικότητά της. Ἡ ἀντικειμενικὴ θεώρησι τοῦ «ὅλου» ἑνὸς προσώπου, πράγματος ἢ μιᾶς καταστάσεως καὶ ἡ ἐπ᾽ αὐτῶν «συνοπτικὴ κρίσι», εἶναι - σὲ τελευταία ἀνάλυσι - ἕνα χαρισματικὸ γεγονός. Καὶ τοῦτο, ἐπειδὴ ἡ συνοπτικὴ αὐτὴ κρίσι γίνεται ἀπὸ μία συνείδησι, ἡ ὁποία εἶναι ἐμπλουτισμένη χαρισματικῶς ἀπὸ τὴν ἐνεργὸ παρουσία τῆς θείας Χάριτος.

5 Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος χαρακτηρίζεται ἐδῶ ὡς «ἐν Χριστῷ λαλῶν», δηλαδή, μὲ ἄλλα λόγια λέγεται, ὅτι ὁμιλεῖ ὁ Χριστὸς «ἐν αὐτῷ». Τοῦτο εἶναι εὔλογο, ἐπειδή, κατὰ τὴν διαβεβαίωσι τοῦ ἴδιου τοῦ Χριστοῦ, ὁ Ἀπόστολος Παῦλος εἶναι τὸ «σκεῦος ἐκλογῆς» Του (Βλ. Πράξ. 9, 15). Μέσα στὸ πλαίσιο αὐτὸ ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, εὔστοχα, ὀνομάζει τὸν Ἀπόστολο Παῦλο «στόμα Χριστοῦ». Ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἐπιβεβαιώνει βιωματικὰ τὰ παραπάνω, λέγοντας: «ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστὸς» (Γαλ. 2, 20). Καὶ ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς ζεῖ μέσα στὸν Ἀπόστολο Παῦλο, εἶναι φυσικό, ὁ Χριστὸς νὰ εἶναι «ἐν αὐτῷ λαλῶν».

[6] Τὸ σημαινόμενο ἐδῶ εἶναι, ὅτι ὁ ἀγώνας τῶν πιστῶν εἶναι γιὰ τὰ ἐπουράνια ἀγαθά, τὰ ὁποῖα οἱ δαιμονικὲς δυνάμεις θέλουν νὰ μᾶς τὰ στερήσουν. Κατὰ τὴν πατερικὴ ἑρμηνεία τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου, οἱ δαιμονικὲς δυνάμεις ὀνομάζονται κοσμοκράτορες, ὄχι ἐπειδὴ εἶναι κυριολεκτικὰ κύριοι τοῦ κόσμου, ἀλλὰ ἐπειδὴ εἶναι αἴτιοι τῶν πονηρῶν ἔργων. Ἄλλωστε, ἡ Ἁγία Γραφὴ συχνὰ ὀνομάζει «κόσμο» τὶς πονηρὲς πράξεις. Ἀλλὰ καὶ οἱ πονηροὶ ἄνθρωποι ὀνομάζονται «κόσμος», ἐπειδὴ αὐτοὺς κατεξοχὴν ἐξουσιάζουν οἱ πονηροὶ δαίμονες. (Βλ. ἀναλυτικώτερα ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ Αγ., «Ὑπόμνημα εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσίους Ἐπιστολήν, Ὁμιλία ΚΓ'», *PG* 62, 163 κ. ἑ.).

[7] Ὁ σκοπός, γιὰ τὸν ὁποῖο κάνει τὸν πνευματικό του ἀγῶνα ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, εἶναι ὁ σκοπός, ποὺ ἔθεσε ὁ Θεὸς τόσο κατὰ τὴν δημιουργία τοῦ Ἀδάμ, ὅσο καὶ κατὰ τὴν ἀναδημιουργία τῶν ἀνθρώπων, μετὰ τὴν πτῶσι, μὲ τὸ ἔργο τῆς θείας Οἰκονομίας, ποὺ οἰκειώνεται ὁ ἄνθρωπος ἐν Χριστῷ στὸ πλαίσιο τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ σκοπὸς αὐτὸς εἶναι, νὰ γίνῃ ὁ ἄνθρωπος μέτοχος τῆς ζωῆς τοῦ ἴδιου τοῦ Θεοῦ, πετυχαίνοντας, ἔτσι, τὴν χαρισματικὴ θέωσί του.

[8] Δόκιμος εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος γίνεται δεκτὸς μετὰ ἀπὸ τὴν προβλεπόμενη - κατὰ περίπτωσι - δοκιμασία. Ἔτσι, ἀντίθετα, ἀδόκιμος θεωρεῖται ἐκεῖνος, ποὺ δὲν ἀνταποκρίνεται στὴν ἀντιστοίχως προβλεπόμενη δοκιμασία. Ἡ τελικὴ ἀξιολόγησι εἶναι, καθαρά, ἔργο τοῦ Θεοῦ, ἐπειδὴ ὁ Θεὸς ἔχει ὅλα τὰ δεδομένα μας. Γι᾽ αὐτὸ καὶ ὁ ἴδιος Ἀπόστολος ἀποφαίνεται σχετικά, λέγοντας: «οὐ γὰρ ὁ ἑαυτὸν συνιστῶν, ἐκεῖνός ἐστι δόκιμος, ἀλλ᾽ ὃν ὁ Κύριος συνίστησιν» (Β' Κορ. 10, 18).

[9] Ἐδῶ, πρακτικῶς, πρόκειται γιὰ τὸν «ἐν πάσῃ αἰσθήσει» ἐμπλουτισμὸ τοῦ πιστοῦ ἀπὸ τὸ κάλλος τοῦ Θεοῦ, δηλαδή, γιὰ τὴν βιωματικὴ ἐμπειρία τῆς μεθέξεως τοῦ μόνου ὄντος Καλοῦ, τοῦ Θεοῦ, ποὺ νοεῖται θεολογικὰ καὶ ὡς χαρισματικὴ βίωσι τῆς ἄκτιστης δόξας τῆς θεότητας τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ.

[10] Στὴν Ἀσκητικὴ Γραμματεία τῆς Ἐκκλησίας γίνεται λόγος γιὰ ἕναν διπλὸ φόβο τοῦ Θεοῦ. Ὁ πρῶτος φόβος χαρακτηρίζεται ὡς εἰσαγωγικὸς καὶ ἀφορᾶ τὸ βίωμα ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖο προκύπτει ἀπὸ τὸν κίνδυνο τῆς τιμωρίας, ποὺ συνεπάγει ἡ παραβίασι τῶν θείων ἐντολῶν. Αὐτὸς εἶναι ὁ φόβος τῶν ἀρχαρίων πιστῶν. Ὁ δεύτερος φόβος εἶναι τῶν τελειούμενων πιστῶν καὶ ἀναφέρεται στὸν κίνδυνο, ποὺ διατρέχουν στὴν παροῦσα ζωή, νὰ ἐκπέσουν ἀπὸ τὴν χαρισματικὴ μέθεξι τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ τὴν πρόγευσι, δηλαδή, τῆς ἄκτιστης δόξας του.

ΑΓΙΟΣ ΗΛΙΑΣ
Ο ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ ΚΑΙ ΕΚΔΙΚΟΣ

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΙ

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΗΛΙΟΥ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΙΚΟΥ

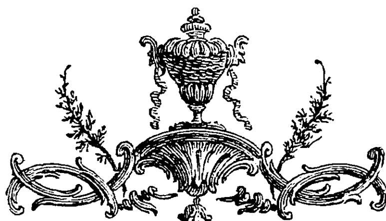
ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ἠλίας ὁ Θεῖος οὗτος Πατήρ, ὁ καὶ Ἔκδικος ἐπονομαζόμενος, πότερον Ἠλίας ὁ Κρήτης, ὁ καὶ τῶν τοῦ Γρηγορίου θεολογικῶν λόγων σχολιαστής, οὗτός ἐστιν, ἢ ἕτερός τις, ἡμῖν ἄδηλον. Ὅσον γε μὴν ἐκ τῶν παρόντων αὐτοῦ κεφαλαίων, ὡς ἔκ τινων ἀποτελεσμάτων τὸν ποιητὴν ἐπιγνῶναι, ἀνὴρ ἦν, εἴ τις καὶ ἄλλος σοφίας εἰς ἄκρον ἐληλακώς, τῆς τε θύραθεν, καὶ πολλῷ μᾶλλον τῆς καθ' ἡμᾶς τε, καὶ κρείττονος. Τήν τε γὰρ ἐν λόγοις δύναμιν, καὶ τὸ περιὸν αὐτῷ τῆς ἀρετῆς κλέος ῥᾳδίως ἂν ἐν τούτοις κριτικὸς ἀνὴρ καταμάθοι, ἃ δὴ καὶ ἡμεῖς κατιδόντες, καὶ τὸν ἐν αὐτοῖς πολύχουν καρπὸν τῆς ἠθικῆς, καὶ γνωστικῆς διδασκαλίας θαυμάσαντες, ναὶ μήν, καὶ ἡσθέντες οἷόν τισι φύλλοις σκέπην τε τῷ καρπῷ, καὶ ὄψιν παρεχομένοις οὐκ ἄωρον,

Ὁ Ἅγιος αὐτὸς Πατὴρ Ἠλίας, ὁ ὁποῖος ἐπονομάζεται καὶ Ἔκδικος[α'], ἂν αὐτὸς εἶναι ὁ Ἠλίας, ὁ [καταγόμενος] ἀπὸ τὴν Κρήτη, ὁ σχολιαστὴς καὶ τῶν θεολογικῶν λόγων τοῦ [Ἁγίου] Γρηγορίου [τοῦ Θεολόγου] ἢ κάποιος ἄλλος, μᾶς [εἶναι] ἄδηλο. Τουλάχιστον ὅμως, ἀπ' αὐτὰ ἐδῶ τὰ κεφάλαιά του, σὰν ἀπὸ κάποια ἀποτελέσματα, [μποροῦμε] νὰ γνωρίσωμε καλά, πόσο ὁ συντάκτης [τους] ἦταν ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος ἔχει προχωρήσει, περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον, στὸ ἄκρον τῆς σοφίας καὶ τῆς θύραθεν [τῆς κοσμικῆς] καὶ πολὺ περισσότερο μάλιστα τῆς δικῆς μας, [τῆς χριστιανικῆς], ἡ ὁποία [εἶναι] καὶ ἡ ἀνώτερη. Διότι κάθε ἄνθρωπος, ποὺ διαθέτει κρίσι, εἶναι δυνατὸν εὔκολα νὰ ἀντιληφθῇ σ' αὐτὰ [τὰ κεφάλαια] καὶ τὴν δύναμι μέσα στοὺς λόγους [τοῦ Ἁγίου Ἠλία] καὶ τὴν δόξα τῆς ἀρετῆς, ποὺ τὸν περιβάλλει, τὰ ὁποῖα βεβαίως καὶ ἐμεῖς, ἐπειδὴ παρατηρήσαμε καὶ θαυμάσαμε τὸν ἄφθονο καρπὸ τῆς ἠθικῆς καὶ γνωστικῆς διδασκαλίας [τους] καὶ ἀπολαύσαμε, σὰν κάποια φύλλα, τὰ ὁποῖα προσφέρουν στὸν καρπὸ προστασία καὶ ὄχι ἄγουρη ὄψι, ἐννοῶ [δηλαδή, ἐπειδὴ ἀπολαύσαμε], τὶς

ταῖς τῶν μεταφορῶν φημί, καὶ λέξεων χάρισιν, αἷς εἰς τὸ ἄριστον ὁ Πατὴρ αὐτῶν ἐχαρίτωσε, τούτοις τοὺς φιλαναγνώστας φιλοφρονούμεθα, καὶ εἰσελθεῖν αὐτοὺς παρακαλοῦμεν ἐν ἀγάπῃ, τὸν εὐανθῆ τουτονὶ καὶ εὐώδη λειμῶνα, ὡς οὕτως ἐπιγράφεται, πολλαῖς μὲν καὶ ὑψηλαῖς ἀναδενδράσι τῶν πνευματικῶν λογίων πεπυκασμένον, ῥείθροις δὲ θείας σοφίας ποτιμωτάτοις κατάρρυτον· καὶ τῇ σκιᾷ τούτου ὑποκαθίσαι· ὡς ἂν καὶ αὐτοί, οὐ μόνον τῶν τῆς πρακτικῆς ῥοῶν ἀπολαύσωσιν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀκροδρύων τῆς θεωρίας, ᾀσματικῶς εἰπεῖν, ζακόρως κατατρυφήσωσιν.

χάρες τῶν μεταφορῶν καὶ τῶν λέξεων, μὲ τὶς ὁποῖες ὁ Πατέρας αὐτῶν [τῶν κεφαλαίων τὰ] στόλισε [ἔξοχα], κατὰ τρόπο ἄριστο, προτρέπομε εὐγενῶς τοὺς φιλαναγνῶστες [νὰ ἐγκύψουν] σ᾽ αὐτὰ καὶ τοὺς παρακαλοῦμε νὰ εἰσέλθουν μὲ ἀγάπη σ᾽ αὐτὸν ἐδῶ τὸν ὁλάνθιστο καὶ εὐώδη κῆπο, ὁ ὁποῖος ἔτσι, [ὡς τέτοιος], χαρακτηρίζεται, ἐπειδὴ εἶναι πυκνὰ γεμάτος, ἀφ᾽ ἑνὸς ἀπὸ πολλὲς καὶ ὑψηλὲς κληματαριὲς πνευματικῶν λόγων, ἀφ᾽ ἑτέρου κατακλυσμένος ἀπὸ τὶς πλέον εὐχάριστες πρὸς πόσι ροὲς τῆς θείας σοφίας. Καὶ [τοὺς παρακαλοῦμε] νὰ καθίσουν κάτω ἀπὸ τὴν σκιὰ αὐτοῦ [τοῦ κήπου]· ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι, ὄχι μόνο νὰ ἀπολαύσουν τὶς ροὲς τῆς πρακτικῆς [ἀρετῆς] ἀλλὰ καὶ νὰ κατατρυφήσουν, ἱεροπρεπῶς, στὰ καρποφόρα δένδρα τῆς θεωρίας, γιὰ νὰ μιλήσωμε σύμφωνα μὲ τὸ Ἆσμα.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΗΛΙΟΥ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΙΚΟΥ

ΛΟΓΟΙ

Ι

ΑΝΘΟΛΟΓΙΟΝ ΓΝΩΜΙΚΟΝ ΦΙΛΟΣΟΦΩΝ ΣΠΟΥΔΑΙΩΝ

ΠΗΓΗΝ ΝΑΟΥΣΑΝ, ΗΘΙΚΩΝ ΔΡΟΣΩΝ ΛΟΓΟΝ ΕΝΤΑΥΘ' ΕΦΕΥΡΟΙΣ ΕΙ ΜΕΤΕΛΘῌΣ ΓΝΗΣΙΩΣ

ΠΗΓΗ, ΠΟΥ ἈΝΑΒΛΥΖΕΙ ΛΟΓΟ /ΓΕΜΑΤΟ/ ΑΠΟ ΗΘΙΚΕΣ ΔΡΟΣΟΥΣ, ΘΑ ΜΠΟΡΟΥΣΕΣ ΕΔΩ ΝΑ ΕΞΕΥΡῌΣ, ΕΑΝ /ΤΗΝ/ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣῌΣ ΜΕ ΓΝΗΣΙΟΤΗΤΑ

α'. Ἔξεστι παντὶ Χριστιανῷ τῷ ὀρθῶς πιστεύοντι εἰς τὸν Θεόν, μὴ ἀμεριμνεῖν, ἀλλὰ πάντοτε προσδοκᾶν, καὶ ἐκδέχεσθαι πειρασμόν· ἵν' ὅταν ἔλθῃ, μὴ ξενίζηται μηδὲ ταράσσηται, ἀλλ' εὐχαρίστως ὑπομένῃ τὸν κόπον τῆς θλίψεως, καὶ ἐννοῇ τί, ψάλλων σὺν τῷ Προφήτῃ, λέγει· δοκίμασόν με, Κύριε, καὶ πείρασόν με[1]*· καὶ οὐκ εἴρηκεν, ὅτι ἡ παιδεία σου κατέστρεψεν, ἀλλ' ἀνώρθωσέ με εἰς τέλος*[2].

β'. Ἀρχὴ μὲν τῶν καλῶν, φό-

1. Εἶναι στὴν δύναμι κάθε Χριστιανοῦ, ὁ ὁποῖος πιστεύει ὀρθὰ στὸν Θεό, νὰ μὴν μένῃ ἀμέριμνος, ἀλλὰ πάντοτε νὰ προσδοκᾷ καὶ νὰ ἀναμένῃ πειρασμό· ὥστε, ὅταν ἔλθῃ, νὰ μὴν ἐκπλήσσεται οὔτε νὰ ταράσσεται, ἀλλὰ εὐχαρίστως νὰ ὑπομένῃ τὸ πλῆγμα τῆς θλίψεως καὶ νὰ κατανοῇ, τί λέγει, ὅταν ψάλλῃ μαζὶ μὲ τὸν Προφήτη: θέσε με σὲ δοκιμασία Κύριε καὶ δῶσε μου πειρασμό· καὶ ἐπιπλέον, [νὰ κατανοῇ, ὅτι] δὲν λέγει: ἡ παιδαγωγία Σου [μὲ] κατέβαλε, ἀλλὰ [ἀντίθετα λέγει:] μὲ ἀνόρθωσε ἐντελῶς.

2. Ἡ μὲν ἀρχὴ τῶν καλῶν [εἶναι] ὁ

βος Θεοῦ. Τέλος δέ, ὁ πόθος αὐτοῦ.

γ΄. Ἀρχὴ παντὸς ἀγαθοῦ, λόγος ἔμπρακτος, καὶ πρᾶξις ἐλλόγιμος. Διὸ οὔτε πρᾶξις, λόγου χωρίς, ἀγαθή· οὔτε λόγος, πράξεως ἄνευ, ὁ προερχόμενος.

δ΄. Πρᾶξίς ἐστι, σώματος μὲν νηστεία, καὶ ἀγρυπνία· στόματος δὲ ψαλμῳδία, καὶ προσευχή, καὶ σιωπὴ λόγου τιμιωτέρα· καὶ χειρῶν πρᾶξις, τὸ ὑπ᾽ ἐκείνων ἀγογγύστως γινόμενον· ποδῶν δέ, τὸ δι᾽ αὐτῶν ἐκ πρώτης προτροπῆς ἀνυόμενον.

ε΄. Προηγεῖται πασῶν τούτων ἔλεος καὶ ἀλήθεια· ὧν κύημα ἡ ταπείνωσις, καὶ ἡ ἐκ ταύτης κατὰ τοὺς πατέρας προσγινομένη διάκρισις· ἧς ἄνευ, οὐδ᾽ ἑτέρα τὸ ἑαυτῆς ἰδεῖν πέρας δυνήσεται. Ἡ μὲν γὰρ πρᾶξις, τὸν τοῦ λόγου ζυγὸν ἀτιμάζουσα, ὧδε κἀκεῖσε περὶ τὰ ἀνωφελῆ οἷα τις δάμαλις περιπλανωμένη εὑρίσκεται· ὁ δὲ λόγος τῆς πρακτικῆς τοὺς ἐντίμους χιτῶνας ἀποποιούμενος, οὐκ εὐσχήμων κἂν τοιοῦτος εἶναί πως τὸ δοκεῖν σχηματίζεται.

φόβος τοῦ Θεοῦ. Τὸ δὲ τέλος [εἶναι] ὁ πόθος Αὐτοῦ.

3. Ἡ ἀρχὴ κάθε ἀγαθοῦ [εἶναι] ὁ ἔμπρακτος λόγος καὶ ἡ ἔλλογος πρᾶξι. Γι᾽ αὐτὸ οὔτε ἡ πρᾶξι [εἶναι] ἀγαθή, χωρὶς τὸν [ἀγαθὸ] λόγο· οὔτε ὁ λόγος [εἶναι] ἐκεῖνος, ποὺ ἀποβαίνει [σὲ κάτι], χωρὶς τὴν πρᾶξι.

4. Ἡ μὲν πρᾶξι τοῦ σώματος [εἶναι] ἡ νηστεία καὶ ἡ ἀγρυπνία· [πρᾶξι] δὲ τοῦ στόματος [εἶναι] ἡ ψαλμωδία καὶ ἡ προσευχὴ καὶ ἡ τιμιώτερη τοῦ λόγου σιωπή· καὶ [πρᾶξι] τῶν χεριῶν [εἶναι] ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖο γίνεται ἀπ᾽ αὐτὰ χωρὶς γογγυσμό· ἐνῶ τῶν ποδιῶν [εἶναι] ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖο διατρέχεται μ᾽ αὐτά, μὲ τὴν πρώτη προτροπή.

5. Προηγεῖται ἀπὸ ὅλες αὐτὲς [τὶς ἀγαθὲς πράξεις] τὸ ἔλεος καὶ ἡ ἀλήθεια· ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὸ κυοφορούμενο, [ἐκεῖνο, δηλαδή, τὸ ὁποῖο ἑτοιμάζεται νὰ γεννηθῇ εἶναι] ἡ ταπείνωσι καὶ ἡ διάκρισι, ἡ ὁποία [διάκρισι], σύμφωνα μὲ τοὺς Πατέρες, ἐπέρχεται, ἕνεκα αὐτῆς, [δηλαδή, τῆς ταπεινώσεως καὶ] χωρὶς τὴν ὁποία [διάκρισι] οὔτε ἡ ἄλλη, [δηλαδή, ἡ ταπείνωσι] θὰ μπορέσῃ νὰ δῇ τὴν ὁλοκλήρωσί της. Διότι ἡ μὲν πρᾶξι, ὅταν καταφρονῇ τὸν ζυγὸ τοῦ λόγου, εἶναι, ὅπως ἡ περιπλανώμενη, ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, γύρω ἀπὸ ἀνώφελα [πράγματα], μοσχίδα· ὁ δὲ λόγος, ὅταν ἀπορρίπτῃ τοὺς ἐντίμους χιτῶνες τῆς πρακτικῆς [ἀρετῆς] δὲν [εἶναι] εὐπρεπής, ἀκόμη κι ἂν προσποιῆται κατὰ κάποιο τρόπο τὴν φαινομενικὴ εἰκόνα, ὅτι εἶναι τέτοιος.

ς΄. Ἡ ἀνδρεία ψυχή, ὡς γυνὴ παρ᾽ ὅλον αὐτῆς τὸν βίον, ὡς δύο λύχνους τὸ πρακτικόν τε καὶ θεωρητικὸν καιομένη κατέχουσα, πράττει τὰ ὀφειλόμενα· τὰ ἐναντία δὲ πάλιν, ἡ παρειμένη ταῖς ἡδοναῖς.

ζ΄. Οὐκ ἀρκεῖ τῇ ψυχῇ, πρὸς τελείαν κακίας ἀπαλλαγήν, ἡ ἑκούσιος κακοπάθεια εἰμὴ καὶ διὰ τῆς ἀκουσίου ἐκπυρουμένη μὴ [delendum] διαλύηται· οἷα γάρ τις μάχαιρα ἡ ψυχή, εἰμὴ διὰ πυρὸς διέλθῃ καὶ ὕδατος[3]*, τουτέστιν ἑκουσίων πόνων καὶ ἀκουσίων, ἄθραυστος ταῖς ἀντιτυπίαις τῶν ἐπισυμβαινόντων οὐ συντηρεῖται.*

η΄. Ὥς περ τῶν ἑκουσίων πειρασμῶν τρία εἰσὶ τὰ καθολικώτερα αἴτια, ὑγεία, πλοῦτος, καὶ εὔκλεια, οὕτω καὶ τῶν ἀκουσίων τρία εἰσί, ζημίαι, λοιδορίαι, ἀσθένειαι. Γίνονται δὲ ταῦτα τισὶ μὲν εἰς οἰκοδομήν, τισὶ δὲ εἰς καθαίρεσιν.

θ΄. Παρυφέστηκε ψυχῇ μέν, ἐπιθυμία, καὶ λύπη· σώματι δέ, ἡδονή, καὶ ὀδύνη. Αἴτιον δὲ τῆς μὲν ὀδύνης ἡ ἡδονή· θέλοντες γὰρ ἐκφυγεῖν τὴν

6. Ἡ ἀνδρεία ψυχή, ὅπως κάποια γυναῖκα, πράττει σὲ ὅλη της τὴν ζωὴ τὰ ὀφειλόμενα, διατηρώντας σὰν δύο λυχνάρια, ποὺ [τὰ] κρατᾶ ἀναμμένα, τὸ πρακτικὸ καὶ τὸ θεωρητικὸ [τῆς ψυχῆς της]· ἐνῶ ἀπεναντίας ἡ [ψυχή], ἡ ὁποία ἔχει ἀφεθῆ στὶς ἡδονὲς [πράττει] τὰ ἀντίθετα.

7. Γιὰ τὴν ὁλοτελῆ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὴν κακία, δὲν ἀρκεῖ στὴν ψυχὴ ἡ ἑκούσια κακοπάθεια, ἐὰν [ἡ ψυχὴ] δὲν ἀποβάλλῃ [τὴν κακία], καθὼς καταφλέγεται καὶ διὰ τῆς ἀκουσίου [κακοπαθείας]· διότι ἡ ψυχή, ὅπως ἡ μάχαιρα, ἐὰν δὲν περάσῃ διὰ μέσου τοῦ πυρὸς καὶ τοῦ ὕδατος, δηλαδή, τῶν ἑκουσίων πειρασμῶν καὶ τῶν ἀκουσίων, δὲν διαφυλάττεται ἀσύντριπτη ἀπὸ τὰ σκληρὰ χτυπήματα, ἐκείνων [τῶν δοκιμασιῶν], ποὺ συμβαίνουν ἔπειτα, ἐπὶ πλέον.

8. Ὅπως ἀκριβῶς τὰ γενικώτερα αἴτια τῶν ἑκουσίων πειρασμῶν εἶναι τρία: ἡ ὑγεία, ὁ πλοῦτος καὶ ἡ δόξα, κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο τρία εἶναι καὶ [τὰ αἴτια] τῶν ἀκουσίων [πειρασμῶν]: οἱ ζημίες, οἱ ὀνειδισμοί, οἱ ἀσθένειες. Αὐτὰ δὲ σὲ κάποιους ἀπολήγουν σὲ [πνευματικὴ] οἰκοδομή, ἐνῶ σὲ ἄλλους σὲ [πνευματικὴ] κατακρήμνισι.

9. Σὲ σχέσι μὲν μὲ τὴν ψυχὴ ὑπεισέρχεται ἡ ἐπιθυμία καὶ ἡ λύπη· [σὲ σχέσι] δὲ μὲ τὸ σῶμα ἡ ἡδονὴ καὶ ἡ ὀδύνη. Καὶ τῆς μὲν ὀδύνης [εἶναι] αἴτιο ἡ ἡδονή· διότι θέλοντας νὰ ἀποφύγωμε τὴν

κατὰ τὴν ὀδύνην ἐπίπονον αἴσθησιν, πρὸς τὴν ἡδονὴν καταφεύγομεν· τῆς δὲ λύπης, ἐπιθυμία.

ι΄. Ἐνδιάθετον μὲν ὁ ἐνάρετος κέκτηται τὸ καλόν, περινενοημένον δὲ ὁ κενόδοξος. Τὸ δὲ κακόν, ὁ μὲν σπουδαῖος, ἐξ ἐπιπολῆς ἔχει, κατὰ βάθος δὲ ὁ φιλήδονος.

ια΄. Πρᾶξις ψυχῆς ἐστιν, ἐγκράτεια τῇ ἁπλότητι, καὶ ἁπλότης τῇ ἐγκρατείᾳ ἐνεργουμένη.

ιβ΄. Νοῦ πρᾶξίς ἐστιν, ἡ ἐν θεωρίᾳ εὐχή, καὶ ἡ ἐν εὐχῇ θεωρία.

ιγ΄. Ὀλιγάκις μέν, καὶ οὐκ ἐπιμελῶς πρὸς τὸ κακὸν εὑρίσκεται ὁ τοῦτο μισῶν. Πλεονάκις δὲ καὶ προσεκτικώτερον, ὁ ἐπὶ ταῖς αἰτίαις ἐκείνου προσκείμενος.

ιδ΄. Οἷς μὴ κατὰ πρόθεσιν τὸ μετανοεῖν, τούτοις συνεχῶς καὶ τὸ πλημμελεῖν. Οἷς δὲ παρὰ πρόθεσιν τὸ ἁμαρτάνειν, ἐμπληροφόρητος ἡ μετάνοια, καὶ τὸ αἴτιον ταύτης οὐχὶ συχνόν.

ιε΄. Αἴσθησις, καὶ συνείδησις, λόγῳ τῷ κατὰ προφορὰν συνερχέσθωσαν· ὅπως ὁ εἰρηνικὸς καὶ θεῖος λόγος ἐν μέ-

ἐπίπονη αἴσθησι κατὰ τὴν διάρκεια τῆς ὀδύνης, καταφεύγομε στὴν ἡδονή· ἐνῶ [αἴτιο] τῆς λύπης [εἶναι] ἡ ἐπιθυμία.

10. Ὁ μὲν ἐνάρετος [ἄνθρωπος] ἀποκτᾶ τὸ καλὸ ἐνδιάθετο [μέσα στὴν καρδία του], ὁ δὲ κενόδοξος, καθὼς [τὸ] ἐπινοεῖ [μέσα στὸν νοῦ του]. Τὸ δὲ κακὸ ὁ μὲν ἐπιμελὴς [τὸ] ἔχει ἐπιφανειακά, ὁ δὲ φιλήδονος [τὸ ἔχει] ἐσώτατα [μέσα του].

11. Ἡ πρᾶξι τῆς ψυχῆς εἶναι ἐγκράτεια, [ἡ ὁποία ἐνεργεῖται - γίνεται ἔμπρακτη] μὲ τὴν ἁπλότητα καὶ ἁπλότητα, ἡ ὁποία ἐνεργεῖται [γίνεται ἔμπρακτη] μὲ τὴν ἐγκράτεια.

12. Ἡ πρᾶξι τοῦ νοὸς [εἶναι] ἡ ἐν θεωρίᾳ προσευχὴ[1] καὶ ἡ ἐν προσευχῇ θεωρία.

13. Σπάνια βέβαια καὶ ὄχι πρόθυμα βρίσκεται σὲ σχέσι μὲ τὸ κακὸ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος μισεῖ αὐτό. Συχνά, ὅμως, καὶ μὲ περισσότερη προσοχὴ [βρίσκεται σὲ σχέσι] αὐτός, ὁ ὁποῖος εἶναι προσκολλημένος στὶς αἰτίες ἐκείνου [τοῦ κακοῦ].

14. Σ᾽ ἐκείνους, στοὺς ὁποίους ἡ μετάνοια δὲν [εἶναι] σύμφωνη μὲ τὴν πρόθεσί [τους], σ᾽ αὐτοὺς καὶ τὸ σφάλμα [συμβαίνει] συνεχῶς. Σ᾽ ἐκείνους δέ, στοὺς ὁποίους ἡ ἁμαρτία [εἶναι] ἀντίθετη μὲ τὴν πρόθεσί [τους], ἡ μετάνοια [εἶναι] ὁλοκληρωτικὴ καὶ τὸ αἴτιο αὐτῆς, [δηλαδή, ἡ ἁμαρτία] δὲν [εἶναι] συχνό.

15. Ἡ αἴσθησι καὶ ἡ συνείδησι ἂς συνενώνωνται μὲ τὸν προφορικὸ λόγο· ὥστε, ὁ εἰρηνικὸς καὶ θεῖος λόγος, νὰ μὴν καταισχύνεται νὰ βρίσκε-

σῳ τούτων εὑρίσκεσθαι μὴ καταισχύνηται διὰ τῆς προπετείας, ἢ τῆς ἀμετρίας τῶν λεγομένων.

ιϛ'. Οὐχ ὁ τοῖς ἔργοις μὴ ἀδικῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, οὗτος καὶ τοῖς λόγοις ἀμίαντον αὐτὴν συνετήρησεν· οὐδὲ ὁ τούτοις φυλάττων ἤδη καὶ μολυσμοῖς οὐκ ἐμόλυνε· τριττὸν γὰρ τὸ ἁμαρτάνειν καθέστηκεν.

ιζ'. Οὐ δυνήσῃ τὸ πρόσωπον τῆς ἀρετῆς κατιδεῖν, ἡδέως ἔτι τὸ τῆς κακίας κατανοῶν. Μισητὸν δέ σοι τότε φανεῖται τὸ δεύτερον, ὅτε τρυφῆς ἐπιθυμητῆς τὴν γεῦσιν, καὶ τοιαύτης τὴν ὄψιν ἀποξενώσῃς μορφῆς.

ιη'. Διὰ τῶν λογισμῶν, οὐ διὰ τῶν πραγμάτων προηγουμένως πολεμοῦσιν οἱ δαίμονες τὴν ψυχήν. Αὐτὰ γὰρ καθ' ἑαυτὰ πολεμοῦσι τὰ πράγματα. Καὶ τῶν μὲν πραγμάτων ἡ ἀκοὴ αἴτιος, καὶ ἡ ὅρασις· τῶν δὲ λογισμῶν ἡ συνήθεια, καὶ οἱ δαίμονες.

ιθ'. Τριττὸν μὲν τὸ ἁμαρτητικὸν μέρος τῆς ψυχῆς εὑρίσκομεν· ἐν ἔργοις, ἐν λόγοις καὶ ἐννοίαις. Ἐξαδικὸν δὲ τὸ τῆς ἀναμαρτησίας καλόν·

ται ἀνάμεσα σ' αὐτές, λόγῳ τῆς αὐθαδείας ἢ τῆς ἀμετρίας ἐκείνων, τὰ ὁποῖα λέγονται.

16. Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν ζημιώνει τὴν ψυχή του μὲ ἔργα, αὐτὸς δὲν διατήρησε [ἀπαραίτητα] καὶ μὲ τοὺς λόγους [του] αὐτὴ καθαρή· οὔτε ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἕως τώρα διαφυλάσσει ἀπ' αὐτούς, [τοὺς λόγους τὴν ψυχή του καθαρή, ὁπωσδήποτε], δὲν [τὴν] ἐμόλυνε καὶ μὲ ἀκαθάρτους λογισμούς· διότι ἡ ἁμαρτία παρουσιάζεται μὲ τρεῖς τρόπους.

17. Δὲν θὰ μπορέσῃς νὰ δῇς καθαρὰ τὸ πρόσωπο τῆς ἀρετῆς, ἐὰν σκέπτεσαι ἀκόμη μὲ εὐχαρίστησι τὸ [πρόσωπο] τῆς κακίας. Τότε λοιπὸν θὰ σοῦ φανῇ μισητὸ τὸ δεύτερο, [δηλαδή, τὸ πρόσωπο τῆς κακίας], ὅταν ἀποξενώσῃς τὴν γεῦσι ἀπὸ ἐπιθυμητὲς ἀπολαύσεις καὶ τὴν ὅρασι ἀπὸ τέτοιου εἴδους [ἡδυπαθῶς ἐπιθυμητὲς] εἰκόνες.

18. Οἱ δαίμονες πολεμοῦν προηγουμένως τὴν ψυχὴ μέσῳ τῶν λογισμῶν, [καὶ] ὄχι μέσῳ τῶν πραγμάτων. Διότι αὐτὰ τὰ ἴδια τὰ πράγματα ἀπὸ μόνα τους πολεμοῦν [τὴν ψυχή]. Καὶ ὅσον ἀφορᾷ μὲν τὰ πράγματα ὑπεύθυνη [γιὰ τὸν πόλεμο ἐναντίον τῆς ψυχῆς εἶναι] ἡ ἀκοὴ καὶ ἡ ὅρασι· ὅσον δὲ ἀφορᾷ τοὺς λογισμοὺς [ὑπεύθυνη εἶναι] ἡ συνήθεια καὶ οἱ δαίμονες.

19. Τὸ μέρος τῆς ψυχῆς, τὸ δυνάμενο νὰ ἐνεργῇ τὴν ἁμαρτία, εὑρίσκομε, [ὅτι εἶναι] τριπλὸ [ἐκφράζεται τριπλᾶ]· σὲ ἔργα, σὲ λόγους καὶ σὲ λογισμούς. Τὸ δὲ καλὸ τῆς ἀναμαρτησίας ἑξαπλό·

ἀπταίστους γὰρ τὰς πέντε αἰσθήσεις, καὶ τὸν προφορικὸν δὴ [recte: δεῖ] συντηρεῖν λόγον· ἐν οἷς ὁ μὴ πταίων, ἀνὴρ τέλειος, δυνατὸς χαλιναγωγῆσαι[4] καὶ τὰ λοιπὰ μέρη τῆς ψυχῆς.

κ΄. Ἑξαχῶς τὸ ἄλογον μέρος διαιρεῖται τῆς ψυχῆς, εἴς τε τὰς πέντε αἰσθήσεις, καὶ εἰς τὸν κατὰ προφορὰν λόγον· ὃς συνδιατηρεῖται μὲν ἀδιαιρέτως τῷ πάσχοντι, ἀπαθὴς ὤν. Ἀναμάττεται δὲ τὴν αὐτοῦ κακίαν, παθητικὸς εὑρισκόμενος.

κα΄. Οὔτε σῶμα δύναται νηστείας, καὶ ἀγρυπνίας καθαρισθῆναι χωρίς, οὔτε ἐλέους, καὶ ἀληθείας ψυχή. Ἀλλ᾽ οὔτε νοῦς ἄνευ ὁμιλίας, καὶ θεωρίας Θεοῦ. Αὗται γὰρ αἱ συζυγίαι ἐν τούτοις ἐπισημόταται.

κβ΄. Κυκλοφορουμένη ταῖς εἰρημέναις ἀρεταῖς ἡ ψυχή, ἀπερικτύπητον τὸ ταύτης ἐκ πειρασμῶν καθίστησι φρούριον, ὅ ἐστιν ἡ ὑπομονή. Ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν γὰρ κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν[5], ὁ λόγος φησίν. Εἰ δὲ ἑτέρως ἐχόμενα [recte: ἐχομένη] εἴη, οἵα τις πόλις ἀτείχιστος καὶ

διότι [ἡ ψυχὴ] εἶναι ἀνάγκη νὰ διατηρῇ ἀναμάρτητες τὶς πέντε αἰσθήσεις καὶ τὸν προφορικὸ λόγο· στὰ ὁποῖα ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν ἁμαρτάνει, [εἶναι] τέλειος ἄνθρωπος, ἱκανὸς νὰ χαλιναγωγήσῃ καὶ τὰ ὑπόλοιπα μέρη τῆς ψυχῆς.

20. Τὸ ἄλογο μέρος τῆς ψυχῆς διαιρεῖται στὰ ἕξι, [δηλαδή], στὶς πέντε αἰσθήσεις καὶ ἐπιπλέον στὸν προφορικὸ λόγο. Αὐτὸς [ὁ προφορικὸς λόγος], ἐὰν μὲν εἶναι ἀπαθής, διατηρεῖται ἀχώριστα [ἑνωμένος] μ᾽ ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ὑφίσταται τὸ πάθος. Ὅταν ὅμως [ὁ προφορικὸς λόγος] εἶναι ἐμπαθής, ἐκφράζει [ἐξωτερικεύει] τὴν κακία αὐτοῦ, [ὁ ὁποῖος ὑφίσταται τὸ πάθος].

21. Οὔτε τὸ σῶμα δύναται νὰ καθαρθῇ χωρὶς νηστεῖες καὶ ἀγρυπνίες, οὔτε ἡ ψυχὴ χωρὶς ἔλεος [εὐσπλαγχνία] καὶ ἀλήθεια. Ἀλλὰ οὔτε ὁ νοῦς [δύναται νὰ καθαρθῇ] χωρὶς προσευχὴ καὶ θεωρία Θεοῦ. Αὐτὲς βέβαια οἱ ἀνὰ ζεῦγος ἑνώσεις [τῶν ἀρετῶν] μ᾽ αὐτά, [δηλαδή, ἀντίστοιχα μὲ τὸ σῶμα, τὴν ψυχὴ καὶ τὸν νοῦ εἶναι] ἐξαιρετικὰ σημαντικὲς [γιὰ τὴν κάθαρσι καὶ τὴν σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου].

22. Ὅταν ἡ ψυχὴ περιστρέφεται γύρω ἀπὸ τὶς ἀρετές, ποὺ προαναφέρονται, καθιστᾶ τὸ φρούριό της, τὸ ὁποῖο εἶναι ἡ ὑπομονή, ἀνενόχλητο ἀπὸ πειρασμούς. Διότι ὁ Λόγος λέγει: μὲ τὴν ὑπομονή σας, κερδίστε τὶς ψυχές σας. Ἐὰν ὅμως ἤθελε εἶναι [ἡ ψυχὴ] ἐξαρτωμένη, μὲ διαφορετικὸ τρόπο, [ἀπὸ τὶς ἀρετές, ποὺ προαναφέρονται, τότε] συνηθίζει νὰ καταρρίπτεται μὲ μοχλοὺς δειλίας, ὅπως ἡ ἀτείχιστη πόλι

ὑπὸ τῶν πόῤῥωθεν ψόφων, δειλίας μοχλοῖς κατασείεσθαι εἴωθεν.

κγ'. Οὐχ ὅσοι εἰς τὰ κατὰ λόγον εἰσὶ φρόνιμοι, οὗτοι καὶ εἰς τὰ κατ᾽ ἔννοιαν. Οὐδὲ ὅσοι εἰς τὰ κατ᾽ ἔννοιαν, οὗτοι καὶ εἰς τὰ κατ᾽ αἴσθησιν τὴν ἔξωθεν εὑρεθήσονται. Εἰ γὰρ καὶ πάντας ὑποφόρους ἔχει ἡ αἴσθησις, ἀλλ᾽ οὐχ ὁμοίως αὐτῇ τοὺς φόρους ἀποδιδόασι. Ἐξ ἀφελότητος γὰρ οἱ πλείους εἰς τὰ κατ᾽ αὐτὴν τιμᾶν αὐτήν, ὡς αὐτὴ ἀπαιτεῖ, οὐκ ἐπίστανται.

κδ'. Τῇ φύσει ἄτμητος οὖσα ἡ φρόνησις, τέμνεται εἰς διαφόρους τομάς. Ὧ μὲν γὰρ δίδοται πλέον, ᾧ δὲ ἔλαττον αὐτῆς· ἕως αὐξηθεῖσα ἡ πρακτικὴ ἀρετή, συνδρόμους τε αὐτῇ τὰς γενικὰς ἔχουσα ἀρετάς, τὸ ἐνδεχόμενον ἑκάστῃ ἀποπληρώσῃ καλόν. Οἱ πλείους γὰρ κατὰ τὴν ἔλλειψιν τῆς ἐμπράκτου ζωῆς, καὶ τὸ φρονεῖν ἐκληρώσαντο.

κε'. Εἰς μὲν τὰ κατὰ φύσιν, ὀλίγοι φρόνιμοι εὑρεθήσονται. Εἰς δὲ τὰ παρὰ τὴν φύσιν, πολλοί. Δέει γὰρ τῷ περὶ αὐτά, ὅλην αὐτῶν τὴν φυ-

ἀπὸ τοὺς θορύβους, [ποὺ ἀκούγονται] ἀπὸ μακριά.

23. Ὅσοι εἶναι φρόνιμοι στὰ λόγια, δὲν [εἶναι ὁπωσδήποτε] τέτοιοι καὶ στοὺς λογισμούς. Οὔτε ὅσοι [εἶναι φρόνιμοι] στοὺς λογισμοὺς θὰ βρεθοῦν τέτοιοι καὶ σὲ ὅσα ἀφοροῦν τὴν αἴσθησι, [ποὺ τοὺς προκαλεῖ] ἀπ᾽ ἔξω. Διότι ἂν καὶ ἡ αἴσθησι κρατᾶ ὅλους φόρου ὑποτελεῖς, ἀλλὰ [ὅλοι] δὲν ἀποδίδουν σ᾽ αὐτὴν τοὺς φόρους κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο. Διότι οἱ περισσότεροι, ἀπὸ ἀφέλεια, ὅσον ἀφορᾶ τὰ σχετικὰ μ᾽ αὐτὴ [τὴν αἴσθησι], δὲν γνωρίζουν, νὰ ἀποδίδουν τὴν ἀξία σ᾽ αὐτήν, ὅπως αὐτὴ ἀπαιτεῖ.

24. Ἡ φρόνησι ἂν καὶ εἶναι ἄτμητη ὡς πρὸς τὴν φύσι [της] διαιρεῖται σὲ διαφορετικὰ τμήματα. Διότι ἀπ᾽ αὐτὴν παρέχεται σὲ ἄλλον μὲν περισσότερο, σὲ ἄλλον δὲ λιγώτερο, ἕως ὅτου, ἀφοῦ αὐξηθῇ ἡ πρακτικὴ ἀρετή, ἔχοντας συμπορευτὲς μαζί της καὶ τὶς γενικὲς ἀρετές, ἐκπληρώσῃ [φέρει εἰς πέρας] σὲ καθεμιὰ [ἀπ᾽ αὐτὲς τὶς ἀρετὲς] τὸ δυνάμενο νὰ συμβῇ καλό. Διότι οἱ περισσότεροι ἀνάλογα μὲ τὴν ἔλλειψι τῆς ἐμπράκτου ζωῆς, [δηλαδὴ τῆς πρακτικῆς ἀρετῆς], ἀπέκτησαν καὶ τὸ μερίδιο τῆς φρονήσεως.

25. Ὅσον μὲν ἀφορᾶ τὰ φυσικά, φρόνιμοι θὰ βρεθοῦν λίγοι. Ὅσον δὲ ἀφορᾶ τὰ παρὰ φύσιν [φρόνιμοι θὰ βρεθοῦν] πολλοί. Διότι, ἀφοῦ ἄδειασαν ὁλόκληρη τὴν φυσική τους φρόνησι στὸ

σικὴν φρόνησιν ἐκκενώσαντες, ἔχουσιν ἐκεῖ μὲν τὸ φρονεῖν ὀλίγον. Τὸ πλεῖστον δὲ ἐν τοῖς περιττοῖς, καὶ οὐ τῇ φύσει ἐπαινετοῖς.

κϛ΄. Τῆς εὐλόγου σιωπῆς, ὁ καιρὸς καὶ τὸ μέτρον συνεστιάτορες. Πανδαισία δὲ τούτου γίνεται ἡ ἀλήθεια, καθ' ἣν ὁ τοῦ ψεύδους πατὴρ ἐπὶ ψυχὴν ἀποδημοῦσαν ἐρχόμενος, εὑρίσκει τῶν ἐπιζητουμένων οὐδέν.

κζ΄. Ἐλεήμων ἀληθής, οὐχ ὁ παρέχων ἑκουσίως τὰ περιττά, ἀλλ' ὁ συγχωρῶν τὰ ἀναγκαῖα τοῖς ἁρπάζουσι.

κη΄. Οἱ μέν, τῷ ἐνύλῳ πλούτῳ κτῶνται τὸν ἄϋλον ἐλεημοσύνης θεσμοῖς. Οἱ δέ, τῷ ἀΰλῳ ἀποκτῶνται τὸν ἔνυλον ἐν αἰσθήσει τοῦ ἀνεκλείπτου γινόμενοι.

κθ΄. Φίλον μὲν παντί, τὸ πλουτεῖν ἐν καλοῖς· λυπηρὸν μὲν τῷ θείως πλουτίσαντι μέν, μὴ ἐπιπλεῖστον συγχωρηθῆναι δὲ ἐνευφρανθῆναι αὐτῷ.

λ΄. Ἔξωθεν μὲν ἡ ὑγεία δοκεῖ τῇ ψυχῇ, ἔνδοθεν δὲ ἐν τῷ τῆς αἰσθήσεως πυθμένι πέφυκε κρύπτεσθαι ἡ ἀῤῥωστία αὐτῆς. Εἰ δὲ δεῖ πάντως ἔξωθεν μὲν τὴν ἀῤῥωστίαν

δέος γύρω ἀπ᾽ αὐτὰ [τὰ παρὰ φύσιν], κρατοῦν ἐκεῖ [στὰ φυσικὰ] τὴν φρόνησι λίγη. Τὸ δὲ περισσότερο [τῆς φρονήσεως τὸ κρατοῦν] στὰ ἀνωφελῆ καὶ [σὲ ὅσα] δὲν [εἶναι] ἐπαινετὰ στὴν φύσι.

26. Ὁμοτράπεζοι στὴν εὔλογο σιωπὴ [εἶναι] ὁ [κατάλληλος] καιρὸς καὶ τὸ μέτρο. Ἡ πανδαισία [τὸ τέλειο συμπόσιο] αὐτοῦ [τοῦ γεγονότος τῆς εὐλόγου σιωπῆς] εἶναι ἡ ἀλήθεια, ἕνεκα τῆς ὁποίας ὁ πατέρας τοῦ ψεύδους [ὁ διάβολος], ὅταν θὰ ἔρθῃ ἐναντίον ψυχῆς, ἡ ὁποία ἀποδημεῖ [ἀπὸ τὴν παροῦσα ζωή], δὲν θὰ βρῇ τίποτα ἀπὸ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἐπιθυμεῖ νὰ βρῇ.

27. Ἀληθινὸς ἐλεήμων δὲν [εἶναι] ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος παρέχει μὲ τὴν θέλησί του τὰ περίσσια, ἀλλὰ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος παραχωρεῖ τὰ ἀναγκαῖα σ᾽ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι [τοῦ τὰ] ἁρπάζουν.

28. Οἱ μὲν διὰ [τῆς τηρήσεως] τῶν ἐντολῶν τῆς ἐλεημοσύνης ἀποκτοῦν μὲ τὸν ὑλικὸ πλοῦτο τὸν Ἄϋλο [πλοῦτο]. Οἱ δὲ ἀντιλαμβανόμενοι βιωματικὰ τὸν ἀτελεύτητο [πλοῦτο] ἀπορρίπτουν τὸν ὑλικὸ ἕνεκα τοῦ Ἀΰλου.

29. Σὲ ὅλους βεβαίως ἀρέσει τὸ νὰ πλουτίζουν σὲ καλά. [Εἶναι ὅμως] ἀληθινὰ λυπηρὸ γιὰ ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἐπλούτισε μὲν κατὰ Θεόν[2], νὰ μὴν τοῦ παραχωρηθῇ ὅμως νὰ εὐφρανθῇ στὸν μέγιστο βαθμό, ἀπ᾽ αὐτὸν [τὸν θεῖο πλοῦτο].

30. Ἐξωτερικὰ μὲν φαίνεται στὴν ψυχὴ ἡ ὑγεία, ἐσωτερικὰ δὲ ἡ ἀσθένειά της ἔχει ἐκ φύσεως τὸ ἰδίωμα νὰ κρύπτεται στὸν πυθμένα τῆς αἰσθήσεως. Ἐὰν ὅμως ὁπωσδήποτε εἶναι ἀνάγκη, μὲ τὰ ἀλλεπάλληλα τρυπήματα

ἐκείνην τῷ ἀναθερισμῷ τῶν ἐλέγχων γενέσθαι, ἔνδοθεν δὲ τὴν ὑγείαν δηλονότι ταύτην τῷ ἀνακαινισμῷ τοῦ νοός, ἄφρων ὁ τοὺς ἐλέγχους ἀποσειόμενος, καὶ ἐν τῷ τῆς ἀναλγησίας πάντοτε ἀνακεῖσθαι νοσοκομείῳ μὴ αἰσχυνόμενος.

λα΄. Μὴ τραχυνθῇς κατὰ τοῦ ἀκουσίως σε χειρουργήσαντος, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἐκκενωθεῖσαν ἀηδίαν ἀποβλεψάμενος, ταλάνισον μὲν σεαυτόν, μακάρισον δὲ τὸν αἴτιόν σοι ταύτης γενόμενον τῆς ὠφελείας, οἰκονομίᾳ Θεοῦ.

λβ΄. Μὴ πρός τι δεινὸν ἀπευδοκήσῃς τῆς ἀῤῥωστίας σου, ἀλλὰ διὰ τῶν τῆς φιλοπονίας δραστικωτέρων φαρμάκων, πόῤῥω γενοῦ ταύτης, ὁ τῆς κατὰ ψυχὴν ὑγείας ἐπιμελούμενος.

λγ΄. Μὴ συσταλῇς ἀπὸ τοῦ καιρίως σε πλήττοντος. Πρόσιθι δὲ τούτῳ καὶ ὑποδείξει σοι, ὅσον τὸ ὑποσμῆχον τὴν αἴσθησίν σου καλόν. Καὶ φάγῃ ὄψον ἡδὺ τὸ ἐκ τῆς ὑγείας, μετὰ τὸ ἀναλωθῆναι τὸ ἐκ πικρίας ἀπόβλητον.

λδ΄. Ὅσον αἰσθάνῃ τῶν πόνων, τοσοῦτον ἀποδέχου τὸν

τῶν ἐλέγχων, νὰ ἐμφανισθῇ μὲν ἐξωτερικὰ ἡ ἀσθένεια ἐκείνη, ἐσωτερικὰ δὲ [νὰ ἐμφανισθῇ] φανερά, διὰ τοῦ ἀνακαινισμοῦ τοῦ νοός, αὐτὴ ἡ ὑγεία, [τότε εἶναι] ἀνόητος ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἀποστρέφεται τοὺς ἐλέγχους καὶ δὲν ντρέπεται νὰ βρίσκεται συνεχῶς στὸ νοσοκομεῖο τῆς ἀναλγησίας [τῆς αναισθησίας].

31. Νὰ μὴν παροργισθῇς ἐναντίον ἐκείνου, ὁ ὁποῖος σὲ χειρούργησε ἀκουσίως, ἀλλὰ στρέφοντας τὴν προσοχή σου πρὸς τὴν ἀηδία, ἡ ὁποία ἀποβλήθηκε [μὲ τὴν χειρουργικὴ ἐπέμβασι ἐκείνου], ἀφ᾽ ἑνὸς ἐλεεινολόγησε τὸν ἑαυτόν σου, ἀφ᾽ ἑτέρου μακάρισε ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος, ἀπὸ οἰκονομία τοῦ Θεοῦ, ἔγινε αἴτιος αὐτῆς [σου] τῆς ὠφελείας.

32. Ἐν σχέσει πρὸς κάποια συμφορά, [ἐσύ], ὁ ὁποῖος φροντίζεις γιὰ τὴν ὑγεία στὴν ψυχὴ [σου], νὰ μὴν ἀπελπισθῇς γιὰ τὴν ἀσθένειά σου, ἀλλὰ ξεπέρασέ την, διὰ τῶν πλέον δραστικῶν φαρμάκων τῆς φιλοπονίας.

33. Νὰ μὴν κρυφθῇς ἀπὸ ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος σὲ πληγώνει καίρια, [διὰ τῶν ἐπιπλήξεών του]. Ἀλλὰ νὰ παραδοθῇς σ᾽ αὐτὸν καὶ θὰ σὲ διδάξῃ, πόσο μεγάλο [εἶναι] τὸ καλό, τὸ ὁποῖο κάπως καθαρίζει τὴν αἴσθησί σου. Καὶ θὰ φᾷς, ὁπωσδήποτε, τὸ γλυκὸ φαγητό, ἕνεκα τῆς ὑγείας [τῆς ψυχῆς σου], μετὰ ἀπὸ τὴν κατανάλωσι τοῦ [φαγητοῦ], τὸ ὁποῖο ἀπέρριπτες, λόγῳ τῆς πικρότητος [τῶν ἐπιπλήξεων].

34. Ὅσο αἰσθάνεσαι τοὺς πόνους, τόσο νὰ ἀποδέχεσαι ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος,

τούτους διὰ τῶν ἐλέγχων ὑποδεικνύοντά σοι. Καθάρσεως γὰρ τελείας, αἴτιός σοι, καθίσταται· ἧς ἄνευ, ἐν καθαρῷ χωρίῳ τῷ τῆς εὐχῆς οὐ δύναται γενέσθαι ὁ νοῦς.

λε΄. Ἐν τῷ ἐλέγχεσθαι, ἢ σιωπᾶν δεῖ, ἢ ἠπίως ἀπολογεῖσθαι τῷ καταλέγοντι· οὐ διὰ τὸ συστῆσαι τὰ οἰκεῖα τὸν ἐλεγχόμενον· διὰ δὲ τὸ ἀναστῆσαι ἴσως προσκόψαντα, τὸν ἐν ἀγνοίᾳ ἐλέγχοντα.

λς΄. Τῷ λυπήσαντι δικαίως, ὁ πρὸ τοῦ προσκληθῆναι ὑπ᾽ αὐτοῦ μετανοῶν, ἐζημίωται τῶν ἀνηκόντων οὐδέν. Ὁ δὲ μετὰ τὴν πρόσκλησιν, τῆς εὐφορίας τὸ ἥμισυ. Κερδαίνει μέντοι ὅλον τὸ προκαταβληθέν, ὁ μηδέποτε διὰ λύπην ἀποσυνάγωγος εὑρισκόμενος. Προστίθησι δὲ καὶ μισθὸν ἑαυτῷ, ὁ τῷ [recte: τὸ] σφάλμα βάλλων ἐπάνω αὐτοῦ ἐν παντί.

λζ΄. Οὔτε ὁ ὑψηλόφρων ἐπιγινώσκει οἷα τὰ ἑαυτοῦ ἐλαττώματα, οὔτε τὰ οἰκεῖα ὁ ταπεινόφρων καλά. Καλύπτει γὰρ τὸν μέν, ἄνοια φαύλη· τὸν δέ, ἡ θεάρεστος.

λη΄. Τοῖς ἰσοτίμοις ὁ ὑπερήφανος, ἐν καλοῖς παραμε-

διὰ μέσου τῶν ἐλέγχων, σοῦ παρουσιάζει αὐτούς. Διότι σοῦ γίνεται αἴτιος γιὰ τέλεια κάθαρσι, χωρὶς τὴν ὁποία ὁ νοῦς δὲν δύναται νὰ βρεθῇ στὸν καθαρὸ τόπο τῆς εὐχῆς.

35. Ὅταν [κανεὶς] ἐλέγχεται ἢ πρέπει νὰ σιωπᾷ ἢ νὰ ἀπολογῆται με ἠπιότητα σ᾽ ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος [τοῦ] προσάπτει κατηγορία, ὄχι γιὰ νὰ ἑδραιώσῃ ὁ ἐλεγχόμενος τὰ δικά του [συμφέροντα]· ἀλλά, ἕνεκα τῆς διορθώσεως ἴσως ἐκείνου, ὁ ὁποῖος, ἐνῶ ἔσφαλε, ἐλέγχει [εὑρισκόμενος] σὲ ἄγνοια.

36. Ἀπ᾽ ἐκεῖνον, ποὺ συνήθως ἐνοχλεῖ σύμφωνα μὲ τὸ δίκαιο [πρὸς ἀπαίτησι ἀνεκπληρώτων ἀνειλημμένων ὑποχρεώσεων], ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος μετανοεῖ, πρὶν νὰ κληθῇ ἀπ᾽ αὐτὸν [σὲ μετάνοια], δὲν ἔχασε τίποτε ἀπ᾽ ὅσα τοῦ ἀνήκουν. [Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος] μετὰ τὴν κλῆσι [σὲ μετάνοια, μετανοεῖ, χάνει] τὸ ἥμισυ τῆς [πνευματικῆς του] καρποφορίας. Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος οὐδέποτε βρέθηκε ἀποσυνάγωγος [ἐκτὸς συνάξεως καὶ κοινωνίας], ἕνεκα ἐνοχλήσεως [πρὸς ἀπαίτησι ἀνεκπληρώτων ἀνειλημμένων ὑποχρεώσεων], κερδίζει βεβαίως ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖο καταβλήθηκε [ἀπ᾽ αὐτόν] ἐξ ἀρχῆς [τὴν προκαταβολή]. Προσθέτει δὲ καὶ μισθὸ στὸν ἑαυτόν του, ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἐπιρρίπτει πάντοτε σ᾽ αὐτὸν τὸν ἴδιο, τὸ σφάλμα.

37. Οὔτε ὁ ὑψηλόφρων διακρίνει ποιὰ [εἶναι] τὰ ἐλαττώματά του, οὔτε ὁ ταπεινόφρων τὰ δικά του καλά. Διότι τὸν μὲν [ὑψηλόφρονα] σκοτίζει φαύλη μωρία· τὸν δὲ [ταπεινόφρονα, μωρία] θεάρεστη.

38. Ὁ ὑπερήφανος δὲν θέλει νὰ παραμετρηθῇ στὰ καλὰ μὲ τοὺς ἰσοτίμους

τρεῖσθαι οὐ βούλεται· ἐν δὲ τοῖς ἐναντίοις, πρὸς τοὺς ὑπερέχοντας, φορητὸν τὸ ἑαυτοῦ παραβαλλόμενος ἡγεῖται ἐλάττωμα.

λθ΄. Ὁ μὲν ψόγος στεῤῥάν, ἔκλυτον δὲ ὁ ἔπαινος τὴν ψυχὴν ἀπεργάζεται καὶ νωθροτέραν πρὸς τὰ καλά.

μ΄. Ὑπόστασις μὲν πλούτου, χρυσός· ἀρετῆς δέ, ἡ ταπείνωσις. Ὡς οὖν ὁ χρυσοῦ ἀπορῶν πένης ἐστί, κἂν μὴ τοῖς ἔξωθεν φαίνηται, οὕτω ταπεινώσεως ἄνευ, ἐνάρετος οὐκ ἔσται ὁ ἀγωνιζόμενος.

μα΄. Χρυσοῦ δίχα, ὥς περ ὁ ἔμπορος οὐ πέφυκεν ἔμπορος, κἂν λίαν πρὸς ἐμπορίαν ἐστὶν ἐπιτήδειος, οὕτως οὐδὲ ταπεινοφροσύνης χωρίς, ἐν κατασχέσει τῶν τῆς ἀρετῆς ἡδέων εὑρεθήσεται ὁ ἀσκούμενος, κἂν πάνυ τῇ ἑαυτοῦ νουνεχείᾳ θαῤῥῇ.

μβ΄. Τῇ ταπεινοφροσύνῃ ὁ ἀνιών, κατώτερος τοῦ ἑαυτοῦ φρονήματος γίνεται· ἀνώτερος δέ, ὁ ἐκείνης χωρίς· ὃς οὐδὲ παραμετρεῖσθαι τοῖς ἐλαχίστοις ἑκουσίως ἀνέχεται καὶ διὰ τοῦτο ἐν ταῖς πρωτοκλισίαις τὸ λυπηρὸν ἐπιδείκνυται.

[του]· συγκρινόμενος ὅμως μ᾽ ἐκείνους, ποὺ ὑπερτεροῦν στὰ κακά, θεωρεῖ τὸ ἐλάττωμά του ἀνεκτό.

39. Ἡ μὲν ἐπίκρισι [κάνει τὴν ψυχὴ] ἰσχυρή, ὁ δὲ ἔπαινος κάνει τὴν ψυχὴ ἀδύνατη καὶ νωθρότερη [ἀπρόθυμη] γιὰ τὰ καλά.

40. Ἡ μὲν ὑπόστασι τοῦ πλούτου [εἶναι] τὰ χρήματα· [ἡ ὑπόστασι] δὲ τῆς ἀρετῆς [εἶναι] ἡ ταπείνωσι. Ὅπως, ἑπομένως, ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος στερεῖται χρημάτων εἶναι πτωχός, ἀκόμη κι ἂν δὲν ἀποκαλύπτεται ἀπὸ τὰ ἐξωτερικὰ [χαρακτηριστικά του, ὡς τέτοιος], κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο, χωρὶς ταπείνωσι, ὁ ἀγωνιζόμενος δὲν θὰ εἶναι ἐνάρετος.

41. Ὅπως ἀκριβῶς χωρὶς χρήματα, ὁ ἔμπορος, φύσει, δὲν εἶναι ἔμπορος, ἀκόμη κι ἂν εἶναι πολὺ ἐπιτήδειος γιὰ ἐμπορία, κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο οὔτε [καὶ] ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος κάνει [πνευματικὴ] ἄσκησι θὰ βρεθῇ στὴν ἀπόκτησι τῶν γλυκῶν [καταστάσεων] τῆς ἀρετῆς, χωρὶς ταπεινοφροσύνη, ἀκόμη κι ἂν ἐμπιστεύεται πολὺ τὴν σύνεσί [του].

42. Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἀνυψώνεται [πνευματικὰ] μὲ τὴν ταπεινοφροσύνη, κατεβάζει χαμηλότερα τὴν ἐκτίμησι, [ποὺ ὁ ἴδιος ἔχει] γιὰ τὸν ἑαυτόν του. Ἐνῶ ἐκεῖνος, [ὁ ὁποῖος εἶναι] χωρὶς ἐκείνη, [δηλαδή, τὴν ταπεινοφροσύνη, ἀνεβάζει τὴν αὐτοεκτίμησί του] ὑψηλότερα. Αὐτός οὐδὲ κἂν ἀνέχεται ἑκουσίως, [ἀπὸ μόνος του], νὰ συγκαταριθμῆται μὲ τοὺς πλέον ἀσήμους [ἀνθρώπους] καὶ ἕνεκα αὐτοῦ, [δηλαδή, τῆς συγκαταριθμήσεώς του μὲ τοὺς πλέον ἀσήμους] στὶς πρωτοκαθεδρίες, κάνει ἐπιδεικτικὰ φανερὴ τὴν πικρία [του].

μγʹ. Καλὸν τῷ ἀγωνιστῇ φρονεῖν μὲν ἥττονα τῆς ἐργασίας αὐτοῦ· πράττειν δὲ κρείττονα τῆς δειλίας αὐτοῦ. Οὕτω γὰρ ἂν καὶ ἀνθρώποις αἰδέσιμος, καὶ Θεῷ ἐργάτης εὑρίσκεται ἀνεπαίσχυντος.

μδʹ. Ἢ κατορθοῦσθαι δεῖ πρὸς πάσας τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, ἢ μιᾶς ἀντιποιεῖσθαι, τῆς ταπεινοφροσύνης, τὸν δεδιότα μὴ ξένον τῶν ἐν τῷ νυμφῶνι ἀνακειμένων ὀφθήσεσθαι[6].

μεʹ. Μεῖξον τῇ ἁπλότητι τὴν ἐγκράτειαν, καὶ σύζευξον τῇ ταπεινοφροσύνῃ τὴν ἀλήθειαν, καὶ ὀφθήσῃ δικαιοσύνης συνέστιος, ἧς ἐπὶ τραπέζης ἄλλη πᾶσα φιλεῖ συνάγεσθαι ἀρετή.

μςʹ. Τυφλὴ τῆς ταπεινοφροσύνης χωρίς, ἡ ἀλήθεια. Διὰ τοῦτο καὶ τῇ ἀντιλογίᾳ χρῆται χειραγωγῷ· ἐρεῖσαι μὲν αὐτῇ ἐπί τι μοχθούσῃ, μὴ εὑρισκούσῃ δὲ εἰμὴ τὸ τῆς μνησικακίας ὀχύρωμα.

μζʹ. Ἦθος χρηστόν, ὡραιότητα μαρτυρεῖ ἀρετῆς. Μελῶν δὲ εὐστάθεια, εἰρηναίαν ψυχήν.

μηʹ. Πρῶτον μὲν καλόν, τὸ ἐν μηδενὶ μέρει προσπταίειν.

43. [Εἶναι] καλὸ γιὰ τὸν ἀγωνιστὴ νὰ ἔχῃ μὲν κατώτερη γνώμη γιὰ τὴν ἐργασία του· ἀλλὰ νὰ πράττῃ ἀνώτερα ἀπὸ τὴν δειλία του. Κατ᾽ αὐτὸν τὸν τρόπο θὰ γινόταν καὶ στοὺς ἀνθρώπους σεβάσμιος καὶ στὸν Θεὸ ἐργάτης, χωρὶς κάποιο λόγο γιὰ νὰ ντρέπεται.

44. Ἐκεῖνος, ποὺ φοβᾶται μήπως θεωρηθῇ ξένος ἀπὸ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι βρίσκονται στὸν νυμφῶνα [τοῦ Κυρίου], πρέπει ἢ νὰ γίνεται τέλειος ἐν σχέσει πρὸς ὅλες τὶς ἐντολὲς τοῦ Θεοῦ ἢ νὰ ζητᾷ νὰ οἰκειοποιηθῇ μία [ἐντολή, δηλαδή], τὴν ταπεινοφροσύνη.

45. Ἕνωσε τὴν ἐγκράτεια μὲ τὴν ἁπλότητα καὶ σύνδεσε τὴν ἀλήθεια μὲ τὴν ταπεινοφροσύνη καὶ θὰ φανῇς ὁμοτράπεζος τῆς δικαιοσύνης [τῆς σύνολης ἀρετῆς], στὸ τραπέζι τῆς ὁποίας ἀγαπᾶ νὰ συνάζεται κάθε ἄλλη ἀρετή.

46. Ἡ ἀλήθεια [εἶναι] τυφλὴ χωρὶς τὴν ταπεινοφροσύνη. Γι᾽ αὐτὸ καὶ χρησιμοποιεῖ γιὰ χειραγωγό [της] τὴν ἀντιλογία, γιὰ νὰ ἀκουμπᾷ βέβαια σ᾽ αὐτήν, ὅταν κοπιάζῃ γιὰ κάτι, ἂν καὶ μᾶλλον δὲν βρίσκει [τίποτα], παρὰ [μόνο] τὴν ὀχυρωμένη θέσι τῆς μνησικακίας.

47. Τὸ χρηστὸ [τὸ ἀγαθὸ] ἦθος μαρτυρεῖ τὴν ὡραιότητα τῆς ἀρετῆς. Ἡ δὲ ἠρεμία τῶν μελῶν [μαρτυρεῖ] εἰρηνικὴ ψυχή.

48. Πρῶτο μὲν καλὸ [εἶναι] τὸ νὰ μὴν σφάλλῃ [κανεὶς] σὲ καμιὰ πλευρὰ

Δεύτερον δέ, τὸ μὴ αἰδοῖ κατακρύπτειν τὸ σφάλμα αὐτοῦ, μήτε μὴν ἀναδύεσθαι ἐν αὐτῷ· μᾶλλον δὲ ταπεινοῦσθαι, καὶ κατηγορουμένου ἑαυτοῦ συγκατηγορεῖν, καὶ δέχεσθαι ἀσμένως τὸ ἐπιτίμιον. Τούτου δὲ μὴ γινομένου, ἀνίσχυρον ἅπαν τὸ τῷ Θεῷ προσφερόμενον.

μθ΄. Πρὸς τῇ ἑκουσίᾳ κακοπαθείᾳ, χρὴ καὶ τὴν ἀκούσιον καταδέχεσθαι, τὴν ἐκ διαβόλων, λέγω, ζημιῶν τε, καὶ ἀσθενειῶν. Ταῦτα γὰρ ὁ μὴ καταδεχόμενος, ἀλλὰ ἀποδυσπετῶν, ὅμοιός ἐστι τῷ μὴ μετὰ ἁλός, μετὰ δὲ μέλιτος μόνου βουλομένου ἐσθίειν τὸν ἄρτον αὐτοῦ. Ὃς οὐ πάντοτε μὲν τὴν ἡδονὴν ἔχει σύντροφον, τὸν δὲ κόρον ἀεὶ γείτονα κέκτηται.

ν΄. Δεσπότης ὤν, δούλου σχῆμα[7] *περιβαλλόμενος φαίνεται, ὁ τὸ διεῤῥωγὸς πλύνων τοῦ πλησίον λόγοις ἐνθέοις ἱμάτιον· ἢ καταῤῥάπτων ταῖς μεταδόσεσι. Σκοπείτω δὲ ὁ τοῦτο ποιῶν μήποτε διὰ τὸ μὴ ὡς δοῦλος τοῦτο τελεῖν, συναπολέσῃ καὶ τὸν μισθὸν καὶ τὸ προσὸν αὐτῷ τῆς ἐξουσίας διὰ κενοδοξίαν ἀξίωμα.*

[πουθενά]. Δεύτερο δὲ [καλὸ εἶναι] τὸ νὰ μὴν ἀποκρύπτῃ ἀπὸ ντροπὴ τὸ σφάλμα του οὔτε βέβαια νὰ προβάλλῃ [ὑπερήφανα] μέσα σ᾽ αὐτό· μᾶλλον δὲ νὰ ταπεινώνεται καὶ ὅταν ὁ ἴδιος κατηγορῆται, νὰ κατηγορῇ μαζὶ [ὁ ἴδιος τὸν ἑαυτόν του] καὶ νὰ δέχεται εὐχαρίστως τὸ ἐπιτίμιο. Ἐὰν ὅμως δὲν γίνεται αὐτό, [εἶναι χωρὶς ἰσχὺ] ἄκυρο κάθε τι, τὸ ὁποῖο προσφέρεται στὸν Θεό.

49. Ἐπιπλέον μὲ τὴν ἑκούσια κακοπάθεια πρέπει νὰ ἀποδέχεται [κανεὶς] καὶ τὴν ἀκούσια ἀπὸ τὸν διάβολο, [δηλαδὴ] λέγω ἀπὸ ζημιὲς καὶ ἐπίσης ἀπὸ ἀσθένειες. Διότι ἐκεῖνος, ποὺ δὲν καταδέχεται αὐτά, ἀλλὰ δυσφορεῖ ἔντονα εἶναι ὅμοιος μ᾽ ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος θέλει νὰ τρώγῃ τὸ ψωμί του μόνο μὲ μέλι καὶ ὄχι μὲ ἁλάτι. Αὐτὸς δὲν ἔχει, βέβαια, πάντοτε σύντροφό [του] τὴν ἡδονή, ἀλλὰ ἔχει ἀποκτήσει πάντοτε γείτονα τὴν ὑπεροψία.

50. Ἂν καὶ εἶναι κύριος, φαίνεται ὅτι περιβάλλεται σχῆμα δούλου, ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος πλένει τὸ σχισμένο ἔνδυμα τοῦ πλησίον [του] μὲ θεῖα λόγια· ἢ [τὸ] ἀποκαθιστᾶ ραμμένο μὲ τὴν μετάδοσι τῶν ἀχράντων μυστηρίων. Ἂς προσέξῃ, ὅμως, μήπως ποτέ, ἐξαιτίας τοῦ ὅτι δὲν ἐπιτελεῖ αὐτὸ ὡς δοῦλος, ἀπολέσῃ μαζί, ἕνεκα κενοδοξίας, καὶ τὸν μισθὸ καὶ τὸ ἀξίωμα τῆς ἐξουσίας, ποὺ τοῦ ἀνήκει.

να΄. Ὥς περ ἡ πίστις ἐλπιζομένων ὑπόστασις[8] πέφυκεν, οὕτω ψυχῆς μὲν ἡ φρόνησις, ἀρετῆς δὲ ἡ ταπείνωσις· καὶ θαῦμα πῶς τὰ αὐτοτελῆ, τῶν συμβεβηκότων δίχα, ἀτελῆ καθεστήκασιν.

νβ΄. Κύριος φυλάξει τὴν εἴσοδόν σου, φησί, καὶ τὴν ἔξοδόν σου[9], τῶν βρωμάτων δηλονότι καὶ τῶν ῥημάτων τῇ ἐγκρατείᾳ. Ἐγκρατῶς γὰρ ὁ ἔχων περὶ τὴν τῶν βρωμάτων καὶ ῥημάτων εἴσοδόν τε καὶ ἔξοδον, ἐπιθυμίαν μὲν τὴν ἐξ ὀφθαλμῶν ἀποδιδράσκει· θυμὸν δὲ τὸν ἐξ ἀνοίας καταπραΰνει· ὧν καὶ δεῖ πρὸ πάντων ποιεῖσθαι τὴν ἐπιμέλειαν τὸν ἀγωνιζόμενον, καὶ παντὶ τρόπῳ σπουδαστέον. Ἐν τούτοις γὰρ τὸ μὲν πρακτικὸν ἔῤῥωται, τὸ δὲ θεωρητικὸν ἐστερέωται.

νγ΄. Τινὲς μὲν περὶ τὴν εἴσοδον τῶν βρωμάτων, πολλὴν ποιοῦνται τὴν ἐπιμέλειαν· περὶ δὲ τὴν ἔξοδον τῶν ῥημάτων, ἀμελῶς διατίθενται. Οἱ τοιοῦτοι, οὐκ ἐπίστανται παράγειν θυμὸν ἀπὸ καρδίας[10], ἐπιθυμίαν δὲ ἀπὸ σαρκός, κατὰ τὸν Ἐκκλησιαστήν· δι᾽ ὧν ἡ καθαρὰ καρδία κτί-

51. Ὅπως ἀκριβῶς ἡ πίστι, ἐκ φύσεως, ὑποστασιάζει [φανερώνει τὴν πραγματικότητα] ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ἐλπίζονται, κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο ὑποστασιάζει [φανερώνει τὴν πραγματικότητα], ἀφ᾽ ἑνὸς τῆς ψυχῆς ἡ φρόνησι, ἀφ᾽ ἑτέρου τῆς ἀρετῆς ἡ ταπείνωσι· καὶ [εἶναι] θαῦμα πῶς τὰ αὐτοτελῆ, [δηλαδή, ἡ ψυχὴ καὶ ἡ ἀρετή], χωρὶς τὰ [ἀντίστοιχα] συμβεβηκότα [τὴν φρόνησι καὶ τὴν ταπείνωσι], ἀποβαίνουν ἀτελῆ[3].

52. [Ὁ Προφητάναξ Δαυΐδ] λέγει: ὁ Κύριος θὰ φυλάξῃ τὴν εἴσοδό σου καὶ τὴν ἔξοδό σου, δηλαδή, [θὰ φυλάξῃ] διὰ τῆς ἐγκρατείας [τὴν εἴσοδο] τῶν φαγητῶν καὶ [τὴν ἔξοδο] τῶν λόγων [σου]. Διότι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐγκρατεύεται, σχετικὰ μὲ τὴν εἴσοδο, ἀλλὰ καὶ τὴν ἔξοδο, τῶν φαγητῶν καὶ τῶν λόγων, ἀποφεύγει μὲν τὴν ἐπιθυμία, [ποὺ γεννᾶται], ἐξ αἰτίας τῶν ὀφθαλμῶν· καταπραΰνει δὲ τὸν θυμό, [ὁ ὁποῖος γεννᾶται ἀπὸ ἀνοησία]· καὶ γιὰ τὰ ὁποῖα, [τὴν ἀποφυγὴ τῆς ἐπιθυμίας καὶ τὴν καταπράϋνσι τοῦ θυμοῦ], πρέπει ὁ ἀγωνιζόμενος, πρὶν ἀπ᾽ ὅλα νὰ φροντίζῃ καὶ μὲ κάθε τρόπο πρέπει νὰ καταγίνεται μὲ ζῆλο. Διότι μ᾽ αὐτὰ [τὴν ἀποφυγὴ τῆς ἐπιθυμίας καὶ τὴν καταπράϋνσι τοῦ θυμοῦ] τὸ μὲν πρακτικὸ [μέρος τοῦ πνευματικοῦ ἀγῶνος] ἐνισχύεται, τὸ δὲ θεωρητικὸ στερεώνεται.

53. Μερικοὶ προσέχουν μὲν πολὺ σχετικὰ μὲ τὴν εἴσοδο τῶν φαγητῶν· σχετικὰ ὅμως μὲ τὴν ἔξοδο τῶν λόγων [τους] συμπεριφέρονται μὲ ἀμέλεια. Αὐτοὶ δὲν γνωρίζουν, νὰ ἀπομακρύνουν τὸν θυμὸ ἀπὸ τὴν καρδία, καὶ τὴν ἐπιθυμία ἀπὸ τὴν σάρκα, σύμφωνα μὲ τὸν Ἐκκλησιαστή· διὰ τῶν ὁποίων [τῆς ἀπομακρύνσεως τοῦ θυμοῦ καὶ τῆς ἐπιθυμίας] συνηθίζει νὰ οἰκοδομῆται

ζεσθαι εἴωθε παρὰ τοῦ καινουργοῦ πνεύματος.

νδ΄. Τὸ μὲν τῶν βρωμάτων ἀπέριττον, περὶ τὴν ἥττω τροφῆς ποιότητα· τὸ δὲ τῶν ῥημάτων ἀνέγκλητον, περὶ τὴν κρείττω σιωπῆς ποιότητα εὑρεθήσεται.

νε΄. Πύρωσον τοὺς νεφρούς σου ἀσιτίᾳ βρωμάτων, καὶ ἔτασον τὴν καρδίαν σου ἐγκρατείᾳ ῥημάτων· καὶ ἕξεις ἐπὶ ὑπηρεσίαν καλῶν, τὸ ἐπιθυμητικόν τε, καὶ θυμικόν.

νς΄. Ἡ μὲν τῶν ὑπογαστρίων ἡδονή, καταπίπτει ἐν ἀσκουμένοις, τοῦ σώματος παρακμάσαντος· ἔτι δὲ παραμένει ἡ τοῦ φάρυγγος, τῷ μὴ φθάσαντι ταύτην ἐνδίκως κολάσαι. Σπουδάσαι οὖν χρὴ διὰ τοῦ αἰτίου, τοῦ αἰτιατοῦ τὸν ὀνειδισμὸν ἀποτρίψασθαι· ὡς ἂν μὴ ξένος ἐκεῖσε τῆς κατὰ τὴν ἐγκράτειαν ἀρετῆς εὑρεθείς, αἰσχύνῃ περιβληθῇς.

νζ΄. Ἀναγκαῖον εἰδέναι τὸν ἀσκητήν, πότε καὶ τίσι βρώμασι δεῖ τὸ σῶμα ὡς ἐχθρὸν τρέφειν, πότε δὲ ὡς φίλον παρακαλεῖν, καὶ πότε παραμυθεῖσθαι ὡς ἀσθενῆ· ἵνα μὴ λάθῃ τὰ μὲν τοῦ ἐχθροῦ τῷ

ἡ καθαρὰ καρδία ἀπὸ τὸ καινοποιὸ [Πανάγιο] Πνεῦμα.

54. Ἡ μὲν λιτότητα τῶν φαγητῶν [ἐξευρίσκεται συνήθως] γύρω ἀπὸ τὴν κατώτερη ποιότητα τῆς τροφῆς· τὸ δὲ ἀνεπίληπτο τῶν λόγων συνήθως ἐξευρίσκεται γύρω ἀπὸ τὴν ἀνώτερη ποιότητα τῆς σιωπῆς.

55. Πύρωσε τοὺς νεφρούς σου μὲ τὴν ἀποχὴ ἀπὸ τὰ φαγητὰ καὶ βασάνισε τὴν καρδία σου μὲ τὴν ἐγκράτεια τῶν λόγων· καὶ θὰ ἔχῃς στὴν ὑπηρεσία τῶν καλῶν καὶ τὸ ἐπιθυμητικὸ καὶ τὸ θυμικὸ [μέρος τῆς ψυχῆς, ὅπου ἑδράζει ἀντίστοιχα ἡ ἐπιθυμία καὶ ὁ θυμός].

56. Σ᾽ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ζοῦν μὲ ἄσκησι, ἡ μὲν ἡδονὴ ἀπὸ τὰ σαρκικά, καταβάλλεται ἐντελῶς, ὅταν παρακμάσῃ τὸ σῶμα· ἀκόμη ὅμως παραμένει [ἡ ἡδονὴ] τοῦ φάρυγγα σ᾽ ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος δὲν πρόφθασε [μέχρι τότε] νὰ τὴν συγκρατήσῃ ὀρθά. Πρέπει, ἑπομένως, νὰ φροντίσῃς νὰ ἀποσοβήσῃς τὸν ὀνειδισμὸ τοῦ αἰτιατοῦ [τῆς ἡδονῆς] διὰ [τῆς συγκρατήσεως] τοῦ αἰτίου [τῆς ἐπιθυμίας τοῦ φάρυγγα]· ὥστε νὰ μὴν περιβληθῇς ἐκεῖ [στὴν μέλλουσα ζωὴ] τὴν αἰσχύνη, ἐπειδὴ θὰ βρεθῇς ξένος ἀπὸ τὴν ἀρετὴ τῆς ἐγκρατείας.

57. Εἶναι ἀναγκαῖο νὰ γνωρίζῃ ὁ ἀσκητής, πότε καὶ μὲ ποιὰ φαγητὰ πρέπει νὰ τρέφῃ τὸ σῶμα σὰν ἐχθρὸ καὶ πότε νὰ [τὸ] παρηγορῇ σὰν φίλο καὶ πότε νὰ [τὸ] ἀνακουφίζῃ σὰν ἀσθενῆ, γιὰ νὰ μὴν παραθέσῃ κατὰ λάθος στὸν ἐχθρὸ μὲν ἐκεῖνα [τὰ φαγητά, τὰ ὁποῖα ἁρμόζουν] στὸν

φίλῳ, τὰ δὲ τοῦ φίλου τῷ ἐχθρῷ, καὶ τὰ τούτου πάλιν τῷ ἀσθενεῖ παρατιθείς, καὶ ἑκατέρους ὡς σκανδαλίσας, καιρῷ πειρασμοῦ εὑρήσει πολεμοῦντας αὐτόν.

νη'. Ὅταν τῆς τρυφῆς τὴν τροφὴν ὁ τρεφόμενος προτιμοτέραν ποιήσηται, τότε ἡ τῶν δακρύων ἐπιδημήσασα χάρις αὐτῷ, παρακαλεῖν ἄρχεται· καὶ ἄλλης πάσης ἡδύτητος ἐπιλανθάνεσθαι, ὡς ἤδη τῇ τούτων καταποθείσης ἀσυγκρίτως ἡδύτητι.

νθ'. Τῷ μὲν πλατυνομένῳ, συνεστάλη τὰ δάκρυα· ἐξεβλήθη δὲ ταῦτα, τῷ τήν στενὴν ὁδὸν ἀγαπήσαντι[11].

ξ'. Οὐκ ἔστι λύπης ἐκτός, οὔτε ἁμαρτωλός, οὔτε δίκαιος· ἀλλ' ὁ μέν, ὅτι μὴ πάντη ἀπέλιπε τὸ κακόν· ὁ δέ, ὅτι οὔπω τῆς τελειότητος ἥψατο.

ξα'. Τῶν ἐφ' ἡμῖν, αἱ κατὰ δύναμιν ἀρεταί, εὐχή τε, καὶ σιωπή· τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν δέ, ἀλλ' ὡς τὰ πολλὰ τῆς τοῦ σώματος κατασκευῆς, νηστεία, καὶ ἀγρυπνία εἰσί. Ὅπερ οὖν τῷ ἀγωνιστῇ εὐληπτότερον, τοῦτο μετέρχεσθαι χρή.

ξβ'. Οἶκος μὲν ψυχῆς, ἡ ὑπομονή· περικρατεῖται γὰρ ἐν

φίλο καὶ ἐκεῖνα [τὰ ὁποῖα ἁρμόζουν] στὸν φίλο, στὸν ἐχθρὸ καὶ πάλι ἐκεῖνα [τὰ ὁποῖα ἁρμόζουν] σ' αὐτόν, [δηλαδή, στὸν ἐχθρὸ νὰ μὴν τὰ παραθέση κατὰ λάθος] στὸν ἀσθενῆ καὶ πετύχη νὰ τὸν πολεμοῦν σὲ καιρὸ πειρασμοῦ ὁ καθένας ξεχωριστά, διότι πράγματι [τοὺς] ἐσκανδάλισε [ὅλους].

58. Ὅταν ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος λαμβάνει τροφή, προτιμήση ἀντὶ τῆς ἡδονικῆς ἀπολαύσεως περισσότερο τὴν [ἀναγκαία] τροφή, τότε ἡ Χάρις τῶν δακρύων, ἀφοῦ ἐπιστρέψη σ' αὐτόν, ἀρχίζει νὰ [τὸν] παρηγορῆ· καὶ [νὰ τὸν κάνη] νὰ λησμονῆ κάθε ἄλλη γλυκύτητα, καθὼς τώρα πλέον [αὐτὴ] ἀφανίσθηκε ἀπὸ τὴν κατὰ ἀσύγκριτο μέγεθος γλυκύτητα αὐτῶν [τῶν δακρύων τῆς Χάριτος].

59. Σ' ἐκεῖνον, ποὺ ζῇ τὴν πλατεῖα ὁδὸ [τοῦ ἐγωϊσμοῦ καὶ τῆς τρυφῆς] μειώθηκαν τὰ δάκρυα· ἀλλὰ ἐξεχύθησαν αὐτὰ σ' ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἀγάπησε τὴν στενὴ ὁδὸ [τῆς ταπεινώσεως καὶ τῆς ἐγκρατείας].

60. Οὔτε ὁ ἁμαρτωλός, οὔτε ὁ δίκαιος εἶναι χωρὶς λύπη· ἀλλὰ ὁ μὲν [ἁμαρτωλός], διότι σὲ κάθε περίπτωσι δὲν ἐγκατέλειψε τὸ κακό· ὁ δὲ δίκαιος, διότι δὲν ἔφθασε ἀκόμη στὴν τελειότητα.

61. Οἱ κατὰ τὴν δύναμί [μας] ἀρετὲς καὶ ἡ εὐχὴ καὶ ἡ σιωπὴ [εἶναι] ἀπ' [ἐκεῖνα, ποὺ ἐξαρτῶνται] ἀπὸ ἐμᾶς· ἡ νηστεία καὶ ἡ ἀγρυπνία, ὅμως, εἶναι ἀπ' [ἐκεῖνα, ποὺ δὲν ἐξαρτῶνται] ἀπὸ ἐμᾶς, ἀλλὰ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπὸ τὴν κατασκευὴ τοῦ σώματος. Αὐτό, ἑπομένως, ποὺ εὐκολώτερα κατακτᾶται ἀπὸ τὸν ἀγωνιστή, αὐτὸ πρέπει [καὶ] νὰ μετέρχεται.

62. Ἡ μὲν ὑπομονὴ [εἶναι] οἶκος τῆς ψυχῆς· διότι [ἡ ψυχὴ] διαφυλάσσεται ἰσχυρῶς

αὐτῇ. Χρῆμα δέ, ἡ ταπείνωσις· τρέφεται γὰρ δι᾽ αὐτῆς.

ξγ΄. Πόνοις μὴ καρτερῶν, ἐπαίνοις οὐ τιμηθήσῃ. Πρὸ δὲ τῆς ἡδονῆς τὴν ὀδύνην ἀποσκοπῶν, ἐκφεύξῃ ταύτης τὸ λυπηρόν.

ξδ΄. Μὴ δεσμευθῇς τῷ μικρῷ, καὶ οὐ δουλεύσεις τῷ μείζονι. Οὐ γὰρ πέφυκε τὸ μεῖζον κακόν, πρὸ τοῦ μικροῦ διαπλάττεσθαι.

ξε΄. Ἀφορῶν πρὸς τά μείζονα, φοβερὸς ἔσῃ τοῖς ἥττοσιν. Εὐκαταφρόνητος δὲ τούτοις ὀφθήσῃ πρὸς ἐκεῖνα ἀπειρηκώς.

ξϛ΄. Οὐ δυνήσῃ ἐπὶ τὰς μείζους φθάσαι τῶν ἀρετῶν, μὴ τῶν κατὰ δύναμιν καταλαβὼν τὴν ἀκρότητα.

ξζ΄. Ἐν οἷς κρατεῖ ἔλεος, καὶ ἀλήθεια, ἐν ἐκείνοις, καὶ πᾶν εἴτι θεάρεστον. Ἡ μὲν γάρ, οὐδένα κρίνει, ἐλέους χωρίς. Ὁ δέ, φιλανθρωπεύεται ἐν οὐδενί, ἀληθείας ἐκτός.

ξη΄. Τῇ ἁπλότητι κερασάμενος τὴν ἐγκράτειαν, ἐν περιλήψει γενήσῃ τῆς ἐκεῖθεν μακαριότητος.

ξθ΄. Οὐκ ὄψει πάντως τὰ πολεμοῦντά σε πάθη, εἰμὴ πρότερον τὴν γῆν, ἐξ ἧς ἐτρέ-

μέσα σ᾽ αὐτήν. Πλοῦτος δὲ [τῆς ψυχῆς εἶναι] ἡ ταπείνωσι· διότι [ἡ ψυχὴ] τρέφεται δι᾽ αὐτῆς.

63. Ἐὰν δὲν ὑπομένῃς τοὺς κόπους, δὲν θὰ τιμηθῇς μὲ τοὺς ἐπαίνους. Καὶ ἐὰν προσβλέπῃς, πρὶν ἀπὸ τὴν ἡδονή, στὴν ὀδύνη, [ἡ ὁποία ἐπέρχεται μετὰ τὴν ἡδονή], θὰ ἀποφύγῃς τὴν λύπη αὐτῆς [τῆς ὀδύνης].

64. Νὰ μὴν δεσμευθῇς στὸ μικρὸ [κακὸ] καὶ δὲν θὰ ὑποδουλωθῇς στὸ μεγαλύτερο. Διότι τὸ μεγαλύτερο κακὸ ἐκ φύσεως δὲν διαπλάθεται πρὶν ἀπὸ τὸ μικρό.

65. Ἐὰν ἀποσκοπῇς πρὸς τὰ μεγαλύτερα, θὰ εἶσαι φοβερὸς στὰ μικρότερα. Θὰ φανῇς ὅμως εὐκαταφρόνητος [καὶ] σ᾽ αὐτὰ [τὰ μικρότερα], ἐὰν ἔχῃς παραιτηθῇ ὡς πρὸς ἐκεῖνα [τὰ μεγαλύτερα].

66. Δὲν θὰ μπορέσῃς νὰ φθάσῃς στὶς μεγαλύτερες ἀπὸ τὶς ἀρετές, ἐὰν δὲν ἔφθασες στὸ ἔσχατο σημεῖο [στὴν ἀρίστη ἔκφρασι] τῶν ἀνάλογων πρὸς τὴν δύναμί [σου ἀρετῶν].

67. Σ᾽ ἐκείνους, στοὺς ὁποίους κυριαρχεῖ τὸ ἔλεος καὶ ἡ ἀλήθεια, σ᾽ ἐκείνους καὶ κάθε τι [εἶναι] θεάρεστο περισσότερο ἀπὸ ὁτιδήποτε. Διότι ἡ μὲν [ἀλήθεια] δὲν κρίνει κανέναν χωρὶς ἔλεος. Τὸ δὲ ἔλεος σὲ κανέναν δὲν φέρεται μὲ φιλανθρωπία χωρὶς ἀλήθεια.

68. Ἐὰν συνενώσῃς στὴν ἁπλότητα τὴν ἐγκράτεια, θὰ ἐναγκαλισθῇς, [θὰ λάβῃς βιωματικὴ ἐμπειρία ἀπὸ] τὴν ἐπέκεινα μακαριότητα [στὴν μέλλουσα ζωή].

69. Ὁπωσδήποτε δὲν θὰ δῇς τὰ πάθη, τὰ ὁποῖα σὲ πολεμοῦν, ἐὰν προηγουμένως δὲν ἀφήσῃς ἀκαλλιέργητη

φοντο, ἐάσης ἀνήρωτον.

ο'. Οἱ μέν, τὴν τοῦ σώματος ὕλην μόνον ἐκκαθᾶραι σπεύδουσιν· οἱ δέ, καὶ τῆς ψυχῆς. Οἱ μὲν γὰρ πρὸς μόνην τὴν κατ᾽ ἐνέργειαν ἁμαρτίαν ἰσχὺν ἔλαβον, οἱ δὲ πρὸς τὸ πάθος. Πρὸς δὲ τὴν κατ᾽ ἐπιθυμίαν πάνυ ἐλάχιστοι.

οα'. Ὕλη πονηρὰ σώματος, ἐμπάθεια· ψυχῆς δέ, ἡδυπάθεια. Προσπάθεια δὲ τοῦ νοός. Κατηγορεῖται δὲ τῆς μέν, ἁφή. Τῆς δέ, αἱ λοιπαὶ αἰσθήσεις. Τῆς δὲ τελευταίας, ἐναντία διάθεσις.

οβ'. Ὁ μὲν ἡδυπαθής, πλησίον ἐστὶ τοῦ ἐμπαθοῦς· ὁ δὲ προσπαθής, τοῦ ἡδυπαθοῦς. Μακρὰν δὲ ἀμφοτέρων ὁ ἀπαθής.

ογ'. Ἐμπαθής ἐστιν, ὁ τὸ ἁμαρτητικὸν τοῦ λογισμοῦ βιαιότερον ἔχων, κἂν τέως μὴ ἁμαρτάνῃ ἐκτός. Ἡδυπαθὴς δέ, ὁ τὴν ἐνέργειαν τῆς ἁμαρτίας ἔχων τοῦ λογισμοῦ, κἂν πάσχῃ ἐντός. Προσπαθὴς δέ, ὁ τῇ ἐλευθερίᾳ μᾶλλον ἢ τῇ δουλείᾳ τῶν μέσων προσκείμενος. Ἀπαθὴς δ᾽ ἂν εἴη, ὁ τούτων πάντων τὴν διαφορὰν ἀγνοῶν.

οδ'. Ἀπόλλυται ἐκ ψυχῆς ἐμ-

τὴν γῆ, ἀπὸ τὴν ὁποία ἐτρέφοντο.

70. Κάποιοι προσπαθοῦν νὰ καθαρίσουν μόνο τὸν ρύπο τοῦ σώματος· κάποιοι ἄλλοι [προσπαθοῦν νὰ καθαρίσουν] καὶ τὸν ρύπο τῆς ψυχῆς. Διότι οἱ μὲν [πρῶτοι] ἀπέκτησαν ἰσχὺ μόνο ἐναντίον τῆς ἐμπράκτου ἁμαρτίας, ἐνῶ οἱ [δεύτεροι καὶ] ἐναντίον τοῦ πάθους. Πολὺ ἐλάχιστοι, ὅμως, [ἀπεκτησαν ἰσχύ], ἐναντίον τῆς [ἁμαρτίας], ὅσον ἀφορᾶ τὴν ἐπιθυμία.

71. Πονηρὸς ρύπος τοῦ σώματος [εἶναι] ἡ ἐμπάθεια [ἡ κίνησι γιὰ ἐξωτερικὴ ἐκδήλωσι τῆς ἁμαρτίας]· ἐνῶ [πονηρὸς ρύπος] τῆς ψυχῆς, [ἄλλως τῆς καρδίας, εἶναι] ἡ ἡδυπάθεια, [δηλαδή, ἡ φιληδονία, ἡ ἐσωτερικὴ ἐκδήλωσι τῆς ἁμαρτίας]· καὶ [πονηρὸς ρύπος] τοῦ νοὸς [εἶναι] ἡ προσπάθεια [ἡ ἐμπαθὴς προσκόλλησι]. Κατηγορεῖται δὲ [ὡς ἔνοχος] γιὰ τὴν μὲν [ἐμπάθεια] ἡ ἁφή. Ἐνῶ γιὰ τὴν [ἡδυπάθεια κατηγοροῦνται ὡς ἔνοχες] οἱ ὑπόλοιπες αἰσθήσεις. Καὶ γιὰ τὴν τελευταία, [τὴν προσπάθεια, κατηγορεῖται ὡς ἔνοχος] ἡ ἀντίθετη διάθεσι, [ἡ ἐκ τοῦ πονηροῦ].

72. Ὁ μὲν ἡδυπαθής, [ὁ φιλήδονος] εἶναι πλησίον τοῦ ἐμπαθοῦς· ὁ δὲ προσπαθὴς [ἐκεῖνος, ποὺ ἔχει προσπάθεια εἶναι πλησίον] τοῦ ἡδυπαθοῦς. Ὁ ἀπαθής, ὅμως, [εἶναι] μακριὰ καὶ ἀπὸ τὸν ἕνα καὶ ἀπὸ τὸν ἄλλο.

73. Ἐμπαθὴς εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἔχει πιὸ ἀσυγκράτητη τὴν ἔφεσι τοῦ λογισμοῦ γιὰ τὴν διάπραξι τῆς ἁμαρτίας, ἔστω κι ἂν μέχρι τότε δὲν ἁμαρτάνῃ ἐξωτερικά, [δηλαδή, δὲν ὁλοκληρώνῃ ἐξωτερικὰ τὴν ἔμπρακτη τέλεσι τῆς ἁμαρτίας]. Ἡδυπαθὴς δὲ [φιλήδονος εἶναι] ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐνεργεῖ [διαπράττει] τὴν ἁμαρτία τοῦ λογισμοῦ, ἔστω καὶ ἂν τὸ πάθος ἐκδηλώνεται [μόνο] ἐσωτερικά[4]. Ἐνῶ προσπαθής, [ποὺ ἔχει προσπάθεια εἶναι] ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος συνδέεται περισσότερο μὲ τὴν ἐλευθερία [τῆς ἀπαθείας], παρὰ μὲ τὴν [ἐμπαθῆ] ὑποδούλωσι στὰ ἐνδιάμεσα [πράγματα, αὐτά, ποὺ ἐξωθοῦν στὴν ἁμαρτία]. Ἀπαθὴς δὲ ἤθελε εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἀγνοεῖ τὴν διαφορὰ ὅλων αὐτῶν.

74. Ἡ μὲν ἐμπάθεια ἀφανίζεται ἀπὸ τὴν ψυ-

πάθεια μέν, διὰ νηστείας, καὶ προσευχῆς. Ἡδυπάθεια δέ, δι' ἀγρυπνίας, καὶ σιωπῆς. Ἡ δὲ προσπάθεια, διὰ ἡσυχίας, καὶ προσοχῆς. Ἀπάθεια δὲ συνίσταται, ἐκ μνήμης Θεοῦ.

οε'. Τῆς ἀπαθείας ἀπὸ χειλέων, κηρία μέλιτος οἷα, λόγοι τῆς αἰωνίου ζωῆς ἀποστάζουσι[12]. Τίς οὖν ἀξιωθείη τοῖς χείλεσιν ἐκείνης προσάψαι τὰ ἴδια· καὶ μασθοὺς ἀναμέσον αὐτῆς αὐλισθῆναι[13], καὶ ὀσμῆς ἡδείας μεταλαβεῖν ἱματίων[14] ἐκείνης· τουτέστι νόμοις ἐνηδυνθῆναι τῶν ἀρετῶν, τῶν ὑπὲρ πάντα, φησί, τὰ ἀρώματα ὄντων τῆς αἰσθητικῆς διαγνώσεως.

ος'. Γυμνοὶ τοῦ μὲν τῆς φιλαυτίας χιτῶνος, ἴσως πολλοί· ὀλίγοι δὲ τοῦ τῆς φιλοκοσμίας εἰσί. Τοῦ δὲ τῆς κενοδοξίας, ὃς καὶ ἔσχατος λέγεται, γυμνοὺς εὑρήσεις τοὺς ἀπαθεῖς.

οζ'. Τοῦ μὲν ὁρωμένου σώματος, πᾶσα ψυχὴ γυμνωθήσεται. Τοῦ δὲ τῆς ἁμαρτίας, ἡ τῆς ἐνταῦθα ζωῆς ὀλίγον τῶν ἡδέων προσαπολαύσασα.

χὴ μὲ τὴν νηστεία καὶ τὴν προσευχή. Ἡ δὲ ἡδυπάθεια μὲ τὴν ἀγρυπνία καὶ τὴν σιωπή. Καὶ ἡ προσπάθεια [ἀφανίζεται ἀπὸ τὴν ψυχὴ] μὲ τὴν ἡσυχία καὶ τὴν προσοχή. Ἐνῶ ἡ ἀπάθεια συμβαίνει [ἐπέρχεται] ἀπὸ τὴν μνήμη τοῦ Θεοῦ.

75. Ἀπὸ τὰ χείλη τῆς ἀπαθείας σταλάζουν, σὰν κερῆθρες μὲ μέλι, λόγοι τῆς αἰωνίου ζωῆς. Ποιός, λοιπόν, ἤθελε ἀξιωθῇ νὰ ἐγγίσῃ τὰ δικά του [χείλη] στὰ χείλη ἐκείνης· καὶ νὰ διαμείνῃ ἀνάμεσα στοὺς μαστούς της καὶ νὰ μεταλάβῃ τῆς γλυκείας ὀσμῆς τῶν ἱματίων ἐκείνης· δηλαδή, νὰ γευθῇ τὴν γλυκύτητα ἀπὸ τὰ προστάγματα τῶν ἀρετῶν, οἱ ὁποῖες λέγει [ἡ Ἁγία Γραφὴ] ὑπερβαίνουν [ἀσυγκρίτως] ὅλα τὰ ἀρώματα τῆς διὰ τῶν αἰσθήσεων ἐκτιμήσεως.

76. Γυμνοὶ ἀπὸ τὸ ἔνδυμα τῆς φιλαυτίας ἴσως [εἶναι] πολλοί· ἀλλὰ [εἶναι] λίγοι [οἱ γυμνοὶ] ἀπὸ [τὸ ἔνδυμα] τῆς φιλοκοσμίας. Ἀπὸ δὲ [τὸ ἔνδυμα] τῆς κενοδοξίας, τὸ ὁποῖο ὀνομάζεται καὶ τελευταῖο, γυμνοὺς θὰ εὕρῃς μόνον τοὺς ἀπαθεῖς.

77. Κάθε ψυχὴ θὰ γυμνωθῇ, βέβαια, ἀπὸ τὸ ὁρατὸ σῶμα. Ἀπὸ τὸ [σῶμα], ὅμως, τῆς ἁμαρτίας [θὰ γυμνωθῇ μόνον ἡ ψυχὴ ἐκείνη], ἡ ὁποία ἀπήλαυσε λιγοστὰ ἀπὸ τὰ εὐχάριστα τῆς ἐδῶ [παρούσης] ζωῆς.

οη΄. Νεκροὶ μὲν ἐκ ζώντων, πάντες ὀφθήσονται. Νεκρωθήσονται δὲ τῆς ἁμαρτίας[15], μόνοι οἱ ἐκ διαθέσεως ταύτην μισήσαντες.

οθ΄. Τίς ἑαυτὸν πρὸ τοῦ κοινοῦ θανάτου τοῦ σώματος ἴδῃ τῆς ἁμαρτίας γυμνόν; Καὶ τίς ὁ γνοὺς ἑαυτόν τε, καὶ τὴν ἰδίαν φύσιν, ὁποία ἐστί, πρὸ τῆς μελλούσης γυμνώσεως;

Ψυχὴν ἔρωτι νυμφικῷ τετρωμένην,
Εὐχὴ συνάπτειν οἶδεν ὧδε νυμφίῳ[16].

π΄. Τοῦ αἰσθητοῦ τε, καὶ νοεροῦ φωτὸς ἡ λογικὴ ἐν μεθορίῳ κειμένη ψυχή, διὰ μὲν τούτου καὶ πράττειν τὰ τοῦ σώματος ἐπετράπη. Δι᾽ ἐκείνου δέ, τὰ τοῦ πνεύματος. Ἀλλ᾽ ἐπειδὴ ἠμαυρώθη μὲν αὐτῇ ἐκεῖνο, ἐτρανώθη δὲ τοῦτο, διὰ τὴν ἀρχῆθεν συνήθειαν, εἰμὴ ὅλως μετὰ τοῦ νοεροῦ ἐν τῇ εὐχῇ γένηται, ὁλικῶς τοῖς θείοις ἐνατενίζειν οὐ δύναται. Ἀνάγκη δὲ εἶναι αὐτὴν ἐν μεταιχμίῳ σκότους, καὶ φωτός, κατὰ σχέσιν μὲν τούτου, κατὰ δὲ φαντασίαν ἐκείνου ἀναστρεφομένην.

78. Ἀπὸ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἐν ζωῇ, ὅλοι θὰ ὁραθοῦν νεκροί, [θὰ γευθοῦν τὸν θάνατο]. Θὰ νεκρωθοῦν ὅμως γιὰ τὴν ἁμαρτία, μόνον ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι, μὲ τὴν διάθεσί [τους, ἐξ ὅλης καρδίας], μίσησαν αὐτήν.

79. Ποιὸς νὰ εἶδε τὸν ἑαυτόν [του] γυμνὸ ἀπὸ τὴν ἁμαρτία πρὶν ἀπὸ τὸν κοινὸ [γιὰ ὅλους] θάνατο τοῦ σώματος; Καὶ ποιὸς [εἶναι] ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος γνώρισε τὸν ἑαυτόν του καὶ ἐπίσης, καὶ τὴν φύσι του, ποιὰ εἶναι, πρὶν ἀπὸ τὴν μελλοντικὴ γύμνωσι;

ΜΕ ΤΟΝ ΑΚΟΛΟΥΘΟ ΤΡΟΠΟ,
ΓΝΩΡΙΖΕΙ ΝΑ ΣΥΝΑΡΜΟΖΗ
ΜΕ ΤΟΝ ΝΥΜΦΙΟ [ΧΡΙΣΤΟ], Η ΕΥΧΗ,
ΤΗΝ ΠΛΗΓΩΜΕΝΗ ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΡΩΤΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΝΥΜΦΙΟ ΨΥΧΗ.

80. Ἡ λογικὴ ψυχή, ἐπειδὴ βρίσκεται στὸ μεθόριο καὶ τοῦ αἰσθητοῦ καὶ τοῦ νοεροῦ φωτός, διὰ μὲν αὐτοῦ [τοῦ αἰσθητοῦ φωτὸς] ἐπετράπη [σ᾽ αὐτὴν] νὰ κατορθώνῃ τὰ [ἔργα] τοῦ σώματος. Δι᾽ ἐκείνου δὲ [τοῦ νοητοῦ φωτὸς νὰ κατορθώνῃ] τὰ [ἔργα] τοῦ πνεύματος. Ἀλλά, ἐπειδή, ἀφ᾽ ἑνὸς ἀμαυρώθηκε σ᾽ αὐτὴν ἐκεῖνο [τὸ νοερὸ φῶς], ἀφ᾽ ἑτέρου [ἐπειδὴ] αὐτὸ [τὸ αἰσθητὸ φῶς] ἔγινε εὐδιάκριτο, ἐξαιτίας τῆς, ἐξ ἀρχῆς [τῆς ἀνθρώπινης ἱστορίας μετὰ τὴν πτῶσι], ἐγγυτάτης σχέσεως [τῆς ψυχῆς μ᾽ αὐτό], δὲν δύναται [ἡ λογικὴ ψυχὴ πλέον] νὰ ἀτενίζῃ, ἐξ ὁλοκλήρου, τὰ θεϊκὰ [πράγματα], ἐὰν μὲ τὸ νοερὸ [μέρος της], ὁλοκληρωτικά, δὲν ἑνωθῇ μὲ τὴν εὐχή[5]. [Εἶναι] δὲ ἀνάγκη νὰ μένῃ αὐτὴ [ἡ λογικὴ ψυχὴ] στὸ μεταίχμιο σκότους καὶ φωτός, ἀνάλογα, ἀφ᾽ ἑνὸς μὲ τὴν σχέσι, [ποὺ ἔχει] μ᾽ αὐτὸ [τὸ σκότος], ἀφ᾽ ἑτέρου ἀνάλογα μὲ τὴν φανέρωσι ἐκείνου [τοῦ φωτός].

πα΄. Ἔνδον τῆς κατὰ τὴν εὐχὴν στενῆς πύλης, νοῦς παθητικὸς οὐ δύναται εἰσελθεῖν, πρὸ τοῦ τὴν κατὰ σχέσιν ἀπολιπεῖν μέριμναν. Περὶ δὲ τὰ περισκήνια ἐκείνης, ὀδυνηθήσεται διαπαντὸς ἀσχολούμενος.

πβ΄. Συμπαραμενέτω τῷ νῷ ἡ εὐχή, ὡς ἐν ἡλίῳ ἀκτίς· ἧς ἄνευ αἱ κατ᾿ αἴσθησιν μέριμναι, οἷά τινες ἄνυδροι νεφέλαι περιπετώμεναι, τὸν νοῦν εἴργουσι τῆς οἰκείας λαμπρότητος.

πγ΄. Δύναμις μὲν εὐχῆς πεῖνα βρωμάτων ἑκούσιος. Πείνης δέ, τὸ μήτε ἀκούειν, μήτε ὁρᾶν· ὅτι μὴ πᾶσα ἀνάγκη τῶν ἐγκοσμίων μηδέν. Τούτων ὁ μὴ ποιούμενος πρόνοιαν, τὸ μὲν τῆς νηστείας οὐκ ἐστερέωσεν οἰκοδόμημα, τὸ δὲ τῆς εὐχῆς ἐν αὐτῇ περιρραγῆναι ἐποίησεν.

πδ΄. Ἀπέριττος εἰ μὴ ἐκ πάντων ὁ νοῦς τῶν κατ᾿ αἴσθησιν γένηται, ἀνωφερὴς γενέσθαι οὐ δύναται, καὶ τὸ οἰκεῖον γνωρίσαι ἀξίωμα.

πε΄. Ἡμέρας μὲν σύμβολον ἡ νηστεία διὰ τὸ ἔκδηλον· νυκτὸς δὲ διὰ τὸ ἄδηλον ἡ εὐχή. Ἑκατέρων οὖν τούτων

81. Νοῦς συνδεδεμένος μὲ πάθη δὲν δύναται νὰ εἰσέλθῃ ἐντὸς τῆς στενῆς πύλης τῆς εὐχῆς, προτοῦ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν μέριμνα, ἀπὸ τὴν σχέσι [πρὸς τὸ πάθος]. Ἀντιθέτως, ἐὰν ἀσχολῆται μὲ ὅσα περικλείουν αὐτήν [τὴν ἐμπαθῆ μέριμνα], πάντοτε θὰ ὑποφέρῃ.

82. Ἡ εὐχὴ ἂς παραμένῃ [ἑνωμένη] μὲ τὸν νοῦ, ὅπως ἡ ἀκτίνα μὲ τὸν ἥλιο· [διότι] χωρὶς αὐτὴν [τὴν εὐχή], οἱ μέριμνες, ποὺ ἀφοροῦν τὴν αἴσθησι, ἀποκλείουν τὸν νοῦ ἀπὸ τὴν λαμπρότητά του, ὅπως τὰ αἰωρούμενα ὁλόγυρα ἄνυδρα σύννεφα [ἀποκλείουν τὴν λαμπρότητα τοῦ ἡλίου].

83. Ἡ μὲν δύναμι τῆς εὐχῆς [εἶναι] ἡ ἑκούσια πεῖνα τῶν φαγητῶν. Ἡ δὲ [δύναμι] τῆς πείνας [εἶναι] τὸ οὔτε νὰ ἀκούῃ, οὔτε νὰ βλέπῃ [κανείς, δηλαδή, τὸ νὰ ἀποφεύγῃ τὴν πρόκλησι τῆς αἰσθήσεως]· διότι ἀπὸ τὰ ἐγκόσμια τίποτα δὲν [εἶναι] ἀπόλυτος ἀνάγκη. Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν προνοεῖ γι᾿ αὐτά, [δηλαδὴ γιὰ τὸ νὰ μὴν ἀκούῃ καὶ νὰ μὴν βλέπῃ, δὲν προνοεῖ γιὰ τὴν φυλακὴ τῶν αἰσθήσεων], ἀφ᾿ ἑνὸς δὲν ἑδραίωσε τὸ οἰκοδόμημα τῆς νηστείας, ἀφ᾿ ἑτέρου τὸ [οἰκοδόμημα] τῆς εὐχῆς μέσα σ᾿ αὐτὴ [τὴν νηστεία τὸ] ἔκανε νὰ θραυστῇ ἀπὸ παντοῦ.

84. Ἐὰν ὁ νοῦς δὲν γίνῃ ἐλεύθερος [ἀπαλλαγμένος, ἀδέσμευτος] ἀπὸ ὅλα ὅσα ἀφοροῦν τὴν αἴσθησι, δὲν δύναται νὰ ἀποκτήσῃ ἀνοδικὴ πορεία [πρὸς τὸν Θεὸ] καὶ νὰ γνωρίσῃ τὸ δικό του [θεῖο] ἀξίωμα.

85. Σύμβολο μὲν τῆς ἡμέρας [εἶναι] ἡ νηστεία, διότι [χαρακτηριστικό της εἶναι νὰ καθίσταται] φανερή· [σύμβολο] δὲ τῆς νύκτας [εἶναι] ἡ εὐχή, διότι [χαρακτηριστικό της εἶναι νὰ παραμένῃ] ἀφανής. Ἐπομένως, ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος μετέρχε-

ἐν ἑκατέρᾳ, ἐνδίκως ὁ μετερχόμενος, πρὸς τὴν κατὰ σκοπὸν ἀπαντήσεται πόλιν, ἐν ᾗ ἀπέδρα ὀδύνη, λύπη, καὶ στεναγμός[17].

πς΄. Ἡ πνευματικὴ ἐργασία, καὶ σωματικῆς ἐπιπόνου ἐκτός, συνίστασθαι πέφυκε. Μακάριος οὖν, ὁ κρείττονα τοῦ ἐνύλου ἔργου τὴν ἄϋλον ἡγησάμενος ἐργασίαν. Δι᾽ αὐτῆς γὰρ τὴν τοῦ ἔργου ἀνεπλήρωσεν ἔλλειψιν, ζήσας τὴν κεκρυμμένην ζωὴν τῆς εὐχῆς, καὶ φανερὰν τῷ Θεῷ.

πζ΄. Ὑπομένειν μὲν ἡμᾶς τῇ πίστει παρακαλεῖ ὁ θεῖος Ἀπόστολος· χαίρειν δὲ τῇ ἐλπίδι· τῇ εὐχῇ δὲ προσκαρτερεῖν[18]*, ἵνα τὸ τῆς χαρᾶς ἡμῖν παραμείνῃ καλόν. Εἰ δὲ τοῦτο, ἄρα ὁ μὴ ὑπομένων, οὐ πιστός· ὁ δὲ μὴ χαίρων, οὐκ εὔελπις. Ἀπεβάλλετο γὰρ τὴν αἰτίαν τῆς χαρᾶς τὴν προσευχήν, ἐν τῷ μὴ προσκαρτερεῖν ἐν αὐτῇ.*

πη΄. Εἰ ἐν τοῖς ἐγκοσμίοις λογισμοῖς ὁ νοῦς ἐξ ἀρχῆς συναναστραφείς, τοσαύτην ἐν αὐτοῖς τὴν φιλίαν ἐκτήσατο, πόσην οὐκ ἂν οἰκειότητα σχῇ ἐν εὐχῇ συνεχεῖ; καὶ γὰρ ἐν οἷς, φησί, χρονίζει, ἐν αὐτοῖς

ται ὀρθὰ καὶ τὰ δύο αὐτὰ [τὴν νηστεία καὶ τὴν εὐχὴ] μέσα καὶ στὰ δύο, [δηλαδή, κατὰ τὴν διάρκεια καὶ τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νύκτας] θὰ φθάσῃ στὴν πόλι τῆς ἐπιδιώξεώς [του], στὴν ὁποία ἀπουσιάζει ἡ ὀδύνη, ἡ λύπη καὶ ὁ στεναγμός.

86. Ἡ πνευματικὴ ἐργασία ἔχει ἐκ φύσεως τὴν ἰδιότητα νὰ γίνεται καὶ χωρὶς ἐπίμοχθο σωματικὸ [ἔργο]. Ἑπομένως, [εἶναι] μακάριος ἐκεῖνος ὁποῖος θεώρησε ἀνώτερη τὴν ἄϋλη [πνευματικὴ] ἐργασία, ἔναντι τοῦ ὑλικοῦ ἔργου. Διότι μ᾽ αὐτὴν ἀναπλήρωσε τὴν ἔλλειψι τοῦ ἔργου, ἐπειδὴ ἔζησε τὴν μυστικὴ ζωὴ τῆς εὐχῆς καὶ φανερὴ στὸν Θεό.

87. Ὁ Ἅγιος Ἀπόστολος μᾶς προτρέπει μὲν νὰ ὑπομένωμε μὲ τὴν πίστι· νὰ χαιρώμεθα δὲ μὲ τὴν ἐλπίδα· καὶ νὰ ἐπιμένωμε καρτερικὰ στὴν εὐχή, γιὰ νὰ παραμείνῃ σ᾽ ἐμᾶς τὸ ἀγαθὸ τῆς χαρᾶς. Ἐφόσον δὲ αὐτὸ [ἔτσι εἶναι], ἑπομένως ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν ὑπομένει, δὲν [εἶναι] πιστός· καὶ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν χαίρεται, [εἶναι] ἐκεῖνος, ποὺ δὲν τρέφει καλὲς ἐλπίδες. Διότι ἀπέρριψε τὴν αἰτία τῆς χαρᾶς, [δηλαδὴ] τὴν προσευχή, μὲ τὸ νὰ μὴν ἐπιμένῃ καρτερικὰ σ᾽ αὐτήν.

88. Ἐὰν ὁ νοῦς, ἔχοντας ἀρχικὰ σχέσι μὲ τοὺς κοσμικοὺς λογισμούς, ἀπέκτησε τόσο μεγάλη τὴν ἀγάπη σ᾽ αὐτούς, πόση οἰκειότητα δὲν θὰ εἶχε στὴν συνεχῆ εὐχή, [ἐὰν εἶχε σχέσι μ᾽ αὐτή]; Διότι λέγει καὶ [κάποιος]: σ᾽ ἐκεῖνα στὰ ὁποῖα χρονίζει [κανείς], σ᾽ αὐτὰ

καὶ πλατύνεσθαι εἴωθεν.

πθ'. Ὥς περ τοῦ ἰδίου οἰκητηρίου πάλαι διαιρεθεὶς ὁ νοῦς, τῆς ἐκεῖθεν λαμπρότητος ἐπελάθετο, οὕτω δεῖ τοῦτον αὖθις ἐν λήθῃ τῶν ὧδε γενόμενον, πρὸς ἐκεῖνο ἀναδραμεῖν δι' εὐχῆς.

ϟ'. Καθάπερ τι νήπιον πρὸς μασθοὺς ἐναποψυγέντας μητρός, εὑρεθήσεται νοῦς πρὸς προσευχήν, μὴ δυναμένην παρακαλέσαι αὐτόν. Πρὸς δὲ τὴν ἄλλως ἔχουσαν, ὡς παιδίον τὸ ὑφ' ἡδονῆς ἐναφυπνοῦν ἐν ταῖς ἀγκάλαις αὐτῆς.

ϟα'. Ἐκεῖ, φησίν, ἐν τῇ πενθίμῳ δηλονότι εὐνῇ τῆς ἐναρέτου ζωῆς, κατὰ τὴν ἐν τῷ ᾄσματι, φήσειε καὶ ἡ νύμφη εὐχὴ πρὸς τὸν ἑαυτῆς ἐραστήν· δώσω τοὺς μασθούς μου σοί, εἰ ὁλικῶς μοι ἀνατεθῇς[19]*.*

ϟβ'. Φιλίαν πρὸς τὴν εὐχὴν ἔχειν οὐ δύναται, ὁ μὴ πᾶσαν ἀπαρνησάμενος ὕλην.

ϟγ'. Πλὴν ζωῆς, καὶ πνοῆς, ἔξω τῶν ἄλλων γενοῦ ἐν εὐχῇ, εἰ θέλεις μετὰ μόνου γενέσθαι τοῦ νοῦ.

ϟδ'. Νοῦ θεοφιλοῦς μαρτύριον, εὐχὴ μονολόγιστος, καὶ λό-

συνηθίζει καὶ νὰ αὐξάνῃ.

89. Ὅπως ἀκριβῶς παλαιὰ [κατὰ τὴν πτῶσι], ἀφοῦ χωρίσθηκε ὁ νοῦς ἀπὸ τὴν κατοικία του, ἐλησμόνησε τὴν ἐκεῖ λαμπρότητα, κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο αὐτὸς [ὁ νοῦς] πρέπει πάλι, ἀφοῦ λησμονήσῃ τὰ ἐδῶ, νὰ ἐπιστρέψῃ, διὰ τῆς εὐχῆς, πρὸς ἐκείνη [τὴν παλαιὰ κατοικία του].

90. Καθὼς τὸ νήπιο πρὸς τοὺς μαστοὺς τῆς μητέρας [του], οἱ ὁποῖοι νεκρώθηκαν, [ἔτσι] θὰ βρεθῇ ὁ νοῦς ἐν σχέσει πρὸς ἐκείνη τὴν προσευχή, ἡ ὁποία δὲν μπορεῖ νὰ τὸν παρηγορήσῃ. Ἐνῶ ὡς πρὸς [τὴν προσευχή], ἡ ὁποία εἶναι ἀλλιῶς, [δηλαδὴ ζωντανή, διὰ τῆς Χάριτος τοῦ Παναγίου Πνεύματος, ὁ νοῦς εἶναι], ὅπως τὸ παιδὶ τὸ ὁποῖο μὲ εὐχαρίστησι ἀποκοιμιέται μέσα στὴν ἀγκαλιὰ αὐτῆς [τῆς μητέρας του].

91. Λέγει [ἡ νύμφη στὸ Ἆσμα], «ἐκεῖ», δηλαδή, στὴν πένθιμη κλίνη τῆς ἐναρέτου ζωῆς [θὰ σοῦ δώσω τοὺς μαστούς μου, ἐὰν ὁλοκληρωτικὰ μοῦ ἀφιερωθῇς]· ὅμοια μὲ τὴν [νύμφη] στὸ Ἆσμα θὰ μποροῦσε νὰ ἔλεγε καὶ ἡ νύμφη - εὐχὴ πρὸς τὸν δικό της ἐραστή: [ἐκεῖ στὴν πένθιμη κλίνη τῆς ἐναρέτου ζωῆς] θὰ σοῦ δώσω τοὺς μαστούς μου, ἐὰν ὁλοκληρωτικὰ μοῦ ἀφιερωθῇς.

92. Ἀγάπη πρὸς τὴν εὐχὴ δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν ἀπαρνήθηκε ὅλη τὴν ὕλη [τὴν ὑλικὴ ζωή].

93. Ἂς γίνῃς, διὰ τῆς εὐχῆς, ἔξω ἀπὸ [ὅλα] τὰ ἄλλα, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ζωὴ καὶ τὴν ἀναπνοή [σου], ἐὰν θέλῃς νὰ βρεθῇς μόνο μὲ τὸν νοῦ [σου, δηλαδὴ νὰ ἐπιτύχῃς τὴν καθαρότητα τοῦ νοός].

94. Ἀπόδειξι τοῦ θεοφιλοῦς νοὸς [εἶναι] ἡ μονολόγιστος εὐχὴ καὶ τοῦ φρονί-

γος καίριος, ἔμφρονος λογισμοῦ· μονοειδὴς δὲ γεῦσις τῆς ἐλευθέρας εἴη αἰσθήσεως. Ἐν τούτοις οὖν τοῖς τρισὶν ἐῤῥῶσθαι τὰ τῆς ψυχῆς λέγεται.

ϟε'. Λεανθῆναι καλῶς δεῖ, καὶ ἀπαλυνθῆναι ὥς περ τῶν παιδίων, τὴν φύσιν τοῦ εὐχομένου, ὡς ἂν κατὰ τὴν ἐκείνων, καὶ ἡ τούτου εὐείκτως δέξηται τὴν ἐκ τῆς εὐχῆς ἐνταττομένην ἀνάπτυξιν. Διὸ μὴ ἀμέλει, ὁ συναφθῆναι ταύτῃ φιλῶν.

ϟϛ'. Οὐ πάντες τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἐν εὐχῇ κέκτηνται. Ὁ μὲν τοῦτον, ὁ δὲ ἄλλον. Ὁ μὲν εὔχεται, εἰ οἷόν τε, μετὰ τῆς εὐχῆς εἶναι τὴν καρδίαν αὐτοῦ πάντοτε· ὁ δέ, καὶ πρὸς τὸ ὑπερβῆναι αὐτήν· ὁ δέ, ἵνα μὴ λογισμοῖς ἐν εὐχῇ περικόπτηται. Πάντες δὲ εὔχονται, ἢ συντηρηθῆναι ἐν ἀγαθοῖς, ἢ μὴ συναπαχθῆναι κακοῖς.

ϟζ'. Εἰ ἐξ εὐχῆς οὐδεὶς ἀταπείνωτος (συντρίβεται ἐν ταπεινώσει καὶ γὰρ ὁ εὐχόμενος), οὐκ ἄρα ἐν ταπεινώσει προσεύχεται ὁ ἔξωθεν θρασυνόμενος.

ϟη'. Πρὸς τὴν χήραν τὴν πρὸς

μου λογισμοῦ [ἀπόδειξι εἶναι] ὁ εὔθετος [ὁ κατάλληλος στὴν περίστασι] λόγος· καὶ [ἀπόδειξι] τῆς ἐλεύθερης, [τῆς ἀπαλλαγμένης ἀπὸ πάθος] αἰσθήσεως μπορεῖ νὰ εἶναι ἡ μονοειδὴς [ἡ ἑνὸς εἴδους τροφή]. Μὲ αὐτά, λοιπόν, τὰ τρία, [δηλαδή, τὴν μονολόγιστο εὐχή, τὸν εὔθετο λόγο καὶ τὴν μονοειδῆ τροφὴ] λέγεται, ὅτι ἐνδυναμώνονται τὰ [μέρη] τῆς ψυχῆς.

95. Ἡ φύσι ἐκείνου, ὁ ὁποῖος εὔχεται, πρέπει νὰ λειανθῇ καλὰ καὶ νὰ ἀπαλυνθῇ, ὅπως ἀκριβῶς [ἡ φύσι] τῶν παιδιῶν, ὥστε ὅμοια μὲ τὴν [φύσι] ἐκείνων [τῶν παιδιῶν] καὶ ἡ [φύσι] αὐτοῦ νὰ μπορῇ νὰ δεχθῇ ὑπάκουα τὴν ἀνάπτυξι, ἡ ὁποία εἰσέρχεται μέσα [στὴν φύσι] ἀπὸ τὴν εὐχή. Γι᾽ αὐτὸ νὰ μὴν ἀμελῇς [ἐσύ], ὁ ὁποῖος ἐπιθυμῇς νὰ ἑνωθῇς μ᾽ αὐτήν.

96. Μὲ τὴν [ἐπίκλησι] τῆς εὐχῆς, δὲν ἔχουν ὅλοι τὸν ἴδιο σκοπό. Ὁ μὲν [ἕνας ἔχει] αὐτόν [τὸν σκοπό], ὁ δὲ [ἄλλος] τὸν ἄλλο. Ὁ [ἕνας] μὲν εὔχεται γιὰ νὰ εἶναι, ἐὰν [εἶναι] δυνατόν, ἡ καρδία του πάντοτε μαζὶ μὲ τὴν εὐχή. Ὁ δὲ [ἄλλος εὔχεται] καὶ γιὰ νὰ ἐπιστατῇ αὐτὴν [τὴν καρδία του, διὰ τῆς εὐχῆς]· καὶ ὁ ἄλλος [εὔχεται], γιὰ νὰ μὴν περισπᾶται ἀπὸ λογισμούς, κατὰ τὴν εὐχή. Ὅλοι, ὅμως, εὔχονται ἢ γιὰ νὰ διαφυλαχθοῦν στὰ ἀγαθὰ ἢ γιὰ νὰ μὴν παρασυρθοῦν ἀπὸ τὰ κακά.

97. Ἐὰν ἀπὸ τὴν εὐχὴ κανεὶς δὲν [μένῃ] ἀταπείνωτος [δὲν μένῃ, δηλαδή, χωρὶς νὰ ταπεινωθῇ], (διότι ἀληθινὰ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος εὔχεται συντρίβεται μέσα στὴν ταπείνωσι), ἄρα ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐξωτερικὰ ἐκφράζεται μὲ θρασύτητα, δὲν προσεύχεται μὲ ταπείνωσι.

98. Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος εὔχεται, ποτὲ δὲν

τὸν ὠμὸν τὴν δίκην κινοῦσαν κριτὴν[20] ἀφορῶν ὁ εὐχόμενος, οὐκ ἐκκακήσει ποτὲ διὰ τὴν βραδύτητα τῶν ἀγαθῶν ὑποσχέσεων.

Ϟθʹ. Οὐ παραμείνει σοι εὐχή, τῷ πρὸς τὰ συλλογιζόμενα ἔσωθεν, καὶ ὁμιλούμενα ἔξωθεν ἐμβραδύνοντι. Ἡ αὐτὴ δὲ ὀφθήσεται ὑποστρέφουσα, τῷ δι᾽ αὐτὴν ὑποτεμνομένῳ τὰ πλείονα.

ρʹ. Εἰ μὴ εἰς λαγόνας ψυχῆς εἰσδύνουσι τὰ ῥήματα τῆς εὐχῆς, οὐκ ἂν εἰς τὰς τοῦ προσώπου σιαγόνας τὰ δάκρυα περικλυσθῆναι συγχωρηθήσονται.

ραʹ. Ἀνατελοῦσι γεωργῷ μὲν τὰ δράγματα, μὴ κατ᾽ ὄψιν τῶν σπερμάτων ῥιφέντων τῆς γῆς. Μοναχῷ δὲ τὰ δάκρυα ἀναβλύσουσιν, οὐκ ἀπονητὶ τῷ μετερχομένῳ τὰ ῥήματα τῆς εὐχῆς.

ρβʹ. Κλεὶς οὐρανῶν βασιλείας εὐχή. Ταύτην ὁ κατέχων ὡς δεῖ, ὁρᾷ τὰ ἐν αὐτῇ ἀποκείμενα ἀγαθὰ τοῖς φίλοις αὐτῆς. Μόνα δὲ τὰ παρόντα περισκοπεῖ, ὁ παῤῥησίαν ἐν ἐκείνῃ μὴ ἐσχηκώς.

ργʹ. Οὐ δύναται ὁ νοῦς ἐν καιρῷ τῆς εὐχῆς μετὰ παῤῥη-

θὰ ἀποθαρρυνθῇ, ἐξ αἰτίας τῆς ἀργοπορίας τῶν ἀγαθῶν ὑποσχέσεων, ὅταν στρέφῃ τὸ βλέμμα [του] πρὸς τὴν χήρα, ἡ ὁποία διεξάγει δικαστικὸ ἀγῶνα [καὶ ζητεῖ τὸ δίκαιό της], ἔναντι τοῦ ἀνηλεοῦς δικαστοῦ.

99. Σὲ σένα, ὁ ὁποῖος χρονοτριβεῖς μὲ ὅσα συλλογίζεσαι ἐσωτερικὰ καὶ μὲ ὅσα λέγονται ἐξωτερικά, ὁπωσδήποτε δὲν θὰ παραμείνῃ ἡ εὐχή. Ἡ ἴδια ὅμως [ἡ εὐχὴ] θὰ φανῇ νὰ ἐπιστρέφῃ σ᾽ ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος, ἕνεκα αὐτῆς, ἐμποδίζει τὰ περισσότερα [ἀπὸ τὰ λόγια καὶ τοὺς λογισμούς].

100. Ἐὰν τὰ λόγια τῆς εὐχῆς δὲν εἰσχωροῦν στὶς λαγόνες [στὰ βαθύτερα μέρη] τῆς ψυχῆς, δὲν θὰ παραχωρηθοῦν τὰ δάκρυα, γιὰ νὰ χυθοῦν πάνω στὶς σιαγόνες τοῦ προσώπου.

101. Τὰ μὲν σπαρτὰ θὰ βλαστήσουν στὸ γεωργό, ὅταν τὰ σπέρματα δὲν ριφθοῦν στὴν ἐπιφάνεια τῆς γῆς, [ἀλλὰ βυθιστοῦν στὸ χῶμα]. Τὰ δὲ δάκρυα θὰ ρεύσουν στὸ Μοναχὸ ἐκεῖνο, ὁ ὁποῖος δὲν προσεγγίζει ἀκόπως τὰ λόγια τῆς εὐχῆς, [ἀλλὰ μὲ κόπο καὶ πόνο].

102. Τὸ κλειδὶ τῆς Βασιλείας τῶν οὐρανῶν [εἶναι] ἡ εὐχή, [τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ]. Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος κρατᾶ αὐτήν, ὅπως πρέπει, βλέπει τὰ ἀγαθά, τὰ ὁποῖα ἐπιφυλάσσονται, μέσα σ᾽ αὐτήν, γιὰ τοὺς φίλους αὐτῆς [δηλαδή, τῆς εὐχῆς, ποὺ ὁδηγεῖ στὴν θέα τῆς Βασιλείας][6]. Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει ἀποκτήσει παρρησία μέσα στὴν κατάστασι ἐκείνης, [δηλαδὴ τῆς εὐχῆς τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ, ποὺ ξεκλειδώνει τὴν Βασιλεία τῶν οὐρανῶν] ἐρευνᾶ μόνο τὰ παρόντα [καὶ ὄχι τὰ τῆς Βασιλείας].

103. Ὁ νοῦς, κατὰ τὴν διάρκεια τῆς εὐχῆς, δὲν δύναται νὰ λέγῃ μὲ παρρη-

σίας λέγειν πρὸς τὸν Θεόν· διέῤῥηξας τοὺς δεσμούς μου· σοὶ θύσω θυσίαν αἰνέσεως[21]*, εἰμὴ δειλίας, καὶ ῥαθυμίας, πολυϋπνίας, καὶ ἡδυφαγίας, ἐξ ὧν τὸ πταίειν, ἐπιθυμίᾳ τῶν κρειττόνων, ἀποῤῥαγῇ.*

ρδ΄. Ἔξω τοῦ πρώτου καταπετάσματος[22] *ἵσταται ἐν εὐχῇ ὁ ρεμβόμενος. Ἔνδοθεν δὲ γίνεται, ὁ μονολόγιστον ἐξανύων αὐτήν. Μόνος δὲ εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων παρέκυψεν ὁ μετὰ τῆς εἰρήνης τῶν φυσικῶν λογισμῶν, καὶ τὰ περὶ τῆς πάντα νοῦν ὑπερεχούσης*[23] *διασκεπτόμενος, καί τινος ἐκεῖθεν θεοφανείας καταξιούμενος.*

ρε΄. Ὁπόταν ἀπὸ τῶν ἔξωθεν σχολάσασα ἡ ψυχὴ συναφθῇ τῇ εὐχῇ, τότε οἷά τις φλὸξ περικυκλώσασα ταύτην ἐκείνη, σίδηρον καθάπερ τὸ πῦρ, πεπυρακτωμένην ὅλην καθίστησιν. Καὶ ἔστι ψυχὴ μὲν ἡ αὐτή, οὐκ ἔτι δὲ καὶ ἁπτή. Οὐδὲ γὰρ ὁ πυρακτωθεὶς σίδηρος ταῖς ἔξωθεν ἐπαφαῖς.

ρς΄. Μακάριος ὁ ἐν τῷ βίῳ τούτῳ οὑτωσὶ θεωρηθῆναι καταξιωθείς, καὶ τὸν αὐτοῦ φύσει πήλινον ἀνδριάντα, χάριτι πύρινον κατιδών.

σία στὸν Θεό: «ἔσπασες τὰ δεσμά μου· σὲ Σένα θὰ προσφέρω θυσία αἰνέσεως», ἐὰν [πρῶτα] δὲν ἀποσπασθῇ, χάριν τῆς ἐπιθυμίας γιὰ τὰ ἀνώτερα, ἀπὸ τὴν δειλία καὶ τὴν ραθυμία, τὴν πολυϋπνία καὶ τὴν καλοφαγία, ἀπὸ τὰ ὁποῖα [γεννᾶται] ἡ ἁμαρτία.

104. Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος περισπᾶται κατὰ τὸν καιρὸ τῆς εὐχῆς, στέκεται ἔξω ἀπὸ τὸ πρῶτο καταπέτασμα [τοῦ Ναοῦ τοῦ Θεοῦ]. Ἐνῶ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἀσκεῖ μονολόγιστη τὴν [εὐχή, δηλαδή, χωρὶς περισπασμό], εἰσέρχεται μέσα [στὸν Ναὸ τοῦ Θεοῦ]. Στὰ ἅγια τῶς ἁγίων, ὅμως, ἔσκυψε καὶ εἶδε μυστικά, μόνο, ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος, [μὲ τὸ νὰ ζῇ] μὲ τὴν εἰρήνη τῶν φυσικῶν λογισμῶν, θεωρεῖ ἀδιάκοπα, ὅσα ἀφοροῦν τὴν [εἰρήνη τοῦ Θεοῦ], ἡ ὁποία ξεπερνᾶ κάθε νοῦ[7], καὶ ἐπιπλέον καταξιώνεται ἀπὸ ἐκεῖ, [ἀπὸ τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, ὅπου καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ], κάποιας θεοφανείας.

105. Ὅταν ἡ ψυχή, ἀφοῦ παύσῃ ἀπὸ τὰ ἐξωτερικά, ἑνωθῇ μὲ τὴν εὐχή, τότε ἐκείνη, [δηλαδή, ἡ εὐχή], ἀφοῦ περικυκλώσῃ σὰν φλόγα αὐτὴ [τὴν ψυχή, τὴν] κάνει, ὅπως ἀκριβῶς ἡ φωτιὰ τὸ σίδερο, [δηλαδὴ] ὁλόκληρη πυρακτωμένη. Καὶ [τότε] ἡ ψυχὴ εἶναι βέβαια ἡ ἴδια, ἀλλὰ δὲν [εἶναι] πλέον καὶ προσιτὴ στὴν ἐξωτερικὴ ἐπαφή. Διότι οὔτε ὁ σίδερος, ὁ ὁποῖος πυρακτώθηκε [εἶναι προσιτὸς] στὶς ἐξωτερικὲς ἐπαφές.

106. [Εἶναι] μακάριος ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος καταξιώθηκε νὰ γίνῃ ἔτσι ὁρατὸς σ᾽ αὐτὴν τὴν ζωὴ καὶ τὸ ἐκ φύσεως πήλινο ἄγαλμά του νὰ [τὸ] δῇ πύρινο ἐκ τῆς Χάριτος.

ρζʹ. Τοῖς μὲν εἰσαγομένοις, βαρὺς οἷά τις δεσπότης ὁ νόμος ἐπίκειται τῆς εὐχῆς. Τοῖς προκόψασι δὲ ὡς ἔρως, ὁ συνελαύνων πεινῶντα καθάπερ πολυτελῆ πρὸς ἑστίασιν.

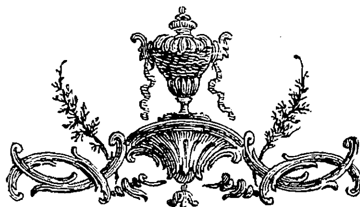
107. Ὁ κανόνας τῆς εὐχῆς, τοὺς μὲν ἀρχαρίους [τοὺς] πιέζει, ὅπως ὁ σκληρὸς δυνάστης. Ἀλλὰ σ᾽ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι προόδευσαν [στὴν ἄσκησί της, τοὺς πιέζει], ὅπως ἀκριβῶς ἡ σφοδρὴ ἐπιθυμία, ἡ ὁποία ἐξαναγκάζει ἐκεῖνον, ποὺ πεινᾶ σὲ πολυτελὲς γεῦμα.

ρηʹ. Τοῖς καλῶς μετερχομένοις τὴν πρακτικήν, ποτὲ μὲν ἡ εὐχὴ νεφέλη καθάπερ ἐπισκιάζουσα[24], τοὺς καυστικοὺς ἀπείργει ἐξ αὐτῶν λογισμούς. Ποτὲ δὲ σταγόνας οἷα δακρύων τούτους ἐπιψεκάζουσα, δείκνυσι τὰ πνευματικὰ θεωρήματα.

108. Σ᾽ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἀσκοῦν καλῶς τὴν πρακτικὴ [ἀρετή], ἡ εὐχή, ὅπως ἡ νεφέλη, ἄλλοτε μὲν [τοὺς] ἐπισκιάζει ἐμποδίζοντας ἀπ᾽ αὐτοὺς τοὺς καυστικοὺς λογισμούς. Ἄλλοτε δὲ [τοὺς] ἀποκαλύπτει τὶς πνευματικὲς θεωρίες, περιβρέχοντας αὐτοὺς [τοὺς ἀσκητὲς] μὲ σταγόνες ἀπὸ δάκρυα.

ρθʹ. Ἡδὺ μὲν ἥδυσμα κιθάρας τῆς κρουομένης ὑπό τινος ἔξωθεν εὑρεθήσεται. Ψυχὴ δέ, μὴ συνηχούσης αὐτῇ ἐν εὐχῇ τῆς ἐν πνεύματι μυστικῆς προσφωνήσεως, εὐκατάνυκτος οὐ πέφυκε γίνεσθαι. Τὸ γὰρ τί προσευξόμεθα καθὸ δεῖ, οὐκ οἴδαμεν καὶ τὰ ἑξῆς[25], εἰς τοῦτο ἐνάγει τὸν προσευχόμενον.

109. Θὰ βρεθῇ βέβαια ἐξωτερικὰ κάποια τερπνὴ μελωδία κιθάρας, ἡ ὁποία παίζεται ἀπὸ κάποιον. [Ἐσωτερικά], ὅμως, ἡ ψυχὴ ἔχει ἐκ φύσεως τὴν ἰδιότητα νὰ μὴν γίνεται εὐκατάνυκτη, ἐὰν δὲν ἀντηχῇ ἁρμονικὰ μ᾽ αὐτὴν τὴν ἴδια, ἐνῶ [ἀσκεῖ] τὴν εὐχή, ἡ ἐν [Ἁγίῳ] Πνεύματι μυστικὴ προσφώνησι. Διότι τὸ [λόγιον τοῦ Ἀποστόλου]: δὲν γνωρίζομε, πῶς νὰ προσευχηθοῦμε, ὅπως πρέπει καὶ τὰ λοιπά, συμβουλεύει, ὡς πρὸς αὐτό, τὸν προσευχόμενο.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ - ΣΧΟΛΙΑ

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

ΣΕ ΧΩΡΙΑ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ

[1] Ψαλμ. 25, 2.
[2] Ψαλμ. 17, 36.
[3] Πρβλ. Ψαλμ. 65, 12.
[4] Πρβλ. Ἰακ. 3, 2.
[5] Λουκ. 21, 19.
[6] Ματθ. 22, 10-11.
[7] Πρβλ. Φιλιππ. 2, 7.
[8] Ἑβρ. 11, 1.
[9] Ψαλμ. 120, 8.
[10] Ἐκκλησ. 11,10.
[11] Πρβλ. Ματθ. 7, 13.
[12] Ἆσμ. 4, 11.
[13] Ἆσμ. 1, 13.
[14] Ἆσμ. 4, 10-11.
[15] Ῥωμ. 6, 11.
[16] Ἆσμ. 2, 5.
[17] Ἠσ. 35, 10.
[18] Πρβλ. Ῥωμ. 12, 12.
[19] Ἆσμ. 7, 12.
[20] Λουκ. 18, 2-5.
[21] Ψαλμ. 115, 7-8.
[22] Ἑβρ. 9, 2-3.
[23] Φιλιππ. 4, 7.
[24] Πρβλ. Ἔξοδ. 13, 21.
[25] Ῥωμ. 8, 26.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

[α'] Ἔκδικος εἶναι ἰδιότης συνυφασμένη μὲ τὴν δικαϊκὴ πρᾶξι εἴτε στὴν πολιτικὴ δίκη εἴτε στὰ πλαίσια ἐκκλησιαστικοῦ δικαστηρίου. Καὶ στὶς δύο περιπτώσεις, ὁ ἔκδικος τελεῖ χρέη συνηγόρου ὑπερασπίσεως εἴτε στὴν πρώτη περίπτωσι τῶν συμφερόντων τοῦ δημοσίου εἴτε στὴν δεύτερη, ὡς ἐκκλησιαστικὸς ἔκδικος ἢ ἄλλως ἐκκλησιέκδικος, τῶν συμφερόντων τῆς Ἐκκλησίας. (Βλ. Δ. Δημητράκου, *Μέγα Λεξικὸν ὅλης τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης*, Ἐκδ. Δομὴ 1953, τόμ. 5, σ. 2325).

ΣΧΟΛΙΑ

[1] Στὴν ἐκκλησιαστικὴ γλῶσσα, ἡ «θεωρία» ἀποτελεῖ μιὰ ὑψηλὴ χαρισματικὴ κατάστασι τοῦ πιστοῦ, κατὰ τὴν ὁποία ὁ πιστὸς βλέπει τὴν ἄκτιστη δόξα τοῦ Θεοῦ, στὸ μέτρο πάντοτε τῆς πνευματικῆς καθαρό-

τητάς του. Τότε, ὁ πιστὸς βλέπει τὸν Θεό, ὡς φῶς. Γι᾽ αὐτὸ καὶ ἡ «θεωρία» ταυτίζεται ἐννοιολογικῶς μὲ τὴν θεοπτία.

Ἡ «θεωρία» συνδέεται στενὰ μὲ τὴν καθαρά, νοερὰ προσευχή. Ὁ νοῦς, ὡς ἡγεμόνας καὶ ὀφθαλμὸς τῆς ψυχῆς, εἶναι ὁ κατεξοχὴν φορέας τοῦ «κατ᾽ εἰκόνα». Ἔργο τοῦ νοὸς εἶναι νὰ ἀναφέρῃ τὸ κατ᾽ εἰκόνα στὸ πρωτότυπό του, τὸν Θεό. Καὶ αὐτὸ τὸ ἔργο γίνεται, κατεξοχήν, μὲ τὴν ἀδιάλειπτη εὐχή. Ὅταν ἡ εὐχὴ αὐτὴ συνοδεύεται ἀπὸ τὴν θεωρία - θεοπτία, ἑνώνει χαρισματικὰ τὸν πιστὸ μὲ τὸν Θεό.

2 Ὁ κατὰ Θεὸν πλοῦτος ἀναφέρεται στὸν ἐμπλουτισμὸ τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὰ χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί, κατεξοχήν, στὸν ἐμπλουτισμό του ἀπὸ τὴν θεοποιό, ἄκτιστη θεία Χάρι. Ὁ πλοῦτος αὐτὸς παραχωρήθηκε σὲ ὅλους, ἀνεξαιρέτως, τοὺς βαπτισμένους ἀνθρώπους, στὸ πλαίσιο τῆς Ἐκκλησίας, κατὰ τὸ μυστήριο τοῦ Ἁγίου Χρίσματος. Ἀλλά, ἐνῶ ὁ πλοῦτος αὐτὸς εἶναι «ἀμεταμέλητος» ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ, δηλαδὴ ὁ Θεὸς δὲν τὸν ἀνακαλεῖ ποτέ, δὲν λειτουργεῖ μηχανιστικὰ - μαγικά. Ἀπαιτεῖται πάντοτε ἐκ μέρους τοῦ πιστοῦ ἡ ἐλεύθερη συνεργία του, ἡ ὁποία ἐκφράζεται μὲ τὴν ἀγαπητικὴ τήρησι τῶν θείων ἐντολῶν. Καὶ μόνον τότε γίνεται μεθεκτὸς «ἐν πάσῃ αἰσθήσει», ἀλλὰ καὶ πάντοτε στὸ μέτρο τῆς ἀγαπητικῆς συνεργίας του.

3 Ὡς «συμβεβηκότα», νοοῦνται τὰ πρόσθετα καὶ μὴ κατὰ φύσιν ὀργανικὰ στοιχεῖα ἑνὸς αὐτοτελοῦς ὄντος. Στὴν προκειμένη περίπτωσι ἡ ψυχή, ὡς αὐτοτελὴς ὀντότητα, ἀποβαίνει ἀτελὴς χωρὶς τὴ φρόνησι, ἡ ὁποία ἐμφανίζεται ἐδῶ ὡς «συμβεβηκός», δηλαδή, ὡς πρόσθετο στοιχεῖο στὸ καθεαυτὸ εἶναι τῆς ψυχῆς. Τὸ ἴδιο ἰσχύει ἀντιστοίχως γιὰ τὴν ἀρετή, χωρὶς τὴν ταπεινοφροσύνη. Πραγματικά, σύμφωνα μὲ τὴν Βιβλικὴ μαρτυρία, ἡ ταπεινοφροσύνη εἶναι ἐκείνη, ἡ ὁποία ἑλκύει καὶ διατηρεῖ τὴν θεοποιὸ Χάρι, χωρὶς τὴν ὁποία ἡ ἀρετὴ χάνει κάθε, κατὰ Θεόν, ἀποτελεσματικότητά της.

4 Στὸ πλαίσιο τῆς Ἐκκλησίας, ὁ πιστὸς πάσχει καὶ τὴν καλὴ καὶ τὴν κακὴ ἀλλοίωσι. Μάλιστα, ὁ πρῶτος ποὺ πάσχει, εἴτε στὴν μία εἴτε στὴν ἄλλη κατεύθυνσι, εἶναι ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου. Γι᾽ αὐτὸ καὶ χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὸν Ἅγιο Γρηγόριο τὸν θεολόγο, ὡς «πρωτοπαθής». Ὁ νοῦς διαβιβάζει τὸ καλὸ ἢ κακό, ποὺ παθαίνει, στὴν ψυχὴ καὶ ἡ ψυχὴ στὸ σῶμα. Ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ πάσχῃ τὴν καλὴ ἢ κακὴ ἀλλοίωσι ἐσωτερικά, στὸ ἐπίπεδο τῶν λογισμῶν ἢ τῆς καρδίας του, χωρὶς νὰ ἐκδηλώνῃ, ἀπαραιτήτως, τὸ «πάθος» του καὶ ἐξωτερικά. Τὸ «πάθος» αὐ-

τὸ ἀξιολογεῖται ὡς «πρᾶξι» ἀπὸ τὸν Χριστό, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν φανέρωσι ἢ τὴν μὴ φανέρωσί του καὶ ἐξωτερικά.

5 Ἡ ψυχὴ - παρὰ τὸν νοερὸ καὶ ἀόρατο χαρακτῆρα της - εἶναι, καθεαυτήν, κτιστή. Ὡς κτίσμα, δὲν ἔχει όντολογικῶς τὴν δυνατότητα νὰ κοινωνῇ ἄμεσα μὲ τὸν Θεὸ οὔτε νὰ βλέπῃ τὴν ἄκτιστη δόξα Του. Ἡ μόνη δυνατότητα γιὰ θέα τῆς θείας δόξας, εἶναι νὰ ἀποκτήσῃ πνευματικὲς αἰσθήσεις. Αὐτὲς οἱ αἰσθήσεις ἀποκτῶνται διὰ τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος. Γι᾽ αὐτό, ἄλλωστε, εἶπε καὶ ὁ Χριστὸς στὸν Νικόδημο, «ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἄνωθεν, οὐ δύναται ἰδεῖν τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ» (Ἰω. 3, 3). Ἀλλὰ καὶ τότε, θὰ πρέπει νὰ διατηρῇ ὁ πιστὸς ὑγιεῖς καὶ γυμνασμένες τὶς πνευματικὲς αἰσθήσεις του, μὲ τὴν μυστηριακὴ ζωὴ καὶ τὴν ἀγαπητικὴ τήρησι τῶν ἐντολῶν. Εἰδικώτερα, ἡ προσευχὴ ἱερουργεῖ τὴν χαρισματικὴ ἕνωσι τῆς ψυχῆς μὲ τὸν Θεό, ὁπότε ἡ ψυχή, ἀνάλογα, πάντοτε, μὲ τὸ βαθμό τῆς καθαρότητάς της, βλέπει καθαρὰ ἢ καὶ ἐξολοκλήρου τὰ θεῖα μυστήρια, καθὼς εἶναι ἐμπλουτισμένη μὲ τὴν θεοποιὸ Χάρι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἡ ὁποία, ὡς ἄκτιστη ἐνέργεια τοῦ ἴδιου τοῦ Θεοῦ, γίνεται ἡ ἴδια καὶ τὸ μέσο, ὡς θεῖο φῶς, γιὰ τὴν ἄμεση κοινωνία καὶ ἐμπειρία τοῦ Θεοῦ.

6 Τὰ ἀγαθὰ τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ εἶναι ἄκτιστα. Εἶναι ἐκεῖνα τὰ ἀγαθά, γιὰ τὰ ὁποῖα ὁ Ἀπόστολος Παῦλος εἶπε, ὅτι «ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη» (Α' Κορ. 2, 9). Τὰ ἄκτιστα αὐτὰ ἀγαθὰ ἐπιφυλάσσονται γιὰ τοὺς φίλους τῆς εὐχῆς, ἐπειδὴ αὐτοί, ἐμπλουτισμένοι μὲ τὴν ἄκτιστη θεία Χάρι, τὴν ἀσκοῦν, ὅπως πρέπει, ὁπότε, ἔχοντας τὸ «κλειδὶ» τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ἔχουν καὶ ὀπτικὴ πρόσβασι στὰ μέλλοντα ἀγαθά της, τὰ ὁποῖα προγεύονται, μὲ τὰ μεταμορφωμένα αἰσθητήριά τους, ἀπὸ τὴν παροῦσα ζωή, στὸ πλαίσιο πάντοτε τοῦ μυστηριακοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, τῆς Ἐκκλησίας.

7 Ὅταν ἡ εὐχὴ τοῦ πιστοῦ γίνῃ μονολόγιστη – χωρὶς περισπάσεις - ὁ πιστὸς μπορεῖ μὲ ἀπόρρητο καὶ χαρισματικὸ τρόπο νὰ εἰσέλθῃ στὸν ἱερότερο χῶρο τῆς κοινωνίας του μὲ τὸν Θεό, στὰ ἅγια τῶν ἁγίων. Ἐκεῖ ὁ εὐχόμενος, καθὼς γίνεται ὅλο καὶ περισσότερο μέτοχος τῆς ἀκτίστου θείας Χάριτος, «ἐν πάσῃ αἰσθήσει», ἀποκτᾶ καταρχὴν τὴν εἰρήνη τῶν λογισμῶν του καὶ στὴ συνέχεια προχωρᾶ στὴν βιωματικὴ ἐμπειρία τῆς εἰρήνης τοῦ ἴδιου τοῦ Θεοῦ. Ἡ εἰρήνη αὐτὴ ξεπερνᾶ κάθε κτιστὴ ἐμπειρία τοῦ νοός, ἐπειδὴ ἔχει ἄκτιστο χαρακτῆρα, καὶ τοῦ προσφέρεται χαρισματικῶς.

2

ΓΝΩΣΤΙΚΑ

Φωτίζεται νοῦς γνωστικῆς θεωρίας,
Πρὸς ὕψος ἀρθείς, τοῖς δ' ἐπεντυχὼν λόγοις.
Σκοτίζεται δ' αὖ, ἐγκυλισθεὶς εἰς πάθος.

Ὁ νοῦς, ἀφοῦ διαβάση μὲ ζῆλο αὐτοὺς τοὺς λόγους,
φωτίζεται, ἀνερχόμενος στὸ ὕψος τῆς γνωστικῆς θεωρίας[1].
Σκοτίζεται ὅμως πάλι, ὅταν κυλισθῆ μέσα σὲ πάθος.

α΄. Ἀναγκαῖον εἰδέναι τὸν γνωστικόν, πότε μὲν ὁ νοῦς αὐτοῦ εἰς τὴν χώραν τῶν νοημάτων ἐστί, πότε δὲ εἰς τὴν τῶν λογισμῶν, καὶ πότε εἰς τὴν κατ᾽ αἴσθησιν. Καὶ ἐν ταύτῃ πάλιν, εἰ ἐν τοῖς κατὰ καιρόν, ἢ ἐν τοῖς παρὰ καιρὸν μᾶλλον εὑρίσκεται.

β΄. Ἐν νοήμασιν οὐκ ὢν ὁ νοῦς, ἐν λογισμοῖς πάντως ἐστίν. Ἐν λογισμοῖς δὲ ὤν, ἐν νοήμασιν οὐκ ἐστίν. Ἐν δὲ τῇ αἰσθήσει γινόμενος, μετὰ πάντων ἐστίν.

γ΄. Διὰ τοῦ νοήματος μὲν ὁ νοῦς διέρχεται πρὸς τὰ νοητά. Διὰ δὲ τοῦ λογισμοῦ πρὸς τὰ λογικὰ ὁ λόγος. Πρὸς δὲ τὰ πρακτικὰ διὰ τῆς φαντα-

1. Εἶναι ἀναγκαῖο νὰ γνωρίζῃ ὁ γνωστικός[2], πότε μὲν ὁ νοῦς του βρίσκεται στὸν χῶρο τῶν νοημάτων, πότε δὲ στὸν [χῶρο] τῶν λογισμῶν καὶ πότε στὸν [χῶρο], ποὺ ἀφορᾶ τὴν αἴσθησι. Καὶ πάλι [εἶναι ἀναγκαῖο νὰ γνωρίζῃ ὁ γνωστικός], ἐὰν [ὁ νοῦς] βρίσκεται μέσα σ᾽ αὐτόν [τὸν χῶρο, ποὺ ἀφορᾶ τὴν αἴσθησι] περισσότερο μὲ τοὺς κατάλληλους [λογισμοὺς] ἢ μὲ τοὺς ἀκατάλληλους.

2. Ἐὰν ὁ νοῦς δὲν [βρίσκεται] σὲ νοήματα, ὁπωσδήποτε, βρίσκεται σὲ λογισμούς. Ὅταν ὅμως [βρίσκεται] σὲ λογισμούς, σὲ νοήματα δὲν βρίσκεται. Καὶ ὅταν [ὁ νοῦς] ἀσχολῆται μὲ τὴν αἴσθησι, βρίσκεται μαζὶ μὲ ὅλα[3].

3. Ὁ νοῦς διαβαίνει πρὸς τὰ νοητὰ διὰ τοῦ νοήματος. Τὸ λογιστικὸ [διαβαίνει] πρὸς τὰ λογικά, διὰ τοῦ λογισμοῦ. Καὶ ἡ αἴσθησι [διαβαίνει] πρὸς τὰ πρακτικὰ διὰ τῆς

σίας ἡ αἴσθησις.

δ'. Εἰς ἑαυτὸν ὁ νοῦς συναγόμενος, οὐδὲν οὔτε τῶν κατ' αἴσθησιν, οὔτε τῶν κατὰ λογισμὸν θεωρεῖ. Γυμνοὺς δὲ νόας καὶ θείας αὐγὰς βλυζούσας εἰρήνην τε καὶ χαράν.

ε'. Ἄλλο ὁ νοῦς τοῦ πράγματος, καὶ ἄλλο ὁ λόγος αὐτοῦ καὶ ἕτερον τὸ ὑπὸ τὴν αἴσθησιν ἀναγόμενον. Καὶ τὸ μέν ἐστιν οὐσία. Τὸ δὲ συμβεβηκός, τὸ δὲ ἡ τοῦ ὑποκειμένου διαφορά.

ς'. Πολλὰς ὁδοὺς ἀνατέμνων ὁ νοῦς, ἀκόρεστος δείκνυται. Πρὸς μίαν δὲ συναγόμενος τῆς εὐχῆς, πρὸ τῆς ἐντελείας, στενοχωρούμενος φαίνεται, λιπαρῶν τὸν μέτοχον ἀπολυθῆναι πρὸς τὰ ἀφ' ὧν ἐξελήλυθεν.

ζ'. Ἄνωθεν ἡγμένος ὁ νοῦς, οὐκ ἀναδραμεῖται αὖθις ἐκεῖσε, εἰμὴ τελείαν τὴν κάτω ποιήσηται καταφρόνησιν διὰ τῆς περὶ τὰ θεῖα σχολῆς.

η'. Εἰ μὴ τὴν ψυχήν σου δύνῃ μετὰ μόνων ποιῆσαι τῶν περὶ αὐτὴν λογισμῶν, κἂν τὸ σῶμά σου μονάζειν ἀνάγκασον τὴν περὶ αὐτὸ ἀθλιότητα διὰ παντὸς ἐννοού-

φαντασίας.

4. Ὅταν ὁ νοῦς συμμαζεύεται στὸν ἑαυτόν του, δὲν βλέπει τίποτα, οὔτε ἀπὸ ὅσα ἀφοροῦν τὴν αἴσθησι, οὔτε ἀπὸ ὅσα ἀφοροῦν τὸν λογισμό. Ἀλλὰ [βλέπει] γυμνοὺς [ἀπὸ λογισμοὺς] νόες καὶ θεῖα φῶτα[4], τὰ ὁποῖα ἀναβλύζουν εἰρήνη καὶ χαρά.

5. Ἄλλο [εἶναι] ὁ νοῦς τοῦ πράγματος καὶ ἄλλο ὁ λόγος [ὁ σκοπὸς] αὐτοῦ καὶ διαφορετικὸ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖο ἀναφέρεται στὴν αἴσθησι, [δηλαδή, τὸ γνώρισμα τοῦ πράγματος, τὸ σχετικὸ μὲ τὸν τρόπο προσεγγίσεώς του ἀπὸ τὴν αἴσθησι]. Καὶ τὸ μὲν [πρῶτο, ὁ νοῦς] εἶναι ἡ οὐσία [τοῦ πράγματος]. Τὸ δὲ [δεύτερο, ὁ λόγος] εἶναι συμβεβηκός, [πρόσθετο, μὴ ὀντολογικὸ (φυσικὸ) γνώρισμα], καὶ τὸ [τελευταῖο, τὸ περὶ τὴν αἴσθησι γνώρισμα εἶναι] ἡ διαφορὰ τοῦ ὑποκειμένου, [δηλαδή, ἡ ἐπὶ τῆς οὐσίας διαφορά, ἡ ὁποία καθιστᾶ τὸ πρᾶγμα μοναδικὸ ἔναντι ὁποιουδήποτε ἄλλου πράγματος].

6. Ὁ νοῦς, ὅταν χαράσσῃ [διατρέχῃ] πολλὲς ὁδούς, ἀποδεικνύεται ἀκόρεστος. Ὅταν, ὅμως, συμμαζεύεται σὲ μία [ὁδό, σ' ἐκείνη] τῆς εὐχῆς, παρουσιάζεται, πρὶν τὴν τελείωσι, νὰ στενοχωρῆται, ἐκλιπαρώντας τὸν μέτοχο [ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος μετέχει στὴν ἄσκησι τῆς εὐχῆς] νὰ ἐλευθερωθῇ [ὁ νοῦς] πρὸς ἐκεῖνα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἔχει ἀποχωρήσει, [ἀφ' ὅτου ἀπεχώρησε ἀπὸ τὶς πολλὲς ὁδοὺς καὶ εἰσῆλθε στὴν ὁδὸ τῆς εὐχῆς].

7. Ἐπειδή, ὁ νοῦς προσλαμβάνεται ἀπὸ ἐπάνω, δὲν θὰ ἀνυψωθῇ πάλι πρὸς ἐκεῖ, ἐὰν δὲν κατορθώσῃ τὴν τελεία καταφρόνησι τῶν κάτω διὰ τῆς, σχετικῆς μὲ τὰ θεῖα, ἐνασχολήσεως.

8. Ἐὰν δὲν δύνασαι νὰ διαφυλάττῃς τὴν ψυχή σου μὲ μόνους λογισμούς, τοὺς γύρω ἀπὸ αὐτήν, ἀνάγκασε τουλάχιστον τὸ σῶμα σου νὰ ζῇ βίο μοναχικό, [ἀσκητικό], μὲ τὸ νὰ μελετᾷς τὴν γύρω ἀπὸ αὐτὸ [τὸ σῶμα] ἀθλιότητα.

μενος. Οὕτω γὰρ τῷ χρόνῳ, ἐλέει Θεοῦ, καὶ πρὸς τὸ πρῶτον ἀναδραμεῖν δυνήσῃ τῆς εὐγενείας ἀξίωμα.

θ΄. Ὁ μὲν πρακτικὸς ὑποτάσσειν τὸν νοῦν εὐκόλως δύναται τῇ εὐχῇ, ὁ δὲ θεωρητικὸς τὴν εὐχὴν τῷ νοΐ. Ὁ μὲν ἀπὸ τῶν φαινομένων συστέλλων σχημάτων τὴν αἴσθησιν. Ὁ δὲ τὴν ψυχὴν πρὸς τοὺς ἐγκεκρυμμένους τοῖς σχήμασι λόγους μεταβιβάζων. Καὶ ὁ μὲν σωμάτων πείθει λόγους τὸν νοῦν ἀγνοεῖν, ὁ δὲ ἀσωμάτων κατανοεῖν. Ἀσώματα δέ εἰσι λόγοι σωμάτων, ἰδιότητές τε, καὶ οὐσίαι αὐτῶν.

ι΄. Ὅταν τὸν νοῦν σου τῆς τῶν σωμάτων, καὶ χρημάτων, καὶ βρωμάτων ἡδυπαθείας ἐλευθερώσῃς, τότε καὶ ὅπερ ἂν ποιῇς δῶρον καθαρὸν τῷ Θεῷ λογισθήσεται. Ἀντιδοθήσεται δέ σοι, τὸ διανοιγῆναι τοὺς τῆς καρδίας σου ὀφθαλμούς, καὶ τρανῶς ἐμμελετᾶν τοὺς ἐγγεγραμμένους ἐν αὐτῷ λόγους Θεοῦ. Οἵτινες ὑπὲρ μέλι[1] καὶ κηρίον, τῷ νοητῷ σου λογισθήσονται λάρυγγι τῇ ἀπ᾽ αὐτῶν ἐκδιδομένῃ ἡδύτητι.

Διότι κατ᾽ αὐτὸν τὸν τρόπο, μὲ τὸν καιρό, διὰ τοῦ ἐλέους τοῦ Θεοῦ, θὰ μπορέσῃς νὰ ἀνυψωθῇς καὶ πρὸς τὸ πρῶτο τῆς εὐγενείας ἀξίωμα, [δηλαδή, χρονίζοντας στὴν σωματικὴ ἄσκησι, θὰ φθάσῃς καὶ στὴν φυλακὴ τῶν λογισμῶν].

9. Ὁ μὲν πρακτικὸς δύναται εὔκολα νὰ ὑποτάσσῃ τὸν νοῦ στὴν εὐχή, ὁ δὲ θεωρητικὸς τὴν εὐχὴ στὸ νοῦ. Ὁ μὲν [πρακτικὸς ὑποτάσσει τὸν νοῦ στὴν εὐχή], περιορίζοντας τὴν αἴσθησι ἀπὸ τὰ ὁρατὰ σχήματα. Ὁ δὲ [θεωρητικὸς ὑποτάσσει τὴν εὐχὴ στὸν νοῦ], μεταφέροντας τὴν ψυχὴ πρὸς τοὺς λόγους [τῶν ὄντων], οἱ ὁποῖοι κρύβονται στὰ σχήματα. Καὶ ὁ μὲν [πρακτικὸς] καταφέρνει τὸν νοῦ νὰ ἀγνοῇ τοὺς λόγους τῶν σωμάτων, ὁ δὲ [θεωρητικὸς καταφέρνει τὸν νοῦ] νὰ κατανοῇ τὰ ἀσώματα. Ἀσώματα δὲ εἶναι οἱ λόγοι τῶν σωμάτων καὶ οἱ ἰδιότητες καὶ οἱ οὐσίες τους.

10. Ὅταν ἐλευθερώσῃς τὸν νοῦ σου ἀπὸ τὴν ἡδυπάθεια τῶν σωμάτων καὶ τῶν χρημάτων καὶ τῶν φαγητῶν, τότε καὶ ὁποιοδήποτε δῶρο κι ἂν κάνῃς στὸν Θεό, θὰ λογισθῇ καθαρό. Θὰ σοῦ δοθῇ δὲ ἀνταπόδοσι ἡ διάνοιξι τῶν ὀφθαλμῶν τῆς καρδίας σου καὶ τὸ νὰ μελετᾷς εἰς βάθος μὲ ἐνάργεια τοὺς λόγους τοῦ Θεοῦ, ποὺ εἶναι [ἤδη] χαραγμένοι [διὰ τῆς Χάριτος τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος] σ᾽ αὐτὸν [τὸν νοῦ]. Αὐτοὶ [οἱ λόγοι τοῦ Θεοῦ] θὰ ἐκτιμηθοῦν ἀπὸ τὸν νοητό σου λάρυγγα περισσότερο ἀπὸ μέλι καὶ κηρήθρα, ἐξ αἰτίας τῆς γλυκύτητος, ποὺ ἐκχέεται ἀπ᾽ αὐτούς.

ια΄. Οὐ δυνήσῃ σωμάτων καὶ χρημάτων καὶ τῆς τῶν οὐκ ἀναγκαίων βρωμάτων ἐπιθυμίας ὑπέρτερον ποιῆσαι τὸν νοῦν, εἰμὴ ἐν τῇ καθαρᾷ τῶν δικαίων χώρᾳ εἰσάξῃς αὐτόν· καθ' ἣν ἥ τε τοῦ θανάτου, καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ μνήμη ἐπαναβλύσασα, ἀπὸ γηΐνης καρδίας ἀπαλείψει πᾶν ἐπιθυμίας ἀνάστημα.

ιβ΄. Οὐδὲν οὔτε ἐννοίας θανάτου φοβερώτερον, οὔτε Θεοῦ μνήμης θαυμασιώτερον. Ἡ μὲν γάρ ἐστι λύπης σωτηριώδους παρεκτική, ἡ δὲ εὐφροσύνης χαριστική. Ἐμνήσθην γάρ, φησὶν ὁ Προφήτης, τοῦ Θεοῦ, καὶ ηὐφράνθην[2]*. Καὶ ὁ σοφός· μιμνήσκου τὰ ἔσχατά σου καὶ οὐχ ἁμαρτήσῃς*[3]*. Ἀδύνατον δὲ τοῦ δευτέρου τινὰ ἐν κατασχέσει γενέσθαι, μὴ πεῖραν τῆς τοῦ προτέρου λαβόντα στρυφνότητος.*

ιγ΄. Ἕως ἂν τὴν τοῦ Θεοῦ δόξαν ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ[4] *ἴδῃ ὁ νοῦς, οὐ δύναται ἡ ψυχὴ λέγειν ἐν αἰσθήσει αὐτῆς· ἐγὼ δὲ ἀγαλλιάσομαι ἐπὶ τῷ Κυρίῳ, τερφθήσομαι ἐπὶ τῷ σωτηρίῳ αὐτοῦ*[5]*. Κάλυμμα γὰρ κεῖται τὸ*

11. Δὲν θὰ μπορέσῃς νὰ καταστήσῃς τὸν νοῦ ἀνώτερο ἀπὸ τὴν ἐπιθυμία τῶν σωμάτων καὶ τῶν χρημάτων καὶ τῶν μὴ ἀναγκαίων φαγητῶν, ἐὰν δὲν τὸν εἰσαγάγῃς στὴν καθαρὴ χώρα τῶν δικαίων· στὴν ὁποία καὶ ἡ μνήμη τοῦ θανάτου καὶ [ἡ μνήμη] τοῦ Θεοῦ, καθὼς ξεχειλίζει πολὺ περισσότερο, θὰ ἀπαλείψῃ κάθε ἔξαρσι ἐπιθυμίας ἀπὸ τὴν γήϊνη καρδία.

12. Οὔτε [ὑπάρχει] τίποτε πιὸ φοβερὸ ἀπὸ τὴν σκέψι τοῦ θανάτου, οὔτε [τίποτα] πιὸ θαυμαστὸ ἀπὸ τὴν μνήμη τοῦ Θεοῦ. Διότι ἡ μὲν [μνήμη τοῦ θανάτου] παρέχει σωτήριο λύπη, ἡ δὲ [μνήμη τοῦ Θεοῦ] χαρίζει εὐφροσύνη. Διότι λέγει ὁ Προφήτης: «Μνημόνευσα τὸν Θεὸ καὶ γεύτηκα εὐφροσύνη». Καὶ ὁ σοφὸς [Σειρὰχ] λέγει: «θυμήσου τὸ τέλος τῆς ζωῆς σου καὶ δὲν θὰ ἁμαρτήσῃς». [Εἶναι] ὅμως ἀδύνατον νὰ γίνῃ κάποιος κάτοχος τοῦ δευτέρου [τῆς μνήμης τοῦ Θεοῦ] ἐὰν δὲν λάβῃ πεῖρα τῆς δριμύτητας τοῦ προηγουμένου [δηλαδή, τῆς μνήμης τοῦ θανάτου].

13. Ἕως ὅτου ὁ νοῦς νὰ δῇ μὲ ἀποκαλυμμένο πρόσωπο[5] τὴν δόξα τοῦ Θεοῦ, [ἕως τότε] δὲν δύναται νὰ λέγῃ ἡ ψυχὴ μὲ δική της αἴσθησι, [μὲ βιωματικὴ ἐμπειρία]: «ἐγὼ ὅμως θὰ γεμίσω ἀγαλλίασι ἕνεκα τοῦ Κυρίου, θὰ δοκιμάσω μεγάλη εὐχαρίστησι ἕνεκα τοῦ σωτηρίου Αὐτοῦ»[6]. Διότι τὸ κάλυμμα τῆς φιλαυ-

τῆς φιλαυτίας ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῆς, πρὸς τὸ μὴ ἀνακαλυφθῆναι αὐτῇ τὰ θεμέλια τῆς οἰκουμένης, ἅτινά εἰσιν οἱ λόγοι τῶν γεγονότων. Ὅπερ ἐξ αὐτῆς οὐ περιαιρεῖται, ἑκουσίων πόνων, καὶ ἀκουσίων χωρίς.

ιδ΄. Οὐ μετὰ τὴν ἐξ Αἰγύπτου φυγήν, ἥτις ἐστὶν ἡ κατ᾽ ἐνέργειαν ἁμαρτία, οὐδὲ μετὰ τὴν τῆς θαλάσσης διάβασιν, τῆς κατὰ σχέσιν λέγω δουλείας, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐν τῇ ἐρήμῳ διατριβήν, μεταξὺ κειμένην ἐνεργημάτων, καὶ κινημάτων κακίας, τοῦ Ἰσραὴλ ὁ δημαγωγὸς κατασκοπεῖν δύναται τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας[6]*, ἥτις ἐστὶν ἡ ἀπάθεια· τὴν ὀπτικὴν ἀποστέλλων καὶ ἐποπτικὴν αὐτοῦ δύναμιν.*

ιε΄. Οἱ μὲν ἐν τῇ ἐρήμῳ καθήμενοι, τουτέστιν ἐν τῇ τῶν παθῶν ἀνενεργησίᾳ, ἀκοῇ μόνῃ τῆς μακαρίας ἐκείνης ἔχουσι τὰ ἀγαθὰ γῆς. Οἱ δὲ τὰ ἐν ἐκείνῃ σκοπήσαντες ἐν περινοίᾳ δηλονότι ψιλῇ τῆς τῶν ὁρωμένων θεωρίας γεγόνασιν. Οἱ δὲ καταξιωθέντες ἐν αὐτῇ εἰσελθεῖν, ὅλῃ αἰσθήσει τῶν ἐξ αὐτῆς

τίας ἁπλώνεται πάνω στὴν καρδία αὐτῆς [τῆς ψυχῆς], γιὰ νὰ μὴν ἀνακαλυφθοῦν ἀπ᾽ αὐτὴν τὰ θεμέλια τῆς οἰκουμένης, τὰ ὁποῖα εἶναι οἱ λόγοι τῶν ὄντων. Αὐτό, ἀκριβῶς, [τὸ κάλυμμα τῆς φιλαυτίας] δὲν ἀφαιρεῖται ἀπ᾽ αὐτὴν [τὴν καρδία], χωρὶς τοὺς ἑκουσίους καὶ τοὺς ἀκουσίους πόνους.

14. Οὔτε μετὰ τὴν φυγὴ ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο, ἡ ὁποία εἶναι ἡ ἔμπρακτη ἁμαρτία, οὔτε μετὰ τὴν διάβασι τῆς θαλάσσης, [δηλαδὴ τὸ πέρασμα] τῆς δουλείας, ὅσον ἀφορᾶ τὴν στάσι, [τὴν ἐσωτερικὴ κίνησι ἔναντι τῆς ἁμαρτίας], ἀλλὰ μετὰ ἀπὸ τὴν ἄσκησι στὴν ἔρημο, ἡ ὁποία συμβαίνει ἀνάμεσα σὲ πράξεις καὶ σὲ κινήσεις τῆς κακίας, ὁ ὁδηγός τοῦ Ἰσραήλ, [τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ], δύναται, ἀποστέλλοντας, [ὡς ἀνιχνευτές], τὴν φανερὴ καὶ τὴν μυστικὴ του δύναμι, νὰ ἐξιχνιάζῃ τὴν γῆ τῆς ἐπαγγελίας, ἡ ὁποία εἶναι ἡ ἀπάθεια.

15. Ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι κάθονται στὴν ἔρημο, δηλαδή, στὴν ἀδράνεια τῶν παθῶν, συμπεραίνουν τὰ ἀγαθὰ τῆς μακαρίας ἐκείνης γῆς [τῆς ἐπαγγελίας] μόνο ἐξ ἀκοῆς [ἀπὸ ἄκουσμα τῆς φήμης τους]. Ἐκεῖνοι δέ, οἱ ὁποῖοι ἀνίχνευσαν τὰ [ἀγαθά, τὰ ὁποῖα βρίσκονται] μέσα σ᾽ ἐκείνη [τὴν γῆ τῆς ἐπαγγελίας,] ἀσχολοῦνται μὲ τὴν μελέτη [τους], δηλαδή, μὲ τὴν γυμνὴ [πραγματικότητος] θεωρία ἐκείνων, ποὺ παρατηρήθηκαν. Ἐνῶ ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι καταξιώθηκαν νὰ εἰσέλθουν μέσα σ᾽ αὐτὴν [τὴν γῆ τῆς ἐπαγγελίας] ἐπλήσθησαν δι᾽ ὅλης τῆς αἰσθήσεώς [τους] ἀπὸ [τὰ ἀγαθά], τὰ

ἀποῤῥεόντων, ὡς γάλα καὶ μέλι[7], τῆς πρώτης, φημί, καὶ δευτέρας θεωρίας λόγων, ἐνεφορήθησαν.

ις'. Οὔπω συνεσταυρώθη Χριστῷ[8], ὁ ἔτι φυσικὰς κινήσεις ἔχων σαρκός. Οὐδὲ συνετάφη, ὁ ψυχικὰς ἐνθυμήσεις ἐπισυρόμενος. Πῶς οὖν συναναστῇ αὐτῷ ὁ τοιοῦτος, ἐν καινότητι ζωῆς πολιτεύεσθαι[9];

ιζ'.Τριῶν οὐσῶν τῇ ψυχῇ περιεκτικωτέρων ἀρετῶν, νηστείας, εὐχῆς τε, καὶ σιωπῆς, ἀναγκαῖον τὸν μὲν ἐξ εὐχῆς λύεσθαι μέλλοντα, εἴς τινα φυσικὴν θεωρίαν ἐπαναπαύεσθαι. Τὸν δὲ ἐκ σιωπῆς, εἰς ἠθικὴν ὁμιλίαν. Εἰς δευτέραν δὲ κεχαρισμένην τροφὴν τὸν νηστεύοντα.

ιη'. Ἐν τοῖς θείοις ἕως ὑπάρχει ὁ νοῦς, σῴζει τὸ καθ' ὁμοίωσιν, ἀγαθός τε καὶ συμπαθὴς εὑρισκόμενος. Ἐν δὲ τοῖς κατ' αἴσθησιν γεγονώς, εἰ μὲν εὐκαίρως, καὶ προσηκόντως κατέρχεται, πεῖραν διδοὺς καὶ λαμβάνων, εὐρωστῶν αὖθις, πρὸς ἑαυτὸν ἐπανέρχεται. Παρὰ δὲ τὸν καιρόν, καὶ τὴν χρείαν, ὅστις στρατηγός, ἀπερίσκεπτος

τὰ ὁποῖα ξεχύνονται ἀπ' αὐτήν, ὡς γάλα καὶ μέλι, λέγω [δηλαδή], τοὺς λόγους τῆς πρώτης καὶ τῆς δευτέρας θεωρίας[7].

16. Δὲν ἔχει ἀκόμη συσταυρωθῆ μὲ τὸν Χριστὸ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἀκόμη ἔχει φυσικὲς κινήσεις τῆς σαρκός. Οὔτε συνετάφη [μὲ τὸν Χριστὸ] ἐκεῖνος, ποὺ παρατείνει τοὺς λογισμοὺς [ἐντὸς] τῆς ψυχῆς. Πῶς, ἑπομένως, αὐτὸς θὰ ἀναστηθῆ μαζὶ μ' Ἐκεῖνον, γιὰ νὰ πολιτευθῆ στὴν καινούργια ζωή;

17. Ἐπειδή, γιὰ τὴν ψυχή, εἶναι τρεῖς οἱ περιεκτικώτερες ἀρετές, [δηλαδή], ἡ νηστεία καὶ ἡ εὐχὴ καὶ ἡ σιωπή, [εἶναι] ἀναγκαῖο, ἐκεῖνος μὲν ὁ ὁποῖος πρόκειται νὰ χαλαρώση ἀπὸ τὴν [ἄσκησι] τῆς εὐχῆς, νὰ ξεκουρασθῆ μὲ κάποια φυσικὴ θεωρία. Ἐκεῖνος δέ, [ποὺ μέλλει νὰ χαλαρώση ἀπὸ τὴν ἄσκησι] τῆς σιωπῆς, [νὰ ξεκουρασθῆ] μὲ κάποια ἠθικὴ συνομιλία. Ἐνῶ ἐκεῖνος, ποὺ νηστεύει, μὲ μιὰ διαφορετικὴ ἀρεστὴ τροφή.

18. Ὅσο ὁ νοῦς βρίσκεται στὰ θεῖα [πράγματα], διασώζει τὸ καθ' ὁμοίωσιν, ἐμφανιζόμενος καὶ ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος. Ὅταν, ὅμως, βρίσκεται σὲ ὅσα ἀφοροῦν τὴν αἴσθησι, ἐὰν μὲν κατέρχεται [σ' αὐτὰ] στὸν κατάλληλο χρόνο καὶ ὅπως πρέπει, προσφέροντας καὶ λαμβάνοντας ἐμπειρία, καθὼς εἶναι δυνατός, πάλι ἐπανέρχεται πρὸς τὸν ἑαυτόν [του]. [Ἐὰν] ὅμως [κατέρχεται σὲ ὅσα ἀφοροῦν τὴν αἴσθησι] πέρα ἀπὸ τὸν [ἁρμόδιο] χρόνο καὶ τὴν ἀνάγκη, θὰ ἀποδειχθῆ ἀπερίσκεπτος στρατη-

εὑρεθήσεται, τὸ πολὺ αὐτοῦ ὑποτεμνόμενος τῆς δυνάμεως ἐν τῷ μάχεσθαι.

ιθ΄. Ὁ ἐν ἡμῖν ἐγκεκρυμμένος τῆς ἀπαθείας Παράδεισος, εἰκών ἐστι τοῦ μέλλοντος τοὺς δικαίους ὑποδέχεσθαι. Πλὴν οὐ πάντες ἐκείνου ἐκτὸς εὑρεθήσονται, ὅσοι ἐντὸς τοῦ ἐμπεριεχομένου γενέσθαι οὐκ ἴσχυσαν.

κ΄. Ὁ μὲν αἰσθητὸς ἥλιος, ξένας τὰς ἑαυτοῦ ἀκτίνας ἐξ οἰκίας κεκλεισμένης καθίστησι. Οὐκ ἂν δὲ τὰς γλυκείας ὁ νοητὸς ἐπαφήσῃ τῇ προσδεχομένῃ μέν, μὴ κεκλεισμένας δὲ ἐχούσῃ τὰς αἰσθήσεις ἀπὸ τῶν ὁρωμένων ψυχῇ.

κα΄. Γνωστικός ἐστιν ὁ τὰς μὲν καταβάσεις αὐτοῦ μεγαλοπρεπῶς, ταπεινοπρεπῶς δὲ τῆς ψυχῆς τὰς ἀναβάσεις διατιθέμενος.

κβ΄. Μέλιττα μὲν λειμῶνας περινοστοῦσα, ἐκεῖθεν τῷ μέλιτι τὰς ἀφορμὰς προσπορίζεται· ψυχὴ δὲ αἰῶνας περινοστοῦσα ποικίλους, αὐτόθεν τὸν γλυκασμὸν τῇ διανοίᾳ ἐνίησιν.

κγ΄. Ἡ ἐμφαγοῦσα μὲν ἔλαφος ὄφεις, ἰὸν τοῦ σβέσαι,

γός, τέτοιος, ποὺ ὑποστέλλει τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς δυνάμεώς του, κατὰ τὴν ὥρα τῆς μάχης.

19. Ὁ Παράδεισος τῆς ἀπάθειας, ὁ ὁποῖος εἶναι κεκρυμμένος ἐντός μας, εἶναι εἰκόνα τοῦ [Παραδείσου], ὁ ὁποῖος μέλλει νὰ ὑποδεχθῇ τοὺς δικαίους. Ὅμως, δὲν θὰ βρεθοῦν ἐκτὸς ἐκείνου [τοῦ μελλοντικοῦ Παραδείσου], ὅλοι ὅσοι δὲν κατόρθωσαν νὰ βρεθοῦν ἐντὸς τοῦ [Παραδείσου], ὁ ὁποῖος ἐνυπάρχει [ἐντός μας].

20. Ὁ μὲν αἰσθητὸς ἥλιος καθιστᾶ τὶς ἀκτῖνες του ξένες [ἀπρόσιτες] ἀπὸ οἰκία κλεισμένη. Δὲν θὰ ἐπιρρίψῃ δὲ τὶς γλυκειές [του ἀκτῖνες] ὁ νοητὸς [ἥλιος Χριστὸς] στὴν ψυχή, ἡ ὁποία [τὶς] προσδοκᾶ μέν, ἀλλὰ δὲν ἔχει κλεισμένες τὶς αἰσθήσεις ἀπὸ τὰ ὁρατά.

21. Γνωστικὸς εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος διαχειρίζεται μὲν τὶς καθόδους του [στὰ αἰσθητά], ἔτσι ὅπως πρέπει σὲ ἰσχυρὸ [ἄνθρωπο, ὥστε νὰ μὴν συμπαρασύρεται ἀπ᾽ αὐτές], τὶς δὲ ἀνόδους τῆς ψυχῆς του [στὰ νοητά], ἔτσι ὅπως πρέπει σὲ ταπεινό, [ὥστε νὰ μὴν ὑπεραίρεται γι᾽ αὐτές].

22. Ἡ μὲν μέλισσα περιερχομένη τὰ λιβάδια, ἀπὸ ἐκεῖ ἀποκομίζει εὐκαιρίες γιὰ μέλι· ἡ δὲ ψυχὴ περιερχομένη ποικίλους αἰῶνες, ἀπὸ ἐκεῖ εἰσάγει μέσα στὴν διάνοια τὸν γλυκασμό.

23. Τὸ μὲν ἐλάφι, τὸ ὁποῖο ἔφαγε φίδια, γιὰ νὰ ἐξαλείψῃ τὸ δηλητή-

πρὸς ὑδάτων τρέχει πηγάς· ψυχὴ δὲ ἡ βέλεσι θείοις τρωθεῖσα, ἄπαυστον ἕλκει τὸν πρὸς τὸν τρώσαντα ἔρωτα.

κδ΄. Ψιλοὶ μὲν λογισμοί, τῇ μοναδικῇ ζωῇ ἐπιφύονται. Ἐπιλογισμοὶ δὲ τῇ δυαδικῇ· τῇ δὲ πολυσχεδεῖ ψυχῇ, λογισμοὶ μὲν ἀπελήλανται· νόες δὲ μόνον γυμνοὶ σωμάτων αὐτῇ προσπελάζοντες τοὺς περὶ προνοίας καὶ κρίσεως λόγους, ὥς τινα θεμέλια γῆς ἀνακαλύπτοντες αὐτῇ ἐμφανίζουσιν.

κε΄. Ἐν τῇ δυαδικῇ ζωῇ, τὸ ἄῤῥεν καὶ τὸ θῆλυ, ἁπλῶς ὁρᾶσθαι οὐ πέφυκε· τοῦτο γὰρ ἐν τῇ μοναδικῇ εὑρεθήσεται· καθ᾽ ἣν ἄῤῥενος, καὶ θηλείας διαφορά, διὰ τὸ καθ᾽ ὁμοίωσιν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ οὐ γνωσθήσεται[10]*.*

κς΄. Οἱ λογισμοὶ οὔτε τοῦ ἀλόγου μέρους εἰσὶ τῆς ψυχῆς (οὐ γάρ ἐστι λογισμὸς ἐν ἀλόγοις) οὔτε τοῦ νοεροῦ· (ἐπεὶ μηδὲ ἐν Ἀγγέλοις). Αὐτῆς δὲ τῆς λογικῆς ὄντες γεννήματα, ὡς κλίμακι τῇ φαντασίᾳ χρώμενοι, ἀναβαίνουσι μὲν πρὸς τὸν νοῦν ἀπὸ τῆς αἰσθήσεως, τὰ ἐκείνης αὐτῷ ἀπαγγέλλοντες, καταβαί-

ριο, τρέχει πρὸς τὶς πηγὲς τῶν ὑδάτων· ἡ δὲ ψυχή, ἡ ὁποία πληγώθηκε ἀπὸ θεϊκὰ βέλη, ἀποκτᾶ ἄπαυστο τὸν ἔρωτα πρὸς Ἐκεῖνον, ποὺ [τὴν] πλήγωσε.

24. Στὴν μοναδικὴ ζωὴ [τὴν μοναχικὴ πολιτεία] ἀναφύονται ψιλοὶ λογισμοί, [γυμνοὶ ἀπὸ πάθος]. Στὴν δὲ δυαδικὴ ζωή, [τὴν ἔγγαμη, ἀναφύονται] ὑπολογισμοί. Καὶ ἀπὸ τὴν ψυχή, τὴν ἐκτεινομένη στὰ πολλά, [δηλαδή, στὰ νοερὰ καὶ θεῖα], οἱ μὲν λογισμοὶ ἔχουν ἐκδιωχθῆ· μόνο δὲ [ἀγαθοὶ] νόες γυμνοὶ ἀπὸ σώματα [Ἄγγελοι καὶ Ἅγιοι] προσεγγίζοντάς την, ἐμφανίζουν σ᾽ αὐτὴν τοὺς γύρω ἀπὸ τὴν Πρόνοια καὶ τὴν Κρίσι [τοῦ Θεοῦ] λόγους [τῶν ὄντων], ἀποκαλύπτοντας [αὐτοὺς] σὰν κάποια θεμέλια τῆς γῆς.

25. Στὴν ἔγγαμη ζωὴ τὸ ἀρσενικὸ καὶ τὸ θηλυκὸ [εἶδος τῶν προσώπων] δὲν ἔχει ἐκ φύσεως τὴν ἰδιότητα ἁπλῶς [καὶ μόνο] νὰ θεᾶται· αὐτό, βέβαια, θὰ ἐπιτευχθῇ στὴν μοναχικὴ πολιτεία· στὴν ὁποία ἡ διαφορὰ τῆς ἀρσενικῆς καὶ τῆς θηλυκῆς [φύσεως] δὲν θὰ γίνῃ ἀντιληπτή, λόγῳ τοῦ καθ᾽ ὁμοίωσιν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

26. Οἱ λογισμοὶ οὔτε ἀνήκουν στὸ ἄλογο μέρος τῆς ψυχῆς, (διότι δὲν ὑπάρχει λογισμὸς στὰ ἄλογα [ὄντα]) οὔτε ἀνήκουν στὸ νοερὸ [μέρος τῆς ψυχῆς], (ἐπειδὴ οὔτε στοὺς Ἀγγέλους [ὑπάρχει λογισμός]). Καθὼς δὲ [οἱ λογισμοὶ] εἶναι γεννήματα τῆς λογικῆς, ἀνεβαίνουν μέν, χρησιμοποιώντας ὡς σκάλα τὴν φαντασία, ἀπὸ τὴν αἴσθησι πρὸς τὸν νοῦ, διαμηνύοντας σ᾽ αὐτὸν τὰ δικά της, κατεβαίνουν δὲ πρὸς

νουσι δὲ πρὸς αὐτὴν ἐξ αὐτοῦ, τὰ ἐκείνου ὑποτιθέμενοι.

κζ΄. Ὥς τινες ἐκ βυθοῦ ἀναφερόμενοι, καί τινος εἰς βοήθειαν ἐπιλαβέσθαι πειρώμενοι, οἱ πονηροὶ λογισμοὶ εὑρεθήσονται, ὁλκάδος καθάπερ κινδυνευούσης τῆς κακίας, δακρύων κατακλυσμῷ.

κη΄. Κατὰ τὴν ὑποκειμένην ποιότητα τῆς ψυχῆς, ἢ ὡς πειραταὶ καταποντίζειν, ἢ ὡς ἐρέται συμβοηθεῖν κινδυνευούσῃ, οἱ περὶ αὐτὴν συνάγονται λογισμοί. Οἱ μὲν πρὸς πέλαγος ἕλκοντες τῶν ἀπρεπῶν λογισμῶν, οἱ δὲ τὴν ἆσσον παρεκλεγόμενοι, πρὸς γαληνίους ἀκτάς, τὴν ναῦν ἀποκείλουσιν [recte: ἀποκλίνουσιν].

κθ΄. Ἕβδομον τὸν τῆς κενοδοξίας λογισμὸν ὄντα, ἡ ἐφιεμένη ὡς ἔσχατον ἀποβαλέσθαι ψυχή, εἰ μὴ τοὺς πρὸ αὐτοῦ ἀπεκδύσεται, οὐ δυνήσεται τὸν μετ᾽ αὐτοὺς ὄγδοον ἐπενδύσασθαι· ὃν καὶ οἰκητήριον οὐράνιον καλεῖν οἶδεν ὁ θεῖος Ἀπόστολος. Καὶ διὰ στεναγμῶν ἐπενδύεσθαι[11] *δύνασθαι τοῖς δι᾽ αὐτὸ τῶν ὑλικῶν γυμνητεύουσιν.*

αὐτὴν [τὴν αἴσθησι] ἀπὸ αὐτὸν [τὸν νοῦ], συμβουλεύοντας τὰ δικά του.

27. Σὰν κάποιοι, ποὺ ἀνεγείρονται ἀπὸ τὸν βυθὸ καὶ ἀποπειρῶνται νὰ πιασθοῦν γιὰ βοήθεια ἀπὸ κάποιον, οἱ πονηροὶ λογισμοὶ θὰ ἐμφανισθοῦν, ὅταν ἡ κακία, ὅμοια μὲ πλοῖο, κινδυνεύῃ, ἀπὸ τὸν κατακλυσμὸ τῶν δακρύων.

28. Ὅσον ἀφορᾶ τὴν ἀντίστοιχη πρὸς τὴν ψυχὴ ποιότητα, ὅταν κινδυνεύῃ, οἱ λογισμοὶ συνάγονται γύρω ἀπ᾽ αὐτὴν ἢ σὰν πειρατὲς γιὰ νὰ [τὴν] καταποντίζουν ἢ σὰν κωπηλάτες γιὰ νὰ συνδράμουν στὴν βοήθειά [της]. Οἱ μὲν τραβῶντας πρὸς τὸ πέλαγος τῶν ἀπρεπῶν λογισμῶν, οἱ δὲ φυγαδεύουν τὸ πλοῖο σὲ γαλήνιους λιμένες, ἀφοῦ τὸ τραβήξουν κρυφὰ πλησιέστερα πρὸς τὸν ἑαυτόν τους.

29. Ἐνῶ ἐπεθύμησε νὰ ἀποβάλῃ, ὡς τελευταῖο, τὸν λογισμὸ τῆς κενοδοξίας, ὁ ὁποῖος εἶναι ἕβδομος, ἡ ψυχή, ἐὰν δὲν ἀπεκδυθῇ τοὺς πρὶν ἀπ᾽ αὐτὸν [λογισμούς], δὲν θὰ μπορέσῃ νὰ ἐπενδυθῇ [νὰ ντυθῇ καθ᾽ ὁλοκληρίαν ἐσωτερικὰ] τὸν μετὰ ἀπ᾽ αὐτοὺς ὄγδοο [λογισμὸ τοῦ Ὀνόματος τοῦ Θεοῦ]· τὸν ὁποῖο γνωρίζει ὁ Ἅγιος Ἀπόστολος [Παῦλος] καὶ ἀποκαλεῖ οὐράνιο οἰκητήριο. Ἐπίσης [γνωρίζει], ὅτι καὶ διὰ στεναγμῶν, δύναται νὰ γίνῃ ἔνδυμα [αὐτὸ τὸ οἰκητήριο] σ᾽ αὐτούς, οἱ ὁποῖοι, ἕνεκα αὐτοῦ, μένουν γυμνοὶ ἀπὸ τὰ ὑλικὰ [πράγματα].

λ΄. Τῇ μὲν τελείᾳ εὐχῇ ἀγγελικοὶ παραβάλλειν πεφύκασι λογισμοί· τῇ δὲ μέσῃ πνευματικοί. Τῇ εἰσαγωγικῇ δὲ οἱ φυσιολογικοί.

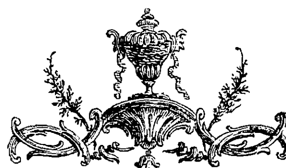
λα΄. Ὥς περ τὸ εὐγενὲς τοῦ κόκκου, διὰ τοῦ στάχυος, οὕτω καὶ τὸ εἰλικρινὲς τῆς θεωρίας, διὰ προσευχῆς ἐμφανίζεσθαι εἴωθε. Κέκτηται δὲ ὁ μὲν εἰς ἀποτροπὴν ὀρνέων τῶν σπερμολόγων, οἷά τινα δόρατα, τοὺς περιστοιχοῦντας ἀνθέρικας. Ὁ δὲ τοὺς φιλοσοφοῦντας ἐν πειρασμοῖς λογισμούς, πρὸς τὴν ἐκείνων ἀναίρεσιν.

λβ΄. Τὰ μὲν ὁρώμενα τῆς ψυχῆς διὰ τὴν πρᾶξιν, περιηργυρωμένα πτέρυγες περιστερᾶς καθάπερ εἰσί. Τὰ δὲ νοούμενα, φημὶ δὴ τὰ μετάφρενα διὰ τὴν θεωρίαν, ὡς ἐν χλωρότητι χρυσίου[12] καθίστανται. Ἡ γὰρ μὴ ὡραιωθεῖσα ψυχή, πετασθῆναι, καὶ καταπαῦσαι[13] οὐ δύναται, ἔνθα πάντων τῶν εὐφραινομένων ἡ κατοικία ἐστίν[14].

30. Στὴν μὲν τελεία εὐχή, φυσικῷ τῷ τρόπῳ, πλησιάζουν ἀγγελικοὶ λογισμοί· στὴ δὲ μέση πνευματικοί. Καὶ στὴν εἰσαγωγικὴ [ἀρχάρια] οἱ φυσιολογικοί.

31. Ὅπως ἀκριβῶς ἡ ὑψηλὴ ποιότης τοῦ κόκκου τοῦ σιταριοῦ συνηθίζει νὰ γίνεται ἐμφανὴς ἀπὸ τὸ στάχυ, κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο ἡ εἰλικρίνεια τῆς θεωρίας [γίνεται ἐμφανὴς] ἀπὸ τὴν προσευχή. Καὶ διαθέτει [καὶ παρατάσσει] γιὰ τὴν ἀπόκρουσι τῶν πουλιῶν, ποὺ μαζεύουν σπόρους, τὸ μὲν [σιτάρι], σὰν κάποια δόρατα, τὰ καλαμένια στελέχη, τὰ ὁποῖα [τὸ] περιβάλλουν ὁλόγυρα. Ὁ δὲ [προσευχόμενος παρατάσσει], στοὺς πειρασμούς, λογισμούς, οἱ ὁποῖοι ἐκτιμοῦν πνευματικῶς εἰς βάθος [τοὺς πειρασμικοὺς λογισμοὺς] μὲ σκοπὸ τὴν ἀναίρεσί τους.

32. Τὰ μὲν ὁρατὰ [χαρακτηριστικὰ] τῆς ψυχῆς, [τὰ ὁποῖα φαίνονται] ἕνεκα τῆς πράξεώς [της], εἶναι ὅπως οἱ πτέρυγες τῆς περιστερᾶς, οἱ [ὁποῖες ἐμφανίζονται ὡς πρὸς τὸν χρωματισμό τους σὰν] ἐπαργυρωμένες. Ἐκεῖνα δέ, τὰ ὁποῖα νοοῦνται [ἀπὸ τὴν ψυχὴ] – λέγω λοιπὸν [ἔτσι] τὰ σημεῖα πίσω ἀπὸ τὴν ράχη, [τὰ ὁποῖα παραμένουν ἀφανῆ] – ἕνεκα τῆς θεωρίας, καθίστανται ὅμοια μὲ τὸ χλωροπράσινο [χρῶμα] τοῦ χρυσοῦ. Διότι ἡ ψυχή, ἐὰν δὲν ἀποκτήσῃ ὡραιότητα, δὲν δύναται νὰ πετάξῃ καὶ νὰ καταπαύσῃ ἐκεῖ, ὅπου βρίσκεται ἡ κατοικία ὅλων τῶν εὐφραινομένων.

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΚΑΙ ΘΕΩΡΗΤΙΚΑ

Λειμὼν ἐνθάδε,
καρπῶν πεπληρωμένος
Πνευματικῆς
πράξεως, καὶ θεωρίας.

λγʹ. Ἀπαρχὰς ἅλωνος, καὶ ληνοῦ, πάλαι μὲν τοῖς παλαιοῖς προσφέρειν ἐν τῷ ναῷ προσετέτακτο[15]*. Νυνὶ δὲ ἡμεῖς πρακτικῆς μὲν ἀπαρχάς, ἐγκράτειαν χρὴ Θεῷ προσφέρειν, καὶ τὴν ἀλήθειαν. Θεωρητικῆς δὲ ἀρετῆς, ἀγάπην, καὶ προσευχήν. Δι᾽ ἐκείνων μέν, ἐπιθυμίας ἀλόγου καὶ τοῦ θυμοῦ τὰς ὁρμὰς ἀνακόπτοντα [recte: ἀνακόπτοντες]. Διὰ τούτων δέ, ἐννοίας κενάς, καὶ τὰς ἐκ τοῦ πλησίον ἐπιβουλάς.*

λδʹ. Πρακτικῆς μὲν ἀρχή, ἐγκράτεια καὶ ἀλήθεια. Μεσότης δέ, σωφροσύνη, καὶ ταπεινοφροσύνη· τέλος δὲ αὐτῆς, λογισμῶν εἰρήνη, καὶ ἁγιασμὸς σώματος.

λεʹ. Πρᾶξίς ἐστιν, οὐ τὸ πράττειν ἁπλῶς δύνασθαι τὰ καλά, ἀλλὰ καὶ τὸ ὡς δεῖ πράττειν αὐτά. Τὸν καιρόν, καὶ τὸ μέτρον πρὸς τὰ πρακτὰ συ-

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΚΑΙ ΘΕΩΡΗΤΙΚΑ

Ἐδῶ [εἶναι] κῆπος,
ἀπὸ καρποὺς γεμάτος
Πνευματικῆς
πράξεως, καὶ θεωρίας.

33. Εἶχε παλαιὰ δοθῆ ἐντολὴ στοὺς παλαιούς, [δηλαδή, στὴν Παλαιὰ Διαθήκη], νὰ προσφέρουν στὸν Ναὸ τὶς ἀπαρχὲς [τοῦ σιταριοῦ] ἀπὸ τὸ ἁλώνι καὶ [τὶς ἀπαρχὲς τοῦ κρασιοῦ] ἀπὸ τὸν ληνό. Τώρα δὲ ἐμεῖς πρέπει νὰ προσφέρωμε, ἀπὸ τὴν μὲν πρακτικὴ [ἐν Χριστῷ ζωή μας], ἀπαρχὲς στὸν Θεὸ τὴν ἐγκράτεια καὶ τὴν ἀλήθεια. Ἀπὸ δὲ τὴν θεωρητικὴ ἀρετὴ τὴν ἀγάπη καὶ τὴν προσευχή. Μ᾽ ἐκεῖνες μὲν [τὴν ἐγκράτεια καὶ τὴν ἀλήθεια] ἀποκρούοντας τὶς ὁρμητικὲς ἐπιθέσεις τῆς ἄλογης ἐπιθυμίας καὶ τοῦ θυμοῦ. Μ᾽ αὐτὲς δὲ [τὴν ἀγάπη καὶ τὴν προσευχὴ ἀποκρούοντας] ἀνυπόστατους λογισμοὺς καὶ τὶς ἐπιβουλὲς ἀπὸ τὸν πλησίον [ἀπὸ τοὺς γύρω μας συνανθρώπους].

34. Ἡ μὲν ἀρχὴ τῆς πρακτικῆς [ἐν Χριστῷ ζωῆς εἶναι] ἡ ἐγκράτεια καὶ ἡ ἀλήθεια. Ἡ δὲ μέση [εἶναι] ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ ταπεινοφροσύνη· ἐνῶ τὸ τέλος αὐτῆς [εἶναι] ἡ εἰρήνη τῶν λογισμῶν καὶ ὁ ἁγιασμὸς τοῦ σώματος.

35. Πρᾶξι δὲν εἶναι τὸ νὰ μπορῇ [κανεὶς] ἁπλῶς νὰ διαπράττῃ τὰ καλά, ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ διαπράττῃ αὐτά, ὅπως πρέπει. [Αὐτὸ συμβαίνει], ὅταν ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος διαπράττῃ [τὰ καλά], ἐφαρμόζει ὡς ὅρο μαζὶ μὲ [αὐτά], τὸν

νεπιφερομένου τοῦ πράττοντος.

λς΄. Θεωρία ἐστίν, οὐ τὸ θεωρεῖν μόνον ὡς ἔχουσι τὰ σώματα. Ἀλλὰ καὶ τὸ τοὺς λόγους αὐτῶν, πρὸς τί βλέπουσιν.

λζ΄. Οὐκ ἔστιν, οὔτε πρᾶξις ἀσφαλής, θεωρίας ἐκτός, οὔτε θεωρία ἀληθής, ἄνευ πράξεως. Χρὴ γὰρ καὶ πρᾶξιν ἐλλόγιμον εἶναι, καὶ θεωρίαν ἔμπρακτον. Ἵνα τῇ μέν, ἀνίσχυρος εὑρίσκηται ἡ κακία. Τῇ δὲ δυνατὴ ἡ ἀρετὴ ἐν εὐδοκίαις χρηστότητος.

λη΄. Πέρας μὲν πρακτικῶν, ἡ νέκρωσις τῶν παθῶν. Τέλος δὲ γνωστικῶν, ἡ θεωρία τῶν ἀρετῶν.

λθ΄. Ὡς ὕλη τῷ εἴδει, οὕτω πρᾶξις τῇ θεωρίᾳ. Καὶ ὡς ὀφθαλμὸς προσώπῳ, οὕτω θεωρία τῇ πράξει ὀφθήσεται.

μ΄. Ἐν τῷ τῆς κατὰ τὴν πρακτικὴν ἀρετῆς σταδίῳ, πολλοὶ μὲν τρέχουσιν. Εἷς δὲ λαμβάνει τὸ βραβεῖον[16]· ὁ πρὸς τὸ πέρας αὐτῆς ἐλθεῖν τῇ θεωρίᾳ ἐπιθυμῶν.

μα΄. Κατανύξεως μὲν πόμα πίνει ὁ πρακτικὸς ἐν εὐχῇ· ποτηρίῳ δὲ κρατίστῳ μεθύ-

ἀνάλογο πρὸς τὶς πράξεις καιρὸ καὶ τὸ μέτρο.

36. Θεωρία δὲν εἶναι μόνο τὸ νὰ θεωρῇ [κανεὶς] τὰ πράγματα, καθὼς εἶναι. Ἀλλὰ [εἶναι] καὶ τὸ [νὰ θεωρῇ] τοὺς λόγους τους, [δηλαδή], σὲ τί [αὐτὰ] ἀποβλέπουν· [στὸν Χριστό].

37. Δὲν ὑπάρχει οὔτε πρᾶξι ἀσφαλὴς [ἐγγυημένη ὡς πρὸς τὸ ἀποτέλεσμά της] χωρὶς θεωρία, οὔτε ἀληθινὴ θεωρία χωρὶς πρᾶξι. Διότι πρέπει καὶ ἡ πρᾶξι νὰ εἶναι ἔλλογη καὶ ἡ θεωρία ἔμπρακτη. Ὥστε μὲ τὴν μὲν [ἔλλογη πρᾶξι] νὰ ἀποδεικνύεται ἡ κακία ἀνίσχυρη. Μὲ τὴν δὲ [ἔμπρακτη θεωρία νὰ ἀποδεικνύεται] ἡ ἀρετὴ δυνατή, διὰ τῆς συγκατανεύσεως τῆς ἀγαθότητος.

38. Τὸ ἀποτέλεσμα μὲν [τῆς ἀσκήσεως] γιὰ τοὺς πρακτικοὺς [εἶναι] ἡ νέκρωσι τῶν παθῶν. Ἡ ὁλοκλήρωσι δὲ [τῆς ἀσκήσεως] γιὰ τοὺς γνωστικοὺς [εἶναι] ἡ θεωρία τῶν ἀρετῶν.

39. Ὅπως [εἶναι] ἡ ὕλη γιὰ τὸ εἶδος[8], ἔτσι [εἶναι] ἡ πρᾶξι γιὰ τὴν θεωρία. Καὶ καθὼς ὁ ὀφθαλμὸς [θὰ γίνῃ ὁρατός, ὡς καθοριστικὸ] γιὰ τὸ πρόσωπο, ἔτσι θὰ γίνῃ ὁρατὴ ἡ θεωρία γιὰ τὴν πρᾶξι.

40. Στὸ στάδιο τῆς ἀρετῆς, ὅσον ἀφορᾶ τὴν πρακτικὴ [ἐν Χριστῷ ζωή], πολλοὶ μὲν τρέχουν. Ἕνας δὲ λαμβάνει τὸ βραβεῖο· ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐπιθυμεῖ νὰ φθάσῃ στὸ τέρμα αὐτῆς, διὰ τῆς θεωρίας.

41. Διὰ τῆς εὐχῆς, ὁ μὲν πρακτικὸς πίνει ποτὸ κατανύξεως· ὁ δὲ θεωρητικός, [καθὼς πίνει] μὲ τὸ πλέον μεγά-

σκεται[17] *ὁ θεωρητικός. Ὁ μὲν ἐν τοῖς κατὰ φύσιν φιλοσοφῶν, ὁ δὲ καὶ ἑαυτὸν ἀγνοῶν ἐν τῷ εὔχεσθαι.*

μβʹ. Οὐ συγχωρεῖται ὁ πρακτικὸς εἰς πνευματικὴν θεωρίαν ἐπὶ πολὺ ἐγκαρτερεῖν· εὑρίσκεται γὰρ ὡς ἐπιξενωθείς τινι καὶ ἐκ τῆς ἐκείνου οἰκίας ταχέως ὑπεξερχόμενος.

μγʹ. Ὡς ἐν πύλαις μὲν εἰσέρχονται οἱ πρακτικοὶ τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, ἐν τῷ εὔχεσθαι. Ὡς ἐν αὐλαῖς δὲ ἀρετῶν ἐν ὕμνοις, οἱ θεωρητικοί. Εὐχαριστοῦντες οἱ μὲν ὅτι ἐλύθησαν τῶν δεσμῶν. Οἱ δέ, ὅτι καὶ αἰχμαλώτους εἰλήφασι τοὺς πολεμοῦντας αὐτούς.

μδʹ. Χρὴ κατὰ τὸ τῆς πρακτικῆς κράτος, καὶ τὸ τῆς θεωρίας εὑρίσκεσθαι· ἵνα μὴ καθ᾽ ὁμοιότητα πλοίου τοῦ μὴ κατάλληλα τὰ ἱστία περιφερομένου, ἢ κίνδυνον ὑπομείνῃ ἀνέμων σφοδρότητι διὰ τὴν ἀμετρίαν αὐτῶν, ἢ ζημίαν πνευμάτων διὰ τὴν πρὸς τὸ σκάφος σμικρότητα.

μεʹ. Ἐρέτας μὲν τοῦ νοητοῦ πλοίου νόει τοὺς εὐσεβεῖς λογισμούς. Κώπας δὲ τὰς ζω-

λο ποτήρι [τῆς θεωρίας], μεθᾶ. Στὴν [κατάστασι] τῆς εὐχῆς, ὁ μὲν [πρακτικὸς] ἐμβαθύνει πνευματικὰ στὰ κατὰ φύσιν [γνωρίζει τοὺς λόγους τῶν ὄντων], ὁ δὲ [θεωρητικὸς] ἀγνοεῖ καὶ τὸν ἑαυτόν του.

42. Δὲν συγκατατίθεται ὁ πρακτικὸς νὰ μένῃ γιὰ πολὺ σὲ πνευματικὴ θεωρία· διότι ἀποδεικνύεται σὰν ξένος, ὁ ὁποῖος δέχθηκε φιλοξενία ἀπὸ κάποιον καὶ ἀπὸ τὸ σπίτι ἐκείνου γρήγορα μὲ τρόπο ἀπομακρύνεται.

43. Μὲ τὴν εὐχή, οἱ μὲν πρακτικοὶ εἰσέρχονται, πράγματι στὰ αὐλόθυρα τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ. Οἱ δὲ θεωρητικοὶ [εἰσέρχονται], ὄντως στὶς αὐλὲς τῶν ἀρετῶν μὲ ὕμνους. Οἱ μὲν [πρακτικοὶ] εὐχαριστώντας, διότι ἐλευθερώθηκαν ἀπὸ τὰ δεσμά. Οἱ δὲ [θεωρητικοί], διότι καὶ αἰχμαλώτους ἔχουν συλλάβει ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι τοὺς πολεμοῦσαν.

44. Πρέπει, ἀνάλογα μὲ τὴν δύναμι τῆς πρακτικῆς [ἐν Χριστῷ ζωῆς], νὰ ἐπιτυγχάνεται καὶ ἡ [δύναμι] τῆς θεωρίας· ὥστε, [ἡ ψυχή] νὰ μὴν ὑπομείνῃ, ὅμοια μὲ πλοῖο, τὸ ὁποῖο δὲν εἶναι ἀρματωμένο μὲ τὰ κατάλληλα πανιά, οὔτε κίνδυνο ἀπὸ τὴν σφοδρότητα τῶν ἀνέμων, ἐξ αἰτίας τῆς ὑπερβολῆς [τοῦ μεγέθους] αὐτῶν [τῶν πανιῶν] οὔτε ζημία ἀπὸ ρεύματα ἀέρος, ἐξ αἰτίας τοῦ μικροῦ μεγέθους [τους], ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ σκάφος.

45. Ἐννόησε, σὰν κωπηλάτες μὲν τοῦ νοητοῦ πλοίου, τοὺς εὐσεβεῖς λογισμούς. Σὰν κουπιά δέ, τὶς ζω-

τικὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς, θυμόν, καὶ ἐπιθυμίαν, βούλησιν, καὶ προαίρεσιν. Τούτων ὁ μὲν πρακτικὸς ἐν χρείᾳ ἐστὶ πάντοτε. Οὐ πάντοτε δὲ καὶ ὁ θεωρητικός. Ἐν γὰρ τῷ καιρῷ τῆς εὐχῆς χαίρειν οὗτος πᾶσιν εἰπών, αὐτὸς ἑαυτὸν ἐπὶ τῶν τῆς διαγνώσεως οἰάκων καθίζων, διὰ πάσης ἐγρήγορε τῆς κατὰ θεωρίαν νυκτός, αἰνέσεις προσάγων τῷ συνοχεῖ τοῦ παντός. Καί που τι καὶ μέλος ἐρωτικὸν ἀναλαβόμενος, τῇ ἑαυτοῦ προσεπᾴδει ψυχῇ, τοὺς τῆς ἅλης [recte: ἅλης] θαλάσσης ἀποσκοπῶν μετεωρισμούς, καὶ ῥοθέους [recte: ῥοθίους] κινήσεις, τὰ θεῖα καταπληττόμενος κρίματά τε καὶ δικαιώματα.

μς΄. Ὁ μέσως ἔχων περὶ πρᾶξιν καὶ θεωρίαν, οὔτε πάντῃ ταῖς κώπαις κατὰ τοὺς ναυτικοὺς ποεῖται τὸν πλοῦν, οὔθ᾽ ὅλως τοῖς νοητοῖς ἱστίοις. Ἀλλὰ δι᾽ ἀμφοτέρων τὴν χρείαν τῆς εὐπλοίας ἐργάζεται. Ἡδέως φέρων καὶ τοὺς πόνους τῆς πράξεως, διὰ τὸ μέτρον τῆς θεωρίας. Καὶ τοὺς λόγους τῆς ἀτελοῦς θεωρίας, διὰ τὸ βοηθεῖσθαι ὑπὸ

τικὲς δυνάμεις τῆς ψυχῆς, [δηλαδή], τὸν θυμό, τὴν ἐπιθυμία, τὴν βούλησι καὶ τὴν προαίρεσι. Ὁ μὲν πρακτικὸς βρίσκεται πάντοτε στὴν ἀνάγκη αὐτῶν. Δὲν [βρίσκεται], ὅμως, πάντοτε [στὴν ἀνάγκη τους] καὶ ὁ θεωρητικός. Διότι κατὰ τὸν καιρὸ τῆς εὐχῆς, ἀφοῦ αὐτὸς εἶπε «χαίρετε» σὲ ὅλα, [δηλαδή, ἀπεχώρησε ἀπ᾽ ὅλα, μετά], τοποθετώντας ὁ ἴδιος τὸν ἑαυτόν του στὸ πηδάλιο τῆς διαγνώσεως [τῶν πραγμάτων], ἔμεινε ἄγρυπνος, καθ᾽ ὅλη τὴν διάρκεια τῆς νύκτας [τοῦ βίου τούτου], στὴν θεωρία, προσφέροντας ὕμνους σ᾽ Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος συνέχει τὸ πᾶν. Καὶ συμβαίνει, ἐπιχειρώντας καὶ ᾆσμα ἐρωτικὸ νὰ ψάλλῃ ἀκόμη περισσότερο μὲ [ὄργανο] τὴν ψυχή του, διότι, παρατηρώντας ἀκριβῶς τὶς ἐπάρσεις τῆς μανίας τῆς θαλάσσης καὶ τὶς τρικυμιώδεις κινήσεις, γίνεται ἔκθαμβος καὶ ἀπὸ τὶς βουλὲς καὶ ἀπὸ τὰ δικαιώματα τοῦ Θεοῦ, [πῶς, δηλαδή, ὁ Θεὸς παρὰ τὸ τρικυμιῶδες τοῦ κόσμου, μυστηριακῶς, ἐπιβάλλει τὶς βουλές του καὶ λαμβάνει τὰ δικαιώματά του].

46. Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος, σύμμετρα, [δηλαδή, χωρὶς νὰ ἀποκλείνῃ κάπου στὴν ὑπερβολὴ ἢ τὴν ἔλλειψι], ἀσχολεῖται γύρω ἀπὸ τὴν πρᾶξι καὶ τὴν θεωρία, οὔτε ἐνεργεῖ τὴν πλεῦσι ἀποκλειστικὰ μὲ τὰ κουπιὰ [τῆς πράξεως], σύμφωνα [μὲ τὸν τρόπο] τῶν ναυτικῶν, οὔτε ἐξ ὁλοκλήρου μὲ τὰ νοητὰ πανιὰ [τῆς θεωρίας]. Ἀλλὰ καὶ μὲ τοὺς δύο τρόπους ἐκτελεῖ τὸ ἔργο τῆς καλῆς πλεύσεως [τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς]. Καὶ [πλέει] σηκώνοντας, εὐχαρίστως, τοὺς κόπους τῆς πράξεως, ἐξ αἰτίας [τῆς ὑποδείξεως] τοῦ μέτρου [γιὰ τὴν ἐκτέλεσι τῆς πράξεως] ἀπὸ τὴν θεωρία. Ἐπίσης, [σηκώνει εὐχαρίστως] τοὺς λόγους τῆς ἀτελοῦς θεωρίας, [ποὺ δὲν ἔχει γίνει ἀκόμη πρᾶξι], ἐξ αἰτίας τοῦ ὅτι ὁπωσδήποτε θὰ ὑποστηριχθῇ, [ἡ θεωρία γιὰ τὴν ἐκπλήρωσί

τῆς πράξεως.

μζ΄. Ὁ μὲν θεωρητικός, τῇ γνώμῃ τὴν φύσιν ἔχων συντρέχουσαν, ὡς οἷόν τι ῥεῦμα ἀπόνως ποιεῖται τὸ πλόϊμον. Ὁ δὲ πρακτικὸς ἐναντιουμένην εὑρίσκων τῇ προαιρέσει τὴν σχέσιν, πολὺν λογισμῶν ὑφίσταται κλύδωνα, καὶ εἰς ἀπευδοκίαν, μικροῦ δεῖν, κινδυνεύει διὰ τὸ βάρος ἐλθεῖν.

μη΄. Οὔτε χώρα μὴ καλῶς κατεργασθεῖσα, πολύχουν καὶ καθαρὸν ἀντιπαρέχειν τὸ σπέρμα τῷ σπείροντι εἴωθεν· οὔτε ὁ τὴν πρακτικὴν μετερχόμενος, εἰ μὴ ἐπιμελῶς ταύτην, καὶ φανητίας ἄνευ μετέρχεται, τὸν ἐξ εὐχῆς ὄψεται καρπὸν πολύν τε, καὶ καθαρόν.

μθ΄. Τῇ πατουμένῃ συχνῶς ἔοικε γῇ διάνοια ἡ ἀδιαλείπτοις εὐχῆς ἴχνεσι τριβομένη. Ἐκείνη τε γὰρ λεία ἔσται, καὶ αὕτη εὐθεῖα πρὸς ὑποδοχήν. Ἐκείνη μὲν ποδῶν τρυφερῶν, καὶ αὕτη εὐχῶν καθαρῶν.

ν΄. Ἐπὶ μὲν τῶν ἐνύλων, ὁ νοῦς συνεργὸν ἔχει τὸν λογισμόν. Ἐπὶ δὲ τῶν ἀΰλων, εἰ μὴ αὐτὸν παραιτήσεται, ὡς σκόλοπα ἕξει τὸν κολαφίζοντα[18].

της] ἀπὸ τὴν πρᾶξι.

47. Ὁ μὲν θεωρητικός, ἐπειδὴ κρατᾶ τὴν φύσι νὰ ρέῃ συνωδὰ μὲ τὴν γνώμη, παρόμοια σὰν κάποιο [ὑδάτινο] ρεῦμα, κυβερνᾶ ἀκόπως τὸ πλοῖο. Ὁ δὲ πρακτικός, βρίσκοντας, ὅτι ἡ σχέσι [μὲ τὰ πράγματα][9] ἐναντιώνεται στὴν προαίρεσι, ὑφίσταται μεγάλη ταραχὴ ἀπὸ λογισμοὺς καὶ κινδυνεύει, ἐξ αἰτίας τοῦ βάρους, νὰ ἀπέχῃ λίγο ἀπὸ τοῦ νὰ φθάσῃ στὴν ἀπελπισία.

48. Οὔτε τόπος, ὁ ὁποῖος δὲν καλλιεργήθηκε καλῶς, συνηθίζει νὰ ἀνταποδίδῃ σ᾽ ἐκεῖνον, ποὺ [τὸν] σπέρνει, τὴν ἐσοδεία πολύκαρπο καὶ καθαρή· οὔτε ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἀσκεῖ τὴν πρακτικὴ [ἀρετή], ἐὰν δὲν ἐργάζεται αὐτὴ μὲ ἐπιμέλεια καὶ χωρὶς ἐπίδειξι, θὰ δῇ τὸν καρπὸ ἀπὸ τὴν εὐχὴ πολὺ καὶ ἐπιπλέον καθαρό.

49. Ἡ διάνοια, ἡ ὁποία τρίβεται ἀπὸ τὰ ἀδιάλειπτα πατήματα τῆς εὐχῆς, μοιάζει μὲ γῆ, ἡ ὁποία βαδίζεται συχνά. Διότι καὶ ἐκείνη [ἡ γῆ] καὶ αὐτὴ [ἡ διάνοια] θὰ γίνουν ὁμαλές, κατάλληλες γιὰ ὑποδοχή. Ἐκείνη μὲν [ἡ γῆ] τρυφερῶν ποδιῶν καὶ αὐτὴ [ἡ διάνοια κατάλληλη γιὰ ὑποδοχὴ] καθαρῶν εὐχῶν.

50. Ὅσον ἀφορᾶ μὲν τὰ ὑλικά, ὁ νοῦς ἔχει συνεργάτη τὸν λογισμό. Ὅσον ἀφορᾶ δὲ τὰ ἄϋλα, ἐὰν δὲν χωρισθῇ ἀπὸ τὸν [λογισμό], θὰ ἀποκτήσῃ τὸν [ἄγγελο σατὰν] νὰ [τὸν] κολαφίζῃ, [γιὰ νὰ μὴν ὑπεραίρεται].

να΄. Κάλυμμα μὲν ἔχει ὁ πρακτικὸς ἐπὶ τῆς καρδίας αὐτοῦ ἐν εὐχῇ, τὴν γνῶσιν τῶν αἰσθητῶν, ἀνακαλυφθῆναι, διὰ τὴν σχέσιν μὴ δυνάμενον. Μόνος δὲ ὁ θεωρητικὸς διὰ τὸ ἄσχετον, ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ[19] ὁρᾶν ἀπὸ μέρους δύναται τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ.

νβ΄. Ἡ μετὰ πνευματικῆς θεωρίας εὐχή, ἡ γῆ τῆς ἐπαγγελίας ἐστί· καθ᾽ ἣν ῥέει ὡς γάλα καὶ μέλι[20], ἡ γνῶσις τῶν περὶ προνοίας, καὶ κρίσεως λόγων Θεοῦ. Ἡ δὲ μετά τινος φυσικῆς, ἡ Αἴγυπτος· ἐν ᾗ τῶν παχυτέρων ἐπιθυμιῶν μνήμη τοῖς εὐχομένοις ἐγγίνεται. Ἡ δέ γε ἁπλῆ, τὸ Μάννα[21] ἐστι τὸ ἐν τῇ ἐρήμῳ· τὸ διὰ τὸ μονοειδές, τοῖς μὲν ἀκαρτερήτοις ἐναποκλεῖον τὰ δι᾽ ἐπιθυμίας τῶν ἐπηγγελμένων καλά. Τοῖς δὲ ἐγκαρτεροῦσι τῇ τοιαύτῃ ἀπεστενωμένῃ τροφῇ, προξενοῦν τὴν κρείττω γεῦσιν, καὶ μένουσαν.

νγ΄. Πρᾶξις σὺν θεωρίᾳ μὲν ὡς σῶμα μετὰ πνεύματος ἡγεμονικοῦ[22]. Ἄνευ δὲ θεωρίας, ὡς σὰρξ μετὰ πνεύματος προαιρετικοῦ λογισθήσεται.

51. Ὁ μὲν πρακτικός, [ἐνῶ βρίσκεται] σὲ εὐχή, ἔχει πάνω στὴν καρδία του κάλυμμα, τὴν γνῶσι τῶν αἰσθητῶν [πραγμάτων], τὸ ὁποῖο δὲν μπορεῖ νὰ ἀφαιρεθῇ, λόγῳ τῆς σχέσεώς [του μ᾽ αὐτά]. Μόνο δὲ ὁ θεωρητικὸς μὲ ἀποκαλυμμένο πρόσωπο, λόγῳ τῆς ἀπουσίας σχέσεώς [του μὲ τὰ αἰσθητά], δύναται μερικῶς νὰ βλέπῃ τὴν δόξα τοῦ Θεοῦ.

52. Ἡ εὐχὴ μαζὶ μὲ πνευματικὴ θεωρία εἶναι ἡ γῆ τῆς ἐπαγγελίας, στὴν ὁποία ῥέει, ὅπως τὸ γάλα καὶ τὸ μέλι, ἡ γνῶσι τῶν λόγων γύρω ἀπὸ τὴν Πρόνοια καὶ τὴν Κρίσι τοῦ Θεοῦ. Ἡ δὲ [εὐχὴ] μαζὶ μὲ κάποια φυσικὴ [θεωρία εἶναι] ἡ Αἴγυπτος, μέσα στὴν ὁποία ἀναφύεται σ᾽ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι εὔχονται, ἡ μνήμη τῶν πλέον ἁδρῶν ἐπιθυμιῶν. Καὶ ἡ ἁπλῆ, ὅμως, [εὐχὴ] εἶναι τὸ Μάννα, τὸ [ὁποῖο δόθηκε ἀπὸ τὸν Θεὸ] στὴν ἔρημο, [καὶ] τὸ ὁποῖο, ἕνεκα τοῦ [ὅτι συνίσταται] ἀπὸ ἕνα εἶδος, γιὰ ἐκείνους βέβαια, ποὺ δὲν ἐπιδεικνύουν ὑπομονὴ [στὴν μονοείδειά του], ἐξαιρεῖ ἀπὸ τὰ ὑπεσχημένα [καλά], ἐκεῖνα τὰ καλά, [ποὺ ἀπολαμβάνονται], μέσῳ τῆς ἐπιθυμίας. Σ᾽ ἐκείνους, ὅμως, οἱ ὁποῖοι ὑπομένουν σ᾽ αὐτοῦ τοῦ εἴδους τὴν τροφή, ποὺ φέρνει στεναγμό, προξενεῖ τὴν ἀνώτερη γεῦσι, ἡ ὁποία καὶ παραμένει.

53. Ἡ μὲν πρᾶξι μαζὶ μὲ τὴν θεωρία [εἶναι] σὰν σῶμα μαζὶ μὲ πνεῦμα ἡγεμονικὸ [ἱκανὸ νὰ καθοδηγῇ μὲ κυριαρχικὴ αὐθεντία]. Χωρὶς δὲ τὴν θεωρία [ἡ πρᾶξι] θὰ λογισθῇ σὰν σάρκα μὲ πνεῦμα προαιρετικό, [ποὺ κινεῖ κατὰ προαίρεσι, κατὰ ποικίλη ἐπιθυμία].

νδ΄. Τῆς λογικῆς ψυχῆς, αὐλὴ μὲν ἡ αἴσθησις, ναὸς δὲ ἡ διάνοια, ἀρχιερεὺς δὲ ὁ νοῦς. Ἐν τῇ αὐλῇ μὲν ἵσταται, ὁ ὑπ᾽ ἀκαίρων νοῦς περικοπτόμενος λογισμῶν. Ἐν τῷ ναῷ δὲ ὁ ὑπ᾽ εὐκαίρων. Ὑπ᾽ οὐδενὸς δὲ τούτων, ὁ εἰς τὸ θεῖον ἱερατεῖον ἀξιωθεὶς εἰσελθεῖν.

νε΄. Θρῆνος μέν, καὶ μέλος, καὶ οὐαὶ ἐν οἴκῳ[23] *τῆς πρακτικῆς ψυχῆς διὰ τὸν κόπον εὑρίσκεται. Φωνὴ δὲ ἀγαλλιάσεως καὶ ἐξομολογήσεως*[24] *διὰ τὴν γνῶσιν, ἐν τῷ τῆς θεωρητικῆς ἐξακούεται.*

νς΄. Ὁ πρακτικὸς μὲν ἐπιθυμεῖ ἀναλῦσαι διὰ τοὺς πόνους, καὶ συγγενέσθαι Χριστῷ[25]*. Ὁ δὲ θεωρητικὸς εὐδοκεῖ μᾶλλον σαρκὶ παραμένειν, καὶ διὰ τὴν χαράν, ἣν δέχεται ἐξ εὐχῆς, καὶ διὰ τὴν τοῦ πλησίον προσγινομένην ὠφέλειαν.*

νζ΄. Ἐπὶ μὲν τῶν λογικωτέρων, ἡ θεωρία προηγεῖται τῆς πράξεως. Ἐπὶ δὲ τῶν ἀγροικωτέρων, τῆς θεωρίας ἡ πρᾶξις. Εἰς ἓν δὲ τέλος χρηστὸν ἀμφότεραι καταλήγουσαι. Συντομώτερον δὲ τοῦτο ὀφθήσεται, οἷς ἡ θεωρία προηγεῖ-

54. Ἡ αὐλὴ τῆς λογικῆς ψυχῆς [εἶναι] μὲν ἡ αἴσθησι, ναὸς δὲ ἡ διάνοια καὶ ἀρχιερέας ὁ νοῦς. Στὴν μὲν αὐλὴ στέκεται ὁ νοῦς, ὁ ὁποῖος περισπᾶται ἀπὸ ἀκατάλληλους λογισμούς. Στὸν δὲ ναὸ [στέκεται ὁ νοῦς, ὁ ὁποῖος περισπᾶται] ἀπὸ κατάλληλους [λογισμούς]. Καὶ [δὲν περισπᾶται] ἀπὸ κανέναν ἀπ᾽ αὐτούς, ἐκεῖνος [ὁ νοῦς] ὁ ὁποῖος ἀξιώθηκε νὰ εἰσέλθῃ στὸ θεῖο ἱερατεῖο.

55. Στὸν μὲν οἶκο τῆς πρακτικῆς ψυχῆς, λόγῳ τοῦ κόπου, συναντᾶται θρῆνος καὶ μοιρολόϊ καὶ ἀλλοίμονο. Στὸν δὲ [οἶκο] τῆς θεωρητικῆς, λόγῳ τῆς [θείας] γνώσεως, ἀκούγεται φωνὴ ἀγαλλιάσεως καὶ δοξολογίας.

56. Ὁ μὲν πρακτικός, ἐξ αἰτίας τῶν κόπων, ἐπιθυμεῖ νὰ ἀναχωρήσῃ [ἀπὸ τὴν παροῦσα ζωὴ] καὶ νὰ βρίσκεται μαζὶ μὲ τὸν Χριστό. Ὁ δὲ θεωρητικὸς καὶ ἐξ αἰτίας τῆς χαρᾶς τὴν ὁποία παίρνει ἀπὸ τὴν εὐχὴ καὶ γιὰ τὴν ὠφέλεια, ἡ ὁποία συντελεῖται πρὸς ὄφελος τοῦ πλησίον, ἀποδέχεται νὰ παραμένῃ μᾶλλον στὸ σῶμα.

57. Σ᾽ ἐκείνους μέν, οἱ ὁποῖοι [ἐνεργοῦν] πιὸ πολὺ μὲ τὴν λογική, ἡ θεωρία προηγεῖται τῆς πράξεως. Στοὺς δὲ πιὸ ἀκαλλιέργητους [προηγεῖται] ἡ πρᾶξι τῆς θεωρίας. Καὶ οἱ δύο βέβαια καταλήγουν σ᾽ ἕνα καὶ τὸ αὐτὸ ἀγαθὸ τέλος. Θὰ ἐμφανισθῇ δὲ αὐτὸ συντομώτερα σ᾽ ἐκείνους, στοὺς ὁποίους προη-

ται τῆς πράξεως.

νη΄. Παράδεισός ἐστιν ἡ θεωρία τῶν νοητῶν. Ἐν τούτῳ ὁ μὲν γνωστικός, ὡς ἐν οἰκείῳ οἴκῳ ἔνδοθεν εἰσέρχεται ἐν εὐχῇ. Ὁ δὲ πρακτικός, ὡς παροδίτης ὀφθήσεται, ἐπιθυμῶν μὲν ἔνδοθεν παρακύπτειν, μὴ συγχωρούμενος δὲ διὰ τὸ ὑπερανεστηκέναι τὸν φραγμὸν τῆς πνευματικῆς ἡλικίας αὐτοῦ.

νθ΄. Τὰ μὲν σωματικὰ πάθη, θηρίοις ἐοίκασι, πτηνοῖς δὲ τὰ ψυχικά. Ἀλλὰ τὰ μὲν ἀποτειχίζει ἀπὸ τοῦ λογικοῦ ἀμπελῶνος ὁ πρακτικός, οὐκ ἔτι δὲ καὶ τὰ πετεινά, εἰ μὴ ἐν θεωρίᾳ πνευματικῇ γένηται· κἂν ὅτι μάλιστα πολλὴν ποιεῖται σπουδὴν πρὸς τὴν τῶν ἔνδον φυλακήν.

ξ΄. Ἠθικῆς εὐπρεπείας κρείττων, πρακτικὸς γενέσθαι οὐ δύναται· εἰ μὴ καὶ αὐτός, κατὰ τὸν Πατριάρχην Ἀβραάμ, ἔξω γένηται[26]*, ὡς μὲν γῆς οἰκείας, τοῦ φυσικοῦ νόμου, ὡς δὲ συγγενείας, τῆς ἥλικος αὐτῷ κατὰ σχέσιν ζωῆς. Οὕτω γὰρ καὶ οὗτος ὡς σφραγῖδα λήψεται τῆς γενικῆς ἡδονῆς τὴν ἀφαίρεσιν, καθ᾽ ἣν τὸ ἀπὸ γενέσεως κάλυμμα περι-*

γεῖται ἡ θεωρία τῆς πράξεως.

58. Παράδεισος εἶναι ἡ θεωρία τῶν νοητῶν. Ὁ μὲν γνωστικὸς εἰσέρχεται μὲ τὴν εὐχὴ μέσα σ᾽ αὐτόν, ὅπως στὸ δικό του σπίτι. Ὁ δὲ πρακτικὸς θὰ ἐμφανισθῇ σὰν περαστικός, ὁ ὁποῖος ἐπιθυμεῖ μὲν νὰ σκύψῃ γιὰ νὰ δῇ μέσα, ἀλλὰ δὲν μπορεῖ, ἐξ αἰτίας τοῦ ὅτι ἀνορθώνεται ὑπεράνω [ὡς ἐμπόδιο] ὁ φράκτης τῆς πνευματικῆς του ἡλικίας.

59. Τὰ μὲν σωματικὰ πάθη μοιάζουν μὲ θηρία, τὰ δὲ ψυχικὰ μὲ πουλιά. Πλὴν τὰ μὲν [θηρία] ὁ πρακτικὸς [τὰ] ἀποκλείει μὲ μάνδρα ἀπὸ τὸν λογικὸ ἀμπελῶνα, ὄχι ὅμως ἀκόμη καὶ τὰ πουλιά, ἐὰν δὲν φθάσῃ σὲ πνευματικὴ θεωρία· ἀκόμη κι ἂν ὅσο τὸ δυνατὸν περισσότερο ἐργάζεται ἐπιμελῶς γύρω ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴ φυλακή[10].

60. Ὁ πρακτικὸς δὲν δύναται νὰ φθάσῃ ὑψηλότερα ἀπὸ τὴν ἠθικὴ εὐπρέπεια· ἐκτὸς ἐὰν καὶ αὐτός, ὅμοια μὲ τὸν Πατριάρχη Ἀβραάμ, φύγῃ ἔξω, ἀφ᾽ ἑνός, ὅπως [ὁ Πατριάρχης Ἀβραὰμ] ἀπὸ τὴν πατρίδα του, [ὁ πρακτικὸς] ἀπὸ τὸν φυσικὸ νόμο, ἀφ᾽ ἑτέρου ὅπως [ὁ Πατριάρχης] ἀπὸ τὴν συγγένειά του, [αὐτὸς] ἀπὸ τὴν σύντροφό του ζωὴ σὲ σχέσι [μὲ τὰ αἰσθητὰ πράγματα]. Διότι κατ᾽ αὐτὸν τὸν τρόπο καὶ αὐτὸς θὰ λάβῃ, ὡς σφραγῖδα [τὴν περιτομή], τὴν ἀφαίρεσι τῆς γενικῆς ἡδονῆς, κατὰ τὴν ὁποία τὸ τοποθετημένο ἐκ γενετῆς ὁλόγυ-

κείμενον, τὴν παντελῆ ἐλευθερίαν οὐ συγχωρεῖ παρασχεθῆναι ἡμῖν.

ξα'. Οὔτε πῶλος ἐν ἔαρι, ἔνδον φάτνης μένειν, καὶ τὰ ἐκείνης ἐσθίειν ἀνέχεται, οὔτε νεοτελὴς νοῦς τὸ ἀπεστενωμένον ἐπὶ πολὺ καρτερεῖν τῆς εὐχῆς οὐ δύναται· ἡδέως μᾶλλον κατ᾽ ἐκεῖνον ἔχων, ἐπὶ τὸ πλάτος τῆς φυσικῆς θεωρίας ἐξέρχεσθαι τῆς κατὰ τὴν ψαλμῳδίαν εὑρισκομένης, καὶ τὴν ἀνάγνωσιν.

ξβ'. Ὡς μὲν ὀσφύας ἔχει περιεζωσμένας[27] *νηστείᾳ καὶ ἀγρυπνίᾳ ἡ πρακτική, τὰς ζωτικὰς δυνάμεις αὐτῆς. Ὡς λύχνους δὲ καιομένους, σιωπῇ τε, καὶ προσευχῇ τὰς γνωστικὰς ἡ θεωρητικὴ ἀρετὴ ἐφιστῶσα. Ἡ μὲν ἐκείναις, τὸν λογισμὸν ὡς παιδαγωγόν, ἡ δὲ ταύταις ὡς νυμφοστόλον λόγον τὸν ἐνδιάθετον.*

ξγ'. Νοῦς ἀτελὴς εἰς τὸν κατάκαρπον ἀμπελῶνα τὸν τῆς εὐχῆς, οὐ συγχωρεῖται εἰσέρχεσθαι. Εἰς μόνα δὲ καὶ μόλις, ὡς πρὸς ἐπιφυλλίδας πτωχός, τὰ ψιλὰ τῶν ψαλμῶν ἀπηχήματα.

ρα κάλυμμα, δὲν ἐπιτρέπει νὰ μᾶς παρασχεθῇ ἡ ἀπόλυτη ἐλευθερία.

61. Οὔτε νεαρὸ ἄλογο κατὰ τὴν ἄνοιξι ἀνέχεται νὰ μένῃ μέσα στὸ παχνὶ καὶ νὰ τρώγῃ [τὶς τροφές, ποὺ βρίσκονται] σ᾽ ἐκεῖνο, οὔτε νοῦς νεοδίδακτος [στὴν ἄσκησι τῆς εὐχῆς] δύναται νὰ ἐγκαρτερῇ γιὰ πολὺ στὸν περιορισμὸ τῆς εὐχῆς· διότι προτιμᾶ εὐχαρίστως, ἀντὶ γιὰ ἐκεῖνον, [τὸν περιορισμὸ τῆς εὐχῆς], νὰ ἐξέρχεται μᾶλλον στὸ πλάτος [στὴν εὐρυχωρία] τῆς φυσικῆς θεωρίας, ἡ ὁποία βρίσκεται στὴν ψαλμωδία καὶ τὴν ἀνάγνωσι.

62. Ἡ μὲν πρακτικὴ [ἀρετὴ] διατηρεῖ τὶς ζωτικὲς δυνάμεις της μὲ τὴν νηστεία καὶ τὴν ἀγρυπνία, [ἀναπόσπαστα δεμένες], ὅπως ὀσφύες [μέσες], ποὺ ἔχουν περιδεθῆ μὲ ζώνη. Ἡ δὲ θεωρητικὴ ἀρετὴ προσέχει τὶς γνωστικὲς [δυνάμεις της] καὶ τὴν σιωπὴ καὶ τὴν προσευχή, σὰν ἀναμμένα λυχνάρια [ἄσβεστες]. Ἡ μὲν [πρακτικὴ ἀρετὴ ἔχοντας], γιὰ ἐκεῖνες [τὶς ζωτικές της δυνάμεις], ὡς ἐκπαιδευτή, [ποὺ σφίγγει τὶς μέσες] τὸν λογισμό, ἡ δὲ [θεωρητικὴ ἀρετή, ἔχοντας] γιὰ αὐτὲς [τὶς γνωστικὲς δυνάμεις της], ὡς ἐπιμελητὴ τοῦ γάμου, [ποὺ διατηρεῖ ἀναμμένα τὰ λυχνάρια], τὸν ἐνδιάθετο λόγο.

63. Ἀτελὴς νοῦς δὲν ἐπιτρέπεται νὰ εἰσέρχεται στὸν κατάκαρπο ἀμπελῶνα τῆς εὐχῆς. [Ἐπιτρέπεται νὰ εἰσέρχεται], μόνο καὶ μὲ κόπο, στὶς ἰσχνὲς σὲ [πνευματικὴ] εὐρωστία ἔκφωνες ἀπαγγελίες τῶν ψαλμῶν, ὅπως ὁ πτωχός, γιὰ [νὰ δρέψῃ] τὰ ὑπολείμματα τῶν σταφυλιῶν μετὰ τὸν τρύγο.

ξδ'. Ὥς περ οὐ πάντες οἱ εἰς βασιλέως ὁμιλίαν ἐρχόμενοι, συναριστᾶν αὐτῷ δύνανται, οὕτως οὐδὲ οἱ εἰς ἐντυχίαν εὐχῆς ἥκοντες, ἐν θεωρίᾳ τῇ κατ᾽ ἐκείνην ὀφθήσονται.

ξε'. Θυμοῦ μὲν χαλινός, ἡ εὔκαιρος γίνεται σιωπή. Ἐπιθυμίας δὲ ἀλόγου, ἡ σύμμετρος ἐδωδή. Δυσκαθέκτου δὲ λογισμοῦ, ἡ μονολόγιστος προσευχή.

ξς'. Καὶ ὁ εἰς τὸν κάτω βυθὸν εἰσδύνων διὰ τὸν αἰσθητόν, καὶ ὁ εἰς τὸν γνωστικὸν διὰ τὸν νοητὸν μαργαρίτην[28]*, ἵνα αὐτὸν ἀνιμήσηται, εἰ μὴ γυμνωθῇ ἐκεῖνος μὲν τῆς ἐσθῆτος, οὗτος δὲ τῆς αἰσθήσεως, ἀμφότεροι τοῦ ἐπιζητουμένου διαμαρτήσονται.*

ξζ'. Ὁ μὲν ἔνδοθεν τῆς διανοίας αὐτοῦ γινόμενος νοῦς ἐν τῷ εὔχεσθαι, ὡς μετὰ νύμφης νυμφίος ἐν τῷ νυμφῶνι διαλεγόμενος εὑρεθήσεται. Ὁ δὲ μὴ συγχωρούμενος εἰσελθεῖν, ἔξωθεν ἱστάμενος στενάζων βοᾷ· τίς ἀπάξει με εἰς πόλιν περιοχῆς; ἢ τίς ὁδηγήσει με[29] *ἕως τοῦ μὴ βλέπειν εἰς ματαιότητας, καὶ μανίας ψευδεῖς*[30] *ἐν τῷ εὐ-*

64. Ὅπως ἀκριβῶς, δὲν ἔχουν τὴν δυνατότητα ὅλοι ὅσοι συνομιλοῦν μὲ τὸν βασιλέα νὰ δειπνήσουν μαζί του, ἔτσι οὔτε ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἔχουν φθάσει σὲ κατάστασι προσευχῆς [ἀπὸ τὴν ἄσκησι τῆς εὐχῆς], θὰ λάβουν ἐμπειρία [θείας] ἀποκαλύψεως ἐν θεωρίᾳ [θεοπτία], ἕνεκα τῆς [προσευχητικῆς καταστάσεως] κατ᾽ ἐκείνην, [δηλαδή, κατὰ τὴν ἄσκησι τῆς εὐχῆς].

65. Χαλινάρι μὲν τοῦ θυμοῦ γίνεται ἡ εὔθετος, [ἡ κατάλληλη στὴν περίστασι], σιωπή. [Χαλινάρι] δὲ τῆς ἀλόγου ἐπιθυμίας [γίνεται] ἡ σύμμετρη διατροφή. Καὶ [χαλινάρι] τοῦ ἀσυγκράτητου λογισμοῦ ἡ μονολόγιστος προσευχή, [δηλαδή, ἡ εὐχὴ τοῦ Ὀνόματος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ].

66. Καὶ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος εἰσδύει [κατορθώνει νὰ εἰσέλθῃ] στὸν κάτω [θαλάσσιο] βυθὸ λόγῳ τοῦ αἰσθητοῦ [μαργαρίτη] καὶ [ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος κατορθώνει νὰ εἰσέλθῃ] στὸν γνωστικὸ [βυθό], λόγῳ τοῦ νοητοῦ μαργαρίτη, γιὰ νὰ ἀνασύρῃ αὐτόν, ἐὰν δὲν γυμνωθῇ ἐκεῖνος μέν, [ποὺ ἐπιζητεῖ τὸν αἰσθητὸ μαργαρίτη] ἀπὸ τὸ ἔνδυμά [του], αὐτὸς δέ, [ποὺ ἐπιζητεῖ τὸν νοητὸ] ἀπὸ τὴν αἴσθησι, καὶ οἱ δύο θὰ ἀποτύχουν τελείως [νὰ ἀνεύρουν] ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖο ἐπιζητοῦν.

67. Ἐκεῖνος μὲν ὁ νοῦς, ὁ ὁποῖος παραμένει μέσα στὴν διάνοιά του, κατὰ τὸν καιρὸ τῆς εὐχῆς, θὰ εὑρεθῇ νὰ εἶναι ὅμοιος μὲ νυμφίο, ὁ ὁποῖος μιλᾶ μὲ τὴν νύμφη [του] μέσα στὸν [γαμήλιο] νυμφῶνα. Ἐκεῖνος δὲ [ὁ νοῦς], ὁ ὁποῖος δὲν γίνεται δεκτὸς νὰ εἰσέλθῃ [μέσα στὴν διάνοιά του], καθὼς στέκεται ἔξω, φωνάζει καὶ θρηνεῖ: «ποιὸς θὰ μὲ ἁρπάξῃ σὲ περιτειχισμένη πόλι; ἢ ποιὸς θὰ μὲ ὁδηγήσῃ, ὥστε νὰ μὴν βλέπω ματαιότητες καὶ ψευδεῖς παραλογισμούς, κατὰ [τὸν και-

χεσθαι;

ξη΄. Ὁποία ἡ χωρὶς ἁλὸς τῷ λάρυγγι λογιζομένη τροφή, τοιαύτη, καὶ ἡ ἐκτὸς κατανύξεως λογισθήσεται τῷ νῷ μετερχομένη εὐχή.

ξθ΄. Ἡ μὲν ἔτι καταδιώκουσα ψυχὴ τὴν εὐχήν, τῇ ὠδινούσῃ ὑπάρχει παρεμφερής. Ἡ δὲ καταλαβοῦσα, τῇ κυησάσῃ, καὶ πλήρει γενομένῃ διὰ τὸν τόκον χαρᾶς.

ο΄. Πάλαι μὲν ὁ Ἀμοῤῥαῖος[31] *ἐν τῷ ὄρει οἰκῶν, ἐτίτρωσκεν ἐξερχόμενος τοὺς παραβιαζομένους διέρχεσθαι. Νυνὶ δὲ ἡ πονηρὰ λήθη διώκει τοὺς πρὸ τῆς ἁγνείας ἐπὶ τὴν ὑψηλοτέραν ἐπιχειροῦντας ἀναβαίνειν εὐχὴν τῆς ἁπλότητος.*

οα΄. Τῆς καθαρᾶς εὐχῆς, ἐν ἔχθρᾳ πολλῇ πεφύκασιν εἶναι οἱ δαίμονες. Καταπλήττει δὲ τούτους, οὐχ ἡ πληθὺς τῶν ψαλμῶν ὡς τοὺς ἔξωθεν πολεμίους τὸ στράτευμα, ἀλλ᾿ ἡ τριῶν συμφωνία, νοῦ πρὸς λόγον, καὶ λόγου πρὸς αἴσθησιν.

οβ΄. Ἡ μὲν ψιλὴ εὐχή, ὡς ἄρτος ὀφθήσεται τοῖς εὐχομένοις στηρίζουσα. Ἡ δὲ μετά τινος θεωρίας, ὡς ἔλαιον πι-

ρὸ] τῆς εὐχῆς;».

68. Ὅποιας ποιότητος θεωρεῖται ἀπὸ τὸν λάρυγγα ἡ τροφὴ χωρὶς ἁλάτι, τῆς ἰδίας ποιότητος θὰ θεωρηθῇ καὶ ἀπὸ τὸν νοῦ ἡ εὐχή, ἡ ὁποία ἀσκεῖται χωρὶς κατάνυξι.

69. Ἡ μὲν ψυχή, ἡ ὁποία ἀκόμη προσπαθεῖ νὰ ἀποκτήσῃ τὴν εὐχή, εἶναι παρόμοια μὲ τὴν [ἐπίτοκο], ἡ ὁποία ὠδινᾶται, [πρὶν γεννήσει]. Ἡ δὲ [ψυχή], ἡ ὁποία ἀπέκτησε [τὴν εὐχὴ εἶναι παρόμοια] μὲ ἐκείνη, ἡ ὁποία γέννησε καὶ λόγῳ τῆς γέννας, γέμισε χαρά.

70. Παλαιὰ μὲν ὁ λαὸς τῶν Ἀμορραίων, ὁ ὁποῖος κατοικοῦσε στὸ ὀρεινὸ τμῆμα [τῆς Νοτίου Παλαιστίνης], ὅταν ἐκστράτευε [σὲ πόλεμο], ἔπληττε ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἐπιχειροῦσαν, διὰ τῆς βίας, νὰ περάσουν. Τώρα δὲ ἡ πονηρὴ λήθη καταδιώκει ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἐπιχειροῦν πρὶν ἀπὸ τὴν καθαρότητα [τοῦ νοὸς–τὴν νίκη κατὰ τῶν λογισμῶν], νὰ ἀνεβοῦν στὴν ὑψηλότερη εὐχὴ [ἐκείνη] τῆς ἁπλότητος, [ἡ ὁποία ἁπλῆ - ἀμέριστη, τελεῖται σὲ νοῦ κεκαθαρμένο ἀπὸ τὴν πολυμέρεια των λογισμῶν].

71. Οἱ δαίμονες ἔχουν ἐκ φύσεως τὸ ἰδίωμα νὰ στρέφωνται μὲ μεγάλη ἐχθρότητα ἐναντίον τῆς καθαρᾶς προσευχῆς. Αὐτούς, ὅμως, δὲν [τοὺς] καταπτοεῖ τὸ πλῆθος τῶν ψαλμῶν, ὅπως τοὺς ἐξωτερικοὺς ἐχθροὺς τὸ στράτευμα, ἀλλὰ ἡ συμφωνία τριῶν: τοῦ νοῦ μὲ τὸ λογιστικὸ καὶ τοῦ λογιστικοῦ μὲ τὴν αἴσθησι.

72. Ἡ μὲν ψιλὴ [σκέτη, χωρὶς θεωρία] εὐχὴ θὰ φανῇ σ᾿ ἐκείνους, ποὺ εὔχονται, σὰν ἄρτος, ἡ ὁποία τοὺς στηρίζει. Ἡ δὲ [εὐχή, ποὺ συνοδεύεται καὶ] μὲ κάποια θεωρία [θὰ φανῇ] σὰν ἔλαιο, ποὺ [τοὺς] αὐξάνει·

αίνουσα· ἡ δὲ ἀνείδεος, ὡς οἶνος εὐώδης· οὗ οἱ ἐμφορούμενοι ἀπλήστως ἐξίστανται.

ογ΄. Ἄγριος μὲν ὄνος, πόλεως λέγεται πολυοχλίας καταγελᾶν[32]. Καὶ μονόκερως δὲ ὑπ᾽ οὐδενὸς δεσμεῖσθαι δυνάμενος[33]. Νοῦς δέ, φύσεως, καὶ τῶν παρὰ φύσιν βασιλεύσας λογισμῶν, ματαιότητος μὲν καταγελᾷ λογισμῶν, προσευχόμενος, παρ᾽ οὐδενὸς δὲ δύναται τῶν ὑπὸ αἴσθησιν κατεξουσιάζεσθαι.

οδ΄. Ῥάβδον μὲν ὁ κυσὶν ἐπισείων, ἠγρίωσε καθ᾽ ἑαυτοῦ. Δαίμονας δὲ ὁ καθαρῶς ἐκβιαζόμενος εὔχεσθαι.

οε΄. Χρὴ τὸν ἀγωνιζόμενον τὴν μὲν αἴσθησιν αὐτοῦ εἰς τὴν μονοειδῆ συστέλλειν τροφήν. Τὸν δὲ νοῦν εἰς τὴν μονολόγιστον προσευχήν. Οὕτω γὰρ ἄσχετος γεγονὼς ἐκ παθῶν, καὶ ἐπὶ τὸ ἁρπάζεσθαι πρὸς Κύριον ἥξει ἐν τῷ προσεύχεσθαι.

ος΄. Οἱ μὲν ἡδυπαθεῖς προσευχόμενοι, ἅτε ὑλώδεις ὄντες, ὡς βατράχους ἔχουσι τοὺς λογισμοὺς περισπῶντας αὐτούς. Οἱ δὲ μετριοπαθεῖς, τὰς θεωρίας ὡς ἀηδόνας κατατερπούσας αὐ-

ἐνῶ ἡ χωρὶς [κάποιο] σχῆμα [καθαρὰ εὐχή][11], σὰν εὐώδης οἶνος, ἀπὸ τὸν ὁποῖο ἐκεῖνοι, ποὺ πληροῦνται, βιώνουν ἄπληστα τὴν κατάστασι τῆς ἐκστάσεως[12].

73. Λέγεται [στὴν Ἁγία Γραφή], ὅτι ὁ μὲν ἄγριος ὄνος, περιφρονεῖ τὴν κοσμοσυρροὴ [τὸ πολυπληθὲς] τῆς πόλεως. Ἐπίσης δὲ [λέγεται], ὅτι ἀπὸ κανέναν δὲν εἶναι δυνατὸν ὁ μονόκερως νὰ δεσμευθῇ [νὰ καταδυναστευθῇ]. Καὶ ὁ νοῦς, ἀφοῦ κυριάρχησε καὶ στοὺς φυσικοὺς καὶ στοὺς παρὰ φύσιν λογισμούς, ἀφ᾽ ἑνὸς περιφρονεῖ, προσευχόμενος, τοὺς λογισμοὺς τῆς ματαιότητος, ἀφ᾽ ἑτέρου δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ ὑποχείριο, [νὰ καταδυναστευθῇ] ἀπὸ κανένα ἀπὸ τὰ αἰσθητά.

74. Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος σείει ἀπειλητικὰ τὸ ξύλο στοὺς σκύλους, [δείχνοντας, ὅτι θὰ τοὺς χτυπήσῃ, τοὺς] ἐξαγρίωσε ἐναντίον του. [Ἐξαγρίωσε] δὲ τοὺς δαίμονες ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος πιέζει ἰσχυρῶς τὸν ἑαυτόν του, νὰ εὔχεται καθαρῶς.

75. Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἀγωνίζεται, πρέπει νὰ περιορίζῃ τὴν μὲν αἴσθησί του μὲ τὴν μονοειδῆ [τὴν ἑνὸς εἴδους] τροφή. Τὸν δὲ νοῦ [του νὰ τὸν περιορίζῃ] μὲ τὴν μονολόγιστη προσευχὴ [τοῦ Ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ]. Διότι κατ᾽ αὐτὸν τὸν τρόπο, ἀφοῦ γίνῃ ἀνίκητος ἀπὸ τὰ πάθη, θὰ φθάσῃ καὶ στὸ νὰ ἁρπάζεται[13] πρὸς τὸν Κύριο, κατὰ τὸν [καιρὸ] τῆς προσευχῆς.

76. Οἱ μὲν ἡδυπαθεῖς, [οἱ ἔκδοτοι στὰ πάθη], ὅταν προσεύχωνται, καθὼς εἶναι [βουτηγμένοι] μέσα στὴν λάσπη, ἔχουν τοὺς λογισμούς, ὅμοια μὲ βατράχους, νὰ τοὺς περισποῦν. Οἱ μετριοπαθεῖς, [αὐτοὶ ποὺ συγκρατοῦν τὰ πάθη], ἔχουν τὶς θεωρίες, ὅμοια μὲ ἀηδόνια, νὰ τοὺς κατευφραίνουν μὲ τὴν

τούς, τῇ ἀπ᾽ ἄλλων εἰς ἄλλους ἀκρέμονας, τουτέστι, ποικίλας θεωρίας μεταβάσει. Σιγὴ δὲ πρόσεστι τοῖς ἀπαθέσι, καὶ ἠρεμία πολλὴ ἐκ λογισμῶν, καὶ νοημάτων ἐν τῷ προσεύχεσθαι.

οζ΄. Πάλαι μὲν ἡ τοῦ Μωσέως Μαρία τῶν πολεμίων τὴν πτῶσιν θεασαμένη, τὸ τύμπανον ἀραμένη, ἐξῆρχε ταῖς ᾀδούσαις τὰ ἐπινίκια[34]*. Νυνὶ δὲ εἰς εὐφημίαν τῆς νικησάσης τὰ πάθη ψυχῆς, ἡ κρείττων ἐν ἀρεταῖς ἀγάπη διεγερθεῖσα, τὴν μετ᾽ ᾠδῆς κιθάραν ὥς τινα θεωρίαν μεταχειριζομένη ταύτῃ, πάλαι τὴν πονηθεῖσαν εἰς κάλλους περιουσίαν, οὐ παύεται σὺν ταῖς περὶ αὐτὴν ἀγαλλιωμένη αἰνεῖν τὸν Θεόν.*

οη΄. Ὁπόταν συνεχείας τῆς κατὰ τὴν εὐχὴν κατασχεθῇ τὰ λόγια τῶν ψαλμῶν ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ εὐχομένου, τότε καὶ αὐτὴ ἡ γῆ καθάπερ ἀγαθή, ἄρχεται αὐτομάτη[35] *ἀναφέρειν· ὡς μὲν ῥόδα, τὴν θεωρίαν τῶν ἀσωμάτων· ὡς δὲ κρίνα, τὰ τηλαυγῆ τῶν σωμάτων. Ὡς δὲ ἴα, τὸ ποικίλον τῶν θείων κριμάτων, καὶ δυσθεώρητον.*

μετάβασι ἀπὸ ἄλλα σὲ ἄλλα κλαδιά, δηλαδή, [ἀπὸ ἄλλες σὲ ἄλλες] πολυειδεῖς θεωρίες. Στοὺς δὲ ἀπαθεῖς, ἐπιπλέον, ὑπάρχει σιγὴ καὶ μεγάλη ἠρεμία ἀπὸ λογισμοὺς καὶ νοήματα κατὰ [τὸν καιρὸ] τῆς προσευχῆς.

77. Παλαιὰ μὲν [στὴν Παλαιὰ Διαθήκη] ἡ Μαρία, [ἡ ἀδελφὴ] τοῦ Μωϋσέως, ὅταν εἶδε τὴν ἧττα τῶν ἐχθρῶν, κρατώντας τὸ τύμπανο προεξῆρχε ἀνάμεσα σ᾽ ἐκεῖνες, ποὺ ἔψαλλαν τοὺς ἐπινίκιους ὕμνους. Τώρα δὲ ἡ ἀνώτερη, ἀνάμεσα στὶς ἀρετές, ἀγάπη, καθὼς παρακινήθηκε σὲ ἐξύμνησι τῆς ψυχῆς, ἡ ὁποία νίκησε τὰ πάθη, παίζοντας γιὰ χάρι αὐτῆς [τῆς ψυχῆς] τὴν κιθάρα, μὲ συνοδεία ὕμνου, [ὁ ὁποῖος ἀποδίδει], σὰν κάποια θεωρία, τὸν πλοῦτο τῆς ὡραιότητος, ποὺ ἀποκτήθηκε μὲ κόπο, κατὰ τὸ παρελθόν, [ἀπὸ τὴν ψυχή], δὲν παύει, μαζὶ μὲ τὶς γύρω ἀπ᾽ αὐτὴν [ἀρετές], νὰ ὑμνῇ γεμάτη μὲ χαρὰ τὸν Θεό.

78. Ὅταν συμβῇ, ἐξαιτίας τῆς συνεχοῦς ἀσκήσεως στὴν εὐχή, νὰ κρατηθοῦν τὰ λόγια τῶν ψαλμῶν [τῶν ἔκφωνων εὐχῶν] μέσα στὴν καρδία ἐκείνου, ὁ ὁποῖος εὔχεται, τότε καὶ αὐτὴ ἡ γῆ [τῆς καρδίας], καθὼς [εἶναι] ἀγαθή, ἀρχίζει αὐτομάτως νὰ ἀποδίδῃ, ἀφ᾽ ἑνὸς ὅμοια μὲ ρόδα, τὴν θεωρία τῶν ἀσωμάτων [ὄντων]· ἀφ᾽ ἑτέρου, ὅμοια μὲ κρίνα, τὶς πολὺ φωτεινὲς [ὄψεις] τῶν ἐνσωμάτων [ὄντων][14]. Καὶ ὅμοια μὲ βιολέτες [ἀποδίδει ἡ ἐμποτισμένη μὲ εὐχὴ ἀγαθὴ γῆ τῆς καρδίας] τὸ πολυειδὲς καὶ δυσθεώρητο [δύσκολα ἀντιληπτὸ] τῶν θείων ἀποφάσεων.

οθ'. Ἐν ὕλῃ μὲν δεσμευθεῖσα φλόξ, φωτοφὸρος καθίσταται. Ἐξ ὕλης δὲ λυθεῖσα ψυχή, θεοφόρος εὑρίσκεται. Κᾀκείνη αἴρεσθαι πέφυκεν, ἄχρι τοῦ ὑπεκκαύματος. Αὕτη δὲ μέχρι τοῦ κατὰ τὸν θεῖον ἔρωτα συμπεράσματος.

π'. Ἡ τελείως ἑαυτὴν ἀρνησαμένη ψυχή, καὶ ὁλικῶς ἀναταθεῖσα πρὸς προσευχήν, αὐτὴ οὐχ ὅτε βούλεται κάτω γίνεται, ἄνωθεν εὑρισκομένη τῆς κτίσεως. Ἀλλ' ὅτε δίκαιον εἶναι δόξει, τῷ πάντα σταθμῷ καὶ μέτρῳ διεξάγοντι τὰ ἡμέτερα.

πα'. Ὅταν ἐκ ψυχῆς μὲν ἀκηδία ἀπελαθῇ, ἐκ διανοίας δὲ ἡ πονηρία ἐκτιναχθῇ, τότε ὁ νοῦς γυμνὸς γενόμενος τῇ ἁπλότητι, ζωῇ τε τῇ ἀτέχνῳ, καὶ δίχα παντὸς τοῦ κατὰ τὴν αἰσχύνην ἐπικαλύμματος, ᾆσμα μὲν ᾄδει καὶ οὕτως καινὸν τῷ Θεῷ. Εὐχαριστεῖ δὲ μέλος ἀνακρουόμενος ἐν εὐφροσύνῃ, τῷ τῆς μελλούσης τὰ ἐγκαίνια ἑορτάζειν βιώσεως.

πβ'. Ὅταν εἰς θειοτέρας ἐνεργείας ἐνεργεῖσθαι ἄρξηται ἡ εὐχομένη ψυχή, τότε καὶ αὕτη, κατὰ τὴν ἐν ᾄσματι νύμ-

79. Ἡ μὲν φλόγα, ἡ ὁποία δεσμεύθηκε [ἐγκλωβίστηκε] μέσα στὸ [εὔφλεκτο] ὑλικὸ τῶν ξύλων, γίνεται φωτοφόρος, [δηλαδή, φορέας τῆς φωτιᾶς, καὶ ἕνα μὲ τὴν φωτιά]. Ἡ δὲ ψυχή, ἡ ὁποία ἀποδεσμεύθηκε ἀπὸ κάθε τι ὑλικὸ γίνεται θεοφόρος. Καὶ ἐκείνη [ἡ φλόγα] ἔχει ἐκ φύσεως τὴν ἰδιότητα νὰ ὑψώνεται, ἕως ὅτου [ὑφίσταται] ἡ καύσιμος ὕλη. Αὐτὴ δὲ [ἡ ψυχὴ ἔχει ἐκ φύσεως τὴν ἰδιότητα νὰ ὑψώνεται] μέχρι τὴν ἀντίστοιχη πρὸς τὸν θεῖο ἔρωτα ὁλοκλήρωσι, [δηλαδή, μέχρι τὴν θέωσι, ὅπου καὶ ἡ ἐν Θεῷ κατάπαυσι].

80. Ἡ ψυχή, ἡ ὁποία ἀρνήθηκε τελείως τὸν ἑαυτόν της καὶ ἐξυψώθηκε ὁλοκληρωτικὰ στὴν προσευχή, καθὼς βρίσκεται πάνω ἀπ' [ὅλη] τὴν δημιουργία, δὲν κατεβαίνει [ἀπὸ τὴν προσευχή], ὅποτε θέλει ἡ ἴδια. Ἀλλὰ [κατεβαίνει], ὅταν θὰ φανῇ, ὅτι εἶναι σωστὸ σ' Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος κυβερνᾷ ὅλα τὰ δικά μας μὲ ζύγι καὶ μέτρο.

81. Ὅταν μὲν ἡ ἀκηδία ἐκδιωχθῇ ἀπὸ τὴν ψυχή, ἡ δὲ πονηρία ἀπορριφθῇ μετ' ἀποστροφῆς ἀπὸ τὴν διάνοια, τότε ὁ νοῦς, καθὼς ἔφθασε, ἐξ αἰτίας τῆς ἁπλότητος καὶ τῆς ἀνεπιτηδεύτου ζωῆς, νὰ εἶναι γυμνός, καὶ χωρὶς κανένα σκέπασμα, [τὸ ὁποῖο νὰ φορᾷ], διότι [αἰσθάνεται] ντροπή, [τότε] λοιπὸν ψάλλει ᾆσμα καὶ μάλιστα καινούργιο στὸν Θεό. Καὶ εὐγνωμονεῖ [τὸν Θεὸ] ψάλλοντας, μὲ εὐφροσύνη ᾠδὴ στὸν ἑορτασμὸ τῶν ἐγκαινίων τῆς μελλούσης ζωῆς.

82. Ὅταν ἡ ψυχή, ἡ ὁποία εὔχεται, ἀρχίσῃ νὰ γίνεται δεκτικὴ γιὰ ὑψηλότερες θεῖες ἐνέργειες[15], τότε καὶ αὐτή, ὅπως ἡ νύμφη στὸ Ἆσμα [τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης], ἀποκρίνε-

φην, πρὸς τὰς ὁμοιοτρόπους τοιαῦτα ὑποφωνεῖ, ἀδελφιδός μου ἀπέστειλε τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ὀπῆς, καὶ ἡ κοιλία μου ἐθροήθη ἐπ' αὐτόν[36].

πγ'. Καὶ στρατιώτης ἐκ τοῦ πολέμου ἐπαναλύσας, τὸ βάρος τῶν ὅπλων ἀποσκευάζεται. Καὶ πρακτικὸς τοὺς λογισμούς, εἰς θεωρίαν ἐρχόμενος. Οὔτε γὰρ ἐκεῖνος εἰμὴ ἐν πολέμῳ, χρείαν ἔχει τῶν ὅπλων, οὔτε οὗτος, τῶν λογισμῶν, εἰ μὴ ὑποχωριάζει [recte: ὑποχωρεῖ] τοῖς ὑπὸ αἴσθησιν.

πδ'. Οἱ μὲν πρακτικοὶ ὡς ἔχουσι θέσεως θεωροῦσι τὰ σώματα. Οἱ δὲ θεωρητικοὶ ὡς ἔχουσι φύσεως. Μόνοι δὲ τοὺς λόγους ἀμφοτέρων ὁρῶσιν οἱ γνωστικοί.

πε'. Ἐν μὲν τοῖς λόγοις τῶν σωμάτων γινώσκονται τὰ ἀσώματα. Ἐν ἀσωμάτοις δὲ ὁ λόγος ὁ ὑπερούσιος. Πρὸς ὃν ἐπείγεται πᾶσα σπουδαία ἀναλῦσαι ψυχήν [recte: ψυχή].

πς'. Οἱ λόγοι τῶν ἀσωμάτων, ὡς ὀστᾶ εἰσι τοῖς αἰσθητοῖς ἐπικαλυπτόμενοι. Οὓς ἴδῃ οὐδείς, τῶν ἔξω μὴ γενομένων τῆς προσπαθείας τῶν

ται στὶς ὅμοιες μ' αὐτὴν κατὰ τοὺς τρόπους, μὲ τέτοια [λόγια]: «ὁ ἀγαπητός μου προσέφερε τὸ χέρι του ἀπὸ τὸ ἄνοιγμα [τῆς θύρας] καὶ ἡ καρδία μου ἐταράχθη γι' αὐτόν».

83. Καὶ ὁ στρατιώτης, ὅταν ἐπιστρέψῃ ἀπὸ τὸν πόλεμο, ἀπαλλάσσει τὸν ἑαυτόν του ἀπὸ τὸ βάρος τῶν ὅπλων. Καὶ ἐκεῖνος, ποὺ ἀσκεῖ τὴν πρακτικὴ ἀρετὴ [ἀπαλλάσσει τὸν ἑαυτόν του] ἀπὸ τοὺς λογισμούς, ὅταν ἔρχεται σὲ θεωρία. Διότι οὔτε ἐκεῖνος [ὁ στρατιώτης] ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τὰ ὅπλα, παρὰ μόνο στὸν πόλεμο, οὔτε αὐτὸς [ὁ πρακτικὸς ἀσκητὴς ἔχει ἀνάγκη] ἀπὸ τοὺς λογισμούς, ἐὰν δὲν ὑποχωρῇ σ' ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὴν αἴσθησι, [στὰ αἰσθητά].

84. Οἱ μὲν πρακτικοὶ παρατηροῦν, πῶς τὰ πράγματα ὑφίστανται ἐν σχέσει πρὸς τὴν κατάστασί [τους]. Οἱ δὲ θεωρητικοὶ [παρατηροῦν], πῶς [αὐτὰ] ὑφίστανται ἐν σχέσει πρὸς τὴν φύσι [τους]. Καὶ μόνο οἱ γνωστικοί, [ποὺ διαθέτουν θεία γνῶσι], βλέπουν τοὺς λόγους καὶ τῶν δύο [καὶ τῆς καταστάσεως καὶ τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων].

85. Διὰ τῶν λόγων τῶν ἐνσωμάτων [ὄντων, τῶν πραγμάτων] γνωρίζονται τὰ ἀσώματα [ὄντα]. Διὰ τῶν ἀσωμάτων [ὄντων γνωρίζεται] ὁ ὑπερούσιος Λόγος. Πρὸς Τὸν ὁποῖον ἐπείγεται νὰ ἀναχωρήσῃ κάθε ἀγωνιζόμενη ψυχή.

86. Οἱ λόγοι τῶν ἀσωμάτων [ὄντων] εἶναι σὰν ὀστᾶ, τὰ ὁποῖα σκεπάζονται ἀπὸ τὰ αἰσθητά. Αὐτοὺς [τοὺς λόγους τῶν ἀσωμάτων] σὲ καμιὰ περίπτωσι δὲν θὰ δῇ κανεὶς ἀπὸ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι δὲν ἀπεξαρτοποιήθηκαν ἀπὸ τὴν προσπάθεια [τὴν ἐμπα-

αἰσθητῶν.

πζʹ. Ἀποτίθεται καὶ στρατιώτης τὰ ὅπλα, καταλείψας τὸν πόλεμον. Καὶ θεωρητικός, τοὺς λογισμούς, ἀναλύων πρὸς Κύριον.

πηʹ. Καὶ στρατηγὸς ἐν πολέμῳ σκύλων διαμαρτάνων, ἐν ἀθυμίᾳ καθίσταται. Καὶ πρακτικὸς ἐν εὐχῇ, θεωρίας πνευματικῆς.

πθʹ. Ἔλαφος μὲν ἐπὶ σωματικὰς ὑδάτων τρέχει πηγάς, ὑπὸ θηρίου δηχθεῖσα. Ψυχὴ δὲ ἡ τῷ γλυκυτάτῳ βέλει τρωθεῖσα τῆς εὐχῆς, ἐπὶ ἀσωμάτων αὐγάς.

ϟʹ. Οὔτε σωματικὸς ὀφθαλμὸς τὸν κόκκον τοῦ σίτου ἰδεῖν δύναται, οὔτε νοῦς πρακτικὸς τὴν φύσιν τὴν ἑαυτοῦ, εἰ μὴ γυμνωθῇ ἐκεῖνος μὲν ἐλύτρου, οὗτος δὲ σχέσεως τῆς περικαλυπτούσης αὐτόν.

ϟαʹ. Κρύπτονται ἀστέρες μὲν ἡλίου ἀνατολῇ. Λογισμοὶ δὲ ἐκλιμπάνουσι, τοῦ νοῦ πρὸς τὴν οἰκείαν βασιλείαν ἐπαναστρέφοντος.

ϟβʹ. Μετὰ τὸ τέλος τῆς πρακτικῆς, αἱ πνευματικαὶ θεωρίαι περιχυθεῖσαι τῷ νῷ, οἷά τινες ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου ἐκ

θῇ ἐξάρτησι] ἀπὸ τὰ αἰσθητά.

87. Καὶ ὁ στρατιώτης, ὅταν ἔπαυσε τὸν πόλεμο, ἀποβάλλει ἀπὸ ἐπάνω του τὰ ὅπλα. Καὶ ὁ θεωρητικὸς [ἀποβάλλει] τοὺς λογισμούς, ὅταν ἀναχωρῇ πρὸς τὸν Κύριο.

88. Καὶ ὁ στρατηγός, ἐάν, κατὰ τὸν καιρὸ τοῦ πολέμου, ἀποτύχῃ νὰ λάβῃ λάφυρα, περιέρχεται σὲ ἀθυμία. Καὶ ὁ πρακτικὸς ἐάν, κατὰ τὸν καιρὸ τῆς εὐχῆς, [ἀποτύχῃ νὰ λάβῃ] πνευματικὴ θεωρία.

89. Τὸ μὲν ἐλάφι, ὅταν δαγκωθῇ ἀπὸ φίδι τρέχει στὶς πηγὲς τῶν σωματικῶν, [ὑλικῶν] ὑδάτων. Ἡ δὲ ψυχή, ἡ ὁποία πληγώθηκε ἀπὸ τὸ γλυκύτατο βέλος τῆς εὐχῆς, [τρέχει] στὰ λαμπρὰ φῶτα τῶν ἀσωμάτων.

90. Οὔτε ὁ σωματικὸς ὀφθαλμὸς δύναται νὰ δῇ τὸν [ἐσωτερικὸ] σπόρο τοῦ σιταριοῦ, οὔτε ὁ πρακτικὸς νοῦς τὴν φύσι τοῦ ἑαυτοῦ του, ἐὰν δὲν ἀπογυμνωθῇ ἐκεῖνος μὲν [ὁ σπόρος τοῦ σιταριοῦ] ἀπὸ τὸ περίβλημά [του], αὐτὸς δὲ [ὁ πρακτικὸς νοῦς] ἀπὸ τὴν σχέσι [πρὸς τὰ αἰσθητὰ πράγματα], ἡ ὁποία τὸν περικαλύπτει[17].

91. Τὰ μὲν ἀστέρια κρύπτονται μὲ τὴν ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου. Οἱ λογισμοὶ δὲ ἐκλείπουν, ὅταν ὁ νοῦς ἐπιστρέφῃ στὴν δική του βασιλεία [ἐπικράτεια].

92. Μετὰ τὴν ὁλοκλήρωσι τῆς πρακτικῆς [ἀσκήσεως], οἱ πνευματικὲς θεωρίες, οἱ ὁποῖες περιέλουσαν τὸν νοῦ, σὰν κάποιες ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου, ποὺ προβάλλουν πάνω ἀπὸ τὸν ὁρίζοντα, φαίνονται, ὅτι

τοῦ ὁρίζοντος ὑπερκύψασαι, δοκοῦσιν ἔξωθεν αὐτοῦ προσβάλλειν οἰκεῖαι οὖσαι, καὶ διὰ καθαρότητα ἐκεῖνον περιπτυσσόμεναι.

ϟγʹ. Τοιαῦτα καὶ νοῦς θεωρητικὸς ἐκλαλεῖν δύναται, ὅταν ἄνωθεν ἀπ᾽ οὐρανοῦ καταβῇ φύσεως ἀνάγκαις ἐπικλιθείς, οἷα καὶ ὁ φθεγξάμενος, θείου κάλλους τί ὑπάρχει θαυμασιώτερον; Καὶ τίς ἔννοια τῆς τοῦ Θεοῦ μεγαλοπρεπείας χαριεστέρα; Ποῖος δὲ οὕτω πόθος δριμύς, καὶ ἀφόρητος; ὡς ὁ ἀπὸ Θεοῦ ἐγγινόμενος τῇ ἀπὸ πάσης κακίας κεκαθαρμένῃ ψυχῇ; καὶ ἀπὸ διαθέσεως λεγούσῃ, ὅτι τετρωμένη ἀγάπης ἐγώ[37];

ϟδʹ. Ἐκείνου ἐστὶ τὸ λέγειν· ἐθερμάνθη ἡ καρδία μου ἐντός μου, καὶ ἐν τῇ μελέτῃ μου ἐκκαυθήσεται πῦρ[38], *τοῦ μὴ κοπιῶντος ὀπίσω τοῦ Θεοῦ κατακολουθεῖν δι᾽ εὐχῆς· μηδὲ ἡμέραν ἀνθρώπου ἐπιθυμοῦντος*[39] *θεάσασθαι.*

ϟεʹ. Λεγέτω καὶ ψυχὴ πρακτικὴ μετὰ τὴν ἀπόθεσιν τῶν κακῶν, κατὰ τὴν ἐν τῷ ᾄσματι, ἐπὶ τῶν ἐκβιαζομένων αὖθις αὐτὴν πονηρῶν δαιμόνων, καὶ λογισμῶν, ἐπιβλέ-

τὸν φωτίζουν ἐξωτερικά, ἐνῷ εἶναι ἐσωτερικὲς [τοῦ νοὸς] καὶ [τὸν] ἐναγκαλίζονται λόγῳ τῆς καθαρότητός [του].

93. Ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἀναφώνησε [ὁ Μέγας Βασίλειος, τὰ ἴδια] αὐτὰ εἶναι σὲ κατάστασι νὰ πῇ καὶ ὁ θεωρητικὸς νοῦς, ὅταν, γιὰ ἀνάγκες τῆς φύσεως, κατεβῇ ἀπὸ πάνω ἀπὸ τὸν οὐρανό: «Τί ὑπάρχει πλέον θαυμάσιο τοῦ θείου κάλλους; Καὶ ποιὸ νόημα [ὑπάρχει] πιὸ χαριτωμένο ἀπὸ τὴν μεγαλοπρέπεια τοῦ Θεοῦ; Καὶ ποιὸς πόθος [ὑφίσταται τόσο] σφοδρὸς καὶ ἀφόρητος, ὅπως ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ὑπάρχει, ἀπὸ τὸν Θεό, μέσα στὴν κεκαθαρμένη ἀπὸ κάθε κακία ψυχή, καὶ ἡ ὁποία μέσα ἀπὸ τὴν διάθεσί της λέγει: ὅτι ἐγὼ εἶμαι πληγωμένη ἀπὸ τὴν ἀγάπη;».

94. Σ᾽ αὐτὸν ἀνήκει ὁ λόγος: «ἐθερμάνθη ἐντός μου ἡ καρδία μου καὶ κατὰ τὴν μελέτη μου θὰ ἀνάψῃ φωτιά», σ᾽ ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος δὲν κουράζεται νὰ ἀκολουθῇ, διὰ τῆς εὐχῆς, τὸν Θεό· οὔτε ἐπιθυμεῖ νὰ δῇ ἡμέρα [κατὰ τὴν ὁποία κυριαρχεῖ ἡ ἀδυναμία] τοῦ ἀνθρώπου [καὶ καταστρατηγοῦνται οἱ ἐντολὲς τοῦ Θεοῦ].

95. Καὶ ἡ πρακτικὴ ψυχή, μετὰ τὴν ἐγκατάλειψι τῶν κακῶν, ἂς λέγῃ, ὅμοια μὲ τὴν [νύμφη] στὸ Ἆσμα, ἐναντίον τῶν πονηρῶν δαιμόνων καὶ τῶν λογισμῶν, οἱ ὁποῖοι τὴν ἐξωθοῦν νὰ στρέφῃ πάλι τοὺς ὀφθα-

πειν εἰς ματαιότητας, καὶ μανίας ψευδεῖς[40]*· ἐξεδυσάμην τὸν χιτῶνά μου, πῶς ἐνδύσωμαι αὐτόν; Ἐνιψάμην τοὺς πόδας μου, πῶς μολυνῶ αὐτούς*[41]*;*

ϟϛʹ. Ψυχῆς θεοφιλοῦς τῆς λέγειν τολμώσης πρὸς τὸν Θεόν, ἀπάγγειλόν μοι, ὁ ποιμὴν ὁ καλός, ποῦ ποιμαίνεις τὰ πρόβατά σου; καὶ ποῦ κοιτάζεις ἐν μεσημβρίᾳ τοὺς ἄρνας σου; ἵνα, τούτοις ἀκολουθοῦσα, μὴ γένωμαι ὡς περιβαλλομένη ἐν ἀγέλαις ἑταίρων σου[42]*.*

ϟζʹ. Ζητοῦσα τὸν τῆς εὐχῆς ἡ πρακτικὴ κρατῆσαι λόγον ψυχή, καὶ μὴ δυναμένη, τοιαῦτα κατὰ τὴν ἐν ᾄσμασι καὶ αὐτὴ βοᾷ. Ἐπὶ κοίτην μου ἐν νυξὶν ἐζήτησα, ὃν ἠγάπησα[43]*· ἐζήτησα, καὶ οὐχ εὗρον αὐτόν, ἐκάλεσα αὐτὸν καὶ οὐχ ὑπήκουσέ μου. Ἀναστήσομαι δὴ δι᾽ εὐχῆς ἐπιπονωτέρας. Καὶ κυκλώσασα ἐν τῇ πόλει ἐν ταῖς πλατείαις, καὶ ἐν ταῖς ἀγοραῖς, ζητήσω ὃν ἠγάπησα· ἴσως εὑρεθήσεταί μοι ὁ ἐν τῷ παντὶ τῷδε ὤν, καὶ τοῦ παντὸς ἔξω. Χορτασθήσομαι ἐν τῷ ὀφθῆναί μοι τὴν δόξαν αὐτοῦ*[44]*.*

λμούς της σὲ ματαιότητες καὶ ψευδεῖς παραλογισμούς: «ἀπεκδύθηκα τὸ [λερωμένο ἀπὸ τὴν ἁμαρτία] ἔνδυμά μου, πῶς [πάλι] νὰ ἐνδυθῶ αὐτό; Ἔπλυνα τὰ πόδια μου, πῶς νὰ τὰ λερώσω [πάλι];».

96. [Ὁ λόγος εἶναι] ἀπὸ ψυχὴ θεοφιλῆ, ἡ ὁποία τολμᾶ [ἔχει παρρησία] νὰ λέγῃ στὸν Θεό: «ὁ ποιμὴν ὁ καλός, ἀνάγγειλέ μου, ποῦ ποιμαίνεις τὰ πρόβατά σου; καὶ ποῦ ἀναπαύεις τὸ μεσημέρι τὰ ἀρνία σου; ὥστε ἀκολουθώντας αὐτά, νὰ μὴν φθάσω νὰ γίνω, μιὰ [ψυχὴ] ποὺ ὄντως περιπλανᾶται ἀνάμεσα στὶς ἀγέλες, συντρόφων σου [ἄλλων ποιμένων]».

97. Ἡ πρακτικὴ ψυχή, ὅταν ἐπιδιώκῃ νὰ ἀποκτήσῃ [ἐντός της, ὡς κατάστασι], τὰ λόγια τῆς εὐχῆς καὶ δὲν [τὸ] κατορθώνῃ, ὅμοια καὶ αὐτὴ μὲ τὴν [νύμφη] στὸ Ἆσμα, ἀναφωνεῖ: «Στὴν κλίνη μου, κατὰ τὶς νύκτες, ἀνεζήτησα ἐκεῖνον, ποὺ ἀγάπησα· [τὸν] ἀνεζήτησα καὶ δὲν τὸν βρῆκα, τὸν κάλεσα καὶ δὲν μὲ ἄκουσε. Θὰ ἐγερθῶ, λοιπόν, μὲ πλέον κοπιώδη εὐχή. Καί, ἀφοῦ περιέλθω μέσα στὴν πόλι, στὶς πλατεῖες καὶ στὶς ἀγορές, θὰ ἀναζητήσω ἐκεῖνον, ποὺ ἀγάπησα· ἴσως λάβω γιὰ μένα Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος εἶναι πάντοτε ἐδῶ καὶ ἀπὸ τὰ πάντα ἔξω. Θὰ χορτάσω, [θὰ εὐωχηθῇ ἡ καρδία μου] κατὰ τὴν ἀποκάλυψι σ᾽ ἐμένα τῆς δόξης Του».

ϟη΄. Ὅταν ὅλη δακρύων ἐκ τῆς περὶ τὴν εὐχὴν χαρᾶς ἄρξηται γίνεσθαι ἡ ψυχή, τότε καὶ αὐτὴ παῤῥησιαζομένη, ὡς πρὸς τὸν ἑαυτῆς νυμφίον νύμφη, βοᾷ· καταβήτω ὁ ἀδελφιδός μου εἰς κῆπον αὐτοῦ. Καὶ φαγέτω τῶν ἐμῶν δακρύων, ὡς ἀκροδρύων[45], τὴν πονηθεῖσαν παράκλησιν.

ϟθ΄. Ὅταν ἡ πρακτικὴ ψυχὴ ἐκ μεγέθους καὶ καλλονῆς κτισμάτων[46] θαυμάζειν ἄρξηται τὸν Δημιουργόν, καὶ τῆς ἐκ τούτων κατατρυφᾶν ἡδονῆς, ταῦτα καὶ αὐτὴ ἐκπληττομένη βοᾷ. Τί ὡραιώθης, νυμφίε, παράδεισε πατρός σου; ἄνθος τοῦ πεδίου, καὶ κέδρος αὐτοῦ ὡς κέδροι τοῦ Λιβάνου. Ὑπὸ τὴν σκιὰν αὐτοῦ ἐπεθύμησα, καὶ ἐκάθισα, καὶ ὁ καρπὸς ὤφθη γλυκὺς ἐν τῷ λάρυγγί μου[47].

ρ΄. Εἰ ὁ βασιλεῖς ὑποδεχόμενος εἰς τὸ δωμάτιον ἑαυτοῦ, οὕτω περιφανὴς εὑρίσκεται, καὶ περίβλεπτος καὶ πάσης χαρᾶς ἔμπλεως, πόσῳ μᾶλλον ψυχὴ ἡ τὸν Βασιλέα τῶν βασιλέων[48] ἐν τῷ καθαρθῆναι ὑποδεξαμένη, κατὰ τὴν ἀψευδῆ ἐκείνου ὑπόσχεσιν[49]. Πλὴν εὐλαβῶς ἄγαν ἡ

98. Ὅταν ἡ ψυχή, ἐξ αἰτίας τῆς χαρᾶς γιὰ τὴν εὐχή, ἀρχίσῃ νὰ πληροῦται ὅλη ἀπὸ δάκρυα[18], τότε καὶ αὐτὴ [ἡ ψυχή], μιλώντας ἐλεύθερα, ὡς νύμφη πρὸς τὸν νυμφίο της, ἀναφωνεῖ: «ἂς κατεβῇ ὁ ἀγαπητός μου στὸν κῆπο του. Καὶ ἂς φάγῃ τὴν παρηγορία, ἡ ὁποία παρήχθη ἐμπόνως ἀπὸ τὰ δάκρυά μου, σὰν ἀπὸ ὀπωροφόρα δένδρα».

99. Ὅταν ἡ πρακτικὴ ψυχή, λόγῳ τοῦ μεγέθους καὶ τῆς ὡραιότητος τῶν δημιουργημάτων, ἀρχίσῃ νὰ θαυμάζῃ τὸν Δημιουργὸ καὶ νὰ κατατρυφᾷ στὴν [πνευματικὴ] ἡδονή, [ἡ ὁποία ἐκχέεται] ἀπ᾽ αὐτά, [δηλαδή, νὰ γεύεται τὴν πνευματικὴ ἐμπειρία τῶν λόγων τῶν ὄντων], καθὼς ἐκπλήσσεται, ἀναφωνεῖ καὶ αὐτὴ τὰ ἑξῆς: «Πόσο ὡραῖος εἶσαι Νυμφίε [Χριστέ], Παράδεισε τοῦ [Θεοῦ] Πατρός Σου[19]; [Ἐσὺ εἶσαι] τὸ ἄνθος τῆς πεδιάδος καὶ ἡ κέδρος Του, [ὁ ὡραῖος], ὅπως οἱ κέδροι τοῦ Λιβάνου. Ἐπεθύμησα καὶ ἐκάθισα κάτω ἀπὸ τὴν σκιὰ Αὐτοῦ καὶ ὁ καρπός [Του] φάνηκε γλυκὺς στὸν λάρυγγά μου».

100. Ἐὰν ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ὑποδέχεται βασιλεῖς στὸ σπίτι του, θεωρῆται, γι᾽ αὐτό, ἔνδοξος καὶ ἐπιφανὴς καὶ γεμάτος ἀπὸ κάθε χαρά, πόσο περισσότερο ἡ ψυχή, ἡ ὁποία, [φθάνοντας] στὴν κατάστασι τῆς καθάρσεως, δεξιώθηκε τὸν Βασιλέα τῶν βασιλέων, κατὰ τὴν ἀψευδῆ ὑπόσχεσι Ἐκείνου. Ὅμως, αὐτὴ [ἡ ψυ-

τοιαύτη ἑαυτὴν ἀσφαλίζεσθαι ὀφείλει· ἔξω μὲν βάλλουσα πᾶν τὸ μὴ εἰς ἀνάπαυσιν ἐκείνου δοκοῦν, ἔνδοθεν δὲ εἰσάγουσα πᾶν τὸ εἰς ἐκείνου ἀρέσκειαν.

ρα'. Ὁ κληθῆναι προσδοκῶν παρὰ βασιλέως τῇ αὔριον, τίνος ἐν φροντίδι ἄλλου ὀφθήσεται; ἢ λόγων μελέτης, τῶν εἰς ἐκείνου τυγχανόντων ἀρέσκειαν; Τοῦτο τηροῦσα ψυχή, οὐκ ὀφθήσεται ἀπαρασκεύαστος πρὸς τὸ ἐκεῖθεν κριτήριον.

ρβ'. Μακαρία ψυχὴ ἡ διὰ τὸ σήμερον ἥξειν προσδοκᾶν τὸν Κύριον ἑαυτῆς, μηδὲν ἡγουμένη ὅλον τὸν κόπον τῆς ἡμέρας, μηδὲ τὸν τῆς νυκτός, διὰ τὸ εὐθὺς ἐπὶ τῷ πρωῒ τοῦτον μέλλειν ἐμφανίζεσθαι.

ργ'. Πάντας μὲν ὁρᾷ ὁ Θεός, ὁρῶσι δὲ τὸν Θεόν, οἱ θεωροῦντες μηδὲν ἐν τῷ εὔχεσθαι. Καὶ ὅσοι μὲν ὁρῶσι τὸν Θεόν, καὶ εἰσακούονται παρ' αὐτοῦ. Ὅσοι δὲ οὐκ εἰσακούονται, οὐδὲ ὁρῶσι αὐτόν. Μακάριος δὲ ὁ πιστεύων, ὅτι βλέπεται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ· οὐ σαλευθήσεται γὰρ ὁ πούς αὐτοῦ[50], τῆς ἀρεσκείας ἐκείνου χωρίς.

χὴ] ὀφείλει νὰ διασφαλίζῃ τὸν ἑαυτόν της, μὲ πάρα πολλὴ εὐλάβεια, πετώντας μὲν ἔξω κάθε τι, τὸ ὁποῖο φαίνεται, [ὅτι] δὲν [συνεργεῖ] στὴν ἀνάπαυσι Ἐκείνου, εἰσάγοντας δὲ μέσα κάθε τι, [ποὺ συνεργεῖ] στὴν εὐαρέστησι [στὸ Πανάγιον θέλημα] Ἐκείνου.

101. Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος περιμένει νὰ προσκληθῇ αὔριο ἀπὸ τὸν Βασιλέα, σὲ τίνος ἄλλου τὴν φροντίδα θὰ ἔχῃ στραμμένη τὴν προσοχή του, παρὰ στὴν ἐπιμέλεια τῶν λόγων ἐκείνων, ποὺ θὰ ἐπιτύχουν, ὁπωσδήποτε, στὴν εὐαρέστησι Ἐκείνου; Ἐὰν ἡ ψυχὴ τηρῇ αὐτό, δὲν θὰ φανῇ ἀπροετοίμαστη γιὰ τὸ μετὰ [τὴν παροῦσα ζωὴ] δικαστήριο.

102. [Εἶναι] μακαρία ἡ ψυχὴ ἐκείνη, ἡ ὁποία, καθὼς θεωρεῖ μηδὲν ὅλο τὸν κόπο τῆς ἡμέρας, ἕνεκα τοῦ ὅτι σήμερα περιμένει νὰ φθάσῃ ὁ Κύριός της, οὔτε τὸν [κόπο] τῆς νύκτας [ὑπολογίζει], λόγῳ τοῦ ὅτι ἀμέσως τὸ πρωῒ πρόκειται ὁπωσδήποτε νὰ ἐμφανισθῇ [ὁ Κύριος].

103. Ὁ Θεός, βέβαια, ὅλους [τοὺς] βλέπει, ἀλλὰ τὸν Θεὸ [Τὸν] βλέπουν ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι δὲν θεωροῦν τίποτα, κατὰ τὸν [καιρὸ] τῆς εὐχῆς, [ἔχουν ἀμετεώριστο προσευχή]. Καὶ ὅσοι, βέβαια, βλέπουν τὸν Θεό, [αὐτοὶ] καὶ εἰσακούονται ἀπ' Αὐτόν. Ὅσοι, ὅμως, δὲν εἰσακούονται, [αὐτοὶ] οὔτε [καὶ] Τὸν βλέπουν. Καὶ εἶναι μακάριος ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος πιστεύει, ὅτι βλέπεται ἀπὸ τὸν Θεό· διότι δὲν θὰ κινηθῇ τὸ πόδι του, χωρὶς τὴν εὐαρέστησι Ἐκείνου, [δηλαδή, δὲν θὰ ἐνεργήσῃ τὸ παραμικρὸ ἀντίθετα πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ].

ρδ΄. Τῆς ἐντὸς ἡμῶν οὔσης βασιλείας[51] τὰ ἀγαθά, ἃ φιλόκαλος ὀφθαλμὸς οὐκ οἶδε, καὶ ἀκοὴ φιλότιμος οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν Πνεύματος Ἁγίου κενὴν οὐκ ἀνέβη[52], ἀρραβῶνές εἰσι τῶν μελλόντων δίδοσθαι τοῖς δικαίοις ἀγαθῶν, ἐν τῇ μελλούσῃ Βασιλείᾳ παρὰ Θεοῦ. Καὶ ὁ μὴ ἐν τούτοις τρυφῶν, οἵ τινες εἰσὶν οἱ καρποὶ τοῦ Πνεύματος[53], ἐν ἀπολαύσει ἐκείνων γενέσθαι οὐ δύναται.

ρε΄. Οἱ τῶν πρακτικῶν λογισμοί, ἐλάφοις ἐοίκασιν. Ὡς γὰρ ἐκεῖναι ποτὲ μὲν ἄνω εἰσὶν ἐν τοῖς ὄρεσι, διὰ τὸν φόβον τῶν θηρατῶν, ποτὲ δὲ κάτω ἐν ταῖς κοιλάσι διὰ τὸν πόθον τῶν ἐν αὐταῖς, οὕτω καὶ οὗτοι· οὔτε πάντοτε ἐν θεωρίᾳ πνευματικῇ δύνανται εἶναι, διὰ τὸ αὐτῶν εὐτελές· οὔτε ἀεὶ ἐν τῇ φυσικῇ, διὰ τὸ μὴ τὴν ἀνάπαυσιν διώκειν ἀεί. Τῶν μέντοι θεωρητικῶν, περιπεζίων ὑπερόπται θεωρημάτων καθίστανται.

ρς΄. Βόλοι μὲν δρόσου, γῆς μεθύσκουσιν αὔλακας· διαθέσεις δὲ ψυχῆς ἐν εὐχῇ, ἔμβροχοι στεναγμοὶ ἀπὸ καρδίας ἀναδιδόμεναι.

104. Τὰ ἀγαθὰ τῆς ἐντός μας βασιλείας, τὰ ὁποῖα ὀφθαλμοί, ποὺ ἀναζητοῦν τὸ καλαίσθητο καὶ ὡραῖο δὲν γνωρίζουν καὶ αὐτιά, ποὺ ἀρέσκονται στὰ τιμητικὰ ἀκούσματα καὶ τὴν καλὴ φήμη, δὲν ἄκουσαν καὶ σὲ καρδίες κενὲς Ἁγίου Πνεύματος δὲν εἰσῆλθαν, [αὐτὰ τὰ ἀγαθὰ] εἶναι ἀρραβῶνες τῶν ἀγαθῶν, τὰ ὁποῖα πρόκειται ὁπωσδήποτε νὰ δοθοῦν στοὺς δικαίους, ἀπὸ τὸν Θεό, στὴν μέλλουσα Βασιλεία. Καὶ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν μετέχει σ᾽ αὐτὰ [τώρα], ποὺ εἶναι οἱ καρποὶ τοῦ [Ἁγίου] Πνεύματος, δὲν δύναται νὰ καταλήξῃ στὴν ἀπόλαυσι ἐκείνων [τῶν μελλοντικῶν ἀγαθῶν τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ].

105. Οἱ λογισμοὶ τῶν πρακτικῶν μοιάζουν μὲ ἐλάφια. Διότι, ὅπως ἐκεῖνα, ἄλλοτε μὲν εἶναι πάνω στὰ βουνά, ἀπὸ τὸν φόβο τῶν κυνηγῶν, καὶ ἄλλοτε [εἶναι] κάτω στὶς κοιλάδες ἀπὸ τὴν σφοδρὴ ἐπιθυμία γιὰ τὰ [ὅσα βρίσκονται] σ᾽ αὐτές, ἔτσι καὶ αὐτοὶ [οἱ λογισμοὶ τῶν πρακτικῶν]· οὔτε συνεχῶς μποροῦν νὰ βρίσκονται σὲ πνευματικὴ θεωρία, ἐξ αἰτίας τῆς εὐτελείας τους, [τῆς κατωτέρας ποιότητός τους ὡς λογισμῶν]· οὔτε συνεχῶς [μποροῦν νὰ βρίσκονται] σὲ φυσικὴ [θεωρία], ἕνεκα τοῦ ὅτι δὲν ἐπιζητοῦν συνεχῶς τὴν ἀνάπαυσι. Βεβαίως, [οἱ λογισμοὶ] τῶν θεωρητικῶν [ἔναντι αὐτῶν τῶν ὑποδεεστέρων λογισμῶν τῶν πρακτικῶν], γίνονται ἀφ᾽ ὑψηλοῦ θεατὲς πολὺ εὐτελῶν θεωρημάτων.

106. Οἱ σταγόνες μὲν τοῦ νεροῦ, ποὺ πέφτουν [μὲ τὴν βροχὴ] ποτίζουν τὰ ἕτοιμα γιὰ σπορὰ αὐλάκια τῆς γῆς· τὶς διαθέσεις δὲ τῆς ψυχῆς, οἱ ὁποῖες ἀναφύονται ἀπὸ τὴν καρδία, [τὶς ποτίζουν] οἱ ἔνδακρεις στεναγμοὶ κατὰ τὸν [καιρὸ] τῆς εὐχῆς.

ρζ'. Τῆς ἐν Τριάδι νοουμένης Θεότητος, οὐδεὶς ἐν θεωρίᾳ ὀφθήσεται, ὑλικῆς δυάδος, καὶ τῆς γείτονος μονάδος ἄνωθεν μὴ ὀφθείς, οὐδὲ ταύτης γενήσεται ὑψηλότερος, μὴ μοναδικὸν τὸν ἑαυτοῦ ἐν νοουμένοις ἐργασάμενος νοῦν.

ρη'. Οὐ τοσοῦτον δυσχερὲς εὑρεθήσεται, τοῦ ποταμοῦ ἀνακόψαι ὁδὸν ἐπὶ τὰ κάτω μὴ φέρεσθαι, ὅσον νοῦ ῥύμην ἀναχαιτίσαι, μὴ ἐν τοῖς ὁρωμένοις σκεδάννυσθαι, πρὸς δὲ τὰ ἄνω, καὶ συγγενῆ, ὅτε βούλεται, τῷ εὐχομένῳ συνάγεσθαι· κᾆν τοῦτο μὲν κατὰ φύσιν, ἐκεῖνο δὲ παρὰ φύσιν καθέστηκεν.

ρθ'. Τὸν νοῦν οἱ καθαιρομένοι εἴσω τῶν ὁρωμένων παραπέμποντες, τοσούτου πίμπλανται θάμβους, καὶ τοσαύτης πληροῦνται χαρᾶς, ὡς μηδὲν ἕτερον χωρῆσαι τῶν ἐπιγείων δύνασθαι, μηδ' ἂν εἰ πάντα πρὸς αὐτοὺς συῤῥεύσειε τὰ περιμάχητα.

ρι'. Ἐξαρκοῦσι καὶ μόνον οἱ νόμοι ῥηθέντες τῆς φύσεως πρὸς τὸ λίαν θαυμάζεσθαι· κατανοούμενοι δὲ λειμῶνες εὑρίσκονται εὐανθεῖς, ὡς ἐξ

107. Κανεὶς δὲν θὰ δεχθῇ, κατὰ τὴν θεωρία, ἀποκάλυψι τῆς Θεότητος, ἡ ὁποία νοεῖται ἐν Τριάδι, ἐὰν δὲν ἀποδειχθῇ ὑπεράνω τῆς ὑλικῆς δυάδος [τῆς ὕλης καὶ τοῦ εἴδους] καὶ τῆς μονάδος [ἐπιθυμίας, ἡ ὁποία εἶναι] γείτονας [δηλαδή, ἐγγὺς στὴν ὑλικὴ δυάδα], οὔτε θὰ γίνῃ ἀνώτερος ἀπ' αὐτὴν [τὴν μονάδα - τὴν ἐπιθυμία γιὰ τὰ ὑλικά], ἐὰν δὲν ἐργασθῇ τὸν νοῦ του, [ὥστε νὰ εἶναι] μόνος [χωρὶς λογισμοὺς] μέσα στὰ νοούμενα[20].

108. Θὰ διαπιστωθῇ, ὅτι δὲν [εἶναι] τόσο δύσκολο νὰ ἀνακόψῃ [κανεὶς] τὴν πορεία τοῦ ποταμοῦ, ὥστε νὰ μὴν κινῆται ὁρμητικὰ πρὸς τὰ κάτω, ὅσο [εἶναι ἐξαιρετικὰ δύσκολο] νὰ ἀναχαιτίσῃ [κανεὶς] τὴν ὁρμὴ τοῦ νοός, ὥστε νὰ μὴν σκορπίζεται στὰ ὁρώμενα, ἀλλὰ νὰ συγκεντρώνεται ἀπὸ ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος εὔχεται, ὅταν [αὐτὸς] θέλῃ, πρὸς τὰ ὑψηλὰ καὶ συγγενῆ [τοῦ νοός, δηλαδή, στὰ νοερά]. Καὶ ἐὰν αὐτὸ μέν, [δηλαδή, ἡ ἀδυναμία συγκρατήσεως τοῦ ποταμοῦ εἶναι] σύμφωνο μὲ τὴν φύσι, ἐκεῖνο, [δηλαδή, ἡ ἀδυναμία συγκρατήσεως τοῦ νοὸς εἶναι] ἀντίθετο πρὸς τὴν φύσι.

109. Ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι τηροῦν τὸν νοῦ τους καθαρό, ὁδηγώντάς [τον] στὸ ἐσωτερικὸ [στὸ βάθος] τῶν ὁρωμένων[21], πληροῦνται ἀπὸ τόση πολλὴ λαμπρότητα καὶ γεμίζουν ἀπὸ τόσο μεγάλη χαρά, ὥστε, τίποτα ἄλλο, [δηλαδή], ἀπὸ τὰ ἐπίγεια, νὰ μὴν μπορῇ νὰ χωρέσῃ [στὸν νοῦ τους], οὔτε ἐὰν ἦταν δυνατὸν νὰ συγκεντρωθοῦν γι' αὐτοὺς ὅλα τὰ πολύτιμα [πράγματα].

110. Ἀρκοῦν καὶ μόνο νὰ εἰπωθοῦν οἱ νόμοι τῆς φύσεως, ὥστε σφόδρα [νὰ ἀποσπάσουν] τὸν θαυμασμό· ὅταν κατανοοῦνται δέ, ἐμφανίζονται ὡς λιβάδια γεμάτα ὡραῖα ἄνθη, ἀφοῦ προσφέ-

οὐρανίου νέκταρος, ἀκράτοις βρύοντες ἄνθεσι τῆς πνευματικῆς πανδαισίας τὸν γλυκασμόν.

ρια΄. Ἐν δροσεροῖς μὲν ἄνθεσι λειμώνων, τὴν βασιλίδα τοῦ σμήνους περιζάνουσι [recte: περιζωννύασι] μέλιτται. Ἐν κατανύξει δὲ τῇ γινομένῃ ἀδιαλείπτως ψυχῇ, ὡς οἰκεῖαι, αἱ νοεραὶ δυνάμεις περικυκλοῦσαι, συνεκπονοῦσι τὰ καταθύμια.

ριβ΄. Ἐν μὲν τῷ ὁρωμένῳ κόσμῳ, ὡς ἄλλος τις ὁρᾶται κόσμος, ὁ ἄνθρωπος. Ἐν δὲ τῷ νοουμένῳ, ὁ λογισμός. Οὐρανοῦ μὲν γάρ, καὶ γῆς, καὶ τῶν ἐν μέσῳ, οὗτος ἐκείνων καταγγελεύς. Νοῦ δέ, καὶ αἰσθήσεως, καὶ τῶν περὶ αὐτήν, ὑποφήτης ὑπάρχει ὁ λογισμός· ὧν ἄνευ, ἀμφότεροι κόσμοι ἐκκεκώφωντο ἄν.

ριγ΄. Οὐχ οὕτω μετὰ χαρᾶς ἀπολυθεὶς αἰχμάλωτος διὰ χρόνου πορεύεται, ὡς νοῦς σχέσεως ἐλευθερωθεὶς πρὸς τὰ οὐράνια ὡς πρὸς οἰκεῖα πορεύεται, ἀγαλλομένῳ ποδί.

ριδ΄. Τῷ μὴ μετὰ προσοχῆς εὐχομένῳ, ἀλλὰ διαχεομένῳ, βάρβαρος μὲν ὁ ψαλμὸς

ρουν ἄφθονα τὸν γλυκασμὸ τῆς πνευματικῆς πανδαισίας ἀπὸ οὐράνιο νέκταρ, [ποὺ ἔχει παραχθῆ] ἀπὸ καθαρὰ ἄνθη.

111. Οἱ μὲν μέλισσες περιστοιχίζουν τὴν βασίλισσα τοῦ σμήνους μέσα στὰ δροσερὰ ἄνθη τῶν λιβαδιῶν. Οἱ δὲ νοερὲς δυνάμεις, καθὼς περιστρέφονται γύρω ἀπὸ τὴν ψυχή, ἡ ὁποία βρίσκεται ἀδιάλειπτα μέσα σὲ κατάνυξι, διότι [εἶναι] οἰκεῖες [της, συγγενεῖς καὶ φιλικὲς πρὸς αὐτήν], κατορθώνουν μαζί [της, βοηθώντας την], ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἔχει ἐντός της [ἐπὶ τῆς καρδίας της] ὡς ἐπιθυμητά.

112. Μέσα μὲν στὸν ὁρατὸ κόσμο, ὁ ἄνθρωπος θεωρεῖται σὰν κάποιος ἄλλος κόσμος. Μέσα δὲ στὸν νοητό, [σὰν κάποιος ἄλλος κόσμος, θεωρεῖται] ὁ λογισμός. Διότι ἐκείνων μέν, [δηλαδή], τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς καὶ ὅσων [εἶναι] στὸ μέσο αὐτῶν, αὐτὸς [ὁ ἄνθρωπος, εἶναι] ὁ κήρυκας, [ποὺ διακηρύσσει καὶ φανερώνει]. Ὁ λογισμὸς δὲ εἶναι ἑρμηνευτὴς τοῦ νοὸς καὶ τῆς αἰσθήσεως καὶ ὅσων [εἶναι] γύρω ἀπ᾽ αὐτήν. Χωρὶς αὐτά, [δηλαδή, ἀντίστοιχα τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν λογισμὸ] καὶ οἱ δύο κόσμοι [ὁ ὁρατὸς καὶ ὁ νοητὸς] θὰ εἶχαν μείνει κουφοί, [χωρὶς ἄκουσμα].

113. Δὲν πορεύεται ὁ αἰχμάλωτος μὲ τόση πολλὴ χαρά, ὅταν συνήθως ἐλευθερώνεται μετὰ ἀπὸ πολὺ καιρό, ὅσο πορεύεται ὁ νοῦς ἀγαλλομένῳ ποδί, [μὲ ἄφατη ἀγαλλίασι] πρὸς τὰ οὐράνια, ὡς συγγενῆ του, ἀφοῦ ἐλευθερώθηκε ἀπὸ τὴν σχέσι [μὲ τὰ γήϊνα].

114. Σ᾽ ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος δὲν προσεύχεται μὲ προσοχή, ἀλλὰ διασκορπίζεται [μετεωρίζεται], τὰ λόγια τῆς εὐχῆς θὰ θεωρηθοῦν βαρβαρικὴ [ἀλλόγλωσση διάλεκτος, ἀκατά-

λογισθήσεται· αὐτὸς δὲ τῷ ψαλμῷ ὡς βάρβαρος καὶ ὡς μαινόμενοι ἀμφότεροι δαίμοσιν.

ριε΄. Οὐ ταὐτόν ἐστιν, οἷς ἐσταυρώθη ὁ κόσμος, καὶ οἵ τινες τῷ κόσμῳ ἐσταύρωνται[54]*· τοῖς γὰρ ἧλοι, νηστεία, καὶ ἀγρυπνία· τοῖς δὲ ἀκτημοσύνη, καὶ ἐξουδένωσις· τῶν δὲ δευτέρων χωρίς, οἱ πόνοι τῶν προτέρων ἀνωφελεῖς.*

ρις΄. Οὐδεὶς καθαρῶς εὔξασθαι δύναται, φιλοκάλῳ πάθει καὶ φιλοτίμῳ κρατούμενος. Περὶ ταῦτα γὰρ αἱ σχέσεις καὶ οἱ τῆς ματαιότητος λογισμοὶ τὴν οἰκειότητα ἔχοντες, σχοινία καθάπερ ἐκείνῳ περιπλεκόμενα γίνονται· κατασπῶντες ὡς οἷα στρουθίῳ δεδεμένῳ ἀναπτῆναι πειρωμένῳ τῷ νῷ, ἐν τῷ καιρῷ τῆς εὐχῆς.

ριζ΄. Ἀδύνατον ἐν τῷ καιρῷ τῆς εὐχῆς εἰρηνικὸν γενέσθαι τὸν νοῦν, τὸν μὴ τὴν φίλην κτησάμενον ἐγκράτειαν, καὶ ἀγάπην. Ἡ μὲν γὰρ τὴν κατὰ τῆς ψυχῆς ἐκ τοῦ σώματος ἔχθραν καταλύειν ἐπαγωνίζεται, ἡ δὲ τὴν πρὸς τὸν πλησίον διὰ τὸν Θεόν. Κἀντεῦθεν ἡ ὑπερέχουσα

ληπτη ὁμιλία]. Αὐτὸς δέ, [ποὺ προσεύχεται χωρὶς προσοχή, θὰ θεωρηθῇ], ὅσον ἀφορᾶ τὰ λόγια τῆς εὐχῆς, ὅπως ὁ βάρβαρος [μὲ ἀκατάληπτη τραχεῖα ὁμιλία]. Καὶ οἱ δύο [εὐχόμενος καὶ εὐχή, καθὼς συνεχίζουν νὰ συνυπάρχουν ἀκατάληπτοι ὁ ἕνας γιὰ τὸν ἄλλο, θὰ θεωρηθοῦν] ἀπὸ τοὺς δαίμονες σὰν ἀλλόφρονες.

115. Δὲν εἶναι τὸ ἴδιο: σ᾽ αὐτοὺς ἐσταυρώθη ὁ κόσμος καὶ αὐτοὶ σταυρώθηκαν γιὰ τὸν κόσμο. Διότι σ᾽ αὐτούς, [ὅπου ὁ κόσμος ἐσταυρώθη] τὰ καρφιὰ [εἶναι] ἡ νηστεία καὶ ἡ ἀγρυπνία. Ἐνῶ σ᾽ ἐκείνους, [οἱ ὁποῖοι σταυρώθηκαν γιὰ τὸν κόσμο, τὰ καρφιὰ εἶναι] ἡ ἀκτημοσύνη καὶ ἡ ἐξουδένωσι. Καὶ χωρὶς [τοὺς πόνους] τῶν δευτέρων, οἱ πόνοι τῶν πρώτων [εἶναι] ἀνωφελεῖς.

116. Κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ προσευχηθῇ καθαρά, ἐὰν διακατέχεται ἀπὸ πάθος γύρω ἀπὸ κάλλη καὶ δόξες. Διότι οἱ σχέσεις γύρω ἀπ᾽ αὐτὰ καὶ οἱ λογισμοὶ τῆς ματαιότητος, οἱ ὁποῖοι διαθέτουν τὴν οἰκειότητα [εἶναι φίλα προσκείμενοι πρὸς αὐτὰ] γίνονται γιὰ ἐκεῖνον [τὸν νοῦ] σὰν σχοινιά, τὰ ὁποῖα [τὸν] περισφίγγουν· σύροντας πρὸς τὰ κάτω μὲ δύναμι, ὅμοια, ὅπως ἕνα δεμένο σπουργίτι, τὸν νοῦ, ὁ ὁποῖος ἀποπειρᾶται νὰ πετάξῃ ψηλὰ κατὰ τὴν ὥρα τῆς προσευχῆς.

117. [Εἶναι] ἀδύνατον νὰ γίνῃ ὁ νοῦς εἰρηνικὸς κατὰ τὸν καιρὸ τῆς προσευχῆς, ἐὰν δὲν ἀπέκτησε τὴν προσφιλῆ ἐγκράτεια καὶ ἀγάπη. Διότι ἡ μὲν [ἐγκράτεια] ἀγωνίζεται νὰ καταλύσῃ ἀπὸ τὸ σῶμα τὴν ἔχθρα ἐναντίον τῆς ψυχῆς, ἡ δὲ [ἀγάπη ἀγωνίζεται νὰ καταλύσῃ], ἕνεκα τοῦ Θεοῦ, τὴν [ἔχθρα] πρὸς τὸν πλησίον. Καὶ μετὰ ταῦτα [ἔπειτα] ἡ Εἰρήνη, ἡ ὁποία ξε-

πάντα νοῦν εἰρήνη[55] ἐπιδημοῦσα, μονὴν ποιεῖσθαι πρὸς τὸν οὑτωσὶ κατειρηνεύσαντα ἐπαγγέλλεται.

ριη'. Ἀνάγκη, τὸν εἰς Βασιλείαν Θεοῦ ἀγωνιζόμενον εἰσελθεῖν[56], περιασσεύειν [recte: περισσεύειν] ἐν ἀγαθοῖς, τὸ ἔργον αὐτοῦ τῆς δικαιοσύνης· ἐν ἐλεημοσύναις μὲν διὰ τῆς ἐκ τοῦ ὑστερήματος παροχῆς, ἐν πόνοις δὲ τοῖς ὑπὲρ εἰρήνης, διὰ τοῦ ἀποκρίματος τῆς ἐν Κυρίῳ ὑπομονῆς.

ριθ'. Οὔτε ὁ ἐνδεῶς πρὸς ἀρετὴν ἔχων δι' ἀμέλειαν, οὔτε ὁ περιττῶς διὰ τὴν οἴησιν, εἴσω λιμένος τοῦ κατὰ τὴν ἀπάθειαν εὑρεθήσονται· οὐδ' ἕτερος γὰρ τῶν ἐκ δικαιοσύνης ἐν ἀπολαύσει γέγονεν ἀγαθῶν, μεσίτιδος εὑρισκομένης αὐτοῖς ἐλλείψεως, καὶ ὑπερβολῆς.

ρκ'. Οὔτε ἡ γῆ, εἰ μὴ πολυπλασίονα τῷ γεωργῷ τὸν σπόρον χαρίσεται, πλούσιον δύναται ἀπεργάσασθαι αὐτόν, μόνον τὸν σπόρον παρεχομένη, ἢ καὶ μικράν τινα προσθήκην· οὔτε τῷ πρακτικῷ τὸ ἀνυόμενον, εἰ μὴ κρείττων τῆς προαιρέσεως

περνᾶ κάθε νοῦ, μεταβαίνοντας σ' ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο, εἰρήνευσε ἀπολύτως, ἐπαγγέλλεται, ὅτι ὁπωσδήποτε θὰ οἰκοδομήσῃ γιὰ Ἐκείνη [σ' αὐτόν], τόπο τῆς διαμονῆς [Της].

118. [Εἶναι] ἀνάγκη ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἀγωνίζεται νὰ εἰσέλθῃ στὴν Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, νὰ πλεονάζῃ τὸ [σύνολο] ἔργο τῆς ὅλης ἀρετῆς του σὲ ἀγαθά. Ἀφ' ἑνὸς στὶς ἐλεημοσύνες, μὲ τὴν προσφορὰ ἀπὸ τὸ ὑστέρημα. Ἀφ' ἑτέρου στοὺς κόπους γιὰ χάρι τῆς εἰρήνης, μὲ τὴν κατάφασι στὴν ἐν Κυρίῳ ὑπομονή, [δηλαδή, μὲ τὴν ἀναδοχὴ τῆς ὑπομονῆς γιὰ χάρι τῆς εἰρήνης, ἔναντι τῆς διαστάσεως γιὰ χάρι τοῦ δικαιώματος].

119. Οὔτε ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος στερεῖται, ὅσον ἀφορᾶ τὴν ἀρετή, ἕνεκα τῆς ἀμελείας [του], οὔτε ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος πλεονάζει, [ὡς πρὸς τὴν ἀρετή], ἕνεκα ἐπάρσεώς [του], θὰ εὑρεθοῦν μέσα στὸ λιμάνι τῆς ἀπαθείας. Οὔτε βέβαια κανεὶς ἄλλος ἔχει ἀπολαύσει ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ [τὰ ὁποῖα δίδονται] ἕνεκα ἀρετῆς, ἐὰν παρεμβαίνῃ σ' αὐτοὺς ἔλλειψι ἢ ὑπερβολή.

120. Οὔτε ἡ γῆ, ἐὰν δὲν χαρίσῃ, [ὡς συγκομιδή], στὸν γεωργὸ πολλαπλάσιο τὸν σπόρο [ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ ἔσπειρε], θεωρεῖται, ὅτι τὸν κάνει πλούσιο, ἐὰν παράγῃ μόνο τὸν σπόρο, [ποὺ ἔσπειρε] ἢ καὶ [ἐπιπλέον] μικρὴ προσθήκη. Οὔτε, ὅσον ἀφορᾶ τὸν πρακτικό, [τὸν ἐργάτη τῆς πρακτικῆς ἀρετῆς], ἐκεῖνο τὸ ὁποῖο ἐπιτελεῖ, θεωρεῖται ὅτι [τὸν] κάνει δίκαιο, ἐὰν ὁ ἀγώνας [του] γιὰ τὸν Θεὸ δὲν βρεθῆ ὑψηλότερος τῆς προαιρέσεώς του, [δηλαδή, ἂν ὁ κατὰ Θεὸν ἀγώνας του ὄχι μόνο συμφωνῆ μὲ τὸ θέλημά του μὲ ἑκούσιους

αὐτοῦ ἡ σπουδὴ πρὸς τὸν Θεὸν εὑρεθῇ, δίκαιον ἀπεργάσασθαι δύναται.

ρκα'. Οὔτε πάντες οἱ μὴ ἀγαπῶντες τὸν πλησίον, μισεῖν δύνανται, οὔτε οἱ μὴ μισοῦντες αὐτόν, ἀγαπᾶν. Καὶ ἄλλο μέν ἐστι τὸ βασκαίνειν ἐκείνου τὴν προκοπήν, ἕτερον δὲ τὸ μὴ ἐμποδὼν αὐτῷ γίνεσθαι πρὸς τὴν προκοπήν. Ἐσχάτης δὲ κακίας βαθμὸς εὑρεθήσεται, τὸ μὴ μόνον δάκνεσθαι ἐν τοῖς ἐκείνου προτερήμασιν, ἀλλὰ καὶ διαβάλλειν τὰ ἐκείνου καλά, ὡς μὴ τοιαῦτα τυγχάνοντα.

ρκβ'. Ἄλλα τὰ σωματικὰ πάθη, καὶ ἄλλα τὰ ψυχικά. Ἄλλα τὰ κατὰ φύσιν, καὶ ἄλλα τὰ παρὰ φύσιν. Ὁ δὲ τὰ μὲν ἀπωθούμενος, τῶν δὲ πρόνοιαν μὴ ποιούμενος, ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ, φραγμὸν μὲν ὑψηλὸν καὶ συνηρεφῆ κατὰ τῶν θηρίων ἱστῶντι· συνηδομένῳ δὲ τοῖς πτηνοῖς ἐσθίουσι τὰς τοῦ λογικοῦ ἀμπελῶνος σταφυλάς, τὰς ὄντως περιφανεῖς.

ρκγ'. Ἐν πρώτοις ἡ ψυχὴ ἐν φαντασίᾳ γίνεται τοῦ κακοῦ, εἶτα ἐν ἐπιθυμίᾳ, ἔπειτα ἐν ἡδονῇ, ἢ λύπῃ, εἶθ' οὕτως ἐν

κόπους, ἀλλὰ καὶ ὑπερβαίνῃ τὸ θέλημά του μὲ ἀκούσιους πόνους].

121. Οὔτε ὅλοι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι δὲν ἀγαποῦν τὸν πλησίον [τους], σημαίνει, ὅτι [τὸν] μισοῦν. Οὔτε ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι δὲν τὸν μισοῦν, [σημαίνει], ὅτι [τὸν] ἀγαποῦν. Καὶ ἄλλο μὲν εἶναι τὸ νὰ φθονῇ [κάποιος] τὴν πρόοδο ἐκείνου, ἄλλο δὲ τὸ νὰ τοῦ γίνεται ἐμπόδιο στὴν πρόοδό [του]. Καὶ θὰ θεωρηθῇ βαθμίδα μεγίστης κακίας, ὄχι μόνο τὸ νὰ δυσαρεστῆται [κάποιος] στὰ προτερήματα αὐτοῦ [τοῦ πλησίον του], ἀλλὰ καὶ νὰ διαβάλλῃ τὰ καλὰ ἐκείνου, ὅτι τυχαίνει, δῆθεν, νὰ μὴν εἶναι τέτοια.

122. Ἄλλα [εἶναι] τὰ σωματικὰ πάθη καὶ ἄλλα τὰ ψυχικά. Ἄλλα [εἶναι] τὰ κατὰ φύσιν καὶ ἄλλα τὰ παρὰ φύσιν. Ἐκεῖνος, ὅμως, ὁ ὁποῖος τὰ μὲν [πρῶτα] ἀπωθεῖ, γιὰ δὲ τὰ [δεύτερα] δὲν φροντίζει, εἶναι ὅμοιος μὲ ἄνθρωπο, ὁ ὁποῖος ὑψώνει φράκτη ὑψηλὸ καὶ πυκνὸ [προστατευτικὸ] ἐναντίον τῶν θηρίων, ἀλλὰ χαίρεται μαζὶ μὲ τὰ πουλιά, καθὼς τρώγουν τὰ σταφύλια τοῦ λογικοῦ ἀμπελῶνος, τὰ ὄντως περίοπτα.

123. Ἡ ψυχὴ πρῶτα ὑποπίπτει στὴν φαντασία τοῦ κακοῦ, μετὰ στὴν ἐπιθυμία [του], ἔπειτα στὴν ἡδονὴ ἢ στὴν λύπη, καὶ ὕστερα ἔτσι

αἰσθήσει, καὶ μετ᾽ αὐτήν, ἐν ἁφῇ τῇ φαινομένῃ καὶ ἀφανεῖ. Ἐν πᾶσι συνεπομένων τῶν λογισμῶν, πλὴν τῆς προτέρας κινήσεως, ἧς μὴ παραδεχθείσης, πᾶν τὸ μετ᾽ αὐτὴν κακὸν ἀνενέργητον εὑρεθήσεται.

ρκδ´. Οἱ μὲν τῇ ἀπαθείᾳ ἐγγίζοντες, φαντασίαις μόναις σαλεύονται· ἐπιθυμίαις δέ, οἱ μετριοπαθεῖς· ἐν αἰσθήσει δὲ γίνονται τοῦ κακοῦ, οἱ παραχρώμενοι μὲν τὰ τῆς χρείας, λυπούμενοι δέ· ἐν δὲ ἁφῇ, οἱ ἀλύπως αὐτῇ συγγινόμενοι.

ρκε´. Ἡ ἡδονή, ἐν πᾶσι μὲν τοῖς τοῦ σώματος ἐγκαθίδρυται μέλεσιν, οὐ πᾶσι δὲ ὡσαύτως παρενοχλοῦσα φαίνεται. Ἀλλὰ τοῖς μὲν μᾶλλον εἰς τὸ ἐπιθυμητικὸν τῆς ψυχῆς μέρος, τοῖς δὲ εἰς τὸ θυμικόν, ἑτέροις δέ, εἰς τὸ ταύτης λογιστικόν· διὰ γαστριμαργίας, ὀξυχολίας, καὶ πονηρίας, τῆς πάντων αἰτίας τῶν ἀνοσίων παθῶν.

ρκς´. Ἀνάγκη μὲν τὰ αἰσθητήρια, ὡς πύλας ἀνοίγειν πόλεως· ἀνάγκη δὲ μὴ συγχωρεῖν ἐν τῇ ἀνοίξει τῶν ἀναγκαίων, συνεισέρχεσθαι

[ὑποπίπτει] στὴν αἴσθησι [τοῦ κακοῦ] καὶ μετὰ ἀπ᾽ αὐτὴν στὴν ἕνωσι [μὲ τὸ κακό], σ᾽ ἐκείνη, ποὺ εἶναι φανερὴ καὶ στὴν ἀφανῆ. Σὲ ὅλα [τὰ στάδια τῆς πτώσεως στὸ κακὸ] ἀκολουθοῦν μαζὶ οἱ λογισμοί, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀρχικὴ κίνησι, ἡ ὁποία, ἐὰν δὲν γίνῃ ἀποδεκτὴ [ἀπὸ τὴν ψυχή], κάθε κακὸ μετὰ ἀπ᾽ αὐτὴν [τὴν κίνησι] θὰ εἶναι ἀνενέργητο.

124. Ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι πλησιάζουν στὴν ἀπάθεια κλυδωνίζονται [πρὸς τὸ κακὸ] μόνο ἀπὸ τὶς φαντασίες. Οἱ μετριοπαθεῖς [αὐτοί, ποὺ συγκρατοῦν τὰ πάθη τους, κλυδωνίζονται] ἀπὸ τὶς ἐπιθυμίες. Στὴν αἴσθησι τοῦ κακοῦ ὑποπίπτουν ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι καταχρῶνται τὰ σχετικὰ μὲ τὴν [ἀνθρώπινη] ἀνάγκη [πράγματα], ἀλλὰ αἰσθάνονται λύπη. Στὴν δὲ ἕνωσι [μὲ τὸ κακὸ ὑποπίπτουν] ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἔρχονται σ᾽ αὐτὴν [τὴν ἕνωσι] χωρὶς λύπη.

125. Ἡ ἡδονή, ἂν καὶ ἐγκαθίσταται σὲ ὅλα τὰ μέλη τοῦ σώματος, δὲν φαίνεται νὰ παρενοχλῇ ὅλα κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο. Ἀλλά, βέβαια, κάποια [παρενοχλεῖ] περισσότερο στὸ ἐπιθυμητικὸ μέρος τῆς ψυχῆς, ἐνῶ ἄλλα στὸ θυμικὸ καὶ ἄλλα στὸ λογιστικὸ [μέρος] αὐτῆς. [Καὶ ἡ ἡδονὴ παρενοχλεῖ τὰ μέλη τοῦ σώματος] διὰ τῆς γαστριμαργίας, τῆς ὀξυθυμίας καὶ τῆς πονηρίας, τῆς αἰτίας ὅλων τῶν ἀνοσίων παθῶν.

126. [Εἶναι] βέβαια ἀνάγκη νὰ ἀνοίγουν τὰ αἰσθητήρια [τοῦ ἀνθρώπου], ὅπως οἱ πύλες τῆς πόλεως· [εἶναι], ὅμως, ἀνάγκη νὰ μὴν ἐπιτρέπουν κατὰ τὸ ἄνοιγμα γιὰ τὰ ἀναγκαῖα, νὰ εἰσέρ-

ἔθνη τὰ τοὺς πολέμους θέλοντα[57], καὶ μάχης αἴτια καθιστάμενα.

ρκζ΄. Ἡδονὴ μέν, μήτηρ ἐπιθυμίας· θυμοῦ δέ, ὀξυχολία· βασκανίας δὲ πονηρία καθίσταται. Οὐκ εἰρηνεύει δὲ μετὰ τῶν ἐσχάτων, ὁ μὴ κατὰ τῶν ἀρχόντων ἀγωνιζόμενος· οὐδὲ εἰς τὸν τῆς μετριοπαθείας δύναται λιμένα εἰσέρχεσθαι, ὁ βίᾳ τὰς ἐντολὰς μετερχόμενος.

ρκη΄. Τὰς προσβολὰς οἱ ἀποκρουόμενοι, οὐ συγχωροῦσιν ἔνδοθεν τοῦ λογικοῦ ἀμπελῶνος, ὡς θηρία τοὺς λογισμοὺς εἰσέρχεσθαι, καὶ τῶν ἐκείνων ἐν λύμῃ καθίστασθαι. Οἱ δὲ συνδυάζοντες μέν, μὴ συνηδόμενοι δέ, ἁπλῶς εἰσέρχεσθαι αὐτοὺς συγχωροῦσι, μὴ ἅπτεσθαι δὲ μηδενῶς τῶν αὐτοῦ· οἱ δὲ ἡδέως μὲν συνομιλοῦντες τοῖς πάθεσι διὰ τῶν λογισμῶν, εἰς συγκατάθεσιν δὲ μὴ ἐρχόμενοι, ὡμοιώθησαν τοῖς ἐάσασι τὸν μονιὸν[58] ἔνδοθεν τοῦ ἀγροῦ, καὶ τοῦ φραγμοῦ εἰσελθεῖν, ἐν κόρῳ δὲ αὐτὸν τῶν τοῦ ἀμπελῶνος γενέσθαι βοτρύων μὴ συγχωρήσασιν· εἶτα εὗρον αὐ-

χωνται μαζὶ ἔθνη, τὰ ὁποῖα θέλουν τοὺς πολέμους καὶ γίνονται αἴτια μάχης.

127. Ἡ μὲν ἡδονὴ εἶναι ἡ μητέρα τῆς ἐπιθυμίας. Ἡ δὲ ὀξυθυμία [εἶναι μητέρα] τοῦ θυμοῦ. Ἐνῶ ἡ πονηρία καθίσταται [μητέρα] τοῦ φθόνου. Καὶ δὲν συνάπτει εἰρήνη μὲ τοὺς τελευταίους ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν πολεμᾶ ἐναντίον τῶν ἡγετῶν. Οὔτε εἶναι δυνατὸν νὰ εἰσέρχεται στὸν λιμένα τῆς μετριοπαθείας [τῆς συγκρατήσεως, δηλαδή, τῶν παθῶν] ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος τηρεῖ τὶς ἐντολὲς διὰ τῆς βίας [χωρὶς τὴν θέλησί του].

128. Ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἀποκρούουν τὶς προσβολές, δὲν ἐπιτρέπουν νὰ εἰσέρχωνται οἱ λογισμοὶ σὰν θηρία ἐντὸς τοῦ λογικοῦ ἀμπελῶνος καὶ νὰ καταστρέφουν τὰ [σταφύλια] ἐκείνων [τῶν κλημάτων τοῦ ἀμπελῶνος]. Ὅσοι, ὅμως, κάνουν μὲν συνδυασμό, [ἔρχονται, δηλαδή, σὲ διάλογο μὲ τὸν λογισμό], ἀλλὰ δὲν εὐχαριστοῦνται μ᾿ [αὐτόν], ἐπιτρέπουν [τὰ θηρία] αὐτά, ἁπλῶς, νὰ εἰσέρχωνται [στὸ λογικὸ ἀμπελῶνα], ἀλλὰ νὰ μὴν ἀγγίζουν κανένα ἀπὸ τὰ [κλήματα τοῦ ἀμπελῶνος] αὐτοῦ. Καὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι, εὐχαρίστως, συνομιλοῦν μὲ τὰ πάθη, μέσῳ τῶν λογισμῶν, ἀλλὰ δὲν φθάνουν στὴν συγκατάθεσι, ἔγιναν ὅμοιοι μ᾿ ἐκείνους, ποὺ ἄφησαν ἐλεύθερο τὸν ἀγριόχοιρο [τὸν διάβολο] νὰ εἰσέλθῃ ἐντὸς τοῦ ἀγροῦ καὶ τοῦ φράκτη, ἀλλὰ δὲν ἐπέτρεψαν αὐτὸς νὰ χορτάσῃ ἀπὸ τὰ σταφύλια [τοῦ ἀμπελῶνος]. Ἔπειτα, καθὼς πολλὲς φορὲς

τὸν τῆς ἑαυτῶν δυνάμεως ἰσχυρότερον, ἐν συγκαταθέσει πολλάκις παθῶν εὑρισκόμενοι.

ρκθ′. Οὔπω ἔφθασεν εἰς ἁπλότητα, ὁ ἔτι δεόμενος ἐπιμελείας φραγμοῦ τοῦ κατὰ τὴν ἐγκράτειαν. Ὁ τέλειός γαρ, φησίν, οὐκ ἐγκρατεύεται, ἀλλ᾽ ὁ ἔτι ἀγωνιζόμενος[59]. Ἔοικε δὲ τῷ ἔχοντι ἄμπελον, ἢ ἄρουραν οὐ μέσον πολλῶν ἄλλων ἀμπελώνων ἢ χώρων, ἀλλ᾽ ἐν γωνίᾳ που· καὶ διὰ τοῦτο δεόμενον πολλῆς τῆς φυλακῆς, καὶ τῆς νήψεως. Τοῦ γὰρ εἰς ἁπλότητα φθάσαντος, ἐκ παντὸς ἡ ἄμπελος ἀνέπαφος γίνεται· καθάπερ βασιλέως ἤ τινος ἄλλου παραδυναστεύοντος φοβεροῦ, καὶ μόνης ἐξ ἀκοῆς, τούς τε κλέπτας καὶ παροδίτας, φρίττεν ποιοῦντος τὴν ἐπιχείρησιν.

ρλ′. Πολλοὶ μὲν τὸν εἰς τὸν τῆς κακοπαθείας σταυρὸν ἀνέρχονται, ὀλίγοι δὲ καὶ τοὺς ἥλους αὐτοῦ καταδέχονται. Τῶν μὲν γὰρ κατὰ προαίρεσιν πόνων καὶ θλίψεων, ὑπήκοοι πολλοί· τῶν ἀπροαιρέτως δὲ ἐρχομένων, μόνοι οἱ τῷ κόσμῳ τούτῳ τε-

συγκατατίθενται στὰ πάθη, θὰ ἐννοήσουν, ὁπωσδήποτε, ὅτι αὐτὸς [εἶναι] ἰσχυρότερος τῆς δικῆς τους δυνάμεως.

129. Δὲν ἔφθασε ἀκόμη στὴν ἁπλότητα ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ ἐπιμέλεια, γιὰ [τὴν κάθε φορὰ τοποθέτησι] τοῦ φραγμοῦ τῆς ἐγκρατείας. Διότι, λέγει [ὁ Ἀπόστολος Παῦλος]: ὁ τέλειος δὲν ἐγκρατεύεται, ἀλλὰ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἀγωνίζεται ἀκόμη. Εἶναι δὲ ὅμοιος μ᾽ ἐκεῖνον, ποὺ ἔχει ἀμπέλι ἢ κτῆμα, ὄχι ἀνάμεσα σὲ πολλὰ ἄλλα ἀμπέλια ἢ κτήματα, ἀλλὰ κάπου [απόμερα] σὲ κάποια γωνία· καὶ γι᾽ αὐτό, ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ πολλὴ προσοχὴ καὶ νῆψι. Διότι τὸ ἀμπέλι ἐκείνου, ποὺ ἔφθασε στὴν ἁπλότητα, μένει ἀπὸ ὁποιονδήποτε ἄθικτο, καθὼς [τὸ ἀμπέλι] τοῦ βασιλέα ἢ κάποιου ἄλλου φοβεροῦ συγκυριάρχου, ὁ ὁποῖος κάνει, ὅσον ἀφορᾶ τὸ ἐγχείρημα [τῆς κλοπῆς τῆς ἀμπέλου], νὰ φρίττουν καὶ μόνο ἀπὸ τὸ ἄκουσμα καὶ οἱ [ἐπίδοξοι] κλέπτες καὶ οἱ περαστικοί.

130. Πολλοὶ μὲν ἀνεβαίνουν στὸν σταυρὸ τῆς κακοπαθείας, ἀλλὰ λίγοι δέχονται μὲ εὐχαρίστησι τὰ καρφιά του. Διότι πολλοὶ ὑποτάσσονται στοὺς σύμφωνους μὲ τὴν προαίρεσί τους πόνους καὶ στὶς θλίψεις. [Ὑποτάσσονται], ὅμως, [στοὺς πόνους καὶ στὶς θλίψεις], ποὺ ἐπέρχονται ἀπροαίρετα [ἐνάντια στὴν θέλησί τους], μόνο ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι

λείως ἀποθανόντες καὶ τῇ ἀναπαύσει αὐτοῦ.

ρλα΄. Πάντας μὲν τοὺς δερματίνους χιτῶνας[60] *πολλοὶ ἐξεδύσαντο, τὸν ἔσχατον δέ, τὸν τῆς κενοδοξίας, μόνοι οἱ τὴν αὐτῆς μητέρα τὴν αὐταρέσκειαν βδελυξάμενοι.*

ρλβ΄. Ἔπαινον ἀνθρώπων, καὶ ἄνεσιν σώματος, ὁ ἀποδεχόμενος μέν, μὴ καταδεχόμενος δέ, οὗτος τοῦ ἐσχάτου τῆς κενοδοξίας χιτῶνος γυμνὸς γεγονώς, τοῦ ἐν πολλοῖς στεναγμοῖς ἐπιζητουμένου οἰκητηρίου, τοῦ ἐξ οὐρανοῦ[61] *τὴν λαμπρότητα, ἐπ᾽ ἐντεῦθεν ἠξιώθη ἐνδύσασθαι.*

ρλγ΄. Ἄλλο ἐνέργεια, καὶ ἄλλο ἐνέργημα· καὶ τὸ μὲν ἁμαρτίας ἀπηρτισμένης ἐστὶ δεικτικόν· ἡ δὲ ἡδυπαθείας μόνης τῆς ἔνδοθεν ἐνεργουμένης, ἀλλ᾽ οὐκ ἐκτός· ὡς οἱ τῆς ἰδίας μὲν μὴ μετακινούμενοι γῆς, δασμοφοροῦντες δὲ ὅμως τοῖς καταδυναστεύουσι τὰ αὐτοῖς καταθύμια.

ρλδ΄. Τῆς γεύσεως κρατούσης ἐν ἡδοναῖς, ἀδύνατον μὴ καὶ πάσας τὰς αἰσθήσεις συνέπεσθαι· κἂν τῶν ψυχροτέρων εἰρηνεύειν δοκῶσι τὰ

ἀπέθαναν τελείως γι᾽ αὐτὸν τὸν κόσμο καὶ γιὰ τὴν ἀνάπαυσί του.

131. Πολλοί, βέβαια, ἀπέβαλαν ὅλους τοὺς δερμάτινους χιτῶνες, ἀλλὰ τὸν τελευταῖο [χιτῶνα, ἐκεῖνο] τῆς κενοδοξίας [τὸν ἀπέβαλαν] μόνο ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι σιχάθηκαν τὴν αὐταρέσκεια, τὴν μητέρα αὐτῆς [τῆς κενοδοξίας].

132. Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δέχεται μὲν τὸν ἔπαινο τῶν ἀνθρώπων καὶ τὴν ἀνάπαυσι τοῦ σώματος, ἀλλὰ δὲν [τὰ] ἀποδέχεται, [δὲν συναινεῖ σ᾽ αὐτά][22], αὐτός, ἀφοῦ ἔχει ἀπογυμνωθῇ ἀπὸ τὸν τελευταῖο χιτῶνα, [δηλαδή], τῆς κενοδοξίας, ἀξιώθηκε ἀπὸ ἐδῶ [ἀπὸ τὴν παροῦσα ζωὴ] νὰ ἐνδυθῇ τὴν λαμπρότητα τῆς οὐράνιας κατοικίας, ποὺ ἐπιζητεῖται μὲ πολλοὺς στεναγμούς.

133. Ἄλλο [εἶναι] ἐνέργεια καὶ ἄλλο ἐνέργημα. Καὶ τὸ μὲν [ἐνέργημα] καταδεικνύει ἁμαρτία, ἡ ὁποία ἔχει ὁλοκληρωθῆ· ἡ δὲ [ἐνέργεια καταδεικνύει] ἡδυπάθεια, ἡ ὁποία ἐνεργεῖται μόνο ἐσωτερικά, ἀλλὰ ὄχι ἐξωτερικά· καθὼς ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι δὲν μετακινοῦνται μὲν ἀπὸ τὴν δική τους γῆ, ἀλλὰ ὅμως πληρώνουν φόρο σ᾽ αὐτούς, οἱ ὁποῖοι [τοὺς] καταδυναστεύουν [ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα εἶναι] γι᾽ αὐτοὺς ἐκ καρδίας ἐπιθυμητά.

134. Ὅταν ἡ γεῦσι δεσπόζῃ μεταξὺ τῶν ἡδονῶν, [εἶναι] ἀδύνατον νὰ μὴν [τὴν] ἀκολουθοῦν μαζὶ καὶ ὅλες οἱ αἰσθήσεις· ἀκόμη καὶ ἂν τὰ ὑπογάστρια τῶν ψυχροτέρων θεωροῦν-

ὑπογάστρια, ὡς τὰ τῶν γεγηρακότων, πύρωσιν μὴ ὑπομενόντων ἐκ μαρασμοῦ· ἀλλ᾽ οὐ παρὰ τὸ μὴ γεννᾶν, σώφρων ἡ στεῖρα μοιχευομένη κριθήσεται. Σωφρονεῖν δὲ πάντα τὸν μὴ παθαινόμενον ἔνδοθεν εἴποιμεν ἄν, μηδὲ ὁράσει κατακυλούμενον.

ρλε΄. Ἐν τροφαῖς, καὶ μορφαῖς, καὶ φωναῖς, τὸ ἐπιθυμητικὸν τῆς ψυχῆς ἐλέγχεται οἷόν ἐστι. Ταῖς θελκτικαῖς τε καὶ ταῖς ἄλλως ἐχούσαις, ἐν γεύσει, καὶ ὄψει, καὶ ἀκοῇ, εἴτε ὡς χρώμενον αὐταῖς, εἴτε ὡς παραχρώμενον, εἴτε μέσως πρὸς τὰ ἀμφότερα εὑρισκόμενον.

ρλϛ΄. Ἐν οἷς ὁ φόβος οὐ προηγεῖται, ὡς πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα[62]*, ἐν συγχύσει οἱ λογισμοὶ εὑρεθήσονται. Ἐν εὐταξίᾳ δέ, καὶ μάνδρας εἴσω τῆς κατὰ εὐνομίαν, ἐφεπομένου, ἢ προηγουμένου αὐτοῦ.*

ρλζ΄. Τῆς πίστεως, ὁ φόβος υἱός· τῶν ἐντολῶν δὲ οὗτος νομεύς· καὶ ὁ μὴ τὴν μητέρα τούτου κτησάμενος, πρόβατον ὀφθῆναι τῆς κατὰ Κύριον νομῆς οὐκ ἀξιωθήσεται.

ρλη΄. Οἱ μὲν τὰς ἀρχὰς μό-

ται, ὅτι εἰρηνεύουν, ὅπως [τὰ ὑπογάστρια] ἐκείνων, ποὺ ἔχουν γεράσει, τὰ ὁποῖα δὲν ἀναμένουν πύρωσι, λόγῳ μαρασμοῦ. Ἀλλὰ ἡ στεῖρα, ὅταν μοιχεύεται, δὲν θὰ κριθῇ σώφρων, ἐξ αἰτίας τοῦ ὅτι δὲν γεννᾶ. Θὰ μπορούσαμε ὅμως νὰ ποῦμε, ὅτι σωφρονεῖ τελείως ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν κυριεύεται ἐσωτερικὰ ἀπὸ τὸ πάθος, οὔτε, διὰ τῆς ὁράσεως, ὑφίσταται ραγδαία πτῶσι.

135. Μέσα στὶς τροφὲς καὶ τὶς μορφὲς καὶ τὶς ὁμιλίες, τὸ ἐπιθυμητικὸ τῆς ψυχῆς ἐλέγχεται, ποίας ποιότητος εἶναι. [Προσδιορίζεται, δηλαδή, τὸ ἐπιθυμητικό, ὡς πρὸς τὴν ποιότητά του], διὰ τῆς γεύσεως, τῆς ὁράσεως καὶ τῆς ἀκοῆς καὶ ὡς πρὸς τὶς θελκτικὲς καὶ ἐν σχέσει μ᾽ ὅσες εἶναι ἀλλιῶς [τροφές, μορφὲς καὶ ὁμιλίες· προσδιορίζεται], εἴτε ὡς [ἐπιθυμητικό], τὸ ὁποῖο χρησιμοποιεῖ πράγματι [ὀρθὰ] αὐτές, εἴτε ὡς τέτοιο, ποὺ [τὶς] καταχρᾶται, εἴτε [ἐπιθυμητικό], τὸ ὁποῖο βρίσκεται, ὡς πρὸς τὰ ἄλλα δύο, στὸ μέσον.

136. Σ᾽ ἐκείνους, στοὺς ὁποίους ὁ φόβος [τοῦ Θεοῦ] δὲν προπορεύεται, οἱ λογισμοὶ θὰ εὑρεθοῦν σὲ σύγχυσι, σὰν πρόβατα, τὰ ὁποῖα δὲν ἔχουν ποιμένα. [Θὰ εὑρεθοῦν], ὅμως, [σταβλισμένοι] μὲ εὐταξία καὶ μέσα στὸν στάβλο μὲ τὴν καλὴ βοσκή, ὅταν αὐτὸς [ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, σὰν ποιμένας τοὺς] συνοδεύῃ ἢ προπορεύεται.

137. Ὁ φόβος [τοῦ Θεοῦ εἶναι] υἱὸς τῆς πίστεως. Αὐτὸς [εἶναι] δὲ ὁ ποιμένας τῶν ἐντολῶν [τοῦ Θεοῦ]· καὶ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν ἀπέκτησε τὴν μητέρα αὐτοῦ [τοῦ φόβου, δηλαδή, τὴν πίστι] δὲν θὰ ἀξιωθῇ νὰ ἀναγνωρισθῇ ὡς πρόβατο στὸ λιβάδι τοῦ Κυρίου.

138. Κάποιοι κατέχουν μόνο τὴν ἀρχὴ

νας ἔχουσι τῶν καλῶν, οἱ δὲ καὶ τὰς τούτων μεσότητας, οἱ δὲ καὶ τὰ τέλη αὐτῶν· ὧν ἄνευ, ὡς στρατιώτης ψιλὸς ἕκαστος εὑρεθήσεται, ἢ ἀξιωματικός, τῶν σιτηρεσίων ἐκτός· καὶ διὰ τοῦτο, ὁ μὲν τὴν ἑαυτοῦ μόνον οἰκίαν ἀπὸ τῶν ἐπιχειρούντων αὐτὴν ἐπηρεάζειν συντηρῶν· ὁ δὲ οὐκ ἐν τιμῇ τῇ προσηκούσῃ εὑρισκόμενος ἐν οἷς ἂν συνέρχηται.

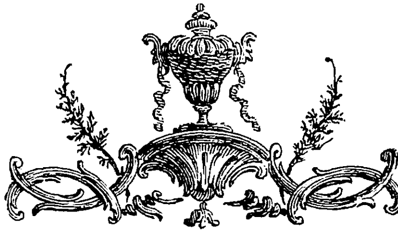
ρλθ΄. Οἱ ταῖς ἡδοναῖς ἡμᾶς συνέρχεσθαι παρακαλοῦντες τοῦ φάρυγγος, ἀτελεῖς ὄντας, ὅμοιόν τι ποιοῦσι τοῖς ἀναθερίζειν παρακελευομένοις τὰς εἰς ὑγείαν πληγὰς ἤδη ἐλθούσας, ἢ τὰς ψώρας διὰ τὴν ἡδύτητα κνίθειν, ἢ τὰ τὸν πυρετὸν ἐσθίειν ἀνάπτοντα, ἢ ἀποφράττειν τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ, καὶ συγχωρεῖν εἰσέρχεσθαι, ὡς μονιὸν ἄγριον[63]*, τὸ φρόνημα τῆς σαρκός, καὶ τὰς ἐννοίας τὰς ἀγαθὰς ὡς σταφυλὰς διαβόσκεσθαι· οἷς οὐ πείθεσθαι χρή, οὐδὲ ταῖς ἀκαίροις κάμπτεσθαι κολακείαις, ἀνθρώπων τε, καὶ παθῶν. Κατοχυροῦν δὲ μᾶλλον τὸν φραγμὸν δι᾽ ἐγκρατείας*

τῶν καλῶν, καὶ ἄλλοι καὶ τὴν μέση αὐτῶν, ἐνῶ κάποιοι ἄλλοι [κατέχουν] καὶ τὸ τέλος [τὴν ὁλοκλήρωσι] τῶν καλῶν. Χωρὶς αὐτά, [δηλαδή, γιὰ κάθε καλό, τὴν ἀρχή, τὴν μέση καὶ τὸ τέλος του] ὁ καθένας [ἀγωνιστὴς] θὰ βρεθῇ σὰν στρατιώτης ἀποκομμένος [ἀπὸ τὸ στράτευμα] ἢ σὰν ἀξιωματικὸς χωρὶς μισθό· καὶ γι᾽ αὐτὸ ὁ μὲν [στρατιώτης θὰ βρεθῇ] νὰ διαφυλάττῃ μόνο τὸ δικό του σπίτι ἀπὸ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἐπιχειροῦν νὰ τὸ προσβάλλουν. Ὁ δὲ [ἀξιωματικὸς θὰ βρεθῇ] νὰ μὴν λαμβάνῃ τὴν ἀνταμοιβή, ποὺ [τοῦ] ἀνήκει σὲ ὅποιους [ἀγῶνες] κι ἂν συμπλέκεται.

139. Ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι μᾶς παρακαλοῦν νὰ συμπλεκώμεθα μὲ τὶς ἡδονὲς τοῦ φάρυγγα, ἐνῶ εἴμεθα [ἀκόμη] ἀτελεῖς [στὸν ἀγῶνα τῆς ἀρετῆς], διαπράττουν κάτι παρόμοιο μ᾽ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι συμβουλεύουν [ἕναν ἀσθενῆ] νὰ τραυματίσῃ ἐκ νέου τὶς πληγές [του], ποὺ μόλις τώρα θεραπεύθηκαν ἢ νὰ ξύνῃ, γιὰ εὐχαρίστησι, τὰ ἐξανθήματα ἀπὸ τὴν ψώρα ἢ νὰ τρώγῃ [τὰ φαγητά], ποὺ ἀνεβάζουν τὸν πυρετὸ ἢ νὰ ἀφαιρῇ τὸν φράκτη ἀπὸ τὸν [πνευματικό] του ἀμπελῶνα καὶ νὰ ἐπιτρέπῃ νὰ εἰσέρχεται [σ᾽ αὐτὸν] τὸ φρόνημα τῆς σαρκός, σὰν ἕνας ἄγριος χοῖρος καὶ νὰ κατατρώγῃ, σὰν σταφύλια, τοὺς ἀγαθοὺς λογισμούς. Σ᾽ αὐτούς, [οἱ ὁποῖοι ἔτσι μᾶς συμβουλεύουν], δὲν πρέπει νὰ ὑπακούωμε, οὔτε νὰ καμπτώμεθα ἀπὸ τὰ φορτικὰ καλοπιάσματα τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν παθῶν. Ἀλλά, μᾶλλον, [ἂς ἐπιχειροῦμε] νὰ ὀχυρώνωμε καλὰ τὸν φράκτη [τοῦ πνευματικοῦ ἀμπελῶνος] μὲ τὴν ἐγκράτεια,

ἕως παύσωνται οἵ τε θῆρες, τὰ σαρκικὰ πάθη, ὠρύεσθαι, καὶ ὡς πετεινὰ οἱ μάταιοι λογισμοί, μὴ [delendum] καταβαίνειν λυμαίνεσθαι τὴν ἄμπελον εὐθυνουμένην ψυχὴν θεωρίαις ταῖς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν· ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ἕως ὅτου νὰ σταματήσουν καὶ τὰ θηρία, [δηλαδή], τὰ σαρκικὰ πάθη νὰ κραυγάζουν καὶ οἱ μάταιοι λογισμοί, σὰν πουλιά, νὰ κατεβαίνουν [καὶ] νὰ καταστρέφουν τὸν ἀμπελῶνα, [δηλαδή], τὴν ψυχή, ἡ ὁποία ἀφθονεῖ στίς, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, θεωρίες[23]. Σ᾽ Αὐτὸν ἡ δόξα στοὺς αἰῶνες. Ἀμήν.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ - ΣΧΟΛΙΑ

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

ΣΕ ΧΩΡΙΑ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ

1 Ψαλμ. 118, 103.
2 Ψαλμ. 76, 4.
3 Σοφ. Σειρ. 7, 36.
4 Β΄ Κορ. 3, 18.
5 Ψαλμ. 34, 9.
6 Ἰησ. Ναυῆ 2, 1-3.
7 Ἔξοδ. 3, 8.
8 Πρβλ. Γαλ. 2, 20.
9 Πρβλ. Ῥωμ. 6, 4.
10 Γαλ. 3, 28.
11 Πρβλ. Β΄ Κορ. 5, 2-4.
12 Ψαλμ. 67, 14.
13 Πρβλ. Ψαλμ. 54, 7.
14 Ψαλμ. 86, 7.
15 Ἔξοδ. 22, 29.
16 Πρβλ. Α΄ Κορ. 9, 24.
17 Πρβλ. Ψαλμ. 22, 5.
18 Β΄ Κορ. 12, 7.
19 Β΄ Κορ. 3, 18.
20 Ἔξοδ. 3, 8.
21 Ἀριθ. 11, 7.
22 Πρβλ. Ψαλμ. 50, 14.
23 Πρβλ. Παροιμ. 23, 29.
24 Ψαλμ. 41, 5.
25 Φιλιππ. 1, 23.
26 Γένεσ. 12, 1.
27 Πρβλ. Λουκ. 12, 35, Ἐφεσ. 6, 14.
28 Ματθ. 13, 46.
29 Ψαλμ. 59, 11.
30 Ψαλμ. 39, 5.
31 Δευτερ. 1, 43-44.
32 Ἰώβ 39, 7.
33 Ἰώβ 39, 10.
34 Ἔξοδ. 15, 20-21.
35 Πρβλ. Μάρκ. 4, 28.
36 Ἆσμ. 5, 4.
37 Ἆσμ. 2, 5.
38 Ψαλμ. 38, 4.
39 Ἱερεμ. 17, 16.
40 Ψαλμ. 39, 5.
41 Ἆσμ. 5, 3.
42 Ἆσμ. 1, 7.
43 Ἆσμ. 3, 1-2.
44 Ψαλμ. 16, 15.
45 Ἆσμ. 4, 13.
46 Σοφ. Σολ. 13, 5.
47 Ἆσμ. 2, 1-3.
48 Ἀποκ. 19, 16.
49 Ἰω. 14, 23.
50 Πρβλ. Ψαλμ. 72, 2.
51 Λουκ. 17, 21.
52 Πρβλ. Α΄ Κορ. 2, 9.
53 Γαλ. 5, 22.
54 Γαλ. 6, 14.
55 Φιλιππ. 4, 7.
56 Λουκ. 13, 24.
57 Ψαλμ. 67, 31.
58 Πρβλ. Ψαλμ. 79, 14.
59 Α΄ Κορ. 9, 25.
60 Γένεσ. 3, 21.
61 Β΄ Κορ. 5, 2.
62 Πρβλ. Μάρκ. 6, 34.
63 Ψαλμ. 79, 14.

ΣΧΟΛΙΑ

1 Ἡ «γνωστικὴ θεωρία», στὸ πλαίσιο τῆς Ἐκκλησίας, ἔχει ὄχι ἁπλῶς ἐμπειρικό, ἀλλά, κατεξοχήν, βιωματικὸ χαρακτῆρα. Καὶ λέμε, ὅτι ἔχει βιωματικὸ χαρακτῆρα, ἐπειδὴ ἡ προσοικείωσί της δὲν συνιστᾶ ἁπλῶς μία διανοητικὴ διαδικασία. Ἡ «γνωστικὴ» αὐτὴ «θεωρία», ποὺ - σημειωτέον - ἔχει σωτηριολογικὴ σημασία γιὰ τὸν πιστό, προσκτᾶται μετὰ ἀπὸ ἁγιοπνευματικὴ διεργασία. Πρῶτα, ὁ πιστὸς μὲ τὴν μετάνοια καὶ τὴν ταπείνωσί του ἑλκύει τὴν Χάρι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἡ ὁποία τὸν καθαρίζει ἀπὸ τὴν ἀκαθαρσία τῆς ἁμαρτίας. Στὴ συνέχεια, ὁ νοῦς του ἐμπλουτίζεται ἀπὸ τὴν φωτιστικὴ ἐνέργεια τῆς θεοποιοῦ Χάριτος. Στὴν κατάστασι αὐτὴ ὁ νοῦς - ἀνάλογα μὲ τὸν βαθμὸ τῆς καθαρότητάς του - ἀνέρχεται ἀπὸ τὴν «φυσικὴ θεωρία» (τὴν θέα τῶν λόγων τῶν ὄντων) στὴν «γνωστικὴ θεωρία», ἡ ὁποία προκύπτει ἀπὸ τὴν θέα τῆς θείας δόξας. Τότε, ἔχει ἄμεση βιωματικὴ - ψυχοσωματικὴ ἐμπειρία τοῦ ἀκτίστου Θεοῦ, πρᾶγμα, ποὺ τοῦ προσδίδει μία ἄμεση, «ἀπερινόητη» (ὑπέρλογη) καὶ χωρὶς συλλογισμοὺς γνῶσι. Αὐτὴ εἶναι ἡ κατὰ μετοχὴν τοῦ ἴδιου τοῦ Θεοῦ γνῶσι, ποὺ εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀποκτηθῆ μὲ μόνες τὶς κτιστὲς νοητικὲς ἱκανότητες τοῦ ἀνθρώπου.

2 «Γνωστικός», μὲ τὴν κυριολεκτικὴ σημασία τοῦ ὅρου, εἶναι ἐκεῖνος ὁ πιστός, ποὺ ἔχει ἄμεση καὶ προσωπικὴ - βιωματικὴ ἐμπειρία τοῦ ἀκτίστου. Μὲ τὴν διηυρημένη ἔννοια ὅμως, «γνωστικός» εἶναι ἐκεῖνος ὁ πιστός, ὁ ὁποῖος γνωρίζει θεωρητικὰ τὴν βιωματικὴ ἐμπειρία τῆς Ἐκκλησίας. Στὴν περίπτωσι αὐτή, ὁ πιστὸς καὶ τὴν πλήρη γνῶσι δὲν ἔχει καὶ τὸν κίνδυνο τῆς πλάνης διατρέχει.

3 Στὴν πραγματικότητα, ἐδῶ, πρόκειται κυριολεκτικὰ γιὰ τὸν διασκορπισμὸ τοῦ νοός. Τὸ πρᾶγμα αὐτὸ εἶναι καταστροφικὸ γιὰ τὴν κατὰ φύσιν λειτουργία τῆς ἡγεμονίας τοῦ νοός, ὁπότε εἶναι πρακτικῶς ἀνέφικτη κάθε προσδοκία γιὰ ἁγιοπνευματικὴ ζωή.

4 Ὅταν ὁ νοῦς κινῆται μὲ τὶς λαμπικαρισμένες καὶ ἀναβαθμισμένες, χαρισματικῶς, προδιαγραφὲς τοῦ εἶναι του, ἔχει ἄμεσα καὶ χωρὶς συλλογισμοὺς «ἀθέατη» θέα θείων φωτοφανειῶν καὶ νοερῶν δυνάμεων, κατὰ τὸ μέτρο τῆς καθαρότητάς του καὶ κατὰ τὸ μέτρο ἀσκήσεως τῶν ἁγιοπνευματικῶς ἐμπλουτισμένων ἐσωτερικῶν αἰσθητηρίων του.

[5] Μὲ τὴν διατύπωσι αὐτὴ ὑπονοεῖται, καταρχήν, ἡ κατάστασι ἐκείνη, ἡ ὁποία προκύπτει μετὰ τὴν πλήρη κάθαρσι τοῦ νοὸς ἀπὸ τὰ νοητὰ ἀπόβλητα τῆς ἁμαρτίας, τὰ ὁποῖα κάλυπταν τὸ πρωτόκτιστο κάλλος του, ὡς νοητὸ σκότος, ἐμποδίζοντας ἔτσι τὴν διαυγῆ ὀπτική του καὶ τὴν φυσικὴ διορατικότητά του. Ἀκόμη εἰδικώτερα, στὸ πλαίσιο τῆς Ἐκκλησίας, ὁ νοῦς ὄχι μόνο ἐξυγιαίνεται καὶ καθαρίζεται ἀπὸ τὸ νοητὸ σκότος διὰ τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος, ἀλλὰ καὶ ἐμπλουτίζεται μὲ τὸν ἄκτιστο πλοῦτο τῆς θεοποιοῦ Χάριτος, διὰ τοῦ Ἁγίου Χρίσματος. Πρακτικῶς, μόνον τότε ἀποκτᾶ τὶς ὀντολογικὲς καὶ χαρισματικὲς προϋποθέσεις, γιὰ νὰ ἀτενίζῃ «ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ» τὴν ὑπέρφωτο ἄκτιστη δόξα τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ γίνεται καὶ ὁ ἴδιος ἑτερόφωτο φῶς, ἐξ ἀκτίστου φωτός.

[6] Ἔχουμε τὴν γνώμη, ὅτι ἐδῶ γίνεται λόγος γιὰ τὴν σωτηριολογικὴ σημασία, ποὺ ἐνέχει ἡ θέα τῆς ἀκτίστου θείας δόξας. Καὶ τοῦτο, γιατὶ μιὰ τέτοια θέα δὲν ἀποτελεῖ ἕνα ἐξωτερικὸ - ἀντικειμενικὸ γεγονός, ἀλλὰ ἕνα βαθύτατο - ὑπαρξιακὸ βίωμα, ποὺ προκύπτει ἀπὸ ἄμεση προσωπικὴ μέθεξι τοῦ ἀκτίστου Θεοῦ.

[7] Ἐδῶ πρόκειται γιὰ τὴν νοητικὴ καὶ γιὰ τὴν «ἐν πάσῃ αἰσθήσει» θεωρία. Καί, προφανῶς, ἡ δεύτερη θεωρία ὑπερτερεῖ κατὰ πολὺ τῆς πρώτης.

[8] Ἡ «ὕλη» καὶ τὸ «εἶδος» εἶναι ἀριστοτελικοὶ ὅροι. Μὲ τὸν ὅρο «ὕλη» (νοητὴ ἢ αἰσθητὴ) ἐννοοῦμε τὸ ἀρχικὸ ὑποκείμενο κάθε ὄντος, τὴν ὑποκείμενη φύσι του. Μὲ ἁπλούστερα λόγια, ἡ ὕλη ἐπέχει θέσι ὑποδομῆς καὶ ἄμορφου δομικοῦ στοιχείου γιὰ τὴν σύστασι τῶν συγκεκριμένων πραγμάτων. Μὲ τὸν ὅρο «εἶδος» δηλώνεται ὁ συγκεκριμένος χαρακτήρας τῆς ὑπάρξεως ἑνὸς ὄντος. Ἔτσι, τὰ συγκεκριμένα ὄντα καθίστανται τέτοια μὲ τὴν συγκεκριμένη μορφή, ποὺ τοὺς προσδίδει τὸ «εἶδος». Βλ. σχετικῶς, Κ. Νιάρχου, *Ἀρχαία Ἑλληνικὴ Φιλοσοφία, μετὰ τῶν θεμελιωδῶν αὐτῆς ἐννοιῶν*, τομ. Β', Ἀθῆναι 2008, σ. 66-74 καὶ 224-237.

Κατὰ συνέπεια, ἡ τελειότητα, ἀξιολογικῶς, σὲ κάθε περίπτωσι, βρίσκεται στὴν «θεωρία» καὶ ὄχι στὴν «πρᾶξι».

[9] Ἡ σχέσι τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὰ πράγματα, καθεαυτήν, ὄχι μόνο κακὴ δὲν εἶναι, ἀλλά, ἀπεναντίας, εἶναι φυσική. Ἀνήκει στὴν φυσιολογικὴ κατάστασι τοῦ ἀνθρώπου, στὸ κατὰ φύσιν. Κακή, πνευματικῶς, εἶναι ἡ ἐμπαθὴς προσκόλλησι τοῦ ἀνθρώπου στὰ πράγματα, νοητὰ καὶ αἰσθητά. Ὁ πιστός, ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει ἀπεξαρτηθῆ ἀπὸ αὐτὴ τὴν προσκόλλησι - τόσο στὴν πρᾶξι, ὅσο καὶ κατὰ τὴν προαίρεσι - ἀδυνατεῖ νὰ «ἀκο-

λουθήση», οὐσιαστικά, τὸν Χριστὸ καὶ νὰ προγευθῆ, στὴν παροῦσα ζωή, τὴν «ὑπὲρ νοῦν» γλυκύτητα τῆς ἐντὸς αὐτοῦ ἀπενεργοποιημένης, λόγῳ τῆς ἐμπαθείας, βασιλείας τοῦ Θεοῦ.

10 Ὡς «ἐσωτερικὴ φυλακή», στὴν Ἀσκητικὴ Γραμματεία τῆς Ἐκκλησίας, νοεῖται ἡ πνευματικὴ ἐγρήγορσι, ἡ νῆψι, ἡ προσοχὴ τοῦ νοός. Βέβαια, ὅταν ἡ «ἐσωτερικὴ φυλακὴ» χρονίση καὶ καταστῆ ἕξι, θὰ ἐκβάλλη στὴ θεωρία. Τοῦτο γίνεται πάντοτε, ὅταν αὐτὴ συνδυάζεται μὲ τὴν ἀγαπητικὴ τήρησι ὅλων τῶν ἐντολῶν καὶ τὴν ἐπιμελῆ μετοχὴ στὰ θεουργὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας.

11 Ἡ «ἀνείδεος», ἡ χωρὶς κάποια μορφή, εὐχή, εἶναι ἡ λεγόμενη καθαρὰ προσευχή. Ἐδῶ, δὲν πρόκειται ἁπλῶς γιὰ τὴν ἀδιάλειπτη καὶ ἀμετεώριστη προσευχή. Πρόκειται γιὰ τὴν ἁγιοπνευματικῶς ἐνεργούμενη προσευχὴ τοῦ πιστοῦ ἐκείνου, ὁ ὁποῖος ἀφοῦ καθαρίστηκε ἀπὸ τὴν ἁμαρτία καὶ τὶς «προλήψεις», ὁ νοῦς του ἐμπλουτίστηκε χαρισματικῶς καὶ φωτίστηκε ἀπὸ τὴν θεοποιὸ Χάρι. Στὴν περίπτωσι αὐτὴ ἡ προσευχὴ τοῦ πιστοῦ αὐτοῦ εἶναι κυριαρχούμενη ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα.

12 Ἡ ἁγιοπνευματικὴ αὐτὴ κατάστασι, ποὺ δηλώνεται ὡς «ἔκστασι», δὲν σημαίνει κυριολεκτικὰ τὴν ἔξοδο τοῦ νοὸς ἀπὸ τὸ σῶμα τοῦ προσευχομένου πιστοῦ. Ἁπλῶς, μὲ τὴν θεολογικὰ νομιμοποιημένη αὐτὴ ἔκφρασι, δηλώνεται ἡ χαρισματικὴ ὑπέρβασι καὶ διεύρυνσι τῶν φυσικῶν - ὀντολογικῶν ὁρίων τοῦ ἀνθρωπίνου νοός, ὅταν αὐτὸς ἐμπλουτίζεται καὶ βιώνη συνειδητὰ τὴν ἐνεργὸ παρουσία τῆς ἀκτίστου καὶ θεοποιοῦ Χάριτος τοῦ Θεοῦ. Τὸ γεγονός, μάλιστα, τῆς μὴ ἐξόδου τοῦ νοὸς ἀπὸ τὸ σῶμα πιστοποιεῖται ἀδιάψευστα ἀπὸ τὴν «ἐν πάση αἰσθήσει» συμμετοχὴ τοῦ σώματος στὴν ἁγιοπνευματικὴ αὐτὴ κατάστασι, στὸ μέτρο πάντοτε τῆς ἰδιαιτερότητάς του ἔναντι τοῦ νοεροῦ χαρακτῆρα τοῦ νοός.

13 Ἡ «ἁρπαγὴ» εἶναι μιὰ πολὺ ὑψηλὴ πνευματικὴ κατάστασι τοῦ προσευχομένου πιστοῦ, κατὰ τὴν ὁποία, μάλιστα, ἀναστέλλεται καὶ ἡ λειτουργία τοῦ αὐτεξουσίου τοῦ ἀνθρώπου, σύμφωνα μὲ τὴν καὶ γραπτῶς κατατεθειμένη βιωματικὴ ἐμπειρία τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας. Τότε ὁ προσευχόμενος ἄγεται, κυριολεκτικῶς, ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Τὴν κατάστασι αὐτὴ οἱ Πατέρες τὴν ἐκφράζουν παραβολικὰ μὲ τὸ Ψαλμικὸ χωρίο: «κτηνώδης ἐγενόμην παρὰ σοί». Τὴν ἁγιοπνευματικὴ ἐμπειρία τῆς «ἁρπαγῆς» πρὸς τὸν Κύριο τὴν ἔζησε καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος καὶ τὴν καταθέτει στὴν Ἁγία Γραφὴ (βλ. Β' Κορ. 12, 2-4). Ἦταν τότε, ποὺ ἀνέβηκε ἕως τὸν τρίτο οὐρανὸ καὶ ἔζησε χαρισματικῶς,

«ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη». (Βλ. Α' Κορ. 2, 9)

[14] Στὴν ἁγιοπνευματικὴ κατάστασι τῆς προσευχῆς, ὁ προσευχόμενος - ἐξαιτίας τῆς ἐνδυναμώσεως καὶ διανοίξεως τῶν πνευματικῶν αἰσθητηρίων του μὲ τὸν χαρισματικὸ ἐμπλουτισμό τους ἀπὸ τὴν ἄκτιστη καὶ φωτοειδῆ Χάρι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος - μπορεῖ νὰ κατανοῇ «ἀπερινοήτως» καὶ νὰ βλέπῃ «ἀοράτως» τόσο τοὺς ἀσώματους νόες (ἀγγελικὲς τάξεις) ὅσο καὶ τοὺς Ἁγίους τῆς Ἐκκλησίας, μὲ τὰ δοξασμένα καὶ φωτεινὰ ἀπὸ τὸ ἄκτιστο φῶς σώματά τους.

[15] Ἡ ἐνεργοποιημένη στὸν προσευχόμενο πιστὸ θεία Χάρι ἔχει δυναμικὸ καὶ ὄχι στατικὸ χαρακτῆρα. Τοῦτο εἶναι ἐξαιρετικὰ σημαντικὸ γιὰ τὸν πιστό, ἐπειδὴ ὁ πιστὸς μπορεῖ νὰ γίνεται, ἀτελευτήτως, ὅλο καὶ περισσότερο δεκτικὸς ὑψηλοτέρων θείων ἐνεργειῶν καὶ μέτοχος τῶν συνεπαγομένων ἁγιοπνευματικῶν καταστάσεων. Ἡ ἀλήθεια αὐτὴ εἶναι βιούμενη ὑπαρξιακῶς κατάστασι, ἡ ὁποία μαρτυρεῖται διαχρονικῶς σὲ ὅλη τὴν Ἐκκλησιαστικὴ Γραμματεία μας.

[16] Οἱ ἀγγελικὲς τάξεις διακρίνονται μεταξύ τους καὶ κατὰ τὸν βαθμὸ τῆς τελειότητάς τους. Μάλιστα, ἀνάλογα μὲ τὴν ἀξιολογικὴ διαβάθμισί τους εἶναι καὶ ἡ καθαρότητα καὶ φωτεινότητά τους. Οἱ ἀνώτερες καὶ φωτεινότερες τάξεις διδάσκουν τὶς κατώτερες. (Βλ. σχετικῶς ΑΓΙΟΥ ΙΣΑΑΚ ΣΥΡΟΥ, *Οἱ Ἀσκητικοὶ Λόγοι*, Ἀθῆναι 1961, σ.σ. 283 -284) Στὴν κατώτερη ἀπ᾽ ὅλες τὶς τάξεις ἱεραρχικῶς ἀνήκουν οἱ ἄγγελοι. Οἱ ἐννέα τάξεις ἢ τάγματα τῶν ἀγγέλων συνιστοῦν, κατὰ τὸν οὐρανοφάντορα Ἅγιο καὶ Μέγα Διονύσιο τὸν Ἀρεοπαγίτη, τὴν Οὐράνια Ἱεραρχία. Ὁ Ἅγιος Πατὴρ διακρίνει τὸν ἀγγελικὸ «διάκοσμο» σὲ ἐννέα τάγματα, σὲ τρεῖς τριαδικὲς «ἱεραρχίες», τὶς ὁποῖες ταξινομεῖ κατὰ τὸ ἀκόλουθο σχῆμα: Σεραφεὶμ – Χερουβὶμ – Θρόνοι, Κυριότητες –Δυνάμεις - Ἐξουσίες, Ἀρχὲς - Ἀρχάγγελοι - Ἄγγελοι. (Βλ. ΑΓΙΟΥ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΟΥ, «Περὶ οὐρανίου Ἱεραρχίας», *PG* 3, 205B - 269D)

Ὁ κάθε πιστός, στὸ πλαίσιο τῆς Ἐκκλησίας, μὲ τὸ βάπτισμά του ἔχει καὶ τὸν ἄγγελο, φύλακα καὶ πνευματικὸ καθοδηγητή του. Ὅταν ὁ πιστὸς ἐπανενεργοποιήσῃ τὴν Χάρι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐντός του διὰ τῆς ἀδιαλείπτου εὐχῆς, ἕλκεται ὅλο καὶ περισσότερο ἀπὸ τὴν πνευματικὴ γλυκύτητα τῆς εὐχῆς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ γλυκύτατο καθοδηγητικὸ φῶς τῶν ἀσωμάτων τάξεων, τὸ ὁποῖο τοῦ παρέχει ταυτό-

χρονα γνωσιολογικό, πνευματικὸ πλοῦτο, ἀνάλογα πάντοτε μὲ τὸ βαθμὸ τῆς καθαρότητάς του.

17 Ἡ ἀσκητικὴ «πρᾶξι», παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι συνιστᾶ πνευματικῶς τὸ θεμέλιο τῆς ἁγιοπνευματικῆς «θεωρίας», νοουμένης ὡς θεοπτίας, ὑστερεῖ ἀξιολογικῶς ἔναντι τῆς δευτέρας σὲ τέτοιο βαθμό, ὥστε ἀδυνατεῖ ὁ πρακτικὸς νοῦς νὰ δῇ τὴν κτιστή, νοερὴ φύσι του. Καὶ τοῦτο, ἐξαιτίας τῆς προσκολλήσεώς του ἀκόμη στὰ κτιστὰ πράγματα. Ἡ προσκόλλησί του αὐτὴ λειτουργεῖ ὡς νοερὸ κάλυμμα τῶν κτιστῶν ὄντων. Κατὰ συνέπεια, εἶναι εὐνόητο, ὅτι ὁ πρακτικὸς ὑστερεῖ γνωσιολογικῶς κατὰ πολὺ ἔναντι τοῦ θεωρητικοῦ πιστοῦ.

18 Ὅταν ὁ πιστὸς διέλθῃ τὴν πνευματικῶς ἄγονη περίοδο τῆς εὐχῆς - εἶναι αὐτή, κατὰ τὴν ὁποία ἀσκεῖται βία στὸ νοῦ, γιὰ νὰ παραμείνῃ ἀμετεωρίστως στὴν μονολόγιστη εὐχὴ - ἀκολουθεῖ ἡ εὐφρόσυνη καὶ γόνιμη πνευματικῶς περίοδος, μὲ τὸν πλοῦτο τῶν γλυκυτάτων δακρύων. Τὰ δάκρυα αὐτά, τὰ ὁποῖα χρονικῶς ἀκολουθοῦν μετὰ ἀπὸ τὰ πικρὰ καὶ καθαρτικὰ δάκρυα τῆς μετανοίας τοῦ πιστοῦ, εἶναι δάκρυα ἁγιοπνευματικῆς χαρᾶς, ποὺ προκύπτουν ἀπὸ τὴν γλυκύτατη μετοχὴ τῆς ἀκτίστου καὶ θεοποιοῦ Χάριτος. Μάλιστα, μὲ τὶς πνευματικὲς «βιταμίνες» τους τονώνουν καὶ ἐνισχύουν τὸν πιστὸ στοὺς πνευματικοὺς καὶ ἀσκητικοὺς ἀγῶνες του, ἐνῶ παράλληλα χαρίζουν στὴν ψυχή του παιδικὴ ἁπλότητα καὶ ἀγαπητικὴ παρρησία πρὸς τὸν Χριστό.

19 Ὁ Χριστός, ὡς Θεάνθρωπος, εἶναι ὁ Νυμφίος τῆς Νύμφης - Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ καὶ τὸ μυστηριακὸ σῶμα Του. Μὲ τὴν ἐνανθρώπησί Του, δηλαδή, ὁ Θεὸς Λόγος ἔγινε πρακτικὰ καὶ ὁ συγκεκριμένος «τόπος - χῶρος» τῆς χαρισματικῆς - βιωματικῆς μετοχῆς καὶ κοινωνίας τῆς ἀκτίστου «ὑφειμένης» θεότητας τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ τοὺς ὀντολογικὰ - χαρισματικὰ ἐνταγμένους στὸ μυστηριακό Του σῶμα πιστούς. Ἔτσι, μετὰ τὸν «μυστηριακὸ γάμο» τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ μὲ τὴν Ἐκκλησία, ὁ Νυμφίος - Χριστὸς εἶναι ὄχι μόνο ἡ Ἁγία Θεανθρωπίνη Κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ ὁ πραγματικὸς παράδεισος τοῦ Θεοῦ Πατέρα, ἀφοῦ μόνο στὸ μυστηριακὸ σῶμα - Ἐκκλησία τοῦ Θεανθρώπου Υἱοῦ Του μπορεῖ νὰ πραγματώνεται ἡ «ὑπὲρ νοῦν» καὶ «ἐν πάσῃ αἰσθήσει» μετοχὴ τῆς ἀκτίστου Θεότητας.

20 Ὅταν ὁ πιστός, μετὰ ἀπὸ ἐπίμονη καὶ ἐπίπονη ἄσκησι καὶ συνεπῆ μυστηριακὴ ζωή, πετύχῃ τὴν ἀπεξάρτησι τοῦ νοῦ του ἀπὸ τὴν προσκόλλησί του στὰ πράγματα καὶ τὴν συνεπαγόμενη ἐπιθυμία πρὸς αὐτά, καὶ ὅταν πλέον ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τοὺς λογισμοὺς - κακοὺς καὶ κα-

λοὺς - παραμένοντας ἀπαθῶς μόνο στὰ νοούμενα, τότε μόνον μπορεῖ νὰ δέχεται τὴν θεοπτία, ποὺ τοῦ παρέχει χαρισματικῶς τὴν ἀποκάλυψι τῆς Τριαδικῆς Θεότητος, τὴν ὁποία καὶ κατανοεῖ «ὑπὲρ νοῦν», «ἀπερινοήτως».

[21] Ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου, ὅταν καθαριστῇ ἀπὸ τὴν ἁμαρτία καὶ τὶς συνέπειές της, ἐπανακτᾶ τὸ πρωτόκτιστο κάλλος του καὶ τὴν νοερὰ διορατικότητά του. Μάλιστα, στὸ μέτρο τῆς καθαρότητάς του ἕλκεται χαρισματικῶς ἀπὸ τὴν ἁγιοπνευματικὴ γλυκύτητα τῶν ὁρωμένων καὶ ὁδηγεῖται ἀγαπητικῶς πρὸς τὸ βάθος τῶν θεωριῶν, μὲ τὴν προωθητικὴ δύναμι τοῦ κατ᾽ εἰκόνα, ποὺ κινεῖται πλέον ἀκόρεστα γνωσιολογικῶς πρὸς τὸ ἄκτιστο Πρωτότυπό του, τὸν Τριαδικὸ Θεό.

[22] Ἡ ἀνεκτική, ἀλλὰ μὴ συναινετική, αὐτὴ στάσι ἀποκαλύπτει, πρακτικῶς, τὸ ὄντως ταπεινὸ φρόνημα αὐτοῦ τοῦ πιστοῦ, ποὺ κυριολεκτικὰ ἀποδομεῖ τὴν κενοδοξία, τὴν πιὸ λεπτὴ καὶ ὕπουλη μορφὴ τῆς κακίας, ἡ ὁποία, κατὰ τὸν ἱερὸ Χρυσόστομο, εἶναι καὶ τὸ τυραννικώτερο πάθος, ποὺ ὑπεισέρχεται στὶς ἀρετές· «καὶ ταῖς ἀρεταῖς παρυφέστηκε», σημειώνει χαρακτηριστικά. (Βλ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, «Περὶ ἀλαζονείας καὶ κενοδοξίας», *PG* 63, 675, ΣΤ. 9)

[23] Οἱ «θεωρίες», νοούμενες ὡς φωτοφάνειες καὶ θεοπτίες, δὲν εἶναι καρπὸς τῶν ὀντολογικῶν - φυσικῶν ἱκανοτήτων τοῦ κτιστοῦ ἀνθρωπίνου νοός. Εἶναι χαρισματικές, ἁγιοπνευματικὲς - βιωματικὲς ἐμπειρίες, ποὺ παρέχονται στὸ μυστηριακὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, στὴν Ἐκκλησία, μόνο ἐν Χριστῷ. Δηλαδή, δὲν συμβαίνουν τυχαίως, οὔτε καὶ ἀπροϋποθέτως. Προϋποθέτουν τὴν ἁγιοπνευματικὴ κάθαρσι τοῦ νοὸς καὶ τὸν ἐμπλουτισμό του μὲ τὴν ἄκτιστη θεοποιὸ Χάρι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὸ ὁποῖο παρέχεται ἀπὸ τὸν Χριστὸ καὶ βιοῦται στὸ μυστηριακό Του σῶμα, ὄχι μαγικὰ καὶ μηχανιστικά, ἀλλὰ μὲ τὴν ἀγαπητικὴ τήρησι τῶν ἐντολῶν καὶ τὴν μετοχὴ τῶν θεουργῶν μυστηρίων τῆς Ἐκκλησίας.

ΟΣΙΟΣ ΜΟΝΑΧΟΣ ΘΕΟΦΑΝΗΣ

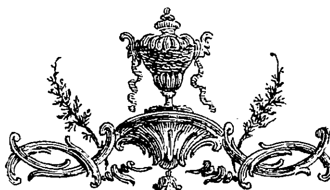
ΣΗΜΕΙΩΣΙ ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΙ

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΘΕΟΦΑΝΟΥΣ ΜΟΝΑΧΟΥ

ΣΗΜΕΙΩΣΙ ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ὁ Ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης, παρ᾽ ὅτι μὲ πολλὴ ἐπιμέλεια παρέθεσε βιογραφίες σὲ ὅλους τοὺς Ἁγίους Πατέρες τῆς *Φιλοκαλίας*, πρὶν ἀπὸ τοὺς λόγους τους, στὴν περίπτωσι τοῦ Ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν Θεοφάνους Μοναχοῦ, δὲν προέβη σὲ κανενὸς εἴδους ἀντίστοιχη σύνταξι καὶ παράθεσι. Καὶ τοῦτο, διότι μᾶς εἶναι ἄγνωστα τὰ στοιχεῖα περὶ τοῦ ἐν λόγῳ Πατρός. Πλήν, ἀπὸ τὴν «Κλίμακα» -τὸ συνταχθὲν κείμενο τοῦ Ὁσίου-, συμπεραίνομε γιὰ τὴν σπουδαία πνευματική του προσωπικότητα, ἡ ὁποία ἀναδεχομένη τὴν ἐν Χριστῷ πολιτεία καὶ προσβλέποντας διακαῶς στὸ Ὑπέρκαλλο τοῦ Κυρίου Πρόσωπο, ἀνῆλθε τὴν κλίμακα τῶν θείων Χαρίτων καὶ ἔφθασε στὴν θεία ἀνάβασι, δηλαδή, «στὸ ἄπειρον πλάτος τῆς ἀτελοῦς τελειότητος», στὴν μετὰ τοῦ Θεοῦ κοινωνία. Αὐτὴν τὴν «Κλίμακα» τῆς θείας ἀνόδου, ὡς κοινὴ ἐμπειρία τῆς Ἐκκλησίας, παραθέτει στοὺς Χριστιανοὺς ὅλων τῶν αἰώνων, καὶ σ᾽ ἐμᾶς σήμερα, ὁ Ὅσιος Πατὴρ Θεοφάνης, ὡς ἀπλανῆ ὁδὸ πρὸς τὴν θέωσι καὶ τὴν σωτηρία.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΘΕΟΦΑΝΟΥΣ ΜΟΝΑΧΟΥ

ΛΟΓΟΙ

I

ΚΛΙΜΑΞ ΘΕΙΩΝ ΧΑΡΙΤΩΝ

Τελειότης.

ι'.

Καρδίας φωτισμός.

θ'.

Ξένη ἔλλαμψις.

η'.

Μυστηρίων θεωρία.

ζ'.

Νοὸς κάθαρσις.

ς'.

Λογισμῶν εἰρήνη.

ε'.

Καρδιακὰ δάκρυα.

δ'.

Ἁγία ἐνέργεια.

γ'.

Καρδίας θέρμη.

β'.

Καθαρὰ προσευχή.

α'.

Ἀνάβασις θεία.

Οἰκτρὸς Μοναχὸς τοὔνομα Θεοφάνης.
Κλίμακα ἐκτίθημι θείων Χαρίτων.
Ἣν πεῖρα ἐγνώρισε τοῖς θεοφόροις.

Ὁ οἰκτρὸς Μοναχός, μὲ τὸ ὄνομα Θεοφάνης,
παραθέτω κλίμακα θείων Χαρίτων,
τὴν ὁποία, ἡ πεῖρα γνώρισε στοὺς θεοφόρους.

Σχέδιο ἐκ τῆς πρώτης ἐκδόσεως τῆς Φιλοκαλίας ἐν Βενετίᾳ, κατὰ τὸ ἔτος 1782, παρὰ τῷ τυπογραφείῳ Ἀντωνίου Βόρτολι.

Πρῶτον προσευχὴ καθα-
ρωτάτη πέλει.
Ἐξ ἧς πρόεισι καρδιακή τις
θέρμη.
Μεθ' ἣν ἐνέργεια ξένη τε,
καὶ ἁγία.
Εἶτα δάκρυα θεῖα τὰ τῆς
καρδίας.
Ἐφ' οἷς λογισμῶν παντοδα-
πῶν εἰρήνη.
Ἐξ ἧς νοὸς κάθαρσις ἀνα-
βλυστάνει,
Θεωρία τε τῶν ἄνω μυστη-
ρίων.
Ξένη μεθ' ἣν ἔλλαμψις ἀ-
φράστῳ τρόπῳ.
Ἀῤῥητος ἐξ ἧς φωτισμὸς
τῆς καρδίας.
Κἀντεῦθεν αὖθις ἀτελὴς
τελειότης.
Πλάτος μὲν οὖν ἄπειρον ἡ
βαθμὶς ἔχει,
Κἂν ἐξ ἑνός γε συμπεραί-
νηται στίχου.
Αὐτίκα τῇ κλίμακι βαθμὶς
ἡ κάτω,
Μόνον προσευχὴν καθα-
ρὰν ὑπογράφει.
Εἴδη δὲ αὐτῆς ἐστι καὶ
πολλὰ πάνυ,
Κἂν εἰ θέλοιμεν αὐτὰ νῦν
καταλέγειν,
Εἰς μῆκος ἡμῖν ἐκτενεῖ τὰ
τοῦ λόγου.

Πρῶτα ἔρχεται ἡ καθαρωτάτη προσευχή.
Ἀπ' αὐτὴν ἐξέρχεται κάποια καρδιακὴ θέρμη.
Μετὰ ἀπ' αὐτὴν [φθάνει] ἐνέργεια ξένη[1] καὶ μάλιστα ἁγία.
Ἔπειτα τὰ θεῖα δάκρυα ἀπὸ τὴν καρδία.
Ἕνεκα τῶν ὁποίων [ἐπέρχεται] ἡ εἰρήνη ἀπὸ κάθε εἴδους λογισμούς.
Ἐκ τῆς ὁποίας πηγάζει ἡ κάθαρσι τοῦ νοός,
Καὶ ἡ θεωρία τῶν ἄνω μυστηρίων.
Μετὰ ἀπ' αὐτὴν [ἔρχεται], μὲ ἄφραστο τρόπο, ἡ ἔλλαμψι.
Ἀπὸ τὴν ὁποία [πηγάζει] ὁ ἄρρητος φωτισμὸς τῆς καρδίας.
Ἕνεκα τούτου, ἔπειτα, [ὑπάρχει] ἀτελὴς τελειότης.
Ἐπομένως, ἡ βαθμίδα [αὐτή] ἔχει ἄπειρο πλάτος.
Ἀκόμη κι ἄν, μάλιστα, συμπεραίνεται ἀπὸ ἕνα στίχο.
Πάντως ἡ κάτω βαθμίδα στὴν κλίμακα,
Μόνο καθαρὰ προσευχὴ ὑπαγορεύει.
Τὰ εἴδη δὲ αὐτῆς εἶναι καὶ πάρα πολλά,
Καὶ ἄν, ἴσως, θὰ θέλωμε νὰ καταγραφοῦν αὐτὰ τώρα,
Ἐκτενῶς [καὶ] σὲ μάκρος [θὰ] μᾶς φαίνονταν], ὅσα [παρουσιάζονται] ἀπὸ τὸν λόγο.

Ταὐτόν τί μοι νόησον ἐν
πᾶσι φίλος,
Πεῖρα δὲ διδάσκαλος αὐ-
τῶν, οὐ λόγος.
Κλίμαξ ἀνατείνουσα πρὸς
πόλον ξένως.
Δεκὰς βαθμίδων, ζώωσις
ψυχῆς ξένη.
Δεκὰς βαθμίδων, ζωὴν
ψυχῆς κηρύσσει.
Καὶ φησί που τις τῶν θεο-
φόρων τάδε.
Ὁ μὴ σπεύδων κτήσασθαι
ζωὴν ἐνταῦθα,
Ψυχῆς ἐλπίσι μὴ κεναῖς ἀ-
πατάτω,
Ἑαυτὸν ὡς λήψεται αὐ-
τὴν ἐκεῖσε.
Δεκὰς βαθμίδων, θεία
φιλοσοφία.
Δεκὰς βαθμίδων, καρπὸς
πάντων βιβλίων.
Δεκὰς βαθμίδων, τὸ τέ-
λειον δεικνύει.
Δεκὰς βαθμίδων, εἰς οὐ-
ρανοὺς ἀνάγει.
Δεκὰς βαθμίδων, ποιεῖ
Θεὸν εἰδέναι.
Κλίμαξ ὁρᾶται τῷ μήκει
βραχυτάτη,
Εἰ δὲ πεῖρα λάβοι τις καρ-
δίας εἴσω.
Πλοῦτον εὑρήσει ἀχώρη-
τον τῷ κόσμῳ,

Ἀγαπητὲ [ἀδελφὲ ἀναγνώστη] κατάλαβε ἀπὸ μένα κάτι, [ποὺ εἶ-
ναι] ἕνα καὶ τὸ αὐτὸ σὲ ὅλα,
[Ὅτι], δηλαδή, ἡ ἐμπειρία εἶναι δι-
δάσκαλος αὐτῶν [καὶ] ὄχι ὁ λόγος.
Κλίμακα, ἡ ὁποία μὲ τρόπο ξένο [ἀκατάληπτο] ἀνυψώνει στὸν οὐ-
ρανό.

Δεκάδα ἀπὸ βαθμίδες, [ἡ ὁποία προσφέρει] ζωοποίησι τῆς ψυχῆς ἀκατάληπτη.

[Αὐτὴ] ἡ δεκάδα ἀπὸ βαθμίδες διακηρύσσει τὴν ζωὴ τῆς ψυχῆς.
Καὶ λέγει κάπου κάποιος ἀπὸ τοὺς θεοφόρους αὐτὰ ἐδῶ:
«Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος δὲν προσπαθεῖ νὰ ἀποκτήση τὴν Ζωὴ ἐδῶ,
Γιὰ τὴν ψυχή [του], ἂς μὴν ἐξαπα-
τᾷ μὲ κούφιες ἐλπίδες,
Τὸν ἑαυτό του, ὅτι θὰ λάβῃ Αὐτὴν ἐκεῖ».

Δεκάδα ἀπὸ βαθμίδες μὲ τὴν θεία φιλοσοφία.

Δεκάδα ἀπὸ βαθμίδες· καρπὸς ἀπ᾽ ὅλα τὰ βιβλία.

Δεκάδα ἀπὸ βαθμίδες· δείχνει τὸ τέλειο.

Δεκάδα ἀπὸ βαθμίδες· ἀνυψώ-
νει στοὺς οὐρανούς.

Δεκάδα ἀπὸ βαθμίδες· κάνει [τὸν ἄνθρωπο] νὰ γνωρίσῃ τὸν Θεό.

Ἡ κλίμακα φαίνεται ἐξαιρετικὰ μικρὴ στὸ ὕψος,
Ἐάν, ὅμως, κανεὶς ἤθελε ἀπο-
κτήση ἐμπειρία ἐσωτερικὰ τῆς καρδίας,
Θὰ εὕρῃ πλοῦτο, ποὺ δὲν χωρᾶ στὸν κόσμο,

Πηγήν τε θείαν νάουσα
ζωὴν ξένην.
Διδάσκαλος ἄριστος ἡ κλί-
μαξ αὕτη,
Σαφῶς γνῶναι ἕκαστον ἑ-
αυτοῦ μέτρα.
Ὁρῶν θείαν κλίμακα χαρί-
των δέκα,
Εἰ νομίζεις ἵστασθαι παγί-
ως ταύτῃ,
Εἰπέ· ἐν ποίᾳ ταύτης βαθ-
μίδι πέλεις,
Εἰς ὠφέλειαν καὶ ἡμῶν
τῶν ῥᾳθύμων;
Εἰ θέλεις φίλος τι μαθεῖν
περὶ τούτων,
Ἀμερίμνησον ἐκ παντοίων
πραγμάτων,
Ἐξ ἀλόγων τε, καὶ τὸ δο-
κεῖν εὐλόγων.
Οὐ γὰρ μάθῃς τι χωρὶς ἀ-
μεριμνίας·
Πείρᾳ δὲ γινώσκονται ταῦ-
τα, οὐ λόγῳ.
Τοῦτο δ᾽ ὡς ὑπόμνησιν λέ-
γω σοι μόνον,
Ἔστι δ᾽ ὁ λόγος Ἁγίων Θεο-
φόρων.
Εἰ καὶ βαρέως εἰς ἀκοὴν εἰ-
σέλθῃ.
Ὁ μὴ εὑρεθεὶς εἰς μίαν
τῶν βαθμίδων,
Ἢ μὴ μελετῶν πάντοτε ἐν
τοιούτοις,

Καὶ θεϊκὴ πηγή, ἡ ὁποία ανα-
βλύζει ζωὴ ξένη.
[Εἶναι] ἄριστος διδάσκαλος αὐ-
τὴ ἡ κλίμακα,
Γιὰ νὰ γνωρίσῃ ὁ καθένας τὰ
μέτρα του.
Βλέποντας τὴν θεία κλίμακα
τῶν δέκα Χαρίτων,
Ἐὰν νομίζῃς, ὅτι στέκεσαι στα-
θερὰ σ᾽ αὐτή,
Πές [μας]: σὲ ποιὰ βαθμίδα της
εἶσαι,
Γιὰ ὠφέλεια καὶ δική μας, τῶν
ραθύμων;
Ἐὰν θέλῃς ἀγαπητὲ [ἀδελφὲ]
νὰ μάθῃς κάτι γύρω ἀπ᾽ αὐτά,
Γίνε ἀμέριμνος ἀπ᾽ ὅλα τὰ
πράγματα,
Καὶ ἀπὸ τὰ ἄσκοπα καὶ ἀπὸ ἐ-
κεῖνα, ποὺ φαίνονται σκόπιμα.
Διότι χωρὶς ἀμεριμνία, τίποτα
δὲν θὰ μάθῃς·
Αὐτὰ γνωρίζονται ἀπὸ ἐμπει-
ρία καὶ ὄχι ἀπὸ λόγο.
Αὐτὸ λοιπὸν [τώρα] στὸ λέγω
μόνο ὡς ὑπόμνησι,
Εἶναι, ὅμως, ὁ λόγος Θεοφό-
ρων Ἁγίων.
Ἔστω κι ἂν πέσῃ βαριὰ στὴν
ἀκοή [σου]:
Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν θὰ εὑρε-
θῇ [νὰ στέκεται] σὲ μία ἀπὸ τὶς
βαθμίδες,
Ἢ δὲν ἀσχολεῖται πάντοτε μ᾽
αὐτά,

Ἐν τῇ τελευτῇ, καὶ καιρῷ τοῦ θανάτου,
Φόβον ὄντως μέγαν τε, καὶ τρόμον ἕξει,
Καὶ δειλίαν ἄμετρον μὴ ἀποστήσῃ.
Εἰς τὸ φοβερὸν κατέληξαν οἱ στίχοι,
Συμφερόντως δὲ λίαν ἔλαχεν οὕτως.
Οὐ γὰρ ἀγαθοῖς ἀνάγονται δὴ μᾶλλον
Εἰς μετάνοιαν καὶ καλοκἀγαθίαν,
Οἱ σκληρότεροι· ὧν ἐγώ εἰμι πρῶτος.
Ὡς τοῖς φοβεροῖς καὶ δέος ἐμποιοῦσιν.
Ὦτα ὁ ἔχων ἀκούειν ἀκουέτω[1].
Ἄκουσον καὶ σύνες σὺ ὁ γράψας ταῦτα.
Πῶς ἐτόλμησας σύ γε εἰπεῖν τοιαῦτα;
Ἄνθρωπος μὴ ἔχων τι ὅλως ἐκ τούτων;
Πῶς δ' οὐκ ἔφριξας περὶ τούτων διδάσκειν;
Οὐκ ἤκουσας Ζὰν τί ἔπαθεν ἐκεῖνος;
Θέλων διορθώσασθαι Κιβωτὸν Θείαν[2]*;*
Μὴ νομίσῃς ὡς διδάσκων ταῦτα λέγω,

Κατὰ τὴν τελευταία [του] ὥρα καὶ στὸν καιρὸ τοῦ θανάτου [του],
Θὰ ἔχῃ πράγματι καὶ μεγάλο φόβο καὶ τρόμο,
Καὶ τὴν ἄμετρη δειλία, μήπως μείνῃ μακριὰ [ἀπὸ τὴν σωτηρία].
Στὸ φοβερὸ [τοῦ θανάτου καὶ τῆς σωτηρίας] κατέληξαν οἱ στίχοι,
Καὶ αὐτὸ ἔτυχε, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο, σφόδρα πρὸς τὸ συμφέρον.
Διότι, πράγματι, δὲν ἀνέρχονται στὰ ἀγαθά, μᾶλλον
Στὴν μετάνοια καὶ τὴν καλοκαγαθία,
Οἱ σκληρότεροι· ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἐγὼ εἶμαι ὁ πρῶτος.
Ἀφοῦ στὰ φοβερὰ καὶ σ' ἐκεῖνα, ποὺ προκαλοῦν τὸν τρόμο [μπορεῖ]
Νὰ ἀκούῃ [μόνο] ἐκεῖνος, ποὺ διαθέτει ὦτα.
Ἄκουσε καὶ ἐννόησε αὐτά, ἐσὺ ποὺ [τὰ] ἔγραψες.
Πῶς τόλμησες, λοιπόν, ἐσὺ νὰ πῇς αὐτά;
Ἄνθρωπος, ποὺ δὲν ἔχεις τίποτα ἀπ' αὐτά;
Καὶ πῶς δὲν αἰσθάνθηκες φρίκη νὰ διδάσκῃς γι' αὐτά;
Δὲν ἄκουσες τὸν Ὀζὰ[α'] τί ἔπαθε ἐκεῖνος;
Θέλοντας νὰ συγκρατήσῃ ὄρθια τὴν Θεία Κιβωτό;
Μὴ νομίσῃς, ὅτι λέγω αὐτά, γιὰ νὰ διδάσκω,

Ἀλλ᾽ ἵν᾽ ἐμαυτὸν στηλιτεύσω ἐν τούτοις,	Ἀλλὰ γιὰ νὰ στηλιτεύσω μ᾽ αὐτὰ τὸν ἑαυτό μου,
Ὁρῶν ἔπαθλα τῶν ἀγωνιζομένων,	Βλέποντας τὰ ἔπαθλα ἐκείνων ποὺ ἀγωνίζονται,
Καὶ τὴν ἐμαυτοῦ ἀκαρπίαν ἐκ πάντων.	Καὶ [βλέποντας] ἀπ᾽ ὅλα τὴν δική μου ἀκαρπία.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ - ΣΧΟΛΙΑ

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

ΣΕ ΧΩΡΙΑ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ

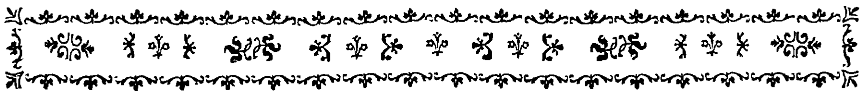
[1] Λουκ. 14, 35.
[2] Β′ Βασ. 6, 6-7.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

[α′] Βλ. αὐτ. σχετικὴ σημείωσι σ. 198.

ΣΧΟΛΙΑ

[1] «Ξένη» ὀνομάζεται καὶ εἶναι ἡ ὀντολογικῶς καὶ σαφῶς διαφοροποιημένη ἐκείνη ἐνέργεια, ἡ ὁποία ἐμφανίζεται καὶ ὑπάρχει χαρισματικῶς στὸν πιστὸ ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἐπανενεργοποίησε τὴν ἀπενεργοποιημένη Χάρι τοῦ Ἁγίου Χρίσματός του. Κατὰ συνέπεια, ἡ «ξένη ἐνέργεια» τοῦ πιστοῦ εἶναι ἡ ἄκτιστη καὶ θεοποιὸς ἐνέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἡ ὁποία ἐμπλουτίζει καὶ ἁγιάζει χαρισματικῶς τὴν κτιστὴ ὕπαρξι καὶ ἐνέργεια τοῦ πιστοῦ καὶ παραμένει ἑνωμένη καὶ ἐνεργὸς σ᾽ αὐτήν, κάτω ἀπὸ σαφεῖς ἐκκλησιολογικές, ἁγιοπνευματικὲς καὶ μυστηριακὲς προϋποθέσεις.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Πηγαια Βοηθητικα Κειμενα

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ ΑΓ., «Λόγος ΚΘ', Θεολογικὸς Γ'», *PG* 36, 76A-C.

ΔΙΟΓΕΝΟΥΣ ΛΑΕΡΤΙΟΥ, *Vitae Philosophorum,* Βιβλίο 7, 137.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΟΥ ΑΓ., «Περὶ οὐρανίου Ἱεραρχίας», *PG* 3, 205B - 269D.

ΙΣΑΑΚ ΣΥΡΟΥ ΑΓ., *Οἱ Ἀσκητικοὶ Λόγοι,* Ἀθῆναι 1961.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΑΓ., «Περὶ ἀλαζονείας καὶ κενοδοξίας», *PG* 63, 675, ΣΤ. 9.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΑΓ., «Ὑπόμνημα εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσίους Ἐπιστολήν, Ὁμιλία ΚΓ'», *PG* 62, 163 κ. ἑ.

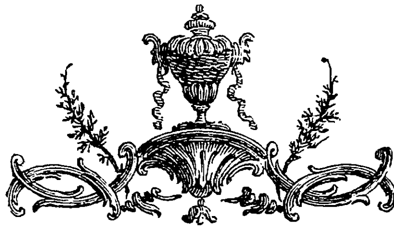
Ελληνικη Βιβλιογραφια

ΙΕΡΕΜΙΟΥ ΦΟΥΝΤΑ ΜΗΤΡ., «Γένεσις», *Ἑρμηνεία Παλαιᾶς Διαθήκης,* Ἀποστολικὴ Διακονία 2004.

ΝΙΑΡΧΟΥ Κ., *Ἀρχαία Ἑλληνικὴ Φιλοσοφία μετὰ τῶν θεμελιωδῶν αὐτῆς ἐννοιῶν,* Ἀθῆναι 2008.

ΛΕΞΙΚΑ

ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ Δ., *Μέγα Λεξικὸν ὅλης τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης,* Ἐκδ. Δομὴ 1953.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΙ ΠΕΡΙΛΗΨΕΩΝ

ΤΩΝ ΕΝΟΤΗΤΩΝ ΤΩΝ ΛΟΓΩΝ

ὑπὸ

Δημητρίου Τσελεγγίδη

Καθηγητοῦ τῆς Δογματικῆς Θεολογίας
στὸ Τμῆμα Θεολογίας
τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

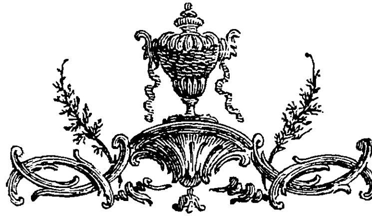
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ
ΠΕΡΙΛΗΨΕΩΝ ΤΩΝ ΕΝΟΤΗΤΩΝ

ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΘΑΛΑΣΣΙΟΥ
ΤΟΥ ΛΙΒΥΟΣ ΚΑΙ ΑΦΡΙΚΑΝΟΥ

ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ ΠΡΩΤΗ
ΠΕΡΙ ΑΓΑΠΗΣ ΚΑΙ ΕΓΚΡΑΤΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑ ΝΟΥΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ

(σ.σ. 13 - 25 τοῦ παρόντος τόμου)

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ
ΠΕΡΙΛΗΨΕΩΝ ΤΩΝ ΕΝΟΤΗΤΩΝ

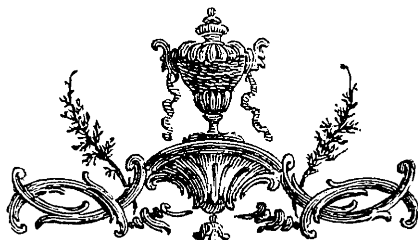
ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΘΑΛΑΣΣΙΟΥ
ΤΟΥ ΛΙΒΥΟΣ ΚΑΙ ΑΦΡΙΚΑΝΟΥ

ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ ΔΕΥΤΕΡΑ
ΠΕΡΙ ΑΓΑΠΗΣ ΚΑΙ ΕΓΚΡΑΤΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑ ΝΟΥΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ

(σ.σ. 28 - 40 *τοῦ παρόντος τόμου*)

ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ
ΠΕΡΙΛΗΨΕΩΝ ΤΩΝ ΕΝΟΤΗΤΩΝ

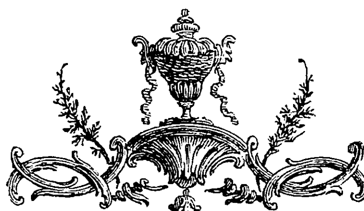
ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΘΑΛΑΣΣΙΟΥ
ΤΟΥ ΛΙΒΥΟΣ ΚΑΙ ΑΦΡΙΚΑΝΟΥ

ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ ΤΡΙΤΗ
ΠΕΡΙ ΑΓΑΠΗΣ ΚΑΙ ΕΓΚΡΑΤΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑ ΝΟΥΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ

(σ.σ. 43 - 56 τοῦ παρόντος τόμου)

ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ ΤΡΙΤΗ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ
ΠΕΡΙΛΗΨΕΩΝ ΤΩΝ ΕΝΟΤΗΤΩΝ

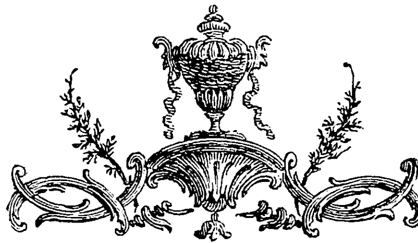
ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΘΑΛΑΣΣΙΟΥ
ΤΟΥ ΛΙΒΥΟΣ ΚΑΙ ΑΦΡΙΚΑΝΟΥ

ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ ΤΕΤΑΡΤΗ
ΠΕΡΙ ΑΓΑΠΗΣ ΚΑΙ ΕΓΚΡΑΤΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑ ΝΟΥΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ

(σ.σ. 58 - 74 τοῦ παρόντος τόμου)

ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

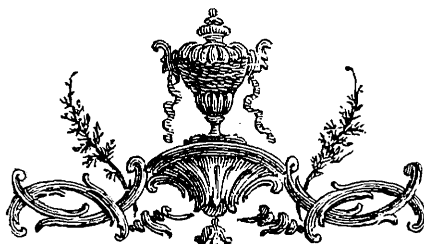
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ
ΠΕΡΙΛΗΨΕΩΝ ΤΩΝ ΕΝΟΤΗΤΩΝ

ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ

ΛΟΓΟΣ ΨΥΧΩΦΕΛΗΣ ΚΑΙ ΘΑΥΜΑΣΙΟΣ

(σ.σ. 81 – 101 *τοῦ παρόντος τόμου*)

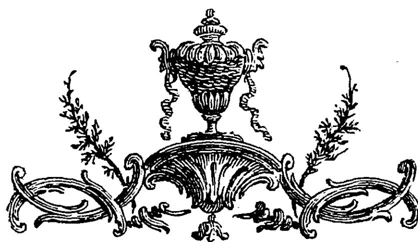
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ
ΠΕΡΙΛΗΨΕΩΝ ΤΩΝ ΕΝΟΤΗΤΩΝ

ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΑΒΒΑ ΦΙΛΗΜΟΝΟΣ

ΛΟΓΟΣ ΠΑΝΥ ΩΦΕΛΙΜΟΣ

(σ.σ. 109 – 144 τοῦ παρόντος τόμου)

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ
ΠΕΡΙΛΗΨΕΩΝ ΤΩΝ ΕΝΟΤΗΤΩΝ

ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΘΕΟΓΝΩΣΤΟΥ

ΠΕΡΙ ΠΡΑΞΕΩΣ ΚΑΙ ΘΕΩΡΙΑΣ
ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΙΕΡΩΣΥΝΗΣ

(σ.σ. 151 – 197 τοῦ παρόντος τόμου)

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΕΡΙΛΗΨΕΩΝ ΤΩΝ ΕΝΟΤΗΤΩΝ

ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΦΙΛΟΘΕΟΥ ΤΟΥ ΣΙΝΑΪΤΟΥ

ΝΗΠΤΙΚΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ Μ′

(*σ.σ.* 205 – 241 *τοῦ παρόντος τόμου*)

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΕΡΙΛΗΨΕΩΝ ΤΩΝ ΕΝΟΤΗΤΩΝ

ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΗΛΙΟΥ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΙΚΟΥ

ΑΝΘΟΛΟΓΙΟΝ ΓΝΩΜΙΚΟΝ ΦΙΛΟΣΟΦΩΝ ΣΠΟΥΔΑΙΩΝ

(σ.σ. 251 – 277 *τοῦ παρόντος τόμου*)

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ
ΠΕΡΙΛΗΨΕΩΝ ΤΩΝ ΕΝΟΤΗΤΩΝ

ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΗΛΙΟΥ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΙΚΟΥ

ΓΝΩΣΤΙΚΑ, ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΚΑΙ ΘΕΩΡΗΤΙΚΑ

(σ.σ. 281 – 322 τοῦ παρόντος τόμου)

ΦΙΛΟΚΑΛΙΑ

Ο ΤΕΤΑΡΤΟΣ ΤΟΜΟΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ
«ΦΙΛΟΚΑΛΙΑ»
ΜΕ ΕΚΠΟΝΗΣΙ ΚΑΙ ΠΟΙΚΙΛΗ ΕΠΙ
ΜΕΛΕΙΑ ΓΕΝΙΚΗ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ
ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΚΟΙΝΟ
ΒΙΟΥ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΚΟΙΜΗ
ΣΕΩΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΜΠΟΥΡΑ ΣΤΟΙ
ΧΕΙΟΘΕΤΗΘΗΚΕ ΚΑΙ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙ
ΗΘΗΚΕ ΑΠΟ ΤΙΣ ΑΔΕΛΦΕΣ ΤΥΠΩ
ΘΗΚΕ ΣΤΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ «Γ. ΚΩ
ΣΤΟΠΟΥΛΟΣ-ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ»
ΣΕ ΧΙΛΙΑ ΑΝΤΙΤΥΠΑ ΚΑΤΑ ΤΟ ΜΗΝΑ
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΙΟΥ ΕΤΟΥΣ
2013 ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟΔΕΤΗΘΗΚΕ ΣΤΟ
ΒΙΒΛΙΟΔΕΤΙΚΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΤΗΣ
ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΜΠΟΥΡΑ
ΑΠΟ ΤΙΣ ΑΔΕΛΦΕΣ
ΠΡΟΣ ΔΟΞΑΝ
ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΘΕΟΥ
ΚΑΙ ΚΟΙΝΗΝ
ΤΩΝ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΩΦΕΛΕΙΑΝ